Az „Élő Ige Bibliaiskola” teljes anyaga, ahogy megjelent a Jeromos Füzetekben
Szerzője: Vágvölgyi Éva

Biblia-óra száma	Jeromos Füzet				Cím[1]
	Év	Szám	Első oldal[2]	Utolsó oldal[2]	
1	1993	11	[1]	[8]	Kalászszedés szombaton
2	1993	12	[1]	[8]	„Ha pedig Krisztus nem támadt föl…”
3	1993	13	[1]	[8]	Az evangéliumok szerkesztése (Bepillantás az evangélisták szerkesztő munkájába Márk evangéliuma 4. fejezete alapján)
4	1993	14	[1]	[8]	Műfajok és formák nyomonkövetése Jézus példabeszédeiben
5	1994	15	[33]	[40]	A Márk előtti hagyománygyűjtemények áttekintése
6	1994	16	[41]	[48]	A Márk evangélium részekre bontása
7	1994	17	[49]	[56]	A márki teológia súlyponti kérdései
8	1994	18	[57]	[64]	Jézus tanítása a tisztaságról és a tisztátalanságról
9	1995	19	[65]	[72]	Jézus halála mint történelmi esemény
10	1995	20	[73]	[80]	Jézus csodái I.
11	1995	21	[81]	[88]	Jézus csodái II. Történeti hitelesség elbeszélés vagy tudósítás
12	1995	22	[89]	[96]	Az őskeresztény hitvallások kifejezésformái Jézus feltámadásáról
13	1996	23	[89]	[96]	A húsvéti evangélium I. (Az üres sír)
14	1996	24	[105]	[112]	A húsvéti evangélium II. (Jézus megjelenik Magdalai Máriának)
15	1996	25	[113]	[120]	Az Apostolok cselekedetei – Bevezetés
16	1996	26	[121]	[128]	Pünkösd
17	1997	27	[129]	[136]	Az őskeresztény közösség élete
18	1997	28	[137]	[144]	A pogányok Pünkösdje
19	1997	29	[145]	[152]	Az Apostoli zsinat I.
20	1997	30	[153]	[164]	Az Apostoli zsinat II.
21	1998	31	[153]	[160]	A Hegyi Beszéd I. (Máté tanítása a közösségről)
22	1998	32	[161]	[168]	A Hegyi beszéd II. (Antitézisek: „Ezt mondták a régieknek…, Én viszont azt mondom nektek)”
23	1998	33	[169]	[176]	A Hegyi beszéd III. (Miatyánk)
24	1998	34	[177]	[188]	Pál alakja, élete és működése
25	1999	35	[183]	[190]	A Galata levél témája (Gal 1,1-24)
26	1999	36	[191]	[198]	A Galata levél témája: Az ember nem a törvény cselekedeteiből igazul meg, hanem a hit által (Gal 2,15-4,31)
27	1999	37	[199]	[206]	A Galata levél témája (2) A páli evangéliumból levont következtetés: a hit felszabadít a szolgaságból a Lélekben való életre és a szeretetben való szolgálatra
28	1999	38	[207]	[216]	A János-prológus
29	2000	39	17	21	A kereszt igéje (1Kor 1,10-4,13)
30	2000	40	19	28	Az Úr Testének megünneplése az Úr vacsorájában (1Kor 11,17-33)
31	2000	41	15	19	Jézus Krisztus közössége (1Kor 12-14)
32	2000	42	21	28	A János-evangélium felépítése. Karácsonyi játék
33	2001	43	22	27	A jánosi közösség helyzete Jézus búcsúbeszédének a fényében (Jn 14; 15,18-16,15). Nagyböjti meditáció
34	2001	44	27	34	A csodaváró hittől a valódi hitig (Jn 2,23-4,54) I. Beszélgetés Nikodémussal (Jn 2,23-3,21)
35	2001	45	23	29	A csodaváró hittől a valódi hitig (Jn 2,23-4,54) II. Beszélgetés a szamariai asszonnyal (Jn 4,1-26.27-42)
36	2001	46	23	28	A csodaváró hittől a valódi hitig (Jn 2,23-4,54) III. A királyi tisztviselő (Jn 4,43-54)
37	2002	47	25	30	A vak meggyógyítása (Jn 9)
38	2002	48	27	30	Jézus az élet kenyere (Jn 6,22-59)
39	2002	49	25	34	Az „én vagyok” kijelentések a János evangéliumban
40	2002	50	21	24	A gyermekségtörténetek sajátságai

[1] Az eredeti címeket, számozást megtartottuk (lásd például a 96–106. órákat).
[2] A bibliaórák anyaga egy ideig mellékletként, zöldes háttérszínnel jelent meg a folyóiratban külön, folyamatos oldalszámmal. Ezeket az oldalszámokat megtartottuk és szögletes zárójellel jeleztük.

41	2003	51	18	26	A Lukács szerinti gyermekségtörténet I. Születési híradások
42	2003	52	21	28	A Lukács szerinti gyermekségtörténet II. A születéstörténet
43	2003	53	21	32	A Máté szerinti gyermekségtörténet
44	2003	54	23	31	A Máté szerinti gyermekségtörténet meditatív, élményszerű feldolgozása
45	2004	55	21	25	Kételkedés és a kételkedés legyőzése – a hitetlen Tamás
46	2004	56	23	26	Példabeszéd az apa két fiáról
47	2004	57	23	30	Példabeszéd a magvetőről
48	2004	58	19	26	József álma
49	2005	59	29	43	Bevezető az Ószövetséggel való foglalkozáshoz
50	2005	60	29	36	Isten hív – Ábrahám elindulása (Ter 12,19); Weöres Sándor: A célról; József Attila: Reménytelenül; Hamvas Béla; Egy csepp a kárhozatból (részlet)
51	2005	61	25	32	Ábrahám hite és Isten előtt igaz volta (Ter 15)
52	2005	62	23	36	Szövetség és körülmetélés és az eddigi egységek összefoglalása az Ábrahámnak tett ígéretekkel (Ter 17)
53	2006	63	19	27	Izsák feláldozása – vagy Ábrahám próbatétele (Ter 22)
54	2006	64	18	27	Jákob csalással és harccal szerzett áldásai (Ter 27-33)
55	2006	65	21	37	Jákob harca az ismeretlennel. A Jákob-történet döntő Isten-tapasztalata (Ter 32,23-33)
56	2006	66	22	38	Rövid bevezetés az egyiptomi kultúrkörbe
57	2007	67	23	31	József és története – Ter 37,1-50,26
58	2007	68	27	36	Az ősatyák történetének összefoglalása és sajátságai, történeti – formai – tartalmi szempontból
59	2007	69	17	26	Kivonulás – Izrael őstörténete
60	2008	70	27	38	Isten megtapasztalása és Mózes meghívása
61	2008	71	37	44	Veszély és menekülés a Vörös-tengernél. Szabadulás Egyiptomból
62	2008	72	43	50	„Idehoztalak titeket magamhoz” (Kiv 19,4) A kivonulás sínai megpecsételése: Isten felajánlja szövetségét, uralmát
63	2008	74	17	23	A tízparancsolat (Kiv 20,1-17). A választott nép átveszi Isten uralmának életrendjét
64	2009	75	25	29	A pászka-vacsora ünneplése. Bella Schagall: A széder
65	2009	76	37	46	Izrael a pusztában (Kv 16,1-3.6-12 és 17,1-7)
66	2009	77	21	35	Isten uralmának életrendje. A tízparancsolat tanulmányozásának második része (Kiv 20,1-17)
67	2009	78	31	40	A Kivonulás könyvének teológiai kompozíciós szerkezete és vezérmotívumai
68	2010	79	19	32	Félelem a jövőtől. A hírszerzők története (Szám 13-14; Mtörv 1,6-8.19-46)
69	2010	80	23	32	A honfoglalás (Józs 1-12; Bír 1). Józsue könyve és a negatív birtoklista
70	2010	81	19	32	A „szent háború”. A megiddói csata és Debora éneke (Bír 4-5)
71	2010	82	37	42	Adományföld és adományélet. Izrael szociális kötelezettségei (MTörv 15,1-11; 26,5-9)
72	2011	83	21	36	A királyság kritikája. Izrael szabadságeszménye (Bír 8,22k; Bír 9)
73	2011	84	25	32	Királyság pro és kontra. A királyság vitatott intézménye Izraelben, a királyságot támogatók és a királyságot ellenzők a hagyományban
74	2011	85	17	31	A királyság kezdete és megalapozása Izraelben. Saul – Dávid – Salamon. Dávid felemelkedése és a trónutódlás története
75	2011	86	21	34	Ki az ember? A jahvista teremtéstörténet (Ter 2,4-3,24) 1. rész: Az Édenkertben (Ter 24b-25)
76	2012	87	21	35	Ki az ember? A jahvista teremtéstörténet (Ter 2,4-3,24) 2. rész: A parancs megszegése és annak következménye (Ter 3)
77	2012	88	25	39	Ki az ember? Az ember teremtmény – él – alkot
78	2012	89	23	27	A jahvista és a jahvista őstörténet
79	2013	90	23	28	A kezdetek és a királyok korának vallási formái (1Sám 1,1-2,10; 2Kir 23,4-24)
80	2013	91	31	39	A prófétai jelenség Izraelben
81	2013	92	25	39	A meghívástörténetek – a prófétai egzisztencia legitimációja: Jeremiás meghívása (Jer 1)
82	2013	93	23	39	Ámosz könyve
83	2013	94	23	34	Jeremiás vallomásai: Jeremiás vitái Jahvéval
84	2014	95	21	32	Jeremiás siralma

85	2014	96	17	30	Illés a Hóreben
86	2014	97	29	40	Az üdvösség üzenete – messiási jövendölések Izajás könyvében (I. rész)
87	2014	98	23	34	Az üdvösség üzenete – messiási jövendölések Izajás könyvében (II. rész)
88	2015	99	25	32	Ózeás próféta: Jahve kapcsolata népével
89	2015	100	27	41	„Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet.” A vigasztalás Deuteroizajás igehirdetésében (Iz 40,1-31)
90	2015	101	29	40	Új Exodus „Ne gondoljatok a régi dolgokra, és az elmúltakra ne figyeljetek! Íme én újat cselekszem, most sarjad, talán nem tudjátok?” (Iz 43,18-19)
91	2015	102	35	46	Új megmentő. Énekek az Úr szolgájáról I. rész
92	2016	103	43	53	Új megmentő, Énekek az Úr szolgájáról II. rész
93	2016	106	33	44	Az ember és Izrael újjáteremtése: A remény teológiájának születése Jeremiás és Ezekiel igehirdetésében
94	2017	107	25	29	„Akik könnyek között vetnek…” (Zsolt 126) Meditáció: Mária Magdolna és a 126. Zsoltár
95	2017	108	33	55	A fogság utáni restauráció, Ezdrás és Nehemiás
96	2017	110	23	37	Bölcsesség az ókori Keleten
97	2018	111	17	27	Bölcsesség az ókori keleten II. Példabeszédek könyve
98	2018	112	31	36	Bölcsesség az ókori Keleten III. Példabeszédek és Jézus, Sírák fiának könyve
99	2018	113	33	50	Bölcsesség az ókori keleten IV. Az ember a szenvedésben
100	2018	114	31	41	Bölcsesség az ókori keleten V. Jób könyve: A panaszkodó ember (Jób panasza Jób 3,1-26)
101	2019	115	29	37	Bölcsesség az ókori keleten V. Jób könyve: A szenvedés legyőzése (Jób barátai Jób 4,1-21; 5,15-18; 22,1-11.21,30)
102	2019	116	53	60	Bölcsesség az ókori Keleten VI. Jób könyve: Isten a szenvedésben (Jób istenkapcsolata, Jób 6,14-30; 7,11-21; 16,18-22; 19,21-27)
103	2019	117	21	30	Bölcsesség az ókori Keleten VII. Jób könyve: Találkozás Istennel (Jób a szenvedésben találkozik Istennel, Jób 31,1-37.40b; 38,1-21; 40,1-14; 42,1-6.7-10)
104	2019	118	9	27	Bölcsesség az ókori Keleten VIII. Énekek éneke
105	2020	119	21	47	Bölcsesség az ókori keleten VI. Prédikátor könyve Létezik boldogság, létezik igazság? A Prédikátor filozófiája (Préd. 8,5-9,10)
106	2020	120	25	35	Bölcsesség az ókori keleten. VII. Prédikátor filozófiájának hatása a kereszténységre. Világmegvetés vagy az élet megbecsülése? A Prédikátor filozófiájának és Jézus tanításának összehasonlítása (Préd 8,5-9,10; Mt 6,25-34)

Élő Ige

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Bibliatársulat

ELSŐ ÓRA: KALÁSZSZEDÉS SZOMBATON

A/ Alapgondolat

A tanítványok a kalászszedéssel megszegik a szombati nyugalom törvényét. A farizeusok természetesen Jézust, a mestert vonják kérdőre a tanítványok cselekedete miatt. Hogy merik az isteni előírást megszegni? Jézus az ószövetségi példára hivatkozik, amikor Dávid és katonái szintén megszegték az előírásokat. A közmondásban ma ezt egyszerűen úgy fogalmazzuk meg: „a szükség törvényt bont".

De itt nem csupán erről van szó. Erre a vers zárómondata utal: „Az Emberfia ura a szombatnak is." Márk evangélista három szabályvitát szed itt csokorba. Az első a „Jézus tanítványai és a böjt", a második a „Kalászszedés szombaton", és a harmadik a „Gyógyítás szombaton". Tudatos fokozást láthatunk a történetek között, egyre súlyosabb a vétség: a harmadik történetben maga Jézus az, aki akár halállal is büntethető törvényszegést követ el.

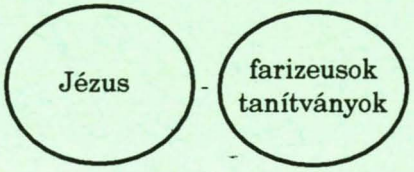
Vajon miért tér el Jézus a szokásoktól, miért teszi túl magát az előírásokon, a renden, amelyet Isten tekintélye hozott létre? A három elbeszéléssel az evangélista arra akar rávilágítani, hogy Jézus személyében **megkezdődött Isten uralma, melynek elérkeztével a régi szabályok, a régi rend nem érvényes többé.** Nem elvont érveléssel tárja ezt elénk, hanem Jézus cselekedein keresztül.

B/ Szöveg: Mk 2,23-28

Egy szombaton vetésen vitt keresztül az útja. Tanítványai útközben tépdesték a kalászt. Erre a farizeusok megszólították: „Nézd, olyat tesznek szombaton, amilyet nem szabad." De ő megfelelt nekik: „Sose olvastátok, mit csinált Dávid, amikor ínséget szenvedett, és társaival együtt éhezett? Abjatár főpap idejében bement az Isten házába és megette a szent kenyereket, amelyeket csak a papoknak volt szabad megenniük, s adott a társainak is." Aztán hozzáfűzte: „A szombat van az emberért, nem az ember a szombatért. Az Emberfia ura a szombatnak is."

C/ ÓRAVÁZLAT

Énektanulás: Salóm haverím	hallás után, énekszöveg a táblán	10 perc tábla, kréta
A szöveg: Mk 2,23-28 Az óravezető felolvassa a szentírási verset, a résztvevők saját Szentírásukban követik a szöveget.	csoportos megbeszélés, egy felíró írja a táblára	40 perc tábla, kréta, vagy nagy méretű papír és rostirón
Feladatok: a. A szereplő személyek kikeresése a szövegből és csoportosítása:	csoportos megbeszélés, egy felíró írja a táblára	tábla, kréta

b. A szöveg felépítése: 1. Tett, amely áthágja a szabályt. 2. A farizeusok kérdőre vonják Jézust. 3. Jézus magyarázata: egy ószövetségi történettel igazolja a tanítványokat. 4. Önmagáról nyilatkoztat ki: „Az Emberfia ura a szombatnak is." Ez az utóbbi mondat eredetileg beilleszkedett a szövegbe: „Az ember ura a szombatnak". Az evangéliumi hagyomány vonatkoztatta Jézusra.	a vezető közlése, egyéni jegyzetelés	
c. A szöveg műfaja: szabályvita. A szombati nyugalmat megszegő 39 féle emberi tevékenység felsorolása.	a vezető közlése, egyéni jegyzetelés	
d. A szövegkörnyezet tanulmányozása: Mk 2,18-22; Mk 3,1-6. A szentíró 3 szabályvitát szed csokorba. Drámai fokozás: az utolsó a legsúlyosabb, a feldühödött farizeusok Jézus vesztét keresik.	a vezető közlése, egyéni jegyzetelés	
e. A szombat-törvény A szombat a hét utolsó napja, ősidőktől fogva szent a zsidók számára, minden időben az egyik legfontosabb parancs: Kiv 20,8 1. Néhány törvény felsorolása, melynek megszegése halálbüntetéssel sújtható: * gyilkosság Kiv 21,12 * szüleit nem tiszteli, megüti	a vezető közlése, egyéni jegyzetelés	40 perc

Kiv 21,15
* emberrablás Kiv 21,15
* jóslás, halottlátás Kiv 22,17
* bálványimádás Kiv 22,17
* visszaélés a szent olajjal Kiv 30,33
* visszaélés a szent illatszerrel Kiv 30,38
* a szombati nyugalom megszegése Kiv 31,14
* tisztátalan ember eszik az áldozati húsból Lev 7,21
* aki vért eszik Lev 7,27
* aki a házasélet tisztasága ellen vét Lev 20,8
* az álpróféta MTörv 13,6
* a megtévedt fiú MTörv 21,18

2. A hetes szám, mint visszatérő motívum:

a vezető közlése

a hetedik nap a nyugalom napja Kiv 20,8

a hetedik hónap első napja a nyugalom napja Lev 23,23

a hetedik év, a szombatév, a nyugalom éve Lev 25,1; MTörv 15,1

A hétszer-hetedik év, a Jubileum éve Lev 25,8

A szombati nyugalomra vonatkozó szentírási helyek: Kiv 20,8; Kiv 31,12; Kiv 35,1; Lev 23,3; MTörv 5,12; Szám 28,9; Iz 58,13; Jer 17,19; 1 Makk 2,32

A szombat megülése: Szám 28,9

Rabbik mondásai a szombatról A Berésit Rabbában található példázat és a szombat-tisztelő József története	a vezető közlése	
f. A keresztények számára a vasárnap a hetedik, az ünnepnap. Vélemények ismertetése a vasárnapi misén való résztvételről:		
1. „Húszezer katolikus lakik a plébániám területén. Elég sokan eljönnek vasárnap misére, de nem ismerik, nem köszöntik egymást."		5 perc
2. „A mise nem jelent nekem semmit, mindig ugyanazok az imák, ugyanazok az énekek."		
3. „A családból csak én megyek alkalomadtán a misére. De otthon is tudok imádkozni."	egyéni, írásban	10 perc papír és toll
4. „A mi papunk olyan érthetetlen dolgokat prédikál. Alig értek valamit abból, amit beszél. Nem szeretek misére menni."		
Gondolkodjunk el azon, hogy mit jelent számomra a szentmise?	csendes, egyéni elmélkedés után, kötetlen, spontán egyéni megnyilatkozások	15 perc lámpaoltás, gyertya, gyufa
g. Néhány percnyi csend után a résztvevők közös imában osztják meg egymással az előző témával kapcsolatban gondolataikat. Ha valakinek mégsem menne ez a téma, alternatívaként írjuk fel a táblára a Ludwig Trojan verset.	(ld. füzetünk hátlapján)	
Befejező ének: Salom haverím		

D/ Segédanyag

A SZOMBAT

A hét utolsó napja, a szombat ősidőktől fogva szent a zsidók számára. Izrael minden időben az egyik legfontosabb parancsnak tartotta a szombat megszentelésének előírását (Kiv 20,8-11; MTörv 5,12-13). Mivel ilyen fontosnak tartották, az idők folyamán kiegészítő rendelkezésekkel igyekeztek pontosan meghatározni a tartalmát, és biztosítani a betartását. Maga a törvény tilt ezen a napon minden munkavégzést, hogy ez a nap szabad maradjon a pihenés és az ünneplés számára. Jézus idejére a hagyomány már pontosan meghatározta, melyek azok a tevékenységek, amelyek által az ember megszegi a szombat nyugalmát. 39 féle munkát soroltak fel, amelyet tilos volt végezni szombaton, köztük a vetést, szántást, aratást, dagasztást, sütést, állatok leölését, vágást, építést, tűzgyújtást, oldozást (csomó). A zsidók szemében Isten parancsának megtartása nem magánügy, hanem Isten népének közösségi érdeke, ezért a szombat megszegését társadalomellenes bűnnek tekintették, amely aláássa a nép egységét.

A szombat-törvényt teológailag a következőkkel támasztották alá:
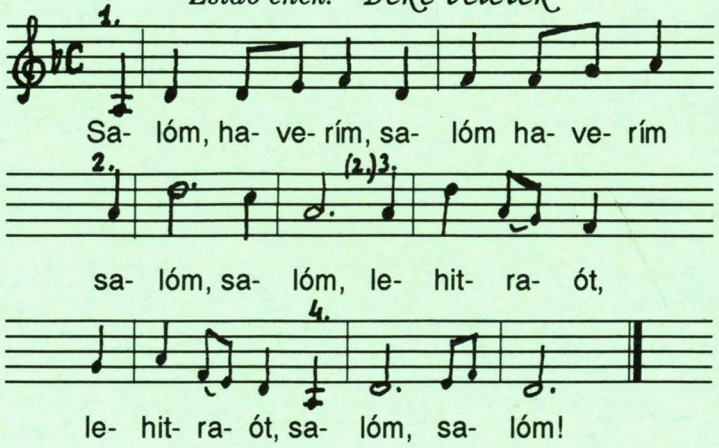
1. A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Mivel az első teremtéstörténet (Ter 1,1-2.4) szerint Isten hat nap alatt elvégezte a teremtés művét és a hetedik napon megpihent, az embernek is ilyen ritmusban kell élnie. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmában részesedik (Kiv 20,11).

2. A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra is (MTörv 5,15). Ezt nem emberi erőfeszítés hozta létre, hanem Isten közbejötte valósította meg. Ezzel alapította, szabadította meg Izraelt és örök időkre egybe fogta. A szombatnak kell Isten ezen nagy ajándékát emlékezetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Meg is kell a szombatot tartania mindenkinek: az egész családnak, a szolgáknak, sőt az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából.

RABBIK MONDÁSAI A SZOMBATRÓL

- ✡ R. Hillél: Szombaton betegeket kell látogatni és a szenvedőket megvigasztalni.
- ✡ R. Sammai: Betegeket látogatni és szenvedőket vigasztalni szombaton tilos.
- ✞ Jézus: A szombat van az emberért, és nem az ember a szombatért.
- ✡ R. Ismael: Szombaton szabad életet menteni, mert az önvédelemből való vérontás is előbbre való a szombatnál.
- ✡ R. Nathan: Egy ember életét szombaton is meg kell mentenünk. Akkor ő még sok szombatot megtarthat.
- ✡ R. Simon: A szombat neked adatott, nem pedig te vagy a szombatnak kiszolgáltatva.
- ✡ R. Jose: Vannak szombatok, melyeken az embernek pihennie kell, és vannak szombatok, amelyken nem kell pihennie.

Zsidó ének: *Béke veletek*

Béke [veletek], testvérek, béke, testvérek
Béke, béke, a viszontlátásra!
A viszontlátásra, béke, béke!

EGY RÖVID PÉLDABESZÉD,

amely a Teremtés könyvéhez írt régi zsidó magyarázatban (Berésit Raba) található, jól szemlélteti, hogy milyen szerepet tulajdonított a zsidóság a szombatnak. ***„Egy király előkészítette a szobát a mennyasszonya számára. Kimeszeltette, kifestette, gazdagon berendezte. Mi hiányzott még? A mennyasszony, hogy eljöjjön a szobába. Így volt ez a szombattal is, amely a teremtés hat napja után még hiányzott a világból, hogy tökéletes legyen."***

A szombat-tisztelő József

Józsefnek, aki nagyon komolyan vette a szombati előírásokat,volt egy jómódú pogány szomszédja. Egyszer ezt a jóslatot kapta: "Minden vagyonodat a szombat-tisztelő József fogja felélni." Nagyon aggódott emiatt. Végül eladta mindenét, vett egy drágagyöngyöt, és elrejtette a sapkájába. De egyszer, amikor átkelt a folyón, egy erős széllökés elvitte a sapkáját, bele a vízbe. A gyöngyöt elnyelte egy hal. A halat megfogták a halászok, és röviddel szombat beállta előtt elvitték a piacra. Közben kiáltoztak: "Ki jön még vásárolni?" Valaki azt mondta nekik: "Menjetek, vigyétek el a szombat-tisztelő Józsefnek. Ő vásárolni szokott ilyenkor, hogy azután senki kísértésbe ne essék, ne tegyen tiltott dolgot, ne vásároljon szombaton." El is vitték hozzá, kínálták neki. Megvette, felbontotta - és megtalálta a gyöngyöt. Tizenhárom mérő aranydénárért adta el. Később egyszer megszólította őt egy aggastyán: "Aki kölcsönad a szombatnak, a szombat bizton megfizeti" - mondta neki.

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában kísérleti bibliaórákat tartunk minden hónap első és második hétfőjén 5 órakor. Az itt megtartott bibliaórák anyagát folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként.

Jelen füzetünk az első óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1993. Húsvét

Szeretettel: Midling Andrea, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Bibliatársulat

MÁSODIK ÓRA: „HA PEDIG KRISZTUS NEM TÁMADT FÖL..."

A/ Alapgondolat

Pál apostol nagyon találóan fogalmazza meg Krisztus feltámadásának keresztény életünkre gyakorolt hatását: „Ha pedig Krisztus nem támadt föl, hiábavaló a mi igehirdetésünk, és hiábavaló a ti hitetek" (1 Kor 15,14). Az ősegyház hitének alapja: Jézus Krisztus feltámadása.

Az előzőkben láthattuk, hogy Jézus nem csak a tetteivel, hanem meghökkentő kijelentéseivel is arra döbbenti rá hallgatóit, hogy az Ő személyében elkezdődött Isten uralma..

Az, hogy ki is ez a Jézus, és mit jelent valójában az Ő működése, az az első tanúk számára éppen halála és feltámadása által lett világos. Igehirdetéseik magját, összejöveteleiket, életüket ez a tapasztalat, ez az esemény élteti.

Tanúságtételek, hitvallásformulák születnek a hagyományőrző igehirdetés során Jézus engesztelő haláláról, feltámadásáról, megdicsőüléséről. A Reá való emlékezés lesz az az alap, melyből a keresztények öröme, csodálkozása, hálája, ujjongása, dícsérete, ünneplése fakad.

B/ Szentírási szövegek: hitvallásformulák

- ✧ Ha pedig Krisztus nem támadt föl, hiábaló a mi igehirdetésünk, és hiábavaló a ti hitetek. 1 Kor 15,14
- ✧ Isten az Urat föltámasztotta és minket is föl fog támasztani hatalmával. 1 Kor 6,14
- ✧ Hiszen Isten nem a haragra szánt, hanem az üdvösség elnyerésére Urunk Jézus Krisztus által, hogy akár ébren vagyunk, akár szunnyadunk, vele éljünk. 1 Tessz 5,10
- ✧ Ő tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta mindnyájunkért: Hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent? Róm 8,32
- ✧ ...az Úr Jézus Krisztusról, aki föláldozta magát bűneinkért, hogy kiragadjon minket a jelen világ gonoszságából Istenünk és Atyánk rendelése szerint. Gal 1,4
- ✧ Elsősorban azt hagyom rátok, amit magam is kaptam: Krisztus meghalt bűneinkért, amint az Írás is mondja. Eltemették és harmadnapon föltámadt. Ez is az Írás szerint. 1 Kor 15,3-5
- ✧ Kétségkivül nagy dolog az istenfélő élet titka:
  Testben nyilvánvaló lett, igazolást nyert lélekben,
  Megjelent az angyaloknak, pogányoknak hirdették,
  Világszerte hittek benne, fölment a dicsőségbe. 1 Tim 3,16
- ✧ Titeket is megszabadít most az így jelképezett keresztség, nem mint a testi szenny levetése, hanem mint az Istenhez tiszta lélekért intézett könyörgés Jézus Krisztus feltámadása által. 1 Pét 3,21
- ✧ Őt adta oda az Isten véres, engesztelő áldozatul a hit által, hogy kimutassa igazságosságát. Róm 3,25
- ✧ Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért. 1 Tim 2,6
- ✧ Ha száddal vallod, hogy Jézus az Úr, és szívedben hiszed, hogy Isten föltámasztotta őt halottaiból, üdvözülsz. Róm 10,9
- ✧ Ezért Isten fölmagasztalta és minden mást fölülmúló nevet adott neki: Jézus nevére hajoljon meg minden térd a mennyben, a földön és az alvilágban, és minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr. Fil 2,9-11
- ✧ Ő a mi békességünk, aki a kettőt egyesítette és a közbeeső válaszfalat ledöntötte. Megszüntette az ellenségeskedést azzal, hogy a törvényt parancsaival és rendeleteivel saját testében érvénytelenítette. Mint békeszerző a két népet magában eggyé: új emberré teremtette, és a kereszt által mindkettőt egy testben engesztelte ki Istennel úgy, hogy saját személyében megdöntötte az ellenségeskedést. Ef 2,14-16
- ✧ Logosz himnusz, ld. Jn 1,1-18.

C/ Bevezetés

I. Az ünnep

- ✧ **Mindennek megvan az órája és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt. [...] Ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak. Préd 3,1.4**
- ✧ **S táncolt is Dávid - teljes erejéből az Úr előtt, közben egy vászon efód övezte. Így vitte fel Dávid és Izrael háza ujjongás és harsonaszó kíséretében az Úr ládáját. [...] Akkor Dávid égő áldozatot és közösségi áldozatot mutatott be az Úr előtt, s mikor készen lett az égő áldozatnak és a közösségi áldozatnak a bemutatásával, megáldotta a népet az Úr nevében. Aztán az egész népnek, Izrael fiai egész seregének, a férfiaknak éppúgy, mint a nőknek, kiosztott egy-egy kenyeret, egy csomó datolyát és egy-egy mazsolás kalácsot. Ezután az egész nép hazament. 2 Sám 6,14-15.17-18**

Mi az ünnep? Valami más. Valami, ami eltér a megszokottól, valami rendkívüli: csoda.

Vannak ünnepek az egyén életében, egy nép, egy ország életében, és van nak vallási ünnepek. Hogy az ünnep valóban ünnep-e, s nem csak hajcihő, nem az dönti el, hogy mekkora tömegeket mozgat meg, hanem hogy mennyire tud kiemelni a köznapi létezésből, milyen mértékben kapcsol össze egy magasabbrendű létezéssel, a természetfelettivel. Csakis ez az istenivel való összekapcsolódás teszi az egyébként lehetetlent lehetségessé: arra a szintre emeli fel, ahol minden olyan, »mint az első napon« (vagyis a teremtéskor), sugárzó, új és először i és a résztvevő maga is a teremtés részesévé válik.

Tehát az ünnepben mindaddig, míg valódi ünnep, megvan valami a teremtésből.

Az ünnep lényegéhez tartozik a nyugalom (a teremtés hetedik napja). Mihelyt a természet jelei, a hagyomány és a szokás emlékezetbe idézi, az ember mindig újra képessé válik arra, hogy egy nem szokványos lét és teremtés részesévé legyen. Idő és ember ünnepivé válik, ÉS MEGÚJUL A FÖLD ARCA Zsolt 104,30.

Ünnepelni annyit jelent, mint ritmikusan visszatérő időközökben nyitott szeművé válni és ebben az állapotban közvetlenül szembetalálkozni azokkal a magasabbrendű valóságokkal, amelyeken egész létezésünk alapszik. - Ünnepelni annyi, mint vissszatérni a bűnbeesés előtti, paradicsomi állapotba, amikor még nem hangzott el: »Arcod verítékével eszed kenyeredet.« (Ter 3,19)

A zsidó nép számára a hét utolsó napja, a szombat megünneplése megszentelése minden időben az egyik legfontosabb parancs volt. a./ A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmából

részesedik (Kiv 20,11). b./ A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra (MTörv 5,15). A szombatnak kell Isten ezen nagy ajándékát emlékezetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Mindenkinek meg kell tartania a szombatot: az egész családnak, a szolgáknak, sőt még az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából. c./ Keresztény életünk középpontja Krisztus halálának és feltámadásának ünnepe. Krisztus halálával és feltámadásával olyan esemény történt Isten és ember között, amely minden korra, minden életre kihat. Jézus nélkül tehát nincs ünnep számunkra.

Összefoglalás - Az ünnep anyaga és tartalma: ünnepelni annyit jelent, mint kilépni a megszokottból, megélni valami rendkívülit, kapcsolatba kerülni a természetfelettivel. - Fajtái: egyéni és közösségi ünnepek; társadalmi és vallási ünnepek. Az ünnep megnyilvánulásának formája és tartalma szoros egységben, kölcsönhatásban vannak egymással.

A zsidó nép vallási életének ritmusát a minden héten ismétlődő szombatünneplés adta meg, melyben a teremtés hetedik napját, az Isten nyugalmából való részesedést és az Egyiptomból való szabadulást ünnepelték.

A keresztények kezdettől fogva az eukarisztikus lakomában ünnepelték Jézus Krisztus áldozatát. Miután a pogányokból lett keresztények többségbe jutottak, a keresztény közösség elszakadt a zsidó vallásgyakorlattól, és a szombat helyett a vasárnap, Krisztus feltámadásának napja lett számukra a hét ünnepnapjává.

II. Hitvallások

A názáreti Jézusról szóló igehirdetés alapja és kiindulópontja a húsvéti esemény: a közösség tapasztalata arról, hogy Jézus feltámadt és él. Az ősegyház ennek az örömhírnek átadását, továbbadását tekintette legfontosabb feladatának. Az apostolok és igehirdetők felismerései és tapasztalatai az ún. hitvallásformulákban maradtak ránk, amelyek tömör összefoglalásai a hit leglényegesebb elemeinek. Ezeket a hitvallásokat az igehirdetők rendszeresen beleszőtték tanításukba, és a közös ünnepeken pedig a szertartások állandó alkotóelemeivé váltak. Az 1 Kor 15,3-5-ben Szent Pál arról tanúskodik, hogy amit mond, azt az egyház hivatalos hagyományából meríti. Az 1 Kor 15,14 pedig a legősibb hitvallásformula, amely alapját képezte minden igehirdetésnek.

A hitvallás a hittartalomnak tételekben való többé-kevésbé teljes megfogalmazása. A hitvallás tartalma: Olyan felismerés Isten világáról, Istenről önmagáról, melyet az Úr egyeseknek vagy egyes közösségeknek adott megvi-

lágítások által ad mindenki tudtára. Ezekben az egyház az üdvtörténet legfontosabb tételeit, mozzanatait foglalja össze. A hitvallások jelentősége igen nagy: meghatározzák a keresztény közösség hitét és életét. Nem véletlen tehát, hogy a liturgiában tág teret kapnak.

Formai jellegzetességük a rövidség, tömörség; gyakran ritmikusak, versszerűek, himnuszok vagy himnikus jellegűek. Lehetnek: egytagúak („Jézus az Úr [Küriosz]"), kéttagúak (Jézus és az Atya megvallása) és háromtagúak („Atya, Fiú és a Szentlélek", Mt 28,19).

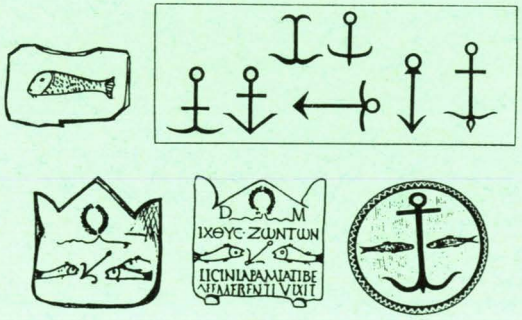
III. Hitvallások és szimbólumok

Az ember sokféle módon juttathatja kifejezésre meggyőződését: elsősorban tetteivel, szavaival, de különböző jelképek, szimbólumok segítségével is mások tudomására tudja adni hitét, hovatartozását. Például nemzeti jelképek (zászló, címer) használatával egy bizonyos néphez, országhoz való tartozásunkat fejezzük ki.

A vallásos közözösségeknek, vallásoknak is megvannak a maguk jelképei, pl. a félhold, a Dávid-csillag, a kereszt:

☪ mohamedán ✡ zsidó ✝ keresztény

Az első századokban még nem a kereszt volt a legelterjedtebb keresztény jelkép. Kezdetben a fel-fellángoló keresztényüldözések idején az ókeresztények titkos ismertetőjelként, hitük megvallásaként a halat és a horgonyt használták.

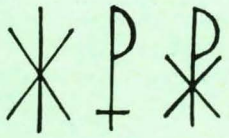
A hal, mint Krisztus szimbólikus ábrázolása, a görög ikhthüsz [ἰχθύς] - hal - szóból ered, melyet az ókeresztények Jézus nevének kezdőbetűiből alkotott,

titkos rövidítésként értelmeztek: Iészúsz Khrisztosz Theú Hüjosz Szótér = Jézus Krisztus, Isten Fia, Megváltó.

A horgony a Zsidókhoz írt levél alapján vált a keresztény hit állhatatosságának és a feltámadás reményének jelképévé (a Zsid 6,18-20 az Isten ígéretébe vetett reményt a lélek szilárd horgonyának nevezi, amely a Krisztusba vetett hit által beteljesedésre vezet).

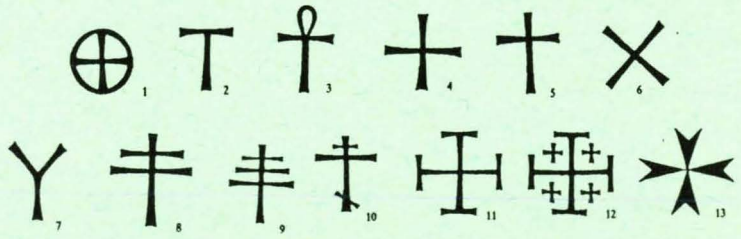
Az első századoktól kezdve mind a mai napig gyakran használt keresztény szimbólum még az ún. krisztogram, a Krisztus-monogram, amely Jézus Krisztus görög nevének, (Iészúsz Khrisztosz - Jézus a Messiás [Fölkent]) kezdőbetűiből jött létre:

I + X P + ☨ X + P

A Krisztus-monogramhoz kapcsolódik az ismert történet: Konstantin császár álmában igéretet kapott, hogy: „E jelben győzni fogsz!" Követte az intelmet: a döntő, milviusi csata előtt hadijelvényeire, katonái vértjére, pajzsára rátette a ☧ Krisztus-monogramot, és 312-ben valóban fényes győzelmet aratott Maxentius fölött.

A kereszténység legismertebb, legelterjedtebb jelképe a kereszt, mely Krisztus kereszthalálát, a bűn, a halál fölötti győzelmét vagy magát Krisztust jelképezi. Viselője kinyilvánítja hittársai és a külvilág felé, hogy Jézusban hisz és bízik, az ő követője. A kereszt-szimbólumnak sokféle változata ismert:

1. *Körkereszt* [eredetileg a nap és a világosság jelképe]; Krisztust, mint minden fény forrását jelképezi; 2. *Tau-kereszt* [Ez 9,4: a szabadulás jelképe]; 3. *Füles kereszt* [az ősi Egyiptomban az élet jele: felkelő nap és lefelé a napsugár] keresztény értelmezése is van; 4. *Görög kereszt,* gyakori díszítőelem a keleti egyházakban; 5. *Latin kereszt,* Krisztust jelképezi; 6. *András-kereszt,* András apostol vértanúságának a jele; 7. *Villáskereszt* [életfa-jelkép], a görög PSZI be-

tűre emlékeztet (pszükhé=lélek); így lehel rá a pap a keresztvízre; 8. Kettős v. *apostoli kereszt* [kisebb vízszintes szára a kereszt felíratát jelzi], érsekek, pátriárkák, kiváltságokkal felruházott uralkodók (Szt. István) viselhetik; 9. *Pápai kereszt* [a 3. vonal megkülönböztetésül szolgál]; 10. *Ortodox kereszt* [a ferde vonal Jézus lábtámasza]; 11. *Talpaskereszt* [Meroving uralkodóknál]; 12. *Jeruzsálemi kereszt* [a Szent Sír lovagjai viselték]; az öt kereszt Krisztus öt sebét jelzi; 13. *Máltai kereszt* [a johannita lovagok ill. a Máltai Lovagrend jelvénye], nyolc csúcsa a Nyolc Boldogságra utal. [vö. Verbényi-Arató: Liturgikus lexikon, Ecclesia, Budapest, 121-132.o.]

D/ Óravázlat

1. Énektanulás: Életünk legyen ünnep	hallás után, énekszöveg mindenki kezében	JerFüz 11. sz. 33. o. - 10 perc
2. Általános bevezető az ünnepről ld. Bevezetés, I.	a vezető előadása, egyéni jegyzetelés	papír 20 perc
3. Asszociációs gyakorlat a. Meggyújtunk egy gyertyát és megbeszéljük, mi jut eszünkbe a gyertyáról. b. Az ünnep átértékeli a tárgyakat. Mint valóság, ugyanaz a gyertya, amit a pincébe viszek magammal, ha kialszik a villany és ugyanaz a gyertya van a karácsonyfán, számomra mégis másképp csillog. Más érzéseket ébreszt bennünk a születésnapi gyertya, és mást az, amit halottak napján gyújtunk a temetőben. A liturgiában nyer leginkább teret a tárgyaknak ez az átértékelődése, a szertartásban kapott szerepük által bizonyos jelentéstartalmak hozdozóivá válnak.	csoportos megbeszélés, miközben valaki különböző színekkel és változatos elrendezésben (ferdén, függőlegesen, stb.) felírja a táblára a hallottakat	tábla, kréta, vagy nagyméretű papír, rostirón 20 perc
4. a./ Hitvallásformulák ismertetése, ld. Bevezetés, II.	a vezető előadása, egyéni jegyzetelés	45 perc

b/. A hittartalmak szimbólikus ábrázolása. Anyag és rajzok, ld. Bevezetés III.	a vezető előadása, egyéni jegyzetelés	tábla, kréta v. karton, rostirón; 10 perc
c/ Hitvallás-szövegek (ld. B/ pont) tanulmányozása: Egy-egy hitvallás, himnusz Isten titkának konkrét megfogalmazása. Mégis az egyes formulákban más-más felismerés kap hangsúlyt. Nézzük meg, hogy a kiválaszott szentírási részekben a hallottak közül melyik hol kap hangsúlyt: - Jézus halála - engesztelő szerepe - feltámadása - megdicsőülése	csoportos munka: az egyes formulák közös megbeszélése, besorolása.	hitvallásformulák gépelt szövegei; írószer 55 perc
5. Elcsöndesülés Az Ef 2,14-16 felolvasása után a résztvevők egyéni imában fogalmazzák meg felismeréseiket, gondolataikat.	kötetlen, spontán megnyilatkozások	lámpaoltás, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők számára. A bibliaórákon a szentírási szövegek sokirányú megközelítse és elemzése segíti a résztvevőket a Szentírásban való elmélyülésben, valamint új módszerek elsajátításában. A nyári szünet után szeptember 4-vel újra megindulnak a bibliaórák, minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig. Az itt megtartott bibliaórák anyagát folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként.

Jelen füzetünk a második óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1993. július

Szeretettel: Midling Andrea, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Bibliatársulat

Az evangélumok szerkesztése

Bepillantás az evangelisták szerkesztő munkájába
Márk evangéliuma 4. fejezete alapján

A/ Alapgondolat

Egy különböző forrásokat alapul vevő egységes szöveg megszerkesztése számtalan módon lehetséges. A szerkesztő célja, elképzelései, saját és hallgatósága adottságai, a téma súlyozása, mind megannyi változatot eredményez.

Jézus tanítása és az evangéliumok között élő átmenetet képezett a hagyományőrző igehirdetés, amelynek szerepe és fő célja a jézusi emlékek részletes felidézése és továbbadása volt. Ennek a hagyományőrző igehirdetésnek a szóbeli és írott anyaga az, amelyet az evangelisták felhasználtak az evangéliumok írásakor, és saját teológiai és igehirdetői céljuknak megfelelően egységes szöveggé szerkesztettek.

Az evangéliumírónak a következő szóbeli és írott anyag állt rendelkezésére:

a./ Perikópa - keresztény prédikáció, melyben Jézus egy konkrét cselekedete, megnyilatkozása szolgál az igehirdetői szándék alapjául, értelmezi és magyarázza az éppen aktuális helyzetet.

b./ Szóbeli hagyományőrző igehirdetés

c./ Írott források (tudományos jelölése Q)

1. Máté, Márk és Lukács egybehangzó anyaga alapján feltételezik, hogy létezett egy közös írott forrás, melyet mindhárman felhasználtak munkájuk során. Maga a közös forrás szövege nem maradt ránk.

2. Máté és Lukács párhuzamos szövegei (melyek Márknál nem szerepelnek) arra utalnak, hogy létezett egy görög nyelvű írott gyűjtemény, mely Jézus szavait, mondásait tartalmazta. Ez az ún. Logion-forrás. Papász 130 körül írt egy ötkötetes művet Logión küriakón exégészisz - Az Úr mondásainak magyarázata címmel. Ennek a szövege sem maradt ránk. Az utókor Máté és Lukács összecsengő része-

ből készített egy összeállítást, mely Jézus szavai, vagy Jézus mondásai címmel vált közismertté.

3. Saját forrásanyag: helyszíni kutatás, szemtanúk, stb. Az evangéliumíró a rendelkezésére álló forrásanyagot saját egyénisége, teológiai és igehirdetői célja szerint formálta, szerkesztette.(Ezek az írások a Négy Evangélium címmel kerültek be az Újszövetségi Szentírás könyvei közé.)

Ennek a különböző szempontok szerinti szerkesztési folyamatnak a menetébe való betekintés képezi óránk anyagát.

B/ Szentírási szöveg: Mt 4,1-34

» Más alkalommal is a tó partján tanított. Nagy tömeg gyűlt köréje, ezért bárkába szállt és leült a tavon. A tömeg pedig kint maradt a tó partján. Ekkor példabeszédekben sok mindenre oktatta őket. Halljátok csak! - kezdte tanítását. Kiment a magvető vetni. Amint vetett, némely szem az útfélre esett. Odaszálltak a madarak és fölcsipegették. Némely meg köves helyre esett, ahol nem volt elég földje. Csakhamar kikelt, mert nem jutott mélyen a földbe. Amikor a nap magasabbra hágott, megperzselődött és gyökér híján elszáradt. Némely pedig tövisek közé hullott. Amint a tövisek felnőttek, elfolytották és nem hozott termést. A többi pedig jó földbe hullott, kikelt, felnőtt és harmincszoros, hatvanszoros, sőt százszoros termést hozott. Akinek füle van, hallja meg! - fejezte be szavait.

» Amikor egyedül maradt, tanítványai a tizenkettővel együtt megkérdezték, mi a példabeszéd értelme. Így válaszolt nekik: Előttetek föltárom Isten országának titkát, a kívülállóknak azonban minden csak példabeszédekben szól: nézzenek, de ne lássanak, halljanak, de ne értsenek,

hogy meg ne térjenek és bocsánatot ne nyerjenek.

» Aztán így folytatta: Nem értitek ezt a példabeszédet? Hogyan fogjátok a többi példabeszédet megérteni? A magvető az igét veti. Az útfélre esők azok, akiknek szívébe hull ugyan az ige, de amint meghallgatták, azonnal ott terem a sátán és kiveszi a szívükből. Hasonlítanak ezekhez a köves talajra hullottak: meghallgatják az igét és örömmel be is fogadják, de az nem ver bennük gyökeret, mert állhatatlanok. Mikor az ige miatt baj és üldözés támad, csakhamar eltántorodnak. Mások meg, amelyek tövisek közé hullanak, azok, akik meghallgatják az igét, de a világi gondok, a csalóka gazdagság és egyéb vágyak szívükbe lopódzva elfojtják az igét, úgy hogy az meddő marad. Végül a jó földbe hullottak azok, akik meghallgatják az igét, befogadják és harmincszoros, hatvanszoros, sőt százszoros termést hoznak.

» Azután így szólt: Talán azért gyújtanak világosságot, hogy véka alá, vagy ágy alá rejtsék, nem pedig azért, hogy tartóra tegyék? Semmi sincs elrejtve, hacsak nem azért, hogy nyilvánosságra jusson; semmisem történik titokban, hacsak nem azért, hogy kitudódjék. Akinek füle van, hallja meg!

» Majd így folytatta: Figyeljetek arra, amit hallotok. Amilyen mértékkel

mértek, olyannal mérnek majd nektek is, sőt ráadást is adnak nektek, akik ezt hallottátok. Akinek ugyanis van, annak még adnak, akinek pedig nincs, attól azt is elveszik, amije van.

» Így beszélt tovább: Úgy van az Isten országával, mint azzal az emberrel, aki magot vet földjébe. Akár alszik, akár virraszt, s éjszaka van vagy nappal, a mag kicsírázik és szárba szökken, maga sem tudja hogyan. A föld magától terem, először szárat, aztán kalászt, végül telt szemet a kalászban. Amikor beérett a termés, tüstént nekiereszti a sarlót, mert itt az aratás.

» Majd ismét így folytatta: Mihez hasonlítsuk az Isten országát? Milyen hasonlattal szemléltessük? Olyan az, mint a mustármag. Amikor elvetik a földbe, kisebb minden más vetőmagnál. De miután elvetették, felnő, nagyobb lesz minden veteménynél és akkora ágakat hajt, hogy árnyékában fészket rakhatnak az ég madarai.

» Több ilyen példabeszédben hirdette nekik az igét, amennyire csak föl tudták fogni. Példabeszéd nélkül nem tanított, de amikor egyedül volt tanítványaival, mindent megmagyarázott nekik.

C/ Bevezetés

I. Jézus örömhíre az ősegyház emlékezetében: szóbeli és írásbeli hagyományőrzés, az evangéliumok kialakulása

A kereszténység első negyedszázada döntő fontosságú mind az egyház élete, mind az egybehangzó (szinoptikus) evangéliumok (Mt, Mk, Lk) kialakulása

szempontjából. Ebben az első három évtizedben született meg az egyház, s mindaz, amit a három első evangéliumba foglaltak. Igaz ugyan, hogy az ötvenes évek első feléig az Újszövetségből mindössze a két Tesszaloniki levél készült el írásban, s a szinoptikus evangéliumokat valamivel később írták, mégis ezeket tekintjük legfontosabb forrásainknak, mivel ezekben azt az igehirdetést rögzítették, amely az ősegyházban az első évtizedekben formát öltött. Ennek a kezdeti, szóbeli ún. hagyományőrző igehirdetésnek a célja a jézusi emlékek felidézése és továbbadása volt. Fölmerülhet a kérdés: Vajon miért olyan soká foglalták írásba a hitünk alapját képező jézusi tanítást, miért csak szóban adták tovább az örömhírt az első évtizedekben? Jézus nem írta le tanítását, és tanítványait sem buzdította erre. Ebben a korban az írni-olvasni tudás csak kevesek kiváltsága volt és olyan tárgyi és anyagi feltételekhez volt kötve (drága állatbőrre vagy papíruszra írtak, képzett írnok és megfelelő tárolóhelyiség kellett hozzá), mellyel a szegény vándortanítóként működő apostolok nem rendelkeztek. Folyamatos ismétléssel és gyakorlással az emlékezet is nagy ismeretanyagot képes megőrizni, akár egész írásműveket is. Ennek kifejlesztésére a különböző iskoláknak megvoltak a maguk módszerei, de minden jel arra utal, hogy Jézus nem ilyen módon tanított. Ő nem tételesen megfogalmazott ismereteket akart közölni tanítványaival, hanem meghatározott életmódra és világszemléletre igyekezett elvezetni, ránevelni őket. A tanítványok feledata nem az volt, hogy pontosan megtanulják, szó szerint emlékezetükbe véssék mindazt, amit Jézus mondott, hanem hogy lélekkel, teljes valójukkal átéljék a történteket és hogy hatására átalakítsák életüket, gondolkodásmódjukat. Egyszerűen jelen voltak. Nem szavakat, a lényeget szívták magukba. Így természetes volt, hogy a későbbiekben, a továbbadás során is csak egy valami kötötte őket: az átélt valóság hűséges bemutatása. Nem ragaszkodtak a betű szerinti továbbadáshoz, rögzítéshez. Amit megértettek és megéltek, azt adták tovább, nem szavakat, hanem ahogy Szt. Pál mondja: Tanításom és igehirdetésem nem az (emberi) bölcsesség meggyőző szavaiból állt, hanem a lélek és az erő bizonyításából (1 Kor 2,4).

A szóbeli hagyományőrzésnek megvannak a maga jellemző sajátságai.

Nem a szószerinti hűség, hanem a tartalmi hűség a követelmény.

Az adatszerű részletekkel szemben csak a lényeges, fontos mozzanatokat őrizték meg, adatokkal csak akkor találkozunk, ha annak a mondanivaló szempontjából jelentősége van (pl.Jézus szombaton gyógyít, Mk 3,1; az asszony tizennyolc éve nyomorék, Lk 13,11).

A szóbeli áthagyományozás szükségszerűen egyszerűsít, mert nehezen tudná évtizedeken át megőrizni a bonyolultabb gondolatmeneteket, összetettebb helyzeteket, fordulatos eseménysorozatokat, helyzet- és jellemrajzokat. Egyetlen kivétel az utolsó napok, Jézus szenvedésének története, mely részleteket is megőrzött. Ennek egyik oka az lehet, hogy az apostolokat olyan mélyen megrázta, hogy évtizedek múltán is jól emlékeztek mindenre, a másik ok pedig, hogy valószínűleg nagyon hamar felismerték ezeknek az eseményeknek a fontosságát Jézus életművében, a megváltásban.

A szóbeliség bizonyos közlésformákat, sémákat alakított ki a hagyományanyag továbbadásában. Rövid, zárt önálló egységekben mondják el Jézus egy konkrét tettét, megnyilatkozását. Az emlékezés és az ismételt továbbadás során némely történet töredékessé vált, események és mondások elszakadtak eredeti összefüggéseiktől. A szenvedéstörténet ebben is kivételt képez, mert folyamatos történeti elbeszélés formájában maradt fenn.

Az, hogy az emlékek többsége önálló, zárt egységet képez, történhetett bármikor és bárhol Jézus működésének idején, elég nagy szabadságot adott az igehirdetőknek, hogy az ismeretanyagot saját teológiai mondanivalójuknak megfelelően és hallgatóságukra szabva rendezzék. Ez az elv érvényesül a szinoptikus evangéliumokban is.

a./ Térben és időben más-máshová helyeznek eseményeket: Hegyi Beszéd Mt 5,1 - Lk 6,17 ; Jézus megkeresztelkedése Mt 3,13 - Lk 3,21

b./ Kiegészítés (hiányzó adatok), részletek módosítása: Jézus a böjtről Mt 9,14 - Mk 2,18 ; gazdag ifjú Lk 18,18 - Mk 10,17

c./ Adatok elhagyása: Bartimeus Mk 10,46 - Lk 18,35 ; vízbe fulladt sertések Mk 5,13 - Mt 8,32

d./ Adatok megváltoztatása: pogány asszony Mt 15,22 - Mk 7,16 ;

jerikói vakok Mt 20,29 - Mk 10,46

e./ Jézus szavainak újrafogalmazása, kiegészítése: Hegyi Beszéd Mt 5,1 - Lk 6,17 ; Jézus követése Mt 10,37 - Lk 14,26 ; lámpás Mt 5,15 - Mk 4,24 - Lk 8,16 - Lk 11,33

f./ Összekapcsolás, átcsoportosítás: királyi mennyegző Mt 22,1-10.11-13 - Lk 14,15 ; Jézus beszéde a farizeusok ellen Mt 23,4 - Lk 11,39

g./ Áttétel (ugyanazt a kifejezést egyik helyen Jézusnak, máskor másoknak tulajdonítanak): Főparancs Mt 22,36 - Mk 12,28 - Lk 10,26

h./ Jézus szavainak kiegészítése: kilencedik boldogság Mt 5,1-10 - Mt 5,11; böjt Mk 2,19 - Mk 2,20 - Mt 17,21

A megfogalmazások és az adatok különbözősége a korabeli hallgatóságot nem hozta zavarba, mert a különböző közlésmódok mögött ugyanazt a valóságot (Isten uralma) értették meg, és ugyanazzal a személlyel találkoztak (Jézus). Az archaikus gondolkodásmód (ókori, keleti) számára a pontos, hű továbbadást nem a helyszínek és időpont precíz megjelölése, az elhangzottak betűszerinti lejegyzése jelentette, hanem a megélt, megtapasztalt valóság megragadása - szemben a modern (újkori, nyugati) gondolkodásmóddal, ahol ezeknek a külső részleteknek a pontos felsorolása, a szószerinti hűség elsődleges követelmény a hitelesség szempontjából.

Az igehirdetés fennmaradt anyagában sok olyan részletet (adatok, szövegek) találunk, amely nyilvánvalóan eltér az eredeti eseményekhez, ill kijelentésekhez képest. Ugyanazon események leírása ill. ugyanazon kijelentések, stb. szövege a különböző feljegyzésekben eltér egymástól. Ez a mai embert zavarba ejti: hogyan

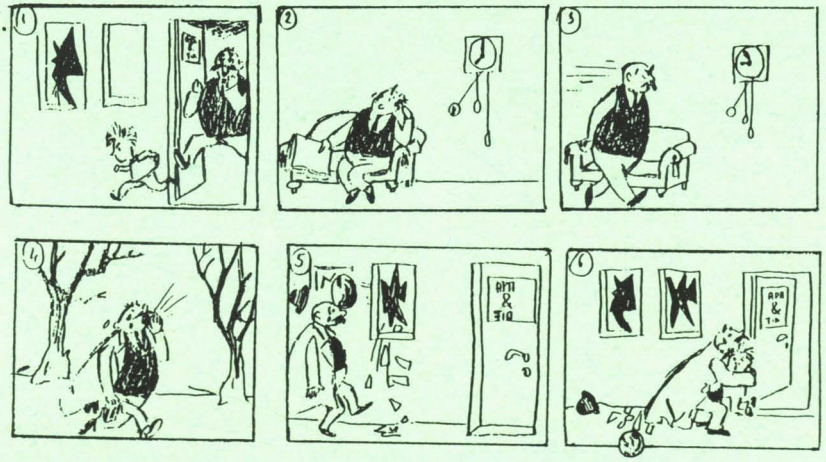
tekinthetjük akkor sugalmazottnak?

Az egyházi Tanítóhivatal mindenkor hangsúlyozottan tanította, hogy a Biblia egésze és minden része tévedhetetlen: e könyveknek mind egészét, mind részeit egyaránt Isten sugallta, és Isten, aki a szent szerzők által szólt, nem mondhatott egyáltalán semmit, ami az igazságtól különbözne (Providentissimus Deus enciklika, 1893). Honnan hát akkor ez a sokféleség, mi oldja fel számunkra az ellentmondást? A válasz egyszerű:

a./ Az eltérések a jézusi hagyomány lényegét nem érintik.

b./ Az őskeresztény igehirdetés egészen hiteles és megbízható, mert a jézusi tanítást olyan emberek őrizték és adták tovább, akik a Jézustól nyert új életet élték, vagyis ugyanazt, amit Jézus élt, és amelyből Jézus szavai fakadtak. És ha az őskeresztény tanítás nem pontosan ugyanolyan, mint Jézusé, ez nem azt jelenti, hogy megváltozott (megváltoztatták), hanem azt, hogy élő volt, – és élő maradt.

II.

III. Márk szerkesztési, teológiai szempontjai

Márk evangelista a negyedik fejezet 1-34-ben tartalmi hasonlóság alapján csoportosítja a szövegeket. Mindegyik Isten országának megvalósulásáról szól:

1. Magvető: nehezen valósul meg, de akkor elsöprő győzelmet arat (lásd százszoros termés).

2. Világosság: Isten uralmának kezdete kinyilvánult a világ számára.

3. Mag: Isten műve rejtve, szinte nyomonkövethetetlenül, emberi erőfeszítéstől függetlenül is növekszik.

4. Mustármag: bár jelenleg kicsinynek, semminek látszik, mégis minden fölé fog nőni.

Az első és az utolsó példabeszéd mondanivalója egybecseng, diadalmas végkifejletről beszél.

Az induló keresztény közösségek sokféle külső és belső nehézséggel küszködtek. Ezekre a problémákra, feszítő kérdésekre ad választ az evangelista. Célja, hogy megvigasztalja, bátorítsa őket: a jelen nehézségei és sikertelenségei láttán ne essenek kétségbe, Isten uralma elkezdődött, Jézus örömhíre megvalósulóban van, és a beteljesedés minden akadály ellenére feltartóztathatatlanul be fog következni.

D/ Óravázlat

Feladat	*módszer*	*eszköz, idő*
1. Énektanulás: Példázat a magvetőről ld. Sillye Jenő, Napfény-dal, 77.o.	hallás után, énekszöveg mindenki kezében	szöveg vagy kotta, 10 perc
2. Jézus örömhíre az ősegyház emlékezetében: szóbeli és írásbeli hagyományőrzés, az evangéliumok kialakulása. ld. Bevezetés I.	a vezető előadása, egyéni jegyzetelés	papír, írószerszám 15 perc
3. Képregény összeállítása a mellékletben szereplő képsor egyes képeiből, összefüggő történet kitalálása a képek alapján., ld. Bevezetés II.	kiscsoportos munka	a mellékletben lévő képsor feldarabolva, összekeverve 10 perc
Az egyes művek ismertetése, az eredeti sorrenddel való egybevetése. A képsor az irgalmas apáról szóló történet parafrázisa.	csoportos megbeszélés	10 perc
4. Az előbbihez hasonló a feladat, csak most szövegrészeket kell egybeszerkeszteni, elrendezni egyéni szempont vagy elgondolás alapján: Mk 4,1-34, ld. B pont	kiscsoportos munka	a mellékletben lévő szentírási részek, mindegyik külön lapon, összekevert sorrendben, 30 perc
Összegzés A márki változat megismerése. Az egyes részek műfaji meghatározása, írói eszközök a mondanivaló minél erőteljesebb kidomborítására:	csoportos megbeszélés, táblai jegyzetelés	tábla, kréta 20 perc

Példabeszéd 4,1-9
Bölcs mondás 4,21-23
Paradoxon 4,24-25
Példabeszéd 4,26-29
Példabeszéd 4,30-32
Drámai fokozás 4,1-9
Ellentét 4,21-22;
Kontraszthasonlat 4,30-32

5. Márk szerkesztési, teológiai szempontjai, ld. Bevezetés III.	a vezető előadása, egyéni jegyzetelés	papír, írószer-szám 10 perc
6. Elcsöndesülés A magvetőről szóló pédabeszéd felolvasása után a résztvevők egyéni imában fogalmazzák meg felismeréseiket, gondolataikat. Motiválóként felhasználhatjuk a mellékletben szereplő rajz kinagyított változatát, ld. Bevezetés	spontán egyéni megnyilatkozások	a mellékletben lévő kép 10 perc
7. Ének Példázat a magvetőről	közös éneklés	szöveg vagy kotta

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők számára. A bibliaórákon a szentírási szövegek sokirányú megközelítése és elemzése segíti a résztvevőket a Szentírásban való elmélyülésben, valamint új módszerek elsajátításában. A nyári szünet után szeptember 4-vel újra megindulnak a bibliaórák, minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig. Az itt megtartott bibliaórák anyagát folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként.

Jelen füzetünk a harmadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1993. szeptember.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Bibliatársulat

MŰFAJOK ÉS FORMÁK NYOMONKÖVETÉSE JÉZUS PÉLDABESZÉDEIBEN

A/ Alapgondolat

Ha megnézünk egy képzőművészeti alkotást, – legyen az festmény vagy szobor, – figyelmünk nem véletlenszerűen irányul erre vagy arra, hanem többnyire az alkotó művész szándéka szerint.

A képi kifejezésmód nem csak a képzőművészet sajátja, a különböző irodalmi műfajok is élnek a képi kifejezés eszközeivel. Jézus is gyakran használt képeket tanító beszédeiben, hogy egy-egy fontos isteni igazságot megvilágítson számunkra.

Az irodalom, ugyanúgy mint a képzőművészet, különböző formák és eszközök segítségével éri el a megfelelő hatást, a szándéka szerinti mondanivaló kifejtését.

A Szentírásban minden olyan részt, ahol Jézus képes beszédben fejti ki mondanivalóját, példabeszédnek nevezünk. Minden előzetes ismeret nélkül is látjuk azonban, hogy ezek a példabeszédek terjedelmükben és formájukban jócskán eltérnek egymástól. Tehát az evangéliumban is használatos „példabeszéd" meghatározás inkább gyűjtőfogalmat jelent, mely mindenféle képes beszédet magába foglal, nem csak ennek egyik formáját jelöli. A Márk evangélium 4. fejezetében található példabeszédek segítségével tanulmányozzuk a képes beszéd formai és műfaji eszközeit.

B/ Szentírási szöveg: Mk 4,1-34

C/ Bevezetés

I. Kép: 'Szmrecsányi főoltár mestere': Háromkirályok (Eszterg. Ker. Múz.) [lehet más kép is]

II. A képi ábrázolás eszközei a festészetben

Szempontok a képelemzéshez:

a.) Milyen a kép tagolása?
előtér – középtér – háttér
Mi kapcsolja össze a térrészeket?

b.) Milyen kifejezőeszközöket használ? árnyalatok (plasztikusság)
sötét – világos (fényhatás)

c.) A szereplők aránya, irányulása
Az alakok aránya
Kire irányul a többiek figyelme, kit emel ki, kik a mellékszereplők?
Sötét és világos kontrasztja (kiemelés, drámaiság)

d.) Kompozíciós egyensúly

e.) Milyen gondolatot fogalmaz meg a festő?

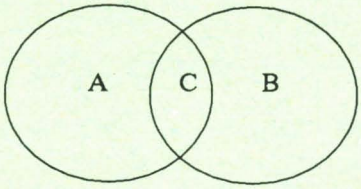
III. A képi ábrázolás eszközei az irodalomban, szó- és mondatalakzatok:

sensum proprium (azonosított) (hasonlított) — az (mint) olyan mint — sensum improprium (azonosító) (hasonlító)

tertium comparationis
(közös jegy)

[Shakespeare:] *Az vagy nekem* - (azonosított) *mi testnek a kenyér* (azonosító)
létszükséglet, táplálék
(közös jegy)

A jelentés egymásbatolása:

MIKROALAKZATOK

1. A HASONLAT: két jelenséget a hasonlóság alapján vonatkoztatunk egymásra, A OLYAN MINT B, állókép. A köznapi érintkezésben is gyakran használjuk, pl. fehér mint a hó, gyors mint a szélvész, stb.

2. A METAFORA: két jelenséget a hasonlóság alapján vonatkoztatunk egymásra, A AZONOS B-vel, tulajdonképpen logikai képtelenség. A köznapi nyelvben is előforduló szókép, pl. üvegnyak, borsszem, stb.

Fajtái: szokványos, kéttagú metafora A – B

rendhagyó, egytagú metafora (A)- B

3. A METONÍMIA: tér és időbeli érintkezésen alapuló szókép. Például: Alszik a város (város = város lakói).

4. A SZINEKDOCHÉ: fogalmi kapcsolaton alapuló szókép (rész=egész, belőle készült tárgy). Például: vitorla = hajó; vas = kard.

5. A SZINESZTÉZIA: különböző érzékterületekről származó érzetek összekapcsolása, pl. bársonyos hang : tapintás – hallás, színes előadás = látás – hallás, stb.

6. A MEGSZEMÉLYESÍTÉS: fogalom, tárgy, jelenség felruházása az élőlények tulajdonságaival. A köznapi nyelvben is gyakran használjuk, pl. felkel a nap, rohan az idő, stb.

MAKROALAKZATOK

1. ALLEGÓRIA: hosszabb gondolatsoron végigvitt metafora vagy megszemélyesítés, mely mozzanatról mozzanatra megvilágít; minden részletében érvényes, epikus menete van.

2. PÉLDABESZÉD: kibővített hasonlat, de amíg a hasonlat állókép, a példabeszéd epikus menetű gondolatalakzat.

3. BÖLCSMONDÁS: zárt mondatalakzat, általános érvényű megfigyelést, életigazságot tartalmaz, rokon a közmondással, csak a bölcsmondásról tudjuk, hogy kitől származik. Átvitt és eredeti értelemben is használjuk.

Gyakorlás: József Attila *„Thomas Mann üdvözlése"* c. versében példákat keresünk az előbb felsorolt formákra.

Thomas Mann üdvözlése

(1) Mint a gyermek, aki már pihenni vágyik
(2) és el is jutott a nyugalmas ágyig,
(3) még megkérlel, hogy „Ne menj el, mesélj" –
(4) (így nem szökik rá hirtelen az éj)
(5) s míg kis szive nagyot szorongva dobban,
(6) tán ő se tudja, mit is kíván jobban,
(7) a mesét-e, vagy azt, hogy ott legyél:
(8) így kérünk: Ülj le közénk és mesélj.
(9) Mondd el, mit szoktál, bár mi nem feledjük,
(10) mesélj arról, hogy itt vagy velünk együtt
(11) s együtt vagyunk veled mindannyian,
(12) kinek emberhez méltó gondja van.
(13) Te jól tudod, a költő sose lódít:
(14) az igazat mondd, ne csak a valódit,
(15) a fényt, melytől világlik agyunk,
(16) hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.
(17) Ahogy Hans Castorp
madame Chauchat testén,
(18) hadd lássunk át magunkon itt ez estén.
(19) Párnás szavadon nem üt a zaj –
(20) mesélj arról, mi a szép, mi a baj,
(21) emelvén szívünk a gyásztól a vágyig.
(22) Most temettük el szegény Kosztolányit
(23) s az emberségen, mint rajta a rák,
(24) nem egy szörny-állam iszonyata rág
(25) s mi borzadva kérdezzük, mi lesz még,
(26) honnan uszulnak ránk új ordas eszmék,
(27) fő-e új méreg, mely közénk hatol –
(28) meddig lesz hely, hol fölolvashatol?...
(29) Arról van szó, ha te szólsz, ne lohadjunk,
(30) de mi férfiak férfiak maradjunk
(31) és nők a nők – szabadok, kedvesek
(32) s mind ember, mert ez egyre kevesebb...
(34) Foglalj helyet. Kezdd el a mesét szépen.
(34) Mi hallgatunk és lesz, aki csak éppen
(35) néz téged, mert örül, hogy lát ma itt
(36) fehérek közt egy európait.

* 1-8 kibővített hasonlat

* 4 megszemélyesítés

* 12 ellentét, rendhagyó, csak az egyik fele van meg
* 14 bölcsmondás
* 14-15 szinesztézia (hallás – látás)
* 15 metafóra, rendhagyó, egytagú
* 16 metafóra, rendhagyó, egytagú
* 17-18 hasonlat
* 19 szinesztézia (tapintás – hallás)
* 21 megszemélyesítés
* 23-24 hasonlat
* 24 metafóra
* 24 megszemélyesítés
* 26 megszemélyesítés
* 27 metafóra, rendhagyó, egytagú
* 28 szinekdoché
* 36 szinekdoché
* 36 metonímia

IV. Képes beszéd a Mk 4,1-34-ben

4,1-9 Hasonlat (A) ⟶ B
(egytagú: csak a hasonlító van meg) olyan mint

4,13-20 Példabeszéd A (hasonlított) ⟶ B (hasonlító)
az Isten szavának befogadásakor az történik, mint a magvetéskor
C (közös jegy):
a befogadótól függően hoz termést

4,21-22 Bölcsmondás

4,22-23 Paradoxon (ellentmondás)

4,24-25 Bölcsmondás

4,26-29 Példabeszéd A ⟶ B
(kibővített hasonlat) Isten országa olyan, mint a vetés
C
növekszik (közös jegy)

4,30-32 Példabeszéd, A ⟶ B
kontraszthasonlat Isten országa olyan, mint a mustármag
(legkisebb-legnagyobb) C (hasonlító):
kicsi, de nagyra nő

V. Példabeszédek Jézus tanításában

A példabeszédek Jézus tanításának körülbelül egyharmadát teszik ki. A teológusok szerint a példabeszédek képezték Jézus igehirdetésének a magvát. („Ekkor példabeszédekben sok mindenre oktatta őket." Mk 4,1 „Példabeszéd nélkül nem tanított." Mk 4,34)

Tulajdonképpen a példabeszédek közvetítik az örömhírt, az evangéliumot. Jézus nem csupán pedagógiai, didaktikai célzattal használja példabeszédeit, hanem azért, mert ez a kifejezésforma felel meg leginkább az általa hozott üzenetnek. Példabeszédeiben Isten uralmának valóságát összekapcsolja az emberek mindennapi tapasztalataival, és így Isten uralmát közel hozza az emberekhez, az embereket megnyitja, megfelelő magatartásra indítja.

Példabeszédeiben Jézus nemcsak a szokott módon, egy ismert kép felidézésével mutat be valamely elvont dolgot, hogy ezáltal az érthetővé, felfoghatóvá váljék. A példabeszéd a hallgatót magába is építi, ott szólítja meg az embert,

'ahol van', és ezáltal magával ragadva, ellentmondások útján új életre vezeti. Így Jézus nemcsak egyszerűen szemléltet, bemutat vagy megvilágít, hanem miközben a hallgató a beleélés által maga is részévé, szereplőjévé válik a történetnek, lehetővé teszi számára, hogy önmagát új szemszögből lássa és ezzel szabad elhatározással belső változásra indítsa. Jézus tehát hallgatóját nemcsak ott szólítja meg, ahol van, hanem ugyanakkor magával is ragadja arra az útra, ahol felfedezheti mindazt, amit a példabeszéd feltár. Ebben a folyamatban a hallgató kilép önmagából, kívülről tekint önmagára, saját helyzetére új szemszögből, mintegy pártatlanul tekint. A példabeszéd nem a vita, a meggyőzés kényszerítő eszközeivel hat. Jézus nem kényszeríti a hallgatót egy bizonyos vélemény, igazság elfogadására. Példabeszédein keresztül Jézus lehetőséget ad a valóságnak új szemszögből való vizsgálatára; ezáltal új távlatokat nyit meg hallgatói számára. Jézus példabeszédei ott hangzanak el, ahol Jézus áll, ahol valaki a másikat egészen komolyan veszi – jövőjével együtt –, és magával ragadja saját, Istenbe vetett bizalmába, társául fogadja a halál által az életre vezető úton.

VI. Milyen eszközökkel éri el Jézus ezt a hatást?

Az előbbi elemzések alapján már tudjuk, hogy a szokványos szókép kéttagú. Jézusnál gyakran találkozunk rendhagyó, egytagú szóképekkel. Jézus sokszor kezd egy példabeszédet úgy, hogy a hallgató nem tudja még, hogy ki az azonosított és ki az azonosító. Amikor a hallgató – tetszőlegesen azonosulva valamelyik szereplővel – maga is a történet részévé válik, Jézus és a hallgatója akkor érkeznek el a csattanóhoz, a váratlan és elemi erejű felismeréshez, amelyre Jézus a példabeszéddel rávezette hallgatóját. Ilyen példabeszéd hangzott el például Simon farizeus házában is, ld. Lk 7,36-50.

Próbáljuk ki, hogy a képes beszéd egy másfajta formájában hogyan hangzanának el a Mk 4,1-34-ben szereplő példabeszédek.

1. Hogy hangzana a Magvető példabeszéd (Mk 4,13-20) bölcsmondásként?

Egy változat a sok megoldási lehetőség közül:

A jó mag is csak jó földben tud bőséges termést hozni.

2. Hogy hangzana a világosságról szóló bölcsmondás (Mk 4,21-22) példabeszédként? Egy változat a sok megoldási lehetőség közül:

Volt egy gazdag ember. Fiai érkezését várta. Hogy éjszaka el ne tévedjenek, lámpásokat gyújtott és szolgákat küldött eléjük. Nagy vihar kerekedett. Az egyik szolga, hogy lámpása ki ne aludjon, mélyen a bokrok alá rejtette, a másik azonban felmászott egy fára, hogy lámpása fényét már messziről megláthassák az érkezők. Vajon melyik szolga kap jutalmat?

VII. Énekszöveg: **Minden, mi él**

refr.
Minden, mi él, csak Téged hirdet,
minden dícsér, mert mind a műved.
Azzal, hogy él, ezt zengi Néked:
„Dícsérlek én, dícsérlek Téged!"
ének:

1. *Dícsér az ég, Nap, Hold és csillagok,*
fény és sötét, nap, éj és hajnalok.
Dícsér a szél, felhő és hóvihar,
a víz, s a tűz – megannyi tiszta dallal.
2. *Dícsér a Föld, dícséri szent Neved,*
mint jó anyánk, táplál s ad eledelt.
Virág, gyümölcs, zöld fű, fa, hegyvidék,
tó és folyó, síkság és büszke bérc.
3. *A nagyvilág létével énekel, de*
szavunkra vár, hogy hangja dal legyen.
Zúgjuk tehát ég és föld énekét,
zengjük velük: Nagy Isten, áldott légy.

D/ Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időbeosztás*
1. Énektanulás: Minden mi él, csak téged hirdet Ld. bevezetés VII.	szöveg a kézben, hallás után	énekszöveg 10 perc
2. Képelemzés a megadott szempontok alapján Kép és az elemzési szempontok ld. bevezetés I.-II.	csoportos megbeszélés a vezető irányításával	poszter vagy diakép, diavetítő, 10 perc
3. A szóképek fajtái, felismerésük József Attila: Thomas Mann üdvözlése c. versében. Lásd a bevezetés III.	a vezető előadása, egyéni jegyzetelés	a József Attila-vers sokszorosítva mindenkinek

	csoportos megbeszélés, egyéni jegyzetelés	kézben, ceruza 20 perc
4. Szóképek Jézus példabeszédeiben: Mk 4,1-34 Lásd a bevezetés IV.	kiscsoportos munka, csoportos összegzés	szentírási szöveg, ceruza, 20 perc
5. Példabeszédek Jézus tanításában Lásd a bevezetés V.	a vezető előadása	szentírási szöveg, 5 p.
6. Műfajforgatás: ugyanannak a mondanivalónak más formában való elmondása: A magvetőről szóló példabeszédből csináljunk bölcsmondást. A világosságról szóló bölcsmondásból csináljunk példabeszédet. Megoldási lehetőségek ld. a bevezetés VI.	kiscsoportos munka, csoportos összegzés	papír, ceruza, 25 perc
7. Befejező ima és ének: Minden, mi él	közös hálaadó ének	énekszöveg 2 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők számára. A bibliaórákon a szentírási szövegek sokirányú megközelítése és elemzése segíti a résztvevőket a Szentírásban való elmélyülésben, valamint új módszerek elsajátításában. Az órákat - a nyári szünet kivételével - minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként.

Jelen füzetünk a negyedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1993. december.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A MÁRK ELŐTTI HAGYOMÁNYGYŰJTEMÉNYEK ÁTTEKINTÉSE

A/ Alapgondolat

A Jézus halálát, feltámadását és mennybemenetelét követő negyed század a legdöntőbb időszak az egyház életében. Jézus nincs többé tanítványaival, eltávozott, rájuk bízta a megkezdett művet. Most dől el, hogy a születőben lévő mű valóban Istentől való-e. Ez a néhány év a keresztény hitigazságok egyre elmélyülő megértésének az időszaka is. Jézus tanítványai ekkor értették meg, hogy kicsoda volt Jézus (szenvedő Messiás, Isten Fia); ekkor ismerték föl, hogy őáltala mit valósított meg Isten a földön (Isten uralma, megváltás); fokozatosan megvilágosodott előttük, hogy Jézus mióta Isten (öröktől fogva); és egyre nyilvánvalóbbá vált számukra, hogy Jézus második eljövetelét hosszabb időszak előzi meg. Ebben a korszakban adta az egyház első ízben tanújelét annak, hogy tud alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez: tudja (és meri) Jézus szavait úgy továbbadni (= újrafogalamazni), hogy a hívő közösség eligazítást nyerjen saját élethelyzetében, és a tanítás mégis ugyanaz maradjon.

Sajnos ezekből a döntő évtizedekből közvetlen írásos forrásaink gyakorlatilag nincsenek. Az ötvenes évek első feléig az Újszövetségből mindössze a két Tesszaloniki levél készült el, és más Szentíráson kívüli feljegyzéseket sem ismerünk.

B/ Szentírási szövegek

Mk 12,38-40: Máskor így tanította őket: „Óvakodjatok az írástudóktól! Szívesen járnak hosszú köntösben és szeretik, ha nyilvános tereken köszöntik őket, szívesen foglalják el az első székeket a zsinagógákban és a főhelyeket a lakomákon. Fölélik az özvegyek házát és színleg nagyokat imádkoznak. Ezért súlyosabb ítélet vár rájuk."

Mt 4,1-11

Akkor a Lélek a pusztába vitte Jézust, hogy a sátán megkísértse. Negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végül megéhezett.

Odalépett hozzá a kísértő és így szólt: „Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré." Azt felelte: „Meg van írva: Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden tanítással is, amely az Isten szájából származik." Most a szent városba vitte a sátán, és a templom párkányára állította. „Ha Isten Fia vagy - mondta -, vesd le magad, hiszen írva van: »Parancsot adott angyalainak, a kezükön hordoznak majd, nehogy kőbe üsd a lábad.«" Jézus így válaszolt: „Az is meg van írva: Ne kísértsd Uradat, Istenedet." Végül egy igen magas hegyre vitte a sátán, s felvonultatta szeme előtt a világ minden országát és dicsőségüket. „Ezt mind neked adom - mondta -, ha leborulva imádsz engem." Jézus elutasította: „Távozz, sátán! Meg van írva: Uradat, Istenedet imádd, s csak neki szolgálj!"

Erre otthagyta a sátán és angyalok jöttek a szolgálatára..

Mk 1,12-13

A Lélek nyomban arra ösztönözte, hogy menjen ki a pusztába. Negyven napig kinn maradt a pusztában, közben megkísértette a sátán.

Vadállatok közt élt, de angyalok szolgáltak neki.

Lk 4,1-13

Jézus a Szentlélektől eltelve otthagyta a Jordánt, s a Lélek ösztönzésére a pusztába vonult negyven napra. Itt megkísértette a sátán. Ezekben a napokban nem evett semmit sem, de végül is megéhezett. Ekkor megszólította a sátán: „Ha Isten Fia vagy, mondd ennek a kőnek, hogy váljék kenyérré." De Jézus ezt felelte: „Írva van, nemcsak kenyérrel él az ember." Erre a sátán fölvezette egy magas hegyre, és egy szempillantás alatt felvonultatta szeme előtt a földkerekség minden országát. „Minden hatalmat és dicsőséget neked adok – mondta –, mert hisz én kaptam meg és annak adom, akinek akarom. Ha leborulva hódolsz előttem, az mind a tied lesz". Jézus elutasította: „Írva van: Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj!" Ekkor a sátán Jeruzsálembe vitte, a templom párkányára állította és így szólt: „Ha Isten Fia vagy, vesd le magad innét. Hisz írva van: angyalainak parancsolta, hogy oltalmazzanak, és: kezükön hordoznak majd, nehogy kőbe üsd a lábad". De Jézus ezt válaszolta: „Az is írva van: Ne kísértsd Uradat, Istenedet!" Miután a sátán ezekkel a kísértésekkel hiába próbálkozott, egy időre elhagyta Jézust.

C/ Bevezetés

I. Hagyományőrző igehirdetés Jézus élettörténetére vonatkozóan alig találunk valamit az evangéliumokon kívüli írásos anyagban: utolsó vacsora, 1Kor 11,23-26; színeváltozás, 2 Pét 1,17-18; valamint Jézusnak egy-egy mondása: Csel 20,35; 1 Tessz 4,5; 1 Kor 7,10; 9,14; 14,37.

Írott emlékek az első századból

Sok fontos részletet megtudhatunk erről az időszakról az Apostolok cselekedeteiből, Szt. Pál egyes leveleiből vagy az apokrífekből, de legfontosabb forrásaink mégis az egybehangzó evangéliumok (Mt, Mk, Lk), amelyek azt az igehirdetést rögzítették, mely az ősegyház első évtizedeiben formát öltött a szóbeli hagyományőrzésben és igehirdetésben, amely Jézus tetteit, és szavait megőrizte számunkra.

A kereszténység első évtizedeiben az örömhír továbbadása kizárólag emlékezetből, szóban történt. Jézus nem írta le tanítását és tanítványait sem buzdította erre. Az igehirdetők Jézus szavait szabadon kezelték. A tartalmi hűség a főkövetelmény, az adatszerűség és az egyeztetés igénye csak később, fokozatosan alakul ki az írásbeliség megszületésével. (Jellemző például, hogy számtalan latin fordításváltozat helyett Szent Jeromos csak 382 és 406 között készíti el a görög szövegből az egységes latin bibliafordítást, a Vulgátát, melyhez kommentárokat is ír [382-84-ben az Újszövetséget, 391-406 között az Ószövetséget fordítja le].)

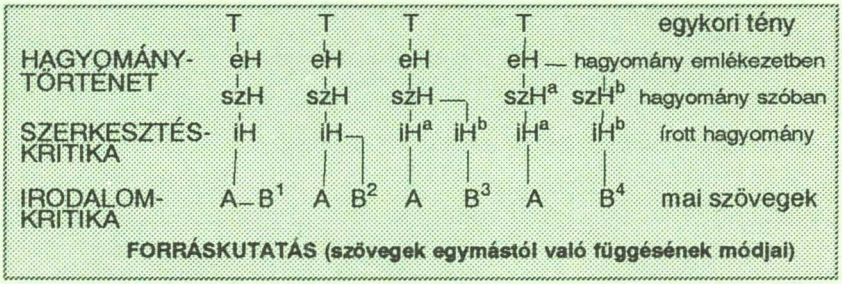
A szóbeli hagyományőrző igehirdetés jellemzői:

Az emlékezet a múltbeli eseményekből csak a lényeges, a fontos mozzanatokat rögzíti.

A továbbadás során csak a mondanivaló szempontjából fontos részleteket igyekszik felidézni.

Egyszerűségre törekszik, mindig csak egy eseményről számol be, nincsenek kitérők vagy bonyolult gondolatmenetek, mindegyik történet önmagában zárt, kerek egységet alkot.

A szóbeli hagyományőrző igehirdetés mellett fokozatosan megszülettek bizonyos írásos anyagok is, melyeknek létéről az egyházatyák írásaiból értesü-

lünk, de amelyeknek felderítésében a forráskutatás is segítségünkre siet.

Az egyházatyák írásai alapján és a forráskutatás irodalomkritikai módszereinek segítségével bizonyosra vehető, hogy létezett egy görög nyelvű, Jézus mondásait tartalmazó gyűjtemény (Logion-forrás), ezenkívül egy Példázatgyűjtemény, egy ún. Szinoptikus apokalipszis-forrás, és a Szenvedéstörténet.

Az evangélista később egységes művé szerkesztette a különböző (szóbeli és írásbeli) forrásokból rendelkezésére álló szövegeket, és ma már csak ezek a kész írások (=az evangéliumok) állnak rendelkezésünkre. *Vajon vissza lehet-e keresni az egyes ránk maradt szövegekből az eredeti források szövegét?*

a/ ***Máténál, Lukácsnál*** viszonylag könnyen rátalálunk a korábbi szövegek nagy részére, mert ők már sok írott forrást használtak:

1. Megtaláljuk bennük a Márktól átvett szövegeket.

2. Minden valószínűség szerint egy másik közös forrást is használtak, az ún. Logion-forrást, melynek szövegét a kutatók utólag, a két evangélium szövegét összehasonlítva, visszakereséses módszerrel állították össze.

b/ De vajon mi a helyzet ***Márknál***, a legelső evangéliumnál, ahol semmi ilyen írott, kapaszkodót jelentő összehasonlítási anyag nem áll rendelkezésünkre? Ha figyelmesen olvassuk Márk evangéliumát, észrevesszük, hogy szövege korántsem olyan egységes, mint ahogy azt az előzőkben állítottuk. Ez az egyenetlenség siet segítségünkre a szövegek eredetével kapcsolatban. A következő rétegeket fedezhetjük fel:

1. Az egymást követő mondásokat egy-egy azonos szó fűzi, kapcsolja egymáshoz (akkor is, ha tartalmi összefüggés nincs köztük). Ez az eljárás jellegzetes ismertetőjegye a szóbeli áthagyományozásnak: egy bizonyos »kulcsszó« szolgált az emlékezet támaszául. Hogy mennyire érvényesült ez a módszer, azt az össze nem illő szövegek egymás mellé kerülése bizonyítja a legjobban:

Mk 4,21-22 + Mk 4,22-23 / kulcsszó: **REJT**:/

Mk 4,24 + Mk 4,25 /kulcsszó: AD/
Mk 13,28-30.32 + Mk 13,31 /kulcsszó: MÚLIK/

2. Tartalmi összefüggés nélküli szövegek kerülnek egymás mellé, nincs kulcsszó sem, amely összekapcsolná őket. Ezek valószínűleg töredékek és csak a leíráskor kerültek össze.

Mk 2,18-20 + Mk 2,21-22
Mk 8,34-37 + Mk 8,38-9,1

3. Komplikált, közjátékot, kitérőt tartalmazó szövegek, melyek eltérnek a megszokott egyszerű (kérdés-válasz, beteg-gyógyítás, egy személy vagy csoport + Jézus) szerkezettől. A komplikáltság, a bonyolultság egyértelműen arra utal, hogy a történet ebben a formájában már írásban született.

A felsorolt egyenetlenségekből azt látjuk, hogy Márk a rendelkezésére álló szövegeket nem alakította, formálta egységes stílusúvá (ahogy ezt Máténál és Lukácsnál megfigyelhetjük), hanem a szövegeket változtatás nélkül használta fel, illesztette egymáshoz. Megállapíthatjuk Márk evangéliumáról, hogy

– az a görög köznyelv, a kojné, amelyen írt, meglehetősen primitív;

– az evangélium irodalmi szempontból, mint írásmű, nincs megírva;

– következésképpen a jól megírt, fordulatos részek, szinte bizonyos, hogy átvett szövegek, nem tőle származnak.

II. Apokríf irat – *Jézus Krisztus mindenek felett dicsőséges anyjának, a Szent Istenszülő Máriának születése* (Jakab protoevangéliuma, részlet):

»És íme az Úr angyala megállt előtte és így szólt hozzá: »Anna, Anna! Az Úr meghallgatta könyörgéseidet, fogansz majd és szülni fogsz és beszélni fognak majd magvadról az egész földkerekségen.« Mire Anna így válaszolt: »Ahogyan él az Úr, az én Istenem, hogyha én szülni fogok akár férfi-, akár asszonynemből valót, ajándékul ajánlom fel én őt az Úrnak, az én Istenemnek, és legyen az ő szolgája életének minden napján.«

III. A Logion-forrás körülbelül Krisztus után 40 és 70 között keletkezett. Nem tartalmazza sem a Gyermekségtörténetet, sem a Szenvedéstörténetet. Teológiai mondanivalója körülbelül így foglalható össze: Jézus az Emberfia, vele megkezdődött a királyi uralom; Közeli a végítélet, a végidő és Krisztus második eljövetele, aki követőitől éberséget és állandó készenlétet követel.

A Máté és Lukács evangélium összehasonlításából adódó azonos szövegekből rekonstruált Logion-forrásnál a szerkesztés tekintetében általában inkább Lukácsot, a szóhasználat tekintetében inkább Mátét szokták követni, akinek aramizmusokat hordozó szövege közelebb állhat az eredetihez.

A Logion-forrás

Lk 3,3b-6 - Mt 3,1-3
Lk 3,7-9,16-17 - Mt 3,7-12
Lk 3,21-22 - Mt 3,13.16-17
Lk 4,1-13 - Mt 4,1-11
Lk 4,14-15 - Mt 4,12-13.23
Lk 6,12-13.17 - Mt 10,1; 4,25; 5,1
Lk 6,20-23 - Mt 5,2-12
Lk 6,24-26 - Mt -
Lk 6,27-28 - Mt 5,44
Lk 6,29-30 - Mt 5,39-42
Lk 6,31 - Mt 7,12
Lk 6,32-34 - Mt 5,46-47
Lk 6,35 - Mt 5,45
Lk 6,36 - Mt 5,48
Lk 6,37-38 - Mt 7,1-2
Lk 6,39-40 - Mt 15,14; 10,24-25
Lk 6,41-42 - Mt 7,3-5
Lk 6,43-45 - Mt 7,16.18; 12,33-35
Lk 6,46-49 - Mt 7,21.24-27
Lk 7,1-10 - Mt 7,28; 8,5-13
Lk 7,18-23 - Mt 11,2-6
Lk 7,24-28 - Mt 11,7-11
Lk 7,29-30 - Mt 21,32
Lk 7,31-35 - Mt 11,16-19
Lk 9,57-60 - Mt 8,19-22
Lk 9,61-62 - Mt -
Lk 10,1-3 - Mt 9,37-38;10,5-6.16
Lk 10,4-12 - Mt 10,7-15
Lk 10,13-15 - Mt 11,21-23
Lk 10,16 - Mt 10,40
Lk 10,21-22 - Mt 11,25-27
Lk 10,23-24 - Mt 13,16-17
Lk 11,1-4 - Mt 6,9-13
Lk 11,5-8 - Mt -
Lk 11,9-10 - Mt 7,7-8
Lk 11,11-13 - Mt 7,9-11
Lk 11,14-20 - Mt 12,22-28
Lk 11,21-22 - Mt 12,29
Lk 11,23 - Mt 12,30
Lk 11,24-26 - Mt 12,43-45
Lk 11,29-32 - Mt 12,38-42
Lk 11,33 - Mt 5,15
Lk 11,34-36 - Mt 6,22-23
Lk 11,37-41 - Mt 23,25-26
Lk 11,42 - Mt 23,23
Lk 11,43 - Mt 23,6-7
Lk 11,44 - Mt 23,27
Lk 11,45-46 - Mt 23,4
Lk 11,47-48 - Mt 23,29-31
Lk 11,49-51 - Mt 23,34-36
Lk 11,52 - Mt 23,13
Lk 12,1-3 - Mt 10,26-27
Lk 12,4-7 - Mt 10,28-31
Lk 12,8-9 - Mt 10,32-33
Lk 12,10 - Mt 12,32
Lk 12,11-12 - Mt 10,19
Lk - - Mt 10,23
Lk 12,22-23 - Mt 6,25
Lk 12,24 - Mt 6,26
Lk 12,25-26 - Mt 6,27-28
Lk 12,27-28 - Mt 6,29-30
Lk 12,29-31 - Mt 6,31-33
Lk 12,32 - Mt 6,34
Lk 12,33-34 - Mt 6,19-21
Lk 12,35-38 - Mt -
Lk 12,39-40 - Mt 24,43-44
Lk 12,41-46 - Mt 24,45-51
Lk 12,47 - Mt -
Lk 12,49-50 - Mt -
Lk 12,51-53 - Mt 10,34-36
Lk 12,54-56 - Mt 16,2-3
Lk 12,57-59 - Mt 5,25-26
Lk 13,18-21 - Mt 13,31-33
Lk 13,23-24 - Mt 7,13-14
Lk 13,25-27 - Mt 7,22-23
Lk 13,28-29 - Mt 8,11-12
Lk 13,30 - Mt 20,16
Lk 13,34-35 - Mt 23,37-39
Lk 14,2-5 - Mt 12,10-12
Lk 14,11 - Mt 23,12
Lk 14,15-24 - Mt 22,1-7
Lk 14,25-27,33 - Mt 10,37-38
Lk 14,34-35 - Mt 5,13
Lk 15,3-7 - Mt 18,12-13
Lk 15,8-10 - Mt -
Lk 16,8-12 - Mt -
Lk 16,13 - Mt 6,24
Lk 16,14-15 - Mt -
Lk 16,16 - Mt 11,12-13
Lk 16,17 - Mt 5,18
Lk 16,18 - Mt 5,32
Lk - - Mt 5,19
Lk 17,1-2 - Mt 18,6-7
Lk 17,3-4 - Mt 18,15.21-22
Lk 17,5-6 - Mt 17,19-20
Lk 17,7-10 - Mt -
Lk 17,20-21 - Mt -
Lk 17,22-24 - Mt 24,26-27
Lk 16,26-30 - Mt 24,37-39
Lk 17,31-32 - Mt 24,17-18
Lk 17,33 - Mt 10,39
Lk 17,34-36 - Mt 24,40-41
Lk 17,37 - Mt 24,28
Lk 19,11-26 - Mt 25,14-18.29
Lk 22,28-30 - Mt 19,28

IV. Énekszöveg: Gárdonyi Géza: **Írás a Bibliára**

Ez a könyv a könyvek könyve,
Szegény ember drágagyöngye,
Égi harmat lankadtaknak,
Világosság földi vaknak.
Bölcsességnek arany útja:
Boldog aki reátalál!
Szomjas lelkek forráskútja,
Hol pohárral Krisztusunk áll.

Ez a könyv az örök törvény.
Királyon lánc, rabon napfény.
Tévelygőnek hívó harang,
Roskadónak testvéri hang.

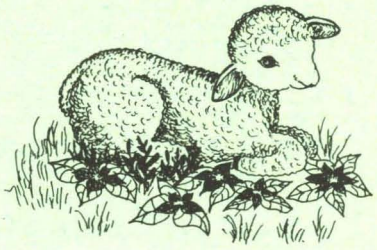
Elhagyottnak galambbúgás,
Viharvertnek az ereszet,
Haldoklónak angyalsúgás:
»Ne félj, fogd meg a kezemet...«

Minden fakul, minden romlik,
Márványvár is összeomlik.
Bíborleplek ronggyá mállnak,
Dicsőségek füstbe szállnak.
Csak ez a könyv nem tér porba,
Mintha volna élő lelke...
Ez a könyv a Mózes bokra:
Isten szíve dobog benne!

D/ Óravázlat

	Módszer	*Eszközök, időbeosztás*
Feladat 1. Énektanulás: Gárdonyi Géza: Írás a Bibliára - énekszöveget ld. fent (az »Édes Jézus, neked élek« ének dallamára jól énekelhető, a 6. 8. 14. 16. sorban néhány szótagnyi változtatással)	Szöveg a kézben, hallás után	énekszöveg 10 perc
2. Az evangéliumok előzményei, ld. Bevezetés I.	A vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza, 15 p.
3. A folyamat a szóbeli hagyományőrzésben kétirányú: a/ egyfelől egy leegyszerűsítő, formává tömörítő tendencia érvényesül		
b/ másfelől egy kiszínező, teológiailag újra fogalmazó tendencia érvényesül.		
A feladat a kétféle tendencia kipróbálására csoportos játékkal:		
a/ feladat: Öt vállalkozó játékost kiküldünk a teremből, ahová egyenként térhetnek vissza. Az elsőnek felolvassuk a Bevezetés II-ben található apokríf szöveget. A következő bejövőnek ő mondja el emlékezetből, majd ez a harmadiknak, az a negyediknek, s az végül az ötödik játékosnak. Ezt az utolsót	Csoportos játék, kiértékelés	tábla, kréta 20 perc

az óravezető felírja a táblára (vagy egy nagy csomagolópapírra), és mellé helyezi az eredeti szöveget. Jól láthatóvá válik, hogy ilyen rövid idő alatt, ilyen kevés ember továbbadásában is menynyire megváltozik a szöveg. Érdemes kiértékelni olyan szempontból, hogy mennyire csiszolódott le a továbbadás során csak a leglényegesebb pontokat megőrizve vagy mennyire csúszott ki és vesztette el az eredeti értelmét.

b/ feladat: A Márk 12,38-40 idézetet szóban vagy írásban újrafogalmazni úgy, hogy több részletre is kitérjen, próbáljuk kiszínezni az elég szűkszavú történetet.	Kiscsoportos munka, csoportos összegzés	szentírási szöveg mindenkinek kézben, papír, ceruza 25 perc
4. Mindhárom szinoptikusnál egyaránt szerepel Jézus megkísértésének története. Szövegösszehasonlító módszerrel keressük meg azt a közös forrást, melyből Máté és Lukács merítette anyagát, az ún. Logion-forrást.	Kiscsoportos munka, csoportos összegzés	Szentírási szövegek megfelelően egymásmellé helyezetten leírva mindenkinek kézben, 45 perc
5. Befejező ének és ima	Közös hálaadó ének, ima	énekszöveg 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat - a nyári szünet kivételével - minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk az ötödik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1994. március.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A MÁRK EVANGÉLIUM RÉSZEKRE BONTÁSA

A/ Alapgondolat

Mostani vizsgálódásunk folyamán arra a kérdésre keresünk választ, hogy hogyan is teremtette meg Márk az Evangélium műfaját. Az evangélista a rendelkezésére álló szóbeli és írásbeli hagyománygyűjteményt viszonylag változtatás nélkül fűzte össze, mint ahogy ezt már az előzőkben nyomon követtük (5. óra, ld. JF 15.sz.). Ezért az így született írásmű szövegét tekintve nem egységes. Márk zsenialitása nem annyira az írásban, inkább a szerkesztésben mutatkozik meg. Alkotása a szövegek egyenetlensége ellenére egységes mű. Az evangélista ezzel egy új műfajt teremtett: Jézus Krisztus örömhírét a világ számára, az Evangéliumot.

Közös munkánk során kettős feladattal kell megbírkóznunk:

1. A Márk evangéliumban egybe dolgozott hagyományok áttekintése.
2. A Márk evangélium szerkezete.

B/ Szentírási szöveg: Márk evangéliuma

C/ Bevezetés

1. A Márk evangéliumban egybe dolgozott hagyományok áttekintése

Márk evangéliumának a leghosszabb, összefüggő része a ***Szenvedéstörténet***, amely önálló egységet képez az evanagéliumon belül. Az írásműnek körülbelül egynegyedét teszi ki. A terjedelem már önmagában is jelzés számunkra a Szenvedéstörténet fontosságát illetően. Az evangélium megírása előtti időszakból írásban ránk maradt hitvallásformulák mutatják, hogy milyen központi szerepe volt Jézus halálának és feltámadásának a születőben lévő Egyház hitében és életében. A Szenvedéstörténet az, amely választ ad arra

az alapvető fontosságú kérdésre, hogy »Miért kellett a Messiásnak szenvednie?«. Tulajdonképpen az egész Márk evangélium is erre a kérdésre adott válasz. Egy német teológus szellemes megfogalmazásában Márk evangéliuma nem egyéb, mint egy Szenvedéstörténet hosszú bevezetővel. Mint egy vörös fonal húzódik végig az egész Evangéliumon a Jézus szenvedésére való utalások sora. Már a Mk 3,6-ban megjelenik az első határozat Jézus ellen: »Erre a farizeusok kimentek és tanakodni kezdtek a Heródes-pártiakkal, hogyan okozhatnák vesztét.«

Mint ahogy a mágnes köré a vasreszelék, úgy rendeződnek Márk evangéliumában a Jézus nyilvános működéséről szóló szóbeli és írásbeli hagyományok a Szenvedéstörténet központi magja köré.

Az evangélista a Szenvedéstörténethez fűzi hozzá a ***Jeruzsálemi vitabeszédek*** kis gyűjteményét a farizeusokkal, a Heródes-pártiakkal, a szaddúceusokkal és írástudókkal. Ez az egység megvilágítja a kiélesedő konfliktust, és előkészíti az utolsó, nagy összeütközést, mely Jézus halálához vezet.

Szintén a Szenvedéstörténethez kapcsolja Márk a ***Végidőkről szóló beszédet*** (Mk 13). Ez a beszéd az őskeresztény közösség számára is hordoz aktuális választ, pl. arra a kérdésre, hogy miért késik a parúzia, vagyis az Úr második eljövetele, és hangsúlyozza a keresztények éberségének fontosságát. A végidőkre vonatkozó, eszkatalógikus teológiai tanítás nem szokatlan, a páli levelekben is több helyen előfordul.

A ***Tanító beszédek*** (katekétikai) gyűjteménye közvetlenül a Szenvedéstörténet előtt kapott helyet (Mk 10). Jézus övéit földi működése végén, a szenvedés előtti napokban részesíti tanításban arról, hogy mit kell vállalnia annak, aki őt követi.

A ***Csodák*** kis blokkjától a Mk 9-ben és Mk 10-ben itt most eltekintünk.

A következő egység a ***Kenyérszaporítás*** (Mk 6-8). Az Evangélium két eseményről számol be, melyek a pogánymisszió felé való nyitás irányába mutatnak, és beszámolnak arról, hogy Jézus milyen kapcsolatban volt a zsidókkal és a pogányokkal.

A második lépésben az evangélium első részét tanulmányozzuk.

Márk a két hagyományt, a ***Keresztelő Jánosról szóló anyag***ot és ***Jézus nyilvános működésének kezdeté***nek leírását nagyon markánsan megkülönbözteti egymástól (Mk 1) Már itt az elején megnyilvánul Márk egyéni stílusa abban, hogy mindjárt kezdetben, ebben az első részben röviden összefoglalást ad Jézus kilétéről és szerepéről az üdvtörténetben. Mint egy nyitánnyal vezeti be az elkövetkezőket, melyeket evangéliumában majd bővebben ki fog fejte-

ni. Ez az egység, Jézus nyilvános működésének kezdete a ***Kafarnaumi nap**pal zárul és a ***Galileai vitabeszédek** követik (Mk 2,15-3,6).

További hagyományegységek még a ***Példabeszédek** (Mk 4) és a ***Csodák gyűjteménye** (Mk 4,35 – 5,43). Márk evangéliumában a csodák szerepét a gyakoriságuk mutatja, egyedül nála találunk tizenhat csodát.

A ***Szenvedés** többszöri **megjövendölése** is nagyon fontos Márknak. Ez az, ami elvezeti az olvasót a Szenvedéstörténethez, és érzékelteti a mindjobban elmélyülő drámai ellentétet. Nem sokkal a ***szenvedés első megjövendölése** előtt (Mk 8,31) kezdi Jézus a tanítványok számára kinyilvánítani magát (Mk 8, 27). Péter vallomása az első valódi tanuságtétel Jézus Messiás-voltáról. Erre a vallomásra válaszol a szenvedés első megjövendölése, mintegy helyreigazítva, korrigálva a hamis messiásképet. A rendkívül kemény visszautasítás (»Takarodj előlem, sátán!«) mutatja, hogy milyen nagy a kísértés arra, hogy hamis elvárásokat támasszanak a Messiással kapcsolatban (vö.Lk 4,1-13).

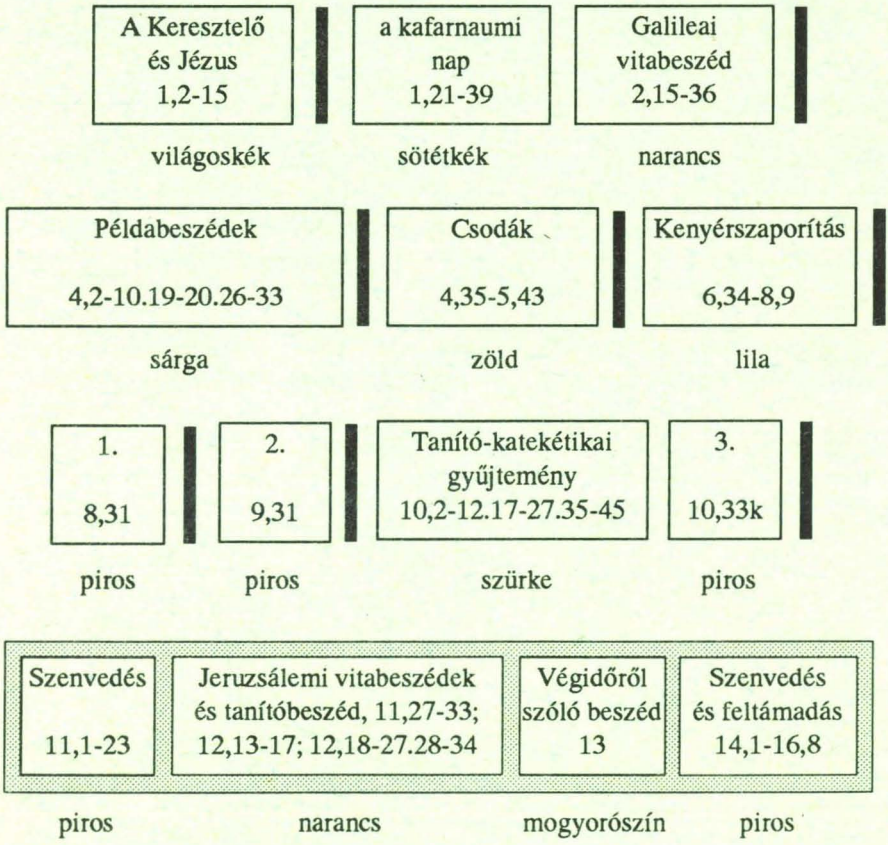
A ***szenvedés második megjövendölése** is a tanítványok értetlenségével kerül ellentétbe (Mk 9,31).

A ***szenvedés harmadik megjövendölése** (Mk 10,33) a Szenvedéstörténet rövid leírása. Az evangélista mintegy a tanítványoknak szóló tanításhoz fűzi hozzá. Itt a legerősebb a tanítványok értetlensége, itt a legnyilvánvalóbb az ellentét, hogy Jézus szolgálattal, szenvedéssel, a megaláztatás útján fog hatalomra jutni és uralkodni.

Márk a különböző hagyományokat egybefűzte evangéliumában: úgy illesztette őket egymáshoz, mint ahogy kövekből házat épít az ember. De hogy a kövek együtt maradjanak, kötőanyag is kell. Ez a kötőanyag volt az evangélista szerkesztő munkája. Ezeket a hagyományegységeket lazán fűzte egymáshoz, a hagyomány egységeit gyakran csak egy kötőszóval kapcsolta össze, pl. és, akkor, ezután, amikor, egyszer, később, máskor, majd, egyik szombaton.

Azért ezeket a nagyobb hagyományegységeket Márk természetesen nem hagyta egészen megmunkálatlanul, mint ahogy azt a Mk 4,10-12-ben is láthattuk. Időközben ugyanis a keresztény közösségek élethelyzete, körülményei megváltoztak ahhoz képest, amikor Jézus köztük élt és tanított. Az Evangélium írója a közben felmerült problémákra és kérdésekre is választ, útmutatást akart adni. Munkáját egyfajta »újraolvasáshoz« hasonlíthatjuk: miközben »olvassa« az összegyűjtött hagyományanyagot, saját értelmezésében adja tovább. Nem Jézus életrajzát akarta megírni: a sokrétű hagyományanyagot egy időrendi és földrajzi keretbe összefogva fejti ki saját mondanivalóját. Márk evangéliuma »hithirdetés történet formájában és fordítva« (F. Porsch).

1. sz. melléklet: ***a hagyomány egységei*** (▌ Márk szerkesztői szövege)

2. A Márk evangélium szerkezete

A Márk evangélium szerkezetének, tagolásának nyomonkövetésére számtalan szempont kínálkozik, mi ezekből hármat emelünk ki. A szöveg tagolása, részekre bontása

a/ az események helyszíne alapján

b/ a drámai kifejlet szempontjából

c/ a személyek és csoportok közti kapcsolat alapján

a/ Az események helyszíne alapján

Az evangélium első kilenc fejezetében Jézus főként Galileában tartózkodik: először csak Kafarnaumban és környékén, majd egyre tágabb körben mozog. Aztán Fülöp Cézáreájából jövet (Mk 8 vége) keresztülvág Galileán (9,30). A Mk 10-el kezdődően már útban van Jeruzsálem felé. A Jeruzsálembe vezető úton – erről rövid közjáték formájában számol be az Evangélium – Jézus a vele tartó tanítványokat tanítja. Majd megérkezünk Jézus életének másik nagy színhelyére: Jeruzsálembe. Kimagasló és egyedülálló hely ez, Jézus szenvedésének és halálának színtere. Az Evangélium befejezésében a tanítványok megkapják küldetésüket: menjenek Gallileába, onnan fog útjára indulni a keresztény közösség.

b/ A drámai kifejlet szempontjából

Ebből a szempontból az Evangélium két világosan elkülönülő részre oszlik. Az első részben – Péter vallomásáig Fülöp Cézáreájában – az emberek megtapasztalhatják Jézus nyilvános működését, tanítását, és tetteit látva feltehetik a kérdéseiket: Kicsoda Jézus? Miféle tekintéllyel rendelkezik?

A Mk 8,27-ben, – a vallomás után, amelyet Péter mond ki a tanítványok nevében, – Jézus olyannak mutatkozik, mint aki nem a csodálatos tettek véghezvitelében, hanem az emberek szolgálatában látja küldetése teljesítését. Ebben a második szakaszban a tanítványok értetlensége folyamatosan szemben áll Jézussal, aki egyre világosabban felismeri és egyre következetesebben a magáénak tudja a szenvedés útját, egészen a haláláig. Az események sodrában ez folyamatosan növeli a drámai feszültséget.

c/ A személyek és csoportok közötti kapcsolatok vonatkozásában

Jézus és tanítványai szinte kezdettől fogva szemben állnak ellenfeleikkel (vö. Mk 2,23-27). A kérdező, ámuldozó tömeg eleinte semlegesen áll közöttük, de előbb-utóbb döntésre kényszerül. A második részben (a Mk 6-tól kezdődően) egyre növekszik a szakadék a szenvedés felé vezető úton egyre határozottabban kitartó Jézus és az ezt elfogadni képtelen tanítványok között. A szembenállásból adódó feszültség a Mk 10-ben éri el tetőpontját, amikor Jézus harmadszor és a legrészletesebben jövendöli meg szenvedését és háromszoros nyomatékkal beszél a szolgálatról. A harmadik részben (Mk 11-től) Jézus és tanítványai – immár Jeruzsálemben – még egyszer szemben találják magukat ellenfeleikkel. Ekkor azonban a tanítványok elmenekülnek, és a szembenállás az egyedül ott maradó Jézus hallgatásában és halálában fejeződik ki.

2. sz. melléklet (a köv.. oldalon): **Tagolás**

Fejezet	*I. Helyszín*	*II. Drámai kifejlet*	*III. Személyek közötti kapcsolat*
1	**A Jordán partján (1,1-13)**	**A mennyei szózat: „...az én szeretett Fiam"**	**Jézus és Keresztelő János (1,1-13)**
2	*A.* Nyilvános működés Galileában és környékén 1,14	*A.* Kicsoda Jézus? 1,14	*A.* Jézus és tanítványai – a nép és az ellenfelek 1,14
3			
4			
5			
6			6,6a
7			*B.* Jézus és a tanítványok közötti szakadék 6,6b
8		8,26	
9	9,50	*B.* Jézus kinyilatkoztatja önmagát 8,27	
10	*B.* Úton Jeruzsálem felé (10,1-52)		10,52
11	*C.* Jeruzsálemben 11,1		*C.* Jézus és tanítványai szemben a jeruzsálemi ellenfelekkel 11,1
12			
13			
14			
15			
16	16,8	16,8	16,8

Figyelemre méltó, hogy mindhárom megközelítésben különleges szerepet játszik a Péter-vallomás és a szenvedésnek ezzel összefüggő első megjövendölése. Ez olyan fordulópont, amely megnyilvánul mind az út, mind a drámai kifejlet, mind pedig a kapcsolatok szövevényének vizsgálata során.

D/ Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időbeosztás*
1. Énektanulás: »Ne félj, ne aggódj« c. ének	kotta a kézben (esetleg több szólamban is megtaníthatjuk)	Énekelj az Úrnak c. gyűjtemény, 258. sz. 10 perc
2. Az Alapgondolat alapján röviden bevezetjük az óra témáját, majd a Márk evangéliumban egybe dolgozott hagyományegységeket csoportmunkában próbáljuk felfedezni. A kiosztott papírokon csak a megfelelő egységek evangéliumi helyét tűntetjük fel; a résztvevők próbálják megfelelő névvel ellátni az adott hagyományegységek »tégláit«. Ezt követi az összesítés és az értékelés, melynek során a vezető röviden előadja a Bevezetésben írtakat, majd a résztvevők munkája mellé kihelyezi a színes papírokból elkészített »téglákat«, hagyományegységeket (1. sz. melléklet), és felépíti belőlük az Evangéliumot.	A/4-es fehér papírokon a hagyományegységek, de csak a szentírási hely legyen rajtuk feltűntetve. Kiscsoportos munka. Kiértékeléskor a vezető rövid magyarázata, és az előre elkészített, különböző színű hagyományegységek a csoportok munkájához – alá- vagy föléhelyezése, így az egyezések és a különbségek jobban látszanak.	Újszövetségi szentírás Ahány csoport, annyi sorozat A/4-es fehér lap a megfelelő szentírási helyekkel színes, előre elkészített lapok ceruza, ragasztó 30 perc csoportmunka 20 perc összegzés
3. Az Evangélium szerkezetének vizsgálata a Bevezetésben megadott	A táblázat kitöltése kiscsoportos munká-	Újszövetségi szentírás

három szempont alapján. Néhány bevezető gondolat után a résztvevők megkapják a kitöltendő táblázatot, mely csak a fejlécet, a fejezetbeosztást és az alcímeket tartalmazza (2. sz. melléklet). Kiscsoportos munkában megbeszélik és a megfelelő helyre beírják az adott szempont szerinti szövegtagolódást. A csoportmunka összegzése során a vezető az előre elkészített, megfelelő méretű táblázatot elhelyezi a csoportok által kitöltött táblázatok mellé, és a Bevezetésben megadott szempontok alapján rövid magyarázatot, indoklást fűz hozzá. Ha az idő rövidsége vagy más ok miatt nem tudják mindhárom táblázatot csoportmunkában feldolgozni, akkor a végén, a vezető mondja el azt, amire nem jutott idő.	ban. Összegzés és a vezető által előre elkészített táblázattal való egyeztetés, rövid magyarázat.	táblázatok ceruza
4. Befejező ének és ima	közös ima, ének	szöveg mint fent

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat - a nyári szünet kivételével - minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a hatodik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1994. július.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A MÁRKI TEOLÓGIA SÚLYPONTI KÉRDÉSEI

A) Alapgondolat

Márk mondanivalója egy mondatban megfogalmazva: Jézus Isten Fia, a Messiás és Isten Szenvedő Szolgája. Az evangéliumban leírt események, Jézus tanítása, cselkedetei és csodái ezt a teológiai mondanivalót akarják feltárni az olvasók előtt. Isten „Fiának" az Ószövetség egyedül a Messiást nevezi (Zsolt 2,7: a Dávidra és Salamonra vonatkozó »Isten fia« kijelentéseket is a Messiásra vonatkoztatták); – és közismert volt az Izajás-féle Ebed Jahve jövendölés (az Úr szolgája, Iz 42,1), amelyben a héber »ebed jahve« kifejezést teljes joggal „Isten Fiá"-nak is lehetett fordítani (ebed = „szolga", „fiú"). Márk evangélista főként ez utóbbi jövendöléstől, a Szenvedő Szolgára vonatkozó ószövetségi részletektől ihletve kíséri végig és állítja elénk Jézus messiási útját. Mindjárt a kezdetben elhangzik az Atya szózata Jézushoz: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem" (Mk 1,11 = Iz 42,1: „Íme az én Szolgám/Fiam, akiben kedvem telik"). Később már három tanítvány is hallja ezt a kijelentést (Mk 9,2-8). Jézusnak tehát az a feladata, hogy a Szenvedő Szolga útját járva, másokért szenvedve, mások sebeit-bűneit hordozva megvalósítsa Isten akaratát (megszerezze az embereknek a gyógyulást; vö. Iz 52,13-53,12).

Jézus Isten-voltát ismerték a démonok (Mk 3,12), értesültek róla a kiváltságos tanítványok (Mk 9,2-8); Jézus nagyságát megsejtették a meggyógyultak, de senkinek sem volt szabad erről beszélnie, „amíg az Emberfia a halálból fel nem támad" (Mk 9,9; vö. 1,44; 3,12; stb.). Csak akkor és annak volt szabad nyíltan megvallani és hirdetni Jézus istenségét, aki már tanúja volt az ő szenvedésének, halálának is, mint a po-

gány százados a kereszt alatt (Mk 15,39). Mert Jézus Isten-fiúsága és szenvedése, keresztútja elválaszthatatlanul összetartoznak: Istennek előre (ld. Izajás) kifejezett akarata szerint történt ez (Mk 1,11;9,7). Jézus tudatosan vállalta ezt és előre közölte tanítványaival (Mk 8,31; 9,30-31; 10,33). Aki nem tud Jézusnak, a Messiásnak szenvedéséről, az nem tudhat az ő kilétéről sem (vö. hallgatási parancsok, táborhegyi kinyilatkoztatás a szenvedés megjövendölése után), hisz valójában nem ismeri őt. Aki viszont látta Jézus szenvedését, halálát, az felismeri: „Ez valóban Isten Fia volt!" (a pogány százados, Mk 15,39)

B) Szentírási szövegek

Mk 1,34 34Sok beteget meggyógyított különféle betegségekből, és sok ördögöt kiűzött, de nem engedte őket szóhoz jutni, mert tudták, hogy kicsoda.

1,40-45 40Egy leprás jött hozzá, térdre borult előtte s így kérte: „Ha akarod, megtisztíthatsz." 41Jézusnak megesett rajta a szíve, kinyújtotta kezét, és így szólt hozzá: 42„Akarom, tisztulj meg!" Erre rögtön elmúlt a leprája és megtisztult. 43De Jézus szigorúan rápparancsolt s elküldte: 44„Vigyázz, ne szólj róla egy szót sem senkinek, hanem menj, mutasd meg magadat a papnak, és ajánld fel tisztulásodért a Mózes rendelte áldozatot, bizonyságul." 45Ám az, alighogy elment, mindenfelé híresztelni és terjeszteni kezdte a dolgot. Emiatt Jézus nem mehetett nyilvánosan be a városba, inkább távolabbi, csendesebb helyeken tartózkodott. Az emberek mégis mindenünnen tódultak hozzá.

3,10-12 10Sokakat meggyógyított, akiknek volt valami bajuk, mind ott tolongtak körülötte, hogy legalább megérinthessék. 11A tisztátalan lelkek pedig, mihelyt meglátták, elé vetették magukat és elkezdték kiáltozni: 12„Te az Isten Fia vagy!" De ő keményen rájuk parancsolt, hogy ne vigyék szét a hírét.

5,41-43 41Megfogta a kislány kezét, s így szólt hozzá: „Talíta kúm", ami annyit jelent: „Kislány, parancsolom, kelj föl!" 42A kislány fölkelt, és elkezdett járkálni. Tizenkétéves lehetett. A nagy csodálkozástól azt se tudták, hová legyenek. 43De ő szigorúan meghagyta nekik, hogy senki se tudjon a dologról, aztán még figyelmeztette őket, hogy adjanak a kislánynak enni azon nyomban.

7,32-36 32Eléje hoztak egy dadogva beszélő süketet, és kérték, tegye rá a kezét. 33Külön hívta a tömegből, fülébe dugta az ujját,

majd megnyálazott ujjával megérintette a nyelvét, [34]föltekintett az égre, fohászkodott és szólt: „Effata, azaz nyílj meg!" [35]Azon nyomban meg is oldódott a nyelve és érthetően beszélt. [36]Megparancsolta nekik, hogy a dologról ne szóljanak senkinek. De minél jobban tiltotta, annál inkább hirdették.

8,27-30 [27]Ezután Jézus elment tanítványaival Fülöp Cezáreájának környékére. Útközben megkérdezte tanítványait: „Kinek tartanak engem az emberek?" [28]Azok így válaszoltak: „Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, ismét mások valamelyik prófétának." [29]Erre megkérdezte tőlük: „Hát ti mit mondotok, ki vagyok?" Péter válaszolt: „A Messiás vagy." [30]A lelkükre kötötte, hogy ne szóljanak róla senkinek.

9,7-9 [7]Ekkor felhő ereszkedett alá, s árnyéka rájuk vetődött. A felhőből szózat hallatszott: „Ez az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!" [8]Mire körülnéztek, senkit sem láttak a közelükben, csak Jézust. [9]A hegyről lejövet megparancsolta nekik, hogy ne mondják el senkinek, amit láttak, amíg az Emberfia fel nem támad a halálból.

C) Bevezetés

I. 1. A szenvedés központi szerepe

Márk evangéliumának alapgondolata, vezérfonala a szenvedés, mint ahogy már az előző óravázlatban (JF 16, 42.o.) idéztük M. Kählert, mondhatni, hogy a Márk-evangélium egy Szenvedéstörténet, hosszú bevezetővel.

Ennek az alapirányultságnak több oka is van:

a. A történeti hagyomány legnagyobb összefüggő egységként őrizte meg a Szenvedéstörténetet.

b. Jézus szenvedésének döntő teológiai jelentősége volt mind Jézus útja során, mind pedig egész megváltó művében, mely a halálával teljesedett be (ezt fogalmazza meg később a Jn 19,30). Ezenkívül a keresztények számára Jézus szégyenletes kereszthalálának az elfogadása jelentette teológiailag a legnagyobb nehézséget.

c. Jézus szenvedése és helytállása a halálban követői számára a saját szorongattatásukban és üldözöttségükben, a megsemmisüléstől való fenyegetettségükben példaként szolgált, bátorságot, erőt és vigasztalást merítettek belőle.

d. Végül a szenvedés ilyen nyomatékos hangsúlyozása azt a téves Messiás-képet is korrigálni akarta, amely a Messiást hatalmas és dicsőséges csodatevőnek mutatja be, aki megszüntet minden földi szenvedést (vö. Mk 8,27-34; Lk 24,19).

2. A „Messiás-titok"

Jézus szenvedésének hangsúlyozásával szoros összefüggésben van Márk evangéliumának egy másik krisztológiai sajátsága is, amit W. Werde óta „Messiás-titoknak" neveznek. (Ennek felel meg a gyakran használt „istenfiúság titka" megjelölés is.) Ez azt jelenti, hogy Márk evangéliuma szerint Jézus egész működése ideje alatt elrejti, titokban tartja tényleges kilétét.

3. Az istenfiúság kinyilatkoztatása

Hogy Jézus az Isten Fia, azt az Atya két helyen nyilatkoztatja ki Márk evangéliumában: először a nyilvános működés kezdetén, a megkeresztelkedéskor, másodszor pedig a színeváltozáskor, a hegyen. De egyik sem szól nagy nyilvánosságnak, hanem csak egy válogatott, szűk körnek (és természetesen az evangélium olvasóinak). Csak az tudhatja, hogy Jézus Isten Fia, aki a szenvedését is ismeri. Ezt a titkot csak a szenvedés ismeretében lehet az egyoldalúság veszélye nélkül feltárni és hirdetni.

4. A hallgatási parancs

Mivel Jézus nem akarta, hogy nyilvánosságra jusson, hogy ki is ő voltaképpen, és ő az ő istenfiúságát titokban akarta tartani, többször is nyomatékosan hallgatást parancsolt. Hallgatást parancsolt a démonoknak, a tanítványoknak és a meggyógyítottaknak is.

A démonokban való hit magától értetődően beletartozott a Jézus-korabeli világképbe. Ők testesítették meg azt a tapasztalatot, hogy az élet megromlott, és mivel természetfeletti, emberfeletti képességekkel bírtak, az emberi felismerőképességet felülmúló képességel is rendelkeztek. Így nem meglepő, hogy mindjárt Jézus működésének kezdetén felismerték és ki is mondták, hogy kicsoda valójában Jézus: „Tudom ki vagy: az Isten szentje" (Mk 1,24) – kiáltott a tisztátalan lélek a kafarnaumi zsinagógában, ahol Jézus a megszállottat meggyógyította. „A tisztátalan lelkek pedig, amint meglátták, leborultak előtte és így kiáltoztak: »Te vagy az Isten Fia!«" (Mk 3,11) – így foglalja össze Márk ezeket az eseményeket, majd hozzáfűzi: „Ő azonban szigorúan meghagyta nekik, hogy ne mondják el, hogy kicsoda" (Mk 3,12).

Ha valaki megszólít, vagy odafigyelek, vagy sem. De ha a nevemen szólít, akkor biztosan megállok. Valakinek a nevét ismerni egyben azt is jelenti, hogy hatalommal bírni felette (gondoljunk csak Jákob harcára a folyónál, Ter 32,23-32). Valakit megnevezni tudni annyit jelent, mint ismerni. Akit ismerek, afelett hatalommal bírok, az bizonyos fokig ki van szolgáltatva nekem. Amikor a démonok megnevezték Jézust, hatalmat akartak gyakorolni felette és magukat akarták megvédeni tőle. Márk részletesen ábrázolja Jézus összecsapásait a fenyegető, vésztjósló hatalmakkal. Ebben a harcban Jézus bizonyul erősebbnek (vö. Mk 3,22-30), meggyógyít és visszaadja az élet lehetőségét.

Kétszer a tanítványoknak is titoktartást parancsol Jézus (8,29; 9,9) A hallgatási parancs itt a Messiás-titokhoz kapcsolódik és Jézus istenfiúságához. De mindkét esetben csak egy bizonyos ideig tart: „Amíg az Emberfia halottaiból föl nem támad" (Mk 9,9). Jézus tehát a tanítványokat megajándékozza egy felismeréssel, ami a többi ember számára csak Húsvét után válik hozzáférhetővé. Ez azt jelenti, hogy Jézus halála és feltámadása szorosan hozzátartozik az istenfiúság titkához, és hogy az csak Húsvét után válik teljesen ismertté. A titok ismeretével korábban Isten csak bizonyos kiválasztottakat ajándékoz meg, de ők is csak Húsvét után beszélhetnek róla.

De vajon mi a helyzet a meggyógyítottaknak szóló hallgatási paranccsal: „Nézd, ne szólj senkinek semmit!" (Mk 1,44). Vajon mit akart Márk mondani ezzel az olvasóinak? Néhányan úgy értelmezik ezt, hogy Márk egy hamis Jézus-kép kialakulását akarta megakadályozni ezzel: Jézus nem csodatevő, nem varázsló, hanem valaki egészen más. Ez a magyarázat azonban homályban hagyja azt a tényt, hogy Márk 16 csodatörténete közül nem mindegyik tartalmazza ezt a titoktartási parancsot, csak a Mk 2,1-10; 3,1-6 és 10,46-52. Ez persze nem mond ellent a csodatevő alakjával szembeni beállítottság alapelvének.

A hallgatási, titoktartási parancs a jelenlevőkben többnyire éppen az ellenkező hatást váltja ki (Mk 1,45; 5,19; 7,36). Az evangélista ezzel nyilván arra akart rámutatni, hogy Jézus isteni lénye nem maradhatott rejtve, akkor sem, ha ő ezt akarta. A csodatörténetek elbeszélésének van bizonyos hittérítő jellege is, különösen a pogány környezetben. A történetek arra hivatottak, hogy bizonyítsák Jézus minden más csodatevőt meghaladó nagyságát és egyedülállóságát. – A hamis Messiáskép korrekciója szoros összefüggésben történik Márknál a csodák hírüladásával, Jézus tanításával (Mk 1,27) és szenvedésével (Mk 3,6).

5. A tanítványok értetlensége

A Messiás-titokkal szoros összefüggésben van az, amit a tanítványok értetlenségeként emlegetünk, és amely mint egy vörös fonal húzódik végig Márk evangéliumán – ellentétben a többi evangéliummal, amelyekben a tanítványok inkább követendő példaképül szolgálnak.

Értetlennek bizonyulnak a tanítványok Jézus szenvedésével szemben. Ez különösen Péter reagálásában jut kifejezésre (Mk 8,32), de általa csak a többiek aggályai kapnak hangot (Mk 8,33; 9,32).

Jézusnak a feltámadására való utalásával szemben is értetlenül áll a három kiválasztott apostol (Mk 9,10).

A tanítványok értetlensége jól érzékelhető, amikor Jézus elfogatásakor elmenekülnek (Mk 14,27.50), és amikor Péter megtagadja őt (Mk 14,29-31.60-72).

Értetlenek a tanítványok Isten Uralmának megvalósulásával szemben is, annak valódi mibenléte rejtve marad előttük (Mk 10,35-37).

Márk szerint Jézus tanításával kapcsolatban is értetlenek, és külön magyarázatra van szükségük (Mk 4,10-13; 7,17).

Értetlenségük oka Márk szerint a keményszívűségük és a hitetlenségük (Mk 4,40; 6,52; 7,18; 8,17; 9,19).

6. A közösség tapasztalata

Márk egész evangéliumán, a teológiai súlypontozásán mindvégig érződik, hogy nem csak a történésekről való híradás a célja, hanem hogy műve a közösség aktuális kérdéseire és problémáira is válaszul szolgáljon. A tanítványok magatartása minden idők tanítványai számára – vagyis minden keresztény számára – tanulságul szolgál. A márki közösséget feszítő kérdésekhez többnyire azok a részek vezetnel el bennünket, amelyek során Jézus külön tanítást ad az apostoloknak (Mk 4,10-20; 10; stb.)

7. Összegzés

Márk evangéliumának központi magja a Szenvedéstörténet, mely szorosan összetartozik az evangéliuma vezérfonaláúl választott tanítással: Jézus a Messiás és az Isten Fia, a Szenvedő Szolga, akivel itt a földön elkezdődött már Isten Uralmának megvalósulása. Ez az örömhír lényege. Mind a szenvedés, mind Jézus Messiás volta és az Isten-Fiúság, mind a hallgatási parancs végigvonul az egész Evangéliumon. A titok, hogy Jézus a Messiás, az Isten Fia, a nyilvános működés folya-

mán fokozatosan tárul fel: először a természetfeletti képességekkel rendelkező démonok ismerik fel, hogy ő „az Isten Szentje" (Mk 1,24), majd a három kiváltságos tanítvány hallhatja az égi szózatot: „Ez az én szeretett fiam!" (Mk 9,7); végül a kereszt alatt a pogány százados ismeri fel és vallja meg, hogy „Ez az ember valóban Isten Fia volt!" (Mk 15,39) Márk szerint Jézus földi életében az ő kiléte még titok, amelyről hallgatni kell, míg a ő halálból fel nem támad, – most azonban, az egyház idejében, nyiltan vallani és hirdetni kell (Mk 16,15).

II. Énekszöveg **S. Sourire: Égi Vándor**

Refr. Égi Vándor, Szent Domonkos útnak indul, meg-megáll,
Dalolva messze jár.
Süt a nap vagy fúj a szél, a Jóistenről beszél,
A Jóistenről beszél.

1. Útelevelet sosem látott, mint az ujjam oly sovány,
Bejárta a fél világot az apostolok lován. *Refr.*
2. Ahol jár-kel, népe támad: lelkes bátor, ifjú had,
Imádkoznak, énekelnek, úgy követik atyjukat. *Refr.*
3. Tiszta szíved, jó kedélyed Szent Domonkos add nekünk,
Az igazság és az élet hirdetői hadd legyünk! *Refr.*

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időbeosztás*
1. Énektanulás: S. Sourire: »Égi vándor« c. ének	szöveg a kézben; dallam az "Énekelj az Úrnak" c. gyűjtemény 294 oldalán található.	énekszöveg 10 perc
2. A márki teológia súlyponti kérdései, ld. Bevezetés I. 1.2.3.	a vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc

3. Egy a Márk evangéliumára jellemző, az egész evangéliumon végighúzódó motívum: a hallgatási parancs megfigyelése a szentírási szövegekben, ld. B. pont. Szempontok a kiscsoportos munkához: – Kiknek parancsolja meg Jézus, hogy hallgassanak? – Miről kell hallgatniuk? – Miért kell hallgatniuk? A vezető összefoglalása, ld. Bevezetés I. 4.	kiscsoportos megbeszélés, csoportos összegzés, a vezető összefoglalása	Újszövetségi szentírás, jegyzetfüzet, ceruza; 40 perc
4. A márki teológia súlyponti kérdései, ld. Bevezetés I. 5.6.	a vezető előadása, jegyzetelés.	jegyzetfüzet, ceruza; 10 perc
5. A résztvevők miben gazdagodtak Márk evangéliumának részletes feldolgozása kapcsán?	csoportos beszélgetés	25 perc
6. Befejező ének és ima	közös hálaadó ének és ima	énekszöveg, gyertya; 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a hetedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1994. augusztus.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

JÉZUS TANÍTÁSA A TISZTASÁGRÓL ÉS A TISZTÁTALANSÁGRÓL

A) Alapgondolat

Jézusnak ez a farizeusokkal folytatott vitája, mely a tisztaságról és a tisztátalanságról szóló tanítást tartalmazza, Márk evangélista szerkesztésében, ha a tágabb szövegkörnyezetet szemügyre vesszük, fordulópontot jelent a zsidók visszautasító magatartása és a pogányok felé való nyitás előkészítésében (Mk 6,1 - 8,26). Amikor Jézus különbséget tesz a hagyomány szerinti, külső, formális tisztasági előírások és a tényleges, belső tisztaság között (Mk 7,21-23), megteremti a pogány misszió előfeltételét. A zsidóságtól való külső elszakadást egy alapvető belső szétválás előzi meg.

Isten kegyét, jóindulatát nem tudjuk megszerezni magunknak sem külső, rituális előírások betartásával, sem önkényes, emberi szabályok teljesítésével. Ebből az önmagát mindig újratermelő hagyomány-bűvkörből Isten meg akar szabadítani bennünket. A szívünkbe hatol Jézus szava által, az emberi lélek legbensejével lép kapcsolatba, a valódi embertársi szeretet alapján, annak tényleges megélésében. Így megszűnik az Istentisztelet és a mindennapi élet közti szakadék, és az ember képessé válik arra, hogy valóban belülről tudja megélni az Istennel való kapcsolatot.

B) Szentírási szöveg

Mk 7,1-23 [1]Egyszer farizeusok és néhány Jeruzsálemből jött írástudó gyűlt köréje. [2]Észrevették, hogy némely tanítványa tisztátalan, azaz mosdatlan kézzel étkezik. [3]A farizeusok és általában a zsidók ugyanis nem esznek anélkül, hogy az ősök hagyományához híven, előbb jól meg ne mosnák a kezüket. [4]A piacról hozott ételt sem eszik meg, amíg meg nem hintették vízzel. Sok mást is megtartanak még hagyományuk szerint, mint például a poharak, korsók, rézedények (és ágyak) megmosását. [5]Erre megkérdezték tőle a farizeusok és az írástudók: »Miért nem tartják meg tanítványaid az ősök hagyományát? Miért étkeznek tisztátalan kézzel?« [6]Mire ő így felelt: »Ti képmutatók, találóan jövendölt rólatok Izajás:

Ez a nép ajkával tisztel engem,
de szíve távol van tőlem.
[7]Hamisan tisztelnek engem,
tanításuk csak emberi parancs.

[8]Isten parancsát nem tartjátok meg, de emberi hagyományokhoz, mint például a korsók s poharak mosogatásához meg sok más hasonló dologhoz ragaszkodtok.« [9]Aztán így folytatta: »Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtartsátok a hagyományaitokat. [10]Mózes ugyanis azt mondta: tiszteld atyádat és anyádat! És: aki atyját vagy anyját átkozza, halállal bűnhődjék. A ti tanításotok pedig ez: [11]aki atyjához, vagy anyjához így szól: korbán, vagyis Istennek szánt ajándék az, amivel segítenem kellene téged, [12]annak nem engeditek meg, hogy atyját vagy anyját továbbra is segítse. [13]Az általatok tanított hagyománnyal tehát kijásszátok Isten parancsát, s még sok más ehhez hasonlót tesztek.«

[14]Akkor ismét magához hívta a tömeget és azt mondta nekik: »Hallgassatok rám mindnyájan és értsétek meg: [15]Nem az szennyezi be az embert, ami kívülről jut a szájába, hanem az szennyezi be, ami az emberből távozik. [16]Akinek füle van, hallja meg.« [17]Amikor a tömeg elől bement a házba, tanítványai megkérdezték tőle a példabeszéd értelmét. [18]Ő így felelt: »Ti is oktalanok vagytok? Nem értitek, hogy ami kívülről jut a szájba, nem szennyezheti be az embert, [19]mert nem a szívébe jut, hanem a gyomrába és a félreeső helyre kerül?« Ezzel tisztának jelentett ki minden ételt.

20»Ami azonban az emberből ered, folytatta, az teszi tisztátalanná
az embert. 21A szívből származik ugyanis minden rossz gondolat,
22paráznaság, lopás, gyilkosság, házasságtörés, kapzsiság, rossz-
indulat, hamisság, kicsapongás, irígység, káromkodás, kevélység,
léhaság. 23Mindez a gonoszság belülről ered és tisztátalanná teszi
az embert.«

C) Bevezetés

1. Forma – Ennek a márki szövegnek a formája vita (egészen pontosan szabályvita), amikor a jézusi mondást a váddal vagy támadó kérdéssel együtt közli az evangélista, melyet Jézus visszautasít. A forma: kérdés – zavarbaejtés – ellentámadás – mondás.

Márk végig ellentétpárokból építkezik, ez adja meg a szöveg feszültségét és drámaiságát. A farizeusok és írásrudók által képviselt hagyomány (ősök hagyománya, 7,3.5; a ti hagyományaitok, 7,9.13; emberi hagyomány, 7,8) ellentétben áll a tanítványok gyakorlatával és legfőképpen ellentmondásban van Isten törvényével (7,7.8.9) éppúgy, mint Isten szavával (7,13).

1. ősök hagyománya – tanítványok gyakorlata
2. emberi hagyományok – Isten törvénye és szava
3. Istenszolgálat – az emberek szolgálata
4. külső tisztaság – belső tisztátalanság

A farizeusok és írástudók, akik »Jeruzsálemből jöttek« (1.v.), tehát a hivatalos zsidóság képviselői a szöveg szerint csak a külső, formális tisztaságra törekszenek, a szájat csak külsőleg tartják tisztán, a szív belső tisztátalanságával nem törődnek (6.v.). Ellentét van a kifelé mutatott magatartás és a belső magatartás között (15.18.20-23.v.). Az isteni parancsokat külsőségekben teljesíti, de szíve távol van Istentől (6.v.).

2. A szöveg felosztása

7,1-5 *Kérdés:* személyek, konkrét alkalom, az ellenfelek kérdése
7,6-8 *Zavarbaejtés:* Jézus prófétai szavai
7,9-13 *Ellentámadás:* a korbán-példával
7,14-16 *Mondás:* példabeszéd a népnek (a valódi tisztátalanság)
7,17-23 -"- külön oktatás a tanítványoknak (katekézis)

Itt is, mint még sok más helyen, megfigyelhető egy befelé tartó haladási irány: az ellenfelekkel való összecsapás után következik a nép tanítása, tehát az ellenséges közeg után egy semleges közegnek beszél, majd ezt követi a tanítványoknak szóló tanítás, akik hozzá tartoznak. Az olvasó egyre közelebb megy Jézushoz, míg végül belép az őt követők közösségébe.

3. A szöveg környezete

A szöveg jobb megértése érdekében elkerülhetetlen, hogy ne vessünk egy pillantást a nagyobb összefüggésekre, melyekbe a szöveg bele van ágyazva.

A Mk 6,1-től kezdenek érzékelhetővé válni a következő folyamatok: Izrael elfordul Jézustól; Jézus a pogányok felé fordul. Az erre utaló jelek:

- a názáretiek hitetlensége (6,1-6);
- a tanítványok szétküldésekor tapasztalt téves krisztológiai felfogás [feltámadt Keresztelő, Illés] (6,7-16);
- Heródes reagálása (6,16-29);
- Jézus Izrael Pásztorának és Messiásnak bizonyul, de nem ismerik fel; – Jézus eltávozik a tanítványokkal (6,31)
- A tanítványok értetlensége (6,45-52); – Jézus mégis mint az emberek gyógyítója tevékenykedik (6,53-56)

A tanítóbeszéd (7,1-23) után Jézus pogány környezetben működik: – meggyógyítja a szír-főniciai leányt, aki részesül az Izraelnek fenntartott kiváltságban (7,24-30);

- a süketnéma meggyógyítása (a fül megnyílása a hallásra, ennek hirdetése, dicsőítés) (7,31-37);
- kenyérszaporítás a pogányoknál (8,1-9; vö. Mk 6 – ott 5000 ember lakott jól és 12 kosár maradék volt – itt 4000 ember lakott jól és 7 kosár; a kosaraknak biztosan szimbólikus jelentése van, vö. 7,17-21).
- a jel megtagadása »ettől a pogány nemzedéktől« (8,10-13)
- Jézus kíséret nélkül, egyedül meggyógyít egy vakot (8,22-26)

A 7,1-23-ban olvasható tanítóbeszéd úgyszólván fordulópont a szövegösszefüggésben, amelyből a zsidók visszautasítása a pogányok felé való fordulást készíti elő. A zsidó megkülönböztetés tisz-

ta és tisztátalan között, megfelelő szabályok megtartása, mert »emberi szabályok« (8) és nem a valódi tisztátalanság (21-23) tettenérése. Amikor Jézus kimondja, hogy a tisztátalanság nem kívülről, a táplálékkal kerül az emberbe, hanem a bensejéből fakad, megteremti a pogány misszió előfeltételét. A zsidóságtól való külső elszakadást egy alapvető belső szétválás előzi meg.

4. A tisztasági törvény és a rituális előírások:

Lev 11,1-14,54; 15,11; 19,23-25; 20,7.9;
MTörv 14,3-21; 19;
Iz 29,13;
Szám 30,3

A korbán gyakorlata: A szülők tiszteletének parancsa számos rabbi véleménye szerint magában foglalja a gyermeknek azt a kötelezettségét is, hogy táplálja, itassa, ruházza, betakarja, ki- és bevezesse őket. Ezen pozitív megnyilatkozások mellett a korbán-gyakorlat megjelenésével egy olyan lehetőség született, hogy a gyermekek ezen kötelességeiket durván áthághassák. Ha tehát a negyedik parancs mellett a Lev 20,9-ben szereplő rendelkezésre is figyelünk: „Aki apját vagy anyját gyalázza, hallállal lakozzék", máris láthatjuk, hogy tulajdonképpen Isten átka sújtja ezt a gyakorlatot. Hiszen a szülők gyalázásával éppúgy együtt jár a róluk való gondoskodás megtagadása, mint ahogy azok tiszteletével, a róluk való gondoskodás.

A korbán tulajdonképpen az eskünek, a fogadalomnak egyik fajtája. Lehetővé tette a gyermekek számára, hogy megtagadják szüleiktől a vagyonuk után őket illető haszonélvezeti jogot, ha a nekik járó részt fogadalmi ajándéknak nyilvánították. A fogadalmi eskü által ugyanis ez a részt szentté, Istennek szenteltté vált, és közönséges ember nem tarthatott rá többé igényt. A fogadalommal lekötött dolgot, a korbánt valójában nem is kellett átadni a Templomnak, így mindez csak fiktív ügylet volt. Többnyire csak akkor alkalmazták, ha a gyermekek összevesztek szüleikkel és meg akarták boszszulni sérelmeiket.

A korbán-fogadalomnak Márknál található szövege: „Áldozati ajándék legyen az, amivel neked tartozom" pontosan egyezik a fogadalom megszokott formájával. Jézus vádja nem annyira azok el-

len irányul, akik a korbánnal visszaéltek, hanem inkább az írástudók ellen, akik ezt a gyakorlatot életre hívták, és a korbán létrejötte után nem engedték meg a gyermekeknek, hogy abból szüleiket segítsék. Kérdés, hogy a Misnában található korbán fogadalom-felbontás (Ned 9,1) már 70 előtt érvényes volt-e? Valószínű, hogy nem. A felbontás lehetősége mindenképpen vitatott volt az írástudók köreben körében. A Jézus által ostorozott mentalitás veszélyessége akkor válik igazán érthetővé, ha belegondolunk, hogy hová is vezet az, ha embertelen magatartásformákat teológiailag próbálunk igazolni.

Az eskü – istentiszteleti aktus volt. Az Isten tisztelete (szolgálata) pedig fölötte állt az emberek szolgálatának. Jézus számára az istentisztelet (-szolgálat) és az emberek szolgálata elválaszthatatlan egymástól. Isten parancsai nem önmagukért vannak, és nem lehet azokat teljesíteni, ha csak betűt követjük: a megvalósításukat a jóságnak és a szeretetnek kell irányítania.

A korbán-gyakorlat alapja az Írásban a Szám 30,3: »Ha valaki fogadalmat tesz az Úrnak vagy esküvel megtartóztatásra kötelezi magát, ne szegje meg szavát, pontosan úgy tegyen, amint mondta.« Ha azonban valaki az Írást Isten szeretete ellen magyarázza, visszaél Isten szavával. Amikor Márk záró megjegyzésében hasonló eseteket említ (amelyek az írástudoknál előfordultak), vitába száll velük és megsemmisítő ítéletet mond ki felettük.

Énekszöveg: **Az ősi jóslat**

Refr. Az ősi jóslat beteljesült,
Miénk a Megváltó.
Övé az ég és övé a föld,
akit ma hirdet angyalszó.

1. Falu szélén barlang mélyén, Máriának szűz karján,
Kicsi gyermek nyugszik békén, aludj édes Jézuskám! *Refr.*
2. Öreg pásztor és kis bojtár angyalszót hall éjféltájt;
Betlehemben megláthatják kicsi Jézust és Anyját. *Refr.*
3. Mi is menjünk, vígan járjunk, vezet égi fényesség;
Hiszen Ő lesz boldogságunk, kire rég vár föld és ég! *Refr.*

Énekszöveg: **Királyi törvény**

Refr. Királyi törvény: Szeress, hogy élj!
Virulj ki emberszív!
Atyád az Isten, dalolj, ne félj;
Kitárva szívét Jézus hív!

1. E királyi törvény írja: Minden ember testvérünk!
Aki éltét másért adja, az a testvér szent nékünk! *Refr.*
2. Atyaisten, végső Jóság, szeretetből alkottál;
Kezed int és új föld néz rád, aki minden jót adtál! *Refr.*
3. Lobogó Tűz, Isten Lelke, Szeretet-Láng, izzíts át;
Tüzed útján szálljunk mennybe, ahol Jézus él s vár ránk. *Refr.*
4. Örök Isten, Szentháromság, szeretetben egy Fölség;
Igaz út és fő Boldogság, neved áldás, békesség! *Refr.*

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Énektanulás: S. Sourire: „Királyi törvény" és annak karácsonyi szövegváltozata, „Az ősi jóslat" (Dallam: Énekelj az Úrnak c. gyűjtemény, 230.o.)	kottából	Énekelj az Úrnak c. énekgyűjtemény 10 perc
2. Mk 7,1-23 hangos felolvasása után az óravezető elmondja a műfaji ismertetőjegyeket, ld. Bevezetés C/1.	a vezető előadása, jegyzetelés	a szentírási szöveg külön lapra kigépelve, mindenkinek a kézben, jegyzetfüzet, ceruza; 5 perc
3. A csoport az óravezető irányításával megpróbálja felosztani a szöveget.	csoportmunka, egy személy írja a táblán, egyéni jegyzetelés	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 25 perc

Szempontok a szöveg felosztásához: új bekezdések, személyek, csoportok, kijelentések és ellenvélemények, érvek és példák. A szöveg felosztását ld. Bevezetés C/2.		
4. Ószövetségi utalások a tisztasággal és tisztátalansággal kapcsolatban, ld. Bevezetés C/4.	a vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
5. Debussy: Két tánc (Szent és Profán) c. művének meghallgatása.	csoportos	magnetofon és kazetta vagy lemezjátszó és lemez; 5 perc
6. A szöveg egyéni feldolgozása Veszterosz módszerrel (a módszer leírását ld. JF 10, 19-20.o.)	egyéni munka írásban a megadott módszer alapján, csoportos összegzés	szentírási szöveg a külön lapon, ceruza 45 perc
7. A szövegkörnyezet tanulmányozása a mélyebb megértés érdekében és a környezet aktuális vonazkozásai ld. Bevezetés C/3.	a vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
8. Befejező ének és ima	közös hálaadó ének és ima	énekgyűjtemény, gyertya; 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a nyolcadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1994. december.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

JÉZUS HALÁLA MINT TÖRTÉNELMI ESEMÉNY

A) Alapgondolat

Az evangéliumok nem egyszerűen életrajzi vagy történelmi beszámolók Jézus szenvedéséről és haláláról, hanem értelmezik is a történteket. Tehát elsősorban nem a puszta tényeket akarják közölni, ahogy azok végbementek, hanem az események teológiai értelmezését. A szenvedéstörténetek választ akarnak adni arra a kérdésre, hogy miért kellett Jézusnak meghalnia, hogyan halt meg és mit jelent halála az egész emberiség szempontjából. A szenvedéstörténetek tehát elsősorban az események értelmét keresik, de emellett figyelembe veszik a hívő közösség élethelyzetét és lelki nehézségeit is, és úgy mondják el az eseményeket, hogy Jézus életpéldája és magatartása követendő mintául szolgáljon számukra. Az evangéliumok a szenvedéstörténetet a Húsvét fényében mondják el, tehát nem csak Jézus halálának értelmét fogalmazzák meg, hanem nyomon követhetjük bennük azt a folyamatot is, ahogy a közösség Jézus halálát Húsvét után, a Húsvét fényében megértette. Fontos szerepet kap benne az, ahogy a tanítványok fokozatosan megértették Jézus művét. A legfontosabb kérdés az volt számukra, hogy hogyan lehet összhangba hozni Jézus életét és halálát: az aki, mint Jézus, Istenből és Istenben él, azt Isten nem hagyhatja így el. A Jézus halálával kapcsolatos kérdésekkel együtt felvetődtek bennük a Jézus istenségével kapcsolatos kérdések is, és ez természetesen az egész addigi istenképüket is megváltoztatta, átformálta. Maga Jézus a nyilvános működés alatt halálának értelméről nem adott nekik nyílt, konkrét magyarázatot. Amikor szenvedéséről és haláláról jövendölt a tanítványoknak, csak a bekövetkező eseményeket jelezte nekik előre, de ő maga nem értelmezte azokat (ld. Mk 8,31-32; Mk 9,30-32; Mk 10,32-34). Halála értel-

mének titkát nem fedte fel előttük, mert a benne való hitük még kicsi és gyenge volt. "Még sok mondanivalóm volna, nem vagytok azonban elég erősek hozzá. De amikor eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra" (Jn 16,12-13). A megfeszített Messiás problémájára, "aki a zsidóknak botrány, a pogányoknak meg oktalanság" (1Kor 1,23), a tanítványoknak kellett a választ megtalálni a feltámadás fényében és a Szentlélek erejében.

B) Szentírási szöveg:
Szenvedéstörténet a 4 evangéliumban:
Mt 26-27
Mk 14-15
Lk 22-23
Jn 18-19

Ének a Szenvedő Szolgáról, Iz 52,13-53,12

C) Bevezetés

1. A politikai és vallási helyzet Jézus korában

A kereszténység születésének évtizedében Palesztína középpontja, Júdea, Szamaria és Idúmea közvetlen római fennhatóság alatt áll. Nagy Heródes fiának, Arkelausznak (Kr.e. 4 – Kr.u. 6) halála óta a terület Szíria tartományhoz tartozik, és külön helytartó kormányozza. Amikor Jézus megkezdi működését, már egy éve Pilátus a helytartó. Pilátus erőskéz-politikája és a zsidó nép ellenállása folyamatosan újabb és újabb konfliktust robbant ki a megszállók és a leigázottak között (a római felségjelek bevitele Jeruzsálembe, stb.).

Jézus közvetlen szülőföldjének, Galileának ebben az időben az ötvenéves, ravasz hiú és pompaszerető Heródes Antipász az ura (Kr.e. 4 – Kr.u. 39). Apja neki szánta egész országát és a királyi címet, de csak Galileát és a Jordánon túli Péreát kapta meg a rómaiak kegyéből, valamint a tetrarcha (negyedes fejedelem) címet. Politikailag és gazdaságilag egyaránt a rómaiak kegyétől függ, és, bár területén nincsenek megszállók, a rómaiak ugyanúgy megkövetelik és behajtják az adót onnan is, mint Júdeából.

A Genezáreti tótól keletre és északra, mindössze egy magyar megyényi területen, Heródes másik fia, Heródes Fülöp a negyedes fejedelem.

2. Júdea vallási és politikai önkormányzata

A fogság óta a zsidóság közösségi életének legfőbb irányítója a főpap. Ő jelenti a vallási és nemzeti egység és azonosság biztosítékát azokban az időkben, amikor az ország a perzsák és a görögök fennhatósága alatt áll. A makkabeusi háborúk idején még tovább növek a főpapok tekintélye. Nagy Heródes azután alaposan elbánik a főpapi intézménnyel. Egymás után nevezi ki és teszi le vagy fojtatja meg a főpapokat. Ezt a módszert a rómaiak is átveszik, tehát Jézus működése idején a főpapság már nem örökletes, életfogytiglani tisztség, hanem a rómaiak kegyétől függ, pénzen vásárolják meg. Így lesz főpap Annás (6-15), majd mind az öt fia, végül veje, Kaifás (16-36). A főpapok és papi családok vezetői, mivel hatalmuk és hivataluk a rómaiak kegyétől függ, sokkal inkább hajlanak a megalkuvásra politkai és vallási kérdésekben. A zsidó politikai irányzatokon belül ők képezik az ún. szadduceus pártot (az elnevezés Cádoknak, Dávid papjának a nevéből származik).

A fogságtól kezdve, amikor minden elpusztult, egy biztos pont maradt a zsidó nép számára: a Biblia, a Törvény és a próféták írásai. Ez kerül a hit, a figyelem és a vallási gyakorlat középpontjába. Ettől az időszaktól kezdve fokozatosan kialakul a zsidóság körében egy bibliás értelmiségi réteg, az írástudók csoportja. Szerintük egyedül a Törvény ismerete és minél tökéletesebb megtartása mentheti meg a zsidó népet. Elkülönülnek minden olyan zsidótól, aki rendszeresen megszegi az előírásokat, innen kapják a nevüket is (perúsajím=elkülönültek).

Vallási ügyekben a zsidó nép legfelső bírói hatósága a főtanács (Szinedrium), melyben három nagy csoport volt, a főpapok, a vének és az írástudók (Mk 14,43). A Főtanács tagjainak száma 71. Első embere a hivatalban lévő főpap, akinek legbelső munkatársi körét az előző főpapok képezik, akik megtartották címüket (így Jézus idejében pl. Annás és öt fia). A főpapok mellett még öt másik fontos papi hivatalt betöltő személy tartozott a főtanács első csoportjába: a templomőrség parancsnoka (ebben az időben Kaifás sógora, Jonatán), a templom felügyelője és három kincstárnoka. A Szinedrium másik csoportja a laikus zsidó arisztokrácia legbefolyásosabb embereiből állt, ők a "Vének". A harmadik csoportot az írástudók képviselői, a farizeusok alkották.

A farizeusokkal párhuzamosan, a Kr.e. 2. századtól kezdve alakult ki egy másik vallási irányzat – vagy akár szektának is nevezhetjük őket. Ők az eszszénusok, akik nem csak elkülönülnek, hanem egyenesen kivonulak a "romlott" társadalomból, és megalapítják a Törvény tökéletes közösségét. A mozgalom központja a Holt tenger partján fekvő Kumrán. Nem ismerik el sem a főpapot, sem a templomi kultuszt. Valószínű, hogy Keresztelő János és néhány tanítványa is kapcsolatban állt velük. János evangéliumának szókincse időnként nagy hasonlóságot mutat a kumráni írások szókincsével – talán mert János is Keresztelő János tanítványából lett Jézus tanítványává.

Másik kis csoport, a főként Galileában szerveződő zelóták (=buzgók) csoportja, akik vallási alapon fegyverrel küzdenek a római megszállók ellen.

3. A Szenvedéstörténet

Előzmények – Lázár feltámasztása nagy port ver fel az egész országban, ezért a jeruzsálemi főtanács összeül Jézus ügyében (Jn 11,47-48). A farizeusok mint vallási tévtanítót, a főpapok saját hivataluk féltése miatt tartják Jézust veszedelmesnek. Kisebb huza-vona után elfogatási parancsot adnak ki ellene (Jn 11,57). Jézus átmenetileg "illegalitásba" vonul (Jn 11,54).

A Húsvét előtti héten Jézus elhagyja menedékhelyét, a júdeai hegyekben fekvő Efraimot, és tanítványaival együtt Jeruzsálembe indul: *"Úton voltak Jeruzsálem felé. Jézus elöl ment, a tanítványok pedig aggódva követték."* (Mk 10,32). Ekkor újra elmondja nekik mi, vár rá Jeruzsálemben (Mk 10,32-34).

Efraimból Jeruzsálembe Jerikón át visz az út. Márk és Lukács szerint Jézus itt művelte utolsó csodáját: meggyógyított egy vakot (Mk 10,46-52). (Márknál egyébként ez az egyetlen eset, hogy valaki Messiásnak nevezi Jézust ["Dávid fia"], és ő nem parancsol rá, hogy hallgasson.)

Még egy rövid epizód Betániában (Jn 12,1-8), majd Jézus folytatja útját Jeruzsálembe. Máté részletesen elmondja a bevonulást (Mt 21,1-11). Jézus a húsvéti ünnep előtt hat nappal érkezik Jeruzsálembe (Jn 12,1). Közte és a zsidó vezetés között tovább éleződik a helyzet:

– Mindjárt első nap az ünnepélyes bevonulás, amikor Messiásként ünnepli a tömeg.

– Második nap Jézus a templom megtisztításával tovább provokálja őket.

– Jézus minden nap megjelenik a templomban és tanít, s bár elfogatási parancs van kiadva ellene, az érte lelkesedő tömeg haragjától tartva nem mernek hozzányúlni. Éjszakára pedig Jézus (csütörtök kivételével) mindig elhagyja a várost, és Betániában éjszakázik. így nem tudják titokban elfogni.

– A végső összecsapás elkerülhetetlen. Júdás árulásának titka.

A Szenvedéstörténet végső eseményei és helyszínei:

– Csütörtök este: Jézus utolsó, békés együttléte tanítványaival az utolsó vacsorán, valahol a [későbbi] Sion nevű városrészben. Jézus halálfélelme és elfogatása a Getszemáni kertben, az Olajfák hegyének lejtőjén.

– Éjjel előzetes kihallgatás Annás volt főpapnál, aki a város délnyugati részén lakik. Jézust innen Kaifás főpap házába viszik, amely szintén ebben a városrészben van. Itt 'válságstáb' gyűlik össze, és a Főtanács a késő éjszakai órákban rendkívüli ülés tart. Itt Jézust, mint istenkáromlót, halálra ítélik, de a tényleges ítélethozatalra (hogy törvényes legyen) csak hajnalban kerül sor az ún. tanácsházban (Josephus szerint a templomtér délnyugati sarkán állt).

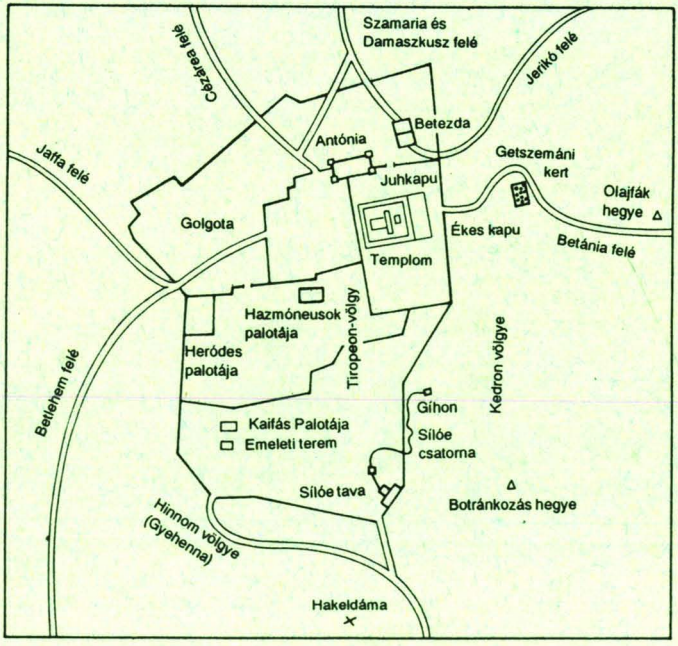
A zsidó büntetőjog szerint Jézust meg kellett volna kövezni (ld. István vértanu), majd egy fára felakasztani (MTörv 21,23), de ebben az időben a főtanácsnak nem volt pallosjoga, csak a rómaiak hajthattak végre halálos ítéletet. Ezért Jézust nem a tényleges vádakkal (hiszen a rómaiakat a vallási perpatvarok nem érdekelték), hanem mint politikai lázítót és népbújtogatót a Praetóriumba (valószínűleg Nagy Heródes palotája a város délnyugati felén) hurcolják

és átadják Pilátusnak (Jn 19,28). Egyedül Lukácsnál szerepel, hogy az első kihallgatás után Pilátus átküldi Jézust Heródes Antipász negyedes fejedelemhez a Hazmóneus palotába (Lk 23,7-12).

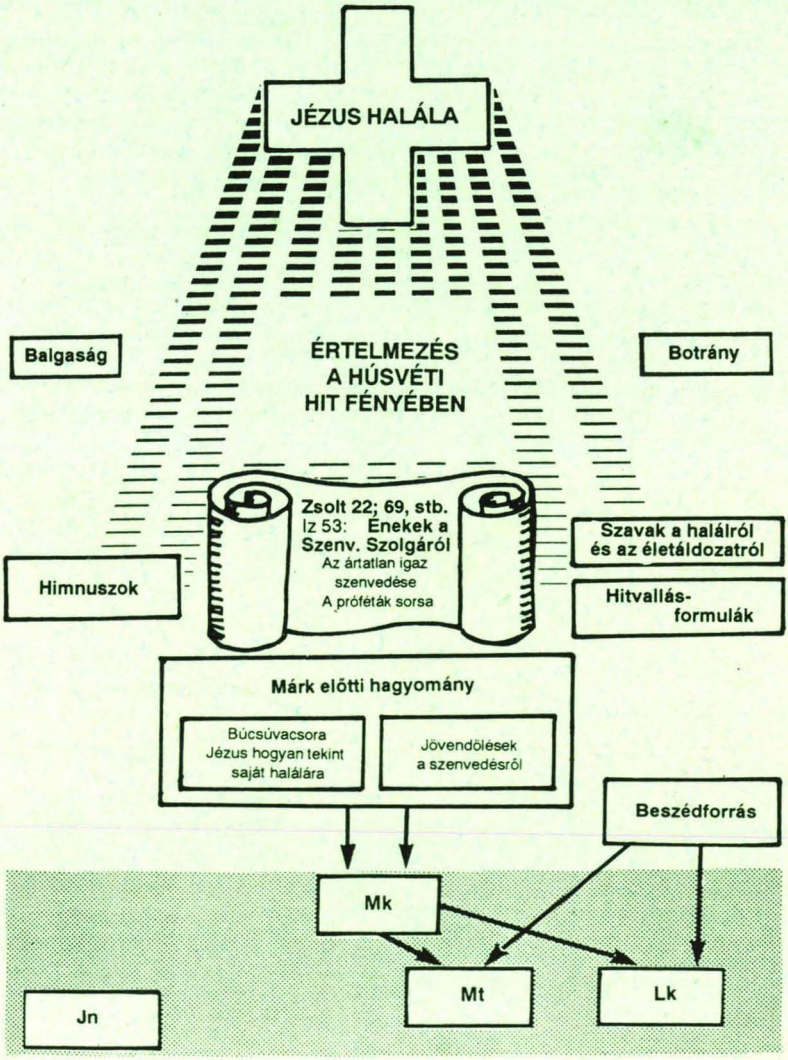
Heródestől újra visszahurcolják Pilátushoz, aki, gondolván, hogy végül a zsidók megelégszenek ennyivel, kegyetlenül megostoroztatja Jézust, majd tövissel megkoronázzák; vörös palástot adnak rá és nádszálat a kezébe. (A rómaiaknál a megostorozás azt jelentette, hogy az elítéltet meztelenül egy cölöphöz kötözték, és addig verték egy bőrszíjas ostorral (a szíjak végére ólomgolyók, tövisek és csontdarabok voltak erősítve), amíg az vérbe fagyva össze nem esett). A zsidók ragaszkodnak Jézus keresztre feszítéséhez. (A keresztre feszítés perzsa kivégzési mód, tőlük vették át a rómaiak, de olyan kegyetlen, hogy római polgárt nem is volt szabad így kivégezni.) Az elítéltnek magának kell a kereszt vízszintes szárát a kivégzés helyére vinnie, ahol a függőleges szár már be van ásva. A félholtra vert Jézus nem bírja, háromszor elesik vele, végül egy arra járót kényszerítenek, hogy vigye helyette a Golgotára. (A Golgota a régi Jeruzsálem északkeleti peremén volt, a falakon kívül: egy kis, gömbölyű [koponya-alakú] nyúlványa a hegynek.)

Ott Jézust keresztre feszítették.

Jeruzsálem Jézus korában

4. Jézus halálának értelmezése az őskeresztény hagyományban

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Énektanulás: *A fényes Istenarcot vér s fájdalom fedi*	kottából	Hozsanna imakönyv, 5 perc
2. Politikai és vallási helyzet Jézus korában, *ld. Bevezetés 1-2.*	a vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
3. A Szenvedéstörténet, *ld. Bevezetés 3.* A nagy térképen a vezető megmutatja a Szenvedéstörténet helyeit	a vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza, sokszorosított kis térképek, egy nagy térkép, 20 perc
4. A részvevők megpróbálnak egyénileg írásban választ adni a következő kérdésekre (mindenki csak egyre):	egyéni írásbeli válasz, majd a válaszok összegzése egy nagy papíron, végül a vezető a diagramm alapján összefoglalja.	jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta, a diagramm színes részegységei, 55 perc
a) Miért kellett Jézusnak meghalni, melyek voltak a külső okok és kiváltó tényezők? *Lehetséges válaszok:* Mk 11; 7,15; 10,4-9; 2,23-27; 3,1-6; Lk 13,10-16;		
b) Melyek voltak a mélyebb okok? *Lehetséges válaszok:*		
A politikai és a vallási érdekek fontosabbak mint egy ember élete (Jn 11,50).		
A gonoszság és a képmutatás nem tudja elviselni az igazságot.		
A bűnös ember mindig bűnbakot keres maga helyett.		
Jézus erőszaknélkülisége csakis agressziót válthatott ki ebből az erőszakkal teli világból.		

c) Mi az értelme Jézus szenvedésének és halálának?

Lehetséges válaszok: 1Kor 15,3; Mk 10,45; Róm 3,25; Iz 53,11; Zsolt 22; Lk 24,26; Fil 2,7

A végén a vezető összefoglalja a válaszokat a diagramm alapján, *ld. Bevezetés 4.*, a különböző színű, előre elkészített részegységeket magyarázat közben egyenként helyezi fel a táblára.

5. Képmeditáció: A *B) résznél látható képet* a részvetők elé helyezzük, mindenki kikeresi az Iz 52,13-53,12-t; miközben imádságos csendben nézik a képet és a szöveget, valaki hangosan felolvassa a szentírási részt. Utána mindenki elmondja, hogy mit mondott számára a kép és a szöveg.	egyéni meditációi, utána csoportos megbeszélés	sokszorosított kép és szöveg, 20 perc
6. Befejező ének	kottából	ld. 1. pont

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a kilencedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1995. Húsvét.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

JÉZUS CSODÁI

A/ Alapgondolat

Mielőtt Jézus csodáival kezdenénk foglalkozni, próbáljuk röviden megfogalmazni, hogy mit is élünk meg egy csoda kapcsán, mit nevezünk csodának. Mindezt egyetlen mondattal talán így lehetne összefoglalni: A csoda Isten jelenlétének, a természetfölöttinek a megtapasztalása.

Ez a tapasztalat származhat abból, amikor a teremtett világ működésében, rendjében ismerjük fel ezt a jelenlétet, melyet a Bölcsesség könyvének szerzője így fogalmaz meg a Bibliában: „A teremtmények nagyságából és szépségéből összehasonlítás útján meg lehet ismerni teremtőjüket" (Bölcs 13,5) - vagy egy hívő tudós: „Ha egy kis növényt, egy búzaszálat vagy útszéli gazt látok, Isten nagyságát érzem mögötte, s leborulok e hatalom előtt" (Linné).

De Isten jelenlétét és nagyságát tapasztalhatjuk meg akor is, amikor reményt vesztett, kilátástalan helyzetben (betegség, halál, természeti csapás esetén) olyan rendkívüli jelenségekkel találkozunk, melyek során az általunk ismert természeti törvények nem érvényesülnek. A. Weiser szerint a csodát többféleképpen értelmezzük (Grundkurs Bibel NT 2, 15.o.):

Nem csak a keresztény hagyományban találunk csodatörténeteket, hanem más ókori irodalomban is. Csodákat tulajdonítottak Vespasianus császárnak, Tüanai Apollónak, csodás gyógyulásokról adnak hírt az epidauroszi Aszklépiosz templom fogadalmi táblái és feliratai, stb. Itt most nem foglalkozunk azzal, hogy ezek a csodák valóban megtörténtek-e, hanem hogy a csodatévők és a velük kapcsolatos csodatörténetek milyen hatással voltak az emberekre. Akár egy személyhez, akár valamely helyhez fűződött a csoda, a róla szóló híradás mindig reménysugár volt, hogy létezik egy karizmatikus személy, egy mágus, vagy egy szentély, ahol az emberek megszabadulhatnak a szenvedéseiktől. A karizmatikus személyhez fűződő csodák esetében a csodatett mindig a tanítói tevékenységet kísérte és a tanítás hitelességének bizonyítását szolgálta (Pitagórász, Tüanai Apolló, stb).

Jézus is úgy lépett fel, mint csodatévő karizmatikus, aki tanítását csodáival igazolja. Eddig a pontig Jézus csodáit, az evangéliumi csodatörténeteket párhuzamba állíthatjuk a többi csodatévő karizmatikus csodáival. Jézus csodáiban van azonban valami, ami döntően megkülönbözteti azokat más csodáktól. Sőt maga Jézus is egészen másként fogja fel saját csodáit, és az első keresztényeknek, akik a csodatörténeteket továbbadták, szintén sajátos céljuk volt.

Jézus csodái elsősorban nem abban különböznek más csodáktól, hogy ezek valóban megtörténtek (szemben a többivel, amelyek eszerint kitalált történetek lennének), hanem abban, ahogy Jézus értelmezi azokat. Ismételten kijelenti, hogy az ő csodái a kezdődő Isten-uralmának jelei, előízét jelentik annak, amit Isten az új világban meg fog valósítani. „Ha én az Isten ujjával űzöm ki a gonosz lelkeket, akkor már közel van hozzátok az Isten országa" mondja Jézus azoknak, akik nem értik, mi rejtőzik tettei mögött (Lk 11,20). Jézus e szavakkal csodáinak olyan értelmet tulajdonít, amely értelmezést nem találunk meg egyetlen csodatévőnél sem. Jézus csodái kivételek, epizódok, mégis világtörténelmi jelentőségűek, mert ablakot nyitnak az új világra, amelyet Isten meg fog alkotni. Jézus prédikációja éppen azáltal nyeri el sürgető aktualitását, időszerűségét, hogy nem csak beszél egy új világról, hanem csodái által annak részbeni megtapasztalására is lehetőséget ad.

B/ Szentírási szöveg: Az első kenyérszaporítás, Mk 6,30-44

C/ Bevezetés

1. Mint minden másnak, a csodatörténeteknek is megvannak a maguk irodalmi sajátságai, amelyeket mindenki önkéntelenül is alkalmaz, aki csodáról beszél. Ezeknek a formáknak a tanulmányozása segít bennünket abban, hogy

felismerjük az elbeszélések tényleges üzenetét, tanítását, hogy ne csak arra figyeljünk fel bennük, ami magától a szemünkbe ötlik. Vizsgálódásunk során megértjük majd, hogy a forma is közöl valamit, hogy az is a kommunikációs folyamat fontos része.

a) Törvényszerűségek a csodatörténetek felépítésében, visszatérő elemek:

1. Bevezetés: Bemutatja a kiinduló helyzetet, körülményeket: a csodatévőt, a szenvedőt, más személyeket, akik valamiképpen érdekeltek az eseményben.

2. Előterjesztés: Feszült helyzet; a csoda előkészületei; a szenvedő bajának bemutatása; a jelenlévő személyek felveszik egymással a kapcsolatot; ez feszültséget vagy egyenesen összeütközést okoz.

3. Csodatétel (központi rész): a gyógyítás vagy más csoda megtörténik, a gyógyulás vagy más csoda bekövetkeztének tényét megállapítják, bizonyítják.

4. Befejezés: a csoda hatása a jelenlévőkre; a gyógyult elbocsátása. (Ld. motívumtábla a következő oldalon.)

b) Ha a csodatörténeteket összehasonlítjuk, azt látjuk, hogy a bennük szereplő ***személyeknek*** mindenütt ugyanaz a szerepük. Két főszereplő van:

- a csodatevő - és a szenvedő

A csodatevő és a szenvedő mellett az esemény lefolyásának megfelelően még az alábbi személyek fordulhatnak elő:

- a szenvedő kísérői, hozzátartozói
- a csodatevő kísérői, tanítványai
- az ellenfelek
- a jelenlévő tömeg
- alkalmasint a gonosz szellemek, démonok

c) A csodatörténetek *témájuk* szerint a következő hat alcsoportba tartozhatnak: gyógyítástörténet, halottfeltámasztás, ördögűzés, mentő-csoda, szabály-csoda és ajándékozó-csoda.

A »Bevezetés«-ben (1. rész) feltárt szükséghelyzet lehet az osztályozás egyik szempontja: betegség – gyógyítástörténet; halál – halottfeltámasztás; megszállottság – ördögűzés; a természeti erők által okozott veszélyhelyzetek – mentő-csoda; Isten akarata körüli bizonytalanság – szabály-csoda; elegendő élelmiszer hiánya – ajándékozó-csoda.

A csodák téma szerinti felosztásával összhangban áll az is, hogy a történetben a lehetséges visszatérő elemek közül melyek fordulnak elő. Általánosságban annyit mondhatunk, hogy pl. a gyógyítások esetében az »Előterjesztés«-sel (2. rész) kapcsolatos motívumok többnyire kisebb számmal szerepelnek, viszont a »Csodatétel« (3. rész) során több az alkalmazott visszatérő elem. A szabály-csodáknál a központi rész (»Csodatétel«) viszonylag rövid,

MOTÍVUMTÁBLA A CSODATÖRTÉNETEKHEZ

A csodatörténetek építőelemei

Bevezetés	A résztvevő személyek megjelenése	1. a csodatevő megjelenése
		2. a tömeg "
A helyzet bemutatása		3. a beteg "
		4. a kísérők "
		5. a küldött(ek) "
		6. az ellenfelek "
		7. az ellenkezés indoklása
Előterjesztés Feszültség		8. a baj, betegség jellemzése
A csoda elő-készítése	Kapcsolat-felvétel a csodatevővel	9. akadály
		10. leborulás
		11. segélykérő kiáltás
		12. kérés, a bizalom kifejezése
	A mellékszereplők, az ellenfelek magatartása	13. félreértés
		14. kételkedés, gúny
		15. bírálat
		16. a démon ellentámadása
	A csodatevő magatartása	17. lelki felindulás
		18. beleegyezés
		19. érvelés
		20. vonakodás
Központi rész		21. látványos előkészület
Csodatétel	A csoda végrehajtása	22. érintés (gyógyító cselekedet)
		23. gyógyító eszköz
		24. gyógyító szó
		25. a démon kiparancsolása
		26. ima
		27. a csoda megállapítása
Befejezés	A szembenálló fél	28. a csoda tényének szemléltetése
	A csodatevő	29. elbocsátás
		30. hallgatási parancs
	Mellékszereplők	31. csodálkozás
		32. tetszésnyilvánítás (kórus-szöveg)
		33. elutasítás
		34. híresztelés

szinte mellékes, a bizonyítás (»Előterjesztés«) ezzel szemben a figyelem középpontjába kerül. Ajándékozó-csodáknál maga a csodatétel nem is szerepel, a »Befejezés« viszont számos motívumot tartalmaz.

2. Az ajándékozó-csodák jellemzői: váratlanul előteremtenek különböző anyagi javakat, rendkívüli, meglepő módon adományoznak, élelmiszert szaporítanak, nem ehető dolgot táplálékká változtatnak. A csodatévő saját jószántából cselekszik; a történet befejezésénél a csodatett bizonyítása részletes és konkrét számadatokat tartalmaz.

3. Háttér-tanulmányok a szövegösszehasonlítás kiértékeléséhez:

1-es csoport: Az elbeszélés szimbolikus mondanivalója: Jézus mint Izrael pásztora; az Élet Igéjéről való gondoskodás a pásztor dolga; együtt szenved velük; a nyájnak nem szabad szétszóródni; a tanítványoknak ugyanaz a szerepe, mint a véneknek a nép között; Isten népének táborhelye a „zöldellő réteken" van (Zsolt 23); Jézus, mint a zsidóknál a ház ura, vezeti az étkezést; a bőség, a túlcsordulás képe. A szöveg a korai zsidó-keresztény teológiát tükrözi.

2-es csoport: Jézus, a bölcs; a tanítványok nem értetlenek, hanem kishitűek; az étkezés középponti szereplőivé válnak: az Eucharisztia gyakorlata(!); a történet Jézust nem mint Izrael pásztorát, hanem mint a megfáradtak és megterheltek Üdvözítőjét mutatja be: mint a gazdag ember, aki mindenkit meghívott az asztalához.

3-as csoport: Újabb szövegösszefüggés; Jézus, mint a nép Üdvözítője, a lakoma ura, az apostolok, mint az eucharisztikus lakoma főszereplői, elöljárói.

4-es csoport: A Jn evangélium szövege áll a márki megfogalmazáshoz a legközelebb; krisztológiai tanítás: a csoda úgy mutat Jézusra, mint az élet kenyerére; Jézus önszántából tesz csodát; a felülmúló szeretet csodája!

5-ös csoport: A pogánykeresztények részesülése az Eucharisztiában; a szükséghelyzet valódi (puszta!); a csoda elhomályosítja a tanítványok szerepét; az ószövetségi vonatkozás háttérbe kerül, helyette erősebb az utolsó vacsorával való egybecsengés.

4. Sík Sándor: *Megértettem, hogy kenyérnek születtem*

Van aki toronynak születik, és van aki remetének,
Van aki őrlő szájnak, és van aki csemegének:
Engem magnak vetett a Magvető,
És kenyérnek, annak is feketének.

Mintha csak játszani, bújtam elő
Meleg mélyedből, drága földem,
Kíváncsian, szelesen, zölden.
Babusgattak öreg barázdák,
Hízlalgattak kövér májusi pászták,
Éreztem a jó napsugarak csókját,
Míg körülem pitypalatty furulyáz,
És borzas szelek játszanak fogócskát.
Így nő ki nyurgán fiú és kalász.

És éreztem, amint a fürtös száron
Az Isten ujja végigsimogat,
S rámlelt a törvény: minden búzaszálon
Csak egy kalász marad.
És itt a pecsét a szívemen:
A Szűz Mária áldott képét
Viseli minden búzaszem.

Aztán levágtak, a szérűbe hordtak,
Verejtes nyárban csépen meghadartak,
Malomba vittek őrletők,
Két kő között megtörtek ők,
Aztán sötét kamrába kerültem,
És megsüppedtem (puha liszt), és magamba merültem.

Aztán egy koporsószerű
Mély teknőbe dobtak,
Két bütykös nagy tenyér belémmerült,
És nekifogtak:
És addig téptek, szaggattak, tepertek,
Öreg kovásszal úgy-úgy elkevertek,
Hogy sírtam és a könnyeim cuppogtak.

De addig nyúzott a két hadaró,
Míg elmúlt bennem minden savanyúság,
S nem állta görccsel rossz csomó
Tésztámnak tiszta belehúsát,
S igaz kenyér törvényeként
Színig dagadtam az edényt.

Úgy majd aztán a kemencébe raknak,
Míg porhanyó leszek és szép piros,
Meleg cipó, kívánatos.
Mert kínban kel meg a kenyér
Emberfalatnak.

D/ Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időbeosztás*
1. Énektanulás: Debaisieux: Jó föld	szöveg és dallam az „Énekelj az Úrnak" c. gyűjtemény 194. oldalán	kotta, 10 perc
2. Jézus csodái, ld. Bevezetés 1.	a vezető előadása, jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc
3. ***Kenyérmeditáció*** A kör közepére egy szép, friss kenyeret helyezünk egy fehér szalvétára. A résztvevők egy asszociációs játékban elmondják, hogy mi jut eszükbe a kenyérről, a szavakat a vezető a táblára írja. Az asszociációs játék végén a kenyeret a szalvétában körbeadogatják, így a résztvevők közelebbről is megnézhetik, érezhetik az illatát, stb. Miközben egymásnak adogatják a kenyeret, ha valakinek van valamilyen a kenyérhez fűződő élménye, azt megoszthatja a többiekkel. Befejezésül imádságos csendben újra körbeadogatják a kenyeret, mindenki tör belőle és megeszi. Kis csend után elénekeljük a Jó föld c. éneket.		fehér szalvéta, kenyér, tábla, kréta, 30 perc
4. Az első kenyérszaporítás (Mk 6,30-44) ajándékozó csoda, ld. Bevezetés 1/c, 2.	a márki szöveg hangos felolvasása és csoportos megbeszélése a vezető irányításával.	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc
5. Exegétikai csoportmunka: Az első kenyérszaporítás csodájának (Mk 6,30-44) összehasonlítása más szövegekkel. Figyeljük meg a szembeötlő mozzanatokat, az átszerkesztéseket, kiegészítéseket és kihagyásokat, a szerkezeti összahasonlítás pontjait, a személyeket: Jézus, tanítványok, nép (kitől indul ki a kezdeményezés? stb.), a motívumvázat, a motívumokat, a szóvonatkozásokat, a szövegösszefüggéseket, és a szimbolikát.	kiscsoportos munka, csoportos összegzés, a vezető összefoglalása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, 50 perc

Következtessünk a beszélő szándékára és a „Sitz im Leben"-re [= eredeti élethelyzet]

1-es csoport: Mk 6,30-44 – 2 Kir 4,42-44. Hol találnak célzást a Zsolt 23-ra, a Szám 27,17-re, a Kiv 18,21.25-re?

2-es csoport: Mk 6,30-44 – Mt 14,1-21; Mt 15,32-39. Milyen ószövetségi utalásokat találunk Mt-nál, mi a krisztológiai mondanivalója és a „Sitz im Leben"-je a Máté-féle szövegnek?

3-as csoport: Mk 6,30-44 – Lk 9,10b-17. Figyeljük meg az elbeszélés távalatait és összefüggéseit. Hasonlítsuk össze a lukácsi szöveget más lukácsi helyekkel: Lk 22,7-38; 24,28-31; és a Csel 2,42.46; 20,7-12; 27,35-tel.

4-es csoport: Mk 6,30-44 – Jn 6,1-15. Jellemezzük a hasonlóságokat és a különbségeket a szinoptikusoknál két szempontból: Melyik áll János szövegéhez a legközelebb? Hasonlítsuk össze a jánosi eucharisztikus beszéddel (= a kenyérszaporítás magyarázata, Jn 6,22-59).

5-ös csoport: Mk 6,30-44 – Mk 8,1-9. Határozzuk meg a különbségeket és a sajátosságokat (szükséghelyzet, tömeg, számok). Figyeljük meg a Mk 7,24-30-cal és a 7,31-37-tel való kapcsolatot. Ezek alapján fogalmazzuk meg a szöveg „Sitz im Leben"-jét [= eredeti élethelyzet].

6-os csoport: Milyen magyarázatot ad maga Márk a két kenyérszaporítás-csodára? Olvassuk el ehhez a Mk 8,14-21-et és a Mt 16,5-12-t.

A vezető összefoglalása, esetleges kiegészítései, ld. Bevezetés 3.

6. Szövegmeditáció: Sík Sándor: Megértettem, hogy kenyérnek születtem, ld. Bevezetés 4. pont.	a vezető vagy az egyik résztvevő, aki előre felkészült, felolvassa a verset, a többiek elmélkedve, csendben hallgatják	Sík Sándor Összegyűjtött versei, 5 perc
7. Befejező ének, ima	ének, esetleg kötetlen, szabad ima	kotta, 5 perc

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

JÉZUS CSODÁI - 2. rész
Történeti hitelesség elbeszélés vagy tudósítás

A/ Alapgondolat

Egy tudósítástól azt várjuk, hogy a lehető legtárgyilagosabban közölje az adatokat, és hogy pontosan közölje, mi és hogyan történt. Sokáig ezzel az alapvető elvárással olvasták a Jézus életével kapcsolatos csodatörténeteket is.

Idővel aztán rá kellett jönnünk, hogy a csodatörténeteknek egészen más a céljuk. Nincs igényük a pontos történeti adatközlésre, ezek az elbeszélések tömörek és stilizáltak. Nem beszélnek vagy nem pontosan beszélnek egy-egy betegség kórképéről, pl. hogy miben állt a bénasága annak az embernek, akit hordágyon vittek Jézushoz (Mk 2,1-12), mi volt a bénaság oka? Vajon mit takar a »megszállottság« fogalma, mint diagnózis (Mk 5,1-20)? Milyen betegségben halt meg Jairus leánya (Mk 5,21-43)? A történetek meg vannak fosztva szinte minden történetileg egyedi jellegtől, néha olyan mértékben, hogy a vak Bartimeus (Mk 10,46-52) Máténál két névtelen vakká válik (Mt 20,29-34).

A csodatörténetek szereplői inkább tipizált alakoknak látszanak, mint valóságos személyeknek. Szinte minden egyedi vonást nélkülöznek, így a hallgató vagy az olvasó minden nehézség nélkül saját helyzetére, személyére ismerhet bennük. Végül az is látszik, hogy a legtöbb

csodatörténet meghatározott felépítés-sémát követ (lásd Motívumtábla, Jeromos füzetek 20. sz., 76. o.), miközben jól tudjuk, hogy az életünk eseményei nem éppen szabályos és változatlan séma szerint történnek.

Tehát a csodatörténetek nem akarnak precíz tudósítást, pontos beszámolót adni az eseményekről, viszont annál fontosabb számukra a Jézus-találkozás eseménye, tapasztalata és jelentése, a felszabadító és gyógyító Isten-közelség megtapasztalása Jézus Krisztusban. Mindegyik csodatörténet hitvallás, hithirdetés, tanúságtétel. Ezek az elbeszélések világosan kifejezésre juttatják a hitvallást: „Kicsoda ez, hogy még a szél és a víz is engedelmeskednek neki?" (Mk 4,41) „Mi ez? - kérdezték egymástól. Akkora erejű új tanítás, hogy még a tisztátalan lelkeknek is parancsol, s engedelmeskednek neki" (Mk 1,27). „A csodálkozástól magukon kívül, annál lelkesebben hangoztatták: »Mindent jól tett: a süketeknek visszaadta a hallást, a némáknak a beszédet« (Mk 7,37)."

A csodatörténetekből egyértelműen kiderül, hogy azoktól származnak, akiket bizonyos események közvetlenül érintettek, megindítottak, bátorítottak, akik elbeszéléseiket saját nézőpontjuk, meggyőződésük alapján fogalmazták meg. Elsősorban nem az események lefolyásáról akarnak beszélni, hanem a jövendő felé akarnak megnyitni.

A csodatörténetek nemcsak azt mondják el, hogy Jézus betegeket gyógyított, hanem hogy a Feltámadt Úr él, ma is gyógyulást ad és megszűnteti az emberi kilátástalanságot: mi vagyunk a vak Bartimeus; mi vagyunk a »megszállottak«; mindnyájan egy viharban hányódó csónakban ülünk; ma is lehetséges a kenyérszaporítás; és mi mind, mint Jairus leánya, meghaltunk, de új életre ébredhetünk. Így válnak a csodatörténetek a remény történeteivé a mai ember számára. Meghívnak minket arra, hogy a hiábavalóság és a szükség megtapasztalása ellenére se váljunk rezignáltakká, ne némuljunk el, ne adjuk fel, hanem bízzunk Istenben és Jézus Krisztusban. Így a félelemből és a szorongásból kilépünk a remény ígéretes világába.

B) Szentírási szöveg: Jairus Leánya, Mk 5,21-43:

[21]Mikor pedig Jézus megint áthajózott a túlsó partra, nagy tömeg gyülekezett köré, és ő a tó partján volt. [22]Hozzá jött egy Jairus nevű zsinagóga-elöljáró. Meglátva őt, a lábaihoz borult, [23]és így esedezett hozzá: A kislányom halálán van, jöjj, tedd rá kezedet, hogy meggyógyuljon és éljen. [24]El is ment vele. Nagy tömeg követte őt és szorongatta. – [25]Volt egy asszony, aki vérfolyásban szenvedett tizenkét esztendő óta, [26]sokat szenvedett a sok orvostól, elköltötte mindenét, de semmi hasznát nem látta, hanem még rosszabbul lett. [27]Amint Jézus hírét hallotta, hátulról odafurakodott hozzá a tömegben, megérintette a ruháját, [28]ezt gondolva magában: Ha csak a ruháját érinthetem is, meggyógyulok. [29]Csakugyan azonnal megszűnt a vérfolyása, és érezte testében, hogy meggyógyult a bajából. [30]Jézus pedig azonnal észrevette, hogy erő ment ki belőle, s a tömeghez fordulva így szólt: Ki érintette a ruhámat? [31]A tanítványai azt felelték neki: Látod, hogy szorongat téged a tömeg, és azt kérded, ki érintett engem? [32]Erre körültekintett, hogy lássa, ki tette azt. [33]Az asszony pedig, aki tudta, hogy mi történt vele, félve és remegve előjött. Leborult előtte, és őszintén elmondott neki mindent. [34]Ő pedig ezt mondta neki: Leányom! A hited meggyógyított téged; menj békével, és légy mentes a betegségedtől.

[35]Míg beszélt, jöttek a zsinagóga-elöljárótól, és azt mondták neki: Leányod már meghalt, minek fárasztanád tovább a Mestert? [36]Amikor Jézus meghallotta ezt, így szólt a zsinagóga-elöljáróhoz: Ne félj, csak higgy. [37]Nem engedte meg, hogy más vele menjen, mint Péter, Jakab és János, Jakab testvére. [38]Elérkeztek a zsinagóga-elöljáró házába, ahol látta a tolongást s a nagy sírást és jajgatást. [39]Bemenve ezt mondta nekik: Mit zajongtok és sírtok? Nem halt meg a gyermek, hanem alszik. [40]De azok kinevették őt. Ő pedig eltávolítva mindnyájukat, maga mellé vette a gyermek atyját és anyját és a vele levőket, bement oda, ahol a gyermek feküdt. [41]Megfogta a gyermek kezét és azt mondta neki: Talíta, kúmi! Ami annyit tesz: Kislány, kelj fel! [42]Azonnal fölkelt a kislány, és járkált. Tizenkét esztendős volt. És csodálkoztak nagy csodálkozással. [43]Ő pedig szigorúan megparancsolta nekik, hogy ezt senki meg ne tudja; aztán azt mondta, hogy adjanak neki enni.

C) Bevezetés

1. A gyógyítástörténetek a csodatörténetek egyik alcsoportját képezik. A gyógyítástörténetek általában részletesen ábrázolják a csodatevő tetteit, közreműködését, a betegséget viszont elég szűkszavúan mutatják be. A csoda hatása itt mindig pozitív: a jelenlevők örülnek, lelkesednek. A csodatörténetek más alcsoportjainál gyakrabban találkozunk másféle hatással: csodálkozással (ajándékozó csoda, Jn 2,9-10), félelemmel (ördögűzés, Mk 5,15), visszautasítással (szabály-csoda, Mt 12,14), stb.

A gyógyítás erőátvitellel történik. A betegség az erőtlenség, a hiány állapota. Az erőátvitel eszközei a gyógyító cselekedet és a gyógyító szó; ezek megmutatják az erő eredetét is. A próféták esetében, akik Isten gyógyító erejében bíznak, az ima a gyógyító szó (pl. 1 Kir 17,20). A Biblián kívüli gyakorlatban ellenben a titokzatos, értelmetlen szavak varázslásra utalnak (pl. az ún. nagy párizsi varázs-papíruszon: „Szabarbatiot, sabarbatiut, Szabarbationet, sabarbafai, gyere elő..."). Jézusnál a gyógyító szó Isten erejét nyilvánítja ki, amely benne működik. A gyógyító szó azt is megmutatja, hogy meddig terjed a csodatevő ereje. Különösen meglepőek azok a gyógyító szavak, amelyek a távolból is hatnak, és azok, amelyek halottat hívnak vissza az életbe.

A csodatevő a gyógyító erőt cselekedeteivel is közvetíti: érintéssel, kézrátétellel (gyógyító cselekedet). Ujjával érinti a beteg testrészt, megfogja a beteg kezét, stb. De valamilyen eszközt is használhat. Ebben a korban különösen hatékonynak tartották a nyálat, a bélsárt és az útilaput. Az Újszövetségben gyógyító eszközként csak a nyál szerepel.

Az ókorban az emberek többsége varázslóknál, gyógyhelyeken és karizmatikus csodatevőknél kereste a gyógyulást. A szegény nép számára az orvosok túl drágák voltak, hozzájuk csak a gazdag emberek mentek.

2. A halottfeltámasztás a csodatörténetek, ezen belül is a gyógyítástörténetek egyik alfaja. Formailag egészen hasonló a gyógyítástörténethez, ugyanazok a legfőbb ismertetőjegyei, mint a gyógyítástörténetnek. A csodatevőből gyógyító (élet-) erő sugárzik, amely legyőzi a »beteg« (halott) gyöngeségét, tehetetlenségét, és új életerőt ad neki. A gyógyító erő átadása általában érintés útján történik. A feltámasztás a

gyógyítás határesete. A betegnél az élet gyönge, veszélyben van, a halottnál kialudt.

3. A csodák történeti hitelessége: Be lehet-e bizonyítani, hogy Jézus csodákat tett? Jézus csodáira vonatkozóan Az egyetlen történeti forrásunk a csodaelbeszéléseket tartalmazó négy evangélium. Az evangéliumok történeti szempontból való elemzése (amelyet a bibliatudomány „történetkritikai kutatás"-nak nevez) azt mutatja, hogy tudományos alapon nem lehet megalapozottan állítani, hogy Jézus csodáinak többsége kitalált esemény, vagyis hogy ezek a csodák nem történtek meg. De éppígy azt is lehetetlen tudományos eszközökkel bebizonyítani, hogy a csodatörténetekben elbeszélt események pontosan így játszódtak le és természettudományos mércével is csodák voltak. Az azonban ma már kétségbevonhatatlan tény, hogy Jézus csodákat tett, és hogy a csodáknak fontos szerepe volt Jézus művében.

Arról, hogy Jézus csodákat tett, betegeket gyógyított, ördögöket űzött, nemcsak a csodatörténetekből értesülünk: Jézus maga is beszél róluk: *„De ha én Isten ujjával űzök ördögöt, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa."* (Lk 11,20; Mk 3,22; Mt 12,27) – *„Menjetek, mondjátok meg annak a rókának: Nézd, ördögöt űzök és betegeket gyógyítok ma és holnap. Csak harmadnap leszek készen"* (Lk 13,32). – *„Menjetek, jelentsétek Jánosnak, amit hallotok és láttok: vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegények pedig hallgatják az evangélium hirdetését."* (Mt 11,5; Lk 7,22) – *„Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betszaida! Ha Tíruszban és Szidonban történtek volna a csodák, amelyek nálatok történtek, már régen szőrzsákban és hamuban tartottak volna bűnbánatot. De mondom nektek: Tírusznak és Szidonnak tűrhetőbb sorsa lesz az ítélet napján, mint nektek. Te meg Kafarnaum! Vajon az égig emelkedsz? A pokolba süllyedsz. Ha Szodomában történtek volna a nálatok történt csodák, a mai napig állna."* (Mt 11,20-23; Lk 10,13-15)

Mind a csodatörténetek, mind Jézus szavai, ahogy azokat a hagyomány megőrizte számunkra, azt mutatják, hogy Jézus csodái nem mint rendkívüli, szenzációs események voltak fontosak, hanem mint jelek, mint Isten gyógyító jelenlétének jelei az ember-Jézusban. A csodatörténetek olyan tapasztalatokat adnak tovább, amelyek a fenyegetettség állapota ellenére ébren tarthatják bennünk a reményt, hogy „Istennél semmi sem lehetetlen" (Lk 1,37).

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Énektanulás: *Talita kum c. ének* (Gen Rosso)	szöveg és dallam: „Daloljunk az Úrnak" c. dalgyűjtemény, 132. o.	kotta 10 perc
2. Asszociációk és szólások a „betegség" és a „halál" címszavakhoz. Néhány szólás: *„Beteggé tesz már a gondolata is"* *„Már csak hálni jár belé a lélek"* *„Egy hajítófát sem ér már az élete"* *„Már csak a halál gyógyítja meg"* *„Halál ellen nincs orvosság"* *„Biztos, mint a halál"* *„Az az ember meghalt számomra"*	középre helyezünk két plakát nagyságú lapot, az egyikre a „betegség", a másikra a „halál" címszó van felírva, a résztvevők felírják rájuk az asszociációikat és a szólásokat	nagyméretű papír, filctoll 10 perc
3. A szentírási szöveg feldolgozása: a vérfolyásos asszony meggyógyítása és a leány feltámasztása a halálból (Mk 5,21-43) a./ Észrevételek a tartalmi motívumokkal kapcsolatban: – Az asszony elszigeteltségének, vallási és társadalmi kirekesztettségének alapja a Törvény (Lev 15,25-27). Emberileg nézve a sorsa megpecsételtetett, gyógyulásra nincs esélye, helyzete reményetelen és kilátástalan. Jairus leányánál ezt a beszűkült életet fojtogatja a halál. Az asszony számára a gyógyulást nagy hite és Jézus ruhájának érintése hozza meg; Jairus leányát az erő-	a márki szöveg hangos felolvasása és csoportos megbeszélése a vezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc

átvitel élővé teszi és visszahozza a közösségbe. A kételkedés (35. és 40.v.) és a csodálat motívuma (33. és 42b v.). A hallgatási parancs. Gyógyultnak lenni, mint a kirekesztettségből újra elfogadottá válni; feltámadni, mint Jézus által az életbe visszahozottnak lenni a halálos elszigeteltségből.		
b./ A szöveg felépítése és ismertető jegyei a Motívumtábla alapján A vérfolyásos asszony meggyógyítása (Mk 5,25-34) Jairus leánya (Mk 5,21-24.35-43)		Szentírás, Motívumtábla, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
– első lépésben a résztvevők értelem szerint két részre osztják a szöveget (gyógyítás és feltámasztás), – második lépésben a Motívumtábla segítségével közösen kimutatják a Mk 5,25-34 felépítését,	csoportos megbeszélés a vezető irányításával	35 perc
– harmadik lépésben a résztvevők kiscsoportban a Motívumtábla segítségével elemzik a Mk 5,21-24.35-43 felépítését;	két-három fős kiscsoportban csoportos összegzés	
c./ Jairus leánya feltámasztásának összehasonlítása más ószövetségi és újszövetségi feltámasztástörténetekkel: 1 Kir 17,17-24; 2 Kir 4,18-37; Lk 7,11-17; Jn 11,1-44	két-három fős kiscsoportban csoportos összegzés, a vezető összefoglalása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 35 perc
Néhány gondolat az összehasonlítással kapcsolatban: – A Lk 7,11-17 egybecseng az 1 Kir 17,17-24-gyel. Az eltérésekkel Lukács azt akarja kifejezni, hogy Jézus több, mint egy próféta, több mint Illés. – A Lázártörténetnek erős teológiai hangsúlya		

van: Lázár feltámasztása által „kinyilvánul Isten dicsősége". – Jairus leányának története az egyetlen, amely minden szinoptikusnál szerepel. Mindegyik szövegnek szóbeli hagyomány az alapja. Márknál és Lukácsnál a lány először még életben van és aztán hal meg, Máténál a már halott leányhoz hívják Jézust.

Az újszövetségi feltámasztástörténetekben a halottak életre keltése – amely eredetét, erejét és célját Jézus halálából és feltámadásából merítette –, új életet adott, alapvető változást hozott mind az egyes keresztények életében, mind a keresztény közösségek szervezetében, és kézzelfogható, látható bizonyítékként ragyogott túl a közösség keretein az egész környező világba.

4 Jézus csodáinak történeti hitelessége; be lehet-e bizonyítani, hogy csodákat tett?; ld. Bevezetés 3.	csoportos megbeszélés a vezető irányításával, esetleg kiegészítésével	10 perc
5. Befejező ima, ének	kötetlen szabad ima, ének	kotta 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenegyedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1995. augusztus.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ ŐSKERESZTÉNY HITVALLÁSOK KIFEJEZÉSFORMÁI JÉZUS FELTÁMADÁSÁRÓL

A) Alapgondolat

A názáreti Jézusról szóló igehirdetés alapja és kiindulópontja a húsvéti esemény: a közösség tapasztalata arról, hogy Jézus feltámadt és él. Az ősegyház ennek az örömhírnek az átadását, továbbadását tekintette legfontosabb feladatának. Az apostolok és igehirdetők felismerései és tapasztalatai ún. hitvallásformulákban maradtak ránk, amelyek tömör összefoglalásai a hit leglényegesebb elemeinek. Ezeket a hitvallásokat az igehirdetők rendszeresen beleszőtték tanításukba, a közös ünnepeken pedig a szertartások állandó alkotóelemeivé váltak.

A hitvallás a hittartalomnak (mindannak, amit Isten a kinyilatkoztatásban önmagáról közölt, megosztott az emberrel) tételekben való többé-kevésbé teljes megfogalmazása. A mai teológiai értelmezés szerint a hitvallások a fő dogmákat tartalmazzák, tehát olyan hittételeket, amelyeket az Egyház a Tanítóhivatal által, pápai vagy zsinati definíció útján hirdet mint kinyilatkoztatott igazságot.

B) Szentírási szövegek:

Egytagú formulák:

Inkább az Úr Jézus Krisztust öltsétek magatokra, és ne dédelgessétek testeteket, hogy bűnös kívánságokra ne gerjedjetek. Róm 13,14

Pál, Jézus Krisztusnak Isten akaratából meghívott apostola, és Szosztenész testvér, Isten korintusi egyházának, a Krisztus Jézusban megszenteltetteknek, a meghívott szenteknek, mindazokkal együtt, akik ott vagy itt vagy bárhol segítségül hívják a mi Urunk Jézus Krisztus nevét. 1 Kor 1,1-2

Így semmiféle kegyelemnek nem vagytok híjával, csak Urunk Jézus Krisztus megjelenését várjátok, aki mindvégig meg is erősít titeket, hogy feddhetetlenek legyetek Urunk Jézus Krisztus (eljövetele) napján. 1 Kor 1,7-8

Testvérek, a mi Urunk Jézus Krisztus nevére kérlek titeket: ugyanazt valljátok mindnyájan! 1 Kor 1,10

Mi ugyanis nem önmagunkat hirdetjük, hanem Krisztus Jézust, az Urat. 2 Kor 4,5

Engem azonban Isten őrizzen attól, hogy mással dicsekedjem, mint Urunk Jézus Krisztus keresztjével... Gal 6,14

A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel testvérek! Gal 6,18

Ez volt az ő örök szándéka, amelyet Urunkban, Jézus Krisztusban valósított meg. Ef 3,11

Kegyelem legyen mindazokkal, akik el nem múló szeretettel szeretik Urunkat, Jézus Krisztust. Ef 6,24

A mi hazánk azonban a mennyben van. Onnan várjuk az Üdvözítőt is: az Úr Jézus Krisztust. Ef 6,24

Testvéreim! Ha hiszitek dicsőséges Urunkban, Jézus Krisztusban, ne legyetek személyválogatók. Jak 2,1

Így ugyanis széles út nyílik előttetek Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus országába. 2 Pét 1,11

Kijutottak ugyan a világ posványából, amikor Urunkat és Üdvözítőnket, Jézus Krisztust megismerték, de aztán újra elmerültek benne. 2 Pét 2,20

Gyarapodjatok Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus kegyelmében és ismeretében. 2 Pét 3,18

Istentelenek, akik Istenünk kegyelmét kicsapongásra használják és az egyedül uralkodót, Urunkat, Jézus Krisztust tagadják. Júd 4

Kéttagú formulák:

Jézus nevére hajoljon meg minden térd a mennyben és a földön és az alvilágban, s minden nyelv hirdesse Isten, az Atya dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr. Fil 2,10-11

Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Úr Jézus Krisztustól. Róm 1,7

A bűn zsoldja ugyanis a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban. Róm 6,23

Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Úr Jézus Krisztustól. 1 Kor 1,3

Kegyelem és békesség nektek, Istentől, Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól. 2 Kor 1,2

Áldott legyen az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, az Irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene. 2 Kor 1,3

Ha dicsekednem kell, gyöngeségemmel dicsekszem, Isten, Urunk Jézu atyja, aki mindenkor áldott, tudja, hogy nem hazudom. 2 Kor 11,31

Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Úr Jézus Krisztustól... Gal 1,3

Áldott legyen az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki Krisztusban minden mennyei áldással megáldott minket! Ef 1,3

Hálát adunk Istennek, Urunk Jézus Krisztus Atyjának, valahányszor imádkozunk értetek. Kol 1,3

Így dicsőül meg Urunk Jézus (Krisztus) neve bennetek és ti is őbenne, Istenünknek s az Úr Jézus Krisztusnak kegyelméből. 2 Tessz 1,12

Jakab, Istennek és az Úr Jézus Krisztusnak szolgája üdvözletét küldi a szórványban élő tizenkét törzsnek. Jak 1,1

Így egy szívvel, egy szájjal magasztalhatjátok Istent, Urunk Jézus Krisztus Atyját. Róm 15,6

Áldott legyen az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja... 1 Pét 1,3

Tartsatok ki Isten szeretetében és várjátok Urunk Jézus Krisztus örök életet adó irgalmasságát. Júd 21

Neki, egyedül üdvözítő Istenünknek, Urunk Jézus Krisztus által, legyen tisztelet és dicsőség, uralkodás és hatalom minden idő előtt, most és mindörökké. Júd 25

Háromtagú formulák:

Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében... Mt 28,19

Ezt a Jézust támasztotta föl az Isten: ennek mi mindannyian tanúi vagyunk. Miután tehát felszállt az Isten jobbjára, elnyerte az Atyától, majd pedig kiáraszotta a megígért Szentlelket. Csel 2,33

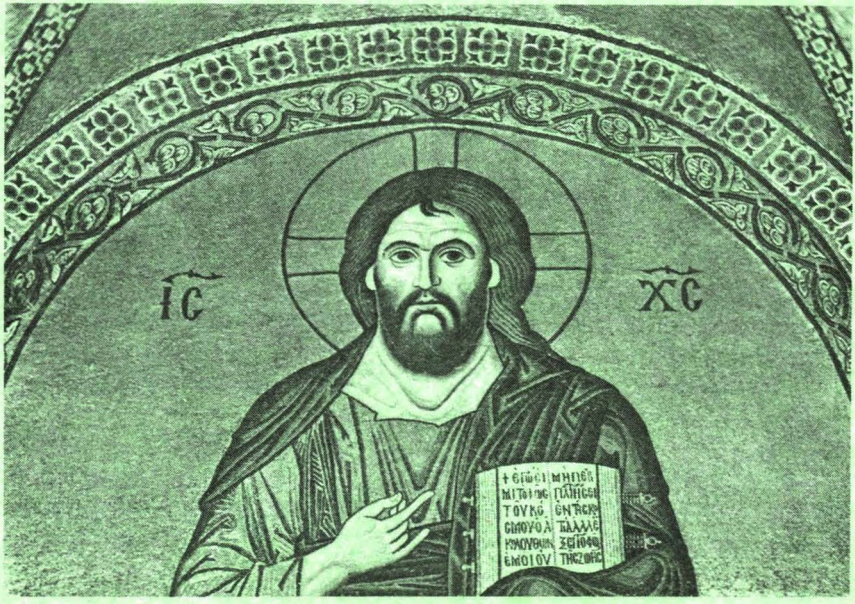
Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal. 2 Kor 13,13

Péter, Jézus Krisztus apostola a Pontuszban, Galáciában, Kappadóciában, Ázsiában és Bitíniában szétszóródott hontalanoknak, akiket Isten az Atya gondviselése a Lélek megszentelése által kiválasztott az engedelmességre és a Jézus Krisztus vérével való meghintésre. 1 Pét 1,1-2

Ezért térdet hajtok (Urunk Jézus Krisztus) Atyja előtt, akitől minden közösség származik mennyben és földön. Adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy Lelke által megerősödjetek belső emberré, hogy a hittel Krisztus lakjék szívetekben, s ti gyökeret verjetek és alapot vessetek a szeretetben. Ef 3,14-17

Az Újszövetség legősibb húsvéti hitvallásai

Mt 27,64; 28,5-7 – Mk 8,31; 9,31; 10,33k; 16,6k
Lk 24,5b-7; 24,34k – Jn 3,13-15; 6,62; 12,32-34; 20,17
Csel 2,22-24.33.36; 3,15-17; 4,10; 5,30k; 10,34k;
13,28-31.37; 17,3; 17,31k; 23,6; 24,14k; 25,19; 26,22k
Róm 1,3k; 4,23-25; 6,3-9; 7,4; 8,11; 8,34; 10.9; 14,9
1 Kor 6,14; 15,3-8; 15,14-16; 15,20 – 2 Kor 4,14; 5,15
Gal 1,1 – Ef 1,20 – Fil 2,6-11; 3,20k – Kol 2,12
1 Tessz 1,9k; 4,13k
1 Tim 3,16 – 2 Tim 1,10; 2,8; 2,11
1 Pét 1,3; 1,21; 3,21k

C) Bevezetés

Az őskeresztény hitvallásformulák legnagyobbrészt ritmikus, párhuzamos felépítésű mondatokban, a szájhagyományban rögzültek és formálódtak az igehirdetés során a prédikációkban, istentiszteleteken, keresztségi előkészítésben és a keresztségi fogadalomban. Mint idézet kerültek be a páli levelekbe és a későbbi újszövetségi írásokba (a szenvedés-jövendölésekbe, a sírnál az angyal híradásába, a Csel-ben Péter és Pál beszédébe).

A hitvallásformulák (röviden és pontosan megfogalmazott állandósult fordulatok) lehetnek egy- és többtagúak. Az egytagúak Jézust mint Kürioszt, Urat vallják meg. A »Küriosz« szó először is a »Jahve« istennév helyettesítője az Ószövetség görög fordításában, tehát az ősegyház a »Küriosz« szóval magát az istennevet ítélte oda Jézusnak. A Küriosz megnevezéssel dicsőíti, imádja Jézust, és egyben olyan hitvallást tesz Jézus istensége

mellett, ami az egyházat szembeállítja mind a zsinagógával, mind pedig a pogány (császár)kultuszokkal.

A ma ismert, úgynevezett Apostoli Hitvallás őstípusa egyes 2. századi szövegekben lelhető fel, melyek a háromszemélyű Istenben, a szent Egyházban és a bűnök bocsánatában való hitet tartalmazzák.

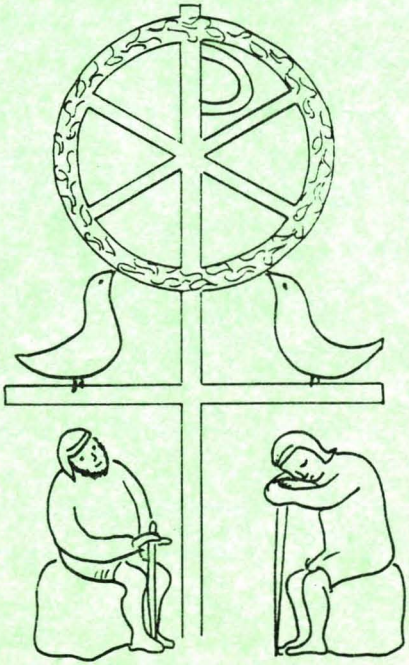
D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Énektanulás: Alleluja c. ének (K.Lafferty)	szöveg és dallam: Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 51.o.	kotta, 5 perc
2. Jézus születésének a művészetben megvan a maga sajátos ikonográfiája (ábrázolási szabálya), ilyenek a csillag, a barlang, a jászol, az ökör és szamár, a középpontban a Szűzanya a Gyermekkel stb.	csoportos megbeszélés a vezető irányításával	reprodukciók, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 5 perc
Keressük meg együtt (képek segítségével vagy emlékezetből) a feltámadás ábrázolásának ikonográfiáját: üres sír, angyal, halotti lepel, Pantokrátor		képek: 96.o., 93.o.
3. Az őskeresztény hitvallások kifejezésformái: Hitvallásformulák Egytagú formula, ld. Bevezetés; Szentírási szövegek (Jézus az Úr) Kéttagú formula, ld. Szentírási szövegek (Jézus és az Atya) Háromtagú formula, ld. Szentírási szövegek (Atya, Fiú, Szentlélek)	az előre sokszorosított szentírási idézetek ott vannak minden résztvevő kezében, a vezető bevezető gondolatai után csoportosan dolgozzák fel a szövegeket	sokszorosított szentírási idézetek, ceruza, tábla, kréta, 20 perc

4. Az Újszövetség legősibb húsvéti hitvallásai, a megadott szentírási helyek feldolgozása.		
Nézzük meg közösen, hogy milyen kifejezésformái vannak a feltámadás hírüladásának a következő nézőpontok alapján:	a/ a megadott szentírási idézeteket előre felírjuk papírkártyákra, a kártyákat a csoportok között arányosan elosztjuk. Az első két nézőpont alapján kiscsoportban dolgozzuk fel a szövegeket,	kártyák a szentírási idézetekkel, ceruza, tábla, kréta, 30 perc
a. – Mi is valójában a feltámadásról szóló igehirdetés (milyen szavakkal fejezik ki a feltámadás tényét)? – Milyen képpel írják körül a Húsvét-tapasztalatot (a feltámadás »hogyan«-ját)? (Képek, metaforák, hasonlatok)	utána csoportos megbeszélés a vezető irányításával	20 perc,
b. Milyen mögöttes tartalmakat ismerhetünk fel? (A megkeresendő mögöttes tartalmak: győzött a halál fölött, Isten akaratából történt mindez, halálának üdvtörténeti jelentősége, átlép egy új létformába, élővel találkozni)	b/ a harmadik nézőpontra a vezető irányításával közösen keresünk választ	10 perc
5. Közös ima: egy közösen kiválasztott hitvallásformula (legfeljebb három-négy szó, pl. »Jézus az Úr«) ismételgetése közösen, hangosan (mint pl. a rózsafüzérnél) hosszabb időn keresztül (minimális idő tíz perc, maximális idő fél óra)	kötött szövegű, hangos, közös	gyertya, 15 perc
Utána az imaélmény tapasztalatainak megosztása (nem megvitatása!)	csoportos megbeszélés	15 perc

4. sz.-i ókeresztény szarkofág nyomán (Róma, Museo Laterano)

Az ókeresztény művészet sem a keresztrefeszítést, sem a feltámadást nem ábrázolta, csak az üres keresztfát a Krisztus-monogrammal és egy koszorúval, ami Krisztusnak a halál fölött aratott győzelmét jelentette. A kereszt mellett alvó két katona a sír őrzői - további utalás Krisztus feltámadásának csodájára. A madarak az üdvözülteket személyesítik meg, akiknek részük van Krisztus feltámadásában és az örök életben (vö. A keresztény művészetek lexikona, Corvina, 1986).

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat - a nyári szünet kivételével - minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenkettedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1995. december.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A HÚSVÉTI EVANGÉLIUM – I. AZ ÜRES SÍR

A) Alapgondolat

A hitvallásformulákban a feltámadásban való hit sokféle tanúságtételét megismertük, de magát a feltámadás eseményét elbeszélő, az azt magyarázó történetet az evangéliumokban találjuk meg. A Húsvéti evangélium, ugyanúgy mint a Szenvedéstörténet, mind a négy evangéliumban megtalálható. Természetesen a húsvéti evangéliumokat sem lehet a mai értelemben vett helyszíni beszámolóként tekinteni. Szimbólumokkal teli történetek, amelyek tanúságot tesznek egy ismert eseményről, azt szemléltetik és értelmezik. Bennünket, hívőket, meghívnak a húsvéti hír elfogadására és a Feltámadottal való személyes találkozásra.

B) Szentírási szövegek: Mk 16,1-8; Mt 28,1-10 (az előző 27,57-66-tal és a következő 28,11-15-tel együtt); Lk 24,1-12; Jn 20,1-10:

Mk 16 [1]Mikor elmúlt a szombat, Mária Magdolna és Mária, Jakab anyja és Szalóme illatszereket vásároltak, és elmentek, hogy megkenjék Jézust. [2]A hét első napján korán reggel, amikor a nap felkelt, a sírhoz mentek. [3]Azt kérdezték egymástól: »Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt ajtajából?« [4]Mikor azonban odanéztek, azt látták, hogy a kő el van hengerítve. Igen nagy volt ugyanis. [5]Bementek a sírboltba. Jobbkéz felől egy ifjút láttak ülni hosszú fehér ruhába öltözve, és

megrémültek. [6]De az így szólt hozzájuk: »Ne féljetek! A megfeszített názáreti Jézust keresitek? Feltámadt, nincs itt. Íme, itt a hely, ahová tették őt. [7]Menjetek el, s mondjátok meg tanítványainak és Péternek, hogy előttetek megy Galileába, ott majd meglátjátok őt, amint megmondta nektek. [8]Azok kimentek és elfutottak a sírtól, mert remegés és rémület fogta el őket, és nem mondtak senkinek semmit, mert féltek.

Mt 27 [57]Mikor beesteledett, jött egy Aritmateából való gazdag ember, névszerint József, aki maga is tanítványa volt Jézusnak. [58]Odament Pilátushoz és elkérte Jézus testét. Akkor Pilátus megparancsolta, hogy adják ki neki. [59]József fogta a testet, begöngyölte tiszta lenvászonba, [60]és betette saját, új sírboltjába, amelyet a sziklába vágott. A sír bejáratához egy nagy követ hengerített és elment. [61]Mária Magdolna és a másik Mária ott voltak, és ültek a sírral szemben.

[62]Másnap pedig, azaz a készületnap után, Pilátusnál összegyűltek a főpapok és a farizeusok [63]és azt mondták: »Uram! Emlékszünk, hogy ez a csaló még életében azt mondta: 'Három nap múlva föltámadok.' [64]Parancsold meg tehát, hogy őrizzék a sírt a harmadik napig, nehogy odamenjenek a tanítványai, ellopják őt és azt mondják a népnek: 'feltámadt a halottak közül', és ez az utóbbi csalás rosszabb legyen az előzőnél.« [65]Pilátus azt felelte nekik: »Van őrségtek, menjetek és biztosítsátok magatoknak, ahogy tudjátok.« [66]Azok pedig elmentek, lepecsételték a követ, és őrséggel biztosították maguknak a sírt.

Mt 28 [1]A szombat befejeztével, abban az órában, amely a hét első napjára virrad, Mária Magdolna és a másik Mária elment megnézni a sírt. [2]És íme, nagy földrengés támadt: az Úr angyala leszállt az égből, odament, elhengerítette a követ és ráült. [3]Olyan volt a megjelenése, mint a villám, és a ruhája fehér volt, mint a hó. [4]Az őrök megrettentek tőle való félelmükben, és mint a holtak, olyanok lettek. [5]Az angyal megszólalt és azt mondta az asszonyoknak: »Ti ne féljetek! Hiszen tudom, hogy Jézust, a megfeszítettet keresitek. [6]Nincs itt, mert föltámadt, amint megmondta. Jöjjetek, nézzétek meg a helyet, ahol feküdt. [7]Menjetek gyorsan, mondjátok meg a tanítványainak, hogy föltámadt a halottak közül, és íme, előttetek megy Galileába. Ott majd meglátjátok őt. Íme, megmondtam nektek.« [8]Rögtön el is men-

tek a sírtól. Nagy félelemmel és örömmel futottak, hogy megvigyék a hírt a tanítványainak.

[9]Ekkor íme, Jézus jött velük szemben és így szólt: »Üdv nektek!« Ők pedig odamentek hozzá, átkarolták a lábát és leborultak előtte. [10]Akkor Jézus azt mondta nekik: »Ne féljetek! Menjetek, vigyétek hírül a testvéreimnek, hogy menjenek el Galileába. Ott majd meglátnak engem.«

Lk 24 [1]A hét első napján kora hajnalban a sírhoz mentek, magukkal vitték az illatszereket, amelyeket készítettek. [2]A követ a sírtól elhengerítve találták. [3] Amikor beléptek, nem találták az Úr Jézus testét. [4]Történt pedig, hogy amíg ezen tanakodtak, egyszerre két férfi állt ott mellettük, ragyogó ruhában. [5]Az asszonyok megijedtek és arccal a földre borultak. Azok pedig így szóltak hozzájuk: »Miért keresitek az élőt a holtak között? [6]Nincs itt, hanem feltámadt. Emlékezzetek csak vissza, mit mondott nektek, mikor még Galileában volt: [7]'Az Emberfiának a bűnös emberek kezébe kell kerülnie, hogy megfeszítsék, de harmadnapra föltámad.'« [8]Ekkor eszükbe jutottak a szavai. [9]Visszatértek a sírtól, és elmondták mindezt a tizenegynek és a többieknek. [10]Mária Magdolna, Johanna és Mária, Jakab anyja és a velük lévő többi asszony mondta el ezt az apostoloknak. [11]De azok képzelődésnek tartották szavaikat és nem hittek nekik. [12]Péter azonban útrakelt és a sírhoz futott. Behajolt, de csak a lepleket látta, ezért a történteken csodálkozva hazament.

Jn 20 [1]A hét első napján Mária Magdolna kora reggel, amikor még sötét volt, a sírhoz ment és látta, hogy a kő el van mozdítva a sírboltól. [2]Elfutott tehát és Simon Péterhez s a másik tanítványhoz ment, akit Jézus szeretett és azt mondta nekik: »Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették őt.« [3]Erre Péter és a másik tanítvány elindultak és a sírhoz mentek. [4]Ketten együtt futottak, de a másik tanítvány gyorsabban futott, mit Péter, és elsőként ért a sírhoz. [5]Lehajolt és látta letéve a gyolcsokat, de nem ment be. [6]Majd odaért Simon Péter is, aki követte őt, és bement a sírboltba. Látta letéve a gyolcsokat [7]és a kendőt, amely a fején volt, nem a gyolcsok mellé téve, hanem külön egy helyen összehajtva. [8]Akkor azután bement a másik tanítvány is, aki először érkezett a sírhoz, s látta és hitt. [9]Mert még nem értették az Írást, hogy föl kell támadnia halottaiból. [10]A tanítványok ezután újra hazamentek.

C) Bevezetés

1. A Húvéti evangélium kialakulását így ábrázolhatjuk:

Húsvéti esemény
↘
Húsvéti hit
↘
Húsvéti igehirdetés
↘
Húsvéti evangélium

A húsvétról szóló történetek, éppúgy mint a hitvallásformulák, arról a bizonyosságról tesznek tanúságot, hogy a keresztre feszített Jézus valóban feltámadt.

Vannak teológusok, aki azt vallják, hogy a húsvéti igehirdetésben a rövid hitvallásformulák tartoznak a legrégebbi hagyományréteghez, és a húsvéti evangéliumok csak valamivel későbbi hagyományréteghez tartoznak (ld. E. Charpentier, Führer durch das Neue Testament, 43-57.o.):

	a tanítványok	
régebbi	hirdetik	ősigehirdetés, hitvallás- és
	tanúsítják	igehirdetés-formulák
	ünneplik	dalok, himnuszok
hagyományréteg	----------	
	mondják	
fiatalabb	védelmezik	a húsvéti történeteket
(csak jóval 70 után)		/ \
		az üres sír történetét / a hitüket — a megjelenések történeteit: egyes személyeknek / csoportoknak

2. Az Üres sír története mind a négy evangéliumban szorosan bele van ágyazva az azt megelőző Sírbahelyezés történetébe: Mk 15,42-47; Mt 27,57-61; Lk 23,50-56; Jn 19,38-42, amely előkészíti a Húsvéti evangéliumot.

3. Feladatlapok: *a) feladatlap*

	Márk 16,1-8	Máté 28,1-10	Lukács 24,1-12	János 20,1-10
Időpont				
Indíték				
Az asszonyok száma				
A sír megtalálása				
Az angyalok száma és helye				
A hír				
Az asszonyok reagálása				
A tanítványok reagálása				

b) feladatlap (kitöltve)

Mk	Mt	Lk	Jn	
személyek	idő	idő	idő	a körülmények meghatározása
indíték	személyek	—	személy	
idő	indíték	indíték	—	
kő	egy angyal	kő	kő	a tény
üres sír	kő	üres sír	üres sír	
			Péter és János reagálása a tényre	
egy ifjú	a hír	két férfi	két angyal	a hír
a hír	üres sír	a hír	—	
reagálás a hírre	reagálás a hírre	reagálás a hírre	—	
	Jézus a hír		Jézus a hír	
			reagálás a hírre	

4. Az Üres sír, mind a négy evangélium szövegében megtalálható történetének összehasonlítása során egyértelműen kiderül számunkra, hogy a feltámadás eseménye, a Feltámadottal való első találkozás története ugyanúgy a legősibb hagyomány magját képezte, mint a Szenvedéstörténet. A fő motívumok összehasonlításával, egy egymással teljesen megegyező alapformát kapunk mind a négy evangéliumban. Márpedig ha az evangéliumok egymástól eltérő keletkezési helyét és idejét figyelembe vesszük, ez az egyezés csakis akkor lehetséges, ha ez a történet a legősibb hagyományréteghez tartozott. Az is emellett szól, hogy a feltámadás első tanúi az evangéliumok szerint asszonyok, tehát

olyan személyek akik nyilvánosság előtt nem tanúskodhattak, akiknek a szava nem számított. Ha a hagyomány mégis ilyen »hitelrontó« tanúkat őrzött meg, akkor csakis azért vállalta ezt a hátrányt, mert ragaszkodott az igazsághoz. (Egyébként a későbbi századok írásai szívesen el is feledkeznek róluk és meg sem említik őket, ld. apostoli atyák írásai.)

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Énektanulás: Föltámadt! Alleluja! c. ének (Sillye Jenő; Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény).	szöveg és dallam, 124. o.	kotta 5 perc
2. A Húsvéti evangélium kialakulása ld. Bevezetés 1. 2.	a vezető előadása, táblai ábrázolás, egyéni jegyzetelés	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 10 p.
3. Az Üres sír történetének összehasonlítása a négy evangéliumban (Mk 16,1-8; Mt 28,1-10 [együtt az előző 27,57-66 és az utána következő 28,11-15-tel]; Lk 24,1-12; Jn 20,1-10) a feladatlapok segítségével.	szövegösszehasonlítás, a sokszorosított munkalapok kitöltése	sokszorosított feladatlapok, jegyzetfüzet, ceruza
a) A résztvevők kitöltik a feladatlapot ld. Bevezetés 2.		
α) Márk elbeszélését közösen (a munkalapok kitöltése előtt a vezető figyelmeztesse a résztvevőket, hogy a motívumokat egymás alá, függőleges oszlopban, mindig az adott evangélista neve alá írják.)	a) feladatlap: Márk kitöltése közösen, a vezető irányításával	10 perc
Időpont: szombat elmúlta, kora reggel, a nap éppen fölkelt, a hét első napján – *Indíték*: hogy megkenjék Jézust – *Az asszonyok:* Mária Magdolna, Mária, Jakab anyja, Szalóme – *A sír megtalálása:* a követ már elhengerítve találták, bementek – *Az angyalok száma és helye:* egy fehér ruhás ifjú ült jobb felől a sírban – *A hír:*		

föltámadt, nincs itt – *Az asszonyok reagálása:* futásnak erednek, ijedtség, rémület, hallgatnak – *A tanítványok reagálása:* —

β) Mátét, Lukácsot, Jánost kiscsoportban

A kiscsoportban végzett munkát a résztvevők a vezető irányításával összesítik és kiemelik az azonosságokat.

Azonosságok: Az asszonyok, akik között egészen biztosan ott volt Mária Magdolna. – A hét első napján fedezik fel az üres sírt. – A sírt lezáró kő nincs a helyén. – A tény se az asszonyokban, se a tanítványokban nem támaszt húsvéti hitet, hanem ijedtséget, zavarodottságott, tanácstalanságot eredményez bennük. Tehát a holttest felkeresése, negatív választ kap (»Mit keresitek az élőt a holtak közt?« Lk 24,5).

Az Élőről szóló hír képezi a történet csúcspontját.

A hír »kinyilatkoztatás«, Isten műve, amelyet nem emberi elgondolás hozott létre és nem is az üres sír felfedezéséből származik: angyal hirdeti ki, illetve Jánosnál maga a Feltámadt Jézus.

a) feladatlap: Máté, Lukács, János kitöltése kiscsoportban csoportos megbeszélés a vezető irányításával, az azonosságok kiemelése — 55 perc

b) Feladatlap, ld. Bevezetés 2.

Első lépésben az előző feladatlap alapján ezen a feladatlapon a résztvevők a vezető irányításával sorra veszik, hogy a motívumok milyen sorrendben követik egymást az egyes evangéliumokban.

Második lépésben a vezető irányításával megkeresik a nagyobb egységeket.

Végezetül a vezető a kapott eredményt összeveti a kiindulásul szolgáló Charpentier elmélettel, ld. Bevezetés, 4.

b) feladatlap: kitöltése a vezető irányításával — 30 perc

a vezető előadása, egyéni jegyzetelés

4. A húsvéti eseményhez kapcsolódó hálaadó ima, ének

kötetlen szövegű, személyes megnyilatkozások — kotta, gyertya 10 perc

Gelley Anna, Vágvölgyi Éva óravezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A HÚSVÉTI EVANGÉLIUM – II

Jézus megjelenik Magdalai Máriának

A) Alapgondolat

Magdalai Mária, akit Jézus megszabadított (Lk 8,2), szíve egész szeretetével ragaszkodott Mesteréhez, követte útján, egészen a keresztig (Mt 27,55; Jn 19,25), gyászolta halálát, és – mind a négy evangélium szerint – feltámadásának tanúja volt. (A hagyomány azonosította őt a Lk 7,37-50-ben szereplő bűnbánó asszonnyal.)

Szent János evangélista részletesen leírja Mária Magdolna találkozását a Feltámadottal, mintegy lépésről lépésre követve azt a belső, lelki folyamatot, ahogy Mária Magdolna megnyílik, alkalmassá válik a Feltámadottal való találkozásra.

Találkozásuk alapja az a hallatlan nagy, eltántoríthatatlan szeretet, amellyel Mária Magdolna szerette Jézust, amely a csalódást, a kétségbeesést és a félelmet is legyőzve kiviszi őt a sírhoz. Mária Magdolna nagyon szerette Jézust, szíve egész szeretetével, és az elvesztése fölötti gyászban és bánatban mágnesként vonzza őt az, ami a legdrágábból megmaradt számára: a holttest.

Teljesen normális állapot, hogy Mária Magdolna számára nem létezik másik, csak a halott Jézus. Mária Magdolna józan realista, tele nagy-nagy szeretettel és szomorúsággal, és a nyitott sír láttán természetesen nem is gondolhat egyébre, mint hogy a számára mindent jelentő holttestet ellopták.

Az is természetes, hogy a panasszal azokhoz fut, akik legközelebb álltak az Úrhoz. Aztán újra visszatér a sírhoz, nem tud megválni tőle, az elmúlásba kapaszkodik, egész figyelmével a halál felé fordul, amit a sír szimbolizál. A »kinn állt a sírboltnál és sírt« (Jn 20,11) nem csak helymegjelölés akar lenni, hanem azt is szimbolizálja, hogy Mária Magdolna nem csak a síron »kívül« van, hanem egy új felismerés megtapasztalásának lehetőségén kívül is. Bár látását a vigasztalanság éjszakája elhomályosítja, szeretetének hűsége ott tartja a sír mellett, ő nem szalad el a kétségbeesés színhelyétől mint sok tanítvány. Ott marad és sír, egészen átadja magát az éjszakának, a fájdalomnak, a szeretetnek, a halálnak.

És könnyei, ahogy halott Jézusát gyászolja, a dermedést és a keménységet feloldva megmunkálják lelkét. Egy változást, egy átalakulási folyamatot indítanak el, s elkezdődik benne a kinyílás egy új valóság felé. Mindez csak ekkor következett be, amikor »lehajolt a sírboltba«. Teljes szívével a halál megtapasztalása felé fordul, és ekkor történik vele valami: valami egészen váratlan dolgot lát (angyalok), hírt kap szavak nélkül. De még nem érti meg, mit jelent a jel, fogva tartja még a halál sötétsége és az értetlenség vaksága. Ezért az angyalok nem is jelentik ki neki a húsvéti evangéliumot. Csak azt kérdezik meg tőle: »Asszony, miért sírsz?«

Válasza szinte szó szerint megegyezik azzal, ahogy az apostolokkal közölte, hogy mi történt. Egyetlen apró eltérés van a kettő között: míg első alkalommal többes szám első személyben, mintegy a közösség nevében hangzik el a kijelentés, most egyes szám első személyben, mint az ő egyéni, személyes panasza. És csak most történik meg az, hogy hátrafordul, visszafordul, el a sírtól: az élet felé – és lát. Persze csak azt és ahogy pillanyilag értelmezni képes: a kertet, a kertésznek vélt valakit, aki újra rá-

kérdez fájdalmára. Magdolna válasza emlékeztet az Énekek énekének menyasszonyára, aki jegyesét keresi:

»Kerestem, akit szeret a lelkem.
Kerestem, de nem találtam.
Láttátok-e, akit lelkem szeret?« (Én 3,1.3)

De még mindig a halott az, akit vissza akar kapni, akihez ragaszkodik. Még mindig teljesen visszafelé irányul, a múltat szeretné visszahozni, a holttestet megőrizni. Csak amikor Jézus közvetlen módon a nevén szólítja, akkor hagyja abba a halottra irányuló keresést, akkor »fordul meg« (16.v.), akkor fordul az Élő felé. Most érkezik el húsvéti hitvallásáig: »Rabboni!«

De még nincs a célnál. Újra feltámad benne a ragaszkodás: új hite és boldogsága a találkozást a korábbi, a Jézussal való földi együttlét szintjére akarja csökkenteni. Az Élő azonban nem hagyja birtokolni magát, hanem kivezeti Mária Magdolnát egy tág, új valóságba – és a testvéreihez. Mária Magdolna engedi magát erre az új útra irányítani. Így lesz a közösség számára az első követe és jele az új életnek.

Fra Angelico: A feltámadt Krisztus és Mária Magdolna

János evangélista elbeszélése a sorozatos megfordulások története. Mária Magdolna a halál tapasztalatából teljesen visszafordul, s így nyitottá válik az új élet megtapasztalására. Történetét összehasonlíthatjuk a magunk történetével a szeretetről és a szomorúságról, a halálról és az életről.

B.) Szentírási szöveg: Jn 20,1-2.11-18 (Káldi)

[1] A hét első napján Mária Magdolna kora reggel, amikor **még sötét volt**, a sírhoz ment és **látta**, hogy a kő el van mozdítva a sírboltól. [2] Elfutott tehát és Simon Péterhez s a másik tanítványhoz ment, akit Jézus szeretett és azt mondta nekik: »**Elvitték** az Urat a sírból, és **nem tudjuk, hová tették** őt.«

[11] Mária pedig kinn állt a sírboltnál és sírt. Amint így sírdogált, lehajolt a sírboltba. [12] Két angyalt **látott**, fehér ruhában ültek, egyiket fejtől, másikat lábtól, ahol Jézus teste feküdt. [13] Azok azt mondták neki: »Asszony, **miért sírsz?**« Azt felelte nekik: »**Elvitték** az én Uramat, és **nem tudom, hová tették** őt.« [14] Ahogy ezeket mondta, **hátrafordult** és **látta** Jézust, hogy ott áll, de nem tudta, hogy Jézus az. [15] Azt mondta neki Jézus: »Asszony, **miért sírsz**? Kit keresel?« Ő azt vélve, hogy a kertész, azt mondta neki: »Uram, **ha te vitted el** őt, mondd meg nekem, **hová tetted** s én elviszem.« [16] Jézus megszólította őt: »Mária!« Erre az **megfordult** és héberül így szólt: »Rabbúní!« – ami azt jelenti: Mester. [17] Jézus azt mondta neki: »Ne tarts fel engem, mert még nem mentem föl az Atyához, hanem menj el a testvéreimhez és mondd meg nekik: Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.« [18] Mária Magdolna elment és hírül adta a tanítványoknak: »**Láttam** az Urat!« és hogy ezeket mondta nekem.

C.) Bevezetés

1. Mária Magdolna alakja

a) A Szentírásban:

Lk 8,2: »Vele volt a tizenkettő és néhány asszony, akit gonosz lelkektől és betegségekből gyógyított meg: Mária, melléknevén Magdolna, akiből hét ördög ment ki«

Mt 27,56.61; 28,1; Mk 15,40.47; 16,1.9; Lk 24,10; Jn 19,25

b) A hagyományban:

A 6. sz. óta Mária Magdolnát (helytelenül!) azonosítják a Lk 7,36-ban szereplő bűnös asszonnyal. A hagyományban mint bűnös nőt emlegetik, aki bűnbánóvá lett, többnyire így is ábrázolják.

c.) Az Evangéliumokon kívül:

Mária Magdolna szerepel a Péter Evangéliuma címen ismert apokríf iratban is: *»Vasárnap hajnalban a magdalabéli Mária, az Úr tanítványa...«* (Vanyó L., Apokrífek, Sz.I.T. 1980, 267.o.)

A Tamás Evangéliuma című (gnosztikus) apokríf iratban Mária Magdolna neve két mondásban is szerepel (I.m., 300. és 311.o.):

21. *Mariham (Mária Magdolna) így szólt Jézushoz: Mihez hasonlítanak tanítványaid?*

114. *Simon Péter ezt mondta neki: Mariham (Mária Magdolna) menjen el tőlünk, mert a nők nem méltók az életre. Jézus azt mondta: Íme én vezetem őt, hogy férfivá tegyem és ahhoz az élő lélekhez legyen hasonlóvá, mely hozzátok, férfiakhoz hasonlít. Mert minden asszony, aki férfivá teszi magát, be fog menni a mennyek országába.*

Létezik egy Mária szerinti Evangélium is, amely a Codex Berolinensis 8502, kopt nyelvű gnosztikus kódexben található (Berlini Múzeum, Papírusztgyűjtemény). A mű valószínűleg a 3. században íródott.

Az Evangélium Mária szerint olyan tanításokat foglal magába, melyeket Jézus csak Mária Magdolnával közölt. A könyv írója előre látta, hogy sokakban kétség fog ébredni az iránt, hogy ezek a tanok valóban Jézustól erednek-e. A mű végén András és Péter apostol kételyüknek adnak hangot, Mária Magdolna viszont megerősíti, hogy nem ő találta ki azt, amit elmondott, és nem hazudik Jézusról. Végül azzal zárul a szenvedélyes beszélgetés, hogy Mária Magdolna a kiválasztott, akit Jézus erre a tanításra érdemesített, ezt ne vonja kétségbe még Péter se. (Kákosy László: Fény és káosz, Gondolat, 1984., 70-71.124. 128.141.208.o. alapján.)

d) A művészetben:

Mária Magdolna ikonográfiája: ábrázolják mint térdelő nőt, kezében drága kenetet tartalmazó edénnyel vagy mint bűnbánót a pusztában. A bűnbánó nők védőszentje.

– El Greco: Bűnbánó Magdolna (1576)

– Alig fedett mell (mintegy a múltját jelképezendő), az egyik tenyere a szívén, fölfelé néz egy fénylő folt felé, ölében egy nyitott könyv, rajta egy koponya.

– Alfonso Cano: Krisztus megjelenik Mária Magdolnának (17. sz.)

– Palástos, térdelő alak, a mellette elhaladó Jézust akarja megérinteni csípő magasságban. Krisztus a homlokára teszi a kezét. (Kedves, de egyben Magdolnát magától távoltartó mozdulat is.)

– Colijn de Cotter: A bánkódó Magdolna (16. sz.)

– Leborulva imádkozó palástos nőalak, háttérben a Golgotával

– Luca di Tommé követője: Szent Magdolna áldozása (16. sz.)

– A térdelő Magdolnát arany miseruhás püspök (?) áldoztatja.

(Szépművészeti Múzeum)

2. Szempontok a szöveg feldolgozásához:

20,1: János időközlése eltér a szinoptikusokétól. Milyen szimbolikus jelentése van ennek? (vö. Jn 1,5; 6,17; 12,35.46; 14,30 és az Én 3,1)

20,2: Mire következtet Mária Magdolna a nyitott sír láttán? Kinek mondja el panaszát (vö. Jn 20,3-10)?

20,11: A helymegjelölés is szimbolikus. Mit fejez ki vele? A kétszer is megnevezett sírás nem a szokásos halottsiratásra utal, hanem a Jn 11,31 és a Jn 16,20-ra emlékeztet. Mit jelentenek a könnyek a szenvedő embernek? Milyen új fázist nyit meg a keresésben, amikor Mária Magdolna előrehajol?

20,12: Vö. Lk 24,3-8.22! Jánosnál mi a különbség a szinoptikusokhoz képest? A feltámadás tényét itt nem híradás, hanem egy helyzetkép leírása mondja el, miért?

20,13: Vö. Jn 20,2. Mire következtethetünk az eltérésből?

20,14: Hogyan vezeti be az újabb epizódot (figyeljünk a »hátrafordul« szóra). Mi lehet a fel nem ismerés alapja (vö. Jn 21,4 és Lk 24,16)?

20,15: Jézus kérdését vessük össze a következőkkel: Jn 20,13, Lk 24,5 és Jn 1,38, Mária Magdolna válaszát pedig az Én 3,1-3-mal.

20,16: Mit eredményez Máriában, hogy a nevén szólítják (vö. Jn 10,3.4.27 és Iz 43,1)? A Jn 20,14-ben szereplő ige itt ismét előfordul. Mit akar ezzel hangsúlyozni? Mária Magdolna válaszát vessük össze a Mk 10,51 és Jn 20,28-cal!

20,17: A »még nem«-et vessük össze a köv. helyekkel: Jn 2,4; 6,17; 7,6.8. 30. 39; 8,20; 13.36. Figyeljünk a feszültségre a »ne érints« és a »hanem eredj« között. Jánosnál a húsvéti híradás, hogy "Ő feltámadt" más szavakkal fejeződik ki, vö. Jn 3,13; 6,62; 7,33; 13,1-3; 14,1-4.28; 17,13.

20,18: Vö. Jn 20,2

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Éneklés: Föltámadt! Alleluja! c. ének (Sillye Jenő; Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény).	szöveg és dallam, 124. o.	kotta 5 perc
2. Mária Magdolna alakja: a Szentírásban, a hagyományban, a legendákban, a művészetben ld. Bevezetés, 1.	a szentírási idézetek kikeresése a megfelelő szövegszemelvények felolvasása művészi ábrázolások reprodukcióinak megnézése	Szentírás, egyéb szövegek, reprodukciók 20 perc
3. Mit példáz számomra Mária Magdolna alakja?	csoportbeszélgetés, a hozzászólások felírása	tábla, kréta 15 perc

4. Dramatikus szövegfelolvasás; a szereplők kiválasztása: narrátor, Mária Magdolna, angyalok, Jézus	a sokszorosított szentírási idézet kézbeadása után a kiválasztott szereplők szépen hangsúlyozva, átéléssel felolvassák a szöveget	sokszorosított szöveg 5 perc
5. Spontán megnyilatkozások a szöveggel kapcsolatban	csoportbeszélgetés	15 perc
6. Kiscsoportos szövegfeldolgozás, ld. Bevezetés 2. A kiscsoportban végzett munkát a résztvevők a vezető irányításával összesítik, végezetül a vezető kiegészíti az Alapgondolatban megfogalmazottak alapján.	a Bevezetés 2.-ben szereplő szempontokat sokszorosítva a résztvevők kezébe adjuk. Kiscsoportos szövegmunka.	sokszorosított szövegfeldolgozási szempontok, jegyzetfüzet, ceruza 25 perc
	a kiscsoportos munka végén összegzés, a vezető kiegészítő gondolatai	30 perc
7. Befejező ima, ének		kotta, gyertya 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige" címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusi minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizennegyedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1996. június.

Szeretettel: Gelley Anna, Vágvölgyi Éva, Vígh Adrienn óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI – Bevezetés

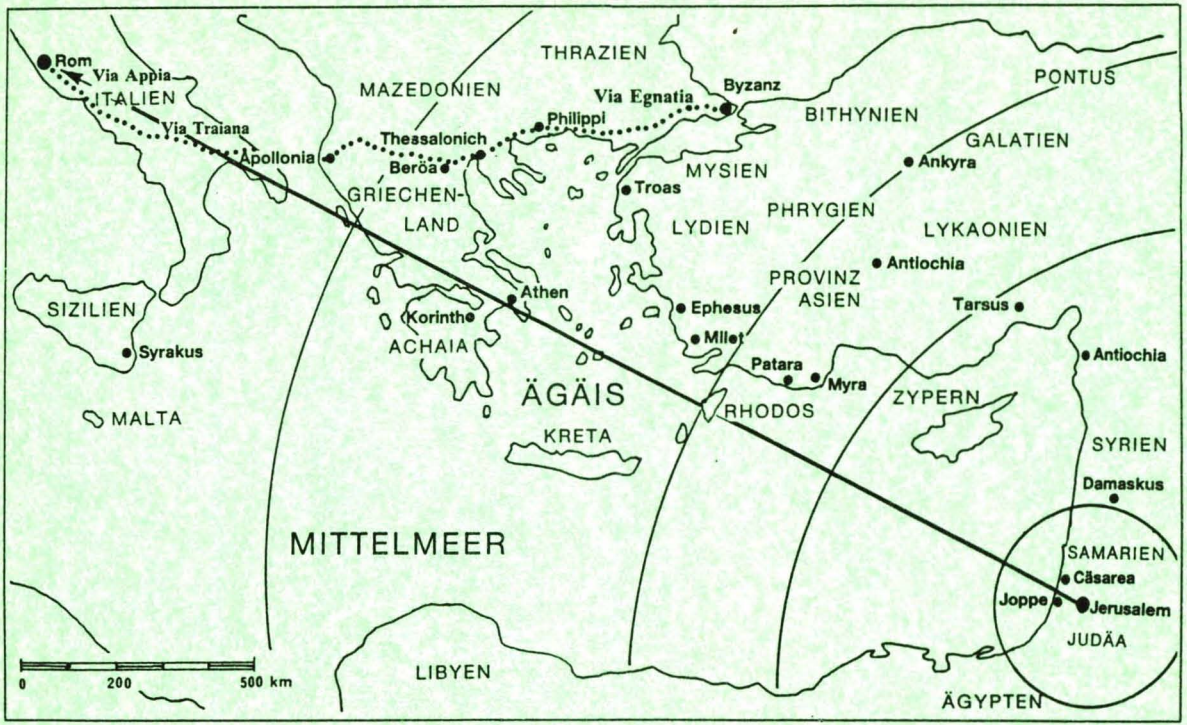
A Szentlélek

A) Alapgondolat

A könyv ezt a címet csak a későbbi időszakban, a megírást követő 2. században kapta egy jól ismert ókori irodalmi műfaj nyomán, amelyben valamely nevezetes személyiség tetteit, cselekedeteinek történetét írták meg (pl. Nagy Sándor cselekedetei). Szerzőjét a korai egyházi feljegyzések egyhangúan Lukácsban, a harmadik evangélium szerzőjében jelölik meg. Mindkét műnek azonos a címzettje (»kegyelmes Teofil«); az Apostolok cselekedetei szerves folytatását adja a Lk-evangéliumban felvezetett teológiai szempontoknak (hitterjesztés Jeruzsálemtől a föld határáig; Jeruzsálem mint földrajzi középpont; Jézus örömhíre örömhír az egyetemes emberiség számára); a Szentlélek szerepe mindkét könyvben kiemelkedő.

Jézus tetteinek (halálának és feltámadásának) fényében Lukácsnál teológiai értelmet nyert tér és idő egyaránt. A tér középpontja (fókusza) Jeruzsálem, ahol a kereszt állt: Jézus útja, az üdvösség útja ide vezetett (ezt mutatja a Lk-evangélium felépítése: galileai működés – úton Jeruzsálem felé – kereszthalál és

„hogy tanúságot tegyetek rólam Jeruzsálemben és egész Júdeában, Szamariában és a föld határáig” ApCsel 1,8

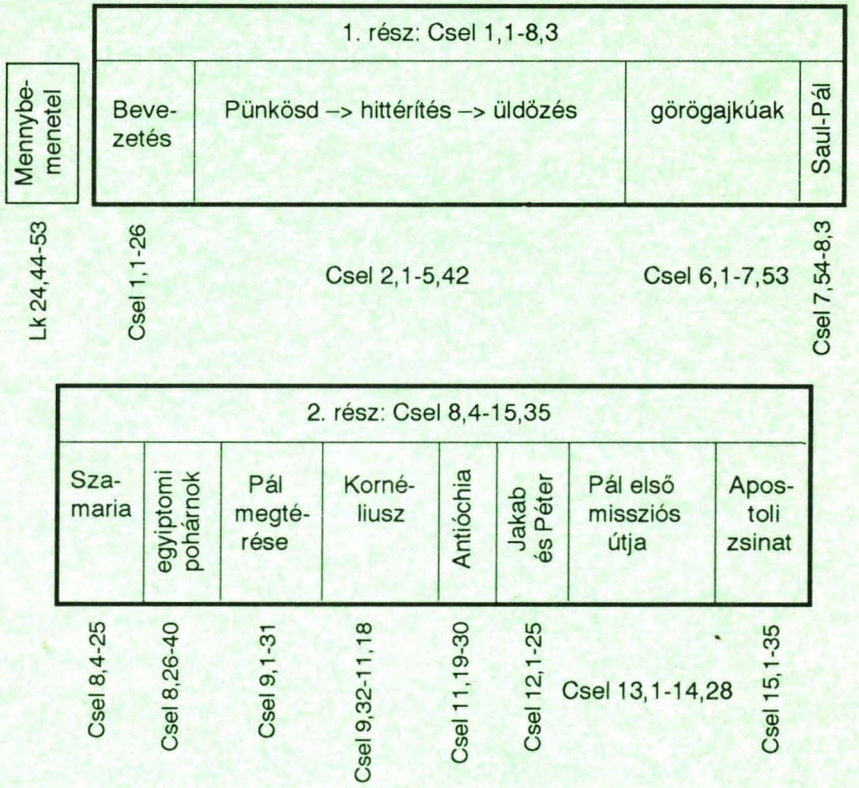
feltámadás Jeruzsálemben); és az üdvösség innen árad ki a világra (amint ezt az Apostolok cselekedeteinek felépítése mutatni fogja: a jeruzsálemi ősegyház élete – a hit terjedése Palesztínában – a hit terjedése szerte a világon). Az idő (történelem) középpontja (Conzelmann: »az idők közepe«) pedig Jézus működése: megelőzte Izrael korszaka (Ószövetség Keresztelő Jánosig), és követi a Szentlélek, az Egyház korszaka. Mindennek, így az emberiség történetének is Jézus keresztje és a belőle fakadó üdvösség adja meg értelmét.

Ebben a gondolati egységben szemléli Lukács az egész történelmet, az ószövetségi időket, Jézus megjelenését és az egyház életét. Kettős művében (Lk és Csel) ezt mutatja be; ebből az Apostolok cselekedetei a második korszakkal, az Egyház korszakával foglalkozik.

A könyv (jelenlegi) címével ellentétben nem célja minden egyes apostol tevékenységének részletes bemutatása: a tizennégy apostol (a Tizenegy és Mátyás, valamint Pál és Barnabás) közül a legtöbbel nem is foglalkozik, csak nevüket említi: András, Fülöp, Tamás, Bertalan, Máté, Jakab, Alfeus fia, Simon, Júdás. Mátyásról külön csak a megválasztás történetében van szó (1,15-26). Zebedeus Jakabnak csak haláláról értesülünk (12,2). János neve többször szerepel, de mindig Péter mellett (3,1-4,22; 8,14-25), Barnabás hasonlóképpen Pál mellett (9,27; 11,22-30; 12,25-15,39).

Egyedül Péter és főleg Pál tetteivel foglalkozik részletesen. Ennek az az oka, hogy Lukács nem egyes személyek művét akarja leírni, hanem az őskeresztény misszió történetét. Mindabból, amit Lukács az Apostolok cselekedeteiben Jézus mennybemenetelével kapcsolatban leír (szemben az evangéliumokban olvasható beszámolókkal), közvetve és főbb vonásaiban vázolja művének témáját és célját. Arról az időszakról kíván írni, amely az egyház születésétől (»Szentlélekkel fogtok megkeresztelkedni«) Jézus második eljöveteléig terjed (»úgy jön el ismét«), vagyis az egyház korszakáról. Arról az időszakról, amelyben a jézusi hit az egész világon elterjed (»...a föld végső határáig«).

B.) Az Apostolok cselekedeteinek felépítése

C.) Bevezetés

A Szentlélek

A keresztények megszentelésének legfőbb művelője a Szentlélek; ő tölti el az első keresztény közösségeket ajándékaival és karizmáival. Az Egyházban kifejtett tevékenysége mégis különbözik az Ószövetségből ismert Isten Lelkének tevékenységétől. Kiáradásának teljessége és egyetemessége azt jelenti, hogy Krisztus feltámadása óta beteljesedtek a messiási idők (Csel 2,16-38). Másrészt eljövetele kapcsolatban van a keresztséggel és a meghalt és feltámadott Krisztus misztériumába vetett hittel (Csel 2,38; 10,47; 19,1-7). Jelenléte állandó, és Pál azt állítja, hogy a megváltottak a »Szentlélek templomai«, »Isten templomai«, (1 Kor 6,11.19; vö. 3,16k), és hogy valóságos közösségben vannak vele (2 Kor 13,13). És minthogy »akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai« (Róm 8,14-17), a keresztények nemcsak próféták, akik a Lélek átmeneti tevékenységének vannak alávetve (Lk 1,15; 7,28), hanem Isten gyermekei, akikben állandóan megvan a szentség forrása.

Léon-Dufour: Biblikus Teológiai Szótár, 1189.h.) Lásd még uo. a »Lélek (Isten Lelke)« címszót és a II. Vatikáni Zsinat dokumentumait (Szentlélek).

Az Ószövetségben az „Isten Lelke" kifejezés (héberül "ruach", mely nőnemű szó!, görögül pneuma) Isten hatóerejét jelöli anélkül, hogy a Szentlélek mint az isteni Szentháromság „személye" már világosan kivehető volna.

Az Újszövetségnek tudomása van egy „másik Vigasztalóról" (paraklétosz), akit az Atya küld (Jn 14,26), aki különbözik az Atyától és a Fiútól (Jn 15,26; 16,7; ld. főképp Jn 14,16-16,15; Mk 1,10k; Mt 28,19) és akit ill. akinek a működését elsősorban szimbólumokkal szemlélteti: a galambbal mint annak szimbólumával, hogy Isten új népet teremtett magának (a galamb különösen kedvelt szimbóluma a szent népnek; vö. Szt. Ágoston; Mk 1,10p), a viharral mint az erő szimbólumával (Csel 2), a lángnyelvekkel mint a tanúk lelkesültségének szimbólumával (Csel 2). A Szentlélek „személy voltát" a Szentírással összhangban vallják a hitvallások és az Egyháznak Isten háromságára vontatkozó tanítói döntései. A Szentlélek „az Atya és a Fiú Lelke", aki az Atyától és a Fiútól mint egyetlen elvtől származik, egyetlen leheléssel. A Szentlélektől fogant Mária anélkül, hogy emiatt Jézus „apjának"

nevezhetnénk; Ő működik Jézusban és az Egyházban, a bérmálás és az egyházirend szentségében pedig különleges módon valósul meg a Szentlélek közlése. A Szentlélek „küldése" a világnak különösebb nehézség nélkül érthető.

A világnak szánt isteni önközlésnek két alapvető módozata van: a) az önközlés mint igazság, amely a történelemben következik be és Isten szabad hűségének felajánlása, és b) az önközlés mint szeretet, amely kieszközli az elfogadást, és az ember transzcendenciáját megnyitja Isten abszolút jövője számára. Így tehát önmagát is közli Isten a szűköldödő-véges és bűnös teremtménnyel. Éppen azt értjük szereteten, hogy Isten kilép önmagából, nem azért, hogy önmagát keresse vagy megtalálja, hanem hogy a másikban „kockáztassa" magát, mivel Isten oly nagy, hogy a másikban szabadon „kicsinnyé" lehet. Mivel Isten Istenként teremt, ezért mint Lélek Ő teremt mindent, ami a világban új és eredeti, szabad és eleven, váratlan és hatalmas, törékeny és ugyanakkor erős. Ő a kegyelem Lelke: azt az Istent nevezzük Léleknek, aki a mi benső kenetünk és pecsétünk, foglalónk, vendégünk, vigasztalónk, szószólónk, benső hívásunk, szabadságunk és gyermekségünk, életünk és békességünk, szentségünk és egységünk. Az a Lélek, aki megérleli bennünk a gyümölcsöket: a szeretetet, az örömöt, a békességet, a türelmet, a tisztaságot; Ő a testnek, a bűnnek, a puszta törvénytiszteletnek erős ellenfele, Ő a változás titokzatos ereje bennünk, amely a test dicsőséges feltámadása és a világ megváltozása felé tör.

Ő az Egyház Lelke, Krisztus testének egysége. Pünkösdkor megmutatkozik, hogy Isten ezt a Lelket nemcsak felajánlja az embernek, hanem elfogadásával is megajándékozza, hogy a Lélek közlése ekkor nem szórványosan itt-ott bekövetkező esemény volt, mint a próféták esetében, hanem végérvényesen és visszavonhatatlanul megtörtént; a Lélekben (a nemcsak megígért, hanem meg is adott Lélekben) való kegyelemnek, Jézus Krisztus kegyelmének alapszentsége az Egyház. Benne él a Lélek józan törvényekben és a kegyelem új és eleven kiáradásában, a hivatalban és a karizmában. Ő a Lelke annak, aki a még anonim és az Egyháztól idegenkedő kereszténység alakjában birtokolhatja a Szentlelket, akit vezethet a Szentlélek, és egyáltalán Őrá hallgatnak mindenütt, ahol Isten kegyelméből nem hódolnak be a legalista középszerűségnek.

(Karl Rahner, Teológiai Kisszótár, Szentlélek címszó).

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Jöjj el, Fénylő Láng (Sillye Jenő: Napfény-dal c. dalgyűjtemény)	szöveg és dallam, 64. o.	kotta, 10 perc
2. Bevezető előadás az Apostolok cselekedetei könyvhöz	az óravezető előadása, ld. Alapgondolat, térkép, a Csel felépítését bemutató ábra	térkép és a szemléltető ábra, ld. Alapgondolat, B)., 15 perc
3. Mi az elképzelésünk a Szentlélekről? A résztvevők beszélgetnek arról, hogy milyen elképzelésük van a Szentlélekről, milyen kép él bennük róla. A beszélgetést az óravezető esetleg kiegészítheti, ld. Bevezetés	csoportbeszélgetés, az egyes szavakat, megfogalmazásokat felírjuk a táblára	Léon-Dufour: Biblikus teológiai szótár; A II. Vat. Zsinat tanítása; tábla, kréta, 20 perc
4. Mit mond a Biblia a Szentlélekről? A résztvevőknek a Biblia különböző kifejezésformáit kell megkeresniük Isten Lelkének működéséről, esetleg konkordancia segítségével (lehelet, lélek, Isten ereje, stb.). Ezt követi a munka során talált »lelőhelyek« és új kifejezések tapasztalatcseréje, összegzése.	kiscsoportos munka, utána összegzés	Biblia, konkordancia, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta, 40 perc
5. A Lélek működése az életemben Egy sárga papírcsíkra mindenki leírja azt az élményét, amikor a saját életében különösen érezte, meg-	az előre elkészített sárga papírcsíkokra (=Lélek-sugarak) mindenki egyénileg felírja a »Lélek működését«,	sárga papírcsíkok, meditatív magnókazetta, magnetofon, filctoll

tapasztalta a Lélek működését, vagy amikor különösen működni látta valahol.

ahogy ő megtapasztalta. Közben esetleg meditatív jellegű zene szólhat. 15 perc

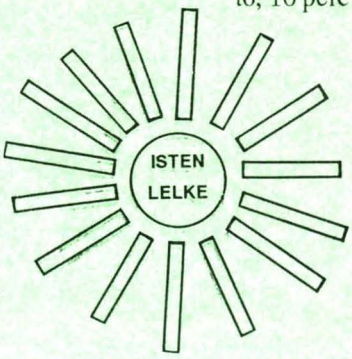
6. A Lélek működésének teljessége

A résztvevők a bibliaóra elején tanult szentlelkes ének éneklése közben kihozzák a sárga papírcsíkokat, amelyekre írtak és azokat egy »ISTEN LELKE« feliratú nagy, sárga napkorong köré ragasztják.

Ha jut rá idő, aki szeretné, meg is oszthatja a többiekkel ezt az élményt.

a »sugarakat« közös »Lélek-ünnepben« felragasztják

sárga kör »ISTEN LELKE« felirattal, ragasztó, 10 perc

7. Befejező ima, ének

közös hálaadás a Szentlélek működéséért

kotta, gyertya, 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**" címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenötödik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1996. szeptember.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

PÜNKÖSD

A) Alapgondolat

A pünkösdi eseményben beteljesedik a próféták jövendölése és Jézus ígérete: »Én pedig elküldöm rátok Atyám megígért ajándékát. Maradjatok a városban, amíg erő nem tölt el a magasságból titeket« (Lk 24,49).

»Isten szeretete kiáradt szívünkbe a ránk árasztott Szentlélek által« (Róm 5,5) - a Pünkösd eseménye véget vet az emberek megosztottságának. Isten Lelke összebékíti az embereket, akiket nyelvi, kulturális vagy vagyoni különbözőségük elválaszt egymástól.

A Lélek kiáradása által válik az apostolok és a tanítványok közössége az új szövetségben Isten új, szent népévé, Egyházzá.

A Lélek kiáradása teszi képessé az apostolok és a tanítványok közösségét arra, hogy a világban való küldetését teljesítse: »Amikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben részesültök, úgyhogy tanúságot tesztek majd rólam Jeruzsálemben, meg egész Júdeában és Szamariában, sőt egészen a föld végső határáig« (Csel 1,8).

A Lélek adományai ismerősek az ószövetségi teofániákból, ld. Iz 11,2: »Az úr lelke nyugszik rajta: a bölcsesség és az értelem lelke; a tanács és az erősség lelke; a tudás és az Úr félelmének lelke«. Ugyanígy a Lélek kiáradását kísérő jelenségek is, mint a szél és a tűz, ld. Joel,

Ezekiel. A pünkösdi eseményhez képest (Csel 2,1-13) a későbbiekben – már az Apostolok cselekedeteiben is – nem teljesen azonos módon írja le szent Lukács a Lélek kiáradását kísérő jelenségeket és megjelenési módokat. Az eltérések ellenére egy valami szinte minden eseményben megjelenik: a tanúságtétel. Ez az evangélistának arra a szándékára enged következtetni, hogy a Lélek kiáradásával kapcsolatban a kísérő jelenségek és a Lélek megjelenési módjai mellett mint legfontosabbat, a tanúságtételt akarja hangsúlyozni.

B) Szentírási szöveg: A Szentlélek eljövetele, Csel 2,1,13:

[1]Mikor elérkezett a pünkösd napja, mindannyian együtt voltak, egyazon helyen, [2]és hirtelen zaj támadt az égből, olyan, mint a heves szélvész zúgása. Betöltötte az egész házat, ahol ültek. [3]Majd pedig szétoszló nyelvek jelentek meg nekik, olyanok, mint a tűz, és leereszkedtek mindegyikükre. [4]Ekkor mindnyájan beteltek Szentlélekkel s különféle nyelveken kezdtek beszélni, amint a Szentlélek adta nekik, hogy szóljanak.

[5]Ekkortájt az ég alatt található mindenféle nemzetből való istenfélő zsidók tartózkodtak Jeruzsálemben. [6]A zaj hallatára tömeg verődött össze és teljesen elképedtek, mivel mindenki a tulajdon nyelvén hallotta beszélni őket. [7]Mindnyájan álmélkodtak és csodálkoztak, s mondták: »Íme, ezek, akik beszélnek, ugye mindnyájan galileaiak; [8]hogyan hallottuk hát mégis mi, mindegyikünk a saját nyelvünket, amelyben születtünk? [9]Mi, pártusok, médek, elamiták, Mezopotámiának, Júdeának, Kappadóciának, Pontusznak, Ázsiának, [10]Frígiának, Pamfíliának, Egyiptomnak és a Cirene körüli Líbia részeinek lakói, a Rómából való jövevények, [11]zsidók is, prozeliták is, krétaiak és arabok: halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik az Isten nagy tetteit.« [12]Mindnyájan álmélkodtak és csodálkozva mondták egymásnak: »Hát ez mi?« [13]Mások azonban gúnyolódva azt mondták: »Tele vannak édes borral.«

C.) Bevezetés

1. Pünkösd az Ószövetségben

A »pentekosztész« (= ötvenedik [nap], 'pünkösd') szó azt jelenti, hogy az ez az ünnep a Húsvét utáni ötvenedik napon volt. A Pünkösd, a húsvéttal és a sátoros ünneppel, annak a három ünnepnek az egyike, amelyeken Izraelnek meg kell jelennie Jahve előtt a jeruzsálemi templomban, azon a helyen, amelyet ő választott neve lakóhelyéül (MTörv 16,16).

Kezdetben az aratás ünnepe: az árpa (április) és a búza (május) aratása népi ünnepek alkalmául szolgál: egyik dombról másikra visszhangzik az aratók csoportjainak éneke, amely feledteti a tűző napban sarlóval végzett munka kemény fáradságát (Rút 2; Iz 9,2; Jer 31,12; Zsolt 126,6). Ebben az örvendezésben nem feledkeznek meg Jahvéról: a termés az isteni áldás jele és gyümölcse. Hálaadás illeti meg Istent (Zsolt 67,7; 85,13), aki a növekedést adja (1 Kor 3,6k); ez a hálaadás az aratás liturgikus ünnepében fejeződik ki, amelynek során felajánlják a termés zsengéjét (Kiv 23,16; 34,22), különösen az első kévét (Lev 23,10).

Aztán az ünnep évfordulóvá válik: a szövetséget a Húsvéttal ünnepelt egyiptomi kivonulás után ötven nappal kötötték (Kiv 19,1-16); így a Pünkösd egyben a szövetségkötés évfordulója is lett. A Kr. e. 2. századtól már minden kétséget kizáróan a szövetségkötés ünnepe is. Időszámításunk kezdetén már általánosan elterjedt volt a rabbinikus irodalom és a kumráni kéziratok szerint. (vö. Léon-Dufour: Biblikus teológiai szótár, Pünkösd címszó).

2. A keresztény Pünkösd

a.) A teofánia – A Lélek adománya a kísérő jelekkel, a széllel, a tűzzel, az Ószövetségi teofániák vonalában helyezkedik el. Az esemény értelmét kettős csoda emeli ki: 1. Először az apostolok Isten csodás tetteit »nyelveken« fejezik ki (Csel 2,4); a nyelveken való beszéd: a világ népei »minden nyelven« beszélnek. A Biblia e konkrét kifejezéssel jelöli a kultúrák különböző voltát. Ez nemcsak az emberi nem értelmi gazdagságát fejezi ki. Oka egyúttal annak is, hogy az emberek nem értik meg egymást, és egyik arculata a bűn misztériumának, amelynek vallási jelentőségére a bábeli torony (Ter 11) mutat rá: ez a nyelvzavar a

városukat Isten nélkül felépítő emberek gőgjének volt a következménye. A Pünkösd eseménye (Csel 2,1-13) véget vet az emberek megosztottságának: a Szentlélek tüzes nyelvekre oszlott széjjel az apostolokon úgy, hogy az evangéliumot minden nép a maga nyelvén hallhatta. Így az embereket összebékíti majd a Lélek, tehát a Lélek a szeretet egyetlen nyelve. A nyelveken beszélés karizmája az apostoloknál egyrészt a lelkesedésben Istent magasztaló imádságnak egyik formája (Csel 2,4; 10,46), ugyanakkor formája annak a próféciának is, amely Isten nagy tetteit hirdeti az emberek előtt (Csel 2,6.11; 19,16). 2. Azután, bár a nyelveken való beszéd önmagában nem érthető (vö. 1 Kor 14,1-25), minden jelenlévő megérti nyelveken a szólót; ez a megértési csoda az Egyház egyetemes hivatásának a jele, mert a hallgatók a legkülönbözőbb vidékekről jöttek (Csel 2,5-11), tehát a Pünkösd eseményei azt mutatják, hogy az Egyház születésétől kezdve egyetemesen minden emberhez fordul, bármilyen »nyelven« beszéljen is, és Isten csodálatos tetteinek egyetlen dicséretére gyűjti össze őket (vö. Iz 66,18; Jel 5,9; 7,9 stb.). Kell tehát, hogy »minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr« (Fil 2,11).

b.) Az esemény értelme – 1. A Lélek eszkatológikus kiárasztása. – Péter Joel prófétát idézve (Jo 3,1-5) rámutat arra, hogy a pünkösd beteljesíti Isten ígéreteit: a végső időkben a Lélek mindenkinek megadatik (vö. Ez 36,27). Az Előfutár hirdette annak a jelenlétét, aki Szentlélekkel fog keresztelni (Mk 1,8). Jézus pedig feltámadása után megerősítette ezeket az ígéreteket: »Néhány nap múlva a Szentlélekben nyeritek el a keresztséget« (Csel 1,5).

2. Krisztus húsvétjának megkoronázása. – Az ősi katekézis szerint a meghalt, feltámadt és az Atya jobbján felmagasztalt Krisztus azzal teszi tökéletessé művét, hogy kiárasztja a Lelket az apostoli közösségre (Csel 2,23-33). A Pünkösd a Húsvét teljessége.

3. A messiási közösség összegyűjtése. – A próféták hirdették, hogy a szétszórtakat Isten összegyűjti a Sion hegyén, és így Izrael gyülekezete Jahve körül egyesül; a Pünkösd megvalósította Jeruzsálemben a zsidók és a minden nemzetiséghez tartozó prozeliták szellemi egységét; az apostolok tanítása iránt tanulékonyan közösséget alkottak a testvéri szeretetben az Eucharisztia asztalánál (Csel 2,42k).

4. A minden nép számára nyitva álló közösség. – A Lélek közlése magában hordja azt a célt, hogy a tanúságtétel eljusson a föld határáig (Csel 1,8); a megértés csodája aláhúzza azt a tényt, hogy az első messiási közösség kiterjed minden népre (Csel 2,5-11). A »pogányok pünkösdje« (Csel 10,44k) véglegesen rámutat erre. A bábeli megoszlás (Ter 11,1-9) ellentéte és lezáródása valósul meg itt.

5. A küldetés kezdete. – A Pünkösd, amely összegyűjti a messiási közösséget, egyszersmind a közösség küldetésének kiindulópontja is. Péternek a »tizenegy kíséretében« elmondott beszéde (Csel 2,14) a Jézustól kapott küldetés első tette: »Mikor leszáll rátok a Szentlélek, erőt nyertek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben meg egész Júdeában és Szamariában, sőt egészen a föld végső határáig« (1,8).

Az atyák ezt a »Szentlélekben történő keresztséget«, az Egyház egy bizonyos misszionáriusi beiktatását, Jézus megkeresztelkedéséhez, a nyilvános működés elején történt ünnepélyes teofániához hasonlították. A Pünkösdben az Egyháznak szóló új törvény ajándékozását (vö. Jer 31,33; Ez 36,27) és az új teremtés megvalósulását (vö. Ter 1,2) látták.

c. A Pünkösd az üdvösség misztériuma

Ha a teofánia külső mivolta átmeneti is volt, az Egyháznak juttatott adomány végleges. A Pünkösd megnyitja az Egyház korszakát; az Úrral való találkozás felé haladva állandóan megkapja tőle a Lelket, aki összegyűjti a hitben és a szeretetben, megszenteli, és elindítja a küldetés végrehajtására. Az Apostolok cselekedetei feltárja ennek az adománynak, a sajátosan vett karizmának a folytonos időszerűségét azzal, hogy rámutat a Léleknek az Egyház irányításában és misszionáló tevékenységében betöltött szerepére, és szembeötlő megnyilvánulásaira (vö. Leon-Dufour: Biblikus teológiai szótár, Pünkösd címszó).

3. Karizmák (görög szó, jelentése: kegyelmi adományok)

Isten Lelkének az egyes hívőre gyakorolt hatásait az ember sohasem képes kikényszeríteni, sem az Egyház hivatalos szervei nem láthatják azokat előre, és nem szerezhetjük meg ezeket egyszerűen a szentségek vételével sem, – mégis mindig és mindenütt számítani lehet rájuk, mivel éppúgy hozzátartoznak az Eygház szükségszerű és maradandó lényegéhez, mint a hivatal és a szentségek. A karizma arra irányul, hogy láthatóvá és hihetővé tegye az Egyházat mint »Isten szent népét«, és ezzel kiegészíti az egyházi hivatalt annak voltaképpeni feladatában.

A karizma megjelenési módjai az apostoli korban elsősorban a következők voltak: bölcsesség, tudás, csodatévő hatalom, a szellemek megkülönböztetésének képessége, kormányzóképesség és a nyelvek adománya, vö. 1 Kor 12-14. A karizma üdvtörténeti-ekkleziológiai lényegéből következőleg előre nem látható; ezért a karizmát mindig újból fel kell fedezni és újból el kell fogadni (vö K. Rahner: Teológiai kisszótár, Karizma címszó).

Bérmálás: a már megkeresztelt ember külön adományként megkapja a Szentlelket - erre utalnak az olyan bibliai kifejezések, mint a »megjelölés«, »kézrátétel«, »felkenés«, »megpecsételés«. Ez az adomány különbözik a megtérésben és a keresztségben közölt kegyelemtől (Csel 8,12-17; 19,1-7), és lehetővé teszi, hogy az egyén részesedjék abban a maradandó prófétai és karizmatikus adományban, amelyet az Egyház Pünkösdkor kapott. Amennyiben ugyanis Jézus Krisztus kegyelme a megtestesülés kegyelme és nemcsak Jézus halála megosztásának kegyelme, amely a keresztségben az egyes embert kiszakítja a halál és a bűn törvényének hatalmából, annyiban a bérmálásnak ez a kegyelme a világ elfogadását a világban való megdicsőülés formájában kell, hogy láthatóvá tegye. Tehát helyesen értelmezve a bérmálás alkalmával kapott kegyelem az az Egyháznak juttatott kegyelem, amellyel Isten elküldi az Egyházat a világba, és meghirdeti a világ beteljesülését.

Hogy az egyes ember e kegyelem mely funkcióiban részesül elsősorban, az ő külön megbizatásaként, azt Isten az ő hívásán és a Lélek adományainak szétosztásán keresztül dönti el; ezek az adományok pedig nem egyebek, mint kitüntetett megnyilvánulási formái egy és ugyanazon Léleknek, amelyet a bérmálás alkalmával mindenki megkap. A Lélek közvetítése a bérmálás alkalmával a latin egyházban - a szentségi értelmező igék kíséretében – kézrátétellel és (balzsammal kevert olívaolajból készített) krizmával történik: az előbbi már az apostoli korban szilárdan kialakult rítus volt, míg az utóbbi csak később (a 3. század körül) bukkant fel. (vö K. Rahner: Teológiai kisszótár, Bérmálás címszó).

4. Táblázat

Szentírási hely	Azonosság	Különbség

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Éneklés: Dax: Áradj szét, Lélek (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	szöveg és dallam 62.o.	1. kotta, 10 perc
2. a) A szentírási szöveg felolvasása: A Szentlélek eljövetele, Csel 2,1-13, ld. B. pont.	az egyik résztvevő hangosan felovassa a szöveget	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza,
b) A Hetek ünnepe ld. Bevezetés 1.	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	15 perc
c) A keresztény pünkösd ld. Bevezetés 2. a, b. pontok.	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	
3. A Csel 2,1-13 szöveg összehasonlítása az Apostolok cselekedeteinek a következő részeivel: 1,5-8; 2,17-18; 2,38-39; 4,31; 5,32; 8,14-17; 10,44-47; 11,15-17; 19,1-7;	kiscsoportos munka. A kiscsoportok között osszuk fel az adott szentírási szakasszal (ez legyen külön egy	fénymásolt szöveg, Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta

Szempontok a szövegösszehasonlításhoz: a) A Szentlélek kiáradását kísérő jelenségek b) A Szentlélek kiárdaását kísérő jelek (megjelenési módok) c) A Szentlélek cselekedetei A táblázat kitöltése, táblázatot, ld. Bevezetés 4.	fénymásolt lapon) összehasonlítandó szentírási részeket, így mindegyik kiscsoport más-más szöveggel fog dolgozni. A végén a vezető a táblán összegezze a kiscsoportok munkáját.	30+20 perc
4. A Szentlélek bennünk, karizmák: 1 Kor 12-14; ld Bevezetés 2.c., 3.	csoportos beszélgetés a vezető irányításával	25 perc
5. Elmélkedés: Én milyen karizmát kaptam Istentől? Használom-e mások javára?	csendes, egyéni elmélkedés, esetleg írásban	jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc
6. Befejező ima, ének	spontán, kötetlen	kotta, gyertya 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenhatodik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1996. december.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ ŐSKERESZTÉNY KÖZÖSSÉG ÉLETE

A) Alapgondolat

Az Apostolok cselekedeteinek megírásával Lukácsnak az volt a fő törekvése, hogy a különböző közösségekben élő hagyományokat a kezdetektől összegyűjtse, és egy egységes irodalmi alkotásban megőrizze a későbbi korok számára. Erre különösen a közvetlen szemtanúk hamarosan bekövetkező halála (mindenekelőtt Péter halála, valamint Pálé) ösztökélte (a megfogalmazás ideje Kr.u.85-90 körülre tehető, tehát a harmadik nemzedék kora). Lukács fontos feladatának tekinti, hogy a kezdetekről szóló hagyományt a későbbi korok számára rögzítse (vö. evangéliumának a bevezetése, Lk 1,1-4). De Lukács nemcsak mint a hagyományok összegyűjtője és tudósítója mutatkozik meg művében, az összegyűjtött anyag erősen magán viseli írói és teológiai kreativitásának személyes jegyeit is. A sok egyedi hagyományból izgalmas történetet teremt, mintegy pompás képet festve az ősegyházról, és elbeszélő formában (ún. »narratív teológiában«) saját teológiai céljait is kifejti. Tehát a Cselekedetekben nemcsak a tényleges történelmi események visszaadását és leírását találjuk, hanem az ő lukácsi értelmezését is. Ezt az anyag válogatása, az összefoglalások és az új hangsúlyok alkalmazása által éri el, valamint az eszményítéssel. Hozzáértő számára nemcsak egyszerűen a keresztény misszió fejlődésvonalát rajzolja meg a kezdetektől, hanem ennek az eszményi ívét is.

Az ellentétekről és a vitákról szóló híradásokat, bár nem hallgatja el egészen (vö. Csel 6,1-7.15), de erősen mérsékli. Meg van győződve arról, hogy a pozitívumok bemutatása és a követésre méltó példa jobban épít, mint a negatív kritika, vagy a riasztó képek ecsetelése. Ezért egy távolabbi célt mutat be: Lukács az első közösség életének leírásával példát állít saját közössége elé (Kr.u. 80-90 körül). Mint egy tükörben, felismerhetjük ebben a képben, milyennek kell lennie egy krisztusi közösségnek. Így ez az őskeresztény közösség mérce és meghatározó lesz minden következő nemzedék számára. Ebből természetszerűleg következik, hogy a Lukács által az első közösségről megrajzolt képet – történelmi szempontból – egyfajta kritikai fenntartással kell szemlélnünk. Lukács ezzel az ábrázolásmóddal az ún. kifáradás- és megkopás-jelenség ellen akarja felvenni a harcot, amely a harmadik nemzedék idején kezd megmutatkozni: az első lelkesedés után a kifáradás jelei mutatkoznak, a keresztények kezdenek »beilleszkedni«, hozzáidomulni a világhoz, és nő az asszimilálódás veszélye.

B) Szentírási szöveg: Csel 2,42-47; 4,32-37; 6,1-7:

2 42 Ők pedig állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában, a kenyérszegés közösségében és az imádságokban.

43 Félelem fogott el mindenkit: számos csoda és jel történt az apostolok által. 44 A hívek mind összetartottak, és mindenük közös volt. 45 Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották, mindenkinek szükségéhez mérten. 46 Naponta egy szívvel-lélekkel ott voltak a templomban, házanként végezték a kenyérszegést, örvendezve és a szív tisztaságával vették magukhoz az eledelt. 47 Dicsérték Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponta növelte az üdvözülendők számát.

4 32 A hívek sokaságának pedig egy volt a szíve-lelke. Egyikük sem mondott semmit sem a magáénak a birtokából, hanem mindenük közös volt. 33 Az apostolok pedig nagy erővel tettek tanúságot Urunknak, Jézus Krisztusnak feltámadásáról; és bőséges volt a kegyelem mindnyájukban. 34 Nem is volt közöttük senki szűkölködő, mert mindazok, akiknek földje vagy háza volt, elad-

ták, s az eladott dolgok árát elhozták, [35] és az apostolok lábához tették. Mindenkinek annyit osztottak ki, amennyire kinek-kinek szüksége volt.

6 [1] Azokban a napokban a tanítványok számának megszaporodtával zúgolódás támadt a görögök között a zsidók ellen amiatt, hogy özvegyeiket elhanyagolják a mindennapi kiszolgálásnál. [2] A tizenkettő egybehívta tehát a tanítványok sokaságát, és így szóltak: »Nem volna rendjén, hogy az asztaloknál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten igéjét. [3] Azért testvérek, szemeljetek ki magatok közül hét jó hírű, Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfit, s bízzuk rájuk ezt a feladatot. [4] Mi meg majd az imádsággal és az ige szolgálatával foglalkozunk.« [5] Ez a beszéd tetszett az egész sokaságnak. Kiválasztották tehát Istvánt, akit eltöltött a hit és a Szentlélek, továbbá Fülöpöt, Prohóroszt, Nikánort, Timont, Parmenászt és Miklóst, az antiochiai prozelitát. [6] Ezeket az apostolok elé állították, és ők imádság közben rájuk tették kezüket.

[7] Az Úr igéje pedig terjedt, úgyhogy a tanítványok száma igen megszaporodott Jeruzsálemben, sőt a papoknak is nagy tömege hódolt meg a hitnek.

C.) Bevezetés

Rövid egzegetikai háttér:

1. Csel 2,42-47

Egy összefoglaló híradást találunk itt, amely summázva és tipizálva mutatja be a keresztény élet négy alapelemét:

– »az apostolok tanítása«: az apostoli hagyomány minden keresztény közösség alapja; Lukács alapvető célja ennek a hagyománynak a továbbadása az Evangéliumban és a Cselekedetekben (Lk 1,4; Csel 1).

– »közösség«: kétféle jelentést foglal magába (vö. a 4,32-vel is) – az egyetértést és a szociális közösségvállalást (a szükséget szenvedők iránti felelősség); az anyagi javak közössége filozófiai eszmény is.

– »kenyértörés«: az Úr vacsorája, a végén a közös lakomával (vö. 2,46).

– »ima«: a (zsidó templomi) istentiszteleteken ugyanúgy résztvesznek, mint a saját keresztény imáikon (vö. Lk 1,46-53.68-79; 2,14; 11,2-4; Csel 4,24-31).

Ez a négy alapelem építi fel ma is az ideális keresztény közösséget: a keresztények részt vesznek az istentiszteleten és felelősek a világért.

Néhány közösség életében ezen kívül még egyéb hatások is megmutatkoznak:

– »az apostolok csodatettei miatti szent félelem« – Isten műve láthatóvá válik, félelmet kelt.

– »az egész nép szeretetében álltak« - jól érzékelhető a következő résszel való kontraszt (a zsidók elutasító magatartása); ritkán érezhető keresztény tapasztalat.

– »napról napra gyarapodtak« – a közösségen lévő isteni áldást szemlélteti; egyben lukácsi fordulat is az egyes perikópák szerkezetében.

2. Csel 4,32-37

Ebben az összefoglalásban Lukács – az őskeresztény közösség idealizálása és hasonló tipizáltsága mellett, mint a Csel 2,42-47-ben –, itt egyedi példákkal is kiegészíti a hagyományt; ez bizonyosan nem volt megszokott, hanem kivételt képezett (nem lehetett túl sok gazdag a közösségben).

3. Csel 6,1-7

A szöveg egyértelműen az őskeresztény közösségen belüli nézeteltérésről beszél, amely két különböző nyelvű csoport között alakult ki: a görögök és zsidók. A különböző nyelvűségből adódóan nem is tudták olyan jól megértetni magukat egymással.

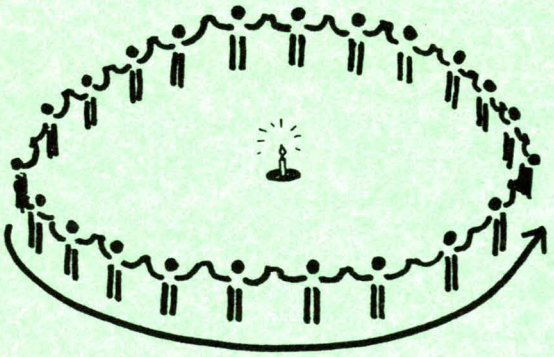
Kik voltak ezek a »görögök«? A templom pusztulásával (Kr.e. 586) és a fogságba hurcolással lehetetlenné vált az áldozati istentisztelet, így a közösség, a gyülekezet (= görög eredetű szóval »zsinagóga«) igeistentisztelete a zsinagógai összejövetelek keretében folyt (ima – szentírásolvasás – magyarázat – áldás). Jézus korában a Földközi-tenger egész környékén, sőt magában Jeruzsálemben is voltak zsinagógák, amelyek mindig meghatározott zsidó csoportok kezelésében voltak. Tudjuk például, hogy a görög szórványból visszatért zsidóknak saját

zsinagógájuk volt Jeruzsálemben. Róluk van szó ebben a szövegben, tehát nem pogányokról.

A zúgolódás oka, hogy a görögök özvegyeit a napi alamizsnaosztásnál elhanyagolták (1.v.). Ez azért volt különösen rossz, mert a görög közösségbe tartozók a diaspórából vándoroltak Jeruzsálembe, az özvegyeiknek nem volt sem férjük, aki gondoskodott volna róluk, sem rokonságuk a városban. Mint ahogy az lenni szokott, itt is a gyöngébben csattant az ostor.

Érdekes a nézeteltérés megoldása: mindenekelőtt összehívják a közösség vezetőit, a »Tizenkettőt«, nekik kellett törődniük ezzel. De ők nem hoztak döntést, hanem az egész közösség elé vitték a problémát. Miután a Tizenkettő már nem tud minden feladatot ellátni, egy hét emberből álló testületet választanak erre a feladatra – görög nevükből következtetni lehet arra, hogy mind »görögök« (hellénista zsidók) voltak –, és a Tizenkettő megbízást adott nekik. A Szentlélekkel eltelve vált a hét személy illetékessé a feladat elvégzésére, és a közösséget fenyegető megosztottságot elkerülték. A siker – Lukács ábrázolásában – azonnal látható: »Isten igéje meg tovább terjedt, úgyhogy a tanítványok száma igen megszaporodott Jeruzsálemben« (7.v.)

3. Körtánc az énekre: kézfogás felső tartásban: 1-re ballábbal lépés befelé, 2-re jobb mellé zár, 3-ra jobb oldalt lép, 4-re bal mellé zár; 1-re ballábbal hátralép, 2-re jobb mellé zár, 3-ra jobb oldalt lép, 4-re bal mellé zár – és így tovább.

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Éneklés: Add a kezed c. ének (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény).	szöveg és dallam, 40.o.	kotta, 5 perc
2. Az óravezető felszólítja a résztvevőket, hogy álmodozzanak együtt: hogyan képzelik, milyennek kellene lennie egy keresztény közösségnek.	kiscsoportos beszélgetés, az elhangzottakat felírják, majd az óravezető segítségével a táblán összegzik a kiscsoportokban elhangzottakat	papír, ceruza, tábla, kréta, 15 + 15 perc
3. A megálmodott közösség képét összehasonlítjuk a Csel 2,43-47-tel és a 4,32-37-tel. Nem lesz nehéz párhuzamokat találni a kettő között. Az óravezető röviden ismerteti az egzegetikai hátteret, ld. Bevezetés 1./2, majd közösen megkeresik a megálmodott közösséggel való párhuzamokat.	hangosan felolvassák az adott szentírási részeket. Az óravezető rövid előadása, csoportos megbeszélés	Szentírás, tábla, kréta, 30 perc
4. Problémák az őskeresztény közösségben? (Csel 6,1-7) Szövegfeldolgozás a megadott kérdések alapján: – Mi derül ki a szövegből, milyen csoportok vannak a közösségen belül? – Mi a sajátos probléma? – Milyen tisztségviselőket nevez meg? – Ki (nem) illetékes a probléma megoldására?	a szöveg felolvasása, csoportos feldolgozása, egyéni jegyzetelés, az óravezető kiegészítése	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, 35 perc

A végén az elhangzottakat az óravezető kiegészíti a Bevezetés 3. alapján.

5. Közösségideál ma:

– Milyen alapelvei voltak Lukács szerint az őskeresztény közösségben felmerülő nézeteltérések megoldásának?

– Ezek a tapasztalatok segíthetnek-e bennünket a mai keresztény közösségek életében adódó nézeteltérések megoldásában?

csoportos beszélgetés a megadott kérdések alapján — 15 perc

5. Körtánc az énekhez, ld. Bevezetés 3. — 10 perc

6. Ima, ének — gyertya, 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenhetedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1997. Húsvét.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A POGÁNYOK PÜNKÖSDJE

A) Alapgondolat

Az első keresztény közösség, amely csak zsidókból állt, korán szembe találta magát azzal a kérdéssel, hogy vajon a keresztények küldetése csak a zsidósághoz szól-e. Ez egyrészt a környezetükben élő, a zsidósághoz közel álló »istenfélő« emberek miatt vetődött fel, másrészt a diaspórában folyó misszió miatt, amely Pál működése nyomán kibontakozott a pogány területeken. Az első keresztények a hitük elleni kihívásként élték meg, hogy át kellett lépniük ezeket a korlátokat. A páli misszió mutatja, hogy már a korai időszaktól kezdve csatlakoztak nem-zsidók is a kereszténységhez. Pál elfogadja ezt a kihívást: Jézus Krisztus mindenkinek Ura.

A zsidó misszióról a pogány misszióra való áttérés minden bizonnyal a legnehezebb lépést jelentette a fiatal közösség számára. Ám azt is megtapasztalta, hogy ezt a lépést a Szentlélek igazolta. Ez a történelmi folyamat ebben a visszatekintésben Lukács nyomán a következő teológiai értelmet kapja: maga Isten és Isten Lelke kezdeményezte és ösztönözte az Ősegyházat a kihívás elfogadására.

B) Szentírási szöveg: Csel 10,1-11,18

10 [1] Volt Cézáreában egy Kornéliusz nevű férfi, az Itáliainak nevezett zászlóalj századosa. [2] Egész házanépével együtt vallásos és istenfélő ember volt, sok alamizsnát osztott ki a nép között, és szüntelenül imádkozott az Istenhez. [3] Egyszer, a nap kilencedik órája körül látomásban tisztán látta, hogy az Isten angyala bejött hozzá, és azt mondta neki: »Kornéliusz!« [4] Ő rátekintett, és megrémülve azt mondta: »Mi az, Uram?« Mire az Úr így szólt hozzá: »Imádságaid és alamizsnáid felszálltak Isten színe elé, és ő megemlékezett rólad. [5] Azért küldj most férfiakat Joppéba, és hivass ide egy bizonyos Simont, akit Péternek is hívnak. [6] Ez egy bizonyos Simon tímárnál szállt meg, akinek a háza a tenger mellett van. Ő majd megmondja neked, mit kell tenned.« [7] Amikor eltávozott az angyal, aki szólt hozzá, odahívta két szolgáját és beosztottjai közül egy istenfélő katonát. [8] Mindent elmondott nekik, és elküldte őket Joppéba.

[9] Másnap pedig, miközben ők úton voltak és a városhoz közeledtek, hat óra tájban Péter felment a ház tetejére imádkozni. [10] Közben megéhezett, és enni akart. Amíg készítettek neki, elragadtatásba esett. [11] Nyitva látta az eget, és egy edény ereszkedett alá, olyan mint egy nagy lepedő, amelyet négy sarkánál fogva eresztenek le a földre. [12] Mindenféle négylábú, földi csúszómászó és égi madár volt benne. [13] Egy hang így szólt hozzá: »Kelj fel Péter, öld meg és edd!« [14] De Péter azt mondta: »Távol legyen tőlem, Uram, hiszen sohasem ettem semmi közönségeset és tisztátalant!« [15] De a hang újból, másodszor is szólt hozzá: »Amit Isten tisztává tett, azt te ne mondd közönségesnek!« [16] Ez háromszor megismétlődött, aztán az edény hirtelen felemelkedett az égbe. [17] Amíg Péter azon tűnődött magában, hogy mit jelent a látomás, amit látott, a férfiak, akiket Kornéliusz küldött, megkeresték Simon házát. Megálltak az ajtónál, [18] bekiáltottak és tudakolták, vajon Simon, akit Péternek is hívnak, ott szállt-e meg? [19] Péternek pedig, amíg a látomásról tűnődött, azt mondta a Lé-

lek: »Három férfi keres téged. [20] Kelj fel tehát, eredj le, és menj el velük habozás nélkül, mert én küldtem őket.« [21] Péter tehát lement a férfiakhoz, és így szólt: »Íme, én vagyok, akit kerestek. Mi járatban vagytok?« [22] Ezek azt felelték: »Kornéliusz százados, az igaz és istenfélő férfi, aki mellett az egész zsidó nép tanúságot tesz, egy szent angyaltól parancsot kapott, hogy hivasson téged a házába, és hallgassa tőled az igéket.« [23] Erre bevezette és vendégül látta őket.

Másnap pedig fölkelt és elindult velük. Néhányan a joppéi testvérek közül elkísérték. [24] A következő napon megérkezett Cézáreába. Kornéliusz már várta őket. Összehívta rokonait és bizalmas barátait. [25] És történt, hogy amikor Péter belépett, Kornéliusz elébe jött, és a lábaihoz borulva hódolt neki. [26] Péter azonban fölemelte őt és így szólt: »Kelj föl, én magam is ember vagyok!« [27] Azután beszédbe elegyedett vele, betért hozzá, és sokakat talált összegyűlve. [28] Ezeknek azt mondta: »Tudjátok ti is, hogy a zsidó ember mennyire visszariad attól, hogy idegennel barátkozzon, vagy hogy belépjen a házába. De Isten értésemre adta, hogy senkit se mondjak közönségesnek vagy tisztátalannak. [29] Azért ellenkezés nélkül eljöttem a meghívásra. Kérdezem tehát: Mi okból hívtatok engem?« [30] Kornéliusz erre azt mondta: »Ebben az órában éppen négy napja, hogy kilenc órakor imádkoztam a házamban, és íme, egy férfi állt elém fehér ruhában. [31] Azt mondta: 'Kornéliusz, imádságod meghallgatásra talált, és alamizsnáidról megemlékeztek az Isten színe előtt. [32] Küldj azért Joppéba, és hivasd el Simont, akit Péternek is hívnak. Simon tímár házában szállt meg a tenger mellett.' [33] Mindjárt hozzád küldtem tehát, és te jól tetted, hogy eljöttél. Íme, most mindnyájan itt vagyunk előtted, hogy meghallgassuk mindazt, amit az Úr parancsolt neked.«

[34] Akkor Péter beszélni kezdett: »Valóban azt tapasztalom, hogy Isten nem személyválogató, [35] ellenkezőleg, kedves előtte bármelyik nép fia, aki féli őt és igazságot cselekszik. [36] Isten elküldte igéjét Izrael fiainak, amikor békességet hirdetett Jézus Krisztus által, aki mindennek az Ura. [37] Ti is tudjátok, hogy mi tör-

tént Galileától kezdve egész Júdeában, a János által hirdetett keresztség után; [38] hogy miképpen kente föl Isten Szentlélekkel és erővel a Názáretből való Jézust, aki körüljárt, jót tett, és meggyógyította mindazokat, akiket az ördög a hatalmába kerített, mert Isten vele volt. [39] Mi pedig tanúi vagyunk mindannak, amit ő a zsidók országában és Jeruzsálemben tett. Fára függesztve megölték őt. [40] De Isten harmadnapon feltámasztotta, s megadta neki, hogy megjelenjen, [41] nem az egész népnek, hanem Isten által előre kijelölt tanúknak, minekünk, akik ettünk és ittunk vele, miután halottaiból feltámadt. [42] Meg is parancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek, és bizonyítsuk, hogy ő az, akit Isten az élők és a holtak bírájává rendelt. [43] Róla tesz tanúságot az összes próféta, hogy az ő neve által mindenki elnyeri a bűnök bocsánatát, aki csak hisz benne.«

[44] Miközben Péter ezeket a szavakat mondta, a Szentlélek leszállt mindazokra, akik az igét hallgatták. [45] A körülmetéltségből származó hívek, akik Péterrel jöttek oda, elcsodálkoztak, hogy a Szentlélek kegyelme a pogányokra is kiáradt. [46] Hallották ugyanis őket nyelveken beszélni és magasztalni Istent. [47] Ekkor Péter azt mondta: »Vajon megtagadhatjuk-e a keresztség vizét azoktól, akik a Szentlelket éppúgy elnyerték, mint mi?« [48] Elrendelte tehát, hogy kereszteljék meg őket Jézus Krisztus nevében. Ekkor megkérték őt, hogy maradjon náluk néhány napig.

11 [1] Az apostolok és a júdeai testvérek meghallották, hogy a pogányok is befogadták Isten igéjét. [2] Mikor tehát Péter feljött Jeruzsálembe, a körülmetéltségből valók nekitámadtak, [3] és azt mondták: »Bementél a körülmetéletlen férfiakhoz, és ettél velük!«

[4] Erre Péter hozzáfogott, hogy sorjában elmondja a történteket: [5] »Joppe városában voltam és imádkoztam, amikor lelkem elragadtatásában látomást láttam. Valami edény ereszkedett le, mint egy nagy lepedő, a négy sarkánál fogva az égből, úgyhogy egészen elém ért. [6] Mikor szemügyre vettem és beletekintettem, négylábú földi állatokat és vadakat, csúszó-mászókat és égi szárnyasokat láttam. [7] Szózatot is hallottam, amely felszólított: 'Kelj föl Péter, öld meg és edd!' [8] Én azonban azt mondtam: 'Távol le-

gyen tőlem, Uram, mert közönséges vagy tisztátalan sohasem jutott a számba!' [9] Erre másodszor is megszólalt a szózat az égből: 'Amit Isten tisztává tett, azt te ne mondd közönségesnek.' [10] Ez pedig három ízben történt, mire az egész újból visszaemelkedett az égbe. [11] Akkor nyomban három férfi állt ott a házban, amelyben voltam. Cézáreából küldték őket hozzám. [12] Ekkor a Lélek azt mondta nekem, hogy menjek velük minden habozás nélkül. Velem jött ez a hat testvér is, és beléptünk Kornéliusz házába. [13] Ő elbeszélte nekünk, hogyan látta az angyalt, aki megállt házában, és így szólt hozzá: 'Küldj Joppéba, és hivasd el Simont, akit Péternek is hívnak; [14] ő olyan igéket hirdet majd neked, amelyek által üdvözülsz, te és egész házad.' [15] Amikor aztán beszélni kezdtem, a Szentlélek leszállt rájuk, ahogyan miránk is kezdetben. [16] Ekkor megemlékeztem az Úr szaváról, amely megmondta: 'János csak vízzel keresztelt, titeket azonban Szentlélekkel fognak megkeresztelni' (1,5; Lk 3,16). [17] Ha tehát Isten ugyanazt a kegyelmet adta nekik, mint nekünk, akik hittünk az Úr Jézus Krisztusban, ki vagyok én, hogy útjába állhattam volna Istennek?«

[18] Mikor ezeket meghallották, megnyugodtak, és így magasztalták Istent: »Tehát a pogányoknak is megadta Isten a bűnbánatot, hogy ők is életet nyerjenek!«

C.) Bevezetés

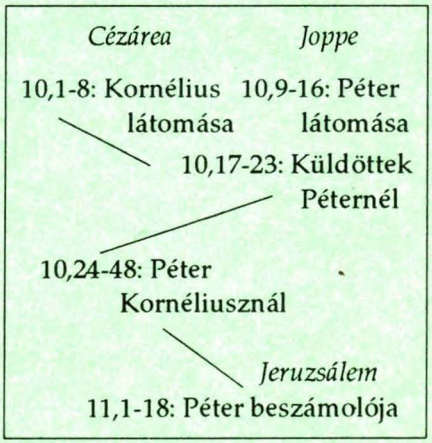
1. A Csel 10,1-11,18-ban Lukács választ ad arra a nehéz kérdésre, hogy vajon kereszténnyé lehetnek-e a nem-zsidók a mózesi törvény megtartása nélkül. Ezt a döntéshozatalt – amely Lukács idejében már történelem – fejti itt ki az evangelista teológiai szempontból. A kérdés eldöntését Lukács egy megtérés-történetbe ágyazza bele. Ez a megtéréstörténet a leghosszabb elbeszélési egység az Apostolok cselekedeteiben, és már ez magában is megmutatja, hogy milyen fontossággal bírt a kérdés Lukács szemében. Nemcsak Isten működését mutatja be egy személy vagy egy csoport életében, hanem az alapproblémára válaszol: a pogányok Jézus Krisztus és az Egyház által jutnak el az üdvösségre.

A megtéréstörténetet igen művészien öt jelenetből építi fel:

10,1-8:	*Kornéliusz látomása*	*Cézáreában*
10,9-16:	*Péter látomása*	*Joppéban*
10,17-23:	*Péter találkozása Kornéliusz követeivel*	*Joppéban*
10,24-48:	*Péter és Kornéliusz*	*Cézáreában*
11,1-18:	*Péter beszámolója*	*Jeruzsálemben*

2. A megtéréstörténet művészi szerkezete visszatükrözi a pogány misszió melletti döntés nehézségeit.

Péter itt előfutárként lép föl, ez őt, mint a korai közösség kulcsszereplőjét (vö. Mt 23,13), megilleti. Az isteni közbelépések két helyszínen történnek, Péternél és Kornéliusznál ugyanabban az időben:

Ez jelenti az első lépést, amely a zsidóság körében kifejtett misszióból kifelé irányul. Nyilván olyan valakikről van szó, akik a zsidósághoz közel álltak (»istenfélők«), de ez már előkészíti az utat a pogány misszió számára. A kérdéses megtéréstörténetet követő beszámolóban már meg is találjuk a pogány misszió kezdetét (Csel 11,19-30) egy közösséggel kapcsolatban, amelyben pogány keresztények is részt vesznek.

3. Veni Sancte Spiritus

Jöjj, Szentlélek Istenünk,
Add a mennyből érzenünk
Fényességed sugarát.

Jöjj, szegények atyja, te,
Bőkezűség Istene,
Lelkünk fényed hassa át.

Édességes vigaszunk,
Drága vendég, szomjazunk,
Édes lélekújulás!

Boldogságos, tiszta fény,
Szállj meg szívünk rejtekén,
Híveidnek napja légy!

Ihleted ha fényt nem ad,
Emberszívben ellohad
Minden erő, minden ép.

Mosd meg, ami szennyezett,
Aszúságra hints vizet,
Orvosold a sebhelyet.

Fáradottnak könnyülés,
Tikkadónak enyhülés,
Sírónak vigasztalás.

Simogasd a darabost,
Fölmelengesd a langyost,
Útra vidd, ki tévelyeg.

Add, vegyék el híveid,
Kik hitük beléd vetik,
Hétszeres kegyelmedet.

Jámbornak jutalmazást,
Engedj boldog kimúlást,
Mindörökké mennyeket.

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Éneklés: *Jöjj, Szentlélek Úristen* (népének)		népénekes könyv, 5 perc
2. A téma megközelítése: a kihívások elfogadása - Mit teszek, ha fontos döntés előtt állok? - Hogyan reagálok a kihívásokra? - Ha visszatekintek, milyennek mutatkoznak a döntéseim?	egyéni válaszadás írásban, utána megbeszélés	jegyzetfüzet, ceruza 10 + 15 perc
3. A szöveg feldolgozása: hány jelenetre osztható? (A megoldást lásd a Bevezetés 1.-ben.) Az óravezető kiegészítő magyarázata a Bevezetés 1./2. alapján.	kiscsoportos munka, utána összegzés. Az óravezető rajzos ábrázolása a táblán (ld. Bevezetés 2.), kiegészítő magyarázat	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta, esetleg egy előre elkészített nagy tabló 15 + 15 perc
4. A Szentlélek működése a pogány misszió kezdetén Isten működését az első keresztény közösségek döntéshozatala során Lukács nagyon sokrétűen mutatja be elbeszélésében:	a szereplők kiválasztása a szerepjátékhoz: 3 helyszín (Cézárea, Joppe, Jeruzsálem), a szereplők (Kornéliusz,	a szükséges kellékek, fantázia, Szentírás 50 perc

– Víziók: 10,3-7a.11-16
– Audíciók [hallás-élmények]: 10,13.15.19b.20a.b.
– A Szentlélek befogadása: 10,44
– A befogadott Szentlélek működése: 10,46

Isten angyala, két szolga, istenfélő katona, Péter, Szentlélek, joppei testvérek, Kornéliusz rokonai és barátai, apostolok és júdeai testvérek)

Fontos, hogy a megtéréstörténetben ez a teológiai háttér előtérbe kerüljön. Ez pl. egy szerepjátékban valósulhat meg. Itt válik plasztikussá, hogy az egymásután ábrázolt események közül melyek történnek egyidejűleg, hogy hogyan hozza Isten Lelke mozgásba az eseményeket, és hogy a Lélek kiket mozgat meg. Ha csak egyszerűen beszélgetünk is arról, hogy ebben a magasszintű teológiai elbeszélésben hogyan váltakoznak a jelenetek, könnyen rácsodálkozhatunk Lukács művészetére ill. Istennek az egyházában való működésére.

5. Befejező ima: *Veni Sancte Spiritus*, lásd Bevezetés 3., ének

egy résztvevő felolvassa a szöveget, utána spontán ima, ének

Szentlélek-himnusz, kotta, gyertya 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizennyolcadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1997. Pünkösd.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ APOSTOLI ZSINAT I.

A.) Alapgondolat

Istvánnal és a többi diákonussal kerülnek a látókörünkbe a hellénista zsidók, akiket az Apostolok cselekedetei görögöknek nevez. Ezek a szórványból visszatért zsidók, akik Jeruzsálemben laknak, ahol saját zsinagógájuk van, a helyi zsidósághoz képest más álláspontot képviselnek, egy nyitottabb és haladóbb teológiai irányzatot, különösen a törvény és az istentiszteletek kérdésében. Tanulságos, ahogy a helybeli zsidóság Istvánnak szemére veti (mint ahogy korábban Jézusnak is), hogy »a szent hely és a törvény ellen beszél« (6,13). Ezzel már elkezdődik a nyitás, a távolodás Jeruzsálemtől és a templomkultusztól. A pogányok Pünkösdjén és a páli misszión keresztül máris elérkezünk a döntő kérdéshez: Kihez szól Jézus tanítása, csak zsidókhoz, vagy másokhoz is? Meg kell-e tartani a törvény előírásait a pogányból lett keresztényeknek?

Jeruzsálem végpont és kiindulópont is egyben: Jeruzsálem az a város, ahol Jézus útja befejeződött, ahol sorsa és feladata beteljesedett. És Jeruzsálem lesz az a város, ahonnan minden kiindul. A Jeruzsálemben lévő közösség képezi a jövendő fejlődés kiinduló- és középpontját. Az új közösség ott még tiszta zsidó környezetben és zsidó módon él (vö. 2,46). Lukács szemlélete szerint ez teremti meg a folytonosságot az ószövetségi ígéretekkel és az ószövetségi Isten népével.

Érdemes megfigyelni, ahogy Lukács – már a Csel 7,58-ban – bemutatja Sault (Pált). Ott, ahol az első vértanút megölik, és a közösség az ortodox zsidóság egy kicsiny kis köréből a külvilág felé nyitni kezd, ott mutatja be Lukács a későbbi pogánymisszió főszereplőjét.

István vértanúsága azonban fordulópontot képez, és egy új, kifelé irányuló mozgás kiváltója lesz. A Csel 8,1 így mondja el ezt: »Azon a napon nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen, s az apostolok kivételével mindnyájan szétszóródtak Júdea és Szamária tartományban«. Az üldözés tehát csak a 'haladó szelleműek', a hellénisták ellen irányult. Őrájuk vonatkozik tehát, hogy »azok, akik szétszóródtak, eközben körüljártak, és hirdették az Isten igéjét« (8,4). Így lettek ők az első misszionáriusok.

A 8,4-gyel azután újabb fejezet veszi kezdetét, amely a jeruzsálemi ún. zsidókereszténységből a kisázsiai, ún. pogánykereszténységbe való átmenetet ábrázolja. Lukács leírása szerint a fejlődésnek ebben a szakaszában minden feltétel teljesül ahhoz, hogy megtegyék a döntő lépést: hogy a törvény megtartásától szabaddá lett pogánymissziót hivatalosan az egész egyház elismerje. Erről a hivatalos elismerésről tudósít bennünket Lukács az apostoli zsinat leírásában, amely összefoglalása és végpontja ennek a fejlődésnek, ugyanakkor kiindulópontja a misszió új szakaszának (Csel 15).

B.) Szentírási szöveg: Csel 8,4-40; 10,1-11,30; 13,1; 15; Gal 2,1-11

C.) Bevezetés

1. Lukács a zsidóság misszionálásából a pogánymisszióba való átmenetet több szakaszban ábrázolja. Először Fülöp missziós tevékenységéről tudósít Szamariában, amit Péter és János (a jeruzsálemi egyház) megerősít. A kör ezután tovább tágul, az egyház északi irányba terjeszkedik, azaz a pogány területek felé.

Később ismét Fülöp az, aki egy etiópot a keresztség által befogad a közösségbe. Ez a befogadás valamiféle átmenet zsidó és pogány között, hisz ő ekkor még sem egyik, sem másik. Valószínűleg ún. »istenfélő«, aki rokonszenvez a zsidósággal, anélkül, hogy körülmetélték volna (eunuchot a MTörv 23,2 szerint nem lehet befogadni a zsidó közösségbe; Izajás várakozása szerint ez csak a végidőkben lehetséges, vö. Iz 56,3-5).

A Csel 10-ben kerül először sor arra, hogy pogányokat befogadjanak az egyház közösségébe, méghozzá Péter (!) által. Cézareában, Kornéliusz római százados házában jön létre az első pogány »házi közösség«,

ma úgy neveznénk, hogy bázisközösség. Emellett más keresztény közösségekről is értesülünk a tengerparti területen (Lidda és Joppe).

Innen Lukács rögtön a szíriai Antiochiába vezeti az olvasót, ahol az egyház egy kevert, zsidó-pogány közegben veti meg a lábát.

»Antiochiában nevezték először a tanítványokat keresztényeknek« (11,26). (Az antóchiai közösség problémájához vö. azt, amit Pál ír a Gal 2,11-14-ben. A Csel 9-ben Lukács már egy másik szíriai városról, Damaszkuszról is említi, hogy ott »tanítványok« vannak. Damaszkuszban azonban a közösség tisztán zsidókeresztény, ehhez tartozik Ananiás is, aki Pált megkeresztelte). Antiochia viszont új missziós központtá válik. Ott él Pál egy évig (11,25-26), mielőtt Barnabással útrakel első missziós útjára, a pogány területekre. Ez az út Cipruson (Barnabás szülőföldjén) keresztül Pamfíliába vezet, Pizídia és Ikónium városaiba, Pergébe, a pizídiai Antiochiába, Lisztrába és Derbébe. Először mindig az ott élő zsidókhoz fordulnak, de azok ellenséges magatartása miatt hamarosan a pogányokkal veszik fel a kapcsolatot (13,46-47; vö. 18,6). Ezeket a pogányokat már nem metélik körül, vagyis őket kerülőút nélkül vezetik el az egyházba, vagyis a zsidó életforma és a törvény megtartása nélkül fogadták be. Hogy ez az eljárás az ortodox zsidókeresztények körében ellenállásba ütközött, az várható volt (vö. 15,1-5; vö. még a 11,2-3).

A Szentlélek működése nyomán szerzett új tapasztalatok teremtették meg a fiatal egyházban annak feltételeit, hogy az Egyház megtegye a döntő lépést, és hivatalosan elismerje a törvény megtartásától felszabadított pogány missziót. Ezek közé a tapasztalatok közé tartozott a pogány százados, Kornéliusz megtérése, valamint Pál és Barnabás missziós sikerei a nem-zsidók között. Az apostoli zsinaton is ezek a döntő érvek. Nem is történik ott egyéb, mint annak elfogadása és tudatosítása, amit a Lélek művelt. Ezt hangsúlyozza Lukács, amikor a pogánymisszót és a keresztények életét ábrázolja (vö. az Apostolok cselekedeteinek felépítése, ld. Jeromos füzetek 25.sz. 116. o.).

A Szentlélek igazolja, legitimizálja Pál pogánymissziójá - mint ahogy Péterét is (Csel 11,1-18); és a Szentlélek által születik meg az apostoli zsinat döntése is (Csel 15).

2. Történelmi szempontból a Galata levelet kell elsődleges »forrásnak« tekintenünk. Lehetséges, hogy az Apostolok cselekedeteinek megfogalmazása során Lukácsnak nem állt rendelkezésére ez a forrás.

Mindenesetre teljesen nyilvánvaló, hogy őt más szándék vezérli. Ábrázolásával magyarázatot akar adni az olvasónak az elmúlt évtizedekről (erről szól az egész Apostolok cselekedtei). Mivel a két szerző célja más, a két szöveg több ponton eltér egymástól:

- *A jeruzsálemi utazás oka (Gal 2,2: »kinyilatkoztatás« – Csel 15,2: az antiochiai közösség küldi őket).*
- *Pál kísérői (Gal 2,1: Barnabás és Títusz – Csel 15,2: Barnabás).*
- *Pál szerepe (Gal 2,2: magánember – Csel 15,2: mint a közösség küldötte ill. képviselője).*
- *A zsinat döntése (Gal 2,9: Pál a pogányokhoz, a többi apostol a zsidókhoz kap küldetést – Csel 15: Pál a zsidókhoz és a pogányokhoz kap küldetését).*
- *A »zsinati résztvevők« (Gal 2,9: Jakab, Kéfás és János – Csel 15: Jakab és Péter)*

Nem szabad azonban megfeledkeznünk a két szövegben található megegyezésekről sem:

- *Pál és Barnabás Jeruzsálembe utaznak;*
- *gyűlést hívnak össze, ahol a jeruzsálemi közösség »tekintélyesei« előtt Pál magyarázatot ad igehidetéséről;*
- *a körülmetélés kötelezettségét a pogányok nézve elutasítják;*
- *a viszály okozói azok a keresztények, akik mindenki számára kötelezővé akarták tenni a körülmetélést.*

Amikor a két szöveget összehasonlítjuk, abból kell kiindulnunk, hogy a viszály oka az a követelés volt, hogy a körülmetélés minden keresztény számára kötelező. Ez a követelmény a zsidó tisztasági előírásokból fakadt, melyek tilották a körülmetéletlenekkel való érintkezést. A vegyes közösségekben állandó feszültségek forrása volt ez, ahol zsidókeresztényeknek és pogánykeresztényeknek együtt kellett étkeznie. Hogy a konfliktus először Antiochiában tört ki, ahol már korán csatlakoztak pogányok a közösséghez (vö. Csel 11,19-30), az meglehetősen biztos. A »határozat«, amelyet a Csel 15,23-29-ben olvashatunk, csak 'az antiochiai, szíriai és kilikiai testvéreknek' van címezve, vagyis azon területek lakóinak, ahová Pál első missziós útja vezetett.

A határozat megkülönböztetést tartalmaz:

- A körülmetélés követelménye: nem általános, vagyis a pogányoknak, ha kereszténnyé lesznek, nem kell körülmetélkedniük.

- Az asztalközösség követelménye: zsidókeresztények és a pogánykeresztények együttélése (közös étkezései) esetében egy minimum-kö-

vetelményt fogalmaznak meg (az állatok levágására és fogyasztására vonatkozó előírások, vö. Lev 17). Ezt egyébként az Izraelben élő nemzsidóktól is megkövetelték.

Míg az első követelmény az egész pogány misszióra vonatkozik, amelyet »semmivel sem terheltek meg« (Gal 2,6), a második a vegyes közösségek sajátos helyzetét tartja szem előtt. A probléma ilyetén megoldásával az apostoli zsinat arra törekedett, hogy saját életét a gyorsan pergő eseményekhez igazítsa; ezzel megadta a végső lökést ahhoz, hogy megszűnjék a kereszténységen belül a volt zsidók és pogányok közötti különbségtétel. Mindennek azonban egyenes következménye volt a zsidóságtól való leválás.

Bár maga Pál is az egységet szerette volna elérni, útja mégis a leváláshoz vezetett: a pogányok számára egy törvénytől megszabadított missziót követelt, ezzel azonban előkészítette és -mozdította a zsidóságtól való elszakadást.

3. Egzegetikai megjegyzések a Csel 15. fejezetéhez:

1.v.: »nem üdvözülhettek« – a tisztasági előírások betartásának szükségességére utal.

7-11.v.: Péter itt szerepel utoljára az Apostolok cselekedeteiben. Lukács szerint ő az első, aki pogányokat keresztel; a törvénytől mentes pogány missziót ő ugyanúgy képviseli beszédében, mint maga Pál.

14-20.v.: Jakab is (vö. Gal 2,9) beszédet mond. Ő - aki valójában a konzervatív zsidókeresztények vezetője volt - isteni beavatkozásként értelmezi Péter pogány misszióját.

20.v.: Az ún. »apostoli határozat«, amely szabályozza a zsidó- és pogánykeresztények közös étkezéseit. Az »áldozati hús« (vö. 1 Kor 8,1.14.10; Róm 14) a pogány templomokban feláldozott, majd fogyasztásra eladott (kimért) állatok húsa. A »paráznaság« talán a pogányok templomi prostitúciójára vonatkozik. A »fojtott [állat]« és a »vér« fogyasztásának tilalma alapvető ószövetségi örökség. A vér, mint az élet hordozója egyedül Istené, ezért nem szabad elfogyasztani (ld. MTörv 12,23-26; Lev 17,10). Amikor az állatot levágják, minden vért ki kell belőle csurgatni. Ha ez nem történik meg (=fojtott állat), az állat húsa nem fogyasztható.

A határozat négy kikötése általánosan ismert előírás az ősegyházban, és nem kisebbíti azt az általános megállapítást, hogy a pogányokat »nem kell háborgatni« (Csel 15,19).

4. L.J. Suenens bíboros imája

Adj nekünk, Uram,
látó szemet,
szerető szívet
és mély lélegzetet.

Amikor látó szemet kérünk tőled,
ezért könyörgünk:
add nekünk a Te szemedet,
hogy mint Te, úgy lássuk
a világot, az embereket és
történelmüket,
és a magunk élete történetét.

Add, hogy napról napra, óráról
órára
olyanok legyünk, amilyennek
elgondoltál.
Tégy bennünket lassan-lassan
azzá, amire teremtettél.

Add, hogy a Te tekinteteddel
lássunk,
a Te szemszögedből.
Tégy készségessé szavad iránt,
mely megvilágosít
és átformál minden életet.

Adj nekünk szerető szívet,
húsból valót, nem kőszívet,
hogy szeressünk Istent és embert.

Add nekünk a saját szívedet,
hogy igazán szeressünk,
megfeledkezve önmagunkról.

Kell, hogy a Te szívedet ültesd
belénk
a mienk helyébe,
melynek verése olyan kihagyó,
amikor másokról van szó.
Uram, Te szeress általunk!

Add nekünk szívedet, hogy
szeressük Atyánkat,
add nekünk szívedet, hogy
szeressük Anyánkat, Máriát,
add nekünk szívedet, hogy
szeressük testvéreidet,
akik nekünk is testvéreink,
hogy szeressük már idelenn
azokat, akik megelőztek az égben
- őket bizony könnyebb szeretni -;

azokat is szeressük,
akik itt vannak mellettünk a földön,
és meg is löknek néha,
tudva vagy öntudatlanul.

És adj lélegzetet,
hogy ne fulladjunk ki az úton,
hogy tüdőnk állandóan tele legyen
oxigénnel, tiszta levegővel.

Hogy segítsük egymást előre a
holnap felé,
hátra nem tekintve,
nem méricskélve, mibe kerül.

Lélegzetet, mindazzal
szembenézni,
amit az emberek – tehát Te –
várnak, vársz tőlünk.
Lélegzetet mindig újra remélni,
mintha ma reggel kezdődnék az
élet,
remélni a viharos tengeren is,
mert Te jelen vagy, és Te
megígérted.

Magunkban hordva az emberek
minden reményét
és minden szenvedését.

Adj lélegzetet, vagy inkább a Te
leheletedet:
azt, akit elküldöttél az Atyától,
Lelkedet, aki ott fú, ahol akar.
Viharban, forgószélben,
vagy lágy szellőben,
amikor hívsz, hogy kövessük
sugallataidat.

Add nekünk a Te leheletedet,
hogy lehelje belénk a mélységek
imáját,
amely Belőled száll fel bennünk,
dicsőséges visszatérted hívogatja,
s Isten teljessége után kívánkozik.

Uram, szükségem van a Te szemedre,
adj nekem eleven hitet.
Szükségem van a Te szívedre,
adj mindent elbíró szeretetet.
Szükségem van a Te leheletedre,
add meg nekem a Te reményedet,
magamnak és Egyházadnak.

Hogy az Egyház legyen ma
bizonyságtétel a világnak,
és hogy ez a világ
fölismerje a kereszténeket
ragyogó, derűs tekintetükről,
szívük melegéről,
és törhetetlen optimizmusukról,
amely örvendező reményük
rejtett változhatatlan forrásából
fakad.

(Suenens, Új pünkösd? Prugg Verlag, 1976. Szántó István ford., 188. o.):

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Éneklés: Jöjj Szentlélek c. ének (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	szöveg és dallam, 259. o.	kotta 5 perc
2. Az »istenfélők« missziójából a pogánymisszióba való átmenetet Lk öt szakaszban ábrázolja: Csel 8,4-25: A szamariaiak megkeresztelése 8,26-40: Az istenfélő etióp megkeresztelése 10,1-11,18: Az istenfélő Kornéliusz megkeresztelése 11,19-30: Az első pogánykeresztények Antiochiában 13,1-14,28: Pál első missziós útja a pogányokhoz Bővebben ld. Bevezetés 1.	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
3. Az apostoli zsinat Pál (Gal 2,1-11) és Lukács nézőpontjából (Csel 15) Erről a jeruzsálemi apostoli zsinatról, amely 48-49 körül zaj-	szövegösszehasonlítás két fős kiscsoportban	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 35 perc

lott le, két beszámolót is találunk az Újszövetségben: a Galata levél 2,1-11, ahol Pál mint az egyik résztvevő tekint vissza a jeruzsálemi határozatra – és Lukács leírása a Csel 15 ben.

A két beszámoló lehetőséget ad arra, hogy a szövegek összehasonlításával közelebb kerüljünk az eseményekhez, és jobban kidomborodjék számunkra a szerzők mondanivalója.

4. A kiscsoportos munka összegzése	az eredmények összegzése az óravezető irányításával	tábla, kréta 25 perc
5. Az elhangzottakat az óravezető kiegészíti a Bevezetés 2. 3. alapján	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
6. Ima, ének	spontán ima, vagy valaki felolvassa Suenens bíboros imáját, ld. Bevezetés 4.	kotta, az ima szövege, gyertya 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1997. szeptember.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ APOSTOLI ZSINAT II.

A) Alapgondolat

Amit az apostoli zsinattal kapcsolatban tudományos szempotból feldolgoztunk, azt most egy tapasztalatorientált szerepjátékban újra átvesszük. A játékos feldolgozás során a beszélgetésben szemléletessé válik a korai egyház fontos szereplőinek és csoportjainak sajátos teológiai álláspontja, és a részvevők a játékban szerzett élmények és tapasztalatok nyomán még jobban elmélyülnek az események megértésében. Az ősegyház életében döntő esemény volt a jeruzsálemi apostoli zsinat, ezért fontos, hogy ez az esemény a jelentőségét megillető helyet kapjon ismereteink között.

B.) Szentírási szöveg: Csel 15. fejezet

C.) Bevezetés

1. A »farizeus-csoport« felkészülése az »apostoli zsinatra«

a/ Az emocionális alap létrehozása

- Mit jelent az én vallási gyakorlatomban, hitéletemben a »szent«, mi a fontos és jelentős ezzel kapcsolatban?
- Számomra, mint katolikus hivő számára mi a zavaró ezen a téren?
- A különböző vallások ökumenikus közeledése esetén megmaradok vagy leválok?

b/1. Kik voltak a farizeusok

Laikus mozgalom, hittek a Messiás eljövetelében és a holtak feltámadásában (vö. Csel 23,6-10), síkraszálltak a törvény betűszerinti betartásáért, ma-

gyarázták azt és aktualizálták. A törvényt nem mint kényszerű kötelességet, hanem mint az élet és az öröm forrását élték meg, mint az Istentől való kiválasztottság és támogatottság jelét, mint lehetőséget az ő életében való részesedésre, mint segítséget a hétköznapok megélésében, mint nemzedékek élettapasztalata által összegyűjtött kincset, mint a zsidóság idő- és világfeletti kötelékének kifejeződését, ugyanakkor úgy is, mint a nem-zsidóktól való elhatárolódást.

A résztvevők szembesüljenek eddigi előítéleteikkel és korrigálják azokat..

b/2 A szöveg feldolgozása beszélgetéssel:

Milyen beállítottságot és magatartást képvisel a farizeusok csoportja a keresztény közösségben? Mire helyezik a hangsúlyt?

Meg vannak győződve arról, hogy Jézus tanítása és tettei nem helyezik hatályon kívül a törvényt, hanem éppen ellenkezőleg, beteljesítik azt (vö. Mt 5,17-20).

A törvény teljesítésének tehát mindenki számára kötelezőnek kell lennie. Ezért törekszik ez csoport – külső ösztönzés nélkül is (vö. Csel 15,1-5.24; Gal 2,4) – a törvény betartatására.

Legyen minden keresztény számára kötelező a körülmetélés, a szombat, az étkezési előírások. Tiltakoznak a körülmetéletlenekkel való asztalközösség ellen és a törvény betartása érdekében folytatnak missziót. Jézus küldetése kizárólag a zsidó népnek szól (vö. Mt 10,5f.23).

Az ígéret érvényes a pogányok számára is, de nem a zsidóságon, a törvényhez tartozáson kívül. Az igaz hit veszélybe kerül, hogy ha pogány mentalitással és alapelemekkel keveredik, mint ahogy azt a lisztrai események is mutatták (Csel 14,8-18).

c/ A »farizeus csoport« a napirendhez:

Az 1. ponthoz: kötelezzék a körülmetéletneket, hogy hagyják el a termet.

A 2. ponthoz: az isteni parancsok védelmét szent kötelességüknek érzik.

A 3. ponthoz: az I. indítvány

A 4. ponthoz: az I. indítvány: egyébként a II. indítvány

Az 5. ponthoz: az I. indítvány

2. *A »Pál-csoport« felkészülése az »Apostoli zsinatra«*

a/ A vezető előkészíti a csoportot a tervezett játékhoz, és tájékoztatja őket a játék menetéről. Szétosztja a »Napirendet« ld. Bevezetés 6. és az »Információs lapot« ld. Beveztés 7.

b/ Pál és Barnabás Két résztvevő vállalja Pál és Barnabás szerepét a szerepjátékban. A maradék felkészülési időben az a feladatuk, hogy mélyüljenek el a Csel 13-14-ben, hogy az »Apostoli zsinaton« élethű hiradást tudjanak adni az első missziós útról (vö. a »Napirend« 1. pontja és 2. pontja, ld. Bevezetés 6.)

c/ Pál követői A csoport többi résztvevője igyekszik maga elé képzelni Pál személyét, és előkészít egy lehetséges érvelést az »Apostoli zsinat« napirendi pontjaihoz:

- Pál személyes életéből az érveléshez: Gal 3,1-16; Fil 3,4-11; Csel 9,1-30.
- A teológiai érvek megalapozásához: Gal 3,6-4; 5,1-12; Róm 3,21-4,24; 8,2; 10,9.

Pál szerint anélkül is eljuthat valaki a zsidó Messiás által az üdvösségre, hogy zsidóvá kellene válnia. Ezzel elveti mind a körülmetélést, mind a törvény kötelező voltát. Az Istentől való megigazulásra ill. a szentté válásra egyedül a hit vezet. Pál szerint az üdvösségnek ez az útja már Ábrahám alakjában kinyilatkoztatást nyert (Gal 3,6; Róm 4,1-5; vö. Ter 15,6).

A vezető megadja a bibliai helyeket, ezzel segítséget ad a résztvevőknek, és általános hátteret, hogy útmutatást kapjanak a konkrét szerepjátékban felvetődő problémákhoz. A résztvevők a megadott helyeket munkamegosztásban tudják csak elolvasni vagy időhiány miatt esetleg nem veszik mindegyiket figyelembe. De a szereplőknek a játék során nem kell mereven ragaszkodniuk a kidolgozott válaszokhoz, szabadon játszhatják szerepüket a többi csoporttal folytatott párbeszédben, és ők maguk is rátalálhatnak az elfogadható megoldások egyikéhez. A játékba való bekapcsolódást segítheti, ha a résztvevők magukat »Pál párti«-nak nevezik, esetleg egy plakátot is fogalmaznak, megfelelő címszavakkal...

d/ Pál a napirendhez

Az 1. ponthoz: Pál először bemutatja a pogánykeresztény Títuszt (ezzel rögtön felbőszíti a farizeusokat). Títusz a kézzelfogható bizonyítéka annak, hogy a pogányok keresztényekké lehetnek a törvény betartása nélkül.

A 3. ponthoz: Pál itt természetesnek tartja, hogy a természeti törvényeket (ld. Bevezetés 6), amely a pogányoknak is a szívébe be van írva (Róm 2,14-15.27), újra megismételheti, mint ahogy Jakab tette (Csel 15,20). Kifejezetten le kell azonban szögezni, hogy ezek a természeti törvények »szükségesek« (Csel 15,28), tehát nem zsidó törvények, hanem egyszerűen emberi mivoltunkból fakadnak.

Pál, mint »Szent Írást«, az ószövetségi írásokat a keresztények számára is nagyon fontosnak tartja. Ő azonban kizárólag Krisztusra és a keresztényekre vonatkoztatva értelmezi azokat. A törvény nem őriz meg a bűntől (Róm 8,3), csak Krisztus! Tehát az írásokban nem a törvény a fontos, hanem az ígéret!

A 4. ponthoz: Pál úgy véli, hogy a zsidók reménytelenül gőgösek, ha kizárják magukat az asztalközösségből. Egyszerűen nem akarják elismerni, hogy ugyanolyan bűnösök, mint a pogányok (vö. Róm 1,18-3,20). Az asztalközösség nem a pogányoknak számára jelent problémát, hanem a zsidóknak.

Az 5. ponthoz: Pál mindenekelőtt tiltakozik, hogy mások ne avatkozzanak bele az ő missziós tevékenységébe. A farizeusok zavart okozó mesterkedése elfogadhatatlan! Apostoli munkáját akadályozza ez a folytonos szimatolás körülötte. Síkraszáll tehát azért, hogy bízzák rá a pogánymissziót (Gal 2,8-9).

3. A »Péter-csoport« felkészülése az »Apostoli zsinatra«

a/ Az evangéliumok által felrajzolt Péter-kép kialakítása

Ha összegezzük az evangéliumokban szereplő Péter-történeteket, egy feszültséggel teli, nagyon intenzív és vonzó emberi személyiség képe rajzolódik ki számunkra: Péter a szikla, a feltámadás első tanúja; egyúttal gyönge, túlontúl emberi Péter, akit Jézus mint 'sátánt' utasít rendre (Mt 16,13-23); egy Jézus dolgaiért lelkesedni tudó, túlzóan reagáló, heveskedő Péter; egyúttal nyugtalan, kereső, elbukó, sírni tudó ember (vö. mindenekelőtt Mk 14,26-31.66-72 és Mt 14,26-31; lásd még Jn 21, Lk 5,1-11 és Jn 13,6-9).

b/ Péter törekvései és szerepe az őskeresztény közösségben és vitái az Apostoli zsinaton.

- Péter egyfelől a folyamatosságot képviseli: ő a feltámadás első tanúja, egyúttal egyike azoknak, akik kezdettől fogva kísérték Jézust útjain. Az ő személye főként Lukács számára jelenti az egység biztosítékát és szimbólumát. Péter ugyanakkor szembe találja magát az idő kihívásával, és túllép a zsidókeresztény közösség kialakult, szűk korlátain. Lukácsnak (és az őskeresztény közösségnek) fontos, hogy a pogányok felé való óvatos nyitást az ő személye garantálja (lásd Csel 8,14-18; 10,1-11.18; 15,7).

- Péter a pogánymisszióban Istentől kapott feladatot lát (Csel 15,7-10). Ő ebben nem annyira a szent írásokra hivatkozik, mint Jakab és a farizeusok, hanem Isten vezetésére. A Lélek megtapasztalása (Csel 8,17; 10,45-46; 15,8) elég bizonyíték arra, hogy a pogánymisszió helyes. Teológiai-elvi szempontból a páli álláspontot képviseli: a pogányoknak, ha kereszténnyé akarnak lenni, nem kell előbb zsidóvá lenniük (Csel 10,1k); hisz a zsidókeresztények is egyedül Krisztus kegyelméből kapták a megváltást, ugyanúgy, mint a po-

gánykeresztények (Csel 15,11). (Ez a »liberális« magatartás nyilvánvalóan Péternek a jeruzsálemi közösségben betöltött vezető pozíciójába került: az apostoli zsinaton Jakab a közösség vezetője; a Gal 2,11-14 szerint Péter, mint pogány misszionárius, az antiochiai közösségnél tartózkodik.)

- Nem lesz könnyű Péternek, ha többé már nem teológiai-elvi síkon mozog, hanem a gyakorlatban: Mi történik, ha zsidó- és pogánykeresztények egy közösségben élnek? Jóllehet maga Péter áttörte a zsidó életstílus korlátait, és mint misszionárius gyakorolta a pogányokkal való asztalközösséget (Csel 11,3), de azt még csak kivételnek tekinti, amellyel a misszionárius élhet? Síkraszáll tehát a közösség elvi megosztásáért? Elvárja a zsidókeresztényektől, hogy tartsák idejétmúltnak a mindennapi életükre vonatkozó szabályaikat? Vagy a pogányoktól várja el, hogy zsidó módon éljenek? Péter ezekben a gyakorlati kérdésekben határozatlan és bizonytalan. A Gal 2,11-14 szerint fájdalmasan éli meg ezt a feszültséget: Antiochiában magától értetődően asztalközösségben van a pogánykeresztényekkel, és más zsidókeresztényekkel együtt túlteszi magát a zsidó tisztasági előírásokon. Amint azonban a jeruzsálemi közösség tagjai odajönnek, újra magára veszi a zsidó életmódot, feláldozva ezért a pogányokkal való asztalközösséget. Péter egyszerűen félt, ahogy Pál gondolja, vagy más oka volt?

- Pál az egyik oldalon – a farizeusok a másik oldalon: mindegyik a maga igazát tartja kizárólagosnak, és azt teljes következetességgel védelmezi. Pétert nem csak a igazság követelménye vezérli, hanem a közösségé és a szereteté is. Határozatlansága és ingadozása mögött az az igyekezet rejlik, hogy megőrizze a közösség egységét. Péter talán felrója Pálnak az igazság iránti fanatizmusát, amely az egyház egységét teszi kockára. De Péter érzi, hogy az egység és a lelkiismeret érdekében léteznek kompromisszumok is, akkor is ha ezek a kompromisszumok először valóban megoldhatatlan válaszút elé állítják őt: a jeruzsálemi zsidókeresztény közösséggel való egységért fel akarja áldozni a pogánykeresztényekkel való asztalközösséget. Pétert ide-oda ingatja a tehetetlenség, amikor belátja a törvénytől szabad hit elvi helyességét, de szembesül a gyakorlati megoldás nehézségeivel. Helyzetét így lehetne találóan leírni: az »egyik szempontból így - de másik szempontból úgy«, vagy: »igen, de«.

- Péter meg van győződve Izrael üdvösségének elsőségéről. Jakab említett mondása (Csel 15,16k) nagyon jól tükrözi Péter helyzetét. Péter hajlik arra, hogy inkább a pogánykeresztényektől várja el, hogy figyelembe vegyék a zsidókeresztények életmódját. Ezt, mint a szolidaritás jelét várja el tőlük; nem teológiai-elvi megfontolásból, hanem az egységre alapozva.

c/ A Péter-csoport a napirendhez

Az 1. ponthoz: Péternek személy szerint nem jelent problémát a közösség egy körülmetéletlen göröggel, de megérti, hogy egy zsidónak igen.

A 2. ponthoz: Péter egyfelől megérti, hogy a farizeusi csoport lelkiismeretbeli kötelességből cselekszik, – másfelől bírálja az ő önkényes, testvérietlen eljárásukat.

A 3. ponthoz: Péter emlékeztet Jézus szavaira: »Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy visszavonjam a törvényt vagy a prófétákat; nem azért jöttem, hogy megszüntessem, hanem hogy beteljesítsem« (Mt 5,17): az egész Biblia érvényben van a pogányok számára. Péter azonban eljut oda, hogy ne az Írás betűjére, hanem a szellemére figyeljen. Bizonyos parancsoknak az elhagyását visszautasítja, mert azok szükségesek az üdvösséghez. Megérti, hogy már a második indítvány is túlzott követelést jelent a zsidókeresztények számára, ezért megpróbálja rávenni a pogánykeresztényeket, hogy fogadják el ezt az indítványt.

A 4. ponthoz: Péter visszautasítja a második indítványt teológiai-elvi alapon. De mint a többi indítványnál, itt is nehézségei támadnak. A javaslat ugyanis ellentéteket rejt magában, melyek az egységet veszélyeztetik. Ő mindenekelőtt arra hajlik, hogy halasszák el a döntést: az asztalközösség pillanatnyilag mindkét oldal számára túl magas követelmény, csak mint kivételt lehetne engedélyezni. Hangoztatja az egymás közötti megértést és a szolidaritást. Lassan-lassan hajlik arra, hogy támogassa a harmadik indítványt. Ez egész Izrael összegyűjtéséhez és megújulásához vezet: Izrael mindeddig ellenállt ennek a megújulásnak és 'összegyűjtésnek', de nem szabad fejbe verni őket.

Az 5. ponthoz: Péter itt sem tud egyértelműen dönteni, mert ez számára nem csak az igazság kérdése, hanem mindenekelőtt az egységé. Ha a napirendi pontok egyszerre nem teremtik meg az egységet, Péter hajlik arra, hogy ideiglenes szabályokat találjanak: két különböző úton folyék tovább a miszszió, mind az első, mind a második indítvány értelmében. Ő maga inkább közvetíteni szeretne, felügyelni a folyamatot.

4. A »Jakab-csoport« felkészülése az »Apostoli zsinatra«

a/ Bevezetés A vezető ismerteti a tervezett játékot, annak menetét. Kiosztja a Napirendet (Beveztés 6.) és az Információs lapot (Bevezetés 7.)

b/ Jakab (és a »Jakab-csoport«) szerepe a zsinaton

Jakab rokona, »testvére« volt az Úrnak (vö. Mk 6,3; 15,40), aki csak Húsvét után csatlakozott a jeruzsálemi közösséghez (vö. Mk 3,21.31; 1 Kor 15,7

és Jn 7,3-8). Később azonban a jeruzsálemi zsidókeresztény közösség »oszlopai« közé tartozott (vö. Gal 1,19; 2,9), amikor pedig Péter elment, annak vezetője lett. A Gal 2,12 szerint konzervatív zsidókeresztény irányt képviselt, és nagy befolyása volt a zsidókeresztény csoportra.

Ebből következik, hogy szavának nagy súlya volt a zsinaton és saját tábora is bizonyos elvárásokat támasztott vele szemben.

A zsinaton meglepően az egyensúly emberének bizonyult, aki a vitában mindenkelőtt a lelkipásztori szempontokat vette figyelembe. Egy kompromisszumot terjeszt elő, amely kétségtelenül erősebben figyelembe veszi a zsidókeresztényeket, mint a pogányokat. Az elvi-teológiai kérdésben (a körülmetélés és a törvény kötelező volta) Péterrel ért egyet (és Pállal). Amit azonban a gyakorlatban a zsidó- és pogánykeresztényeknek számára előírnak, tehát a gyakorlati következtetés a teológiai kérdésből az, hogy a pogánykeresztényektől kéri: tegyenek engedményt. A követelmény az »ádámi« vagy »természeti« törvények figyelembevétele, mint ahogy ezt a Jakab-záradék a 20. és 29. versben megfogalmazza (csatolva a Lev 17. 18). Jakab ezt nagy vívmánynak tekinti. Jakab síkraszáll amellett, hogy azokra, »akik a pogányok közül megérnek Istenhez«, »semmi további terhet« ne rakjanak. Ezért nem követeli meg sem a körülmetélést, sem a zsidó törvények teljeskörű megtartását. Az viszont, amit a pogányoktól megkíván, az az ő számára magától értetődő (a 21.v.).

c/ Jakab a napirendhez

A 3. ponthoz: a II. indítvány

A 4. ponthoz: a III. indítvány

5. A »Titusz-csoport« felkészülése az »Apostoli zsinatra«

a/ A pogányból lett keresztények szerepe a zsinaton

Titusz megtért pogány. Ő úgy fogadta be az örömhírt, ahogy azt egy pogány meg tudta élni. Mindaz, ami a törvénnyel kapcsolatos, számára idegen. Az Írásoknak számára csak annyiban van jelentőségük, amennyiben megmagyarázzák azt, ami Jézus Krisztusban történt.

Titusz a keresztség által vált kereszténnyé. Nem kellett körülmetélkednie (Gal 2,6).

A pogányból lett keresztények előreláthatóan nem sokat fognak érteni a tárgyalásból. Újra és újra meg kell kérdezniük számos dolgot, ami a zsidók számára magától értetődő. A zsinatnak tehát először is sok kérdést tisztáznia kell a pogányból lett keresztények számára. Nem magasröptű teológiai dolgo-

kat, hanem teljesen gyakorlati tennivalókat (az étkezésre vonatkozó törvény, a körülmetélés, a Tóra mint Törvénykönyv, stb.) Títusz szívvel-lélekkel keresztény. Szeretné, ha ez sok pogány számára lehetővé válna. Ezért annak örülne, ha minél kevesebb akadályt állítanának azok elé, akik kereszténnyé akarnak lenni. Óv attól, hogy a hithirdetés magasröptű teológiai fejtegetéssé váljon, amit senki sem ért. A keresztény felvétele sokkal egyszerűbb dolog, nem kell hozzá túl sokat magyarázkodni.

b/ Ráhangolódás a pogányból lett keresztények szerepére

A körülményekből adódóan a pogányokból lett keresztények bemutatkozása valószínűleg nem diadalmenet. Ők állnak a viták kereszttüzében, melynek során az »írástudók« (a farizeusok és a farizeusi műveltségű Pál) és a »tekintélyesek« (Péter és Jakab) viszik majd a szót. A csoport vezetője tehát eleve erre a nehéz helyzetre készüljön. Az egyházi testületek sem tudnak szabadulni attól a kísértéstől, hogy szívesebben beszélnek az érintettről, mint az érintettel. (Ha a résztvevők, miközben a zsinati ülés megnyílik, gyakran szóba állnak a kiszolgáltatottakkal, a képzetlenekkel és a jelentéktelenekkel, máris észlelhető valami javulás).

c/ Títusz a napirendi pontokhoz

I. Valószínű, hogy a farizeusok köre mindjárt az ülés elején követelni fogja a körülmetéletlenek eltávolítását a zsinatról. A pogányságból származó keresztények viszon hamar megérzik ezt, és óvást emelnek az ellen, hogy a körülmetélés kérdésében nélkülük hozzanak döntést.

II. Títusz esetleg elmondhatja, hogy a pogányok hogyan gondolkodnak Istenről. Ebben a kérdésben ő illetékes. De az is lehet, hogy kényelmetlen volna erről beszélnie. Talán nem is fogja senki faggatni őt erről, mert ez aligha vinné előbbre az ügyet.

III. Títusz nem tud mit kezdeni a törvénnyel. Szívesen olvassa a Szentírást, de őt a törvény sehová se vezeti. Jézus az életével megmutatta, hogy mit jelent a »törvény szerint élni«.

IV. Az asztalközösség Títusz számára nem jelent semmi problémát. Igen meglepi viszont, hogy a keresztények kölcsönesen kizárhatják egymást az étkezésből.

V. Títusz csakis a törvénytől szabad misszió mellett tud síkraszállni, ahogyan Pál eddigi munkássága során látta. Minden szabályozás csak árthat a missziónak. A saját életében tapasztalta meg ennek előnyét, hiszen, ő is így szabadult meg korábbi pogány életétől.

6. NAPIREND

1. Pont: Testvérünk, Pál tudósít bennünket a ciprusi, a frígiai és a pamfíliai missziós útjáról.

2. Pont: Testvérünk, Barnabás (a szíriai Antiochiából) tudósít bennünket a közösségében történt zavaró eseményekről, amelyet a megbízás nélkül ott tanító zsidó testvérek idéztek elő.

3. Pont: A törvény érvényessége a nem-zsidók számára

I. Indítvány: Az egész törvény érvényes a nem-zsidók számára: mindannyian prozeliták lesznek.

II. Indítvány: A nem-zsidók számára csak a fontosabb parancsok kötelezők: az áldozati hús, a vér, a fojtott állatok fogyasztása és az erkölcstelenség kerülése.

III. Indítvány: A nem-zsidók elismerik a Szentírást, de nincsenek a törvény betartására kötelezve.

4. Pont: Az asztalközösség kérdése zsidó és nem-zsidó testvérek és nővérek között.

I. Indítvány: Zsidó és nem-zsidó közt az asztalközösség lehetetlen.

II. Indítvány: Minden nem-zsidónak, aki elismeri az Urat, igazi zsidóvá kell válnia.

III. Indítvány: A nem-zsidók elismerik a zsidók elsőbbségét. Tehát az asztalközösség előfeltétele, hogy a nem-zsidók tekintettel vannak a zsidó tisztasági előírásokra.

IV. Indítvány: A zsidók és a nem-zsidók egyenjogúak. Az étkezés módját mindenkor a vendéglátó közösség gyakorlata határozza meg.

V. Indítvány: A tisztasági előírásoknak nincs többé jelentősége a keresztény közösségekben. Az asztalközösség nem vet fel semmiféle problémát. A zsidókeresztények döntsenek: zsidók akarnak lenni vagy keresztények.

5. Pont: A továbbiakban hogyan kell végezni a missziós munkát?

I. Indítvány: A zsidóságban eddig szokásos prozelitizmus gyakorlata szerint.

II. Indítvány: Teljes szabadság a misszióban, a törvény igája nélkül.

7. INFORMÁCIÓS LAP

A vallási közösségeknek és így a zsidóságnak is, különösen ha szórványban élt, alapvető törekvése az elkülönülés. Ebben fontos szerepet játszik a vallási-rituális tisztaság és szentség követelménye. Ezek az előírások korlátok közé szorítják a nem-zsidókkal való érintkezést. A zsidóknak a nem-zsidókkal minden asztalközösség tiltott. Ez az elkülönülés megóvja őket az idegen vallások befolyásától, a különállás jele az isteni kiválasztottságuknak és egyben hitvallás is.

Tisztátalanná érintés útján válik az ember, tehát a tisztátalan személyeken kívül a tisztátalan tárgyak érintésétől is tartózkodni kell. A tisztátalanságtól meghatározott eljárással lehet megszabadulni (»megtisztulni«), hogy a közönséges vagy a szent dolgokat újra érinthesse az ember. Tisztátalanná tehetnek különböző folyadékok (testnedvek), de tisztátalanná tesznek a testi hibák (vakság, süketség, bénaság), a bőrbetegségek (pl. a kiütés), valamint a nemi élettel kapcsolatos dolgok (pollúció, menstruáció, együtthálás, szülés).

A tiszta állatokat – amelyeket áldozatként is be lehet mutatni – szigorúan meg kell különböztetni a tisztátalanoktól, melyeknek a fogyasztása tilos, és amelyeket áldozatul sem szabad felajánlani. A megtisztulás elsősorban »élő« - tehát nem állott - vízzel történik. Az élő vízben való lemosás mértéke a tisztátalanság mértéke szerint változik a kézmosástól a fürdésig (alámerülés). Ez utóbbi végzéséhez külön létesítmények voltak, melyekben legalább 800 liter víznek kellett lennie (pl. Masszádában, Jerikóban, Kumránban, Korazinban, Kirbet-Sémában és más helyeken). Az evőeszközöket és főzőedényeket is »élő« vízzel tisztították.

Ha valaki zsidóvá akart lenni, nyilatkozatot kellett tennie egy rabbinikus bíróság előtt, és alá kellett vetnie magát a prozelitakeresztségnek (beavató fürdésnek) és a körülmetélésnek. Ezáltal – némi megszorítással – zsidóvá vált, ám csak a harmadik generáció után kapott a zsidókkal azonos jogokat a közösségben. A zsidó álláspont, hogy JHWH az egyetlen és egyetemes Isten, alapvetően missziós feladatot is jelentett, mert a történelem célja, hogy Istent minden nép elismerje. A nem-zsidókból való prozelitaszerzést a felsőbbség gyakran akadályozta. Bizalmatlanok voltak a megtérni akarókkal szemben, mert az üldözések idején rossz tapasztalatokat szereztek velük kapcsolatban. Zsidó és nem-zsidó között a keveredés alapvetően tilos volt. A nem-zsidó partnernek zsidóvá kellett lennie ahhoz, hogy összeházasodhassanak.

8. Ének: Békesség legyen velünk

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Békesség legyen velünk (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	Bevezetés 8. 80.o.	kotta 10 perc
2. Az apostoli zsinat eljátszásához öt frakciót vagy csoportot kell kialakítanunk: - A »farizeus-csoport«: ők azt az álláspontot képviselik, hogy minden keresztény számára kötelező a körülmetélés (vö. Csel 15,5), ld. Bevezetés 1. - A »Pál-csoport«: ők a törvénytől mentes pogánymissziót képviselik, és beszámolnak az ottani jó tapasztalatokról (1. missziós út: Csel 13,4- 14,28). Ld. Bevezetés 2. - A »Péter-csoport«: ők képviselik Jézus tanítványait, akik egyfelől még személyesen ismerték a Mestert, másfelől most részben teljesen új kihívásokkal szembesülnek (vö. »Pogányok Pünkösdje«, Csel 10,2-11,18), ld. Bevezetés 3. - A »Jakab-csoport«: ők képviselik a jeruzsálemi zsidókeresztény »ős-közösségben« a tekintélyt, akiknek közvetíteni kell a »törvénytől mentes pogánymisszió« viszályában, ld. Bevezetés 4. - A »Títusz-csoport«: közöttük találhatók a pogánykeresztények, akik keveset vagy egyáltalán semmit sem jelent a zsidó törvény, és a létükért küzdenek, ld. Bevezetés 5. Minden csoport kialakítja a maga teológiai álláspontját és felkészül az »Apostoli zsinatra«.	kiscsoportos munka	a csoportok külön-külön megkapják a számukra szükséges segédanyagot a felkészüléshez, a Napirendet és az Információs lapot, mindenki, 30 perc

3. A felkészülés után a különböző csoportok összegyülekeznek az »Apostoli zsinatra«. Az ülés a Napirend (ld. Bevezetés 6.) szerint zajlik. Minden csoport lehetőséget kap, hogy megtehesse az indítványait, a véleménynyilvánítás után mindig szavaznak.	A tanácsteremben összegyűlnek a csoportok. Jakab vezeti az ülést a napirend szerint. Az ülés kimenetele elvileg nyitott: a játéknak nem az a célja, hogy az egykori »történelmi« eseményt újra lejátsszuk, hanem hogy az álláspontok világosabbá váljanak, és hogy az egyes frakciók átéljék hitbeli döntésük komolyságát.	a »tanácsterem« kialakítása, névkártyák, menóra (hétágu gyertyatartó), Jakab számára imakendő, a farizeusoknak fejfedő 60 perc
4. Kiértékelés Fontos, hogy az ülés végén kiértékeljük a gyűlés lefolyását.	csoportbeszélgetés	15 perc
5. Befejező ima, ének		kotta, menóra 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1997. Advent.

Szeretettel: Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óravezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A HEGYI BESZÉD

Máté tanítása a közösségről

A.) Alapgondolat

Az apostoli zsinat leírásából megismertük Lukács közösségkoncepcióját, most pedig a Hegyi Beszéd tanulmányozása során Máté felfogásával ismerkedünk meg. A a két szinoptikus összehasonlítása során szemünkbe ötlik, hogy mind Máté, mind Lukács a „Boldogságokkal" kezdi a „Hegyi Beszédet". A „Hegyi Beszéd" elnevezés Máté szövegére vezethető vissza („fölment a hegyre"). Lukácsnál egy sík helyre megy Jézus, így Lukács evangéliumában ez a rész a „Jézus beszédeinek gyűjteménye" címet kapta. Világosan látható, hogy mindkét evangélista azonos forrásból dolgozott, az ún. Logion forrásból (Jézus beszédeinek gyűjteménye), de azt mindegyikük átdolgozta saját közösségük számára. Abból, ahogyan Máté „Hegyi Beszéd"-dé formálta a Jézusról szóló hagyományanyagot – vagyis az evangelista szerkesztői tevékenységéből – kapjuk meg a kulcsot a mátéi közösségkoncepcióhoz: ebből ismerhetjük fel, hogy közössége számára mindezzel valójában mit is akart mondani.

B.) Szentírási szöveg:

Mt 4,23-5,12

23 Jézus ezután bejárta egész Galileát. Tanított a zsinagógáikban, hirdette az ország örömhírét és meggyógyított minden betegséget és minden bajt a nép között. 24 Eljutott a híre egész Szíriába, és odavitték hozzá mindazokat, akik rosszul voltak, akiket különféle betegség és kínok gyötörtek, az ördögtől megszállottakat, holdkórosokat és bénákat, ő pedig meggyógyította őket. 25 Nagy népsereg követte Galileából és a Tízvárosból, Jeruzsálemből, Júdeából és a Jordánon túlról.

1 A tömeget látva fölment a hegyre. 2 Leült, a tanítványai odajöttek hozzá, ő pedig szólásra nyítva ajkát, így tanította őket:

3 „Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.

4 Boldogok akik most sírnak, mert ők majd vigasztalást nyernek.

5 Boldogok a szelídek mert ők öröklik a földet.

6 Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot, mert ők majd jóllakna.

7 Boldogok az irgalmasok, mert ők majd irgalomra találnak.

8 Boldogok a szívűekben tiszták, mert ők látni fogják Istent.

9 Boldogok a békességszerzők, mert őket Isten fiainak fogják hívni.

10 Boldogok, akiket az igazság miatt üldöznek, mert övék a mennyek országa.

11 Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam. 12 Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok nagy a mennyekben; így üldözték ugyanis a prófétákat is, akik előttetek voltak.

Lk 6,17-26

17 Majd lement velük és megállt egy sík helyen. Vele volt tanítványainak egy nagy csoportja és hatalmas népsokaság egész Júdeából, Jeruzsálemből, Tírusz és Szidón tengermellékéről, 18 akik eljöttek, hogy hallgassák őt és meggyógyuljanak betegségeikből. Akiket pedig tisztátalan lelkek gyötörtek, meggyógyultak. 19 Az egész tömeg érinteni akarta őt, mert erő áradt ki belőle és meggyógyította mindnyájukat.

20 Akkor szemeit tanítványaira emelte, és így szólt:

21 „Boldogok vagytok ti szegények, mert tiétek az Isten országa.

Boldogok vagytok, akik most éheztek, mert kielégítenek benneteket.

Boldogok vagytok, akik most sírtok, mert nevetni fogtok.

22 Boldogok lesztek amikor gyűlölnek titeket az emberek, amikor kirekesztenek és szidalmaznak és kivetik neveteket az Emberfiáért! 23 Örüljetek azon a napon és vigadjatok, mert íme nagy a ti jutalmatok a mennyben! Hiszen atyáik éppen így cselekedtek a prófétákkal.

24 De jaj nektek gazdagok, mert megkaptátok vigasztalásotokat!

25 Jaj nektek, akik most jóllaktatok, mert éhezni fogtok!

Jaj nektek, akik most nevettek, mert majd gyászoltok és sírtok!

26 Jaj nektek, amikor mindenki magasztal titeket mert atyáik éppen így cselekedtek a hamis prófétákkal!

C.) Bevezetés

1. Máté Hegyi Beszédének összehasonlítása Lukács szövegével

	Mt 5-7	***Lk 6***	***Lk***
Bevezetés	**5**,1-2	20a	
A Nyolc Boldogság	3-12	20b-23	
Só és fény	13.14-16		**14**,34-35; **11**,33
Törvény	17-20		
egy vesszőcske sem	18		**16**,17
Gyilkosság	21-26		
úton a bíróhoz	25-26		**12**,57-59
Házasságtörés	27-30		
Válás	31-32		**16**,18
Hamis eskü	33-37		
Bosszú	38-42	29-30	
Ellenségszeretet	43-45	27-28	
	46-48	32.36	
Alamizsna	**6**,1-4		
Imádság	5-15		
Mi Atyánk	9-13		**11**,2-4
Böjt	16-18		
Kincs és aggódás	19-34		**12**,22-34
a szem	22-23		**11**,33-36
két úr	24		**16**,13
Ne ítéljetek	**7**,1-2	37-38	
A képmutató és a gerenda	3-5	37-38	
Szent dolgok	6		
Az ima meghallgatása	**7**,11		**11**,9-13
Aranyszabály	12	31	
Szűk kapu	13-14		**13**,23-24
A fa és a gyümölcse	15-20	43-45	
Uram, Uram	21-23	46	
sohasem ismertelek!	22-23		**13**,26-27
A sziklára épített ház	24-27	47-49	
Befejezés	28-29		vö. 7,1

2. A Hegyi Beszéd felépítése

a. A Hegyi Beszéd külső kerete

4,25	Nagy népsereg követte (...)
5,1	A tömeg láttára Jézus fölment a hegyre (...)
5,2	Akkor szólásra nyitva ajkát, } így tanította őket:
5,3-7,27	A HEGYI BESZÉD
7,28	Ezzel Jézus befejezte beszédét. } A nép álmélkodott tanításán (...)
8,1	Amikor lejött a hegyről nagy sokaság követte.

b. A Hegyi Beszéd áttekintése

1.	Külső körülmények	Mt 4,25-5,2
2.	Bevezetés: a nagy küldetés	Mt 5,3-16
2.1.	A nyolc boldogság	Mt 5,3-12
2.2.	Amit a világ számára jelent	Mt 5,13-16
3.	Főrész: a Törvény tökéletesítése	Mt 5,17-7,12
3.1	Bevezetés: a Törvény megvalósítása	Mt 5,17-20
3.2	Ellentét: rosszat gyökerénél megragadni	Mt 5,21-48
3.2.1.	Az agresszió	Mt 5,21-26
3.2.2.	A házasságtörés	Mt 5,27-30
3.2.3.	A válás	Mt 5,31-32
3.2.4.	A hamis eskü	Mt 5,33-37
3.2.5.	A bosszú	Mt 5,38-42
3.2.6.	A szeretet szűkössége	Mt 5,43-48
3.3	A jámborság: kit szolgálok önmagamat vagy Istent?	Mt 6,1-18
3.3.1	Az alamizsna	Mt 6,1-18
3.3.2.	Az ima: a **MI ATYÁNK**	Mt 6,5-15
3.3.3.	A böjt	Mt 6,16-18
3.4.	A világgal való új kapcsolat: A „szabadság"	Mt 6,19-7,18
3.4.1.	Szabadság az anyagi javaktól	Mt 6,19-24
3.4.2.	Szabadság az aggódástól	Mt 6,25-34
3.4.3.	Szabadság az ítélkezéstől	Mt 7,1-5
3.4.4.	A lelkek megkülönböztetése	Mt 7,6
3.4.5.	A bizakodó ima	Mt 7,7-11
3.5.	Lezárás: Az „aranyszabály"	Mt 7,12
4.	Befejezés: Felhívás a döntésre	Mt 7,13-27
4.1.	Választás a két út között	Mt 7,13-14
4.2	Választás az igazi és hamis próféták között	Mt 7,15-20
4.3.	Választás az igazi és a hamis tanítványok között	Mt 7,21-23
4.4.	Választás a sziklára vagy a homokra való építés közt	Mt 7,24-27
5.	Külső körülmények	Mt 7,28-8,1

3. Egybehangzás

– nagy népsereg követte Jézust
– mindenkit meggyógyított
– boldogságok;
– részleges egybehangzások némelyik boldogságnál, mint pl. Lk 6,22 és Mt 5,11

Különbségek

Lk	**Mt**
– lement a hegyről egy sík helyre	- fölment a hegyre
– közvetlen megszólítás: „boldogok vagytok"	- harmadik személyben való megszólítás: „boldogok,akik" (kivétel: 11.v.)
– négy boldogság	– kilenc boldogság
– Boldogok vagytok, ti szegények	– Boldogok a lélekben szegények
– Boldogok vagytok, akik most éheztek	– Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot
– jajok	

Mit lehet megállapítani ezekből az egybehangzásokból és különbségekből? Az első kérdés az, hogy vajon melyik evangélista őrizte meg pontosabban az eredeti megfogalmazást. Négy boldogság mindkét evangélistánál szerepel. Itt csak a beszédforma különbözik, és egy-két kiegészítés található Máténál. E négy boldogság esetében az a valószínű, hogy Lukács tartotta meg a boldogságok eredeti formáját, Máté pedig továbblép: „spiritualizál", elvonatkoztat, amikor nála

– a „szegények"-ből „lélekben szegények" lettek,

– az „éhezők"-ből pedig azok, „akik éhezik és szomjazzák az igazságot".

Máténál többé már nem az ember elemi szükségleteiről van szó, hanem magatartásról. Ebbe az irányba mutat, hogy a közvetlen megszólítás is (2. személy: „boldogok vagytok ti") Máténál közvetettbe megy át („boldogok, akik"). Könnyen meglehet az is, hogy Máté egyszerűen átvette az ószövetségi boldogságmondás formulát, amilyen pl. a Zsolt 1,1-ben található: „Boldog az az ember, aki nem követi a gonoszok tanácsát". Az is lehet azonban, hogy Máté minden időben érvényes életszabályt akart adni, azért használta ezt az általános (harmadik személyű) megszólítást.

4. Az egyes boldogság-mondások

– „Boldogok a lélekben szegények..." Szegények azok, akik az élet árnyékos oldalán élnek, akik a gazdasági ranglista legalján állnak, akikre tetteik és sorsuk összefüggésében mint Isten által megvetettekre, bűnösökre tekintettek (vö. Jn 9,2: „Ki vétkezett, ő vagy a szülei..."). Ezek a szegények azonban a prófétai hagyomány szerint Isten különös védelme alatt állnak: Isten egyenesen az ő szószólójuk (vö. Iz 3,14k; Ám 2,6k). Istennek erről a különös szere-

tetéről beszél Jézus is a szegényeknek: a leprásoknak, a betegeknek, a kitaszítottaknak, a vámosoknak és a bűnösöknek, a szamaritánusoknak, a nőknek és a gyermekeknek...

A „lélekben szegény" kiegészítéssel Máté ennek a szegénységnek még egy további fontos vonatkozására is utal. A 'lélekben szegény' számára egyáltalán nem az anyagi dolgok a fontosak. A szegénység nyitott, elfogadó magatartás is, amikor valaki tudatosan elfogad mindent, amit Isten küld. Az igazi 'szegény' csak Istenre hagyatkozik. Ehhez a magatartáshoz hozzátartozik az anyagi szegénység is, amint azt Lukács is hangsúlyozza: „Jaj nektek gazdagok, mert megkaptátok vigasztalásotokat!" (Lk 6,24) A gazdagok számára állandóan ott a veszély, hogy önmagukban és a pénzükben bízva elhagyják Istent.

- „Boldogok, akik most sírnak..." A második boldogság ismét említi a szegények szenvedését, és újra megadja ezeknek az embereknek a vigasztalás ígéretét, a vigasztalást, amelyről a Jel 21,3k is beszél: Isten „letöröl majd a szemükről minden könnyet, és nem lesz többé sem halál, sem gyász, sem jajgatás és fájdalom."

- „Boldogok a szelídek..." Akik nem alkalmaznak erőszakot, azoké lesz az ország. Egy olyan világban, ahol az a tapasztalat, hogy a hatalmasok magukhoz ragadják a hatalmat, a kisemmizetteknek és gyengéknek szóló ígéret egyben provokáció is azok számára, akik a hatalmat gyakorolják.

- „Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot..." Ismét a szegényekről és a szükséget szenvedőkről van szó. Máté kiegészítésében „az igazságot" Máté egyik kulcsszava szerepel. Az „igazság" maga a szövetséghez hű Isten, aki megköveteli, hogy az ember is ugyanúgy őhozzá hasonlóan, igaz módon éljen. Aki nem vágyik erre (nem éhezi és szomjazza ezt), az nem nyeri el az „igazságot". Ez az „igazság" az egész Hegyi Beszéd alapmotívuma.

- „Boldogok az irgalmasok..." Amint Isten cselekvése az embert válaszra készteti, úgy itt az ember irgalmassága is kiváltja Isten irgalmát: „amilyen mértékkel mértek, olyan mértékkel mérnek majd nektek is" (Mt 7,2).

- „Boldogok a szívükben tiszták..." A szív az ember egész valóját, egzisztenciáját jelenti, nem csak a benső énjét. Istent látni a legnagyobb dolog, ezt helyezi kilátásba a boldogság-mondás.

- „Boldogok a békességszerzők..." Nem a békés természetű emberekre gondol, hanem olyan magatartásról beszél, amely kiengesztelődést eredményez, vagyis nem az egyén békéjét (az én Istenem és én), hanem társadalmi, közösségi békét. Az „Isten fiai" kifejezés Isten kedveltjeit jelenti (akiket Isten különösen kedvel, vö. Zsolt 2,7: „Fiam vagy te"). Egész Izraelt, a királyt vagy egyes hívőket is lehet így nevezni.

- „Boldogok, akiket az igazság miatt üldöznek..." Ez már utalás a korai egyház közösségének helyzetére. A tanítványi mivolt ismertető jegye az üldözés, az üldöztetés hozzátartozik Jézus követéséhez.

- „mert övék a mennyek országa" Ez a fordulat fogja keretbe Máténál a hat boldogság-mondást (vö. Mt 5,3). A „mennyek országa" ill. az „Isten országa" Jézus egész igehirdetésének témája: „Térjetek meg, mert elközelgett a mennyek országa" (Mt 4,17; vö. Mk 1,15; Lk 4,15). „Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam." A harmadik személyben elhangzó mondat itt átvált a közvetlen megszólításra: „Boldogok vagytok..." (vö. Lukács szövegét, aki a boldogságmondást más formában is megőrizte).

5. A boldogság-mondások értelmezése

A boldogságok mind Máténál, mind Lukácsnál Jézus beszédének az elején találhatók. Elsőként tehát nem követelések hangzanak el, hanem ígéretek. Mert ezekből az ígéretekből bontakozik ki az a keresztény magatartás, amelyről a beszéd további része szól: „Tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyei Atyátok tökéletes" (Mt 5,48).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Boldogságok (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	szöveg és dallam, 489. o.	kotta, 10 perc
2. A Hegyi Beszéd megközelítése: A köznapi beszéd fordulatai közt is szerepel, ezért aztán sokféle dolgot juttathat eszünkbe ez a címszó. Ezek lehetnek olyan idézetek is a nagyobb szövegösszefüggésekből, mint a „Nyolc Boldogság", egyes példázatok vagy a „Mi Atyánk".	Mi jut eszembe a Hegyi Beszéd címszóról? Asszociáció. Az óravezető felírja egy nagy papírra amit a résztvevők mondanak.	nagy papír, filctoll 10 perc
3. A „Hegyi Beszéd" két megfogalmazása: Arra a kérdésre, hogy hol szerepel a Hegyi Beszéd a Bibliában, azt a feleletet kapjuk, hogy két helyen, Máténál és Lukácsnál. Mindketten azonos forrást használnak (a Logion-forrás, Q). Mindkét evangelista átdolgozta ezt a forrásanyagot a	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	nagy alakban megrajzolt táblázatok, jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc

saját közössége számára. A „Hegyi Beszéd" elnevezés arra a helyre vezethető vissza, ahol Máténál elhangzik („fölment a hegyre").

Máté Hegyi Beszédének összehasonlítása Lukács szövegével ld. Bevezetés 1.

A Hegyi Beszéd felépítése ld. Bevezetés 2.

A Hegyi Beszéd külső kerete ld. Bevezetés 2/a

A Hegyi Beszéd áttekintése ld. Bevezetés 2/b

4. A boldogságok kétféle megfogalmazása: ld B.) Szentírási szöveg és a Bevezetés 3.	szövegösszehasonlítás, egyéni, írásbeli munka, összesítés a táblán, írásban	az egymásmellé kigépelt szentírási szöveg ld. B.), szines filctollak az egybehangzások és a különbségek aláhuzogatáshoz, tábla, kréta, 30 perc
5. A Nyolc Boldogság, ld. Bevezetés 4. 5.	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc
6. Befejező elmélkedés ld. szemben, 21.o.., ének	rövid csend után az óravezető felolvassa az elmélkedés szövegét	kotta, gyertya, az elmélkedés szövege, 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1998. március.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A HEGYI BESZÉD II.

Antitézisek: „Ezt mondták a régieknek... Én viszont azt mondom nektek"

A.) Alapgondolat

Az Ószövetség a törvény vallása: a törvény betartásán alapul (MTörv 5,32-6,9; MTörv 30,11-14; MTörv 32,46-47), Izrael számára a törvény választása az élet választása (Mtörv 30,19). Az Ószövetség szerint Isten országának megvalósulása a törvény tökéletes betartásán múlik.

Az Újszövetség a szeretet vallása: a szereteten alapul (Jn 13,31-35; Jn 17,26; 1 Jn 4,7-17), nem eltörli, hanem beteljesíti a törvényt (Mt 5,17-18). Az Újszövetség szerint Isten országának megvalósulása a szereteten alapszik (Lk 17,20-21; Jn 15,12-17).

Tudjuk, hogy a kereszténység kezdeti időszakában komoly problémát jelentett, hogy vajon a pogányokból megtért keresztények számára is kötelező érvényűek-e a zsidó törvényi előírások, vagy sem. Máté Hegyi Beszédében a hagyományos zsidó felfogás jut érvényre: „Nem azért jöttem, hogy visszavonjam a törvényt", Mt 5,17; „egy jóta vagy egy vesszőcske sem marad el a törvényből", Mt 5,18. Ám ugyanakkor az is kiderül, hogy a törtvény el nem törlése nem jelenti egyben a hagyományok változatlan követését. Jézus az eddigi kereteket szétfeszíti: nem eltörli, hanem beteljesíti a törvényt.

Jézusban sajátos értelmezést nyer a törvény, visszakapja azt az eredeti értelmét, amely eredetileg Isten akarata volt. Jézus visszavezeti a törvényt a gyökerekhez.

A törvény és a próféták (= a Szentírás) a szeret kettős parancsán alapszanak (Mt 22,36). A törvény értelmezésének legfőbb lényege a szeretet. Aki azt megvalósítja, az „megigazul". De ez a megigazultság nem szavakban áll (vö. Mt 23,3), ezt a feddést újra meg újra visszahalljuk a „farizeusok és írástudók"-kal kapcsolatban. A második feddés annak a buzgó törvénytiszteletnek szól, amely nem találkozik többé Isten akaratával. Hogy mi Isten akarata, azt fejti ki Jézus az antitézisekben:

„Ezt mondták a régieknek... – Én azonban azt mondom nektek", Mt 5,21-22.

B.) Szentírási szöveg:

Mt 5,17-48

A törvény és a próféták 17 Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy visszavonjam a törvényt vagy a prófétákat; nem azért jöttem, hogy megszüntessem, hanem hogy beteljesítsem. 18 Mert bizony, mondom nektek: amíg el nem múlik az ég és a föld, egy ióta vagy egy veszszőcske sem marad el a törvényből, amíg minden be nem teljesedik. 19 Aki tehát egyet is elhagy e legkisebb parancsok közül és úgy tanítja az embereket, azt a legkisebbnek fogják hívni a mennyek országában; aki pedig megteszi és tanítja, azt nagynak fogják hívni a mennyek országában.

20 Mert mondom nektek: ha a ti igazságtok nem múlja felül az írástudókét és farizeusokét, semmiképp sem mentek be a mennyek országába.

A harag és a megbékélés 21 Hallottátok, hogy ezt mondták a régieknek: 'Ne ölj; aki pedig öl, méltó az ítéletre' (Kiv 20,13). 22 Én viszont azt mondom nektek, hogy mindenki, aki haragszik testvérére, méltó az ítéletre. Ha valaki azt mondja a testvérének: 'Oktalan', méltó a főtanács ítéletére; aki pedig azt mondja: 'Bolond', méltó a gyehenna tüzére. 23 Amikor tehát fölajánlod adományodat az oltáron, és ott eszedbe jut, hogy testvérednek valami panasza van ellened: 24 hagyd ott az adományodat az oltár előtt, és először menj , békülj ki testvéreddel, s csak akkor menj, és ajánld föl adományodat. 25 Egyezz meg ellenfeleddel gyorsan, amíg vele vagy az úton; nehogy ellenfeled átadjon téged a bírónak, a bíró pedig a törvényszolgának, és börtönbe vessenek. 26 Bizony, mondom neked, semmiképp sem jössz ki onnan, amíg meg nem fizeted az utolsó fillért.

A házasságtörés 27 Hallottátok, hogy ezt mondták a régieknek: 'Ne paráználkodj!' {Kiv 20,14} 28 Én viszont azt mondom nektek, hogy mindaz, aki asszonyra néz azért, hogy megkívánja őt, már paráználkodott vele a szívében. 29 Ha pedig a jobb szemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt és dobd el magadtól; mert jobb neked, hogy elvesszen egy a testrészeid közül, mint hogy az egész testedet a gyehennára vessék. 30 És ha a jobb kezed megbotránkoztat téged, vágd le azt és dobd el magadtól; mert jobb neked, hogy elvesszen egy a testrészeid közül, mint hogy az egész tested a gyehennára jusson.

A válás 31 Azt is mondták: 'Aki elbocsátja feleségét, adjon neki válólevelet' {MTörv 24,1}. 32 Én viszont azt mondom nektek, hogy mindaz, aki elbocsátja feleségét – kivéve a paráznaság esetét –, házasságtörővé teszi, és aki elbocsátott nővel összeházasodik, házasságot tör.

Az eskü 33 Szintén hallottátok, hogy azt mondták a régieknek: 'Ne esküdj hamisan, hanem add meg az Úrnak, amire esküdtél!' {Lev 19,12} 34 Én viszont azt mondom nektek, hogy egyáltalán ne esküdjetek: se az égre, mert az az Isten trónja, 35 se a földre, mert az az ő lábainak zsámolya {Iz 66,1}, se Jeruzsálemre, mert az a nagy király városa {Zsolt 48,3}. 36 A fejedre se esküdj, mert egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni. 37 Legyen a ti beszédetek: igen, igen, nem, nem; ami ezeknél több, a gonosztól van.

A bosszú 38 Hallottátok, hogy azt mondták: 'Szemet szemért, és fogat fogért' {Kiv 21,24}. 39 Én viszont azt mondom nektek: ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem aki megüt téged a jobb arcodon, fordítsd oda neki a másikat is. 40 És aki pereskedni akar veled és el akarja venni a köpenyedet, engedd át neki a ruhádat is; 41 s ha valaki kényszerít téged egy mérföldnyire, menj el vele kettőre. 42 Aki kér tőled, annak adj, és attól, aki kölcsön akar kérni tőled, el ne fordulj.

Az ellenségszeretet 43 Hallottátok, hogy azt mondták: 'Szeresd felebarátodat {Lev 19,18} és gyűlöld ellenségedet.' 44 Én viszont azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért, 45 hogy fiai legyetek mennyei Atyátoknak, mert ő fölkelti napját a gonoszokra és a jókra, s esőt ad igazaknak és gazembereknek. 46 Ha ugyanis csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi lesz a jutalmatok? Nemde a vámosok is ugyanezt teszik? 47 És ha csak a testvéreiteket köszöntitek, mi rendkívülit tesztek? Nemde a pogányok is ugyanezt teszik? 48 Ti tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyei Atyátok tökéletes.

C.) Bevezetés

1. Az 5,17.20-ben található keret és a 18-19. vers között feszültség van. A két középső vers a „zsidókeresztény" teológiából származik, és Jézust, mint a „zsidóság beteljesítőjét" értelmezi. Ezért a zsidó törvényeket továbbra is kötelező megtartani. Minden felhígítást – ezt érti a vesszőcskéhez való ragaszkodáson – Isten akaratának megszegéseként értelmez.

A teológiai ellenfelet azonban, vagyis a „pogánykeresztényeket", akik erősen relativizálják a törvény érvényességét minden keresztény számára („a törvény és a próféták Jánosig tartottak " Lk 16,16), nem fosztja meg Isten országától, csak ők ott a legkisebbek lesznek. Így senkit sem zárnak ki, senkit nem exkommunikálnak.

2. – „Ne ölj" (5,21-26, ld. Kiv 20,13; Lev 19,17)

Az első antitézisben bukkan fel először a formula: „Ezt mondták a régieknek - én azonban azt mondom nektek". Az eredeti szöveg a „mondatott" szenvedő szerkezetet használja, ami azt fejezi ki, hogy ez Isten akaratának tiszteletreméltó előírása. Ez azt jelenti, hogy „ti azt mint Isten akaratát hirdetitek – én azonban azt mondom nektek". Ki beszél tehát itt? Világos, hogy ez egy hívő zsidó fülében istenkáromlásként hangzott. Csak abban nem váltott ez ki tiltakozást, aki Jézusnak Istentől való származásában hitt. Jézus Isten akaratát új megvilágításba helyezi. Az, amit a „ne ölj" parancsról eredetileg gondoltak, itt most új értelemben bontakozik ki:

Nem az emberölés tettével kezdődik a gyilkosság bűne, hanem „a szívben". A törvény által csak a külső, ellenőrizhető tetteket lehet büntetni. Ennek többnyire az a következménye, hogy a törvény által nem büntethető tettet nem is tartják bűnnek („Nem azért jöttem, hogy megszüntessem a törvényt"). Jézus itt eltörli ezt a törvényközpontú gondolkodást, amely az egyértelmű bizonyosságra törekszik. Már nem lehet többé kimosakodni a törvénnyel (Mt 15,5). A parancsok soha nem tudják kielégítően meghatározni az emberi kapcsolatokat.

A beszéd az „adomány fölajánlásáról" (23k.v.) ebbe az irányba mutat. Nem lehet istentiszteletet bemutatni, nem lehet Istennel kibékülni akkor, ha a felebaráttal nem békültünk ki. A felebaráti szeretet egyenesen feltétele az istentiszteletnek.

Az ellenfelet is ehhez a felebaráti szeretethez csatolja (25k.v.), az ellenségre is kiterjeszti a vele való kibékülés kötelességét. (Lukácsnál egy másik összefüggésben találjuk ezt a mondást, vö. Lk 12,58).

– *„Ne törj házasságot" (5,27-30, ld. Kiv 20,17; MTörv 5,21)*

Itt is ugyanaz a tényállás, vagyis a házasságtörés már csak egy bűnös folyamat végeredménye, amely sokkal korábban kezdődik, mint ahogy valamilyen törvény vagy parancs meg tudná azt ragadni: „a szívben". A követelmény komolysága miatt Jézus szóképekkel is aláhúzza mindezt: a „kéz levágásával", a „szem eldobásával". A férfi és nő közötti közösség olyan szent ajándék, hogy az ellene elkövetett legkisebb vétség is végzetes következményekkel járhat, ezért szankcionálja ilyen drasztikusan. Tartalmi szempontból ez a téma átvezet a következő antitézisbe:

– *„Aki elbocsátja feleségét..." (5,31-32, ld. MTörv 24,1)*

Az érvényes törvények szerint a férfi elhagyhatta feleségét, „elbocsáthatta" – csak a férfi! Ezt a megkülönböztetést a törvény szabályozta így. Ez persze nagyonis „jó jog" volt a férfiaknak. Jézus elvitatja tőlük ezt a jogot. Ő ezt az „elbocsátást" „házasságtörésnek" nevezi, s a férfinak rója föl. Azt mondja ezzel, hogy mindaz, aki a saját jogával valaki más ellenében él, a legdurvább igazságtalanságban válik vétkessé. A férjnek a felesége iránti felelősségét nem szűntetheti meg a törvény, akkor sem, ha a korabeli szabályok az egyik félnek a másik feletti uralmát biztosították.

– *„Szemet szemért és fogat fogért" (5,38-42)*

Jézus itt az ún. ius talionis-t (tálió-jog, ld. Kiv 21,24; Lev 24,19-20; MTörv 19,11-13.21) veszi sorra, amely szerint büntethetnek, ill. a sértett a sértőn elégtételt vehet, de csak olyan mértékben, amilyen sérelem őt érte. Jézus ezen a(z akkoriban) minden jogállamban biztosított jogalapon lép túl. A kárvallott nem csak hogy nem követelhet kárpótlást (tehát passzív szenvedő), hanem Jézus azt követeli meg, hogy elébe menjen a károkozónak (teljesen aktív módon!). Azáltal, hogy nem a törvénynek az emberi kapcsolatokra vonatkozó szabályait alkalmazza, hanem az ellenfelek pozitív kezdeményezésének teret ad, válik csak lehetővé, hogy a bosszúból és a bosszú megbosszulásának köréből ki lehessen lépni. Azáltal, hogy valaki egyszer csak nem folytatja tovább a régi játékot, amely szerint „ahogy te énhozzám – én is úgy tehozzád" – ez az egyetlen lehetőség ebből az ördögi körből való kitörésre.

– *Ellenségszeretet* (5,43-48, ld. Lev 19,18; Kiv 23,4; Lev 19,18; Péld 25,21; szemben a kumráni szöveggel: „[Ezek a törvények: ...] szeretni a fény minden fiát... sorsa szerint, és gyűlölni a sötétség minden fiát, mindenkit vétkei szerint Isten bosszújának megfelelően", 1QSa 1,9-11.)

Kifejezett felszólítást az ellenség gyűlöletére nem találunk az Ószövetségben. Ámosz prófétánál olvassuk azt a felszólítást, hogy „gyűlöljétek a

rosszat, szeressétek a jót" (Ám 5,15) – bár ez inkább a bűnös, gonosz cselekedetekre vonatkozik, mint magára az emberre, legfeljebb az elkövetőre is ki lehet terjeszteni az értelmezés során.

Az Ószövetségben Isten elpusztítja ellenségeit: „Az Úr, a te Istened erős és hűséges Isten, aki ezerízig megtartja a szövetséget, s az irgalmasságot azokkal szemben, akik szeretik őt s megtartják parancsait, de legott megfizet azoknak, akik gyűlölik őt: elpusztítja őket, nem késlekedik, legott megadja nekik, amit érdemelnek" (MTörv 7,9-10). A választott népet is az ellenség elpusztítására buzdítja: „Ha majd átkeltek a Jordánon, s bementek Kánaán földjére, pusztítsátok el annak a földnek valamennyi lakóját" (Szám 33,51-52). Tehát ugyan az ellenség gyűlöletére nem találunk felszólítást, de az elpusztítására annál inkább.

„Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért" - Jézus ezzel a felszólítással szinte a lehetetlenségig fokozza elvárását, olyasmit vár el, amit a mennyei Atya tökéletességéhez hasonlít, s amelyet ezzel a képpel támaszt alá: „Ő fölkelti napját a gonoszokra és a jókra, s esőt ad igazaknak és gazembereknek". A jézusi mérce szerint a rosszat rosszal nem viszonozni kevés: jót kell tenni az ellenséggel.

3. A Hegyi Beszéd, mindenekelőtt az antitézisek, az embert a döntés félelmetes szabadságába lökik. Nincsenek törvények, sem receptek, hogy hogyan bánjunk testvériesen egymással. Mindenki felhívást kap, hogy nézzen saját szívébe, és abból vezesse le a cselekedeteire vonatkozó szabályokat. Ez nagy bizalmat feltételez az embertárs iránt.

Persze sokkal egyszerűbb lenne, ha a cselekvés módját törvény szabályozná, s akkor a jogost és jogtalant tárgyilagosan meg lehetne különböztetni, bármi legyen is az. Csakhogy akkor sok esetben számításon kívül maradna az ember. Mert az ember kedvéért bizony le kell mondanunk a jogszerű cselekvést illetően a végső bizonyosságról és a magunk bebiztosításáról. Ezzel együtt jár az, hogy végső soron soha senki nem tudja teljes bizonyossággal, hogy helyesen cselekszik-e. A cselekedetét csak a lelkiismerete ítéli meg. Ilyen feltételek mellett természetesen nem lehet olyan jogokat levezetni, amelyek a hibátlan cselekvésmódból következnének: ehhez túl bűnösek vagyunk (Róm 3,23). Nyilván ez a fő oka annak, hogy a törvényi szabályozások olyan kívánatosnak látszanak. Mert az egyértelmű törvényi szabályozás teremti meg az önigazolás lehetőségét. Pedig számunkra éppen ez lehetetlen, és Jézus pontosan ezt pellengérezi ki az antitézisekben.

Miért vannak hát akkor a törvények? A zsoltáros egy képet alkalmaz:

„A te igéd lámpás a lábamnak
s ösvényeimnek fényesség" (Zsolt 119,105).

A törvények azért vannak, hogy az utat mutassák, nem azért, hogy beléjük kapaszkodjunk. A népi nyelv drasztikusabb, amikor a zsoltáros képét felhasználva ezt mondja: A törvények olyanok, mint az utat szegélyező lámpák: csak a részegek kapaszkodnak beléjük.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: S. Sourire - K. K.: Királyi törvény (Daloljunk az Úrnak c. dalgyűjtemény)	dallam 110.o., szöveg, 112.o.	kotta, 10 perc
2. Megközelítés: A buzgó törvénytisztelet	felírjuk egy plakátra a „buzgó törvénytisztelet" szókapcsolatot és köréje mindazt, ami erről spontán eszünkbe jut. A végén megbeszéljük.	nagy csomagolópapír, flicctoll, 10 perc
3. Szövegmunka: Mt 5,17-20 Hogy épül (MIRE) Isten országa: < a törvényre / a szeretetre Van-e a kettő között ellentmondás? (az Alapgondolat és a Bevezetés 1. alapján)	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	szentírási szöveg, jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc
4. Az antitézisek – „Ne ölj" (Mt 5,21-26) – „Ne törj házasságot" (5,27-30) – „Aki elbocsátja feleségét . . ." (5,31-32)	csoportos munka az óravezető irányításával, a megfelelő ószövetségi helyek kikeresése, összehasonlítása az újszövet-	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 60 perc

– „Szemet szemért és fogat fogért" (5,38-42) – Ellenségszeretet (5,43-48) (ld. Bevezetés 2.)	ségi szöveggel, a problémák megbeszélése	
5. Befejező gondolatok (ld. Bevezetés 3.)	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	jegyzetfüzet, ceruza, 5 perc
6. Befejező elmélkedés: a vezető megadja a szentírási helyet, megvárja, amíg mindenki kikeresi, ezután valaki nagyon lassan, tagoltan felolvassa a Szeretethimnuszt (1 Kor 13,1-13). Ezt rövid csöndes gondolkodás követi, majd a résztvevők felolvasnak egy-egy szót, amely különösen megragadta őket. Minden felolvasott szó után rövid csendet tartunk, s ezalatt mindenki kétszer-háromszor elismétli magában az elhangzott szavakat. Ének	a szöveg ízlelgetése	Szentírás, kotta, gyertya 20 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonkettedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1998. július.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A HEGYIBESZÉD III.

Miatyánk

A.) Alapgondolat

„Ti, ha imádkoztok, ne szaporítsátok a szót": a helyes imáról szóló szakasz egy hosszabb összefoglaló katekézis középső része a Hegyi Beszéd bensejében (ld. JerFüz 31.sz., Bibliaóra, Bevezetés 2/b), amely a zsidó hitélet három fő megvalósulási formájáról ad tanítást:

- alamizsnálkodás (Mt 6,1-4)
- ima (Mt 6,5-15)
- böjt (Mt 6,16-18)

A tanítás a középpontjában – mint az egész esszenciája és lényege – található a Miatyánk (Mt 6,9-13).

Mind az alamizsnaadásnál, mind az imánál, mind a böjtnél visszatérő felszólítás, hogy ne mások szeme láttára történjék, ne hivalkodjunk vele. A hit belső magatartás, amelynek rejtve kell maradnia (ld. Mt 6,4.6.18). Aki az emberek tetszését keresve külsőségekben éli meg, az az emberi elismerésen kívül nem is számíthat más jutalomra (vö. „ők megkapták már jutalmukat", 6,16).

A Miatyánk két változatban maradt ránk, egy hosszabb Máténál (Mt 6,9-13) és egy rövidebb Lukácsnál (Lk 11,2-4). A két szöveget összehasonlítva kitűnik, hogy Lukács őrizte meg az eredeti formát:

- Máté megtartotta Lukácsét és kibővítette
- liturgikus törvényszerűség, hogy az ima az idők folyamán inkább bővül, mint rövidül

– lehet, hogy Máté kiegészítése a Márk előtti hagyományréteghez tartozik: a Mk 11,25-ben találunk utalást a Miatyánkra („Amikor azonban felálltok, hogy imádkozzatok, bocsássatok meg, ha valami sérelmetek van valaki ellen, hogy a ti Atyátok is, aki a mennyekben van, megbocsássa nektek vétkeiteket").

B.) Szentírási szöveg

A Miatyánk ***Lukács szerinti*** *megfogalmazása* (Lk 11,2-4)	*A Miatyánk* ***Máté szerinti*** *megfogalmazása* (Mt 6,9-13)
Atyánk!	Mi Atyánk, *aki a mennyekben vagy,*
Szenteltessék meg a te neved,	szenteltessék meg a te neved;
jöjjön el a te országod	jöjjön el a te országod
	legyen meg a te akaratod,
	amint a mennyben, úgy a földön is.
Mindennapi kenyerünket	Mindennapi kenyerünket add meg
add meg nekünk naponta,	nekünk *ma*;
és bocsásd meg a bűneinket,	és bocsásd meg vétkeinket,
miképpen mi is megbocsátunk	miképpen mi is megbocsátunk
minden ellenünk vétkezőnek,	az ellenünk vétkezőknek;
és ne vígy minket kísértésbe.	és ne vígy minket kísértésbe;
	de szabadíts meg a Gonosztól.

C.) Bevezetés

1. A gépies ima

Imádkozó: (gépiesen hadarva) Miatyánk, aki a mennyben vagy ...
Isten: Igen, tessék?
Imádkozó: Ne szakíts félbe! Imádkozom ...
Isten: De hiszen te megszólítottál engem, méghozzá egészen gyengéden.

Imádkozó (zavartan, meghökkenve): Én ... megszólítottalak? Áh ... nem, igazán ... nem, egyáltalán nem. Mi csak így mondjuk az imában: Miatyánk, aki a mennyben vagy ...

Isten: Na látod, most újra megszólítottál. Vagyis beszélgetni akarsz velem? Tehát miről van szó?

Imádkozó (újra verkliző hangnemben): Szenteltessék meg a te neved...

Isten: Komolyan gondolod ezt?

Imádkozó (csodálkozva): Mit kéne komolyan gondolnom?

Isten: ...hogy szenteltessék meg a nevem, tényleg ez a kívánságod? Mit értesz ezen?

Imádkozó (meghökkenve): Hogy mit értek ezen? Azt értem, izé...(kelletlenül) ó, te jó ég, honnan kéne azt tudnom hogy mit jelent ez, végülis nem tanultam én teológiát.

Isten: Talán azt szeretnéd, hogy többé ne éljenek vissza a nevemmel, hogy ne fogják be azt az emberek saját vágyaik kocsija elé, mint valami igáslovat, és ne használják föl a nevemet hatalomvágyuk kielégítésére, mások kizsákmányolására, a háborúk igazolására, a gyerekek és az alárendeltek megrendszabályozására. Mi mindent el nem követnek az emberek az én nevemmel! Én viszont szeretném hogy a nevem – azaz én magam – szentnek, gyógyítónak és üdvöt hozónak bizonyuljon – számodra is – általad is.

Imádkozó (megszeppenve): Áhá, szóval ez ezt jelenti. (nekibátorodva) De folytassuk tovább: Jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is ...

Isten: Remek, tehát te ugyanazt akarod, amit én: hogy a betegek meggyógyuljanak, hogy az éhezők jóllakjanak, a rabságban levők kiszabaduljanak, a béke és a jog előnyt élvezzen a gazdaságban, hogy senki ne szoruljon ki a társadalom peremére, hogy egyik a másikban megbízhasson, hogy senki a másikat el ne tapossa, hogy ...

Imádkozó (bosszankodva a szavába vágva): Igen, de miért pont nekem mondod ezt? Nézd csak mit művelnek azok ott fent: a gazdasági vezetők, a poliktikusok, a bíborosok, a multik...

Isten: Bocsánat, de nem éppen te imádkozol? Nem te kívánod, hogy legyen meg az akaratom, hogy jöjjön el az országom? Én szeretném a te kérésedet teljesíteni, és a mennyet megvalósítani benned, a te kapcsolataidban, a te életfelfofásodban, a világ jövőjéért kifejtett fáradozásodban..

Imádkozó: Teljesen meg vagyok döbbenve, ahogy te engem célbavettél. Tovább imádkozhatok, vagy soha nem érek a végére? – Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma ...

Isten: Igen, a te mindennapi kenyered megvan, és a kolbász és a sajt is, jófajta bor a pincében, színes televízió, autó ...

Imádkozó (gyorsan a szavába vágva): ...ehhez a benzin minden héten drágább lesz! És az egyéb áremelések, az adóemelések ...Hogyan mehet ez így tovább?

Isten: Te nem épp azért imádkoztál, hogy meglegyen a mindennapi kenyeretek és veletek együtt azé a másik körülbelül 25 millió emberé is, aki évente éhenhal?

Imádkozó (megdöbbenve): Hm – – – pontosan ide illik a következő kérés: – (lassan) Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek ...

Isten: ... szóval mint például a munkatársadnak.

Imádkozó (dühösen): Ne is halljak róla! Már akkor elkeseredem, ha a nevét meghallom! Ahogyan velem packázik! Tavaly is nyilvánosan blamált! (eltökélten) Nem!

Isten: Tudom, mennyire fáj ez neked. Én tudom, hogy téged a harag, a gyűlölet és a keserűség teljesen beteggé tesz. Szeretnélek meggyógyítani. Szeretnék bátorságot adni az első lépéshez.

Imádkozó (vonakodva): Itt még nem tartok.

Isten: Nem gondolod, hogy az imádságod őszintébb lesz?

Imádkozó: De igen... Bocsáss meg ennek ellenére nekem, és segíts, hogy én is megtanuljam a megbocsátást ... És ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól!

Isten: Semmit sem tennék szívesebben, mint ezt! Én nagyon szívesen megszabadítlak téged önmagad fogságából és a megrögzöttségeidből. Meg akarlak szabadítani a középszerűség diktatúrájától. Meg akarom veled ismertetni országom határtalanságát. Új emberré akarlak formálni. Egyet értesz ezzel?

Imádkozó: Tulajdonképpen igen... ha segítesz benne, (lassan) mert tiéd az ország, a hatalom, és a dicsőség mindörökké. – (hangosan) Ámen!

Isten: Igen, és Ámen. Minden világos! Én mindig veled vagyok.

Imádkozó (egy kis szünet után fellélegezve): Ez volt a leghosszabb és legnehezebb Miatyánk az életemben! Elevenemre tapintott.

2. A Miatyánk legősibb változata

rekonstruált szöveg	*a rekonstruált szöveg visszafordítása héberre*
Kedves Édesapám!	Abba
Szenteltessék meg a te neved!	jitkaddes semeka
Jöjjön el a te királyi uralmad!	tabó malkúteka
Add meg a kenyerünket	et lachméný ten lanú
a napi adagot a maga napján!	debar jom bejómó
És bocsásd meg a vétkeinket,	úselach lanú et chóbótény
ahogy mi is megbocsátunk	ka'aser salachnú
az ellenünk vétkezőknek!	lechajjabény
És ne vígy minket kísértésbe!	veal tebí'ény lenisszajón

3. Az ima részletes elemzése

Az arám „Abba" mint Isten közvetlenebb megszólítása (= apa, apuka) a zsidóknál Jézus korában jelent meg. Korábban (Ószövetség) is nevezték Istent Atyának, de mindig többesszámban (pl. a Sema Jiszrael: „Mi Atyánk, mi Királyunk ..."). Az evangéliumi hagyomány tanúsága szerint Jézus – és őt követően az első keresztények – jobban kedvelték a közvetlenebb „Abba" megszólítást. Példák: Mk 14,36: „Abba, Atyám! Minden lehetséges neked ..."; Róm 8,15: „a gyermekké fogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: „Abba, Atyánk!" (bizonyos, hogy a Miatyánkra való célzás); Mt 23,9: „Atyátoknak (Abba) se hívjatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei."

Különösen az utóbb említett helyek tükrözik hatásosan azt a képet, amelyet Jézus az „Abba" megszólítással közvetíteni akart. A tanítványok ki vannak szakítva a családjukból (és itt a patriarchális társadalom családfogalmát kell értenünk), úgy érzik, a korábbi apjuk nincs többé. Ezért apjuk helyett egy mennyei „Abbát" kapnak. Mindenki mást találnak a közösségben: testvért, nővért, anyát (Mk 3 33: „Aki Isten akaratát teszi, az az én testvérem, nővérem és anyám) – csak apát nem. A gyöngéden szerető jézusi Istennek a tükörképe a közösség, amelyben az egyes tagok gyöngéden, szeretően érintkeznek egymással. Ott válik megtapasztalhatóvá a mennyei „Abba".

– „Szenteltessék meg a te neved" (a Miatyánk összehasonlítása az Ez 36,16-28-vel) – A szöveg a szenvedő szerkezettel elkerüli Isten nevének

kimondását. A kérés tartalma: legyen a Te Neved szent. Hogy mit jelent Isten nevének szentsége, az az Ez 36,16-28-ban válik világossá. Ott közli JHWH, hogy az ő nevét, amelyet népe beszennyezett, újra szentté akarja tenni azáltal, hogy újra összegyűjti őket, és új szívet és új lelket ad nekik. Az Isten nevének megszenteléséről szóló ima tehát a beteljesülésnek a kérése, annak, hogy Isten lépjen közbe és újra gyűjtse egybe Izraelt.

– „Jöjjön el a te országod". Újra kéri a beteljesedést: Isten országának kezdetét, az új Izrael egybegyűjtését, az Úr eljövetelét.

– „Legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is" (csak Máténál!). Az eredeti szövegben itt ismét szenvedő szerkezetet találunk: ez is Isten nevének körülírása. A kérés tartalma: „Hajtsd végre üdvözítő tervedet, amelyet a világgal kapcsolatban alkottál". Isten tervéhez vö. Iz 44,24-28; 46,8-13;48,14.

Tehát a három első kérés arra vonatkozik, hogy Isten mielőbb valósítsa meg uralmát.

– „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma". Az eredetiben szereplő görög szónak, amit „mindennapi"-nak fordítunk, ez a pontos jelentése: minden napnak a maga adagját. Ez utalás a manna-történetre a Kiv 16,4-ben (napi adag). Az az utasítás, hogy csak egy napról gondoskodjunk, a Mt 6,34-ben is megtalálható. Az imádkozó tanítványokra hasonló szabályok érvényesek, mint a pusztában vándorló Izraelre.

– „Bocsásd meg a vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek". Az ima szövege egyben ezekre a kérdésekre is válaszol: „Isten hogyan bocsátja meg a bűneinket? Hogyan válik ez megtapasztalhatóvá?" A válasz: úgy, ahogy egyik ember a másiknak elengedi az adósságát.

– „Ne vígy minket a kísértésbe". Ebben a szövegben a kísértéssel kapcsolatban egy ősi bibliai elképzelés tükröződik. A Bibliában ezt olvassuk például: Isten megkísértette Ábrahámot (Ter 22,1). A kérés értelme: „Ne hagyj kísértésbe esni!" Vö. Jak 1,13: Isten senkit sem kísért meg.

4. A Miatyánk a kereszténység legkedveltebb imája. Már korán, egészen kicsi korban megtanítjuk gyermekeinknek, amikor azok a szavak értelmét még fel sem fogják. Sajnos, ez magában hordozza azt a veszélyt, hogy az imát később is csak mint jól betanult verset daráljuk le, oda sem figyelve a szavak értelmére.

A Miatyánk Istene nem a csillagos égbolt fölötti Atya, hanem Ábrahám, Izsák és Jákob történetének Istene, Istene és Atyja Jézus Krisztusnak.

A Miatyánkot csak a változásba vetett szilárd reménnyel eltelve lehet imádkozni. – Az az Izrael, amelyet Jézus újra össze akar gyűjteni, az számunkra a valódi egyház.

Istent a Miatyánkban mint édesapát szólítjuk meg.

6. Miatyánk – mozgásmeditáció

Ősi kultúrákban a liturgia szerves részét képezték-képezik a kultikus, rituális táncok. A nyugati kultúrában a test egy bizonyos merev testtartást vesz fel a liturgikus cselekmények közben. Ugyanakkor tudjuk az Ószövetségi szentírásból, hogy Saul táncolt a próféták között, Dávid táncot lejtett a frigyláda előtt, és a zsoltárokban is visszatérő a felszólítás, hogy táncoljunk.

A szent táncoktól ma már talán sokan idegenkednénk, de egyszerű, meditatív mozgásokkal a testünket is bekapcsolhatjuk az imába. Erre kínál lehetőséget *a 18. oldalon* megadott mozgássor.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Mi Atyánk	szöveg, kotta és dallam: 18-19.o.	kotta, 10 perc
2. Indításul egy szöveg: A gépies ima (ld. Bevezetés 1.) Az óravezető és egy másik szereplő felolvassák (bemutatják a gépies imát), szembesítve bennünket a mindennapjaink gépiesen végzett, lélek nélküli imádságaival, amikor csak eldaráljuk a „szöveget", oda sem figyelve, s közben a gondolataink sokszor egészen másfelé kalandoznak. A bemutatás után beszélgetés az imádságról.	egy résztvevő és az előadó előre felkészülve előadják a párbeszédet, utána csoportos beszégetés	szöveg, két szereplő 10 perc
3. „Amikor imádkoztok" – a Miatyánk helye a tágabb szövegösszefüggésben (ld. Alapgondolat).	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc

4. A szinoptikus szövegek összehasonlítása (ld. Alapgondolat)	kiscsoportos munka, utána összesítés az óravezető irányításával	szentírási szövegek, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta, 35 perc
5. Az ima részletes elemzése (ld. Bevezetés 3.)	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	jegyzetfüzet, ceruza, 20 perc
6. Zárógondolatok (ld. Bevezetés 4.)	az óravezető összefoglalja és kiegészíti az órán elhangzott lényeges gondolatokat	jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc
7. Mozgásmeditáció (ld. Bevezetés 5.)	az óravezető a résztvevőkkel együtt megpróbálja mozgássorral kísérni az imát, közben magyarázza, korrigálja az egyes mozdulatokat. Ha szükséges, még egy próbát tarthatnak, azután teljesen átélve, meditatív mozgással kísérve elimádkozzák a Miatyánkot	A Miatyánk szövege a megfelelő rajzokkal (ld. 19.o.) fólián (írásvetítő) vagy nagyméretű csomagolópapíron 20 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonharmadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1998. szeptember.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

PÁL ALAKJA, ÉLETE ÉS MŰKÖDÉSE

A.) Alapgondolat

Pál apostol, bár nem volt a tizenkettő között, nevét mégis gyakran Péterével együtt, vele egy sorban emlegeti a keresztény hagyomány, s a nevéhez fűződő levelek fontos részét képezik az Újszövetségnek. Általuk betekintést nyerhetünk az első keresztény közösségek életébe, nehézségeibe; a vele kapcsolatos szövegek ősi hitvallásformulákat és himnuszokat őriztek meg számunkra a kezdeti időkből. Lukács evangélista jóvoltából az Apostolok cselekedeteiből sok mindent megtudunk Pál életéről és működéséről. Hogy a részletes és pontosnak tűnő leíráson azonban nem szabad számonkérnünk a mai adatszerűséget, az abból is látszik, hogy Lukács adatai esetenként nem egyeznek meg a páli levelekben leírtakkal (ilyen esetekben természetesen a páli közlést részesítjük előnyben). Lukács a saját teológiai, igehirdetői szempontjai szerint rendezi az összegyűjtött adatokat, fogalmazza és írja meg Pál működését a Cselekedetekben. Tehát Pál alakja, élete és működése a Cselekedetek és a Levelek együtt-tekintéséből bomlik ki számunkra. Nézzük meg hát a Cselekedetek és a levelek alapján: Ki is ez az ember, akit az utókor a „nemzetek apostolaként" ismer?

B.) Szentírási szöveg:

Apostolok cselekedetei, Szent Pál levelei

C.) Bevezetés

Pál apostol élete

Tarzus – Tarzusban született, zsidó család gyermekeként, a római Kilíkia tartomány fővárosában:

„Zsidó ember vagyok, a kilíkiai Tarzusban születtem" (Csel 22,3).

„Farizeus vagyok és farizeusok fia" (Csel 23,6).

„A nyolcadik napon körülmetéltek, Izrael nemzetéből, Benjamin törzséből származom, héber a héberek közül" (Fil 3,5).

Nem tudni pontosan, hányban született. A páli életrajz egyetlen biztos pontja kronológiai szempontból Gallió prokonzulsága Akhájában (Csel 18,12), amely egy Delfiben talált felirat szerint 51-52-re tehető. – Minden valószínűség szerint az ezredforduló után született, fiatalabb volt Jézusnál.

Apja tehát Benjamin törzséből származik, farizeus. Valószínűleg jobbmódú ember, mert római polgárjoggal rendelkezik:

„Mondd meg nekem, valóban római polgár vagy? Ő azt felelte: Igen! Az ezredes erre azt mondta: Én sok pénzért jutottam ehhez a polgársághoz! Mire Pál azt mondta: Én pedig abban születtem" (Csel 22,27b-28).

Egy nővéréről tudunk még:

„Amikor megvirradt, a zsidók közül néhányan összefogtak, és fogadalmat tettek. Azt mondták, hogy addig sem nem esznek, sem nem isznak, amíg Pált meg nem ölik... Pál nővérének a fia azonban értesült a cselszövésről. Odament tehát, bement a várba és tudtára adta Pálnak" (Csel 23,12.16).

Tarzus, mint tartományi főváros a maga 200.000 körüli lakosával nagyvárosnak számított, hellén vonásokkal. Kikötő és kereskedelmi városként nagy átmenőforgalmat bonyolított. A kereskedelem és a halászat mellett fejlett kézműipara volt: kecskeszőrből sátrat szőttek. A mindennapi a nyelv a görög koiné.

Pálnak, mint római polgárnak, születésétől fogva két neve van, a zsidó Saul és a görög Pál. Zsidó hitben nevelkedett, 4 éves korától. Mint a többi zsidó kisfiú, járt a tóraiskolába, ott zsidó nyelven tanult írni, olvasni. Vagy még otthon, Tarzusban, vagy a későbbi években sajátította el a sátorkészítő mesterséget.

„Mivel ugyanaz volt a mesterségük - sátorkészítők voltak - náluk maradt és dolgozott" (Csel 18,3).

Családja kiterjedt rokonsággal rendelkezett: „Köszöntsétek Andronikoszt és Júniászt, rokonaimat és fogolytársaimat, akiket az apostolok körében nagyra becsülnek, s akik előbb lettek Krisztusban hívők, mint én" (Róm 16,7).

„Köszöntsétek rokonomat, Heródiont" (Róm 16,11).

„Köszönt titeket Timóteus, a munkatársam, továbbá Lúciusz, Jázon, Szoszipatrosz, a rokonaim" (Róm 16,21; ezt a levelet Korintusból írja).

Nem tudjuk pontosan, mikor küldte őt a család Jeruzsálembe tanulni.

Jeruzsálem

„Tarzusban születtem, de ebben a városban nevelkedtem fel Gamáliel lábánál" (Csel 22,3).

„Felülmúltam a zsidóságban számos kortársamat nemzetemből, nagyobb buzgósággal követve őseim hagyományait" (Gal 1,14).

„Egy bizonyos Gamáliel nevű farizeus, aki az egész nép előtt tiszteletben álló törvénytudó volt, felállt a főtanácsban" (Csel 5,34).

Pál nem ismerte személyesen Jézust (valószínű, hogy a húsvéti események idején még nem tartózkodott Jeruzsálemben).

Amikor Péter és az apostolok a főtanács elé kerültek, Gamáliel az, aki figyelmezteti a főtanács tagjait:

„Azt mondom nektek: hagyjátok magukra ezeket az embereket és engedjétek el őket, mert ha ez a terv vagy mű emberektől van, elenyészik. Ha azonban Istentől van, nem ronthatjátok le, nehogy az történjék, hogy Isten ellen hadakoztok" (Csel 5,38-39).

Az apostolok pedig „nem szűntek meg naponta a templomban és a házaknál tanítani és hirdetni Krisztus Jézust" (Csel 5,42).

„Az Úr igéje pedig terjedt, úgyhogy a tanítványok száma igen megszaporodott Jeruzsálemben, sőt a papoknak is nagy tömege hódolt meg a hitnek" (Csel 6,7).

István diákonus személyében találkozunk először a zsidóságnak azzal a hellénista rétegével, amely a diaspórából származott, mint Pál. István letartóztatásából az derül ki, hogy a diaspórában élő zsidóságban kialakult liberális szellemmel szemben, talán ellenhatásként, ugyanott egy ultrakonzervatív irányzat is létrejött, amely messze nem mutatkozott olyan toleránsnak, mint Gamáliel:

„Felléptek azonban néhányan abból a zsinagógából, amelyet a libertínusokról, a cireneiekről, az alexandriaiakról neveztek el, és azokról, akik Kilíkiából és Ázsiából valók, s vitatkoztak Istvánnal" (Csel 6,9).

Ezek között a kilíkiai zsidók között feltehetően ott találjuk Pált is, aki valószínűleg kezdettől fogva résztvett a vitában, nem csak István megkövezésekor kapcsolódott be az eseményekbe:

„Azután kihurcolták őt a városon kívülre és megkövezték. A tanúk pedig letették ruháikat egy ifjú lábához, akit Saulnak hívtak" (Csel 7,58).

A törvény szerint az istenkáromlót megkövezték (Lev 24,14). A tanúknak

kellett az első követ a káromlóra dobnia (MTörv 17,7), ezért vetkőztek neki, s vették le a köpenyüket. Nem tudni, hogy maga Pál miért nincs közöttük, miért csak a köpenyüket őrzi. A szöveg egyetlen adata szolgálhat magyarázattal erre: mint „ifjút" emlegeti őt, tehát még nem volt meg a kora a tanúskodáshoz, még nem volt harminc éves.

„Saul pedig egyetértett azzal, hogy megöljék őt" (Csel 8,1).

„Azon a napon nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen, s az apostolok kivételével mindnyájan szétszóródtak Júdea és Szamaria tartományban" (Csel 8,1b).

A nagy üldözésbe hamarosan bekapcsolódott Pál is, és ebből arra következtethetünk, hogy István megkövezésekor nem sok hija volt a harminc évének:

„Saul meg pusztította az egyházat, sorra járva a házakat, elhurcolta a férfiakat és asszonyokat, s őrizetbe vette őket" (Csel 8,3).

„Hallottátok ti is, hogyan viselkedtem egykor a zsidóságban, hogy mód felett üldöztem Isten egyházát és pusztítottam azt" (Gal 1,13; vö. 1 Kor 15,9).

Damaszkusz

„Saul, aki még mindig gyűlölettől lihegett és halállal fenyegette az Úr tanítványait, elment a főpaphoz, és levelet kért tőle a damaszkuszi zsinagógához, hogy megkötözve Jeruzsálembe hozhassa azokat a férfiakat és nőket, akiket ott talál ennek a tannak a követői közül" (Csel 9,1-2).

Szinte megmagyarázhatatlan az a hév, ahogy Pál üldözőbe veszi a keresztényeket – illetve, a lélektan nagyon is jól ismeri az önmaga előtt be nem vallott vonzódás negatív formában való megnyilvánulását. István szavainak ellenállhatatlan ereje volt, az üldözőknek ezekkel szemben csak egyetlen fegyverük volt: hogy megöljék. De ezek a Szentlélektől átitatott szavak Pál lelkében, csendben, mint a földbe hullott magok, tovább éltek és növekedtek. Pál futva üldözi a keresztényeket, s maga sem veszi észre, hogy már a vonzalom hajtja feléjük, vagyis a felé a Valaki felé, aki megnyilvánul rajtuk keresztül. Pál lelke készülődik az eseményre, ha a tudata még nem is.

A nagy találkozás:

„Amikor Damaszkuszhoz közeledett, történt, hogy hirtelen fényesség ragyogta körül az égből. Leesett a földre és szózatot hallott" (Csel 9,3).

„Saul pedig fölkelt a földről, de amikor kinyitotta a szemét, semmit sem látott. Úgy vezették be kezénél fogva Damaszkuszba. Ott volt három napig, nem látott, nem evett, nem ivott semmit" (Csel 9,8-9).

Mintha sírban lenne eltemetve, amelyből harmadik napra új életre kél.

„Íme, épp imádkozik" (Csel 9,11).

„Én ugyanis megmutatom neki, mennyit kell szenvednie az én nevemért (Csel 9,16).

„Ananiás elindult, bement a házba, rátette kezét, és azt mondta: Saul testvér, az Úr Jézus küldött engem, aki megjelent neked az úton, amelyen jöttél, hogy láss és eltelj Szentlélekkel. Erre azonnal halpikkely-szerű valami hullott le a szeméről, és visszanyerte a szemevilágát. Fölkelt és megkeresztelkedett, azután ételt vett magához" (Csel 9,17-19a).

„Néhány napig még együtt maradt a tanítványokkal, akik Damaszkuszban voltak. Azonnal hirdette a zsinagógákban Jézust, hogy ő az Isten Fia" (Csel 9,19b-20).

Pál tanúságot tesz a közösség előtt a megtéréséről, a Jézussal való nagy találkozásról.

Arábia – A jegyesség ideje

A kívülálló számára rejtett időszak ez, nem tudjuk, hogy Pál teljes magányban töltötte-e, vagy valami kis közösség támogató oltalmában. Egy bizonyos, hogy egyedülálló kapcsolata alakult ki Jézussal, olyan szenvedélyes szeretet, amit sem a szenvedések, sem a kudarcok nem tudtak a későbbiekben megingatni:

„Ki szakíthat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság vagy szorongatás? Éhség, mezítelenség, veszedelem, üldözés avagy kard? Mindezeken győzedelmeskedünk az által, aki szeret minket" (Róm 8,35.37). „Mindenre képes vagyok abban, aki nekem erőt ad" (Fil 4,13).

„Nem törődtem testtel és vérrel, Jeruzsálembe sem mentem föl apostolelődeimhez, hanem elmentem Arábiába" (Gal 1,16b-17a).

„Pál, aki nem emberektől, ember által apostol, hanem Jézus Krisztus és az Atyaisten által" (Gal 1,1).

„Az evangélium, melyet én hirdettem, nem ember szerint való, mert én nem embertől kaptam vagy tanultam azt, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából" (Gal 1,11-12).

„...az én evangéliumom szerint" (Róm 2,16).

„...megerősítsen titeket evangéliumomban" (Róm 16,25).

„Nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem" (1 Kor 1,17).

„Ismerek egy embert Krisztusban, aki tizennégy évvel ezelőtt - testben-e, vagy testen kívül, nem tudom, Isten tudja - elragadtatott a harmadik égig. S tudom, hogy ez az ember - testben-e, vagy testen kívül, nem tudom, Isten tudja - elragadtatott a paradicsomba, és titkos igéket hallott, amelyeket embernek nem szabad kimondania" (2 Kor 12,2-4; vö. Csel 22,17-18a).

Jézus „megjelent Kéfásnak, majd a tizenkettőnek. Azután megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre. Azután megjelent Jakabnak, majd vala-

mennyi apostolnak. Mindnyájuk után pedig mint félresikerültnek, megjelent nekem is" (1 Kor 15,5-8).

„Nem vagyok-e apostol? Nem láttam-e Jézust, a mi Urunkat?" (1 Kor 9,1)

„Valósággal elárasztott a mi Urunk kegyelme a Krisztus Jézusban való hittel és szeretettel" (1 Tim 1,14).

Damaszkusz – „Majd visszatértem Damaszkuszba" (Gal 1,17b).

Jeruzsálem

„Három év múlva azután felmentem Jeruzsálembe, hogy meglátogassam Kéfást, és nála is maradtam tizenöt napig. Mást azonban az apostolok közül nem láttam, csak Jakabot, az Úr testvérét" (Gal 1,18-19; vö. Csel 9,26-30).

Tarzus – „Azután Szíria és Kilíkia vidékeire mentem" (Gal 1,21; Csel 9,30).

Antióchia – *Az antóchiai egyház létrejötte:*

„Nagy számban tértek meg az Úrhoz ... Elküldték Barnabást Antióchiába ... Barnabás azután elutazott Tarzusba, hogy felkeresse Sault, és amikor megtalálta, elhozta Antióchiába. Egy álló esztendőn át jelen voltak az összejöveteleken, s nagy tömeget tanítottak. Antóchiában nevezték először a tanítványokat keresztényeknek" (Csel 11,21.22.25-26).

Első missziós út *Pál, Barnabás és Márk*
(de Márk Ciprus után visszatért Jeruzsálembe)

Útvonal: Szeleukia; Ciprus: Szalamisz, Páfosz; Pamfília: Perge; Pizídia: Antióchia; Likaónia: Ikónium, Lisztra, Derbé; innen vissza Pizídián keresztül a pamfíliai Attáliába, ld. Csel 13,1-14,28.

Saul-Pál névváltás a Csel 13,9.13-ben. (Lk a Csel 16,10-ben tér át egyes szám 1. személyre.)

Antióchia – Törvény-vita a farizeus-párti zsidókeresztények miatt

Jeruzsálem – A vitás kérdés eldöntése az apostoli zsinaton

„Tizennégy esztendő múlva azután ismét fölmentem Jeruzsálembe Barnabással, és magammal vittem Tituszt is" (Gal 2,1).

„Amikor megérkeztek Jeruzsálembe, az egyház, az apostolok és a presbiterek fogadták őket" (Csel 15,4).

„Jakab, Kéfás és János, akiket oszlopoknak tekintettek, az egység jeléül jobbot nyújtottak nekem és Barnabásnak, hogy mi a pogányok között apostolkodjunk, ők pedig a körülmetéltek között" (Gal 2,9).

Antióchia – *Pál, Barnabás*
és a jeruzsálemi küldöttek: Júdás (Barszabás), Szilás

A zsinati határozatok kihirdetése

Második missziós út – *Pál és Szilás*

Szíria; Kilíkia; Likaónia: Derbe, Lisztra, Ikónium; Galácia; Frígia; Mízia: Troász; Trákia: Neápolisz, Filippi, Amfipolisz, Apollónia; Macedónia: Tesszalonika, Bérea; Akhája: Athén, Korintus, Kenkrea; Ázsia: Efezus; Júdea: Cézárea, Jeruzsálem; Szíria: Antióchia

Tesszaloniki levelek

Harmadik missziós út – Galácia; Frígia; Ázsia: Efezus; Macedónia; Akhája; Trákia: Filippi; Mízia: Troász; Ázsia: Asszosz; Milétosz; Kósz, Rodosz, Patara; Főnicia: Tírusz, Ptolemaisz; Júdea: Cézárea, Jeruzsálem

Fogságból írt levelek:

Filippi levél, Kolosszei levél, Filemon levél, Efezusi levél

Korintusi levelek, Galata levél, Római levél

Pál, mint ember – Testi gyengeség

„A test erőtlenségében hirdettem nektek az evangéliumot, és azt, ami kísértésetekre szolgálhatott testemben, nem vetettétek meg és nem utáltátok" (Gal 4,13-14a).

„Testi megjelenése erőtlen és beszéde gyarló" (2 Kor 10,10).

„Gyöngeségben, félelemben és nagy rettegésben voltam nálatok" (1 Kor 2,3).

„Tövist kaptam a testembe, a sátán angyalát, hogy arcul verjen" (2 Kor 12,7).

„Ha járatlan vagyok is a beszédben, az ismeretben nem" (2 Kor 11,5).

„Mindenkor esedezzetek a Lélekben, minden imádságban és könyörgésben, s őbenne virrasszatok teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentekért, és értem is, hogy Isten adjon nekem szavakat, amikor megnyitom ajkamat" (Ef 6,18-19).

Pál tanult farizeus, jó szervező készségű, fáradtságot nem ismerő, tevékeny, minden áldozatra kész ember. Fantasztikus szellemi képességeihez és lelkierejéhez viszont kapott egy gyönge fizikumot és rossz beszédkészséget. Mindezt ráadásul egy olyan világban, ahol a bajt, betegséget összekapcsolták a bűnnel (ld. Lk 13,4), és amikor az írásbeliség nem volt elterjedve, tehát a szellemi képességek megnyilvánulása jobbára szóhoz, szónoklathoz kötött volt. A testi gyengeség újra és újra megalázza mások előtt, s bár ő háromszor is kérte az Urat (ld. 2 Kor 12,9), Isten nem szabadítja meg tőle. Túl jók Pál képességei, túl nagy kegyelmeket kapott ahhoz, hogy enélkül a „tövis" nélkül el ne bízza magát (ld. 2 Kor 12,7). Hiszen még így is fel-felbukkan a levelekben valami apró megjegyzés:

„Semmivel sem voltam kisebb azoknál, akik fölötte nagy apostolok" (2 Kor 12,11).

„Valamennyiüknél többet munkálkodtam, bár nem én, hanem Isten kegyelme velem együtt" (1 Kor 15,10).

„Azok pedig, akik tekintélyesek voltak - hogy milyenek voltak valamikor, az nem tartozik rám..." (Gal 2,6).

„Amikor azonban Kéfás Antiochiába jött, nyíltan szembeszálltam vele, mert méltó volt a feddésre" (Gal 2,11).

Jézus válasza:

„'Elég neked az én kegyelmem, mert az erő a gyöngeségben lesz teljessé.' Legszívesebben tehát gyöngeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem. Amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős" (2 Kor 12,9.10b).

Nem tudjuk egész pontosan, hogy milyen betegségre utal Pál, amikor ezt írja:

„Tövist kaptam a testembe, a sátán angyalát" (2 Kor 12,7) – s ugyanígy azt is csak sejteni lehet, hogy mire utal ezekkel a szavakkal: „Ezután senki se okozzon nekem kellemetlenséget, mert Jézus jegyeit viselem testemen!" (Gal 6,17)

Szenvedései

Akár az Apostolok cselekedeit, akár a páli leveleket olvassuk, Pál megpróbáltatásait és szenvedéseit látva azt mondjuk, hogy ilyen nincs is, hogy egy ember ezt mind kibírja. Ha ehhez még Pál testi gyengeségét is hozzávesszük, amiről panaszkodik, akkor mindez szinte csodával határos.

Damaszkusz: „Még a kapukat is őrizték éjjel-nappal, hogy megöljék őt. A tanítványok azonban éjjel fogták őt és kimenekítették a falon át, leeresztve őt egy kosárban" (Csel 9,24b-25).

Jeruzsálem: „Beszélt a pogányokhoz is, és vitatkozott a görögökkel, de azok az életére törtek. Mikor a testvérek értesültek erről, lekísérték őt Cézáreába, és elküldték Tarzusba" (Csel 9,29-30).

Pizídiai Antiochia: „Üldözést szítottak Pál és Barnabás ellen, és kiűzték őket határukból" (Csel 13, 50).

Ikónium: „Mikor pedig a pogányok és a zsidók a főembereikkel együtt támadásra készültek, hogy bántalmazásokkal illessék, sőt megkövezzék őket, és ők értesültek erről, elmenekültek" (Csel 14 ,5-6a).

Lisztra: „Megkövezték Pált. Azután kivonszolták a városon kívülre, abban a hitben, hogy meghalt. De amikor a tanítványok körülvették, felkelt és bement a városba" (Csel 14,19b-20).

Filippi: „Letépték a ruháikat és megvesszőzték őket. Sok ütést mértek rájuk, aztán börtönbe vetették őket" (Csel 16,22b-23).

„Szenvedések és bántalmak értek minket Filippiben" (1 Tessz 2,2).

Jeruzsálem: „Megragadták Pált és kihurcolták a templomból. Mikor már azon voltak, hogy megöljék őt, az a hír jutott el a helyőrség ezredeséhez, hogy egész Jeruzsálem zavargásban tört ki. Amikor meglátták az ezredest és a ka-

tonákat, abbahagyták Pál ütlegelését. Az ezredes odalépett, mefogta őt és megkötözte két lánccal. A nép erőszakossága miatt a katonáknak már vinniük kellett. A népsokaság ugyanis utána tódult és azt kiáltozta: Öld meg őt!" (Csel 21,30-32b.33.35-36)

„A zsidók közül néhányan összefogtak és fogadalmat tettek. Negyvennél többen voltak a férfiak, akik így összeesküdtek: 'Fogadalommal kötelezzük magunkat, hogy addig semmit sem ízlelünk meg, amíg Pált meg nem öljük'" (Csel 23,12.13.14b).

„Mind ez óráig éhezünk és szomjazunk, nincs ruhánk és verést szenvedünk, nincs otthonunk és saját kezünkkel dolgozva fáradozunk" (1 Kor 4,11-12a).

„Miért tesszük ki mi is magunkat veszélynek minden órában? Nap mint nap meghalok, olyan igaz ez, testvérek, mint a veletek való dicsekvésem Krisztus Jézusban, a mi Urunkban" (1 Kor 15,30-31).

Ázsiában „módfelett, erőnkön felül próbára tettek minket, úgyhogy még az életünk felől is kétségeink voltak" (2 Kor 1,8).

„Mindenfelől szorongatnak minket, de agyon nem nyomnak; bizonytalanságban vagyunk, de nem esünk kétségbe; üldözést szenvedünk, de elhagyottak nem vagyunk; állandóan hordozzuk testünkben Jézus halálát" (2 Kor 4,8-10a).

„Tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban, verésben, börtönben" (2 Kor 6,4b-5a).

„Számtalan fáradság, igen sokszor fogság, módfelett való verések, gyakori halálveszély. A zsidóktól öt ízben kaptam egy híján negyven ütést. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor hajótörést, egy nap és egy éjjelen a mély tengeren hányódtam. Gyakran voltam úton, veszélyben folyóvizeken, veszélyben rablók között, veszélyben saját népem körében, veszélyben a pogányok között, veszélyben városban, veszélyben pusztaságban, veszélyben tengeren, veszélyben hamis testvérek között, fáradságban és nyomorúságban, gyakori virrasztásban, éhségben és szomjúságban, gyakori böjtölésben, hidegben és mezítelenségben" (2 Kor 11,23b.24-27).

Róma: „Bilincseket is beleértve úgy szenvedek, mint egy gonosztevő" (2 Tim 2,9).

Pál szeretete

Aki a Szeretet himnuszt elolvassa (1 Kor 13,1-13), az rádöbben, hogy aki ezt írta, az nagyon sokat tudott az emberi lélekről és – a szeretetről! Pál gyönyörű, szenvedélyes szerettel szerette Jézust és az embereket. A levelekben olyan bensőséges, szenvedélyes hangon szólal meg, mintha nem is egy közösségnek, hanem egyetlen személynek szólnának ezek a vallomások:

„Szívünkben vagytok, úgyhogy együtt halunk és együtt élünk" (2 Kor 7,3).

„Isten féltékenységével vagyok féltékeny rátok" (2 Kor 11,2).

„Úgy voltunk köztetek, mint kicsinyek, úgy ahogyan a dajka gondozza a gyermekeit" (1 Tessz 2,7).

„Ragaszkodtunk hozzátok, és szívesen nektek adtuk volna nemcsak Isten evangéliumát, hanem életünket is, mert nagyon megkedveltünk titeket (1 Tessz 2,8).

„Krisztus Jézusban az evangélium által én adtam nektek életet" (1 Kor 4,15).

„Fiacskáim, akiket fájdalommal szülök újra, míg Krisztus kialakul bennetek!" (Gal 4,19)

„A szánk megnyílt felétek, korintusiak, s a szívünk kitárult. Mint gyermekeimnek mondom, tárjátok ki ti is szíveteket! (2 Kor 6,11.13)

„Fogadjatok be minket szívetekbe!" (2 Kor 7,2)

„Nem szeretlek titeket? Isten a tudója!" (2 Kor 11,11)

„Ha én ennyire szeretlek titeket, kevesebb szeretetre találnék nálatok?" (2 Kor 12,15)

„Szívembe zártalak titeket. Isten a tanúm, mennyire vágyódom mindnyájatok után" (Fil 1,7-8).

Nem úgy végzi az igehirdetés munkáját, mint a szolga, akit megbíztak egy feladattal, s ha megtette a kötelességét, a többivel már nem törődik. Nem azért megy az elveszett bárány után, mert el kell számolnia vele, hanem mert szereti (senki sem kéri számon a magvetőn a rossz termést, ha a rossz talaj a felelős, ld. Mk 4,13-19.

Jeruzsálem – Fogságba esik

Cézárea – Fogolyként

Róma – Fogolyként

A fogság után:

Hispánia – „Hét izben kellett neki börtönt elviselni, menekült, megkövezték, hirdette az igét keleten és nyugaton, hitének nagy híre messzire elterjedt; az egész világon tanította az igazságot, így jutott el a nyugat határához" (Kelemen Kor 5,7).

„Az Apostolok cselekedeit egy könyvben írták meg. Lukács összefoglalta a nemes Teofilnak mindazt, ami az ő jelenlétében történt. Ez kitűnik abból, hogy hiányzik belőle Péter szenvedése éppúgy, mint Pálnak a Városból Spanyolországba való utazása." (MurTör 34-39.sor).

A kétéves római fogság és a hispániai út ideje alatt a Pál által alapított keresztény közösségekben a zsidó törvényekhez ragaszkodók, a pártoskodók és a pogány szokások beszivárgása mellett újabb veszély ütötte fel a fejét: mindenféle zavaros tanokat hirdető, magukat kereszténynek mondó tanítók léptek föl. Pál tehát, ahelyett, hogy újabb területekre indulna, sürgősen

visszatér ezekhez az egyházakhoz. Egy erősebb egyházi szervezet létrehozásával próbálja elejét venni az anarchiának és a szétesésnek.

Kréta, Ázsia, Macedónia, Akhája

„Amikor elindultam Makedóniába, arra kértelek, hogy maradj Efezusban" (1 Tim 1,3).

„Azért hagytalak Kréta szigetén, hogy ami hátramaradt, elvégezd" (Tít 1,5).

„Siess, gyere hozzám Nikopoliszba" (Tít 3,12).

1. Timóteus levél, Títusz levél

Róma – újabb fogság

„Könyörüljön az Úr Oneziforosz házán: sokszor felüdített engem, és bilincseim miatt nem szégyenkezett, hanem amikor Rómába jött, szorgalmasan keresett és meg is talált" (2 Tim 1,16).

„Az ázsiaiak valamennyien cserben hagytak" (2 Tim 1,15).

„Ha hűtlenek leszünk, ő hű marad" (2 Tim 2,13).

„Siess, jöjj hozzám mielőbb! Démász ugyanis elhagyott a világ szeretete miatt, és elment Tesszalonikibe, Krescensz Galáciába, Títusz pedig Dalmáciába. Egyedül Lukács van velem. Márkot is vedd magadhoz, és hívd el: jó hasznát tudom venni a szolgálatban. Tichikuszt elküldtem Efezusba" (2 Tim 4,9-12).

„Siess, hogy még a tél előtt ideérj!" (2 Tim 4,21)

„Nem nagyobb a tanítvány a mesterénél, sem a szolga uránál. Elég a tanítványnak, ha olyan lesz, mint a mestere, és a szolgának, mint az ura" (Mt 10,24-25).

Végóráiban néhány hűséges ember marad csak körülötte, a „nemzetek apostola" magára marad, mint Mestere.

2. Timóteus levél

Vértanúhalál

„A hagyomány szerint, miután az apostol megvédte ügyét a bíróság előtt, ismét elindult, hogy az igehirdetés szolgálatát végezze, azután pedig újból visszatért ugyanebbe a városba, hogy vértanúsággal fejezze be életét. Akkor fogolyként írta második levelét Timóteusnak" (Euszébiosz, Egyháztörténet, 1,22,3).

„Kormányzók előtt halt vértanúhalált" (Kelemen, Kor 5,7).

„Engem ugyanis már kiöntenek mint italáldozatot, elköltözésem ideje közel van. A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam" (2 Tim 4,6-7).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Jézus életem	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény 482. o. – 5 perc
2. Mi jut eszembe Pálról? Milyen embernek ismertem meg? Melyik páli leveleket tudom fejből felsorolni? Milyen szavakat, szövegrészeket tudok idézni tőle?	Csoportos beszélgetés a megadott kérdések alapján. Az óravezető felírja a kérdéseket a táblára, a felsorolt páli leveleket szintén. Végül a szentírás sorrendjében felírja az összes páli levelet; a szavakat és idézeteket is felírja a táblára	tábla, kréta, Szentírás, 30 perc
3. Pál élete és munkássága a szentírási szövegek alapján	az óravezető előadása (ld. Bevezetés), az adott helyszínek követése térképen, dián, képanyaggal	jegyzetfüzet, ceruza, térkép, diák, diavetítő, könyvek – 75 perc
4. Befejező ének, ima	spontán ima, ének	gyertya, kotta 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonnegyedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1998. december.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető
Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A GALATA LEVÉL TÉMÁJA (Gal 1,1-24)

A) Alapgondolat

Nincs más evangélium, mint a kegyelem evangéliuma, melyet Pál nem emberektől kapott, hanem kinyilatkoztatásból, és erre a szolgálatra nem embertől, hanem Istentől kapott meghívást (Gal 1,1-24).

A Galatákhoz írt levél átfogó áttekintést ad Pál apostol addigi életéről, és egyben teológiájának összefoglalása is. Ha csak ez az írás maradt volna ránk, akkor is tudnánk minden lényegeset Pálról. Aki meg akarja őt ismerni, elég ez az egy levél, minden fontos dolog kiderül belőle az apostolról.

Ez az írás a szeretet és az aggódás gyümölcse. Az utókor számára a Pál alapította közösségekkel kapcsolatos sokféle probléma és nehézség, sőt, a szenvedés is nagy áldás, mert nélkülük nem születtek volna meg ezek a levelek. Amint a kagylóban a gyöngyöt a fájdalom hozza létre, úgy ezek a levelek is Pál szenvedésének, küzdelmeinek gyümölcsei.

B) Szentírási szövegek:

Gal 1,1-24; 2 Kor 1,1-2; 1 Tessz 1,1-2
vö. Fil 3,5k; 1 Kor 15,9k

Címzés és köszöntés

Gal 1,1-5

1 Pál, aki nem emberektől, nem ember által apostol, hanem Jézus Krisztus és az Atyaisten által, aki feltámasztotta őt halottaiból, 2 és a velem levő testvérek mindnyájan, Galácia egyházainak. 3 Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól, 4 aki feláldozta önmagát bűneinkért, hogy kiragadjon minket a jelen gonosz világból, Istennek és a mi Atyánknak akarata szerint, 5 akinek dicsőség mindörökkön örökké! Ámen.

1 Tessz 1,1-2

1 Pál, Isten akaratából Krisztus Jézus apostola, és Timóteus testvér 2 a Kolosszében élő szent és hívő testvéreknek Krisztusban. Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól!

2 Kor 1,1-2

1 Pál, Isten akaratából Krisztus Jézus apostola, és Timóteus testvér, Isten korintusi egyházának, valamint az összes szenteknek, akik egész Achájában vannak. 2 Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól!

C) Bevezetés

1. – Nem emberek által lett apostol

– Az evangélium rövid összefoglalása a 4. versben (Jézus keresztje által és nem saját erőfeszítéseink eredményeként szabadulunk meg)

– A szokásos köszöntés helyett szigorú feddés (csodálkozom – nincs más evangélium)

2 Embereknek igyekszem-e tetszeni?

2/1Az ellenfelek Pálnak szemmel láthatóan azt vetették a szemére, hogy a zsidó törvények alóli szabadságot csak azért hirdeti, hogy az emberek életét kényelmesebbé tegye, és így ő könnyebben érjen el eredményeket a hittérítésben. Pál leszögezi: nem az emberi lustaságnak és kényelemnek engedek, amikor a törvénytől megszabadított evangéliumot hirdetem, hanem Krisztusnak szolgálok, és engedelmeskedem annak a megbízásnak, amit Istentől kaptam.

2/2 Evangélium - nem emberektől, hanem kinyilatkoztatásból

– Pál rámutat, hogy ő az általa hirdetett, törvénytől megszabadított evangéliumot Istentől kapta, mégpedig akkor, amikor Isten „bennem" a Fiát kinyilatkoztatta. Pál tehát itt az ő Damaszkuszban kapott, az egész további életét meghatározó, központi Krisztus-tapasztalatára emlékezik (amelyet ő itt mint belső élményt értelmez). Ennek során nyilvánvalóvá lett számára, hogy éppen az a Jézus, akit a törvény alá vetve keresztre feszítettek és kiátkoztak, akit ő is, mint az isteni törvény veszedelmes ellenségét üldözött, az az Isten Fia. Ha pedig ez így van, akkor a törvénynek nem lehet számunkra üdvöthozó ereje.

– Az isteni kinyilatkoztatáshoz nemcsak felismerés kapcsolódik, hanem megbízatás is: „hogy hirdessem őt a pogányok között".

– Pál az ő Krisztussal való találkozását egyenrangúnak tekinti azzal, amikor a Feltámadott a többieknek megjelent. Ezért nem is függ az ő apostolsága a többi apostol tekintélyétől.

– A kinyilatkoztatást, a belőle fakadó felismerést és az általa kapott megbízatást Isten Pálra, úgymond akarata ellenére rákényszerítette: ez jele a hitelességnek. Ezért emeli ki annyira azt, hogy korábban mennyire üldözte az Egyházat.

– Pál igehirdetése során saját személye, az ő egész életútja is példázattá válik: Isten ingyen adott kegyelmének élő példájává. Tisztsége és küldetése részét képezi üzenetének: Isten kegyelmi működésének jelei ezek, hirdetik Isten hatalmát, aki a nemlétezőt létre hívja.

2/3 A Pál életében bekövetkezett fordulat, mint az ő üzenetének igazolása

– Pál mint méltatlan kapta meghívását, kizárólag kegyelemből; Gal 1,13-14, vö. Fil 3,5k és 1 Kor 15,9k.

– Pál Krisztus szolgájának tartja magát: a kapott kinyilatkoztatás igazvoltáért életével áll jót. Az általa kapott kinyilatkoztatás végső igazolása így az ő teljes elkötelezettsége és az ezzel együttjáró sokféle szenvedése (lásd 2 Kor 11,23-31).

3. A Galata levél áttekintése

1. A Galata levél témája:
Nincs más evangélium, mint a kegyelem evangéliuma, melyet Pál nem emberektől kapott, hanem kinyilatkoztatásból, és erre a szolgálatra nem embertől, hanem Istentől kapott meghívást (1,12-14).
1.1 Nincs más evangélium: Címzés, köszöntés és a levél indítéka (1,1-9).
1.2 Meghívás az apostolságra: A Pál életében bekövetkezett fordulat mint az „ő evangéliumának" legitimációja (1,10-24).
1.3 A Pál által hirdetett, törvénytől szabad evangélium elismerése a jeruzsálemi apostoli zsinaton (2,1-10).
1.4 Törvénynek való engedelmesség vagy hit: A konfliktus kiújulása Antiochiában (2,11-14).
2. A téma kifejtése:
A hit által és nem a törvényi előírások teljesítése által nyerjük el a megigazulást (2,15-4,31).
2.1 A páli evangélium középpontja: a Krisztusba vetett hit által igazul meg az ember – élet Krisztus halála által (2,15-21).
2.2 Pál emlékezteti a galatákat saját hitbeli tapasztalataikra (3,1-5).
2.3 Pál elvi és teológiai érvelése: Ábrahám hite és az áldás ígérete, a törvény üdvtörténeti szerepe (3,6-25).
2.4 Pál összegzi a végeredményt: hit és istenfiúság – a Fiú Lelke által válunk fogadott fiakká (3,26-4,7).
2.5 Figyelmeztetés a szolgaságba való visszaesésre (4,8-20).
2.6 Az Írás tanúsága (4,21-31).
3. A páli evangélium következménye:
A hit a törvény szolgasága alól felszabadít a Lélekben való életre és a szeretetben való szolgálatra (5,1-6,10).
3.1 Szabadság vagy szolgaság: az újabb téma bevezetése (5,1-12).
3.2 Az új téma kifejtése: ha a Lélek által élünk, akkor a Lélek szerint akarjuk az életünket átalakítani. A szeretet, mint a Lélek gyümölcse (5,1-6,10).
3.3 Konkrét végkövetkeztetés: Krisztus törvénye (6,1-10).
4. A levél összefoglalása:
Befejező szavak: új teremtés Krisztus keresztje által; áldás.

D) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Loyolai Szent Ignác imája.	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 260. o. 10 perc
2. Nincs más evangélium: A levél kezdetének elemzése (1,1-9). A jellegzetes hangsúlyok kidomborítása a levél kezdetében más levélkezdetekkel való összehasonlítás útján (1 Tessz 1,1-2; 2 Kor 1,1-3). Kérdések a szöveg feldolgozásához: – Milyen jellegzetes hangsúlyok tűnnek elő a Galata levél kezdetének összehasonlítása során? – Milyen következtetést lehet levonni ezekből a jellegzetes hangsúlyokból a közösség helyzetére és Pál szándékára vonatkozóan? Ld. Bevezetés 1.	egyéni szövegösszehasonlítás, csoportos összegzés	egymásmellé helyezett szentírási szövegek, ceruza, tábla, kréta 30 perc
3. Ezeknek a hangsúlyoknak a feltételezhető háttere. Összefüggés azzal a vitával, amely az apostoli zsinaton zajlott (ld. JerFüz 29-30. sz.) közte és az antiochiaiak között (Gal 2,1-14).	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc

4. Az apostol életében bekövetkezett fordulat, mint az „ő" evangéliumának legitimációja (1,10-24). Befejező kérdések a páros beszélgetéshez: – Az ellenfelek milyen szemrehányásaival és rágalmaival kellett Pálnak vitába szállnia? – Hogyan védekezett Pál ellenük? – Miért hangsúlyozza olyan nagyon, hogy ő az evangéliumát kinyilatkoztatás által kapta? – Mit ért ő kinyilatkoztatás alatt? – Mit válaszol a szemrehányásra, a kinyilatkoztatásra való hivatkozással? A kritikát akarja visszautasítani? – Miért hivatkozik olyan nagy hangsúllyal arra, hogy ő korábban elszántan üldözte az Egyházat? Ld. Bevezetés 2/3.	páros beszélgetés, csoportos összegzés	szentírási szöveg, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
5. A Galata levél áttekintése, ld. Bevezetés 3.	az óravezető előadása	szentírási szöveg, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
6. Befejező ima, ének.	spontán ima, ének	gyertya, kotta 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonötödik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1999. március.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető
Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A GALATA LEVÉl TÉMÁJA:

Az ember nem a törvény cselekedeteiből igazul meg, hanem a hit által (Gal 2,15-4,31)

A.) Alapgondolat

Ábrahámot a hite tette megigazulttá (Gal 3,6) és az áldás ígéretére méltóvá, nem pedig a törvény, amely akkor még nem létezett. Ugyanígy a hívő keresztény sem a mózesi törvény betartása által üdvözül, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által (Gal 2,16).

Ebbe az egy mondatba Pál szinte egész teológiai mondanivalója bele van sűrítve: „A törvény által meghaltam a törvénynek, hogy Istennek éljek. Krisztussal együtt keresztre vagyok szegezve, élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem" (Gal 2,19-20).

Krisztussal az üdvtörténet új korszaka kezdődött. A Lélek elnyerése által (vö. Gal 4,6-7) egy nyitott, határokat átlépő emberség válik szabaddá, hogy egészen szent legyen.

B.) Szentírási szöveg: Gal 2,15-4,31

C.) Bevezetés

1. Honnan származik az élet és az üdvösség? (3,1-5)

Levele elején Pál emlékezteti a galatákat saját tapasztalataikra. Amikor Pál a hitből való megigazulásról beszél, akkor látszólag egy korhoz kötött problémáról beszél, valójában azonban ez ma sem számít túlhaladott dolognak. Sőt, az apostol mindenkor időszerű emberi alapproblémát vet fel: Honnan származik az élet és az üdvösség, és mi az, amiből nem? Hogyan és mi által leszünk

teljes, szent, saját identitásunkat hordozó emberekké? Mi az, amire én magam képes vagyok, és mi az amire nem? E kérdések megválaszolása során alapmagatartásunkat illetően két alternatíva áll előttünk: birtokolni vagy lenni, tenni vagy elfogadni, ragaszkodni vagy elengedni, önmagunk megvalósítása vagy a másik emberé, magabiztosság vagy hívő bizalom, öntörvényűség vagy Isten törvényei szerinti lét.

1. Munkalap: **Két életmodell**

Birtokolni	**Lenni**
Nekem van ...	Én ... vagyok
Az élet mint	Az élet mint
„kizárólagosan birtokolni"	magamat ajándékozni
ragaszkodni	a dolgokat másokkal megosztani, hagyni hogy a másik részt vegyen a dolgokban
„megszállott" élet	megszállottságtól megszabadított élet
Jelkép: „magán"-tulajdon „magán" azt jelenti: megfosztás, kisebbedés. Ezért mondja Ágoston: Az, amitől az ember a „magán"-tulajdon esetében felemelkedést remél, valójában nyomorba és ínségbe taszít bennünket.	Jelkép: A kék üveg kéknek látszik, mert minden más színt elnyel, és csak a kék színt engedi át magán. A kék üveget tehát arról a kék színről nevezzük el, amit nem nyel el: nem arról nevezzük el, amit birtokol, hanem arról, amit átenged magán.
szüntelen rettegés, hogy elveszítem önmagam	félelem nélkül elengedem magam
mert biztonságot és önazonosságot keresek, miközben kapaszkodom abba, amim van, amit „birtokolok"	mert annál több vagyok, minél több áramlik át rajtam, minél többet közvetítek, s ha másokat résztvenni engedek
bezártság	nyitottság
önzés	nagylelkűség (önmagam elfelejtése)
társtalanság	kapcsolat

Hatalom mások fölött	**Másokkal együtt és másokért jelen lenni**
Az élet mint egyéni teljesítmény	Az élet mint ajándék
„elért" élet	ajándékozó élet
Élet, amelynek alapmagatartása a megvalósítás és a megvalósíthatóság, amelyet mi akarunk kézben tartani	Élet, amelynek alapmagatartása az elfogadás, a nyitottság a megváltoztathatatlan iránt („boldogok, akik elfogadnak, mert őket is elfogadják")
önfejűség	elfogadó odafigyelés
egyéni akarat	Isten akarata

2. A galaták Lélek-tapasztalása

Ebben a részletben Pál két alternatívát állít szembe egymással, amelyek megfelelnek a fent említett két alapmagatartásnak: a törvény cselekedetei vagy a hité, a test vagy a lélek. A „test"-et Pál azonosítja az emberi erőfeszítésekkel, amikor az ember a törvény cselekedeteivel tesz szert az életre. A lélek Istentől ajándékba kapott élet, amit az ember a hit által kap meg.

Pál emlékezteti a galatákat a saját tapasztalataikra: hiszen ők már megtapasztalták, hogy a Lélek által új emberré, új teremtménnyé kezdtek válni; megtapasztalhatták az Isten Lelkéből fakadó új életet egészen a testi megnyilvánulásokig (csodás gyógyulások).

Az alap mindenekelőtt Jézus Krisztus, akit Pál mint Megfeszítettet állít a galaták szeme elé. Ha a kereszt által jutunk el az Istenhez, a törvény mint út megszűnik.

3. Pál teológiai–elvi érvelése

Nem a törvény által igazulunk meg.

– Gondolatmenet: Ábrahám a hit által megigazult ember példája, típusa. Mindenki, aki hisz, Ábrahámként áldásban részesül. De akik a törvény alatt állnak, átok alá esnek, mert nem képesek a törvényt teljesíteni. Jézus megszabadított bennünket a törvénytől és annak fenyegető átkától. Így teljesedik be benne az Ábrahám utódjának tett ígéret: a hit által kapjuk meg Ábrahám áldását, vagyis a Lelket.

Pál írásának ebben a részében a következő fogalmakat és fogalom-asszociációkat figyelhetjük meg: hit és áldás; törvény és átok; hit – megigazultság – áldás – a Lélek elnyerése – minden nép.

– Miben áll Ábrahám hite? Pál hangsúlyozza az eltérést ahhoz képest, amit a hagyományos zsidó felfogás jelent: Ter 15 (Ábrahám puszta hite, tettek nélkül), Ter 12 (Ábrahám elindul, mert hisz), Ter 22 (hitének jele, hogy kész feláldozni Izsákot). Pál szerint döntő fontosságú, hogy Ábrahám akkor kapta az ígéretet, amikor még nem volt körülmetélve: csak megigazultsága (hite) miatt.

– A hitből fakadó megigazultság végülis azt jelenti, hogy a Lélek elnyerése által szabaddá lett ember nyitottá válik arra, hogy szent legyen.

– Miért vált átokká a törvény? Mert teljesíthetetlen, és mert a törvényhű gondolkodás keretei között kétségek között vergődöm, nem adhatok megnyugtató választ ezekre a kérdésekre: Valóban teljesítettem a törvényt? Eljárásom indítékai valóban igazak voltak? Valóban Isten akarata szerint viselkedtem?

– Krisztus megszabadított bennünket a törvény átkától, mert ő magára vette ezt az átkot, és a törvénynek alávetve kereszthalált halt. Halála az élet forrásának bizonyult.

2. *Munkalap:* A Galata levél áttekintése

Gal 3,6-14	Az érvelés alapja: Ábrahám az igaz hívő típusa (nem a törvény teljesítése kapcsol Istenhez, hanem egyedül a Jézusba vetett hit)
Szöveg	Tanítás
6-7.v.	mindenki (a pogányok is), aki (mint Ábrahám) „hitből él"
8-9.v.	a hívő Ábrahámmal áldásban fog részesülni (= elnyeri a megigazulást)
10.v.	Átok alá esnek, akik a törvény alatt vannak (feltétel: a törvény nemteljesítése)
11-12.v.	1. tétel: A megigazulás a hitből fakad 2. tétel: A törvénynek semmi köze a hithez Következtetés: A törvény által nincs megigazulás
13.v.	A törvény átka alól Krisztus kiváltott bennünket (magára véve a törvény átkát)
14.v.	Az Ábrahámnak (és vele együtt a pogányoknak) tett ígéret Krisztusban teljesedik be (megkapjuk az áldást, azaz a Lelket a hit által)

Gal 3,15-18	1. Felmerülő probléma: Mi a helyzet Isten szövetségi hűségével (ha a törvény, amely a zsidó értelmezés szerint Isten szövetségi ajándéka az ő népének, most érvényét vesztette)?
Szöveg	Tanítás
15.v.	Alapelv a mindennapi életből: Érvényes végrendelet (adománylevél) rendelkezéseit nem lehet megváltoztatni, sem kiegészítésekkel ellátni.
	Alkalmazás:
16.v.	1. A végrendelet (az adomány, az ígéret) Ábrahámnak és utódjának szól (= Krisztus), tehát Krisztus az ígéret örököse.
17.v.	2. A törvény csak 430 évvel később született.
	3. Ez a későbbi kiegészítés az eredeti végrendeletet, az eredeti ígéretet nem érvénytelenítheti.
18.v.	Végeredmény: Isten az ő eredeti ígéretéhez marad hű, hisz felismertük, hogy a (későbbi) törvény által nem lehet elnyerni az isteni örökséget. Isten tehát hűséges, ez nem vált kétségessé.

Gal 3,19-25	2. Felmerülő probléma: Mire szolgált akkor a törvény? Az üdvtörténet Ábrahámtól Krisztusig miért Mózes és a törvény kerülő útján jutott el?
19-20.v.	*1. Gondolatmenet* 1. Kiindulási kérdés: Mire való a törvény? A lényegi mondanivaló: A törvény nem segítette elő az ígéretek megvalósulását: valójában azok negatív lenyomata, mivel nyilvánvalóvá teszi bűnt, és azt, hogy az ember mennyire menthetetlen; jelzi az üdvösség hiányát. 3. Üdvtörténeti következmény: Éppen ezért a tövény csak ideiglenes, eleve határozott időhöz kötött: addig érvényes, amíg az Eljövendő (=Krisztus) eljön és beteljesíti az ígéreteket. 4. Mindezt alátámasztja, ha fontolóra vesszük, hogy a törvény teológiailag alacsonyabb értékű: valójában nem Isten műve, hiszen nem tőle, hanem angyaloktól származik, és Mózes közvetítette. Törvény csak ott van, ahol emberi törvénykezés van, szemben azzal, ami most történik: Isten szava közvetlenül szól „Lélekben".

21-26.v.	*2. Gondolatmenet*
21a	1. A kiindulási kérdés elmélyítése: Ellentmondás van a törvény és az ígéretek között?
21a-22.v.	2. A lényegi mondanivaló megvilágítása: A törvény összhangban van az ígérettel. Azáltal ugyanis, hogy a törvény maga nem ad életet, sőt, éppen ellenkezőleg, az embert a bűn rabságában tartja, a törvénnyel való visszaélésre kimondott „nem" az üdvösség útja, s egyben az „igen" a hit útjára.
23-25.v.	3. Az üdvtörténeti sorrend megvilágítása: a hit, mint az üdvösség útja, nem volt kezdettől fogva nyilvánvaló, csak Krisztus által lett azzá. Krisztus megjelenése előtt a törvény az embert mint egy felvigyázó őrizte és nevelte, hogy így végül Isten kegyelmének nagysága még nyilvánbalóbbá váljék. Most azonban, amikor a hit útja történetileg nyilvánvalóvá vált, megszűnt a törvénynek ez a felvigyázó szerepe.
26.v.	4. A fentiek megerősítése azáltal, hogy megfontoljuk: Istennel való jelenlegi kapcsolatunk minőségileg különbözik az eddigitől (ami a törvény által valósult meg). Most a hit által Krisztusban Isten gyermekei vagyunk.

4. Pál teológiai érvelésében a Galata levélben Ábrahámtól Krisztusig ível az üdvtörténet vonala:

a.) Ábrahám Istentől ezt az ígéretet kapta: „Tebenned nyer áldást minden nemzet", Ter 12,3 (Gal,3,8b)

b.) „Az ígéretek Ábrahámnak és utódjának szóltak" Ter 22,17, (Gal 3,16a)

c.) „aki a Krisztus" (Gal 3,16b)

d.) „Mindnyájan Isten fiai vagytok a hit által Krisztus Jézusban" (Gal 3,26) – tehát Krisztusban felszabadulunk a törvény szolgaságából és fiakká válunk.

Isten és a választott nép viszonya: az úr és a szolga viszonya

A szolga engedelmeskedik ura rendelkezéseinek, mert
- fél tőle
- fizetséget kap
- megbüntetik, ha hanyag

Külső kényszer hatására cselekszik, nem benső meggyőződésből, mert nem a magáéval gazdálkodik.

Maga Jézus is kedveli az úr–szolga hasonlatot példabeszédeiben: Mt 18,23-35; 24,45-51; 25,14-30 – Lk 12,35-48; 19,11-27; 20,9-16 – Jn 8,31-47; 10,11-18; 15,14-15:

„Az igazság szabaddá tesz titeket" (Jn 8,32); „Hogyan mondhatod, hogy szabadok lesztek?" (Jn 8,33b); „Mindaz, aki bűnt cselekszik, szolga" (Jn 8,34); „Ti a barátaim vagytok, ha megteszitek, amiket parancsolok nektek. Már nem mondalak benneteket szolgáknak, mert a szolga nem tudja mit tesz az ura. Barátaimnak mondtalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek" (Jn 15,14).

János evangéliumával egészen egybecseng Pál megfogalmazása a Galata levélben: „Isten elküldte Fiának Lelkét szívünkbe" (Gal 4,6), „Tehát többé nem vagy már szolga, hanem fiú" (Gal 4,7).

A Lélek által az ember újra „fiú" lesz. Magában hordozza a „törvényt", interiorizálja, többé már nem szolgaként engedelmeskedik neki.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Per crucem (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 466.o.)	ének kottából	énekeskönyv 10 perc
2. Mai tapasztalatok: A résztvevők rövid egyéni gondolkodás után válaszolnak a következő kérdésekre:	egyéni, írásbeli munka, csoportos megbeszélés	papír, ceruza 20 perc
✎ Mit tudok saját erőmből elérni?		
✎ Hogyan tudnám jellemezni viszonyomat/magatartásomat azokhoz a dolgokhoz, amelyeket magam el tudok érni, és hogyan jellemezném viszonyomat/magatartásomat azokhoz a dolgokhoz, amelyeket nem tudok elérni?		
✎ Mi történik akkor, ha az a magatartás, ahogyan a saját erőmből megvalósítható dolgokhoz viszonyulok, teljesen meghatározóvá válik bennem?		
3. Honnan van az élet és az üdvösség? (Gal 3,1-5) Ld. Bevezetés 1.	az óravezető röviden megvilágítja a kérdést a „Két életmodell" munkalap alapján	sokszorosított munkalap 10 perc

4. A galaták Lélek-tapasztalása Az óravezető rövid bevezetése (ld. Bevezetés 2.) után a résztvevők elmondják saját Lélek-tapasztalásaikat, és összehasonlítják azzal, amiről Pál beszél a galatáknak.	csoportos beszélgetés	20 perc
5. Pál teológiai–elvi érvelése, Gal 3,6-25. Ld. Bevezetés 3. A szövegrész néhány központi fogalma és problémája: – Mit jelent „a törvény átka"? – Milyen értelemben mondhatja Pál, hogy Krisztus megszabadított bennünket a törvénytől? Semmi pozitívum nincs a törvényben? – Miért beszél Pál a bűnről itt is (mint általában a leveleiben) egyesszámban? Miért nem többesszámban? Mit mond erről a Róm 7,7-24? – Mit jelent „a hit áldása"?	csoportos munka a munkalap segítségével, az óravezető vezetésével	szentírási szöveg, tábla, kréta, sokszorosított munkalap, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc
6. Pál levonja a végkövetkeztetést: a hit révén, a Fiú Lelke által válunk fiakká (3,26-4,11), ld. Bevezetés 4.	az óravezető előadása	szentírási szöveg, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc
7. Befejező ima, ének	ének kottából, kötetlen ima	kotta, gyertya 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonhatodik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1999. június.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A GALATA LEVÉL TÉMÁJA (2):

A páli evangéliumból levont következtetés: a hit felszabadít a szolgaságból a Lélekben való életre és a szeretetben való szolgálatra (Gal 5,1-6,18)

A.) Alapgondolat

Az előző fejezetekben Pál kifejtette, hogy nem a törvény által, hanem a hit által igazulunk meg. Nem a cselekedeteink, a saját erőfeszítéseink eredménye az üdvösség, hanem Istentől kapott ajándék. Az idők teljességekor megtestesült Fiú megváltott bennünket a világ elemeinek és a törvénynek a szolgaságából (vö. Gal 4,3-5), és fogadott fiakká váltunk. A Fiú Lelke által pedig valódi fiakká (vö. Gal 4,-6-7).

A Lélek, akit a szívünkbe fogadunk, megváltoztat bennünket, többé már nem a test (a 'hús') önzése, nem is törvénynek való engedelmesség, hanem a szeretetben való szolgálat szabja meg a tetteinket. Pál apostol a Gal 5,19-23-ban szabályos lelkitükröt tart elénk a test cselekedeteinek és a Lélek gyümölcsének a felsorolásával. Ha összehasonlítjuk magunkat az ott megfogalmazottakkal, megtudhatjuk valójában 'milyen lélek is lakik bennünk' (vö. Lk 9,55 a régi Vulgáta szerint). Mint több más páli levélben, itt is kiviláglik, hogy az apostol milyen kiváló ismerője az emberi léleknek, az abban meglapuló sötétségnek, jól ismeri a szív rejtekében munkálkodó Szentlelket, és ennek a munkálkodásnak a félreérthetetlenül megnyilvánuló jeleit, gyümölcseit.

B.) Szentírási szöveg: Gal 5,1-6,18 (Káldi-Neovulgáta, 1999)

Szabadság vagy szolgaság

1 Erre a szabadságra tett szabaddá minket Krisztus. Legyetek tehát állhatatosak, és ne vegyétek magatokra ismét a szolgaság igáját. 2 Íme én, Pál, mondom nektek, hogy ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem használ nektek. 3 Újra tanúságot teszek minden ember előtt, aki körülmetélkedik, hogy köteles az egész törvényt megtartani. 4 Elszakadtatok Krisztustól, akik a törvényben keresitek a megigazulást, kiestetek a kegyelemből. 5 Mert mi a Lélek által, hitből várjuk a megigazulás reményét. 6 Hiszen Krisztus Jézusban sem a körülmetélés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, csak a hit, amely a szeretet által munkálkodik.

7 Jól futottatok; ki akadályozott meg benneteket, hogy engedelmeskedjetek az igazságnak? 8 Ez a hitegetés nem attól van, aki meghívott titeket. 9 Egy kevés kovász az egész tésztát megkeleszti. 10 Bízom bennetek az Úrban, hogy nem fogtok másképp vélekedni. Aki pedig megzavar titeket, viselni fogja az ítéletet, akárki legyen is az. 11 Én pedig, testvérek, ha még most is a körülmetélkedést hirdetem, miért szenvedek még mindig üldözést? Akkor megszűnt a kereszt botránya. 12 Bárcsak csonkítanák is meg magukat azok, akik titeket megzavarnak!

A szeretet, mint a Lélek gyümölcse

13 Mert ti szabadságra vagytok hivatva, testvérek, csak a szabadság ne legyen kibúvó a testnek, hanem szeretetben szolgáljatok egymásnak!

14 Mert az egész törvény egy mondatban teljesedik be, mégpedig ebben: »*Szeresd felebarátodat, mint önmagadat*« (Lev 19,18). 15 De ha egymást marjátok és faljátok, vigyázzatok, hogy egymást el ne emésszétek!

16 Azt mondom tehát: Lélek szerint járjatok, és ne teljesítsétek a test kívánságait! 17 Mert a test a Lélek ellen vágyakozik, a Lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek, hogy ne azt tegyétek, amit szeretnétek. 18 Ha a Lélek vezet titeket, nem vagytok a törvény alatt. 19 A test cselekedetei nyilvánvalók: paráznaság, tisztátalanság, bujaság, 20 bálványimádás, mágia, ellenségeskedés, viszálykodás, versengés, harag, veszekedés, széthúzás, szakadás, 21 irigykedés, részegeskedés, tobzódás és hasonlók. Ezekről előre mondom nektek, mint előbb is mondtam, hogy akik ilyen dolgokat tesznek, nem nyerik el Isten országát. 22 A Lélek gyümölcse pedig a

szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, 23 szelídség, önmegtartóztatás. Ilyenek ellen nincsen törvény. 24 Akik pedig Krisztus Jézuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és a kívánságokkal együtt. 25 Ha a Lélek által élünk, járjunk is a Lélek szerint!

26 Ne vágyódjunk a hiú dicsőség után, egymást ingerelve, egymásra irigykedve!

Krisztus törvénye

6 1 Testvérek, ha valakit valamilyen bűnben tetten is érnek, ti, akik lelkiek vagytok, oktassátok az ilyet a szelídség szellemében; de ügyelj magadra, nehogy te is kísértésbe ess. 2 Hordozzátok egymás terhét, s így teljesíteni fogjátok Krisztus törvényét. 3 Mert ha valaki valaminek tartja magát, holott semmi, félrevezeti önmagát. 4 Mindenki a saját tetteit vizsgálja meg, és akkor csak önmagára nézve lesz dicsekednivalója, és nem másra nézve. 5 Mert mindenki a maga terhét fogja hordozni.

6 Aki pedig az igében oktatást nyer, részesítse oktatóját minden jóban. 7 Ne vezessétek félre magatokat: Istent nem lehet kijátszani. Mert amit az ember vet, azt fogja aratni is; 8 hiszen aki testének vet, a testből arat majd romlást, aki pedig a Léleknek vet, a Lélekből arat majd örök életet. 9 Ne fáradjunk bele a jótettekbe, mert ha el nem lankadunk, annak idején majd aratni is fogunk. 10 Tehát amíg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, főképpen pedig hittestvéreinkkel.

Zárszó és áldás

11 Nézzétek csak, milyen nagy betűkkel írok nektek saját kezemmel! 12 Akik test szerint akarnak tetszeni, azok kényszerítenek titeket a körülmetélkedésre, csak azért, hogy Krisztus keresztjéért ne szenvedjenek üldözést. 13 Mert maguk a körülmetéltek sem tartják meg a törvényt; csak azért akarják, hogy körülmetélkedjetek, hogy testetekkel dicsekedjenek. 14 Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunk, Jézus Krisztus keresztjében, aki által a világ meg van feszítve számomra, és én a világnak. 15 Mert sem a körülmetélés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, csak az új teremtmény. 16 És mindazokra, akik ezt a szabályt követik, békesség és irgalom, és Istennek Izraeljére!

17 Ezután senki se okozzon nekem kellemetlenséget, mert Jézus jegyeit viselem testemen.

18 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel, testvérek! Ámen.

C.) Bevezetés

1.

– Krisztus felszabadított minket a szabadságra: mitől szabadított fel ? (Előző óránk témája.) Itt nincs lehetőség kompromisszumra, csak választani lehet: vagy a kegyelemre hagyatkozom és általa szabaddá válok a törvénytől és az emberi teljesítmények kényszerétől, vagy pedig nem. Aki a kisujját nyújtja a törvénynek, annak végül az egész karját kell adnia, és a kegyelem automatikusan kiesik.

- Krisztus felszabadított minket a szabadságra: mire szabadított fel? (Jelen óránk témája.) Aki többé nincs a törvény kényszere alatt, az szabad a szeretetre.

– Itt két fogalomsor keletkezik, amely két életmódnak felel meg:

A kegyelemből/a Lélek erejéből élni: a hitre alapozva → ami szabaddá tesz bennünket → a szeretetre: a Lélek szerint/kegyelemből.

Test szerint élni/a törvény alatt: a törvény cselekedeteire alapozva → ez szolgaságra vezet bennünket → a saját önzésünkhöz: a test szerint/a törvény alatt.

2.

a.) A szeretetre szabadít fel

– Pál itt az evangéliumi szabadsággal való visszaélés ellen fordul (a szabadság, mint kibúvó a test számára), és szembe helyezi vele a szeretet szabadságát (hagyni, hogy a Lélek vezessen). Tulajdonképpen ez magától értetődik: mert az embernek a hit által kapott szabadsága pontosan az önzés szolgaságából való megszabadulás, és kinyílás Isten és az emberek felé.

– Szeretetben szolgálni egymást: az önzés szolgaságából való megszabadulásnak egy új szolgaságra, egy másfajta szolgálatra kell vezetnie: csak mint szabadok vagyunk képesek szolgává lenni. Luther ezt az ellentmondást a „Keresztény ember szabadságáról" szóló írásában így fogalmazza meg: „A keresztény ember minden teremtmény között a legszabadabb úr, senkinek sincs alávetve. A keresztény ember egy szolgálni köteles szolga, mindennek és mindenkinek alávetve." Hogy ez pontosan mit jelent, azt a Filippi levélben, a jézusi magatartásról olvasottakból érthetjük meg (Krisztushimnusz, Fil 2,5-11).

b.) Feszültség a kijelentő mód (Lélek által élünk) és a felszólító mód (járjunk is a Lélek szerint) között.

A »test« – szó szerint hús (héb. bászár, gör. szarksz) – és a »lélek« – életlehelet, élőlény (héb. nefes, gör. pneuma) – szavakkal az Ószövetség mindig az *egész* embert jelöli. Pál továbbfejleszti ezt: nála a „szarksz" (hús) csakis a természeti, a testi embert (szarkikosz, Róm 8,5) jelöli, a formátlan anyagot, amelyet ha átjár a Lélek (Pneuma – Isten megszentelő és életető ereje), akkor lesz lelki emberré (pneumatikosz, Róm 8,9). Pál a test jelölésére egy másik szót is használ: a »szómá«-t, amely a formát, alakot nyert testet jelenti (földit és mennyeit egyránt), a Lélek (Pneuma) által élő testet (1 Kor 12,12).

– Megmutatkozik, hogy ha a hívő meg is szabadult a „testtől", olyan sokáig él ennek a világnak a feltételei között, hogy most is ki van téve a „test" kísértéseinek, és bármikor visszaeshet a test szerinti életmódba. A Lélek által való élet nem biztos tulajdonunk. A két, lényegében különböző hatalom: a test és a Lélek harcolnak most is az emberért. Tehát újra és újra meg kell nyitni magunkat a Léleknek, hagyni, hogy vezessen bennünket, életünket hozzáigazítani és hozzáformálni.

– A Lélek és test alternatívája mindenekelőtt a Róm 8,1-16-ban látszik. Hogy hová vezet a test szerinti életmód, példaszerűen megmutatja az 5,19-21-ben olvasható bűnkatalógus. Pál mégegyszer visszatér erre a 26. versben: itt a »test« azonos jelentésű az önzéssel (dicsekvés) és az ebből fakadó vetélkedéssel (ingerlés) és önfejűséggel (kibékülési készség hiánya).

– Érdekes, hogy Pál a test *cselekedeteiről* beszél, de a Lélek *gyümölcséről.* A cselekedet a teljesítményt juttatja eszünkbe, a gyümölcs pedig olyan, mint egy ajándék. A test sok cselekedete a szétszórt és zilált sokféleségre emlékeztet, amely engem ehhez az életmódhoz láncol; a Lélek *egy* gyümölcse az egybefoglalt egység és teljesség, amelybe a Lélek hazavezet engem.

3. Munkalap

Szeretetre szabadított fel

– Miről van szó a test cselekedeteinél, amelyeket Pál a bűnkatalógusban felsorol? Honnan veszi?

– Ezek szerint mit ért Pál a „test" szón?

A következő helyek segíthetnek bennünket a kérdés megválaszolásában: Gal 3,3; 5,13.16.17.24; 6,8; Róm 7,4-5; 7,25; 8,1-16.

– Hogyan lehet egy mai közösségben alkalmazni a bűnkatalógust? Mi is test szerint cselekszünk a közösségünkben, ha ...

– Miért beszél Pál test cselekedeteiről többes számban, a Lélek gyümölcséről viszont egyes számban? Mit takar ez a szóválasztás, az alkalmazott egyes ill. többesszám?

– Hogy lehet megérteni, hogy Pál egyszer kijelentő módban beszél: „Akik Krisztuséi, megfeszítették testüket és a Lélek által élnek", másszor viszont felszólító módban azt mondja, hogy a hívek járjanak a Lélek szerint, ne a test szerint (Gal 5, 13-26)?

– Milyen összefüggés van a Hegyibeszéd és Pál „lélek-etikája" között? (Az írástudókét felülmúló „igazság" ott, l. Mt 5,20-48 – itt viszont a „Lélek gyümölcse".)

– „A keresztény ember minden teremtmény között a legszabadabb úr, senkinek sincs alávetve. A keresztény ember egy szolgálni köteles szolga, mindennek és mindenkinek alávetve":

Meg lehet érteni ezt a Luther által megfogalmazott ellentmondást ebből szentírási szövegből?

4. Befejező szavak és áldás (Gal 6,11-18)

A befejező szakasz központi motívuma a kereszt. Pál ezt a levélrészletet már nem diktálja, hanem saját kezűleg írja, ami jelzi az itt leírtak fontosságát. „Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében!" Ő nem törekszik a világban elismert értékek után, sem a világban való elismertségre. Egyetlen fontos dolog létezik számára: Krisztus keresztje által új teremtménnyé válni.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Teremts bennem	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 415. o., 10 perc
2. Átvezetés az előző témából az újba: „A hit, amely a Lélek által szeretetben munkálkodik (Gal 5,1-12) „Krisztus felszabadított minket a szabadságra"		sokszorosított munkalap, szentírási szöveg, ceruza, 30 perc
a.) Minden résztvevő kap egy lapot, amelynek a tetejére ez a mondat van felírva. Mindenki ráírja a lapra, ami erről a mondatról eszébe jut (tapasztalat, kérdés, stb.), aztán behajtja és továbbadja a jobboldali szomszédjának, miközben ő is kap egy ilyen lapot a baloldali szomszédjától. Erre is ráírja egy mondatban, ami még eszébe jut erről a mondatról, aztán továbbadja a jobboldali szomszédjának. Ez így megy addig, amíg az első papír körbejárva vissza nem érkezik hozzá. Akkor mindenki felolvassa a nála lévő lapra felírt gondolatokat.	egyéni, írásban	
b.) Valaki felolvassa az adott adott szentírási szakaszt (Gal 5,1-12), azután az előzőkben megfogalmazottakkal együtt megbeszélik a szöveget, ld. Bevezetés 1.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	
3. Ha a Lélek által élünk, járjunk is a Lélek szerint (5,25): a kijelentő és a felszólító mód közti összefüggés kifejtése (Gal 5,13-26) A résztvevők feldolgozzák a szöveget a munkalap alapján, utána	egyénileg vagy párban, csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	sokszorosított munkalap, ld. Bevezetés 3., szentírási szöveg, ceruza, 40 perc

megbeszélik, ld. Alapgondolat, Bevezetés 2.		
4. Konkrét végkövetkeztetés (Gal 6,1-10) Beszélgetés a szövegről ennek a két kérdésnek az alapján: – „Krisztus törvénye" – tehát megint törvény? – „Ha valaki valaminek tartja magát, holott semmi, félrevezeti önmagát." Pál itt a bennünk lévő egészséges önérzetet ítéli el?	csoportos beszélgetés	szentírási szöveg, tábla, kréta, papír, ceruza, 20 perc
5. Befejező szavak és áldás (Gal 6,11-18)		
– Fogalmazzuk meg egy mondatban, hogy mi volt ennek a szentírási résznek a fő mondanivalója számomra? Ld. Bevezetés 4.	– egyéni, írásban – csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szöveg, 10 perc
6. Befejező ima, ének	ének kottából, kötetlen ima	kotta, gyertya, 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonhetedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1999. augusztus.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető
Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A JÁNOS-PROLÓGUS

A.) Alapgondolat

A testté lett Ige

Jánostól kapjuk az isteni Szó misztériumának utolsó titkát, aki ezt a misztériumot a legszorosabb kapcsolatba hozza Jézusnak, az Isten Fiának misztériumával: mint Fiú, Jézus az önmagában fennálló Szó, Isten Igéje. Végső soron tehát tőle ered az isteni szó minden megnyilvánulása: a teremtésben, a történelemben, az üdvösség végső beteljesedésében. Így kell értenünk a Zsidókhoz írt levél kijelentését: „Azelőtt az Isten próféták útján szólt őseinkhez. Ebben a végső korszakban Fián keresztül beszél hozzánk" (Zsid 1,1k).

Jézus mint Ige már kezdetben Istennél volt, és Isten volt (Jn 1,1k). Ő volt az a teremtő Szó, amely által minden lett (1,3; vö. Zsid 1,2; Zsolt 33,6kk). Ez a megvilágosító Szó világított a világ sötétségében, hogy elhozza az embereknek Isten kinyilatkoztatását (Jn 1,4-5). Már az Ószövetségben is ő nyilvánította ki magát titokzatosan a cselekvő és kinyilatkoztató szó által. Az idők végén pedig az Ige testet öltve látható módon belépett a történelembe (1,14), az emberek számára kézzelfogható, tapasztalati ténnyé vált (1 Jn 1,1kk), olyannyira, hogy „mi láttuk az ő dicsőségét" (Jn 1,14).

Ezzel teljességre vitte kettős tevékenységét, a kinyilatkoztatást és az üdvösség szerzését: mint egyszülött Fiú, megismertette az emberekkel az Atyát (1,18), s hogy üdvözítse őket, elhozta a világba a kegyelmet és az igazságot (1,14.16k). A világban megjelent Ige az emberi történelem középpontja: előtte a történelem az ő megtestesülése felé haladt; eljövetele után pedig az ő végső győzelme felé. Mert ő fog megjelenni a végső küzdelemben is, hogy véget vessen a gonosz hatalmak uralmának, és biztosítsa a világban Isten végleges győzelmét (Jel 19,13).

Az emberek a testté lett Ige előtt

Mivel Krisztus a „testben eljött" élő Ige, érthető, hogy az emberek állásfoglalása az ő szavával és személyével szemben meghatározza Istennel szemben elfoglalt helyzetüket is. A világba történő eljövetele ténylegesen megoszlást okozott köztük. Egyrészt, a sötétség nem fogadta be (Jn 1,5), a gonosz világ nem ismerte fel őt (1,10), sőt, övéi – saját népe – sem fogadták be (1,11): így az egész evangéliumi történet a szenvedéshez vezet. Másrészről azonban vannak, akik „hittek az ő nevében" (1,12): ezek „mindnyájan az ő teljességéből részesültek, kegyelmet kegyelemre halmozva" (1,16). Ő, aki természet szerint Fiú (1,14.18), nekik hatalmat adott arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek (1,12).

A megtestesült Ige körül kristályosodott ki az a dráma, amely valójában azóta tart, amióta Isten a próféták által beszélni kezdett az emberekhez. De amikor a próféták hirdették Isten igéjét, szavuk által nem az Ige fejeződött ki már akkor is, ugyanaz az Ige, aki testet öltött az idők végén, hogy közvetlenül szóljon az emberekhez, akikhez személyesen küldte el az Atya? A rejtett előkészítő működést most felváltotta a közvetlen és látható jelenlét. Az emberek számára azonban nem változott az isteni szó által felvetett létkérdés: aki hisz a szónak, aki felismeri és befogadja az Igét, az általa belép Isten gyermekeinek istenfiúi életébe (Jn 1,12). Aki viszont visszautasítja a szót, aki nem ismeri fel az Igét, az megmarad a világ sötétségében, és ezáltal elítéli önmagát (vö. 3,17kk). Az Ige minden emberhez szól, és minden embertől feleletet vár.

(Biblikus teológiai szótár: Az Isten Igéjének misztériuma)

B.) Szentírási szöveg: Jn 1,1-18

1a(I) A Kezdetben volt az IGE,
1b és az IGE Istennél volt,
1c és Isten volt az IGE.
2 Ő volt kezdetben Istennél.
3a B Minden általa lett,
3b és nála nélkül semmi sem lett, ami lett.
4a Benne élet volt,
4b és az élet volt az emberek világossága.
5a A világosság a sötétségben világít,
5b de a sötétség azt föl nem fogta.
6a C Volt egy ember,
6b akit Isten küldött,
6c János volt a neve.

7a Tanúskodni jött,
7b hogy tanúskodjék a világosságról,
7c s mindenki higgyen általa.
8a Nem ő volt a világosság,
8b csak tanúságot kellett tennie a világosságról.
9a B' Az igazi világosság,
9b aki minden embert megvilágosít,
9c a világba jött.
10a A világban volt,
10b a világ őáltala lett,
10c de a világ nem ismerte fel őt.
11a A tulajdonába jött,
11b övéi azonban nem fogadták be.
12a Mindazoknak azonban, akik befogadták,
12b hatalmat adott,
12c hogy Isten gyermekei legyenek;
12d azoknak, akik hisznek az ő nevében,
13a Akik nem a vérből,
13b sem a test ösztönéből,
13b sem a férfi akaratából,
13c hanem Istenből születtek.
14a(II) D Az IGE testté lett,
14b és köztünk lakott,
14c és mi láttuk az ő dicsőségét,
14d mint az Atya egyszülöttének dicsőségét,
14e aki telve volt kegyelemmel és igazsággal.
15a C János tanúságot tesz róla,
15b és hirdeti:
15c »Ő az, akiről ezt mondtam:
15d Aki utánam jön,
15e megelőz engem,
15f mert előbb volt, mint én.«
16a D' Mi mindnyájan az ő teljességéből merítettünk
16b kegyelemből kegyelmet.
17a Mert a törvényt Mózes által kaptuk,
17b a kegyelem és az igazság pedig
Jézus Krisztus által valósult meg.
18a A' Istent soha senki nem látta:
18b az egyszülött Fiú,
18c aki az Atya kebelén van,
18d ő nyilatkoztatta ki.

C.) Bevezetés

1./a Gondolatok a szavakról

Kimondott és kimondatlan szavak,
Elhallgatott és elnémult szavak,
Bőbeszédű üres fecsegés, szavak áradata,
Fontos szavak az életemben:
azok, amelyek fájdalmat okoztak
és azok, amelyek becsesek a számomra.
Valakinek a szavamat adtam,
Csak a szavamat? Vagy a tetteimet is,
minden következményt vállalva?
a szavamat, a személyes szavamat,
az 'igen'-emet?
teljes emberségemmel állok mögöttük?
Ő szavát adta nekem –
ezért megbízhatok Benne.
Ő egész személyével kezeskedik értük.
Megvalósított szó – az emberé,
Megtestesült szó – az Istené:
„És az Ige testté lett és közöttünk lakott"
egy mondat, amely karácsonytól,
az angyali üdvözlettől ránk van bízva.
Emlékek bennünk ...
A megértés nehézségei ...
Isten a szavát adta nekünk ... – testben.

1./b Isten szava

– teremtő szó: legyen (teremtés)
– kinyilatkoztató szó: önmagát feltáró (próféták)
– Megtestesült Szó: a köztünk élő (személyes jelenlét)

1./c

Az emberi szó, minthogy Isten használja, három vonatkozásban is Isten Igéje lesz:

a.) azt fejezi ki, amit Isten mondani akar az emberi szó segítségével

b.) a hozzá kapcsolódó kegyelemben maga a szóban forgó dolog válik jelenvalóvá, s az Ige hallgatójának tulajdonává.

1./d A SZÓ A SZENTÍRÁSBAN

Az emberi szó

Készséggel hallgasd a szót, hogy megértsd,
és helyes választ adj bölcsességgel. (Sír 5,13)

Mindenkinek szája gyümölcsével telik meg a gyomra,
s attól lakik jól, ami ajkán terem.
A nyelv által jöhet halál is, élet is,
ki mit szeret, annak gyümölcsét élvezi. (Péld 18,20-21)

A fa gondozásáról gyümölcse tanúskodik,
az ember szívének gondolkodásáról pedig a beszéde.
Senkit se dicsérj, mielőtt nem beszélt,
mert ez az ember próbája. (Sír 27,7-8)

Rosszul használt szavak:

Péld 10,8; 12,6.18-19; 13,3; 20,19-20; 26,22; 29,20
Sír 5,11-18; 7,14-15; 18,18; 20,5-8; 26-28; 21,18-31; 22,26-27; 23,7-20; 27,17-27; 28,13-30
Jób 6,26; Zsolt 5,10; 10,7
Jak 3,1-12

Jól használt szavak:

Péld 15; 18,4; 25,11-12; Préd 3,7
Sír 5,15; 6,5; 14,1; 18,16-17; 21,18-20.28.29; 28,29
Zsolt 39,2; 141,3
Lk 6,45

Az isteni szó

A bölcsesség dicsérete

Sír 24,1-31

A bölcsesség és Isten Igéje

Sír 24, 32- 47

Jézusban megjelent „üdvözítő Istenünknek jósága és emberszeretete." (Tít 3,4)

„Mi pedig láttuk, és tanúságot teszünk arról, hogy az Atya elküldte Fiát, mint a világ üdvözítőjét. Aki vallja, hogy »Jézus az Isten Fia«, abban Isten benne marad, és ő Istenben. Mi, akik hittünk, megismertük a szeretetet, amellyel Isten szeret bennünket." (1 Jn 14-16)

„Sokszor és sokféle módon szólt hajdan Isten az atyákhoz a próféták által, ezekben a végső napokban pedig Fia által szólt hozzánk, akit a mindenség örökösévé rendelt, aki által a világokat is teremtette, s aki - mivel az ő dicsőségének fénye és lényegének képmása, és mindent fenntart hatalmának igéjével -, miután a bűnöktől megtisztulást szerzett, a Fölség jobbján ül a magasságban." (Zsid 1,1-3)

„Aki engem látott, látta az Atyát is." (Jn 14,9)

„Az igéket, amelyeket én mondok nektek, nem magamtól mondom, hanem az Atya, aki bennem lakik, ő cselekszi a tetteit. Higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem. Ha másért nem, hát legalább a tetteimért higgyetek." (Jn 14,10b-11)

2. *Karácsony, Jézus születésének ünnepe*

A születés helye: Mikeás próféciája szerint Betlehemből származik majd Izrael jövendő uralkodója. Az evangélisták nem pontosítják a születés helyét, csak annyit tudunk meg Lukácstól, hogy bár Mária jászolba fektette a kis Jézust, mert nem kaptak helyet a szálláson, mégis bent voltak Betlehem városában, mert a pásztoroknak azt mondja az angyal: „Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában." (Lk 2,11)

Az apokríf írásokban kezdik használni a „barlang" megjelölést: az Arab gyermekségevangélium és a Pszeudo-Máté evangéliuma. A második században Jusztínusznál bukkan fel ez a változat, majd a harmadik században Origenész említi, hogy a keresztények egy barlangot tisztelnek Jézus születése helyeként. Szent Jeromos is átveszi ezt a hagyományt. A negyedik században épült a barlang fölé bazilika.

December 25.

A születésnek ez az időpontja nem vezethető vissza apostoli hagyományra, de az atyák már elég korán decemberre vagy januárra helyezik (Zakariás jeruzsálemi szolgálatából kiindulva), pl. Aranyszájú Szt. János 386-ban.

A másik magyarázat szerint a december 25-i hagyomány Rómából indult ki, ahol Auréliusz császár bevezette a napkultuszt, és ennek ünnepét, a „Sol Invictus"-t december 25-re tette, a téli napfordulót követően. A római naptárban ez az ünnep „Natalis Invicti" néven szerepelt. A keresztény hagyomány a pogány elemekre építve hozta létre Jézus születésének ünnepét Malakiás jövendölése alapján, akinél ezt olvassuk: „Nektek azonban, akik nevemet félitek, felkel az **igazság napja**, mely gyógyulást hoz szárnyain" (Mal 3,20).

3. ŐSI KRISZTUS-HIMNUSZ

Aki kezdetben Istennél volt,
minden őáltala lett,
és nála nélkül semmi sem lett;
ami lett, abban ő volt az élet,
és az élet volt az emberek világossága.
A világosság a sötétségben világított,
de a sötétség azt föl nem fogta.

A tulajdonába jött,
övéi azonban nem fogadták be.
Mindazoknak azonban, akik befogadták,
teljhatalmat adott,
hogy Isten gyermekei legyenek;

És köztünk lakott,
és mi láttuk az ő dicsőségét,
telve kegyelemmel és hűséggel.
Mi mindnyájan az ő teljességéből merítettünk
kegyelemből kegyelmet.

(Michael Theobald: Im Anfang war das Wort, Stuttgart 1983)

A himnusz az első versszakban Krisztus jelentőségét hirdeti a teremtésben és az emberek számára: a kozmoszban is, az emberek számára is ő a fény és a világosság.

A második versszak Jézus történeti eljöveteléről szól: Krisztus eljött Izraelhez, az azonban nem fogadta be őt.

A harmadik versszakban a hívők szólalnak meg, akik befogadták őt, látták őt dicsőségben, és részesültek az ő teljességéből.

A himnusz gondolatmenete megegyezik a korai zsidóság bölcsességteológiájával (vö. Péld 8,22-31; Sír 24,3-12), amely szerint Jézus az isteni bölcsességet személyesíti meg.

4. Az evangélista szempontjai:

A negyedik evangélista a Krisztus-himnuszt programadó teológiai szöveggé formálja, nála a három versszakból kettő lesz:

az első versszakban, az 1-13. versekben a Logosz egyetemes jelentőségéről és az emberek megmentéséről beszél;

a második versszakban, a 14-18. versekben a híveknek a testté lett Igével kapcsolatos tapasztalatait mondja el.

5. Fényliturgia

Egy kisasztal közepére aranyszínű fémfóliába csomagolt, kerek tálca közepére egy nagy gyertyát helyezünk.

Egy másik tálcára különféle méretű és színű gyertyákat és mécseseket helyezünk. Ezek közül mindenki választhat egyet magának, és az óra elején tartott elmélkedés során felírt becses szót ráragasztja.

Az óravezető meggyújtja a nagy gyertyát, eloltják a villanyt, és éneklés közben egyenként odamennek a nagy gyertyához, meggyújtják a maguk kis gyertyáját vagy mécsesét, s odateszik a nagy gyertya mellé. Nem mennek vissza a helyükre, hanem körbeállják a gyertyákat. Spontán imával és énekkel fejezik be csöndes elmélkedést.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Várj és ne félj	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 488. o., 10 perc
2. Meditáció: az óravezető bevezetése (ld. Bevezetés 1/a) után néhány perces csendben mindenki elgondolkodik a magában őrzött fájdalmas szavakról és a kincsként őrzött, becses szavakról. A végén a becsesnek tartott szót felírják egy kis ragasztós hátú címkére.	az óravezető bevezetése, csendes egyéni gondolkodás	ragasztós hátú címke, ceruza 15 perc
3. A szó (ld. Bevezetés 1/b.c.d)	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza, 20 perc
4. Szövegmunka: a.) Bevezető gondolatok (ld. Bevezetés 2) b.) kérdések a Jn 1,1-18 feldolgozásához: – Hol kezdődik valami új a szövegben? – Hol van folyamatosság? – Hol vannak feszültségek?	az óravezető bevezetése, csoportos munka az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza, fénymásolt szentírási szöveg 15 perc
5. a.) A Krisztus-himnusz (ld. Bevezetés 3) – Melyek az egyes versszakok témái? b.) A himnusz és a János-prológus összehasonlítása (ld. Bevezetés 4; Alapgondolat) Kérdések az összehasonlításhoz: – Milyen új gondolatokat tesz hozzá az evangélista a himnuszhoz?	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt Krisztus-himnusz, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc

– Miért?

– Lehet-e ebből a közösség helyzetére következtetni?

– Hány részre tagolódik a prológus?

– Melyek az egyes versszakok témái?

– Ezek hogyan felelnek meg egymásnak a két szövegben?

– Ha figyelembe vesszük a kiegészítéseket, mi a fontos a János-evangélium szerzőjének?

– Hogyan kell ezt érteni: Jézus Krisztus a Szó, amit nekünk Isten adott?

6. Szövegösszehasonlítás: Jn 1,1-18 – 1 Jn 1,1-7	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt szentírási szöveg, Szentírás (1 Jn 1,1-7) 15 perc
7. Fényliturgia (ld. Bevezetés 5)		egy nagy gyertya, bevont tálca, sok kis mécses és gyertya 15 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonnyolcadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1999. december.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető
Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A kereszt igéje (1 Kor 1,10-4,13)

A.) Alapgondolat

Jézus keresztre feszítve halt meg. A kereszt, mint a megváltás eszköze, a halállal, a szenvedéssel, a vérrel együtt az üdvösségünket idéző lényeges kifejezések egyike lett. Nem gyalázat többé, hanem követelmény és megtiszteltetés, elsősorban Krisztusra, aztán pedig a keresztényekre vonatkozólag.

1. A kereszt botránya: „Mi azonban a keresztrefeszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság" (1 Kor 1,23). Ezekkel a szavakkal Pál azt az önkéntelen visszahatást fejezi ki, amelyet mindenki érez a Megváltó láttán. Jöhet-e a görög-római világ üdvössége a keresztrefeszítésből, ebből a rabszolgáknak fenntartott büntetésből (vö. Fil 2,8), amely nemcsak hogy kegyetlen halálnem, de szégyen is volt (vö. Zsid 12,2; 13,13)? Szerezhet-e megváltást a zsidóknak egy holttest, amelynek tisztátalanságától minél előbb meg kell a rendes zsidónak szabadulnia (Józs 10,26k; 2 Sám 21,9kk; Jn 19,31), vagy akasztófán függő, az isteni átok jegyét magán hordozó elítélt (vö. MTörv 21,22kk; Gal 3,13)? Még maguk a tanítványok is megbotránkoznak (l. Péter tiltakozása, Mt 16,21; 17,22), Jézus pedig azt mondja nekik a szenvedés estéjén: „Ezen az éjszakán ti mindnyájan megbotránkoztok bennem" (Mt 26,31).

2. A megfeszített élet: Pál szerint Krisztus keresztje a választóvonal a törvény és a hit rendje között. Ugyanígy a kereszt a keresztény ember szívében határvonallá válik a test (hús) és a szellem két világa között. Ez az egyetlen megigazulás, az egyedüli bölcsesség.

Pál Jézust „Isten bölcsességének" nevezi (1 Kor 1,24-30), és nem csak azért, mert ő a bölcsességet közli az emberekkel, hanem azért, mert ő maga a Bölcsesség. Ez a személyes Bölcsesség egykor el volt rejtve Istenben, ámbár kormányozta a mindenséget, irányította a történelmet, és közvetve meg is nyilvánult a Törvényben és a bölcsek tanításában. Most azonban kinyilvánult Jézus Krisztusban. Így az Ószövetség minden bölcsességi szövege benne nyeri el végleges értelmét.

A bölcsesség eme végső kinyilatkoztatásának órájában az a dráma, amelyre a próféták rávilágítottak, ismét felújult. Az evilági bölcsesség, mióta félreismerte az élő Istent (Róm 1,21k; 1 Kor 1, 21), őrületté vált, és ez az őrültség (esztelenség) akkor jutott tetőfokára, amikor az emberek „keresztre feszítették a dicsőség Urát" (1 Kor 2,8). Ezért Isten elítélte a bölcseknek ezt a bölcsességét (1,19k; 3,19k), amely „földi, érzéki, sátáni" (Jak 3,15); hogy azt kijássza, elhatározta, hogy a világot a kereszt őrültsége által menti meg (1 Kor 1,17-25). Amikor tehát az üdvösség evangéliumát hirdetjük az embereknek, mellőzhetjük mindazt, ami az emberi bölcsesség, kultúra és a szép nyelvezet körébe tartozik (1 Kor 1,17; 2,1-5).

Az igazi bölcsesség: Az igazi bölcsesség kinyilatkoztatása tehát paradox módon történik. Nem a bölcseknek és okosaknak, hanem a kicsiknek jut osztályrészül (Mt 11,25).

B.) Szentírási szöveg: 1 Kor 1,10 - 4,13

C.) Bevezetés

1. Munkalap

A kereszt esztelensége az én világom mércéje szerint

„Nemde oktalansággá tette Isten a világ bölcsességét? Mivel ugyanis a világ a maga bölcsességével nem ismerte fel Istent isteni bölcsességében, úgy tetszett Istennek, hogy az igehirdetés oktalansága által üdvözítse a hívőket. Mert a zsidók jeleket kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi azonban a keresztre feszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság" (1 Kor 1,20b-23).

2. Svéd módszer

A résztvevők először figyelmesen végigolvassák és magukban átgondolják a szöveget. Közben háromféle jelet használnak:

– kérdőjelet (?)
– felkiáltójelet (!)
– nyilat (→).

Az olyan szövegrészeknél, amelyeket nem értettek (megválaszolatlan kérdések merültek fel, a szöveg nem világos, vagy nem tudnak vele egyetérteni stb.), kérdőjelet írnak a lap szélére. Felkiáltójelet oda tesznek, ahol a szöveg fontos felismerésre vezette az olvasót. (Egyesek fordított felkiáltójelet rajzolnak – a gyertya szimbólumaként – annak jelzésére, hogy világosság gyulladt bennük.) A lap szélére tett nyíl mutatja, hogy a résztvevő egészen személyesen megszólítottnak és egzisztenciálisan (lelke mélyén) érintettnek érzi magát. Egyszerűsítve azt mondhatjuk: a felkiáltójel ill. a gyertya agyunkra, a nyíl szívünkre vonatkozik; a kérdőjel pedig bármelyikre vonatkozhat.

Miután az összes résztvevő végiggondolta így a szöveget, következik annak versről-versre (ill. sorról-sorra) való megbeszélése. Először a kérdőjeleket vesszük sorra, utána a felkiáltójeleket. A vezető bátoríthat arra, hogy a résztvevők szóljanak a nyíllal megjelölt, az őket egzisztenciálisan érintő részekről is, de erre senkit nem szabad kényszeríteni. Mindenkinek meg kell hagyni a szabadságát, hogy maga döntse el, mit szeretne elmondani. (Az egészen személyes közléseknek a helyességéről sohasem szabad vitatkozni!)

3. A szöveg szerkezete

– A közösség helyzete: széthúzás (Pál, Kéfás, Apolló hívei) *1,10-17*
– Pál érvei: 1. A megfeszített Krisztus az örömhír hordozója („Úgy szerette Isten a világot, hogy Egyszülött Fiát adta", Jn 3,16) *1,18-25*
2. A közösség összetétele (nem sok a bölcs és előkelő) *1,26-31*
3. Pál alakja és tanúsága *2,1-5*
4. „Isten titokzatos, elrejtett bölcsességét hirdetjük" (2,7) *2,6-16*
5. „Isten temploma vagytok" (3,16) *3,1-4,5*
6. Kontraszt az apostol alakja és a felfuvalkodott korintusiak között *4,6-13*

4.

„Gondoskodj arról, hogy törekvésed:

– Ne a könnyebbre, hanem a nehezebbre irányuljon.

– Ne keresd a kényelmesebbet, hanem a kényelmetlenebbet!

– Ne keresd azt, ami több örömet okoz, próbáld inkább nélkülözni!

– Ne a vigaszt keresd, hanem inkább a vigasztalanságot!

– Ne a nyugalomra vágyódj, hanem inkább a fáradozásra!

– Ne a többre, hanem a kevesebbre!

– Ne a magasabbra, a kiválóbbra, hanem az alacsonyabbra, a jelentéktelenre!

– Ne akarj mindenáron valaki lenni, hanem inkább semmi.

– Ne a jobbat keresd a dolgokban, hanem a rosszabbat! Kívánj Krisztusért teljesen kifosztott, szabad és szegény lenni mindabban, amit a világ nyújt. Az ilyen vágyakat fogadd be teljes szívedbe és arra törekedj, hogy akaratod itt teljesedjék ki ... "

(Edith Stein: A kereszt tudománya, 97.o.)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Adoramus te, Christe	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 472. o., 5 perc
2. A kereszt esztelensége: minden résztvevő kap egy munkalapot (ld. Bevezetés 1.), egy mondatot hozzáír, ami eszébe jutott a szövegről, és továbbadja a jobboldali szomszédjának. Ez így folytatódik addig, amíg a saját lapja vissza nem érkezik hozzá, így mindenki egy egész gondolatsort kap kézhez. Átnézés után megbeszélik: - Hogyan ment az írás? - Milyen gondolatok foglalkoztatnak most?	beszélgetés írásban, csoportos megbeszélés	munkalap, ceruza, 20 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
3. Szövegmunka a Bevezetés 2.-ben leírt módszerrel	svéd módszer	fénymásolt szentírási szöveg, ceruza, 60 perc
4. A szöveg szerkezete (l. Bevezetés 3.)	az óravezető előadása	szentírási szöveg, tábla, kréta, füzet ceruza, 5 perc
5. Tapasztalat és gondolatcsere a következő kérdések alapján: – Miben áll Pál szerint a világ bölcsessége – tehát a korintusiaké –, és a kereszt esztelensége? – Van saját tapasztalatom arról, hogy a világ bölcsessége végül esztelenség, és a kereszt esztelensége végül az igazi bölcsesség? – Én hogyan élek, a világ bölcsessége szerint vagy a kereszt bölcsessége szerint? – Miben, hol érint bennünket Pálnak a korintusiak számára írt kritkája?	csoportos beszélgetés	20 perc
6. A kereszt a megváltás jele. Jézus szeretetének csúcspontja a kereszthalál: valaki hangosan felolvassa Edith Stein gondolatait (ld. Bevezetés 4.), ezt követi a befejező ima, ének	ének kottából, kötetlen ima	kotta, gyertya, Edith Stein imája sokszorosítva 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszonkilencedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 2000. március.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Az Úr Testének megünneplése az Úr vacsorájában (1 Kor 11,17-33)

A.) Alapgondolat

Az Úr vacsorájának ünneplése az Egyházban mindig valódi étkezés: Krisztus teste és vére valóban eledelként van jelen és ugyanakkor valódi áldozat. Ezt a két valóságot nem lehet egymástól elválasztani.

Az Úr vacsorájának szerves és alkotó mozzanata a közösség gondolata. Jézus Krisztus testének és vérének elfogyasztásával nemcsak az egyes emberek részesednek Krisztus életéből, hanem a közösség tagjainak egymással való kapcsolata teljesen átváltozik, új közösséggé válnak, Jézus Krisztus egyetlen, pneumatikus testének közösségévé egyesülnek (1 Kor 10,16).

A Szentségnek ezt a hatását nem lehet csupán személyre szóló hatásként elgondolnunk, amelynek révén a hívő az átváltozott kenyér és bor elfogyasztásával személyesen részesedik Jézus Krisztus életében. A szentségben való részesedés a hívők közösségét azzá a jellé változtatja, amely megfogható alakja Isten kegyelmének és üdvözítő szándékának.

B.) Szentírási szöveg: 1 Kor 11,17-33

C.) Bevezetés
A Keresztrefeszített vendégei

1. Jelenet az 1 Kor 11,17-29.33 alapján

Beszélő: Lektor
Szereplők: számos rabszolga, Sztefanász, Erasztusz, Tíciusz Jusztusz, Kriszpusz, Gájusz, néhány mai ember
(Egy-egy kiscsoport vállalhat egy-egy szerepkört)

LEKTOR: *Felolvassa az 1 Kor 11,17-29.33-at:*

Az Úr vacsorájának helyes megünneplése 17 A következő intézkedéssel kapcsolatban nem dicsérhetem, hogy nem javatokra, hanem károtokra gyűltök össze. 18 Mert először is úgy hallom, hogy amikor közösségbe gyűltök, szakadások vannak köztetek, és ezt részben el is hiszem. 19 Mert szükséges, hogy megosztottság is legyen köztetek, hogy a kipróbáltak nyilvánvalókká legyenek. 20 Mikor azonban egybegyűltök, az már nem az Úr vacsorájának elköltése, 21 mert étkezés közben mindenki a saját vacsoráját veszi elő, és az egyik éhezik, a másik pedig dőzsöl. 22 Vajon nincsen házatok az evésre és ivásra? Vagy megvetitek Isten egyházát, és megszégyenítitek azokat, akiknek semmijük nincsen? Mit mondjak nektek? Dicsérjelek titeket? Ebben nem dicsérlek!

23 Mert az Úrtól kaptam, amit átadtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárulták, fogta a kenyeret, 24 hálát adott, megtörte, és így szólt: *»Ez az én testem, amely értetek adatik. Ezt tegyétek az én emlékezetemre!«* 25 A vacsora után ugyanígy fogta a kelyhet is, és így szólt: *»Ez a kehely az új szövetség* **{Jer 31,31}** *az én véremben. Tegyétek ezt, ahányszor csak isszátok, az én emlékezetemre!«* 26 Mert amikor ezt a kenyeret eszitek, és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön. 27 Aki tehát méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen. 28 Vizsgálja meg tehát az ember önmagát, és úgy egyék a kenyérből és igyék a kehelyből, 29 mert aki úgy eszik és iszik, hogy nem különbözteti meg a testet, saját ítéletét eszi és issza.

33 Ezért, testvéreim, amikor egybegyűltök az étkezésre, várjátok meg egymást. 34 Ha valaki éhes, egyen odahaza, hogy ne ítéletre gyűljetek össze. A többit pedig majd akkor rendezem el, ha odamegyek.

I. MAI EMBER: Korintus, görög kikötő- és kereskedőváros, Krisztus után 54-ben, tehát jó húsz évvel az ő kereszthalála után.

II. MAI EMBER: Pál apostol öt évvel ezelőtt ott egy keresztény közösséget alapított.

III. MAI EMBER: Ő maga emlékezik meg a lelki szegénységről, amikor így ír a levelében:

LEKTOR: Felolvassa az 1 Kor 1,26-31-et:

26 Mert nézzétek csak meghívásotokat, testvérek: nem sok a bölcs test szerint, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő; **27** hanem azt, ami a világ szerint oktalan, azt választotta ki Isten, hogy megszégyenítse a bölcseket, és ami a világ szerint gyönge, azt választotta ki Isten, hogy megszégyenítse az erőseket. **28** Ami a világ szerint alacsonyrendű és megvetett, azt választotta ki Isten: azt, ami semmi, hogy azt, ami valami, megsemmisítse, **29** hogy egy ember se dicsekedhessék Isten színe előtt. **30** Általa vagytok ti Krisztus Jézusban, aki Istentől bölcsességünkké, igazságunkká, megszentelődésünkké és megváltásunkká lett, **31** hogy amint írva van: »Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék« **{Jer 9,22k}**.

I. MAI EMBER: Ez azt jelenti, hogy a közösségben sok rabszolga, kikötői munkás és egyéb idegenországbeli szegény volt.

II. MAI EMBER: Rajtuk kívül csak néhány kereskedő, hivatalnok és polgár volt köztük.

III. MAI EMBER: De hallgassuk csak meg, hogyan beszélget egymásközt néhány rabszolga:

Közjáték: Rabszolgák beszélgetnek

I. RABSZOLGA: Hé, Trofímusz, mi van ma a kikötőben? Valami nagy felkelés tombol ott! A rabszolgák váratlanul fellázadtak. Nem akarnak többé úgy dolgozni, mint a barmok.

II. RABSZOLGA: Láttam, ahogy a kezüket az övükbe dugva az utcán ácsorogtak, és amikor a munkafelügyelő parancsokat osztogatott, kinevették, és a kisújjukat se mozdították.

III. RASZOLGA: Én meg ott voltam, amikor köveket dobáltak, és amint a kikötői rendőrség megérkezett, vad verekedés tört ki. Mindkét részről vannak sérültek.

II. RABSZOLGA: Sőt, én még azt is hallottam, hogy az egyik azt kiáltotta: Gyújtsuk fel Xenofon hajóját! Nem akarunk többé rabszolgák lenni! Erőszakkal szerezzük meg magunknak a szabadságot!

I. RABSZOLGA: Bár mi rabszolgák vagyunk, Jézus Krisztus által nem vagyunk-e mégis ugyanolyan szabadok, mint a többiek?

II. RABSZOLGA: Az Úr megszabadított minket. Ebben igazad van. Isten előtt mi is ugyanolyan szabadok vagyunk, mint mások. Krisztusban szabadok vagyunk, egyek és mindnyájan testvérek! Ahogyan Pál tanította nekünk:

LEKTOR: *felolvassa a Gal 3,27b-28-at:*

Krisztust öltöttétek magatokra! **28** Nincs többé zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabad, sem férfi, sem nő; mert mindnyájan egy vagytok Krisztus Jézusban.

III. RABSZOLGA: Akkor mégis rabszolga marad az ember?

II. RABSZOLGA: Pál egy szót sem szól erőszakról és lázadásról. Felfordulás? Azt nem! Az nem kereszténység: Isten, az Atya, a békesség Istene.

I. RABSZOLGA: Tehát akkor örökre rabszolgák maradunk?

II. RABSZOLGA: Nem, nem örökre, hiszen maga Isten tesz szabaddá bennünket. A közösségben már ma is, de egyszer majd a világban is bekövetkezik az a nap, amikor nem lesznek többé rabszolgák.

III. RABSZOLGA: Jöttök ma este a keresztények összejövetelére? Odaát lesz Gájusz házában.

I. RABSZOLGA: Én jövök, és már előre örülök, mert a polgárok, a hivatalnokok, a műveltek is mind a testvéreink. Ők nem ismernek semmiféle társadalmi korlátot.

II. RABSZOLGA: Ez az egység csak a keresztényeknél létezik.

III. RABSZOLGA: Talán elérkezik az az idő is, amikor a munkafelügyelők hazaengednek bennünket!

II. RABSZOLGA: Akkor ma este!

I. RABSZOLGA: Jó! Akkor a viszontlátásra!

Közjáték

I. MAI EMBER: Ami igaz, az igaz, de a joggal és az igazságossággal nincs mit tenni, amint ezek a keresztény rabszolgák az uralkodó véleményt szomorú szívvel elismételték: a közösségben szabadok vagyunk, a társadalomban elnyomottak maradunk! Istenre hagyjuk a szabadulásunkat! Ez hülyeség!

II. MAI EMBER: Állj! Akkoriban nem volt más lehetőség, ha hozzátesszük, hogy az akkori világ császárát Nérónak hívták. Ezzel szemben ma nem lenne szabad, hogy Közép-Európában a tényleges keresztény nyugodtan aludjon, amíg a világban mindenütt rabszolgasorba döntenek embereket, kizsákmányolnak, éhező, kiszolgáltatott, kitaszított embereket, miközben mi Jézus asztalánál az Utolsó Vacsorát ünnepeljük, mintha a világban nem létezne semmiféle nyomorúság.

III. MAI EMBER: Én úgy látom: Jézus azt mondta a tanítványainak, amikor leültek az Utolsó Vacsorához: „Ezt tegyétek az én emlékezetemre!" Ahogy nem szabad megfeledkezni semmikor az Utolsó Vacsorai vendégségben Jézusról, ugyanúgy nem szabad megfeledkezni a világ szegényei-

ről és elnyomottairól sem. Magát Jézust árulnánk el ezzel, mint Júdás, aki együtt ünnepelt vele az Utolsó Vacsorán.

I. MAI EMBER: Ha mi most belehallgatunk néhány jómódúnak a beszélgetésébe a korintusi közösségből, észrevesszük, hogy alig tudják beleképzelni magukat az alsóbb rétegek helyzetébe. Dehát ez minden időben így volt, és talán így is marad egészen az utolsó ítélet napjáig.

Közjáték

SZTEFANÁSZ: Erasztusz, mondd csak, ma este is te fogod vezetni az összejövetelt Gájusz házában?

ERASZTUSZ: Én kész vagyok rá, hogy újra viseljem ezt a tisztséget.

TÍCIUSZ JUSZTUSZ: Én a lehető legjobbnak tartom ezt: mint a római közigazgatás hivatalnokának, gyakorlatod van benne.

ERASZTUSZ: Hát ezt Kriszpuszról is el lehet mondani, hiszen mielőtt Pál öt évvel ezelőtt hozzánk jött, hogy megalapítsa a korintusi közösséget és hogy Krisztushoz vezessen bennünket, ő volt a zsinagóga elöljárója.

KRISZPUSZ: Az meglehet, de mégis, mint ahogy azt mindenki tudja, Erasztuszhoz sokkal jobban illik, mivel rég a római hatóság prominens hivatali elöljáróságához tartozik.

ERASZTUSZ: Hát, ahogy gondoljátok. Sokan fognak jönni. Valóban áldás nekünk kereszténveknek, hogy Gájusznak ekkora háza van. .

SZTEFANÁSZ: Igen, nagyon megnőtt a közösség. A sok idegenországbeli rabszolga, a kikötői munkások, mind szegény és segítségre szorul és a közösségben otthon érzi magát.

TÍCIUSZ JUSZTUSZ: Csak sajnos gyakran nagyon elkésnek, ezt néha alig tudom elviselni. Pontosságra kell nevelni őket!

KRISZPUSZ: Tudod, gyakran nagyon sokáig tart a munkájuk és ha végre szabad az estéjük, akkor még haza kell menniük átöltözni. Az biztos, hogy én nem szeretnék a bőrükben lenni.

Közjáték ➢ *Rabszolgák beszélgetnek egymással*
➢ *Néhány rabszolga jön jobbról*

I. RABSZOLGA: Először hosszasan feltartott a gazdám, aztán letartóztatott a rendőr azzal, hogy én is résztvettem a lázadásban. Miközben én magánember rabszolgája vagyok. Amíg ezt hajlandó volt végre megérteni!

II. RABSZOLGA: Engem a kikötőben tartóztattak fel, nem tudtam átjönni, el volt zárva az utca.

III. RABSZOLGA: Velünk, rabszolgákkal mindent megtehetnek. Nekem két nehéz szövetbálát kellett még elcipelnem Filippusz táborába.

II. RABSZOLGA: És ott Gájusz házában már régóta együtt vannak.

➢ *Néhány rabszolga jön balról*

IV. RABSZOLGA: Forduljatok vissza! Nem vártak meg bennünket, és mindent megettek!
V. RABSZOLGA: Egy darab kenyér sincs már a nagy kosárban!
VI. RABSZOLGA: Jóllaktak az urak.
I. RABSZOLGA: Ezt nevezik közösségnek és emberszeretetnek!
III. RABSZOLGA: Azt hiszem a hivatalnok urak, kereskedők és a többiek már be vannak csípve.
IV. RABSZOLGA: Nem akarnak többé megvárni bennünket!
V. RABSZOLGA: Amint látjátok, visszafordulhatunk.
II. RABSZOLGA: Jézus nevében – megfeledkeztek rólunk...
VI. RABSZOLGA: ... és valóban saját maguk megzabáltak mindent.
I. RABSZOLGA: A keresztények sem jobbak mint mások.
V. RABSZOLGA: Korog a gyomrom! Ők meg jóllaktak és teleitták magukat.
III. RABSZOLGA: Én hazamegyek. Alvás közben elmúlik az éhség.
II. RABSZOLGA: De egy dolgot azért mondanék nektek: ne fordítsunk hátat a közösségnek. Holnap este mind visszajövünk és komolyan elbeszélgetünk a finom urakkal.

LEKTOR: *felolvassa az 1 Kor 11,27-et és a 10,16-17-et:*

27 Aki tehát méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen.

16 Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nem Krisztus vérében való részesedés? És a kenyér, amelyet megtörünk, nem Krisztus testében való részesedés? **17** Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk.

Közjáték ➢ *Rabszolgák és polgárok beszélgetnek*

ERASZTUSZ: Mivel ma mindenki pontosan meg tudott érkezni, semmi akadálya sincs, hogy megtartsuk a mi közös étkezésünket. Mint mindig, megosztjuk az élelmet, amelyet mindenki lehetősége szerint hozott. Hozzátok a bort, a kenyeret és a gyümölcsöt! Mint mindig, előbb megtörjük a kenyeret és továbbnyújtjuk egymásnak, ahogy az Úr egykor, halála előtt tanítványainak meghagyta. És az étkezés után körbeadjuk a poharat, mindenki a szomszédjának, hogy igyon, s így megemlékezzünk a mi Urunkról, Jézus Krisztusról.
I. RABSZOLGA: Állj meg, kedves testvér, ne hamarkodd el!
III. RABSZOLGA: Mi rabszolgák, előbb beszélni szeretnénk veletek.

II. RABSZOLGA: Mondd csak, Erasztusz, mi mindnyájan testvérek vagyunk?

ERASZTUSZ: A keresztségetek óta megváltoztathatatlanul.

I. RABSZOLGA: Mondd Gájusz, van a te házadban fent és lent? Vannak másodrendű keresztények?

GÁJUSZ: Nem, Krisztus mindnyájunkat megszabadított: nincsenek urak és nincsenek rabszolgák.

III. RABSZOLGA: Hallgass ide Sztefanász! Attól, hogy neked házad van, több vagy mint én, a szegény rabszolga?

SZTEFANÁSZ: Nem! Volt Jézusnak háza? Ó, nem! És mégis ő mindnyájunk Ura.

II. RABSZOLGA: Úgy látszik tehát, hogy mindnyájan egy vagyunk. Akkor miért nem vártatok meg tegnap este?

IV. RABSZOLGA: Miért feledkeztetek meg rólunk...

III. RABSZOLGA: ... és nélkülünk kezdtétek el az étkezést?

II. RABSZOLGA: Figyelj, Tíciusz Jusztusz testvér, nem gondolod, hogy ez megalázott bennünket, a testvéreidet?

TÍCIUSZ JUSZTUSZ: Nagyon későre járt már! Sok a tennivalónk és kevés az időnk.

KRISZPUSZ: Jaj, testvér, helyes az, hogy Kisztus nevében gyűltünk össze és veszekszünk?

II. RABSZOLGA: Kedves Kriszpusz testvérem, le akarod takarni a konfliktus parazsát, hogy izzon és füstöljön, és egészen megmérgezze a krisztusi testvériséget?

SZTEFANÁSZ: Neked teljesen igazad van, testvérem! Nem szabad az igazságtalanságot egyszerűen a szőnyeg alá söpörnünk. Nekünk itt és most beszélnünk kell erről, mielőtt együtt ünnepelnénk Jézus vacsoráját.

ERASZTUSZ: Tudom, hogy mi nagy hibát követtünk el. Amikor az Úr az első tanítványaival a halála előtti utolsó vacsorát elfogyasztotta, rabszolgaköténytyt kötött, letérdelt a taníványai elé, hogy mint egy szolga, megmossa a lábukat.

TÍCIUSZ JUSZTUSZ: Amikor ezt tette a tanítványokkal, azt mondta nekik: „Ti is tegyetek úgy, mint én!"

KRISZPUSZ: És néhány órával később elmenekültek, amikor őt a poroszlók a kezük közé kapták és a főtanács elé hurcolták, míg végül a kereszten függött és meghalt.

GÁJUSZ: Így, amikor tegnap nem törődtünk többé veletek, az Úrnak adtunk egy döfést.

SZTEFANÁSZ: Megszentségtelenítettük Isten nevét...

ERASZTUSZ: ... akadályoztuk az Atya uralmát...

TÍCIUSZ JUSZTUSZ: ... és megváltoztattuk az ő akaratát!

KRISZPUSZ: Kérjük Istent, hogy bocsásson meg nekünk!
GÁJUSZ: Kérünk benneteket, bocsássátok meg ezt a vétket!
II. RABSZOLGA: Hogyan maradhatnánk kiengesztelhetetlenek, amikor Isten naponta megbocsátja a mi vétkeinket.
I. RABSZOLGA: Mi Krisztus teste vagyunk, mint Pál mondta, mindnyájan az ő Testének tagjai vagyunk, bár nagyon különbözők, de nélkülözhetetlenek.

LEKTOR: *felolvassa az 1 Kor 12,13-at:*

13 Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté keresztelkedtünk, akár zsidók, akár görögök, akár szolgák, akár szabadok; és mindnyájunkat egy Lélek itatott át.

III. RABSZOLGA: Ezért törjük meg egymással a kenyeret és adjuk tovább, mivel láthatóvá lett: Mi a Megfeszített vendégei vagyunk. Mi az ő népe vagyunk, és senki sem tud bennünket elválasztani.
II. RABSZOLGA: Gyertek, Gájusz és Erasztusz, és ti többiek! Ő a vacsorájában közösséget ajándékoz nekünk.

2. Pál magyarázata Krisztus testéről

– Az Úr vacsorájában a hívők belépnek Krisztus hatókörébe, részesednek az ő Testéből, de nem csak egyszerűen a felmagasztalt, mennyei Úr testéből, hanem a halálra adott testből, a kereszthalált halt Krisztusból (részesedni Krisztus testéből és véréből: l. 1 Kor 10,16-17 és Róm 6,2-8).

– Pál ezzel bírálja a korintusiak lelkes magatartását, akik egyoldalú módon egyesültek a megdicsőült és mennyei Úrral, és felmentve hitték magukat ennek az életnek a mélypontjai alól, az Úr vacsorájának ünneplésekor is. Pál visszahozza őket ennek az életnek a talajára: aki az Úr vacsoráján részesedni akar Krisztus életéből, de nem kész arra, hogy Krisztus keresztjéből is részesedjék, s nem vállalja, hogy Krisztus keresztje áthassa az életét is, az tévedésben van.

– Nincs részesedés Krisztus életében az Úr vacsorájában anélkül, hogy a Jézushoz való tartozás a konkrét életre, az emberek egymásközti kapcsolatára is rá ne nyomná a bélyegét, ne alakítaná át azt. Krisztus kereszthalálában részesedni azt jelenti: kész vagyok mindent, ami én vagyok, ami az enyém, megfeszíteni („senki se keresse a magáét" 1 Kor 10,24); azt jelenti: többé már nem magamnak élek, hanem annak, aki értünk meghalt és feltámadt („már nem én élek, hanem Krisztus él énbennem", Gal 2,20). A Krisztus kereszthalálában való

részesedés a közösségnek egy új létét, új egységét alapozza meg, amelyet a konkrét, mindennapi kapcsolatok igazolnak vagy meghazudtolnak.

– Az Úr vacsorájában egyrészt a szentség vétele által részesedünk Krisztus testéből: „A kenyér, amelyet megtörünk, nem Krisztus testében való részesedés?" (1 Kor 10,16), ugyanakkor részesedünk abból a kenyérből is, amelyre az alapítás szavai vonatkoznak: „Ez az én testem, amely értetek adatik" (1 Kor 11,24). A szentségben való részesedés új valóságot, életet is kifejez: „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan" (1 Kor 10,17). Tehát mondhatjuk azt, hogy az alapítás szavaiban elhangzó „Ez az én testem"-ben az „ez" nem egyszerűen a kenyérre vonatkozik, hanem annak a közösségnek a teljes együttlétére, amelyben a tagok ezt a kenyeret fogyasztják. Az együtt étkezők magukhoz veszik Krisztus testét, ezáltal magává Krisztus testévé válnak, Krisztus teste által átváltoznak – Krisztus testévé. Aki ennek figyelembe vétele nélkül eszi a kenyeret, azzal az önző magatartással, amely nem kész arra, hogy Krisztus teste átváltoztassa őt, annak nem javára és üdvösségére, hanem kárhozatára fog válni.

– Pál feltárja a korintusiak előtt, hogy az Úr vacsorája kapcsán a szentséget illetően mit értettek félre: ez az együttlét ünnep, ünnepe Krisztus teste szentségének a kenyérben és a borban, ugyanakkor Krisztus testének élete a közösségben. Ez a kettő különvált náluk. Abban a tévedésben voltak, hogy mindenki (csupán) egyénileg részesedik Krisztusból az áldozásban. Ez azonban a kereszt kiüresedését jelenti.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Jó föld	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 194.o., 10 perc
2. Előadjuk a jelenetet (ld. Bevezetés 1.): kiosztjuk a szerepeket, a szereplők átnézik, előadjuk	minden résztvevőnek jusson szerep, olvassák	sokszorosított szöveg 50 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
3. Pál magyarázata Krisztus testéről (1 Kor 11,17-33 és 10,16) A szöveg feldolgozása a következő kérdések alapján: – Miért tűnik Pál szemében olyan rossznak, tudatos szeretetlenségnek a korintusiak magatartása? – Az Eucharisztia milyen értelmezése rejtőzik ennek gondolati hátterében? – Pál milyen értelmezést állít ezzel szembe? A végén az óravezető megvilágítja a korintusiak félreértését és értetlenségét a szentséggel kapcsolatban, majd kifejti Pál Eucharisztia–értelmezését (ld. Bevezetés 2.)	csoportos beszélgetés	Szentírás, jegyzetpapír, ceruza, 40 perc
4. Vajon a mi gyakorlatunk tartalmaz-e hasonló hibákat?	csoportos beszélgetés	10 perc
5. Befejező ima, ének	kötetlen, kottából	gyertya, kotta 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 2000. június.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Jézus Krisztus közössége (1 Kor 12 -14)

A.) Alapgondolat

Test szerint élni Pál szerint azt jelenti, hogy az önzésnek élni, önnön énünkbe zártan, melynek páncélja egyre vastagabbá válik a birtoklás, a hatalom, a tekintély és a nagyság utáni törtetésben (Erich Fromm megfogalmazása szerint: a birtoklásra törekvő magatartásban). A test szerint való élet végülis az ember örökös kísértése marad, állandóan biztosítékokkal bástyázza körül magát, nem akar Istenre hagyatkozni. Nincs bizalma, fél kinyitni magát és ezáltal megfeledkezni saját magáról. A félelemmel ellentétes magatartás a hit, amely azt jelenti, hogy nem önmagamban keresem a biztonságot, hanem valaki másban: Istenben. A testi ember a Lélektől kap segítséget, hogy képes legyen önmagából kilépni. Ő lerombolja énünk falait, amelyeket félelemből építettünk magunk köré, és lehetővé teszi, hogy megnyíljunk. Minél inkább a Lélekre bízzuk magunkat, annál inkább el fog tölteni egy új erő, és annál inkább eltűnik belőlünk a régi énünk, annál inkább kinyílunk Isten felé és a másik ember felé. A sok különálló, vézna, testi emberből egyre inkább nyitott, szabaddá vált emberek új közössége jön létre a Feltámadott és az ő Lelke által, akik eggyé lettek Krisztusban, egy testté lettek Krisztusban, Krisztus teste lettek: Krisztus megtestesítői, új teremtmények.

Ha engedjük, ha átadjuk magunkat, a Lélek elhalmoz bennünket adományokkal, és a Lélek az általa adott adományokkal más és más

szolgálatra tesz minket alkalmassá. A Lélek adományait nem azért kapjuk, hogy azáltal többnek képzeljük magunkat másoknál, hanem hogy szolgáljunk vele, kamatoztassuk, mint ahogy Jézus a talentumokról szóló példabeszédében mondja. Nincs fontos és kevésbé fontos hely a krisztusi testben. Mint ahogy ha egy icipici csavar nincs a helyén a hajtóműben, az egész repülőgép lezuhanhat. Mindenki fontos a maga helyén, abban a szolgálatban, amelyre a Lélek adományával alkalmassá vált.

Ezzel ellentétben Pál az adományok között rangsort állít fel, és az első helyre teszi a szeretetet. A szeretet az, ami élővé teszi a hitet, a bölcsességet és minden egyéb adományt, amelyet a Lélektől kapunk. A szeretet tesz képessé arra, hogy amit kaptunk, azt jól tudjuk felhasználni, jól tudjunk szolgálni vele másokat. Mert bizony amit nem fordítunk mások javára, nem kamatoztatunk, az az adomány nem javunkra fog szolgálni, hanem kárunkra, ahogy a jézusi példabeszéd is kifejti.

A szeretetre való törekvésünkben nagy segítséget jelent Pál gyönyörű szeretet himnusza.

B.) Szentírási szöveg: 1 Kor 12–14 (kivéve 14,33b-36)

C.) Bevezetés

Sokféle az adomány, de egy a Lélek, sok a tag, de egy a Test (1 Kor 12–14, kivéve 14,33b-36)

1. Egy a Lélek (1 Kor 12,1-11)

A szöveg tagolódása:

12,1-4 A korintusi hívek fontoskodó és vetélkedő magatartásával Pál a következőt helyezi szembe: a Lélek minden ajándékának alapvető tulajdonsága a Krisztusba való bekapcsolódás, nem pedig az elkülönülés. S a Lélek hatására hangzik el a döntő hitvallás, hogy „Jézus az Úr" (1 Kor 12,3).

12,4-11 ugyanaz a Lélek
ugyanaz az Úr → működik a különböző adományokban
ugyanaz az Isten

A 7. vers hordozza a rész központi mondanivalóját: a Lélek minden adományát ajándékba kapjuk; mégpedig azért, hogy másoknak használjunk vele.

2. Egy a test (1 Kor 12,12-30)

– A 7. vers minden adomány kritériumaként emeli ki a szeretetet (tehát az 1 Kor 13 a szeretethimnusszal az 1 Kor 12-14 kritériuma). Hogy ez mit jelent a közösség vonatkozásában, azt egy képben bontja ki az apostol: a test, sok taggal.

– Tehát a továbbiakban a mondanivaló mindenekelőtt ebben a képben mozog: a közösség mint egy testnek sok tagja. A 27. vers a puszta kép fölé emelkedik:„Krisztus teste vagytok."

3. Mi segít egy közösség létrehozásában, felépítésében? (14,1b-33a.39-40)

– A prófétálás, vagyis azt a képesség, hogy egy konkrét helyzetben az idők jeleit értelmezni tudja, és irányulást tud adni, többet használ a közösségnek, mint a nyelveken beszélés képessége (14,1b-6).

– Megokolás: nem jön létre sikeres kapcsolat a résztvevők között, ha egyikük ismeretlen nyelven beszél (14,7-11).

– Minden kegyelmi adomány kritériuma, hogy vajon hozzájárul-e a közösség építéséhez vagy sem. Amit nem lehet megérteni, az nem építi a közösséget. Ezért akar Pál „inkább öt szót mondani értelmesen, mint tízezer szót nyelveken" (14,12-19). Az „épülés" szó ennek a résznek fontos és találó kifejezése, az 1 Kor 14-ben hétszer fordul elő: 14,3-7.12.17.26. A Korintusban nyilvánvalóan túlbecsült rendkívüli adományokkal Pál világosan szembehelyezi: nem a rendkívüli események a döntőek, hanem hogy *ki* (Krisztus) cselekszik, és hogy kiért (a többiekért, a közösség épülésére).

– A missziós tevékenységben is fontosabb a prófétálás, mint a nyelveken beszélés (14,20-25).

– Gyakorlati következtetés a közösségi összejövetelekkel kapcsolatban (14,26-33a.36-40).

4. A szeretet-himnusz (1 Kor 13)

– Pál itt megénekli, hogy minden látványos, rendkívülinek látszó adománnyal szemben a szeretet a legfontosabb, legértékesebb. Kifejti a szeretet természetét, nagyságát és mindennapi követelményeit.

Az 1. rész (1-3. v.) a korintusi helyzetre vonatkozik: a kegyelmi adományok szeretet nélkül semmit nem érnek;

a 2. rész (4-7.v.) a szeretet mindennapi követelményeire;

a 3. rész (8-13.v.) a korintusi helyzetre: minden kegyelmi adomány véges és mulandó, csak a szeretet nem szűnik meg és nem enyészik el soha.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Szeretet áradjon köztünk (Áldjad én lelkem az Urat c. dalgyűjtemény, 160. o.)	ének kottából	10 perc
2. 1 Kor 12,1-11 Első benyomások, észrevételek és kérdések a szöveggel kapcsolatban: a résztvevők elmondják, hogy mibe akadtak bele a szövegben és milyen asszociáció jutott eszükbe.	csoportos beszélgetés	szentírási szöveg, 10 perc
3. A szöveg tagolódása és gondolatmenete: a vezető röviden bemutatja a szöveg tagolódását, így a résztvevők jobban átlátják a gondolatmenetet ld. Bevezetés 1.	a vezető rövid magyarázata	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 5 p.
4. 1 Kor 12,12-30: 14,1b-33a. 39-40 Kérdések a csoportos megbeszéléshez: – Milyen kegyelmi adományokat sorol fel Pál és hogyan veszi őket sorba: Hiánytalan, teljes a sor? Hierarchikus a rangsor? Honnan jut el az egyetlen kegyelmi adományhoz? – Vannak-e mi közösségünkben a Pál által felsorolt kegyelmi adományokból? – Mi a vitás pont Pál és korintusiak között? Mit tár fel a 12 - 14 a korintusi közösség helyzetéről?	csoportos beszélgetés	táblára írt kérdések 25 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, idő
– Milyen kritériumokat, milyen mércét helyez eléjük? – Hogyan keresi Pál a megoldást a konfliktusra, hogyan keressük mi a ma Egyházában? – Mennyiben mondhatjuk, hogy az 1 Kor 12 - 14 a közösség gyakorlatában a kereszt teológiáját alkalmazza? Lásd még: Bevezetés 2., 3.		
5. Az egész szakaszt összehasonlítjuk az 1 Kor 11,7-24-el és a Gal 3,26-28-al.	szövegösszehasonlítás kiscsoportban, összegzés a vezető irányításával, kiegészítésével	Újszövetség, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
6. A szeretet-himnusz (1 Kor 13) A résztvevők elcsendesednek, és ebben a csendben (esetleg halk, meditatív zene szól közben) valamelyikük lassan, tagoltan felolvassa a szöveget. Újra csend következik, hagyják, hogy hasson rájuk, aztán egymásközt szünetet tartva mindenki az őt különösen megérintő szót hangosan kimondja (a szünetben mindenki elismétli magában, kicsit forgatja az elhangzott szót). Újra rövid csend következik, majd a résztvevők elmondják, megosztják egymással, hogy mi ragadta meg őket, milyen személyes ösztönzést kaptak a szöveg által. Befejező ének.	bibliamegosztás, ének kottából	szentírási szöveg, gyertya, kotta 40 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2000. szeptember.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A János-evangélium felépítése

A.) Alapgondolat

János evangéliumának keletkezési idejét Kr. 90-100-re tehetjük. A benne feldolgozott hagyományok természetesen korábbiak. A jelenlegi szöveg hosszú fejlődésről és a megfogalmazás különböző szakaszairól tanúskodik. A jánosi közösség szemében a hitelesség legfőbb tanúja „a tanítvány, akit Jézus szeretett". Ez a tanítvány valószínűleg Jézus egyik jeruzsálemi tanítványa (vö. 18,15; feltűnő, hogy először a 13,23-ban történik róla említés, a galileai hagyományban sosem szerepel).

János evangéliumának jelentősége a mai ember számára

Mint „lelki evangélium", János evangéliuma a századok folyamán mindig különösen vonzotta az embereket, s ez a vonzódás ma sem szűnik. Ennek oka többek között az evangélium Krisztus-képének mélysége, az írás nyelvezete és képei, amelyek egzisztenciális emberi tapasztalatokat érintenek, és nem utolsó sorban az evangélium elmélkedő stílusa. De vannak olyanok is, akiknek nehézségei vannak ezzel az evangéliummal. Szóljunk most mindkét lehetőségről.

A jelennel való pozitív kapcsolat:

Különösen jelentős és ösztönző lehet ma a János-evangélium, mert

– kifejezetten és tudatosan beszél azokról, „akik nem láttak és mégis hisznek";

– merészen arra törekszik, hogy Jézus üzenetét egy új helyzetben új, alkalmazott, a hallgatók helyzetéhez mért módon hirdesse;

– az eszkatológiát a jelenbe helyezi, és arra hív, hogy félelem nélkül éljünk, hittel elfogadva, hogy Jézus a Szentlélek által jelenvaló.

Nehézségek a mai ember számára:

Ma sokak számára nehézséget jelentenek az evangélium következő sajátosságai:

– az evangélium sajátos Krisztus-képe: a jánosi Jézus szinte természetfölötti magasságokban jár-kel, mint egy álruhás Istenfia. Teljesen hiányzik Jézus figyelmes szeretete a szegények, szenvedők, elnyomottak iránt, ami a szinoptikusok Jézusának meghatározó vonása. Az evangélium középpontjában végig egy téma áll: Jézus maga (mint az Atya küldötte); a csodák (jelek) nem az embert szolgálják, hanem Jézus megdicsőülésének eszközei.

– az evangélium sajátos egyházképe: a jánosi közösség valójában egy elit-csoport benyomását kelti, amely mindig csak önmagával foglalkozik. Más nem is létezik a számukra, legfeljebb az ellenfelek.

– az evangélium sajátos (dualista) világképe: az embereket két szembenálló, egymással kiengesztelhetetlen ellentétben álló csoportra osztja, mindenki barát vagy ellenség, az ellenség egyenlő az ördöggel (s leginkább az ellenfelek általánosítása: „a zsidók" elfogadhatatlan sokak számára).

Nem tagadhatjuk, hogy a merész ívű, nagy mélységű János-evangéliumnak megvannak a maga problémái is. Ezek annak a konkrét történeti helyzetnek a rovására írandók, amelyben keletkezett, és ezeket az evangélium olvasásakor figyelembe kell venni.

Emellett azt sem szabad elfelejtenünk, hogy János hangja csak egy a sok más tanú hangjától is hangos kórusban. A jánosi álláspont minden embert arra hív, hogy jöjjön az élet egyetlen, igaz forrásához, igyék abból, s így „élete legyen és bőségben legyen" (10,10; vö. 20,31).

B.) Szentírási szöveg: János evangéliuma (1-21 fejezet)

C.) Bevezetés

1. Táblázat

Ige az Atyánál				Jézus az Atyánál	
	fejezet: 1-12	13-17	18-19	20	21
Előszó: „dicsőség"	Jézus működése a világban „Még nem jött el az én órám..." (Jn 2,4) „Kinyilatkoztatja magát a világnak" szóban és hét jelben	a szenvedés megjövendölése „Elérkezett az óra" „Kinyiltakoztatja magát övéinek" a búcsúbeszédben	Szenvedés „Kinyilatkoztatja magát a kereszten" „megdicsőülés"	„Húsvét": megdicsőülés	„Húsvét": (kiegészítő fejezet)
sárga	*kék*	*rózsaszín*	*sötétvörös*	*narancs*	

A fenti táblázatot nagy méretben elkészíthetjük színes papírlapokból. A színeknek a következő jelentése van:

- *sárga:* a „dicsőség" (az előszóban olvassuk: „láttuk dicsőségét", Jn 1,14);
- *kék:* a „világ";
- *rózsaszín:* a szenvedés jelentése a búcsúbeszédben, és Jézus imája az Atyához (a Fiú számadása);
- *sötétvörös:* a szenvedés;
- *narancs:* a megdicsőülés a kereszten és a feltámadás (sárga + vörös)

2. János evangéliumának felépítése (a táblázat alapján)

1. A dicsőség kinyilatkoztatása

János evangéliuma előszóval kezdődik, amely – és ezzel egyedül áll az evangéliumok között – az Istennel egyenlő Ige világ előtti létezését,

préegzisztenciáját hirdeti. (Ez a himnusz valószínűleg egy már létező Krisztus-himnusz felhasználásával készült.) Az Atyánál birtokolt dicsőségből lép be világunkba az Ige a megtestesülés által, hogy hírt adjon az Atyáról. S amikor kinyilatkoztatja az Atyát, ezzel együtt kinyilatkoztatja saját dicsőségét is (ez lényegében nem más, mint kinyilatkoztatása és felismerése annak, hogy a Fiú egységben van az Atyával, vö. 17,1-8). Ezért a jánosi közösség hálatelt szívvel vallhatja: „Láttuk dicsőségét, mint az Atya egyszülött Fiának dicsőségét, telve hatalommal és igazsággal" (1,14). János evangéliuma valójában elbeszélő és tanúskodó kifejtése ennek a vallomásnak, a közösség így fejezi ki boldog tapasztalatát.

Meggyőződésük szerint Jézusnak, az Atya Fiának és Küldöttének dicsősége nem maradhatott rejtve. Jézus működése során újra és újra felcsillant ez a dicsőség (vö. különösen 2,11; 11.4). Ha a Márk-evangéliumot „a titkos epifániák könyvé"-nek nevezhetjük, akkor János evangéliumára méltán illik „a nyilvánvalóvá lett (`epifán') titkok könyve" megjelölés.

2. Kinyilatkoztatás a világnak (Jn 2-12)

Jézus működése során a dicsőség kinyilatkoztatása mindenekelőtt Jézus „jelei" (csodái) által történik, valamint Jézus beszédei által. A kinyilatkoztatás – sokszor kemény vitákkal kísérve – „a világ színe előtt", a (többnyire ellenséges) világ előtt történik. Erről szólnak a következő részek: (1); 2-12. Ez az evangéliumi rész bemutatja, hogy Jézus érkezése (szét)választáshoz vezet (vö. 9,39; 12,37-50), valamint azt, hogy hogyan és miért utasították vissza sokan a hitet – és magát Jézust. (Ennek a résznek a következő címet adhatnánk az Előszóból: „A tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be".)

a.) Kinyilatkoztatás jelek által

A számos áthagyományozott csoda közül János csak hét csodát vesz át (valószínűleg a János-előtti csodagyüjtemény-forrásból); ezek közül egyébként négy nem szerepel a szinoptikusoknál (bor-csoda: 2,1-11; a béna meggyógyítása: 5,1-9; a vak meggyógyítása: 9,1-7; Lázár feltámasztása: 11,1-3.17-44). Az evangélista „jelek"-nek nevezi ezeket, mert a csodák a szerzőjükre, Jézusra mutatnak, és nyilvánvalóvá teszik

az ő dicsőségét (2,11). A csodák önmagukban még nem egyértelműek és nem elegendőek a hit létrehozásához (12,37). De kiindulópontjai lehetnek a hithez vezető útnak, és ösztönözhetik az embert arra, hogy meg akarja ismerni Jézus tulajdonképpeni kilétét (l. pl. Nikodémus, 2,23-3,2; 6,23-27; 20,30k). Jézushoz csak az juthat el, aki felismeri a csodák jel-jellegét. János Jézusa azonban elzárkózik az elől, hogy a „jeleket és a csodákat" a hit megszületéséhez feltétlen követelménynek tekintsük (vö. 4,48; 6-30-35). A hit, amely egyedül csodára épül, még nem igazi hit. Az igazi hit olyan hit, amely Jézus ill. a közösség szavára és tanúságára épül. (vö. 3,11; 4,50; 5,24; kül. 20,29).

b.) Kinyilatkoztatás a beszédek által

János evangéliumának terjedelmesebb részét képezi a beszédanyag (Jézus önkinyilatkoztatásai, párbeszédek, viták). E beszédek gyakran a valamilyen „jel" után következnek, amely a beszéd által krisztológiai értelmezést kap. A beszédek és viták központi témája Jézus személye, az ő öntudata, s az, hogy ő mit jelent a világnak. Gyakran szó esik arról, hogy Jézust az Atya küldte, s ez nem más, mint Jézus öntudatának igazolása: ő az Isten titkainak kinyilatkoztatója, az üdvösség egyetlen közvetítője (ez a jánosi „küldött-krisztológia").

A Jánosnál található beszédek jellemző vonása, hogy gyakran használ ellentétes (dualisztikus) fogalompárokat, valamint kettős értelmű kifejezéseket, amelyek félreértésekre adhatnak alkalmat. Ezek eszközök, hogy érzékeltessék a kinyilatkoztatás másságát és idegenségét ebben a világban. A kinyilatkoztatást tehát csak a hit fogadhatja el és értheti meg. További kifejezőeszközök még: a képi szimbólumok és az „én vagyok"-kijelentések. Ezek – egészen találó, rövid megfogalmazásban – ugyancsak Jézus öntudatát fejezik ki, s azt, hogy mit jelent ő a világnak.

3. Jézus kinyilatkoztatja magát övéinek (A megdicsőülés órája) (Jn 13-17)

Bár működése során jelei és beszédei által Jézus kinyilatkoztatta már magát a világnak és ezáltal meg is dicsőült, dicsőségének teljes megnyilvánulása azonban csak halálában következik be. Az egész evangélium dinamizmusa a megdicsőülésnek erre az órájára irányul.

Éppen ezért Jézus tevékenységének első része (1-12. fej.) a „még nem jött el az én órám" jegyében telik. János erre többször is utal (vö. 7,6.8.30; 8,20). Az óra csak a nyilvános működés végén érkezik el (12,23-33). Ez az »óra« az, amikor Jézus elmegy ebből a világból az Atyához, s az »óra« magában foglalja szenvedését, halálát és megdicsőülését (13,1; 17,1). A világ számára viszont az »óra« „e világ fejedelmének" ítéletét jelenti (vö. 12,27-31).

Ettől kezdve Jézus többé nem a világhoz szól, hanem csak kiválasztott övéinek nyilatkoztatja ki magát. Ezt teszi először is a lábmosás jelképes gesztusában (13,1-20), majd a két búcsúbeszédben (történeti mércével ezek persze az evangélista által alkotott húsvét utáni értelmezések), amelyeket János a szenvedéstörténet elé helyez (13,31-14,31; 15-16). Ezekben a Jézusra váró halált és a tanítványok közösségének eljövendő sorsát értelmezi. Ezután az Atyához szóló „hálaimá"-ban, amely egyben számadás is, Jézus még egyszer összefoglalja, hogy miért is jött a földre (17. fej.).

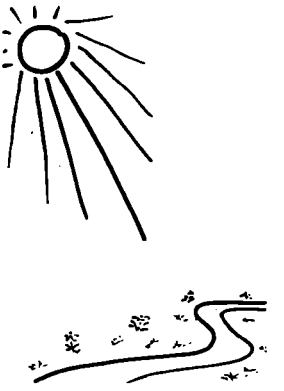
Távollétének idejére „más segítőt" ígér tanítványainak, „az igazság Lelkét". Ő fogja továbbvinni Jézus kinyilatkoztató művét, és a tanítványokat/híveket megerősíteni a világgal való küzdelmükben. A Lélek egyben Jézus helyettesítője is, Jézus távollétét ő új, hatékony jelenlétté változtatja. Jézus halálának gyümölcse ő, így az ő jövetelének feltétele Jézus megdicsőülése (vö. 7,39; 16,7; 19,30).

Mivel a feltámadt és megdicsőült Jézus a Lélek által már eljött, és azóta a Lélek által jelen van a közösségben (vö. 14,18-20), János evangéliumában nincs szó Jézus végidei eljöveteléről. „Az a nap" akkor van, amikor az emberek hinni kezdenek, és felismerik, amit Jézus a 14,20-ban megígért: „Én az Atyában vagyok, ti énbennem, én pedig tibennetek." Következésképpen az ítélet sem egy távoli időpontban következik be, hanem már a jelenben, ti. a Jézus ellen vagy mellett való döntésben (ezt nevezzük „jelen-eszkatológiá"-nak, vö. 3,19-21; 5,24k; 9,39-41; 12,31,44-50).

4. A végső és teljes megdicsőülés a szenvedésben (Jn 18-19)

A szenvedéstörténetben – amelynek (a szinoptikusokkal ellentétben) a Pilátus előtti nyilvános tárgyalás álla a középpontjában –, Jézusnak a világgal való vitája eléri nyilvános csúcspontját. Jézusnak ekkor mód-

jában áll, hogy a legnagyobb nyilvánosság előtt még egyszer feltárja öntudatát és jövetelének célját (vö. 18,37). Az egész per folyamán Jézus uralja a helyzetet, így nyugodtan nevezhetjük ezt tárgyalást a „felcserélt szerepek" perének (J. Blank).

Jézus keresztrefeszítését János „felmagasztalás"-nak tekinti (vö. 3,14; 8,28; 12,32), trónraemelésnek, ahol a kereszt nem más, mint a dicsőség trónja. A halál által tér vissza Jézus a dicsőségbe az Atyához, ahonnan a világba jött. A halálban Jézus véglegesen megdicsőül, műve befejezést nyer, s elkezdődik a Lélek korszaka (vö. 7,39; 17,1-8; 19,30). Jánosnál tehát teológiailag egybeesik nagypéntek, húsvét és pünkösd.

5. A Húsvét-történet (Jn 20)

A befejező Húsvét-történetekkel mondják el azt, hogy mi történt Jézus halálában. A feltámadott és megdicsőült Keresztrefeszített megadja tanítványainak a lelket, hogy azok ennek a Léleknek az erejében folytassák az ő küldetését (20,19-22). A Léleknek és az egyháznak most kezdődő korszakában Jézus ígéreteit elnyerik mindazok, „akik nem láttak és mégis hisznek" (20,29). Ez a jánosi közösség korszaka – és a miénk is.

A végszóban az evangélista megmondja, hogy miért írta ezt az evangéliumot: „...hogy higgyétek, hogy Jézus a Messiás, az Isten Fia, és ezáltal életetek legyen az ő nevében" (20,31). „Aki hisz, annak örök élete van" (6,47). Ez János üzenete és ígérete.

A Jn 21 a redaktor vagy kiadó későbbi kiegészítése (vö. 21,24k). Látszik, hogy galileai Jézus-jelenést is be akartak iktatni, amit János elhagyott, mivel ő Jeruzsálembe összpontosította az eseményeket (ezt tette már Lk is). A kiegészítés emellett tisztázni akarja a jánosi saját hagyomány (amit a „szeretett tanítvány" képvisel) és a többi (szinoptikus) hagyomány (amelyet Péter képvisel) viszonyát.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: A béke napja közel	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 11. o.
2. Eddigi találkozásaink felidézése a János-evangéliummal: - A János evangélium melyik verse jut eszünkbe a képekről? Az óravezető felírja őket a táblára	diaképek vagy képek nézése	diavetítő - diaképek, vagy képek, tábla, kréta
3. Bevezetés a tipikus jánosi gondolatszerkezethez: asszociatív spirál formájú körök egy központi gondolat körül	írásbeli meditáció: minden asztalra egy papírlapot helyezünk, melynek közepébe egy központi jánosi fogalom van írva (élet, öröm, béke, igazság, hinni, szeretni, megmaradni...) A résztvevők spirál alakban köré írják a szavakat, szófordulatokat amelyekkel asszociatív módon összekapcsolódnak bennük	előre megírt lapok, ceruza
4. János evangéliumának felépítése a Bevezetés 1. 2. alapján	az óravezető előadása	Szentírás, táblázat színes papírlapokból, jegyzetfüzet, ceruza
5. A János-evangélium mai vonatkozása az Alapgondolat alapján	az óravezető előadása, csoportos beszélgetés	
6. Befejező ima, ének	kötetlen ima, ének	kotta, gyertya

Karácsonyi játék

Lk 2,8: „Azon a vidéken pásztorok tanyáztak, és őrizték nyájukat az éjszakában"

1. *A csoport elhelyezkedik a sötét terem egyik sarkában, pokrócra ülve, kisszékre vagy állva (kényelmetlen helyzetben). Behunyt szemmel próbálja átélni a vezető szavait:*

– Sötét van: félek a sötétben, mindenféle veszedelem leselkedik rám.

– Szegény vagyok: sohasem ehetek eleget, fázom, nincs semmim, a puszta földön kell aludnom, nem véd ház, nincs puha fekhelyem.

– A munkának soha nincs vége, olyan fáradt vagyok, sohasem alhatok eleget.

– Az őseim is így éltek, nincs semmim, csak a remény.

2. *Ének:* Ó jöjj, ó jöjj, Üdvözítő!

3. *Lk 2,4-7:* „Fölment tehát József is Galileából, Názáret városából Júdeába, Dávid városába, amelyet Betlehemnek hívtak, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, hogy összeírják Máriával, eljegyzett feleségével, aki áldott állapotban volt. Amikor ott voltak, eljött az ideje, hogy szüljön, és megszülte elsőszülött fiát. Pólyába takarta és jászolba fektette, mert nem kaptak helyet a szálláson."

A vezető a sötétben (elemlámpával) elhelyezi a terem másik végében a szalmát, rá a pólyába csavart babát, ezekkel a szavakkal:

„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen" (Jn 3,16).

4. „Kelj föl, tündökölj,
mert eljött világosságod,
és az Úr dicsősége fölragyogott fölötted!
mert íme, sötétség borítja a földet,
és homály a népeket,
de fölötted fölragyog az Úr,
és dicsősége megjelenik fölötted" (Iz 60,1-2).

A vezető elhelyezi a kis Jézus fölött a csillagot.

5. „A nép, amely sötétségben jár,
nagy világosságot lát;
akik a halál országának árnyékában laknak,
azokra világosság ragyog" (Iz 9,1).

A vezető meggyújt egy nagy gyertyát, és a jászol elé helyezi ezekkel a szavakkal :

„Én vagyok a világ világossága" (Jn 8,12).

6. „Vessző kél majd Jesse törzsökéből,
és hajtás sarjad gyökereiből,
rajta nyugszik az Úr lelke:
a bölcsesség és az értelem lelke,
a tanács és az erősség lelke,
a tudásnak és az Úr félelmének lelke" (Iz 11,1-2).
„Örvendjen a puszta és a kiaszott vidék,
ujjongjon a sivatag és viruljon, mint a liliom!
virulva viruljon és ujjongjon, ujjongva vigadjon" (Iz 35,1-2a).

A vezető odahelyezi a virágot a jászolhoz.

Ének: Mostan kinyílt egy szép rózsavirág,
Akit régen várt az egész világ,
Betlehembe kibimbózott zöld ág,
II: Király mennyből, méltóság. *:II*

(Magyar Népzene Tára, Jeles napok, 387.o.)

7. *Triangulum vagy csengőszó és világosság gyullad:*

Lk 2,10-12: „Egyszer csak ott termett mellettük az Úr angyala, és az Úr fényessége körülragyogta őket. Nagy félelem vett erőt rajtuk. Az angyal ezt mondta nekik: „Ne féljetek! Íme, nagy örömet hirdetek nektek, melyben része lesz az egész népnek. Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában. Ez lesz a jel számotokra: Találni fogtok egy kisdedet pólyába takarva, és jászolba fektetve."

Ének: Dicsőség, dicsőség a magasságban Istennek!
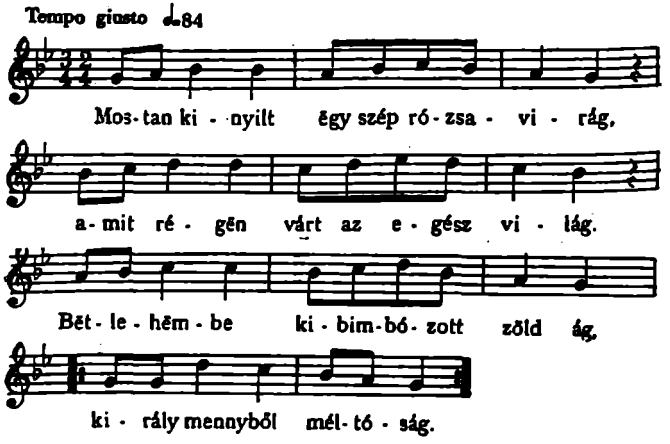
8. *Újra sötétség, csak a jászolnál ég a nagy gyertya. A pásztorok elindulnak a jászolhoz.*

9. *Érkezés.*

Ének: Istengyermek, kit irgalmad közénk lehozott

Egyenként meggyújtják a mécsesüket a nagy gyertyáról, és körberakják. Miközben gyújtják, kérhetnek valamit a kis Jézustól.

Ének: Jubilate Deo, omnis terra (taizei ének).

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első (januárban a második) hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harminckettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2000. december.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A jánosi közösség helyzete Jézus búcsúbeszédének a fényében (Jn 14; 15,18-16,15)

A.) Alapgondolat

Mint ahogy a szinoptikusokkal való foglalkozás során már világossá vált, a János-evangéliumra ugyanúgy érvényes: az evangélium nem egy teológus íróasztalnál írt műve, amelyet a közösség konkrét problémáinak figyelembe vétele nélkül fogalmaz meg. Az evangélium sokkal inkább a közösség konkrét helyzetének kifejeződése, vetülete és tükre, választ ad azokra a kérdésekre, amelyek a közösséget foglalkoztatják, és segítséget nyújt az őket szorongató nehézségekben. Most Jézus búcsúbeszédein keresztül (első búcsúbeszéd: Jn 14. fej., a második: Jn 15,18-16,15) a jánosi közösség élethelyzetét próbáljuk meg feltárni a János-evangélium egy bizonyos szerkesztői rétegének feltárásával (több szerkesztői réteg is van, amelyekkel időhiány miatt most nem foglalkozunk).

Az első búcsúbeszéd (Jn 14) Jézus sorsát, a halálon való átjutását és az ő (újra)eljövetelét tartja szem előtt, azaz krisztológiai nézőpontból van megfogalmazva. Mivel azonban a hívek helyzete Jézus sorsától elválaszthatatlan, közvetve róluk is szó van (néha közvetlenül is szó esik róluk, pl. a „más segítő" megígérésekor, vagy abban az ígéretben, hogy nem lesznek árván elhagyatva). Hogy ezekből a szövegekből a közösség helyzetét meg lehet ismerni, azt az a belátás alapozza meg, hogy ezekben a szövegekben nem az utolsó vacsora termében készült

jegyzőkönyvet tartunk a kezünkben, hanem a tanítványok valóban a közösséget mutatják be. Kérdéseik tehát a hívek gondjait, problémáit tükrözik vissza.

A második búcsúbeszédben (Jn 15,18-16,15) a közösség közvetlenül is megszólal (Jézus búcsúbeszédjének nézőpontjából ez a közösség természetesen jövőbeni közösség). Ez a búcsúbeszéd már egy másik szerkesztői sík terméke, s egyben az elsőnek ekkléziológiai nézőpontból való aktualizálása. A kiválasztott rész a szorongatás és üldözés állapotát írja le, részben igen konkrét megfogalmazásban (kizárás a zsinagógákból). Ugyanakkor azonban a „világ" ellenséges voltának mély teológiai értelmezését adja.

B.) Szentírási szöveg: Jn 14; 15,18-16,15

C.) Bevezetés

1. Feladatlap: **a Jn 14,1-31 szövege**

Kérdések a feldolgozáshoz:

a.) Mit kérdeznek a tanítványok?
b.) Mit válaszol Jézus?
Fogalmazza meg saját szavaival a jézusi tanítás tendenciáját!
c.) Milyen nevekkel nevezi meg a Szentlelket?

2. feladatlap: **a Jn 15,18-16,15 szövege**

Kérdések a szöveg feldolgozásához:

a.) Hogy mutatja be (Jézus szemszögéből)
a tanítványok helyzetét?
Kik az üldözők?
b.) Milyen nevekkel nevezi meg a Szentlelket?

3. *Az* első búcsúbeszéd (Jn 14. f.) *tagolása:*

I. téma: *Jézus elmenetele* (4-17. vers)

A tanítványok kérdése: hová megy Jézus? Erre két, egymással ellentétes válasz lehetséges. Jézus vagy 'minden ember útjára', azaz a halálba megy – ez a válasz a hitetlenek, a közösség teológiai ellenfeleinek válasza –, vagy Istenhez, az ő Atyjához megy, ahová Jánosnál megdicsőülve tér vissza (vö. Jn 13,1). Ez a hívő válasz. A tanítványok kérdésének az a szerepe, hogy ezt a választ kiprovokálja. Mint általában, János most is a tanítványok értetlenségének irodalmi fogását használja. A földi Jézus pedig a búcsúbeszéd műfajában ad választ kérdésükre.

A kérdésből kiderül, hogy a közösség bizonytalan Jézus útjának célja felől, de végül eljut Jézus halálának megértéséhez.

II. téma: *Jézus visszajövetele* (18-26. vers)

A korai kereszténység Jézus visszajövetelét hamarosan, az egész világ előtti megjelenésként várta (vö. 14,22). János azt a választ adja erre, hogy a feltámadt Jézus nem valamikor a jövőben jön el, hanem máris eljött. „Az a nap" nem a távoli jövőben van, hanem mindig akkor történik meg, amikor egy ember hiszi, hogy Jézus él és Atyjánál van. Ez a visszatérés a „*más Vigasztaló*", az „*Igazság Lelke*" elküldése ill. ajándéka által történik meg. Benne Jézus már eljött, és örökre övéinél marad. Jézusnak ez az új jelenléte a közösségben a Lélek általi jelenlét. Ezért nem maradnak árvák .

A Lélek vezeti tovább a kinyilatkoztatás művét, általa tanít és emlékeztet mindarra, amit a földi Jézus mondott. Így tartja életben Jézus üzenetét a közösségben. Tehát ez az első búcsúbeszéd választ ad a közösségben azok számára, akiknek hitbeli kétségeik vannak, bizonytalanok Jézus jelenléte, útjának célja és várt eljövetelének módja felől. Az ellenvetések valószínűleg az ellenfelektől származnak.

4. A második búcsúbeszéd (Jn 15,18-16,15)

Míg az első búcsúbeszéd a hitbeli nehézségekkel foglalkozik, addig a *második búcsúbeszéd* elsősorban a külső feltételek nehézségeiről

beszél, amelyek között a közösség él. Ez üldözés és szorongatás. Mindenekelőtt a „világ" mutatkozik ellenségnek. De újra és újra kiderül, hogy ez a zsidó ellenfeleket jelenti ("nem beszéltem volna nekik", „nem műveltem volna közöttük", „meg van írva a törvényükben", „ki fognak zárni benneteket a zsinagógából"). Gyűlöletük alapja, hogy nem ismerik el Istent Jézus Atyjának. A vita Jézus istenkapcsolata körül forog. Melyik oldalon van Isten, ki léphet fel az ő nevében hitelesen, mint az ő küldötte? Ez az eldöntendő kérdés.

Ebben a „vizsgálatban" is döntő szerepe van a Léleknek. Ő mint a Vigasztaló (Paraklétosz), mint ügyvéd vagy segítő, védelmezi és igazolja Jézust, hogy nem a világ, hanem Jézus a győztes (vö. 16,8-11). Felszólítja a közösséget, hogy erről ebben a szorongatott helyzetben is tegyenek tanúságot (15,27). A Lélek lesz az, aki segíteni, vezetni fogja őket.

5. Assisi Szt. Ferenc imája:

Uram, tégy engem a te békéd eszközévé, hogy
ahol gyűlölet van, oda szeretetet vigyek,
ahol sérelem van, oda megbocsájtást,
ahol széthúzás, oda egyetértést,
ahol tévedés, oda igazságot,
ahol kétség, oda hitet,
ahol kétségbeesés, oda reményt,
ahol sötétség, oda világosságot,
ahol szomorúság, oda örömöt.
Hogy ne vigaszt keressek, hanem vigasztaljak,
Hogy ne megértést keressek, hanem másokat értsek meg,
Hogy ne engem szeressenek, hanem szeretetet nyújtsak.
Mert amikor adunk, akkor kapunk,
mikor megbocsájtunk, nyerünk bocsánatot,
mikor meghalunk, születünk meg az örök életre.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Utolsó vacsora	ének kottából	Daloljunk az Úrnak c. dalgyűjtemény, 136. o., 10 perc
2. A mi élethelyzetünk: nekünk, mai kereszténveknek az életében ugyanúgy jelen van a dualizmus és a polarizáció, mint a jánosi közösség életében, amelyről a szöveg beszél: pl. haladó-konzervatív, jobb-bal, katolikus-protestáns, hazai-külföldi, stb. Fel kell ismernünk a keresztény közösségek bezárkózásának, gettósodásának veszélyét, a zárt közösségekben kialakult belső nyelvnek, amelyet csak a beavatottak értenek, és a problémák és különbözőségek túlhangsúlyozásának veszélyét.	csoportbeszélgetés a polarizációról az egyházban és a társadalomban	15 perc
3. Dualizmus keresése a szövegben (pl. test–lélek, földi–mennyei)	egyéni írásbeli, csoportos összegzés	szentírási szöveg, 10 perc
4. Az első búcsúbeszéd (Jn 14)		
a.) a párbeszéd egyéni feldolgozása: különböző színű tollal aláhúzni a szövegben a tanítványok kérdését, Jézus válaszát és a Szentlélek megnevezéseit b.) válaszolni a kérdésekre	egyéni, írásbeli csoportos összegzés	I. feladatlap, színes tollak 25 perc
c.) a szöveg tagolása, ld. Bevezetés 3.	csoportos, a vezető irányításával	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc
5. A második búcsúbeszéd (Jn 15,18-16,15)		
a.) aláhúzni a szövegben színes tollal az adott szempontok alapján b.) válaszolni a kérdésekre	egyéni írásbeli, csoportos összegzés	II. feladatlap, színes tollak, 20 p.

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
6. Befejező beszélgetés Bár a mai keresztény közösség külső feltételei egészen mások, mint a jánosi közösségé, mégis sok hasonló problémát kell megoldanunk. Néhány kérdést feltehetünk magunknak: – Hogyan állunk a világgal való kapcsolatunkkal? – Miben látjuk fenyegetve a mai keresztény közösséget?	csoportos beszélgetés	15 perc
7. Befejező ima ld. Bevezetés 5. és ének		Szt. Ferenc imája, gyertya, gyufa, kotta, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincharmadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2001. március 15.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

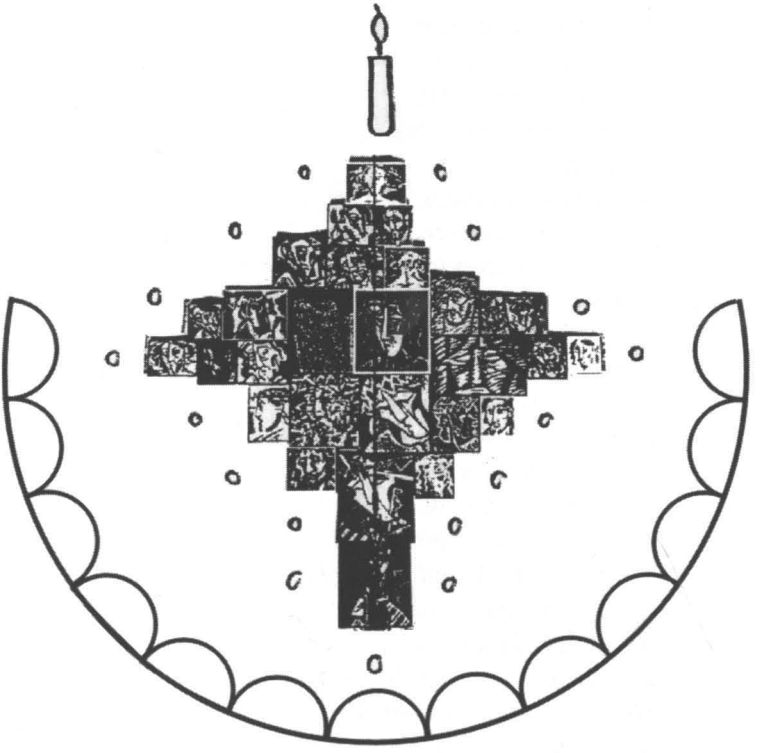
Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Nagyböjti meditáció

Kellékek: egy szenvedő Krisztusarcot ábrázoló kép és 33, az emberi szenvedést ábrázoló kép, egy gyertya, annyi mécses, ahányan vannak a résztvevők.

1. A részvevők félkörbe ülnek, oldalt egy asztalon ki van rakva 33, az emberi szenvedést ábrázoló kép és a mécsesek.
2. A vezető középre helyez (a padlóra) egy fekete kendőt, és ráhelyezi a szenvedő Krisztust ábrázoló képet.
3. Elkezdik énekelni halkan a Salvator mundi salva nos taizéi éneket, miközben a résztvevők közül egy valaki feláll (ülési sorrendben) és odamegy az emberi szenvedést ábrázoló képekhez, kiválaszt egyet, majd leteszi a szenvedő Krisztust ábrázoló kép mellé.
4. Amikor elhelyezi, a vezető felolvas egy zsoltárverset (Zsolt 22,2-19; 10,1-12; 6,2-9; 38,2-15; 69,2-22; 88,2-19), a többiek pedig azt mondják, hogy "Istenem, Istenem, miért hagytál el engem" (Zsolt 22,2).
5. Amikor az illető a helyére ért, néhány szóval elmondja (1-2 perc), hogy miért választotta a képet.
6. Újra elkezdik énekelni halkan a Salva nos-t, feláll a következő, ő is képet választ, elhelyezi, stb., míg a képek el nem fogynak.

   A KÉPEKET ÚGY HELYEZIK EL A SZENVEDŐ KRISZTUSKÉP KÖRÉ, HOGY KERESZTET FORMÁZZON, AHOGY A TÚLOLDALI KÉPEN LÁTHATÓ.
7. Eloltják a lámpát, és a vezető egy égő gyertyát helyez a képekből kirakott kereszt csúcsához, miközben a Gyújts éjszakánkba fényt taizéi éneket éneklik.
8. Elkezdik énekelni az Adoramus te, Christe taizéi éneket, és egyesével elvesznek egy mécsest, meggyújtják a gyertyáról, s a kereszt köré rakják.
9. A Resuscito éneklése közben, kötetlen imával fejeződik be az elmélkedés úgy, hogy amikor valaki megszólal, az ének elhalkul, közben pedig felerősödik.

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A CSODAVÁRÓ HITTŐL A VALÓDI HITIG (Jn 2,23-4,54)

I. Beszélgetés Nikodémussal (Jn 2,23-3,21)

A.) Alapgondolat

Miután szemügyre vettük a jánosi közösség történelmi helyzetét és ezzel együtt a jánosi üzenet döntésjellegét (azaz a hit és a hitetlenség egymáshoz való viszonyát), egy következő lépésben most mélyebben feltárjuk, hogy miben is áll ez a viszony, vagyis felvetjük a hit mellett vagy ellen való döntés témáját. Ebben az összefüggésben szót ejtünk arról, hogy a jánosi felfogásban szemlélt hitnek melyek a lényeges elemei. A hit témája végigvonul az egész evangéliumon (vö. 20,29-31). A Jn 3-4 ezt modellszerűen ábrázolja, amikor bemutatja Jézus találkozását három, egymástól teljesen különböző személlyel (a farizeus Nikodémus, a szamaritánus asszony és a pogány királyi tisztviselő). Ezekkel a szövegekkel való foglalkozás során megismerhetjük, hogy az emberek a Jézussal (ill. az ő szavával) való találkozásra milyen különböző módon reagálnak, és hogy a jánosi felfogás szerint mi az igazi hit és annak tartalma. Konkrétan arról a különbségről van szó, amely a jelekre (csodákra) támaszkodó hit és az egyedül Jézus szavára épülő hit között fennáll.

Hinni nem csak azt jelenti, hogy tudjuk: van Isten (vö. Jak 2,14-26): *„Hiszed, hogy egy az Isten - és jól teszed. De az ördögök is hiszik ezt"* (Jak 2,19).

Hinni János szerint azt jelenti: újjászületni a Szentlélekből. Újjászületni a Szentlélekből nem más, mint a szeretet törvénye szerint élni. A hit nem azt jelenti, hogy betartjuk a törvényeket és előírásokat. Ténylegesen hinni azt jelenti, hogy tetteink rugója és mércéje az Isten és a felebarát iránti szeretet.

„Szeretetben szolgáljatok egymásnak!
14 *Mert az egész törvény egy mondatban teljesedik be, mégpedig ebben:* »Szeresd felebarátodat, mint önmagadat«
22 *A Lélek gyümölcse pedig a szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség,* 23 *szelídség, önmegtartóztatás. Ilyenek ellen nincsen törvény.* 24 *Akik pedig Krisztus Jézuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és a kívánságokkal együtt.* 25 *Ha a Lélek által élünk, járjunk is a Lélek szerint!"* (Gal 13b-14.22-25)

B.) Szentírási szöveg: Jn 2,23-3,21

Jézus Húsvétkor Jeruzsálemben 23 Amikor Jeruzsálemben volt Húsvét ünnepén, sokan hittek az ő nevében, mert látták csodajeleit, amelyeket művelt. 24 De Jézus nem bízta magát rájuk, mert ismerte mindnyájukat, s mert 25 nem szorult rá, hogy valaki tanúságot tegyen az emberről; jól tudta ugyanis, hogy mi lakik az emberben.

Beszélgetés Nikodémussal 3,1 Volt a farizeusok közt egy Nikodémus nevű ember, a zsidók egyik főembere. 2 Éjszaka elment Jézushoz, és így szólt hozzá: »Rabbi, tudjuk, hogy Istentől jött tanító vagy, mert senki nem tudja ezeket a csodajeleket véghezvinni, amelyeket te cselekszel, hacsak nincs vele az Isten.« 3 Jézus azt felelte neki: »Bizony, bizony mondom neked: ha valaki felülről nem születik, nem láthatja meg Isten országát.« 4 Nikodémus megkérdezte: »Hogyan születhet meg az ember, ha már vén? Csak nem mehet be ismét anyja méhébe, hogy megszülessék?« 5 Jézus azt válaszolta: »Bizony, bizony mondom neked: ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába. 6 Ami a testből született, az test, és ami a Lélekből született, az lélek. 7 Ne csodálkozz, hogy azt mondtam neked: szükséges felülről megszületnetek. 8 A szél ott fúj, ahol akar. Hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hová megy. Így van mindaz, aki a Lélektől született.« 9 Nikodémus megkérdezte: »De miképpen történhet meg mindez?« 10 Jézus azt felelte neki: »Te Izrael tanítója vagy, és nem tudod ezeket? 11 Bizony, bizony mondom neked, hogy amit tudunk, azt mondjuk el, és amit láttunk, arról tanúskodunk, de a mi tanúságunkat nem fogadjátok el. 12 Ha földi dolgokról szóltam nektek és nem hiszitek, hogyan fogjátok majd elhinni, ha a mennyei dolgokról beszélek nektek? 13 Senki sem ment föl a mennybe, csak az, aki a mennyből jött le: az Emberfia.

14 Ahogyan Mózes fölemelte a kígyót a pusztában, úgy kell majd az Emberfiának is fölemeltetnie, 15 hogy mindannak, aki hisz, örök élete legyen őbenne.«

Jézus küldetésének célja 16 Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. 17 Mert nem azért küldte Isten a Fiút a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön általa a világ. 18 Aki hisz benne, az nem esik ítélet alá, de aki nem hisz, az már ítélet alá esett, mert nem hitt az Isten egyszülött Fia nevében. 19 Az ítélet pedig ez: a világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mivel cselekedeteik gonoszak voltak. 20 Mert mindaz, aki gonoszat tesz, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy el ne marasztalják a cselekedeteit; 21 de aki az igazságot cselekszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jussanak tettei, mert Istenben cselekedte azokat.

C.) Bevezetés

1.) A Nikodémussal való beszélgetés (2,23-3,21)

– **2,23-25** A találkozások sorát a zsidó vezetőréteg egyik képviselője nyitja meg, a farizeusok csoportjából. Ő egyúttal minden olyan embert képvisel, akire Jézus jelei tesznek benyomást, de akire Jézus nem bízza rá magát (2,24-25), mert tudja, hogy az ilyen emberek evilági szemmel nézik, földi tapasztalataikhoz mérik őt – tehát valójában nem látnak és nem értenek semmit (kapcsolat a 2,23 v. és a 3,2 v. között).

– **3,1-2** Nikodémus és Jézus párbeszéde a görög szövegben így kezdődik „Volt *egy ember*". Nikodémus is evilági szemmel nézi Jézust, ő sem ért semmit. Ha értene, hinne Jézusban, nem éjszaka lopakodna oda. Ő is úgy van, mint a tömeg, aki látta a csodajeleket és hitt.

A csodaváró hit vak, nem találkozik a valódi Jézussal, „nem láthatja meg Isten országát" (Jn 3,3).

– **3,4-8** A párbeszédben végig megfigyelhető a *félreértés,* mint stíluseszköz, valamint a *dualisztikus világkép.* – A két beszélgető társ egészen különböző síkon mozog, nem alakul ki köztük tényleges kommunikáció, mert hiányzik az értés alapfeltétele, a hit. Ugyanis a földi-természeti gondolkodásba zárt embernek nem nyílik ajtó Jézus kinyilatkoztatásához. Ezt az ajtót egyedül a Lélek tudja megnyitni számára, mert csak a Lélek tudja létrehozni a hitet.

– **3,9-21** A harmadik párbeszéd teológiai jelentőségű, amit a hosszúsága is jelez. Választ kell adnia a „Lélekből való születés" „hogyan"-jára (9. v.). A válasz mindenekelőtt azért meglepő, mert nem a „születésről" és a Lélekről beszél, hanem Isten üdvözítő művéről és kinyilatkoztatásáról, melyet a Fiú által adott. Ez a rész egyfajta *hitkatekézis* a hit kezdetéről és mértékéről Az egész keresztény üdvösség-misztérium szóba kerül benne (a Fiú küldetése, hogy megmentse a világot; Jézus halála és felmagasztalása; hit, élet, hitetlenség, ítélet). Tulajdonképpen a János evangélium üzenetének összefoglalását találjuk meg benne.

Döntő ennek az üzenetnek a hitben való elfogadása. A 11. versben a közösség tesz tanúságot a Jézushoz való tartozásról („amit tud*unk*, azt mond*juk* el, és amit lát*tunk*, arról tanúskod*unk*" – ez az egyetlen alkalom, amikor Jézus szájából a többes szám első személyt halljuk; figyeljük meg, hogy a fejezet elején szereplő fogalmak: a „tudni", és a „tanító" itt újra felbukkannak, szembeállítva a 2. verssel). Az evangélista a Jn 3,10-21-gyel a Lélekből való születés „hogyan"-jának kérdésére akar válaszolni. Ebből nyilvánvaló, hogy ez a „hogyan" a születés hívő elfogadása által valósul meg, amikor a kinyilatkoztatás megtörténik; a Lélek első működése a hit. Tehát a „Lélekből születés" alatt a hit születését érti. Hogy mit jelent az emberi szabadság, azzal az evangélista itt éppoly keveset foglalkozik, mint másutt (vö. 6,36-40). Az azonban, hogy feltételezi az emberi szabadságot, a 19-21. versek alapján egyértelmű, mert megjelenik a hit döntése. Jelentős hangsúlyt kap az is, hogy Isten üdvözítő akaratának abszolút elsőbbsége van (16k). A kinyilatkoztató beszéd meghívás a hitre, mert csak a hit által részesedünk Isten életének ajándékában. Ez az egyetlen feltétel. (Figyeljük meg, hogy ezúttal a „hit"-hez újra hozzákapcsolódnak más fogalmak is, mint a „születés elfogadása", a „Jézushoz ill. a világossághoz jönni".) Ez a hit kétségtelenül különbözik a pusztán „csodaváró hittől" („hinni" Jánosnál mindig igei, sohasem statikus főnévi alak).

A 3,11-21 közeli rokonságban van a 3,31-36-tal, mely egykor talán a beszéd eredeti befejezését képezte. Erősen dualisztikus fogalmakat használ.

A beszélgetés nincs lezárva (nem követi Nikodémus válasza). Ez mutatja, hogy ami elhangzott, valójában minden ember számára mondatott. A hit tanítása által mindenki a hit döntése elé kerül, s ez a döntés pozitív is, negatív is lehet.

2.) A jánosi dualizmus

A János-evangélium szembetűnő ismertetőjegye a dualisztikus fogalmiság, mely meghatározott világfelfogást és emberértelmezést tükröz. Eszerint két egymást teljesen kizáró hatalom vagy *befolyásolási szféra* létezik, amelyeket ellentétes (dualisztikus) fogalompárokkal fejez ki: élet – halál, fény – sötét, igazság – hazugság, szabadság – szolgaság, lélek – test/világ, Isten – ördög, fönt – lent. A cselekedetek ezen hatalmak valamelyikének befolyása alatt állnak, ezt ellentétpárokkal vagy a fogalmak egyikének tagadása által fejez ki: szeretni – gyűlölni, igazságot cselekedni – gonoszságot cselekedni; hinni, megismerni/ismerni, jönni (Jézushoz), hozzá tartozni, benne maradni, befogadni (mellette a megfelelő ellentét). Példák: 3,3.5.31; 8,23.44.47; 15,19; 18,36; 17,14.16.

A két hatalom egyikéhez való tartozás egyet jelent azzal: belőle eredni (*„belőle lenni", „belőle születni"*). Ez minden egyes ember létét és cselekedeteit meghatározza, és döntő az ember üdvössége vagy kárhozata szempontjából.

A dualisztikus látásmód Jánosnál *térbeli szemléltetéssel* is összekapcsolódik. A „fönt" az Isten hatalmi szférája, a Léleké, az életé, míg a „lent" az ördögé, a testé, a halálé. Ebből adódik, hogy a világnak önmagában nincs élete: sötétségben és halálban létezik. Élet csak a fönti szférából, Istentől érkezhet. A jánosi ábrázolás szerint Jézus Istentől küldetett a földre, hogy azt az életben részesítse, és ezzel együtt minden üdvözítő jóban (mint az igazság, a szabadság, a fény, a Lélek). Ez a negyedik evangéliumban gyakran kifejezésre jut, különösen a jánosi „én vagyok" mondásokban (a jánosi küldött-krisztológia). Az egyik világból a másikba való *átmenés* a *hit által* történik meg, amely ugyanakkor ajándék is, „Isten tette" (6,29) ill. az ő Lelkének ajándéka. Mert csak az tud hinni és csak az részesedik Isten életének világából (vö. 6,36-47), aki „Istentől" (1,12) ill. a „Lélektől", felülről született (vö. 3,31; 8,23.44.47; 15,19; 17,14.16; 18,36; 3,3.5).

Az ember önmagától képtelen hitre, mert „test". De nincs örökre bezárva (predesztinálva arra), hogy a testbeli létezésben, tehát a kárhozatban, a halál hatalmában maradjon. Jézus kinyilatkoztatása által (Isten küldöttének szava által) hívást kapott a döntésre (ezért nevezik a jánosi dualizmust *„döntés-dualizmusnak"* is, vö. 3,19-21; 6,35; 12,44-50). Mindenkinek föl van ajánlva a lehetőség, hogy valódi élete legyen. Ennek egyetlen feltétele, hogy az illető megnyíljék Jézus kinyilatkoztatása előtt, és befogadja a hitet.

A jánosi dualizmus tehát végül is az élet és a halál közötti választásról szól, egyben a hit és hitetlenség közötti döntésről, mert csak a hit nyitja meg az életre jutás kapuját. Fiának elküldésével Istennek az a célja, hogy a világ részesedjék az ő életéből, nem az, hogy elítélje azt (az üdvösség elsőbbsége, vö. 3,14-18; 6,47; 10,10; 12,46.50; 20,31).

Ez a jánosi dualizmus nem pusztán teológiai spekuláció eredménye a környezet hatására (ahol adott volt egy erősödő dualisztikus áramlat, egyfajta dualisztikus világérzés; ennek befolyása Qumránban is észlelhető), – sokkal inkább a jánosi közösség helyzetének következménye (küzdelem a zsidósággal).

3.) Négyféle ember van:

– Az *ösztönember*, aki olyan, mint a gátak nélküli folyó, féktelen, teszi azt, ami neki éppen jó, amit az ösztönei, indulatai diktálnak, nincs tekintettel másokra.

– A *kultúrember*, aki olyan, mint a gátak közé szorított folyó, ösztöneit, indulatait a társadalmi együttélés szabályai közé szorítja, fékezi. A víz azonban itt sem más; ha átszakítja a gátakat, ugyanolyan romboló.

– A *vallásos ember* valami hasonló az előbbihez, csak magasabbak, erősebbek a gátak.

– A Szentlélekből megújult, *újjászületett ember*nél nem a gátak magasabbak, hanem a víz minősége változott meg.

Bővebben lásd: Cseri Kálmán „Újonnan kell születnetek", 9. fejezet (Budapest-Pasaréti Református Egyházközség, Bp. 1999.)

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Jöjj, Szentlélek, jöjj közénk (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	kottából	kotta, 502.o. 5 perc
2. Bevezetésként egyéni elmélkedés témánk alapgondolatáról, a hitről: **- Miért hiszek?** **- Hogyan kezdtem hinni?** **- Mit jelent számomra a hit?**	egyéni elmélkedés írásban: az adott kérdések alapján	papírlapok a kérdésekkel, ceruza, 20 perc
3. A Nikodémussal való beszélgetés (2,23-3,21) A bevezető rész (2,23-25) tematikájának kidolgozása és ennek kapcsolata a 3,1-2-vel; a központi fogalmak aláhúzása (hit – jel – tanúságtétel)	szövegmunka	szentírási szöveg külön lapon 60 perc
a.) A szövegszerkezet kidolgozása A szöveg szinte kizárólag Nikodémus kérdéseiből és Jézus válaszaiból áll. Nikodémus kérdései egyre rövidülnek, Jézus válaszai egyre hosszabbodnak.	a kérdések és válaszok aláhúzása különböző színekkel	
b.) Szerepjáték	a párbeszéd eljátszása	aláhúzott szöveg
4.) Elemzés: **I. Párbeszéd (1-3.v.):** – Nikodémus kérdése (indirekt: Ki vagy?) – Jézus válasza tekintélyi beszéd (kinyilatkoztató: *Bizony, bizony*) formában. Az ember gyökeres változásához új kezdetre van szükség a Szentlélek által. **II. Párbeszéd (4-8.v.)** – Nikodémus kérdése (félreértés) – Jézus válasza tekintélyi beszéd (kinyilatkoztató) formában – a 3. vers további pontosítása (párhuzam a 3. és 5. v. között). A szélhez való hasonlítás (a görög pneuma = szél = lélek).	csoportos elemzőmunka az óravezető vezetésével	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
III. Párbeszéd (9-21.v.) – Nikodémus rövid kérdése – Jézus hosszú válasza tekintélyi beszéd (kinyilatkoztató) formában. Tanítás a hitről (13-21), a keresztény hit kezdetéről és mércéjéről. A hitbeli döntés következményei. Ld. még: Bevezetés 1.		
5.) Dualizmus a szövegben Ld. Bevezetés 2.	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza, 5 perc
6.) Meditáció: zene, Antonio Vivaldi, D dúr (R 512.) Concerto fuvolára, hegedűre és vonósokra, I. tétel, Allegro molto a. Meghallgatjuk a zenét (esetleg többször is) b. Hogy hatott ránk? c. Kapcsolatba hozzuk a szentírási szöveggel	zenei meditáció, b. és c. feladat kiscsoportban, utána összegzés	hangkazetta vagy CD lejátszó, 20 perc
7.) Befejező gondolatok a Szentlélekben újjászületett emberről, ld. Bevezetés 3.		5 perc
8.) Befejező ének és ima		kotta, gyertya 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincnegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2001. június 16.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A CSODAVÁRÓ HITTŐL A VALÓDI HITIG (Jn 2,23-4,54)

II. Beszélgetés a szamariai asszonnyal (Jn 4,1-26.27-42)

A.) Alapgondolat

A Nikodémussal való beszélgetés után következő találkozás több vonatkozásban is különbözik az előzőtől: Jézus beszélgető társa egy egyszerű asszony, teológiai képzettség nélkül, ráadásul botrányos erkölcsi múlttal. Ezenkívül „nemzsidó" (zsidó szempontból eretneknek számít), a zsidókkal ellenséges viszonyban lévő szamariaiak közül.

A beszélgetés központi témája Jézus önkinyilatkoztatása – aki az elmúlhatatlan örökélet adományozója – és az erre a kinyilatkoztatásra való emberi reakció. A beszélgetés a kérdések és válaszok átalakulásában halad – a kút motívumát felvéve – a felszínes földi gondolkodástól az egzisztenciális élet és a hitbeli kérdések mélységének a szomjúsága felé (Isten ajándéka, élő víz, örök élet ...). De Jézus és az asszony ismét teljesen más síkon mozognak (éppúgy, mint az előző, a Nikodémussal folytatott beszélgetésben).

B.) Szentírási szöveg: Jn 4,1-26.27-42

C.) Bevezetés

1. A jánosi félreértések

A jánosi dualizmussal szoros rokonságban van (és mintha szükségszerűen következne abból) Jánosnak egy másik sajátsága: az ún. **jánosi félreértések**. Gyakran megtörténik, hogy Jézus beszélgető társa egy szót vagy egy kifejezést másként értelmez, mint ahogy Jézus gondolja. Kettős értelmű szavakról és beszédfordulatokról van itt szó. Az egyik jelentés a szó, kifejezés „normális", természetes, kézenfekvő, nyilvánvaló értelme, a másik a mélyebb, mögöttes, teológiai jelentés. Ha Jézus pl. „új születésről" beszél („felülről", a „Lélektől"), akkor a beszélgetőtárs (Nikodémus) ez alatt a természetes születést érti (Jn 3,3). A szamariai asszony azt véli, hogy Jézus a természetes kútvízről beszél, amikor Jézus az „élő vizet" felkínálja neki (amely a kiapadhatatlan élet jelképe, 4,10-15).

Így Jézus és beszélgető társai két különböző síkon mozognak, nem jön létre köztük megértés, „elbeszélnek egymás mellett", mert a két gondolkodásmód között alapvető, lényegi különbség van. Csak a hívő ember tudja megérteni a mélyebb, a rejtett, a tulajdonképpen gondolt értelmet, mert ő „fölülről", Istentől származik", emiatt hasonló Jézushoz, rokonságban van vele. A nem hívő számára a gondolatoknak ez a fajta értelmezése érthetetlen és megközelíthetetlen. Ezeknek a helyzeteknek jellemzője még, hogy Jézus nem világosítja fel beszélgető társait a félreértésről.

A félreértések a jánosi közösség helyzetére is utalnak. A közösségnek saját, ún. csoportnyelve van, amit csak a beavatottak értenek (vö. a márki példabeszéd-teológia és a márki Messiás-titok). De nem lehet azt mondani, hogy szándékosan egy meghatározható titkos nyelvet használ. A félreértések inkább abból adódnak, hogy a keresztények örömhíre másoknak idegenszerű, nem elfogadható, nem hihető.

2.) Szövegmunka

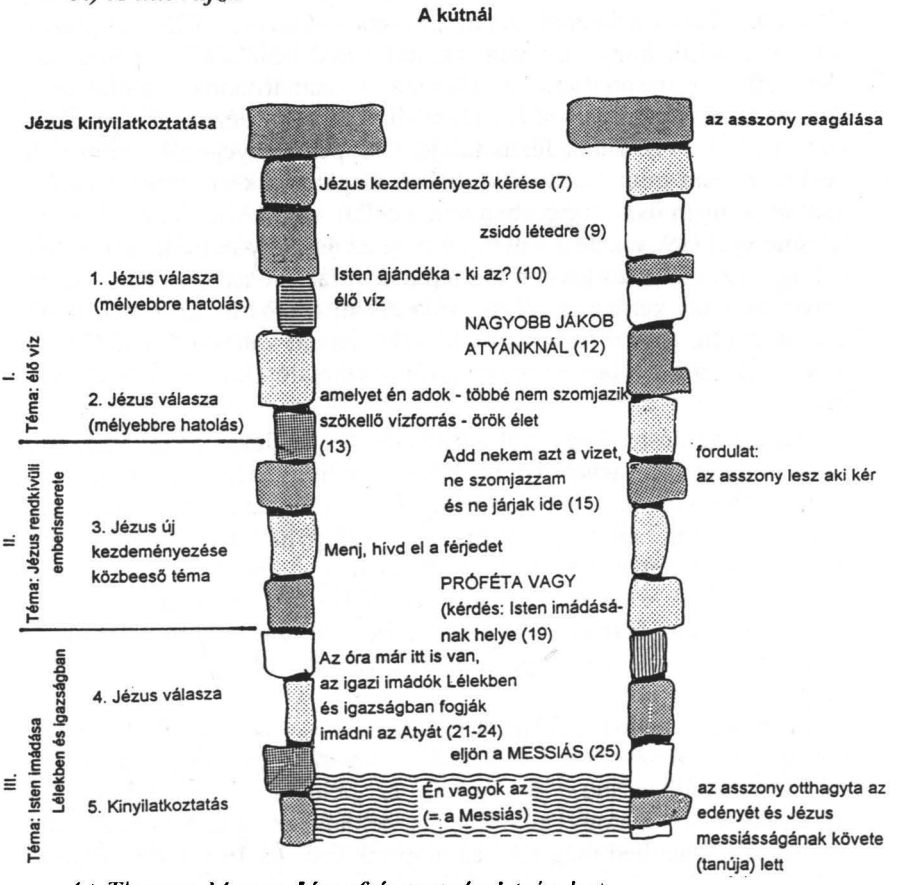
Jézus kezdeményező kérése (vizet kér) után megindul a párbeszéd, amelynek során jól nyomon követhető, ahogy a kinyilatkoztatás folyamatának elrőrehaladtával az asszony felismerésének jelei meg-

mutatkoznak. Először Jézus „zsidó"-voltáról esik szó (9. v.), majd arról, hogy ő „nagyobb, mint Jákob atyánk" (12. v.), sőt „próféta" (19. v.), végül elérkeznek Jézus „Messiás"-voltához (25. v.). Jézus azon szavaival, hogy „Én vagyok, aki veled beszélek", a párbeszéd elérkezik a csúcspontjára. A történet a szamaritánus (valójában a jánosi) közösség hitvallásával fejeződik be, hogy Jézus „a világ Üdvözítője" (42. v.). Tehát Jézus tulajdonképpeni lényegéről van szó. A 16-18. v. nem mint moralizáló kitérés szigetelődik el ebben a folyamatban, hanem összefüggésben van a céllal, ez provokálja az asszony felismerését (19. v.). Jézus nem áll meg az asszony múltjának témájánál, így a beszélgetés tovább tud lépni az imádás ('istentisztelet') igazi helyének vitás kérdésére. Jézus válaszában fontos az a kitétel, hogy „eljön az óra, és már itt is van". Mivel Jézus itt van, Isten imádása új módjának, „a Lélekben és igazságban" eszkatológikus órája is elérkezett.

Arra a kérdésre, hogy hol az imádás helye, Jézus azzal válaszol, hogy hogyan kell imádni Istent. Végül így nyilvánvaló: Isten ajándéka nem részajándék, Isten ajándéka a kinyilatkoztatás és az üdvösség, amit Jézus hoz, sőt maga Jézus. Ő a kifogyhatatlan élő víz, mint ahogy az élet kenyere is. Az ajándék és az ajándékozó azonos. Inni a vízből, amelyet Jézus ad, azt jelenti, hogy Jézust és az ő tanúságtételét elfogadjuk, azaz hiszünk. Ezt mutatja be a történet a szamaritánusok példáján (a jánosi közösségben nyilvánvalóan volt egy szamaritánus csoport is).

Szemben a teológusokkal, a szamariai asszony kevésbé tartózkodó: nyitott és közvetlen. Ezt a találkozást az evangélista, hasonlóan sok más találkozáshoz, tipikusnak és példaszerűnek tekinti. Bár ugyanakkor az asszony nem ideális példája az igaz hívőnek. Hite bizonyos értelemben még jeleken alapszik (vö. 16-19.v.), de hajlandó változni és elindul a hit útján. Mint Jézus hírnöke, megnyitja sokak számára a hit útját, akik aztán már Jézus szavai alapján jutnak el a hitre. Azt a valódi hitet, amely Jézus szavain alapszik, egy következő példán ismerjük meg (l. következő számunkban, 36.óra).

3.) A kút rajza

4.) Thomas Mann: ***József és testvérei*** *(részlet)*

A kút

– Más József kiáltott most a kő alól, mint az, akit (Rúben) egykor megrázott vállánál fogva, hogy fölébressze hívságos balgaságából. Amit nem ért el a rázás, azt nyilván megtette a zuhanás a verembe: József fölébredt.

– József pontosan tudta, s amint ott ült a kút fenekén, nyíltan és becsületesen megvallotta maga előtt, hogy sohasem lett volna szabad álmairól beszélnie a testvéreivel – lehetetlen viselkedés volt ez és minden illemet megcsúfolóan tapintatlan.

– Tudata mélyén meg volt győződve, hogy Isten mélyebbre lát a verem mélyénél, hogy mint mindig, most is nagy jelentőségű szándéka van.

– A verem mély volt, és gondolni sem lehetett visszamenekülésre abba az életbe, melyet a mélységbe zuhanás előtt élt: oly lehetetlen gondolat volt ez, mint ahogy az esti csillag sem térhet vissza a mélységből, amelybe aláhanyatlott, és az árnyékot sem lehet elvonni a fekete hold elől, hogy ismét kikerekedjék. De a csillaghalálnak, a holdfogyatkozásnak és a fiú lezuhanásának elképzelése, kinek lakása az alvilág lesz, magába foglalta a csillaghajnal, újhold és föltámadás gondolatát is: és József természetes életreménye ebben igazult hitté. Nem jelentette a visszatérést a veremből az előbbi életbe, és a verem mégis legyőzetett benne.

5.) Az élő víz kútja

Kút, a mélyben az élő víz forrása, egy lélek mélye, amelybe alá kell szállnia az embernek, hogy önmagában megtalálja Istent. A kút a vándorlás, és újjászületés szimbóluma: ***forrás – kút – újjászületés.***

Egy asszony lenéz a kút mélyére, amely feltárul előtte. Lenn a sötét mélyben megcsillan az ég fénye, mintegy visszatükröződik Isten arca benne. És ebben a fényben az asszony meglátja saját valódi arcát, amely Isten képmását őrzi. Egy szamariai asszony ül a Jákob kútjánál. A Jézussal való találkozás felébreszti az életszomját, a vágyat az élő víz után. A következő lépéssel Jézus odavezeti őt, ahol ez az élő víz felbuzog a mélyből: életének felszínéről önmaga betemetett mélyére. Saját magában van a forrás, önmagában alászállva kell új életre születnie. A lelke legbensőbb mélyéről akar ez a víz fakadni. Jézus az asszonyt kútjának mélyére vezeti, ahol ő az Isten élő képmására lelve tud újjászületni.

Forrás - kút - újjászületés

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Csak vándorolunk az éjben	hallás után	Áldjad én lelkem az Urat c. dalgyűjtemény, T25., 5 perc
2. Közös gondolkodás az ember (élet-)szomjáról és annak csillapításáról	a vezető felkéri a résztvevőket a beszélgetésre majd annak befejezéseként felolvassa A kis herceg XXIII-XXIV. fejezetét	Antoine de Saint-Exupery: A kis herceg c. meséje 15 perc
3. Szövegmunka	egyéni írásbeli	szentírási szöveg külön lapon
a.) Jn 4,1-26. A résztvevők az egymást követő párbeszédek alapján tagolják a szöveget úgy, hogy aláhúzzák és megszámozzák a párbeszédes részeket, lásd Bevezetés 3.	a kérdések és válaszok aláhúzása különböző színekkel	színes ceruza 35 perc
Az egyéni munkát megbeszélés követi, melynek során a vezető felhívja a figyelmüket a félreértésekre és azok jelentésére (a két sík, a felszínes = földi, természetes gondolkodás, és a mély = Jézus kinyilatkoztatása, amely már hitet kíván), lásd Bevezetés 1.	csoportos megbeszélés	
Kérdés: Mit kell érteni „Isten ajándékán"? Húzzuk alá színes ceruzával, ami Jézusra vonatkozik. Így láthatóvá fog válni a kinyilatkozatás, a felismerés és a hit folyamata.		
b.) A párbeszéd központi témája az elmúlhatatlan életet adományozó Jézus önkinyilatkoztatása, és az ember reagálása erre a kinyilatkoztatásra. Erre a tematikára koncentrálódik a csoportmunka is.	csoportos elemzőmunka az óravezető vezetésével	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
Az elmélyülés folyamatát egy sematikus kútrajzzal ábrázoljuk, amelybe beírjuk a párbeszéd 5 fordulóját. Jézus kezdeményező kérésével létrejött kettőjük között a kapcsolat, és az asszony első kérésével megindul a párbeszéd, lásd Bevezetés 2-3 .		
4. **A kút** (részlet Th. Mann: József és testvérei c. regényéből, lásd Bevezetés 4.)	valaki felolvassa	Thomas Mann: József és testvérei
5. **Összefoglaló gondolatok**, lásd Bevezetés 5.	az óravezető összefoglalása	10 perc
6. Liszt Ferenc a Villa d'Este szökőkútjai kottájára ezt a mottót írta: „Mindaz, aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, de aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé nem szomjazik meg, hanem a víz, amelyet én adok neki örök életre szökellő vízforrás lesz benne." Zenehallgatás		Liszt Ferenc: A Villa d'Este szökőkútjai, CD vagy kazetta, lejátszó 10 perc
8.) Befejező ének és ima	spontán	kotta, gyertya 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2001. szept. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Bibliatársulat

A CSODAVÁRÓ HITTŐL A VALÓDI HITIG (Jn 2,23-4,54)

III. A királyi tisztviselő (Jn 4,43-54)

A.) Alapgondolat

A királyi tisztviselő történetének megvannak a szinoptikus párhuzamai. Az összehasonlítás során a különbségekkel kidomborítjuk a jánosi sajátságokat. Különösen a 48. vers beillesztése által a történet a jel-hit tematikára összpontosít (vö. 45. vers) Az olyan hit, amely csak jelekre és csodákra támaszkodik, tehát maga akarja meghatározni a feltételeket, az evangelista véleménye szerint nem igazi hit (vö. 2,23; 6,26-40; 20,29; csak itt található Jánosnál a „jelek és csodák" szókapcsolat)

Az igazi hit: hit Jézus szavában. Az ilyen hit mindent elnyer, amit kér, mint utólagos megerősítést. A tisztviselő hite nem spontán lelkesedés: „(hívőként élt) ő és házanépe".

Miért hiszünk végső soron? Mert a Lélek a „test szerint gondolkodó emberből" „Lélekből születettekké" tesz; mert a Lélek képessé tesz bennünket arra, hogy Jézus tanúságtételét elfogadjuk. Az igazi hit „hinni anélkül, hogy láttunk volna" (20,29), azaz hinni tanúságszó alapján. A jánosi nemzedék helyzete ez, de a miénk is. Ez a hit – erről beszél János – az igazi életből részesít bennünket.

B.) Szentírási szöveg

Jn 4,43-54: a királyi tisztviselő

43 Két nap múlva eltávozott onnan Galileába. 44 Jézus ugyan saját maga tanúsította, hogy a prófétának nincs becsülete a saját hazájában, 45 mégis, amikor Galileába érkezett, befogadták őt a galileaiak, mivel látták mindazt, amit Jeruzsálemben művelt az ünnepen, mert ők is fölmentek az ünnepre.

46 Ismét elment tehát a galileai Kánába, ahol a vizet borrá változtatta. Volt egy királyi tisztviselő, akinek a fia beteg volt Kafarnaumban. 47 Amikor meghallotta, hogy Jézus Júdeából Galileába érkezett, elment hozzá, és kérte őt, hogy jöjjön és gyógyítsa meg a fiát, mert az már a halálán volt. 48 Erre Jézus azt mondta neki: »Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek!« 49 A királyi tisztviselő erre azt felelte: »Uram, gyere el, amíg meg nem hal a gyermekem!« 50 Jézus azt mondta neki: »Menj, a fiad él!« Hitt az ember a szónak, amit Jézus

Mt 8,5-13: a kafarnaumi százados

5 Amikor pedig bement Kafarnaumba, odajött hozzá egy százados és kérlelte őt: 6 »Uram, a szolgám a házamban fekszik bénán, és rettenetesen kínlódik.« 7 Azt mondta neki: »Megyek és meggyógyítom.« 8 De a százados így válaszolt: »Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul a szolgám. 9 Mert én is hatalom alatt álló ember vagyok, beosztott katonák vannak alattam, és ha azt mondom az egyiknek: `Menj!', elmegy, vagy a másiknak: `Gyere!', odajön, a szolgámnak pedig: `Tedd ezt!', megteszi.«

10 Ennek hallatára Jézus elcsodálkozott, és azt mondta követőinek: »Bizony, mondom nektek: Izraelben nem találtam ekkora hitet senkinél. 11 Mondom nektek: Sokan érkeznek majd keletről és nyugatról, s letelepszenek Ábrahámmal és Izsákkal és Jákobbal a mennyek országában. 12 Az ország

Lk 7,1-10: a kafarnaumi százados

1 Miután ezeket a beszédeket a nép hallatára mind befejezte, bement Kafarnaumba. 2 Egy százados egyik szolgája pedig, aki annak nagyon kedves volt, halálos betegen feküdt. 3 Mivel hallott Jézusról, elküldte hozzá a zsidók véneit, és kérte őt, hogy jöjjön el és gyógyítsa meg a szolgáját. 4 Azok pedig, amikor odaértek Jézushoz, nagyon könyörögtek: »Méltó arra, hogy megtedd ezt neki, 5 mert szereti nemzetünket, és a zsinagógát is ő építtette nekünk.« 6 Jézus tehát velük ment. Amikor már nem messze volt a háztól, a százados elküldte hozzá barátait, ezekkel a szavakkal: »Uram! Ne fáradj, mert nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj. 7 Éppen ezért nem is tartottam magamat méltónak, hogy hozzád menjek; hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul a szolgám. 8 Mert én is hatalom alatt álló ember vagyok, s katonák vannak alattam; és ha azt mondom

mondott neki, és elment. 51 Amint hazafelé tartott, már eléje jöttek a szolgái, és jelentették, hogy a fia él. 52 Megtudakolta tőlük, hogy melyik órában lett jobban. Azt felelték neki: »Tegnap a hetedik órában hagyta el őt a láz.« 53 Így megértette az apa, hogy ez éppen abban az órában történt, amikor Jézus azt mondta neki: »A fiad él.« És hitt ő és egész házanépe. 54 Ez már a második csodajel volt, amelyet Jézus művelt, amikor Júdeából Galileába ment.

fiait pedig kivetik a külső sötétségre. Lesz majd ott sírás és fogcsikorgatás!« 13 Ezután Jézus így szólt a századoshoz: »Menj, és legyen úgy, ahogyan hitted.« És meggyógyult a szolgája abban az órában.

az egyiknek: `Menj', elmegy; vagy a másiknak: `Gyere', odajön; és a szolgámnak: `Tedd ezt', megteszi.« 9 Ennek hallatára Jézus elcsodálkozott. Megfordult, és így szólt az őt követő sokasághoz: »Mondom nektek: még Izraelben sem találtam ekkora hitet!« 10 A küldöttek pedig, amikor hazatértek, egészségben találták a szolgát.

C.) Bevezetés

a.) A szöveg felépítése

1. Bevezetés: a szereplők megjelenése a helyszínen

43-47a v. Jézus a galileai Kánába érkezett és a kafarnaumi királyi tisztviselő elment hozzá, mert a fia beteg volt.

A jelenetben nem szerepelnek kísérők vagy tömeg.

2. Előterjesztés (vagy a beteg, vagy a szószólója vagy senki, hanem az elesettség helyzete, szüksége kér): nem maga a beteg, hanem a szószólója fordul Jézushoz.

47b v. *Kérte őt, hogy jöjjön és gyógyítsa meg a fiát, mert már az már a halálán volt.*

Jézus vonakodott: 48 *Jézus azt mondta neki: »Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek!«"*

49 *A királyi tisztviselő erre azt felelte: »Uram, gyere el, amíg meg nem hal a gyermekem!«"*

3. Központi rész, a csodatett (Jézus általában szóval vagy érintéssel közvetlen kapcsolatba kerül a rászorulóval és ekkor következik be a gyógyulás): nem jön létre közvetlen kapcsolat a beteg és Jézus között és úgy következik be a gyógyulás.

50 *Jézus azt mondta neki: »Menj, a fiad él!« Hitt az ember a szónak, amit Jézus mondott neki, és elment.*

51 *Amint hazafelé tartott, már eléje jöttek a szolgái, és jelentették, hogy a fia él.*

4. Befejezés, hatás:

53 *Így megértette az apa, hogy ez éppen abban az órában történt, amikor Jézus azt mondta neki: »A fiad él.« És hitt ő és egész házanépe.*

2.) Szövegösszehasonlítás

Azonosságok

Mindhárom gyógyítástörténetnek azonos a felépítése:

A bevezetésben megjelennek a szereplők, Jézus és a gyógyulást kérő közvetítő személy(ek).

Az előterjesztésben a közvetítő személy(ek) Jézus segítségét kéri(k) a beteg számára.

A központi részben Jézus és a gyógyulásra szoruló közvetlen kapcsolata nélkül történik meg a csoda, melyben a közvetítő személy hite nem követi a csodát, hanem megelőzi:

Jánosnál „hitt az ember a szónak, amit Jézus mondott neki"

Máténál és Lukácsnál szintén kimondja a százados, hogy elég csupán Jézus szava a gyógyuláshoz (vö. Mt 8,8-9; Lk 7,6-8)

A hit tehát mindhárom evangéliumban nem a gyógyulás csodájából következő magatartás, hanem abban való részvétel.

Jánosnál és Máténál Jézus küldi: „Menj" és mindkettőjüknél „abban az órában" következett be a gyógyulás, amikor Jézus szavai elhangzottak

Különbségek

A helyszín Jánosnál a galileai Kána, Máténál és Lukácsnál Kafarnaum.

A közvetítő személye Jánosnál királyi tisztviselő, Máténál százados, Lukácsnál a százados megbízásából a zsidó vének.

Jánosnál nincsenek kísérők, Máténál követők vannak, Lukácsnál tömeg.

Jánosnál királyi tisztviselő fia halálán van, Máténál a százados szolgája bénán fekszik és rettenetesen kínlódik és Lukácsnál a százados kedves szolgája halálos betegen fekszik.

Jánosnál és Máténál nincsenek mellékszereplők, a lukácsi történet mellékszereplői a zsidó vének, akik igyekszenek rávenni Jézust, hogy menjen és gyógyítsa meg a százados szolgáját (Lk 7,4-5).

Jánosnál Jézus nem mozdul, küldi királyi tisztviselőt: „Menj, fiad él!" (Jn 4,50)

Máténál Jézus elindul: „Megyek és meggyógyítom" (Mt 8,7).

Lukácsnál Jézus velük megy (Lk 7,6).

Szemben Jánossal és Mátéval Lukácsnál a százados nem mozog, ő van egyhelyben.

Csak Jánosnál találjuk meg a jel-csoda kapcsolatot.

Jánosnál Jézus nem méltatja a királyi tisztviselő magatartását, Máténál és Lukácsnál megdicséri: „Bizony, mondom nektek: Izraelben nem találtam ekkora hitet" (Mt 8,10; Lk 7,9)

c.) A csodaváró hittől a valódi hitig

„Jézus szemrehányása „Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek" (Jn 4,48) eszünkbe juttatja a többi szentírási helyet is, ahol Jézus szemére veti kortársainak, s legfőképpen a tanítványoknak, hogy mennyire hitetlenek (Mt 21,21; Mk 4,40; Lk 17,5; Mt 17,17.20; Mt 9,19.24; Lk 9,41; Jn 20,27; Mk 16,14; Mk 6,6; Mk 10,27) A hit kivétel nélkül a Jézussal való találkozásból születik, vagy jelből (csodából). Már Máténál és Lukácsnál sem a szolga gyógyulásáról szól a történet, hanem a százados hitéről. A jánosi szöveg egy egyedi sajátságokat tartalmazó nem egészen szokványos gyógyítástörténet. Míg a szinoptikusok a százados hitét domborítják ki, János a jelek nélküli hitet, melyet a megelőző két találkozás története többszörösen aláhúz és kihangsúlyoz.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Olyan hitet, mint a szikla	hallás után	Áldjad én lelkem az Urat c. dalgyűjtemény, 148. o. 10 perc
2. Szövegmunka: A jánosi szöveg felépítése, lásd Bevezetés 1.	csoportos munka a vezető irányításával	szentírási szöveg, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
3. Szövegösszehasonlítás: a.) A Mt 8,5-13 felépítése A Lk 7,1-10 felépítése b.) A Jn 4,43-54 – Mt 8,5-13 – Lk 7,1-10 szövegek összehasonlítása, lásd Bevezetés 2.	csoportos munka a vezető irányításával	szentírási szövegek külön lapon, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 50 perc
c.) azonosságok megkeresése, aláhúzása a szövegben d. különbségek megkeresése, aláhúzása a szövegben	egyéni munka, utána csoportos megbeszélés a vezető irányításával	színes ceruza 20 perc
4. A csodaváró hittől a valódi hitig Lásd Alapgondolat és Bevezetés 3.	az óravezető előadása egyéni jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
8.) Befejező ének és ima	spontán	énekes füzet, gyertya, gyufa

Az **„Élő Ige" bibliaiskola** (Bibliaközpont, októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig) harminchatodik órájának anyaga. Közreadják:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

3. A VAK MEGGYÓGYÍTÁSA (Jn 9)

A.) Alapgondolat

A vakon született ember meggyógyításának története az ún. szabály-csodák közé tartozik az újszövetségi csodatörténetek között. De János evangelista mielőtt a gyógyításról tudósítana, a gyógyítástörténetet kibővíti egy teológiai beszélgetéssel a bűnösségről (9,2-5 v.), és így már rögtön az elején alkalom nyílik arra, hogy *szimbolikus* és *krisztológiai síkra* emelje a gyógyítástörténetet: Jézus mint „a világ világossága" (vö. 8,12; 9,5; 12,46) adja meg a vakon született embernek a szeme világát. A vak Jézus követésében kapja meg a „világ világosságát". A látás és a vakság a Jézushoz való kapcsolattól függ. A hitet és a hitetlenséget szimbolizálja (vö. Jn 3,3: „Ha valaki újra nem születik, nem látja meg Isten országát"). Szimbolikus a Siloe tavához küldés is, amelynek a neve az evangélista szerint „küldöttet" jelent. A János evangéliumban Jézus az Atya egyedüli küldötte és a legtöbb vita Jézusnak ezen igényével kapcsolatos.

B.) Szentírási szöveg (Jn 9)

C.) Bevezetés

1.)

Vak (sötétben) — **Farizeusok** (látszólag látók - fényben)

↘ ↙

Jézus „a világ világossága"

↙ ↘

Vakok - sötétben (farizeusok, zsinagóga) — **Látók** (fény - közösség)

2.) A gyógyítás *különböző reakciókat* vált ki, amelyek egy állandóan fokozódó vitához vezetnek. Ez a vita mindenekelőtt a meggyógyított ember és a csoda, de végső soron Jézus körül forog. Jóllehet Jézus a vita tartama alatt távol van, mégis ő áll a jelenet középpontjában. Az egész úgy zajlik le, mint egy a vádlott távollétében lefolytatott bírósági tárgyalás. A tárgyalás során a jel (csoda) fontos szerepet játszik, mert az szolgál az érvelés alapjául.

3.) **A Jn 9 tagolódása**

A:	Vak + Jézus (a csodatörténet kibővítve egy teológiai fejtegetéssel)	(9,1.6-7)
B:	Vak + szomszédok (megosztódás) Vak + mások	(9,8-12)
C:	I. Vak + farizeusok (zsidók)	(9,13-17)
	1. Kérdés: Hogy vált látóvá? Felelet: Csoda történt (megosztottság)	
	2. Kérdés: Kicsoda Jézus? Felelet: Próféta	
	II. Képviselők: szülők és a farizeusok	(9,18-23)
	1. Kérdés: A gyógyult kiléte Felelet: Ő az	
	2. Kérdés: Hogy vált látóvá? Felelet: Félelemből megtagadják a választ	
	III. Vak + farizeusok	(9,24-34)
	1. Ellenvetés: Jézus bűnös Felelet: Csodás gyógyulás	
	2. Kérdés: Hogy vált látóvá? Felelet: A válasz megtagadása, provokáció	
	3. Ellenvetés: Mózes tanítványai Felelet: csodás gyógyítás - Jézus Istentől való	
	4. Befejező reagálás: Kizárás	
A'	Vak + Jézus	(9,35-38)
	1. Jézus kinyilatkoztatja magát	
	2. A vak hitvallása	
Függelék	Jézus jövetelének célja: Választás a vakság és a látás közt A farizeusokat elmarasztaló ítélet	(9,39-41)

4.) A csoda által kiváltott vita (9,8-34) *két jelenetre* tagolható, ha a vitában résztvevő különböző személyek csoportját vesszük figyelembe. Mindenekelőtt (az 1. jelenetben) a szomszédok és mások reakciójáról tudósít. Jézus megemlítésével és a kérdéssel, hogy hol van ő, fejeződik be (8-12 v.).

A gyógyítás szombaton történt és ezért (a 2. jelenetben) a kihallgatás teológiai szakértők elé kerül, akik jelen esetben a farizeusok csoportjához tartoznak. A kihallgatás *három lépésben* zajlik (13-17.18-23.24-34). Mindenekelőtt a *tény* és a gyógyítás *hogyanja* körül forog. (A szülők mint képviselők kapnak benne szerepet.) Miután a tény tagadhatatlanná válik, kezdődik a farizeusok teológiai érvelése. Az ő szemükben Jézusnak („az az ember") bűnösnek kell lennie, mert nem tiszteli a szombatot. Emiatt nem lehet Istentől való ember. Az eldöntendő kérdés megint csak az, hogy *honnan* jött Jézus, azaz az ő igényének (az Atya egyedüli küldötte) legitimációja (vö. 6,42; 7,27.29.41k; 8,14k.23k.42; 19,9). A mózesi és az új, Jézus általi isteni kinyilatkoztatást állítja szembe egymással. (Nyilvánvalóan ez fontos vitatott kérdés volt zsidók és a jánosi közösség között.) Itt egy hagyományos teológiai elv és meggyőződés áll szemben egy új tapasztalattal, egy kijelentett és állítólagos tudás („mi tudjuk") áll szemben az új felismerésekre való nyitottsággal és a gondolkodás gyökeres megváltoztatására való készséggel. Mivel a teológiai érvek nem tudnak meggyőzni, tettlegességhez folyamodnak. Jézus tanítványát kizárják (a zsinagógából való kizárás szimbolikus cselekedet).

A kihallgatás világosan tükrözi azt a helyzetet, amelybe a zsidók kerülhettek, ha jézushívőkké váltak. A gyógyult úgy állt ott, mint az ő képviselőjük: vádlott és egyben Jézus tanítványa.

A szülők esetében egy másik magatartás példáját látjuk (vö. 12,42). Így folyhattak le a viták a keresztények és ellenséges (zsidó) környezetük között. A gyógyult (naiv) kérdése: „Csak nem akartok ti is a tanítványa lenni?". ebben az összefüggésben nagyon provokáló. A konkrét egyházi helyzetre való utalást a 22. vers tartalmazza, ahol említi a zsinagógából való kizárást is (vö. 12,42; 16,2).

5.) Jézus csak a történet végén (9,35k) jelenik meg újra (keretet képezve a 9,1-4-el), és létrejön egy újabb találkozás a meggyógyulttal. A találkozás csúcspontja Jézus *önkinyilatkoztatása* és a meggyógyult vak *hitvallása*. Ez egy olyan ember hitvallása, aki az üldözés ellenére Jézus követője maradt. A 39-41. versek zárásként összefoglalják a vakon született ember meggyógyítása történetének jánosi szándékát. A történet kinyilatkoztatja Jézust, mint a „világ világosságát", s egyben megmutatja, hogy Jézus világba való eljövetele (szét)választáshoz, döntés-

hez vezet, melynek következményei a fennálló viszonyok és mércék megváltoztatása: a vakok látókká és a látók vakokká lesznek. Jézus felfedi az igazságot, hogy kicsoda is az ember. Ez a jánosi közösség új felismerése és hitvallása. Ez a döntési helyzet áll előttünk a 10,19-21-ben is, amely eredetileg a vak meggyógyításához tartozott: Jézus működése szakadáshoz és ellentétes állásfoglaláshoz vezet. Egyesek ledémonozzák őt („ördöge van" vö. 7,20; 8,48.52), mások pedig hagyják, hogy felnyissa a szemüket (10,21).

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, idő
1. Ének: A fényem, Jézus, te vagy (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	kottából	470. o. 5 perc
2. Bevezetés: A szöveg egy vak meggyógyításával kezdődik. A bevezetés hozzájárulhat a szöveggel való intenzívebb találkozáshoz. Helyzetgyakorlat a vakság megtapasztalására: a résztvevők csukott szemmel, 1 percig mozognak a teremben és megfigyelik, hogy mozgás közben normális körülmények között milyen fontos szerepe van a látásnak és hogy mennyire rövid a kézzel, karral befogható távolság, megtapasztalják a kiszolgáltatottságot és a bizonytalanságot azzal szemben, ami közeledik. Utána tapasztalatcsere	csoportos mozgás, utána megbeszélés	15 perc
3. Szövegmunka – *a.) 9,1-7* A vak és Jézus találkozása: összevetés a csodaelbeszélések szerkezetével (ld. Tarjányi Béla Csodák c. jegyzet: A csodatörténetek építő elemei) Eltérések: – 1. A találkozás úgy jön létre, hogy Jézus látja meg a vakot (9,1 v.). – 2. Mielőtt a gyógyításról tudósítana, János a gyógyítástörténetet kibővíti egy teológiai beszélgetéssel (9,6 v.) lásd Alapgondolat Az óravezető összehasonlítja a 8,12-vel, ahol a „fény"-hez hozzákapcsolódik a „követés" szava. Lásd Alapgondolat, Bevezetés 1. 2.	kiscsoportos munka, után megbeszélés, majd a vezető kiegészíti	szentírási szövegek külön lapon, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
b.) 9,8-34 A résztvevők szerepekre osztva felolvassák a szöveget: két jelenet szereplők: Jézus tanítványok vak szomszédok és mások (2 csoport) farizeusok (2 csoport) szülők	csoportos szerepjáték	10 perc
c.) a szöveg tagolása, lásd Bevezetés 3. 4. 5.	csoportos munka az óravezető irányításával egyéni jegyzetelés	tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 50 perc
4.) Befejező beszélgetés: mai helyzetünk, mi vonatkozik ebből ránk: 1. megvilágosodás belátás: nyitottság az újra, készség a változásra, nem ragaszkodni a megszokásokhoz ↕ megvakulás: „tegnapi szem", ragaszkodás a régihez, elzárkózás az újtól A történet felveti azt a kérdést is: mi az oka annak, hogy a mi mai közösségeink miért olyan kevéssé vonzóak a kívülállók számára. Nincs többé tapasztalatunk arról, hogy hogyan tehetjük „látóvá" az embereket és hogy másokkal megismertessük Jézust, mint a „világ világosságát"? Hiányzik belőlünk Jézus Lelke?	csoportos beszélgetés	15 perc
5.) Befejező meditáció, ének és ima	1 Jn 1,1-7-ről	Szentírás, kotta, gyertya, gyufa 10 perc

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Jézus az élet kenyere (Jn 6,22-59)

A.) Alapgondolat

A tanítás a kenyérről – a kenyérszaporítás ajándékcsodájának jánosi magyarázata és értelmezése. A csoda úgy mutat Jézusra, mint az élet kenyerére. A tanítás a jel – hit téma kifejtésével kezdődik. Az embereket pusztán természetes, emberi önzésük motiválja (éhesek). A kenyérszaporítás csodájában nem jelet látnak (26-36. versek), ezért nem látják, hogy a csoda az adományozó személyére mutat. Nemcsak a csodálatosan ajándékozott kenyeret, hanem őt kellene keresniük, „az eledelt, amely megmarad az örök életre". A kérdésre, hogy mi az igaz tett („Mit tegyünk, hogy Isten tetteit cselekedjük"), Jézus ismét a hitre, mint „Isten tettére" (egyes szám!) való utalással válaszol. A tanítás következő részének kulcsszava „a mennyei kenyér": hogy ki is ez a „mennyei kenyér". „Isten kenyere, amely a mennyből szállott le, és életet ad a világnak." Az élet, a jánosi felfogás szerint, csak „a mennyből" (a felső, isteni szférából) jöhet, mert a világnak önmagában nincs élete: a világ a halál szférája. Ennek a feltételnek csak Jézus, Isten küldötte felel meg.

A tanítás első részében az „élet kenyeréről" (6,22-51ab) még nem az eucharisztia értelmében beszél. Csak az 51. vers végétől kezdődik (6,51c-58) más szóhasználat és perspektíva: „A kenyér pedig, amelyet majd én adok" – nem az Atya adja, és nem a jelenben – „az én testem".

Az „eszitek az Emberfia testét ..." (Lehetséges, hogy ez a rész későbbi kiegészítés.)

Magában a kenyérről szóló tanításban Jézus „az élet kenyere", hiszen ő az Atya küldötte és kinyilatkoztatója, aki megadhatja az igazi életet a világnak. Az élet kenyere ő, ugyanabban az értelemben, mint ahogy ő „a világ világossága", a „jó pásztor", az „igazi szőlőtő" ... Mindegyik esetben arról van szó, hogy Jézust úgy hirdetjük, mint aki a hívőnek életet ajándékoz. Hiszen „azért jött, hogy életük legyen és bőségben legyen"(vö. 10,10; 12,50; 20,31).

B.) Szentírási szöveg: Jn 6,22-59

C.) Bevezetés

1.) 1. jelenet (22-29): a hit-jel téma kifejtése (lásd Alapgondolat)

2. jelenet (30-40): Arra a kérdésre, hogy mit kell tenni, hogy Isten tetteit cselekedjük, Jézus válasza az, hogy nem tettek, nem emberi fáradozás szükséges, hanem hogy higgyünk az ő küldöttjében (tehát a hit a fontos, nem a tettek). A zsidók a hit feltételeként jeleket követelnek tőle, és a kérdést összekapcsolják a Zsolt 78,24-re való utalással, amely a mannát „mennyei kenyér"-nek nevezi. Ez a „mennyei kenyér" az elkövetkezők kulcsszava lesz. Kifejti, hogy ki ez a „mennyei kenyér" (vö. a keretet képező összefoglalás a 48-51. versekben). Jézus válasza több szembeállítást tartalmaz: Mózes – Jézus Atyja; mennyei kenyér – igazi mennyei kenyér; múlt – jelen. A 33. versben a „kenyér, amit Isten ad" a „mennyből száll alá, és életet ad a világnak". Mert élet, a jánosi felfogás szerint, csak a felső, isteni szférából jöhet. A világnak önmagában nincs élete, mert a világ a halál szférája. Ennek a kritériumnak csak Jézus, Isten küldötte felel meg. Erről van itt szó, Jézus ezt állítja magáról (a zsidók nem sokkal később következő vádja is Jézusnak éppen arra az állítására vonatkozik, hogy ő a „mennyből szállott alá"). A zsidók kérésére, hogy mindig adja nekik ezt a kenyeret (vö. a szamariai asszony teljesen hasonló kérése, 4,15), Jézus az *én vagyok* mondással válaszol, amely rövid, találó megfogalmazásban fejezi ki Jézus öntudatát és üdvtörténeti jelentőségét a szövegösszefüggés által gaz-

dagított „élet kenyere" szóképpel együtt. A meghívásban (felhívás a döntésre) a „hozzám jönni" és a „bennem hinni" kifejezések párhuzamot képeznek; e két fordulat tehát azonos jelentésű (igaz, a „szomjazik" átlépi a kép kereteit).

A következő részlet (6,36-40) egy a „hitről szóló kitérés", melyben – anélkül, hogy az élet kenyerének szóképét használná – a hit folyamatára, és ebben a folyamatban az Atya és a Fiú szerepére reflektál (nem szükséges egyenként sorra vennünk). Ezen egység témája szempontjából fontos viszont a zsidók reakciója a 42. versben (zúgolódnak, vö. Kiv 15,24; 16,1-12).

3. jelenet (41-59): A zsidók megbotránkoznak Jézus emberi származásán, megjelenésén, és az ő emberi alakjában (zsidó szóhasználat szerint „a húsban"– mai szóhasználatban a „testben") nem tudják Isten küldöttét felismerni, mert emberi mértékkel ítélik meg őt és nem vállalják a hit kockázatát. Ez a magatartás áll a háttérben, amely egyébként már a 30. versben is felismerhető: égi jeleket akarnak látni, mielőtt igent mondanának a hitre. A megütközés tárgya az az ellentét, amely Jézus együlálló öntudata és emberi megjelenése között fennáll. Ez Isten megtestesülésének botránya. (A folyatást lásd az Alapgondolat második bekezdésétől.)

2.) Kenyérmeditáció: a.) Egy szép, friss kenyeret helyezünk az asztalra, egy fehér szalvétára. A résztvevők egy asszociációs játékban elmondják, hogy mi jut eszükbe a kenyérről; a szavakat a vezető a táblára írja.

b.) Az asszociációs játék végén a kenyeret a szalvétába fogva körbeadogatják, így a résztvevők közelebbről is megnézhetik, érezhetik az illatát, stb. Miközben továbbadják egymásnak a kenyeret, akinek van valamilyen a kenyérhez fűződő élménye, az megoszthatja azt a többiekkel.

c.) Befejezésül imádságos csendben újra körbeadogatják a kenyeret. Mindenki tör belőle egy darabot, és megeszi. Kis csend után eléneklik *Debaisieux: Jó föld c.* énekét.

fD.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Debaisieux: Jó föld c. ének	kottából	Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény, 194. o., 10 perc
2. Bevezetés: a.) Kenyérmeditáció, lásd a Bevezetés 2/ab (csak ez, a c. a 4. pontban). **b.)** Beszélgetés az „eledel"-ről: Valójában mitől élünk? Mitől lesz az életünk értelmessé, amiért érdemes élni?	csoportos megbeszélés	egy szép, friss kenyér, fehér szalvéta, tábla, kréta 60 perc
3. Szövegmunka **a.)** Jézus tanítása a mennyei kenyérről és annak hatása a 6,22-71. versig tart – mi most részletesen csak az 59. versig foglalkozunk vele. A zsidók kérdései és Jézus válaszai alapján ez a rész öt jelenetre osztható: 1. jelenet: 22-29. v. 2. jelenet: 30-40. v. 3. jelenet: 41-59. v. 4. jelenet: 60-65. v. 5. jelenet: 66-71. v. Lásd Bevezetés 1.	egyéni, írásbeli munka, után megbeszélés, majd a vezető kiegészíti	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc
4.) A kenyérmeditáció befejezése, lásd a Bevezetés 2/c. pontja.		10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában hitoktatók és érdeklődők részvételével **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a harmincnyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2002. június 15.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Az „én vagyok" kijelentések a János evangéliumban

A.) Alapgondolat

A János-evangélium sajátosságai közé tartoznak az ún. „én vagyok" kijelentések, melyek legfrappánsabb kifejezései annak, hogy lényege szerint kicsoda Jézus, és mit jelent az ember számára. Ugyanakkor ezek az „én vagyok" kijelentések tömör és összefoglaló kifejezései Jézus önkinyilatkoztatásának is. Már a szinoptikusoknál és azután Jánosnál is találkozunk az abszolút, magában álló „én vagyok" kifejezéssel, amely a Kiv 3,14 kinyilatkoztatásformáját használja fel. Ezzel a formával Isten Mózesnek, mint Izrael közel lévő és óvó, szabadító Istene nyilatkoztatta ki önmagát. Ha mármost Jézus is használja ezt az „én vagyok" formát, ezáltal egyedülálló, semmi máshoz nem hasonlítható igénnyel lép fel. Ugyanakkor kifejezésre juttatja, hogy ő az emberekért akar itt lenni.

János már kibővíti ezt az abszolút „én vagyok" kijelentést egy képi és üdvfogalmi kijelentéssel, amely képszerűen ki tudja fejezni Jézusnak ezt az igényét és jelentőségét az üdvösség szempontjából. Az alkalmazott képek vagy üdvfogalmak összimbólumai az emberi érzékelésnek és észlelésnek. Részben az ószövetségi üdvtörténet és kinyilatkoztatás vonatkozására is utalnak (pl. a szőlő vagy a pásztor képe, vö. Jer 2,21; Ez 17; 34). Ámde ez nem zárja ki, hogy az adott kor vallási fogalmaira is befolyást gyakoroljanak.

B.) Szentírási szövegek:

Én vagyok az élet kenyere (Jn 6, 35.48)
a világ világossága (Jn 8,12)
az ajtó (Jn 10,7.9)
a jó pásztor (Jn 10,11.14)
a föltámadás és az élet (Jn 11,25)
az út, az igazság és az élet (Jn 14,6)
az igazi szőlőtő (Jn 15,1)

C.) Bevezetés

1.) A János-evangélium sajátosságai közé tartozó „én vagyok" kijelentésekből összesen hét van:

Én vagyok az élet kenyere (Jn 6,35.48)
a világ világossága (Jn 8,12)
az ajtó (Jn 10,7.9)
a jó pásztor (Jn 10,11.14)
a föltámadás és az élet (Jn 11,25)
az út, az igazság és az élet (Jn 14,6)
az igazi szőlőtő (Jn 15,1).

A képesbeszédet néha még az üdvösség ígérete vagy fenyegetés követi, hogy a hallgatót döntésre késztesse, így a felhasznált kép a következő felépítést mutatja:

1. Önkijelentés az
   a) „én vagyok" kijelentés, és a
   b) képi vagy üdvfogalmi kijelentés.
2. Felszólítás a döntésre a
   a) felhívással, és az
   b) üdvösség ígérete ill. fenyegetés.

A döntésre való felhívás nem csatlakozik mindig kifejezett formában a képesbeszédhez, de megtalálható a megfelelő szövegösszefüggésben. Az azonban fontos, hogy mindig szorosan összekapcsolódik az élet központi fogalmával.

2.) „Én vagyok az ajtó"

Szentírási szöveg: Jn 10,1-3.7-10

1. Kifüggesztünk egy nagy képet (vagy kivetítünk egy diát), amelyen egy félig nyitott ajtó látható, és látszik a szép tér, ahová nyílik. Néhány percig csendben nézzük a képet, hagyjuk, hogy hasson ránk.

2. Ezután a vezető két nagy papírlapot helyez középre. Az egyikre három címszó van felírva a lap tetejére: **belül, kívül, ajtó**.

A résztvevők a megfelelő helyre beírják az asszociációikat.

A másik nagy papír közepére csak az **ajtó** címszó van felírva. Eköré írják fel a résztvevők az ajtóról szóló szólásokat és közmondásokat (ilyeneket, mint: Nyitott ajtón dörömböl. Ajtót mutat. Az ajtó előtt áll. Minden ajtó kinyílik előtte stb.)

3. Ezután kifüggesztjük a kinagyított szentírási szöveget és hangosan, nagyon lassan, tagolva, együtt elolvassuk. Néhány perces csendben hagyjuk, hogy a szentírási szöveg belénkhatoljon, hasson ránk. Utána megosztjuk egymással a tapasztalatainkat.

4. A Konkordancia segítségével kikeressük a Szentírásból az *„ajtó"* címszó további helyeit és kapcsolatba hozzuk a jánosi szöveggel. Pl. Mk 16,2-4; Mt 25,10-13; Lk 11,5-13; 13,24 k; 16,19 k; Jn 18,15 k; Csel 5,18-20; 16,25; Zsid 13,12; Jel 3,20.

5. Elgondolkodunk azon, amikor az életünkben megtapasztaltuk, hogy egy ajtó kinyílt/becsukódott. Hitbeli tapasztalataink is vannak ezzel kapcsolatban? Próbáljam meg elképzelni, hogy Jézus, aki az élet teljességére vezető ajtónak nevezi magát, milyen ajtókat tud megnyitni számomra.

6. Ének: Magányos voltam (Énekelj az Úrnak, 263. o.).

7. Elolvassuk Fr. Kafka: A törvény előtt c. novelláját és kapcsolatba hozzuk a szentírási szöveggel.

8. A résztvevők egyetlen szentírási mondatot ismételgetnek néhány percig magukban: „Hogy életük legyen és bőségben legyen" (Jn 10,10)

9. Befejezés: közös spontán ima, kérések, hálaadás, kezdő ének.

3.) „Én vagyok az út, az igazság és az élet (Jn 14,6)

a) Mozgásmeditáció

1. Ének: Te vagy az út, az igazság, te vagy az élet (Énekelj az Úrnak 418. o.)-

2. A résztvevők egyesével különböző utakon mennek (aszfalt, kavics, erdei út, széles, keskeny, emelkedő, lejtő utakon – ahogy a körülmények lehetővé teszik. Próbálgassuk, keresgéljük, hogy megtaláljuk a saját útfajtánkat, tempónkat, ritmusunkat, lépésfajtánkat. Egy szakaszon esetleg mezítláb is mehetünk, hogy a talpunkkal közvetlenül érzékeljük az utat. Egy szakaszt csukott szemmel is járjunk végig, hogy csakis a lábunk mozgására és a talpunk alatti útra figyeljünk.

– Mit jelent nekem:

úton menni,
úton lenni,
mozgásban lenni?

– Mit tapasztaltam magamban az úton járás közben (a talpamban, lábszáramban, karomban, vállamban, hátamban, fejemben ... az érzék- és mozgásszerveimben)?

Észlelem, hogy mi van, mi történik velem?

– Hagyjam, hogy vezessen a szó : ÉN VAGYOK AZ ÚT! (Nem: a cél – nem egyszerűen: a helyes út.) Ha mindig úton vagyok, akkor vagyok NÁLA.

Ha lehetséges, egy szakaszt tegyek meg másokkal együtt, kézenfogva, csukott szemmel.

– A második fázisban mindenki megpróbál arra figyelni, hogy az őt körülvevő valóságból mit fog fel útközben, ahol az élet különböző megnyilvánulásaival találkozik.

– Ami ezekből a megnyilvánulásokból különösen megérintette, megszólította a résztvevőket, azt csoportbeszélgetésben megosztják egymással.

– Befejezésül az „Azt mondtad, én vagyok az út" c. ének (l. Bevezetés).

b) „E hit által az ő nevében életetek legyen" (Jn 20,31)

1. Ének: Föltámadási himnusz (Énekelj az Úrnak, 498. o.).

2.. Színes A/4-es másolópapírokból kettéágazó utat rakunk ki. Középre helyezünk egy húsvéti gyertyát.

A vezető mond néhány bevezető mondatot: Jézus a János-evangéliumban újra és újra elmondja, hogy ő az élet, és hogy azt ő teljességében adja; egyenesen ő az élet útja:„Én vagyok az út, az igazság és az élet" (Jn 14,6). Mint ahogyan a vak meggyógyításának történetében megmutatkozott, Jézus mintha választópont lenne számunkra, meghív bennünket, hogy az ő útját, az életet válasszuk, és hogy „a hit által az ő nevében életünk legyen" (vö. Jn 20,31). A Jézus Krisztusról szóló írás tanúságtétele által tudjuk megtalálni a hitet: erre mutat rá a János-evangélium (Jn 20,30k).

3. Elmélkedés: Itt két lehetőség áll a közösség rendelkezésére, miután a vezető meggyújtja a húsvéti gyertyát:

a.) A résztvevők kb. 3 percnyi csendben újra és újra elolvassák a szentírási szöveget. Egyszerűen csak hagyják, hogy hasson rájuk, elmélyednek benne: „E hit által az ő nevében életetek legyen" (Jn 20,31).

b) A résztvevők a kb. 3 percnyi csendben a következő két kérdést teszik föl maguknak:

– Mi a tennivalója Jézusnak az én életutammal?

– Hol ismerem fel eddigi életutamon, hogy ő kísér engem?

4. Ének: Jézus életem, erőm, békém (Énekelj az Úrnak, 482. o.).

5. Ima: Az „én vagyok" mondások mindig újabb és újabb képpel fejezik ki, hogy Jézus mindig és mindenben az életünk akar lenni: Én vagyok a világosság, én vagyok az élet kenyere... Fejezzük ki a saját élettapasztalatainkból újabb és újabb képpel, ahogy őt felismertük, megláttuk a hit által az életünkben, és ezeket a vezető írja fel egy nagy papírra:

Jézus a ... (néhány példa: *béke*
legjobb tanácsadó
gazdagságom
kéz, amely megóv engem).

Esetleg, ha sok jó kép áll rendelkezésünkre, akkor a résztvevők válogathatnak belőle illusztrációt a hitvallásokhoz.

A résztvevők így összegyűlt hitvallását a végén lassan, tagoltan litánia-szerűen közösen elmondjuk.

Befejező ének: Azt mondtad (lásd Bevezetés).

4.) „Én vagyok a szőlőtő, ti pedig a szőlővesszők" (Jn 15,5)

1. A résztvevők versenként felolvassák a szentírási szöveget (Jn 15,5-10) úgy, hogy mindig hozzáolvassák az előző verset vagy annak egy részét is. A végén a vezető mégegyszer, folyamatosan felolvassa a szentírási szöveget.

2. Imaginációs gyakorlat a szőlőtő képesbeszédhez:

a) A testünk előkészítése lazító gyakorlattal (lásd Közös utunk a Bibliához 69. o.).

b) Szimbólumdráma

Az „én vagyok a szőlőtő" kijelentés egyenesen az élet őseredetéhez visz bennünket: a keresztény az isteni eredetből kap erőt a gyümölcsöző élethez. Bár a Jn 15,5 utáni szöveg néha, mint függéstől való félelem, negatív érzést kelt bennünk, és így ellenkezést vált ki. A szimbólumdrámában ezzel szemben a szőlőtő és a szőlővessző kapcsolatát, mint természetes kölcsönös egymásra vonatkozást és harmonikus kapcsolatot tudjuk megtapasztalni, anélkül, hogy az élet nehézségeit és feszültségeit kirekesztenénk. Mint szőlővessző, megtapasztaljuk az éjszaka hidegét és az újjá levés fájdalmát, amit a szüreti idő jelent ...

A résztvevők csukott szemmel, a hátukon fekszenek a földön. A vezető impulzusai az imaginációhoz:

Képzeld azt, hogy egy napfényes, meleg napon felmászol egy szőlőhegyre... Nézz körül a vidéken. Mit látsz? ... Hagyd, hogy áthasson a légkör. Állj meg és válassz magadnak egy szőlőtőt... Figyeld meg nagyon alaposan: a tőkét, a vesszőket és a talajt is... Vizsgálj meg egy szőlővesszőt: a formáját ... a leveleit ... a gyümölcseit... Képzeld azt, hogy te is egy szőlővessző vagy egy szőlőtőn... Hagyd, hogy működjön a képzeleted... Milyen szőlővessző vagy? Milyen az életed mint szőlővesszőnek: nappal ... éjszaka ... tavasszal .. nyáron ... ősszel, amikor elérkezik a szüret ideje... Hogyan éled meg a szőlőtővel való

kapcsolatodat? ... Képzeld el, ahogy nedvek áramlanak beléd a szőlőtőből ... ahogy erőt és táplálékot kapsz... Most terjeszd ki ezt a tapasztalatot: a nedvek, amelyek benned képződnek áramoljanak át a szőlőtőbe ... rajta keresztül más szőlővesszőkbe ... a gyökerekbe... Képzeld el, hogy a nedvek áramlása megszakad... A szőlőtőből nem áramlanak nedvek a szőlővesszőbe, nem kapsz több nedvet... Próbáld átérezni... Most keringjenek újra akadálytalanul a nedvek, és éld át újra a helyzetet... Van valami változás? ... Most fordítsd a figyelmedet a többi szőlővesszővel szembeni magatartásodra... Hogy érzed magad, mint egy vessző a többi szőlővessző között? ... Hol van a helyed? ... Napsütötte helyen vagy, vagy árnyékban? ... Sok hely van körülötted? ... Talán szeretnéd, hogy a többi vessző közelebb legyen hozzád, vagy éppenséggel szorongatnak? ...

Végy szemügyre egy szőlőfürtöt, amit mint szőlővessző hordozol ... Milyen a formája?... Szagold meg és ízleld meg... Próbáld elképzelni, hogy fejlődik ki a gyümölcs... Erőfeszítésbe kerül, hogy gyümölcsöt teremj? vagy hogyan éled meg? ... Eljött a szüret ideje, oda kell adnod a gyümölcseidet, amelyekből bor lesz... Hogy éled meg, amikor lemetszik rólad? ... Menj végig még egyszer az érzéseken, amikor szőlővessző vagy a szőlőtőn... Milyen érzés neked? ... Mondd el a szőlőtőnek... Talán valami mást is szeretnél kapni a szőlőtőtől. Mondd el neki...

Képzeld el, hogy a szőlőtő válaszol neked... Képzeld el a szőlővessző és a szőlőtő közti párbeszédet... Most végy búcsút a szőlőtőtől és a szőlővesszőtől, a szőlőhegytől és a környéktől, térj vissza ebbe a térbe és életbe...

Amikor úgy érzed, nyisd ki a szemed ...

3. A résztvevők megpróbálják szavakban megfogalmazni és egymással megosztani, hogy mit éltek át a szimbólumdráma közben. Szóban nincs szükség további analizálásra vagy magyarázatra.
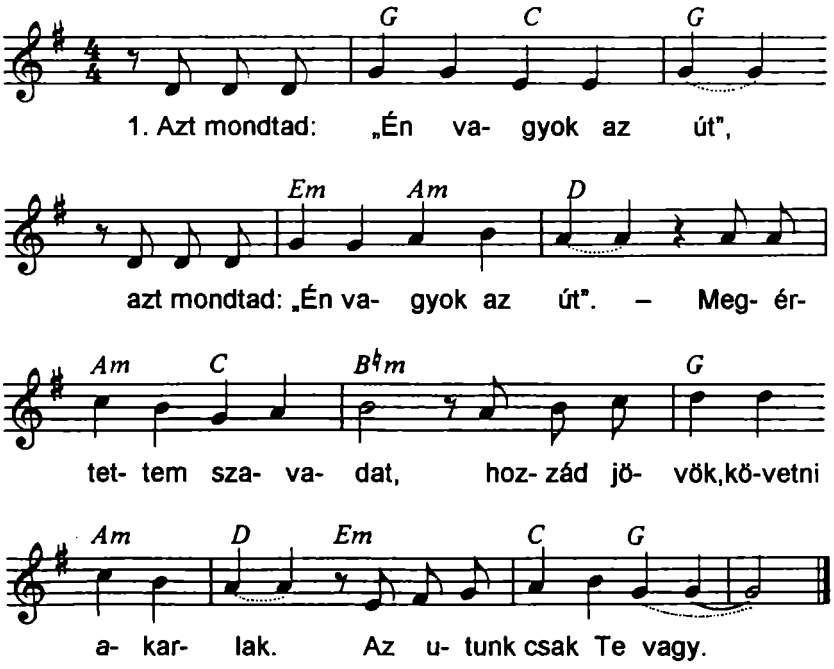
4. Befejezésül nézzük meg Sigmunda May fametszetét (l. 34.o.), amelynek segítségével újra tudatosan átélhetjük a szőlőtő és Krisztus azonosságát. A kép a mustármagról szóló példabeszédet ábrázolja, amely fává növekedik. A fa képe, melynek közepében Jézus alakja látható kitárt karokkal, akiből mint középpontból sok élettel teli, erős emberi test és kéz nő ki, összekapcsolható a szőlőtő képével.

Minden résztvevőnek adjunk egy kinagyított fénymásolatot a képből. Rövid csendben szemléljék a képet, majd a kép kapcsán támadt gondolataikat rövid hitvallásban, hálaadásban vagy kérésben foglalják össze. A koncentrációt segítheti, ha ezeket fel is írják egy papírra és csendben előre hozzák és elhelyezik, úgy hogy mindenki elolvashassa. Befejezésként együtt, egymás után hangosan felolvassuk őket.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Azt mondtad, én vagyok	kottából	Bevezetés. 10 perc
2. Bevezető gondolatok: Elérkeztünk a János evangélummal való foglalkozásaink befejezéséhez. Ez alkalommal egy meditatív, élményközpontú megközelítésben találkozunk a szentírási szövegekkel. Az „én vagyok" kijelentések által nem annyira okos gondolatokat és válaszokat keresünk, hanem azt az örömhírt és ígéretet, hogy Jézus az élet a hívő számára; az ő egzisztenciális jelentőségét kutatjuk a mai helyzetben, ahogy mindenki számára külön-külön személyesen megismerhető. Ez csakis egy újfajta figyelemmel és a környező világunk szimbólumainak észlelése iránti érzékenységgel válik lehetségessé, mivel az „én vagyok" kijelentések konkrét képekkel vannak összekapcsolva. Ezek az észlelések és meditatív gondolatok Jézus újfajta megismeréséhez vezethetik el a résztvevőket.	az óravezető bevezető szavai	szentírási szövegek, Szentírás, Konkordancia, választott helyszín, színes fotók, dia, csomagoló papír, színes A/4-es lapok, filctollak, gyertyák, meditációs zene, énekek
3. A Bevezetésben kidolgozott módok alapján bármelyik „én vagyok" kijelentést feldolgozhatjuk .		110 perc
Az egyes tevékenységek közben meditatív zene segítheti a résztvevőket az elcsendesülésben.		

Azt mondtad

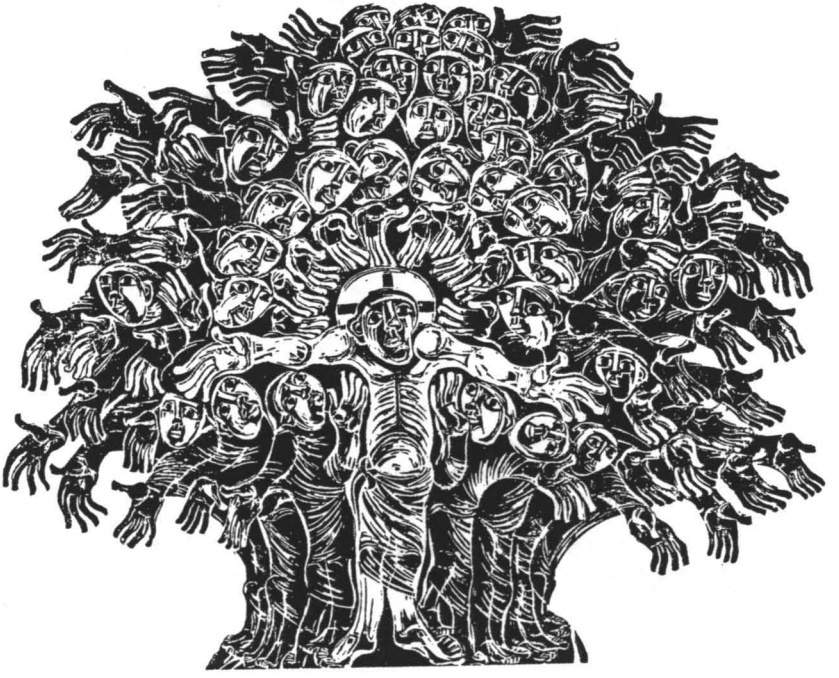
2. II: Azt mondtad: „Én vagyok az igazság", :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, hogy megis*mer*jelek.
Te magad vagy az igazság.

3. II: Azt mondtad: „Én vagyok az élet", :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, bű*n*eimmel.
Új életünk Te vagy.

4. II: Azt mondtad: „Én vagyok a kenyér", :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, hogy *jól*akass.
A kenyerünk Te vagy.

5. II: Azt mondtad: „Én vagyok az ajtó", :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, beengedsz engem.
Az öröm kapuja Te vagy.

6. II: Azt mondtad: „Én vagyok a pásztor", :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, s Te vezetni fogsz.
Te vagy a jó pásztor.

Mustármag (Sigmunda May metszete)

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A gyermekségtörténetek sajátságai

A.) Alapgondolat

Az ún. gyermekségtörténetek üzenete csak akkor tárul fel előttünk, ha felismerjük és figyelembe vesszük azt a sajátosságukat, hogy ezek az evangéliumok elé illesztett teológiai bevezetések, előszók. Aki a „hogyan történt valójában az első karácsony"-t életrajzi beszámolónak tekinti, eleve lehetetlenné teszi a gyermekségtörténetek megértését.

Eltekintve attól, hogy Jézus valóságos gyermekkorából gyakorlatilag semmiről sem értesülünk (így aztán maga a „gyermekségtörténet" kifejezés is pontatlan valójában), magukban a szövegekben számos, jól érzékelhető utalás történik arra, hogy a szerzőket első sorban nem a történeti-életrajzi, hanem sokkal inkább teológiai-krisztológiai érdeklődés vezette. A gyermekségtörténeteket tehát a Jézus életéről szóló igehirdetés nyitányának kell tekinteni.

A történeti felfogás ellen szólnak mindenekelőtt a Lukács és Máté között megfigyelhető különbségek: a családfa, a szülők lakóhelye; fontos események elhagyása, mint pl. az egyik esetében a népszámlálás, a másiknál a bölcsek érkezése, menekülés Egyiptomba és a gyermekgyilkosság, stb. Annak számára, aki pontos történeti információkat keres, ezek a megfontolások természetesen kiábrándítóak lehetnek, s azt fogja kérdezni: Akkor mi marad az egészből? Ugyanakkor (indirekt módon) arra is ráébreszthetnek, hogy a szerzőknek egészen más volt a szándékuk és érdeklődésük, mint tisztán történeti híradás.

B.) Szentírási szövegek: Mt 1-2. fej.; Lk 1-2. fej.

C.) Bevezetés

1.) A gyermekségtörténetek
- emlékezések Jézus gyermekségére?

A mai ember számára gyakran fölvetődik az evangéliumok gyermekségtörténetével kapcsolatban (gyakran „előtörténeteknek" vagy „gyermekségevangéliumoknak" nevezik) – ugyanúgy, mint más bibliai szövegekkel kapcsolatban – az első kérdés: Valóban ez történt, és így történt? Azaz számunkra az események külső oldala gyakran fontosabb, mint a belső.

Visszatekintve saját korai gyermekkorunkra, az, amire mi magunk emlékszünk, és az, amit mások elbeszéléséből ismerünk, meg tudja mutatni számunkra, hogy az evangéliumok Jézusról szóló gyermekségtörténeteinek egészen más jellemzői vannak, hogy ott számunkra pontosan azok az információk hiányoznak, amelyek egy életrajzhoz szükségesek lennének, és amelyek egy személy jellemzését lehetővé tennék.

Amit mi bizonyítható tényként tudunk Jézusról a kereszténységen kívüli tanúktól, az nagyon kevés: ifjabb Plinius egyik levele (110-ből) említi Jézus Krisztust, ugyanúgy, mint a történetíró Tacitus Évkönyvei (115 körül), és Suetonius egy műve Kr.u. 120-ból.

A Gyermek és „története" iránti érdeklődés csak a XX. századra jellemző. A gyermekkornak a korábbi századokban nem volt jelentősége. Ezért a képeken a szenteket és az emberiség nagyjait kis felnőttként ábrázolták. Amivel életük későbbi szakaszában kitűntek, azt már gyermekkorukban nekik tulajdonították, mint rájuk jellemzőt. Pl. Szent Miklósról, aki jámbor és aszkéta életet élt, azt mondták, hogy már csecsemőként visszautasította böjti napokon az anyamellet. Festők zsánerképei, egészen a jelen századunkig, nem egyszer úgy ábrázolták a gyermek Jézust, amint kis kereszttel és kis korbáccsal játszadozik. Természetesen nem kell azt hinnünk, hogy a festők azt gondolták, hogy mindez így is volt. Egyszerűen ezekkel a tárgyakkal jelezték, előre vetítették azt, ami csak később valósult meg. A festők eljárásához hasonlóan kell az evangéliumok gyermekségtörténeteit értelmeznünk.

Maga Jézus, soha nem hivatkozott születésének rendkívüli körülményeire, hogy igazolja önmagát. Csak Máté és Lukács közöl gyermekségtörténetet, sem a korábbi Márknál, sem a páli levelekben, sem János evangéliumában nincs ilyen történet.

2.) Lukács és Máté gyermekségtörténetének összehasonlítása

Lukács és Máté között kevés az egyezés:

- Jézus anyja a Szűz Mária (Mt 1,18; Lk 1,26)
- Mária el volt jegyezve a Dávid házából való Józseffel (Mt 1,18; Lk 1,26)
- Mária áldott állapotba került, mielőtt Józseffel összeházasodott volna (Mt 1,18; Lk 1,34)
- Jézus Betlehemben született (Mt 2,1; Lk 2,7.11)

A két gyermekségtörténet tehát célját illetően alapvető eltérést mutat, hisz egymással csak néhány külső dologban érintkeznek: hogy Jézus megszületett, hol született, és kik voltak a szülei. Ugyanakkor abban, ami alapvetően fontos, egyezést mutatnak: mindkettő közli azt a teológiai állítást, hogy Jézus a Szentlélektől született.

3.) Ábrázolások – l. a 24b-24c oldalakon

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Magasztalja lelkem az én Uramat (Áldjad én lelkem az Urat c. énekes könyv)		énekeskönyv 124. o., 10 p.
2. A gyermekségtörténetek - emlékezések Jézus gyermekségére?	csöndes egyéni	10 perc
A résztvevők megpróbálnak visszaemlékezni korai gyermekkorukra, amilyen koraira csak lehet. Rákérdezhetnek magukban arra, hogy melyek azok az emlékek, amelyekre saját maguk emlékeznek és melyek azok, amelyeket mások elmondásából ismernek. Ezekből az emlékekből melyek azok, amelyek a ránk jellemző tulajdonságokról szólnak?	visszaemlékezés, utána gondolatcsere	30 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. A további beszélgetésben összehasonlítjuk a saját gyermekségtörténetünket azzal, amit Jézus gyermekségéről tudunk. Az összehasonlításban segíthetnek bennünket azok a legendák (apokrif gyermekségevangéliumok), képek is, amelyekben és amelyeken a korábbi századokban a szenteket és az emberiség nagyjait ábrázolták. (lásd Bevezetés 3.)	csoportos beszélgetés az óravezető vezetésével	tábla, kréta, szentek legendái, apokrif gyermekségevangéliumok, gyermek Jézus ábrázolások a képzőművészetben, 20 perc
4. A résztvevők megnézik a Szentírásukban, hogy melyik evangelista írt az evangéliumában gyermekségtörténetet	egyéni munka, utána csoportos megbeszélés	Szentírás
5. Máté és Lukács gyermekségtörténetének összehasonlítása A résztvevők egyénileg elolvassák a két evangelista gyermekségtörténetét és feljegyzik, amiben megegyeznek (lásd Bevezetés 2.), utána megbeszélik és az óravezető levonja konklúzióit.	egyéni munka, utána megbeszélés az óravezető vezetésével	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
6. Zenés meditáció: részletek J. S. Bach Karácsonyi oratóriumából Meggyújtunk egy gyertyát, eloltjuk a villanyt és így hallgatjuk a zenét, megpróbáljuk teljesen átadni magunkat.		hangkazetta vagy CD, lejátszó, gyertya, gyufa 20 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2002. december 10.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Lukács szerinti gyermekségtörténet

I. Születési híradások

A.) Alapgondolat

A lukácsi gyermekségtörténetben két születési híradást találunk, Keresztető Jánosét és Jézusét. Ha összehasonlítjuk egymással a két szöveget, az azonosságok alapján kitűnik, hogy mindkettő ugyanazt a sémát követi. Érdemes tehát utána nézni, hogy Lukács evangélista alakította ki ezt a formát, vagy egy már kész sémát használt fel az Ószövetségből.

Az Ószövetségben a születési híradások egész sora található. Ezekben egy alapséma ismerhető fel, amely szerint felépülnek. A teljes alapséma a következő (nem szerepel mindegyikben minden elem, esettől függő változatok vannak):

1. családi viszonyok (szülők, a születés természetes akadálya, meddőség, hajadonság)
2. Isten angyalának megjelenése
3. az angyal bevezető szavai (helyzetkép, utasítás, bátorítás)
4. a születés hírüladása
   a.) az áldott állapot és születés hírüladása – „*íme*"
   b.) megbízás a névadásra
   c.) a név indoklása a gyermek jövendő jelentőségével
5. az emberi reakció

6. a születés megerősítése, jel megígérése
7. az angyal távozása
8. megvalósulás.

A születési híradásokra jellemző, hogy olyan eseményekről adnak hírt, vagy tartalmaznak olyan eseményeket, amelyek csak később, a születendő gyermek életében válnak döntő jelentőségűvé. Nyilvánvaló, hogy későbbi tapasztalatok visszavetítéséről van szó. Lukács már azzal, hogy a születési híradás ószövetségi sémájához nyúl vissza, jelzi, hogy Jézus Izrael ószövetségi történetébe illeszkedik be. Mindezt aláhúzza azzal is, hogy kifejezetten ószövetségi nyelvezetet és képeket használ. Mindenki számára, aki járatos az Ószövetségben, nyilvánvalóak utalásai az ószövetségi helyekre. Középpontban áll a Dávidnak szóló nátáni jövendölés (2 Sám 7,12): *„Isten, az Úr..."* (Lk 1,32); emellett észre kell vennünk az Iz 7,14-re és a 9,6-ra való utalásokat is.

Így tehát olyan ószövetségi hagyományok segítségével, amelyek Dávid házának tett isteni ígéreteket tartalmaznak, a megígért gyermek messiási méltóságát írja le.

Továbbá, mivel Lukács szerint a gyermeket meg fogja illetni az „Isten Fia" cím, ez valószínűleg feltételezi már a Jézus feltámadásában való hitet. (Vö. Róm 1,3k: *„Pál, Jézus Krisztus szolgája, meghívott apostol, akit Isten kiválasztott evangéliuma számára – amelyet Isten előre megígért a szent iratokban prófétái által Fiáról, Jézus Krisztusról, a mi Urunkról, aki testileg Dávid nemzetségéből született, de akit a szentség Lelke szerint, a halálból való feltámadás által Isten hatalmas Fiául rendelt."* A két szempont itt is együtt szerepel egy rövid hitvallásformulában.)

A lukácsi születési híradás legfőbb célja tehát, hogy kiemelje Jézus istenfiúságát, annak méltóságát, aki a dávidi messiási ígéretek örököse.

B.) Szentírási szövegek – születés híradások:

Lk 1,5-25: Keresztelő János
Lk 1,26-38: Jézus
Bír 13,2-5.15-25: Sámson
1 Sám 1,1-2.9-20: Sámuel

C.) Bevezetés

1.) Munkalapok

	formai elemek	nagy egységek

2.) Minta a Munkalap kitöltéséhez

Ker. János születésének híradása	formai elemek	nagy egységek
5. v.Volt Heródes napjaiban	idő	
5-6. v.Zakariás nevű pap, felesége Erzsébet	személyek, családi viszonyok	
7. v. Erzsébet magtalan volt	a születés természetes akadálya	
11. v. megjelent neki az Úr angyala	az angyal megjelenése	
12. v. Zakariás zavarba jött, félelem szállta meg	az emberi reakció	
13. v. ne félj Zakariás	az angyal bátorító szavai	
13. v. Erzsébet fiút szül neked	a születés hírüladása	
13. v. Jánosnak fogod hívni	a név előre meghatározása	
15. v. nagy lesz az Úr előtt, sokakat fog Urukhoz, Istenükhöz téríteni	a gyermek jövendő jelentősége	
18. v. hogyan győződjem meg erről, öreg vagyok, feleségem is előre haladott már napjaiban	az ember kifogása, ellenvetése	
19-20. v. én Gábriel vagyok, íme megnémulsz addig a napig	a mondottak megerősítése, jel	
21. v. Zakariás kijött	(az angyal távozása)	
24. v. Erzsébet, a felesége méhében fogant	megvalósulás	

3.) A különböző születési híradások ismertetőjegyei az Ószövetségben

Teremtés 17,15-22	2 Királyok 4,14-17	1 Sámuel 1
A 99 éves Ábrahámnak megjelenik JHWH (1). Az utasítás (új névadás) megokolása Sára megáldásával és a születés hírüladásával.	*Meddőség (14) Elizeus hivatja az aszszonyt. A születés hírüladása:* **16** Esztendő fordultán, ebben az időben, ugyanebben az órában fiad lesz méhedben.	*A meddő asszony jóslatot kap Héli paptól:* **17** Menj békével és Izrael Istene teljesítse kérésedet, amelyet hozzá intéztél.
Ábrahám kételkedése és nevetése. Nem, a te feleséged, Sára fiút fog szülni, és te nevezd őt JIZHAQ-nak (= „ő nevet").	*Az asszony tiltakozása*	
Isten eltávozik		
Megvalósulás	*Megvalósulás*	*Megvalósulás és névadás annak jelentésével (az Úr teljesítette kérésemet)*

Bírák 13	**Izajás 7,10k**
A meddő asszonynak megjelenik JHWH angyala: a születés hírüladása és az utasítás (3k).	*Izajás bejelenti Isten segítségének a jelét Dávid háza számára, amelynek Ácház volt a feje, aki hitetlen volt és nem volt igaz ember.*
3 *Íme* te fogansz és fiút szülsz... **5** Borotva ne érintse fejét, mert Isten nazírja lesz gyermekségétől és anyja méhétől. Ő kezdi majd megszabadítani Izraelt a filiszteusok kezéből.	*Íme* a szűz fogan, és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni. **15** Aludttejet és mézet eszik majd, hogy meg tudja vetni a rosszat és a jót tudja választani. **16** Mert mielőtt a gyermek meg tudná vetni a rosszat, és a jót választani, elhagyott lesz az az ország, melynek két királyától rettegsz. **17** Hoz majd az Úr rád, népedre és atyád házára olyan napokat, amilyenek nem jöttek, amióta Efraim elszakadt Júdától: Asszíria királyát. *(Büntetés a jel visszautasítása miatt).*
Az utasítás megismétlése Mánuénak. Az angyal elhárítja a meghívást és a nevének kiszolgáltatását. (6-18) Amikor a küldött az áldozati lángokban felemelkedik, Mánue és felesége felismerik, hogy JHWH angyala volt az. (19-23)	
Megvalósulás (24k) (a 24. verset vesd össze: Ter 21,20: Lk 2,40; 4,1)	

4.) A különböző születési híradások ismertetőjegyei az Újszövetségben

Ker. János (Lk 1,5-25)	Jézus (Lk 1,26-28)
Terméketlenség (7)	*Egy Mária nevű szűz, aki József jegyese*
Az Úr angyala megjelenik. Zakariás fél.	*Az angyal: Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled*
13 *Ne félj*, Zakariás, mert meghallgatást nyert könyörgésed; feleséged, Erzsébet fiút szül neked, és a nevét JÁNOSnak fogod hívni **{Ter 17,19}**. **14** Örömed és vigasságod lesz ő, és sokan örülnek majd születésén.	**30** *Ne félj*, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. **31** *Íme*, méhedben fogansz és fiút szülsz, és JÉZUSnak fogod nevezni **{Iz 7,14}**.
15 Mert nagy lesz az Úr előtt; bort és részegítő italt nem iszik **{Szám 6,3; Bír 13,4}**, és már anyja méhétől fogva betelik Szentlélekkel. **16** Izrael fiai közül sokakat fog Urukhoz, Istenükhöz téríteni. **17** Illés szellemével és erejével fog előtte járni, hogy az atyák szívét a fiakhoz fordítsa **{Mal 3,23-24}**, a hitetleneket pedig az igazak okosságára, s így alkalmas népet készítsen az Úrnak.	**32** Nagy lesz ő, a Magasságbeli Fiának fogják hívni; az Úr Isten neki adja Dávidnak, az ő atyjának trónját, **33** és uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem lesz vége« **{2 Sám 7,13; Iz 9,6}**.
Zakariás: **18** *Hogyan győződjem meg erről*, hiszen én már öreg vagyok	**34** Mária erre megkérdezte az angyaltól: »*Miképpen lesz ez*, hiszen férfit nem ismerek?«
Angyal: **19** Én Gábriel vagyok ...	**35** Az angyal ezt felelte neki: »A Szentlélek száll rád, és a Magasságbeli ereje megárnyékoz téged; azért a Szentet is, aki tőled születik, Isten Fiának fogják hívni.
20 *íme*, megnémulsz, és nem tudsz beszélni addig a napig, amikor ezek megtörténnek	**36** *Íme*, Erzsébet, a te rokonod is fiat fogant öregségében ...
	38 Mária erre így szólt: »Íme, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.« És eltávozott tőle az angyal.
Megvalósulás 22-25	*Megvalósulás 2,6-7*

Jézus (Mt 1,18-25)	**Jézus (Lk 2,8-20)**
József el akarja hagyni Máriát **20** az Úr angyala álmában megjelent neki és így szólt: »József, Dávid fia, *ne félj* magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami öbenne fogantatott, a Szentlélektől van. **21** Fiút fog szülni, és a JÉZUS nevet adod neki, mert *ő szabadítja* meg népét bűneitől.	*Pásztorok vannak azon a vidéken.* *Az Úr angyala megjelenik, félnek* **10** *Ne féljetek! Íme* nagy örömet hirdetek nektek ... **11** Ma született nektek az *Üdvözítő,* az Úr Krisztus, Dávid városában
22 Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott ... **{Iz 7,14}**. Ez azt jelenti: Velünk az Isten.	**12** Ez lesz a *jel* számotokra: találni fogtok egy kisdedet jászolba fektetve
Megvalósulás 25. v.	*Megvalósulás 14-16.v.*

5.) A SZÜLETÉSI HÍRADÁSOK FORMAI ELEMEI

	1. szülők	
	a születés természetes akadálya: meddőség, hajadonság	**I. Családi viszonyok**
	2. Isten angyalának megjelenése reakció: ijedtség a hirtelen isteni megjelenéstől	
	3. az angyal bevezető szavai (helyzetkép, utasítás, bátorítás ***„ne félj"***)	
	4. a születés hírüladása	**II. Az angyal hírüladja a születést**
	a.) az áldott állapot és a születés hírüladása – ***„íme"***	
	b.) megbízás a névadásra	
	c.) a név indoklása a gyermek jövendő jelentőségével – ***„nagy lesz"***	
	5. az emberi reakció: ellenvetés, kifogás, kétség, kérdés	**III. Az emberi reakció**
	6. a születés megerősítése, jel megígérése	
	7. az angyal távozása	
	8. megvalósulás	**IV. Megvalósulás**

6.) A két ábrázolás közti különbség

pap a templomban	egyszerű leány, a saját názáreti lakásának „belsejében"
az angyal megjelenik a templomban	Gábriel angyal megjelenik
az angyal köszöntése	az angyal *különös* köszöntése
a *könyörgésed* meghallgatásra talált	*kegyelmet találtál* Istennél
János nagy lesz az Úr előtt	Jézus nagy lesz
eltölti a Szentlélek	a Szentlélek *által*
János *előfutár*, hírnök lesz	a Magasságbeli fia, király Dávid trónján mindörökké, Isten Fia
Zakariás *ellenvetése*	Mária *kérdése*
Jelek: Zakariás némasága	*Jelek:* Erzsébet áldott állapota
Zakariás, aki nem hitt	Mária az Úr szolgáló leánya

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Üdvözlégy Mária (Szilas -Énekelj az Úrnak c. énekeskönyv)		énekes könyv 435. old., 10 perc
2. Keresztelő János és Jézus születési híradásának összehasonlítása – a.) Az azonos elemek kikeresése és aláhúzása a két szövegben – b.) Az első két munkalap kitöltése az óravezető irányításával, ld Bevezetés 1. 2.	egyéni, írásbeli munka, utána megbeszélés	szentírási szövegek külön lapon, mindenkinek 4 db. munkalap, ceruza 30 perc
3. Születési híradások az Ószövetségben – A résztvevők párban összehasonlítják a két ószövetségi szöveget, aláhúzva bennük az azonos motívumokat, aztán az előbbi közös munka alapján kitöltik a másik két munkalapot	párosával dolgoznak, után csoportos megbeszélés az óravezető vezetésével	szentírási szövegek külön lapon, munkalap, ceruza 25 perc
4. A különböző születési híradások áttekintése, a formai elemek nyomonkövetése az Ó- és Újszövetségben ld. Bevezetés 3. 4.	egyéni munka, utána csoportos megbeszélés	a Bevezetés 3. 4. sokszorosított lapjai, 15 perc
5. A nagy egységek közös kitöltése a munkalapokon	egyéni munka, utána megbeszélés az óravezető vezetésével	munkalapok, ceruza 10 perc
6. A születési híradások formai elemei ld. Bevezetés 5.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta 10 perc
7. Keresztelő János és Jézus születési híradásának különbségei ld. Bevezetés	csoportos megbeszlés az óravezető irányításával	tábla, kréta 5 perc
8. Az óravezető összefoglaló gondolatai ld. Alapgondolat		5 perc
9. Meditáció Mária „igenjének" életpéldájáról	kötetlen ima az óravazető bevezetőjével, ének	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Lukács szerinti gyermekségtörténet
II. A születéstörténet

A.) Alapgondolat

A kereszténveknek Jézus születésével kapcsolatos gondolkodását és elképzeléseit alapvetően a lukácsi születéstörténet határozza meg. Innen veszik eredetüket a karácsony fantáziadús és népi díszletei (pásztorjátékok, szállást keres a Szent Család stb.). Sajnos ennek során a hangsúlyok alaposan eltolódtak. A középpontba a kevésbé fontos került, az utalásokból kétségbevonhatatlan tények lettek. Szükséges tehát, hogy Lukács történetét „szaván fogjuk" és szerkezetét megismerjük.

Ennek során kiderül, hogy Lukács számára nem a születés jelenete áll a középpontban – magát a születést két versben röviden elintézi –, hanem az angyalok híradása a pásztoroknak (8-14). Ebben a „kinyilatkoztató elbeszélésben", melyben az „Úr angyala", mint kinyilatkoztató hírnök, isteni ragyogásban jelenik meg, az újszülött gyermeket „szabadítónak", „az Úr Messiásának (Krisztusának)" hirdetik. Ezek egyértelműen húsvét utáni krisztológiai felségcímek, melyeknek egyetemes és politikai zöngéje is volt.

B.) Szentírási szövegek: Lk 1,57-80; 2,1-20.

C.) Bevezetés

1.) A lukácsi gyermekségtörténet tudatos művészi felépítést mutat, amely teljesen a krisztológiai mondanivaló szolgálatában áll. Lukács nagyon szemléletesen egymás mellé helyezi Keresztelő János és Jézus születéstörténetét (egy diptichon formájában), ezzel eléri, hogy az olvasó egyértelműen felismerhesse Jézus nagyságát, egyedülállóságát – ami az evangélista félreismerhetetlen célja:

1. A Keresztelő születésének hírüladása	⟷	2. Jézus születésnek hírüladása
	3. Találkozás	
Erzsébet	a két anyáé	Mária
János	a két gyermeké	*Jézus*
4. A Keresztelő születése és körülmetélése	⟷	Jézus születése (bemutatás, körülmetélés, tizenkét évesen a templomban)

Jézus születéstörténete felülmúlja az azt megelőző születést, Keresztelő Jánosét. A kompozíció középpontjában a két áldott állapotban lévő asszony találkozása áll, pontosabban a két még meg nem született gyermeké. Ez a találkozás előre jelzi kettőjük későbbi kapcsolatát: János köszönti azt, aki nagyobb, mint ő; ez első prófétai tette is egyben.

Három himnusz hangzik el itt, egészen ószövetségi stílusban: a Magnificat (Lk 1,46-55), a Benedictus (Lk 1,68-79), és Simeon dicsőítő imája (Lk 2,29-32). Ezek teszik egyre aktívabbá a hallgatót az Isten hihetetlen tette fölötti határtalan örömben és dicsőítésben.

Néhány motívum teológiai kifejtése:

Az angyali jelenés kérdésében segítséget jelent egy rövid történeti áttekintés. Ahol az Ószövetségben egy adott alkalommal Isten maga szól, ott a későbbi leírások szerint már egy angyal beszél – mint ebben az esetben is, vagy például a húsvéti evangéliumokban, ahol szintén angyal közli az asszonyokkal a feltámadás örömhírét. A cél egyértelműen az, hogy lássuk: Isten sokféle módon, sokféle követ által akar

szólni hozzánk, úgy, hogy mi azt fel is tudjuk fogni térben és időben; ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy minden természetfeletti tapasztalat (az isteni betörése ebbe a mi véges világunkba) csak elégtelen képekben fejezhető ki.

A szűzi szülést is hasonlónak mondhatjuk. Bár sokan apologetikai vitákat folytatnak erről, le kell szögeznünk, hogy ennek a hírnek *egyetlen célja* van: az, hogy *jel*. Ahogyan az üres sír jele a feltámadásnak, ugyanúgy a szűzi szülés jele Jézus istenfiúságának.

Számunkra, keresztény hívők számára a szöveg súlypontja a születés hírüladása kell hogy legyen, amely egyértelműen kifejezi, hogy a Megváltó fog megszületni Jézus személyében. A történetet úgy mondják el nekünk, hogy fel tudjuk fogni *Jézus* jelentőségét, s hogy megtapasztaljuk, kicsoda ő.

A szöveget hitvallás vezeti be: Jézus Isten Fia. A szűzi szülés ennek a kijelentésnek az elsődleges teológiai vonalát hivatott alátámasztani, hasonlóan a mennybemenetelhez és a pünkösdhöz: ott sem a kép a hittartalom. Ha leragadunk a képnél, azáltal nem a szöveg mélységét értjük meg, hanem épp az ellenkezője történik.

A hitvallás tartalma Jézus istenfiúsága, a Szentlélektől foganás ezt magyarázza. Az elbeszélésből Isten Lelke láthatóvá válik, mint Isten teremtő ereje a világban, aki számára „semmi sem lehetetlen" (Lk 1,37). Máriának előképpé kell válnia számunkra az Isten iránti abszolút nyitottságban, az elfogadásban, ahogy feltétel nélkül ráhagyatkozik Isten működésére.

2.) A születéstörténet világtörténelmi kerete

Az üdvözítő születése

„Prienei felirat" a római korból

Ez a nap új arculatot adott a világnak. Romlásba dőlt volna, ha nem sugárzik föl a ma született által egy általános üdv minden ember számára. Akinek helyes az ítélőképessége, az ebben a születésnapban saját életének és életerőinek kezdetét ismeri fel. Lehetetlen, hogy méltó módon köszönetet mondjunk a nagy jótéteményekért, melyeket ez a nap hozott nekünk. A

Lukács 2,8-14

8 Azon a vidéken pásztorok tanyáztak, és őrizték nyájukat az éjszakában. 9 Egyszer csak ott termett mellettük az Úr angyala, és az Isten fényessége körülragyogta őket. Félni kezdtek nagy félelemmel. 10 Az angyal ezt mondta nekik: »Ne féljetek! Íme, nagy örömet hirde-

gondviselés, mely minden életet irányít, ezt az embert az emberek üdvére ilyen ajándékokkal halmozta el, hiszen ő számunkra és az elkövetkező nemzedékek számára, mint üdvözítő küldetett. Véget fog vetni minden háborúnak és mindent csodálatossá fog tenni. Megjelenésével az ősök reményei váltak valóra. Nemcsak hogy nagyobb az emberiség összes eddigi jótevőinél, hanem lehetetlen, hogy valaha nagyobb jöjjön nála. Az isten születésnapjával a világ számára elkezdődik az evangélium, mely nevéhez kötődik.

A felirat Kr. e 9-ből származik. 1890-ben találták egy kisázsiai városban, Prienében

tek nektek, melyben része lesz az egész népnek. [11] Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában. [12] Ez lesz a jel számotokra: találni fogtok egy kisdedet pólyába takarva és jászolba fektetve.« [13] Ekkor azonnal mennyei sereg sokasága vette körül az angyalt, és dicsérte Istent:

[14] »Dicsőség a magasságban Istennek,
és a földön békesség a jóakaratú emberekben!«

A prienei felirat megmutatja nekünk, hogy a szavak, amelyek Lukácsban Jézus születésének jelentőségéről beszélnek, csak a világ nagyjainál voltak használatosak. A prienei felirat Augusztuszt illeti isteni címmel. A párhuzamok mellett erős ellentéteket is találunk:

– ott a császár hatalomban és dicsőségben, itt a Gyermek jászolban

– ott légiókkal fog véget vetni a háborúknak, itt a valódi Béke Fejedelme, aki Isten békéjét adja

– ott az evangélium, az örömhír erőszakon alapul, itt az evangélium Isten előfeltétel nélküli ajándéka az embernek.

3.) A szöveg szerkezete és közlési szándéka

A születéstörténet három nagy részből áll:

A Jézus születése 2,1-7

B A születés hírüladása 2,8-14

C A hír beigazolódása 2,15-21

R. Pesch (német egzegéta) kimutatta, hogy ez a hármas szerkezet újabb és újabb hármasságra tagolódik (lásd Bevezetés 4.)

Minden hármas egységnek a középpontjában van a szöveg súlypontja, tehát az egész szöveg középpontja a B-ben ill. annak középpontjá-

ban a 11-ben található: a bejelentés, hogy megszületett a *Messiás, az Úr, az Üdvözítő* Dávid városában – ma (Lk 2,11).

Pesch szerint ez a mondat pontosan a születéstörténet középpontjában áll, ez az elbeszélés *középpontja.* Ebben találjuk az egyébként nem halmozott messiási címeit Jézusnak, amelyeket a közösség a feltámadás pillanatában ismert föl. Erre akar bennünket a születéstörténet indítani: Ismerjük fel Jézusban a Messiást, az Urat, az Üdvözítőt.

Ez a felismerés a következő hármas egységekből nyilvánvaló számunkra:

– a B VI. 17.-ben: az angyal istendicsőítése
– a C VIII. 23.-ban: minden *hallgató* csodálkozása
– a C IX. 26.-ban: a pásztorok istendicsőítése a kinyilatkoztatásért

Hasonló válaszra hív meg bennünket is.

4.) Jézus születéstörténetének szerkezete Lukácsnál

A. Jézus születése

I	Történeti időkeret, József betlehemi utazásának indítéka, Jézus születése Betlehemben	1 - 3
II	Jézus eredete Józsefen keresztül: Dávid nemzetségéből, Betlehemből	4 - 5
III	A Messiás rejtett megszületése	6 - 7

B. A születés hírüladása

IV	Az angyal megjelenése a pásztoroknak	8 - 10a
V	Az angyal híradása a pásztoroknak	10b - 12
VI	Az angyalok dicsőítő éneke	13 - 14

C. A hírüladás megerősítése

VII	A jelek megerősítése	15 - 16
VIII	A pásztorok beszámolója, a hallgatóság reagálása	17 - 19
IX	A pásztorok visszatérése és istendicsőítése; Jézus névadása	20 - 21

Részletes felbontás (motívumok)

A. I.	1.	Augusztusz császár rendelete	1
	2.	*Az első összeírás* Kvirínusz alatt	2
	3.	Mindenkinek a saját városában kell feliratkozni	3
II.	4.	József fölment Betlehembe, Dávid városába	4a
	5.	József *Dávid házából és nemzetségéből* ered	4b
	6.	Mária áldott állapota	5
III.	7.	Eljött a szülés ideje	6
	8.	*A fiú megszületése, az elsőszülötté*	7a
	9.	A kisded a jászolban	7b
B. IV.	10.	A pásztorok Betlehemnél	8
	11.	*Az angyal megjelenése*	9ab
	12.	A pásztorok reagálása; az angyali szózat bevezetése	9c.10a
V.	13.	Nagy öröm kihirdetése az egész nép számára	10bcd
	14.	*Megszületett az Üdvözítő, a KÜRIOSZ és SZÓTÉR, Dávid városában*	11
	15.	A kisded a jászolban, mint jel	12
VI.	16.	A mennyei seregek	13a
	17.	Akik *dicsőítik Istent*	13b
	18.	Dicsőítés és béke hirdetése	14
C. VII.	19.	Az angyalok elmennek, a pásztorok szavainak a bevezetése	15ab
	20.	*Felszólítás a kinyilatkoztatásról való megbizonyosodásra*	15c
	21.	A jelek megerősítése	16
VIII.	22.	A pásztorok beszámolója a kinyilatkoztatásról	17
	23.	*A hallgatóság csodálkozása*	18
	24.	Mária reagálása	19
IX.	25.	A pásztorok visszatérése	20a
	26.	*A pásztorok istendicsőítése a beigazolódott kinyilatkoztatásért*	20b
	27.	Jézus névadása	21

6.) Gondolatok a közös imához

Ma megszületett az Üdvözítő – aki a Krisztus, az Úr.

Ma működik Isten üdvözítése. „Ma teljesedett be ez az Írás" – így kezdi Jézus nyilvános működését Názáretben (Lk 4,21). „Ma velem leszel a paradicsomban" – ez Jézus utolsó szava a kereszten (Lk 23,43).

Ezekkel a „má"-kkal számunkra is ma van: így akarja Lukács elmondani azt, hogy Isten üdvözítése minden időben teljesedésben van.

Az örömhírt a szívünkben forgatni, mint Mária, dicsőíteni Istent. Ha nem mint olvasó gondolunk midennek utána, ami a Lukács 2,18-ban van, akkor egyszerre ott vagyunk és hallunk. A Lukács 2,20 szerint mi mindnyájan az örömhírre tudjuk bízni magunkat, amit mondtak nekünk, ami Jézus Krisztusban beteljesedett, és az ő Lelkében *ma* ismét működik köztünk.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Dicsérje minden nemzet (Énekelj az Úrnak c. énekeskönyv)		énekeskönyv 480. old. 5 perc
2. Keresztelő János és Jézus születéstörténetének összehasonlítása a.) Az azonos elemek kikeresése és aláhúzása a két szövegben b.) Az eltérések kikeresése és aláhúzása a két szövegben. Lásd Bevezetés 1.	egyéni, írásbeli munka, utána megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szövegek külön lapon, színes ceruzák 45 perc
3. A résztvevők meditatív csendben átgondolják a szöveg motívumait és elidőznek annál, amelyik személyesen megszólította őket. Rácsodálkoznak arra, hogy az egyes személyek életében, hogy működik Isten, hogyan kapcsolódik bele abba.	egyéni meditáció, utána csoportos megbeszélés	20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. A születéstörténet világtörténelmi kerete A prienei felirat és Lukács szövegének összehasonlítása	párosával dolgoznak, után csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szövegek külön lapon, ceruza 20 perc
5. A születéstörténet szerkezete Lásd Bevezetés 3. 4.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	20 perc
6. Közös ima lásd. Bevezetés 6.	kötetlen ima az óravezető bevezetőjével, ének	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenkettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2003. június 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Máté szerinti gyermekségtörténet

A.) Alapgondolat

Lukácshoz képest Máté születéstörténete mind motívumaiban, mind hangsúlyaiban több eltérést is mutat. Magáról a születés tényéről mindössze egy-egy fél mondatban tesz említést (1,25; 2,1). Számára sokkal fontosabb a születés hatása: a Gyermek keresése, az előtte való hódolat, a veszélyeztetettség, majd megmenekülése Isten segítségével. Máté gyermekségtörténete sok hasonlóságot mutat mindebben más híres emberek születéstörténetével, különösen a Mózes-haggadával.

B.) Szentírási szövegek: (Mt 1-2)

C.) Bevezetés

1.) Haggadikus szövegek

a/. A csillag

A csillag Ábrahám születésekor (Széfer ha-Jásár)

Történt pedig azon éjjel, amikor Ábrahám megszületett, hogy Terah szolgái, Nimród minden bölcse és az ő összes írástudója eljött Terah házába enni és inni, és vele örvendezni azon éjjel. Mikor azután a házát elhagyták, azon éjjel fölemelték szemeiket az égre a csillagok felé, és íme, látták, hogy egy nagyon nagy csillag felemelkedett napkelet felől, száguldott az égen, és elnyelt négy csillagot a négy égtájon. Akik látták, elcsodálkoztak e látványon, és közös egyetértésben meghány-

ták-vetették az eseményt, hogy felismerjék jelentését. Így szóltak egymáshoz: Nem mást jelent ez, mint a gyermeket, aki a mai éjjel Terahnak megszületett, és aki nagy lesz és nagyon megsokasodik, és birtokba veszi az egész földet, ő és utódai örökké; ő és az ő magja nagy királyokat fog megölni és földjüket birtokba fogja venni.

Egy hang Qumránból (Damaszkuszi irat 7,18)

A „csillag", ez a Tan magyarázója, (19) aki Damaszkuszba ment, amint meg van írva: „Csillag indul el Jákobból és kormánypálca támad (20) Izraelből" (Szám 24,17)

Ószövetségi apokrif iratok

Csillaga felkél az ég boltozatára, úgy mint egy király, a napok napján a tudás fénye fog szétáradni és az egész földön magasztalni fogják, amíg fel nem vétetik. *(Lévi végrendelete 18,3)*

Mindezek megtörténtével fölkél nektek a csillag Jákobból békességben, fölkél egy ember az én magvamból, mint az igazság Napja, egyszerűségben és igazságosságban jár az emberek fiai között, és semmiféle bűnt nem találnak benne. Az ég megnyílik felette, és a Szent Atya áldásának lelke kiárad akkor. *(Júda végrendelete 24,1)*

b/. A második Mózes

Mikor a mieinknek emberfeletti munkát kellett végezniük, történt valami, ami az egyiptomiak elszántságát, hogy eltöröljenek bennünket, még tovább fokozta. Egyik írástudójuk (akiket jövendőmondóknak tartottak) azt jövendölte a királynak, hogy a héberek akkori nemzedékéből egy gyermek fog születni, aki, ha felnő, megtöri az egyiptomiak uralmát, az izraelitákat viszont naggyá fogja tenni... E jövendölés megrémítette a királyt, és megparancsolta, hogy minden izraelita fiúgyermeket, mindjárt születése után a folyóba kell dobni és meg kell ölni. Az egyiptomi bábák tartsák számon, hogy a héber asszonyoknak mikor érkezik el lebetegedésük ideje, és szorgosan kísérjék figyelemmel a szülést...

Ezek után Ábrahámról, egy előkelő zsidóról szól a történet, akinek várandós volt a felesége. Ez Istenhez könyörgött születendő gyermeke életéért. Erre álmában megjelent neki Isten, és megígérte neki:

A gyermek, akinek a megszületésétől annyira félnek az egyiptomiak, hogy minden izraelita gyermeket megölnek, a te gyermekedként fog

megszületni. Éppen azoknál lesz elrejtve, akik üldözik őt. Csodálatos módon fel fog nevelkedni, és a héberek népét ki fogja szabadítani az egyiptomi rabságból. És emléke örök időkre fennmarad, nem csak a hébereknél, hanem az idegeneknél is.

(Flavius Josephus: Zsidó Régiségek, 2,9)

Míg aludt a fáraó, látomása volt álmában: Egy mérleget látott, egyik serpenyőjében egész Egyiptom földje benne volt, a másikban pedig a kicsi bárány, egy juhnak a kicsinye. És ez a serpenyő alábillent. Mindjárt hívatta is Egyiptom mágusait, és elbeszélte nekik az álmát. Jannesz és Jambresz, a két főmágus mindjárt szót kért, és így szólt a fáraóhoz: „Izrael közösségében egy gyermek fog születni, aki egész Egyiptomot el fogja pusztítani." Egyiptom királya, a fáraó ezért adta azt a parancsot az egyiptomi bábáknak, ... *(Jeruzsálemi Targum)*

c/. A Messiás

Olvassuk el a Szám 23-24-et: Ez elbeszéli Izrael pusztai vándorlását, vonulását az Ígéret földjére. Éppen Moáb határában táboroznak. Bálák király hallott arról, hogy ezt a népet nem lehet feltartóztatni útjában. Félelem szállja meg, és Bálám prófétához fordul, hogy e nép isteni útjának egy isteni átokkal vessen véget. Bálám nem moabita, a hazája a Jordántól keletre, Moáb földjén, Peorban van (Szám 22,5). A moabita király óhaját küldöttek közvetítik; Bálám azonban ellenszegül. Mint Isten embere, Isten akarata inkább kötelezi őt, mint a királyé. És tudja Istentől, hogy Izrael áldott nép. Végül eljön Bálám, és ő is megáldja a népet. Mikor a felháborodott király vissza akarja őt küldeni hazájába, kérés nélkül adott szózatával nyilatkozik a nép jövőjéről. Így szól:

„Látom őt, de nincs még itt
Nézem őt, de nincs még közel.
Csillag támad Jákobból,
és királyi pálca kél fel Izraelből" (Szám 24,17).

Bálám egy uralkodót lát, aki Jákob házából fog támadni. Moábot le fogja győzni. Uralma hasonlítani fog egy fénylő csillag felragyogásához.

A zsidó Haggada szerint Bálám a pogányok utolsó prófétája, és minden mágus atyja. Őt és két fiát, Janneszt és Jambreszt, a két főmá-

gust egy pogány király Palesztinába hívja, hogy átkozza meg Izraelt. Arra kényszerül azonban, hogy Izrael jövendő diadalát jövendölje meg, amely a Messiásnak, Jákob csillagának megjelenésekor fog bekövetkezni. Az újszülött király, a Messiás a világ ura lesz.

2.) Üldözött és veszélyeztetett királyi gyermekekről szóló elbeszélések

Kalevala

Egy Kalervo-lány van élve,
Méhebeli nagy terhével,
Untamo azt megkíméli,
Elviszik velök vitézi,
Pici putri porlójának,
Padlata sikálójának.
Telt az idő egy keveset,
Kis fiúgyerek született
A szerencsétlen szülőtől.
Mi néven nevezzék őt el?
Anyja hívta Kullervónak,
Untamo a bajvívónak.
Betették piciny pulyácskát,
Gyömöszölték gyönge árvát
Pólyába, hogy ott pihenjen,
Bölcsőbe, hogy ringjon-rengjen.
Bölcsőben a kisded rengett,
Kisded rengett, haja lengett,
Rengett egy nap, rengett másnap,
Harmadnap is ráadásnak,
Hát a fiú fickándozik,
Fickándozik, nyújtózkodik,
Pólya-övét összetépve
Jut takarója fölébe,
Eltöri a hársfa pólyát,
Szétszaggatja ringye-rongyát.
(Untamo a gyermeket el akarja pusztítani)

Régi örmény ének

Vajúdott az ég és a föld,
Vajúdott a bíborszínű tenger,
Vajúdott a tengerben a vérpiros nád,
A nádszálból füst tört elő,
A nádszálból láng tört elő,
A lángból egy fiúgyermek pattan elő:
A tűz rajta haj volt,
A tűz szakálla volt,
S a két szeme nap volt.

Romulus és Remus

Korán reggel kiment a folyó partjára Silvia, a Vesta-szűz, hogy friss vízben mossa meg a templom szent eszközeit: ringó léptekkel haladt a szelíd lejtésű part felé és fején hordozta az agyagkorsót. Amikor odaért, letette az edényt, maga leült a földre, hogy megpihenjen egy kissé, keblét a szél felé tárta és megigazgatta zilált fürtjeit. És amíg ott pihent, az árnyékos füzek, a csicsergő madarak és a víz könnyed csobogása álmot idéztek szempilláira.

Meglátta Mars és megszerette, és a leány nem tudta, hogy álmában az isten ölelte meg. Mire felébredt, Mars magzatait hordta szíve alatt. Egy fűzfának támaszkodva rebegte:

– Vajha szerencsés lenne az álmom! Ott álltam az oltár mellett, a gyapjúszalag leesett homlokomról és két pálmafa nőtt ki belőle. Az egyik magasabb volt, mint a másik, dús ágaival az egész földet betakarta és lombozatával a csillagokig ért fel. De nagybátyám ki akarta vágni mindkettőt - a szívem megremegett, amikor ezt láttam. Mégis, Mars madara, a harkály és a farkas megvédte mindkettőt.

Így szólt Vesta papnője, közben megtelt tiszta vízzel a korsó, s bár ereje megfogyatkozott, Silvia fölemelte.

Romulus és Remus anyja lett Silvia, mire kitelt az ideje. Amikor megtudta ezt a kegyetlen Amuleus, aki bátyjának, Numinatornak, Silvia apjának a királyságát bitorolta, megparancsolta szolgáinak, hogy öljék a Tiberis folyóba az újszülötteket. De a víz habjai visszariadtak a bűntől és gyöngéden kitették a szárazra a kisfiúkat. És farkas szoptatta őket és harkály hordott nekik eleséget, amíg rájuk nem talált Faustulus, a derék pásztor, aki feleségével, Acca Larentiával felnevelte mindkettőt. *(Trencsényi-Waldapfel: Mitológia)*

Osiris

Titkon tartotta meg menyegzőjét Kronosszal Rhea, de Hélos, a mindent látó Nap észrevette és átkot mondott rá, hogy ne legyen hónap, sem pedig esztendő, amelyben világra hozhatná gyermekeit. Hermés, aki maga is szerette az istennőt, Selénével, a Hold istennőjével kockázott egyszer és a játékban elnyerte minden napnak a hetvened részét, e töredék napokat öt egész nappá egyesítette, s mint toldaléknapokat csatolta a tizenkét harmincnapos hónapból álló év 360 napjához. Ez az öt nap, amely kívül áll az éven és a hónapokon, az istenek születésnapja.

Az elsőn született Osiris. Mikor megszületett, isteni hang jelentette, hogy a mindenség ura a világra jött. Egy Pamylés nevű ember Thébában éppen vizet merített, amikor a hangot meghallotta Zeus temploma felől, mely meghagyta neki, hogy hirdesse fennszóval: megszületett a nagy király, a jótevő Osiris. Ő fel is nevelte Osirist, mert rábízta Kronos s az ő tiszteletére jött szokásba Pamylií ünnepe.

(Trencsényi-Waldapfel: Mitológia)

A legenda szerint a gyermek születésekor megremegett a világ középpontjában álló Méru hegye. Rendkívüli események történtek: a gandharvák, az égi muzsikusok örömódákat kezdtek zengedezni, s az apszarák, tündérek táncra perdültek a földön; új források fakadtak; kivirultak, s teljes pompában tündököltek az addig szunnyadó virágok. A gyermek azonnal a földre lépett, és hét lépést tett meg: lépései nyomán a Lumbiní-ligetben hét fényes csillag ragyogott fel. Majd a négy világtáj irányába fordulva, harsogó hangon, mint egy oroszlán, a következőket adta a világ tudomására:

Én vagyok a világnak az éle,
Én vagyok a világnak az éke,
Én vagyok a világnak a véne,
Utolsó ez a születés; Nincs többé újjászületés. *(Téchy: Buddha)*

A Noé születésekor történt csodákról és jelekről

106.1. Kisvártatva fiam, Matuzsálem, feleséget szerzett fiának, Lámekhnek; az terhes lett tőle és fiút szült. Teste fehér volt mint a hó, és piros, mint a rózsavirág; haja fehér volt, mint a gyapjú, és szemei olyanok voltak, mint a napsugarak. Ha kinyitotta a szemeit, úgy bevilágították a házat, mint a Nap, úgyhogy az egész ház nagyon világos lett. Erre felállt a bába kezei között, kinyitotta száját és imádta az Igazságosság Urát. Akkor megijedt tőle atyja, Lámekh, elmenekült, és atyjához, Matuzsálemhez jött. Azt mondta neki: - Különös fiút nemzettem; nem olyan, mint egy ember, hanem az ég angyalainak gyermekeihez hasonlít. Természete más, (mint a miénk) és nem olyan, mint mi vagyunk; szemei olyanok, mint a napsugarak, (és) arca dicsőséges. Nekem úgy tűnik, hogy nem tőlem, hanem az angyaloktól származik, és félek, hogy az ő idejében majd csoda történik a földön. . .

18. Most pedig add tudtára fiadnak, Lámekhnak, hogy az, aki született, valóban az ő fia, és nevét Noénak hívja. *(Hénokh könyve)*

3.) Üldözött és veszélyeztetett királyi gyermekekről szóló elbeszélések, motívumtáblázat

		Mózes			
1.	álom, prófécia, jóslat				
2.	az álom jelentésének megfejtése: mágus, asztrológus, stb.				
3.	ijedtség				
4.	reakció: gyermekgyilkosság				
5.	megmenekülés: álom – szökés – megmentő				
6.	pótáldozatok: gyerekek, anya, stb.				

4.) Ószövetségi vonatkozások

„De te, Efrata Betlehemje
kicsiny vagy ugyan Júda ezrei között,
mégis belőled származik majd nekem
Izraelnek jövendő uralkodója." *(Mik 5,1)*
„Te legeltesd népemet, Izraelt, s te légy Izrael fejedelme."
(2 Sám 5,1)
„Egyiptomból hívtam ki az én fiamat."
(Óz 11,1)
„Hang hallatszik Rámában,
gyászének, keserves sírás:
Ráhel siratja fiait:
nem akar megvigasztalódni
fiai miatt, mert nincsenek többé." *(Jer 31,15)*
„Aztán meghalt Ráhel, és eltemették azon az úton, amely Efratába, vagyis Betlehembe visz." *(Ter 35,19)*
„Nemzetek jönnek majd világosságodhoz,
és királyok felragyogó fényedhez." *(Iz 60,3)*
„Tarzis királyai és a szigetek hordjanak adományokat,
Arábia és Sába királyai ajándékokat hozzanak." *(Zsolt 72,10)*

A menekülés-motívumhoz (Mózes):

13 Másnap ismét kiment, és azt látta, hogy két héber ember civódik. Azt mondta erre annak, aki jogtalanul cselekedett: »Miért ütöd felebarátodat?« **14** Az így felelt: »Ki tett téged fejedelemmé és bíróvá fölénk? Talán meg akarsz ölni, ahogy tegnap megölted az egyiptomit?« Megijedt erre Mózes, és azt mondta: »Hogyan derülhetett ki ez a dolog?« **15** De a fáraó is hallott a dologról, és halálra kerestette Mózest. Erre ő elmenekült a fáraó színe elől, és Mádián földjén telepedett meg."
(Kiv 2,13-15)

7 Az Úr ezután azt mondta neki: »Láttam népem nyomorúságát Egyiptomban, hallottam kiáltását a munkafelügyelők kegyetlensége miatt, **8** és ismerem szenvedését. Leszálltam tehát, hogy megszabadítsam az egyiptomiak kezéből, és kivezessem arról a földről egy jó és tágas földre, egy tejjel és mézzel folyó földre, a kánaániak, a hetiták, az amoriták, a periziták, a hivviták és a jebuziták lakóhelyére. **9** Mert Izrael fiainak kiáltása felhatolt hozzám, és láttam sanyargatásukat, amellyel az egyiptomiak nyomorgatják őket. **10** Most tehát jöjj, hadd küldjelek a fáraóhoz, hogy kivezesd népemet, Izrael fiait Egyiptomból!«

11 Mózes erre azt felelte Istennek: »Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek, és kivezessem Izrael fiait Egyiptomból?« 12 Ő azt mondta neki: »Én veled leszek! Ez legyen a jel számodra, hogy én küldtelek: miután kivezetted népemet Egyiptomból, ezen a hegyen fogtok szolgálni Istennek!«" *(Kiv 3,7-12)*

5.) Dráma öt jelenetben

Máté két fejezetében a gyermekségtörténet 5 egységből áll, mondhatni dráma öt jelenetben:

- a bölcsek felbukkanása Jeruzsálemben,
- továbbküldésük Betlehembe és a bölcsek hódolata,
- menekülés Egyiptomba,
- a betlehemi gyermekgyilkosság,
- visszatérés Egyiptomból, Betlehem helyett Názáretbe.

A bölcsek

Máté külön motívuma, feltehetően szerepük összefügg Máté teológiájával: Izrael és a pogányok problematikájával a kereszténységben. Mátét az érdekli, hogy Izrael miért utasította vissza Jézust, az ő Messiását, és hogy helyüket Isten a pogányoknak adta (vö. Mt 21,33-44; 28,19). A bölcsek a pogányokat reprezentálják a gyermekségtörténetében. Mivel nem birtokolják Isten szavát, a Szentírást, Isten egy csillag által vezeti őket.

A csillag

Nem egy hagyományos asztrológiai jelenséggel állunk szemben, ez egy csodálatos csillag, amely északról dél felé halad és egy ház fölött megáll. A görög kultúrkörben minden embernek van egy csillaga, amely születésekor megjelenik és halálakor lehullik (Ábrahám - haggada) (Szám 24,17). Jézus születésével feljött ez az új csillag („láttuk csillagát"): Jézus maga a csillag.

A király és a város riadalma

Vajon a csillag miért nem vezette a bölcseket egyenesen Betlehembe, miért a jeruzsálemi kitérő? Szükség volt az isteni kinyilatkoztatás elhangzására.

-*„Láttuk csillagát napkeleten"*

A vallástörténet ebben a régi nagyok születésének csillagmotívumát látja, akiknek a nagyságát és fontosságát jelzi a világnak (lásd Caesar, stb).

A korabeli zsidó irodalom is használja, mint jelet, többnyire a Messiás megjelenésével kapcsolatban, de Bar Kochbát is a Csillag-Fiának nevezi., ami az ő messiási küldetésére utal.

A csillagok jelentése a régiek életében fontos szereppel bírt. Az emberi sorsokat, életeket összekapcsolták a csillagokkal, ha egy új csillag feljött, az egy ember születését jelentette, a csillaghullás pedig egy ember halálát.

A mi emberi életünk összeköttetésben van a makrokozmosszal. Néhány asztrológus a betlehemi csillaggal kapcsolatban a Jupiter és a Saturnus különleges együttállását véli felfedezni (és az ahhoz kapcsolódó fényjelenséget). De Máté nem együttállásról beszél, hanem kifejezetten egyetlen csillagról, egy csodás csillagról, amely ráadásul vándorol az égen, Jeruzsálem, majd a betlehemi ház fölé és ott állva marad. Valószínűleg nem egy rendkívüli természeti esemény leírásának tanúi vagyunk itt, hanem egy belső valóságé: ahogy mi hagyjuk magunkat vezetni a fénytől, amely felgyulladt számunkra és amely Jézushoz vezet. A szívünk nagyon is érti a csillag szimbolikáját.

„Napkeletről bölcsek érkeztek"

Nem három királyról van itt szó, ahogy ábrázolni szokták a festményeken és ahogy az egyházi évben ünnepeljük őket, hanem három bölcsről, akik ismerik a csillagok jelentését, akik a pogány világ tudományos elitjét jelentik. A kelet babiloni területre utal. Hódolatuk a gyermek előtt a mindenség hódolatát jelzi. („Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön" Mt 28,18). De talán még az az őskeresztény megállapítás is megfogalmazódik benne, hogy a pogányok előbb felismerték Isten Fiának érkezését, mint a hívők, a zsidók.

Mi a magunk számára felismerhetjük bennük a kereső embert, aki nem elégszik meg azzal, hogy valamit megtudott felülről, hanem útnakindul, hogy személyesen megismerje, és a jelentéktelenség, a kicsiség ellenére is felismerik a Gyermekben a lényeget.

„Heródes király meghallotta ezt, megrettent és vele egész Jeruzsálem"

Máté a zsarnoki Heródest szembehelyezi a Messiásgyermekkel. Heródes annyira féltette hatalmát, hogy egy korabeli mondás szerint: Inkább lennék Heródes disznója (hüs), mint fia (hüios), mivel fiait leölette, nehogy ellene támadhassanak.

A gyermekgyilkosság ténye irodalmilag nem bizonyítható (Flavius nem említi), az önkény és erőszakuralom, valamint a hatalom nélküli gyermek közti különbséget akarja ábrázolni.

Heródes alakja visszautasítást kelt bennünk, mivel semmilyen eszköztől nem riad vissza, hogy önmagát mások fölé helyezhesse.

Az írástudók pont ellentétei a pogány mágusoknak. Felismerhetjük bennük a hívő ember magabiztosságát és az elbizakodottságot, amelylyel az igazság birtokosának híve magát tétlen marad, nem tesz semmit, hogy megismerje azt, amiről tud. Biztonságának, révbeérkezettségének tudata akadályozza a továbbkeresésben.

Menekülés Egyiptomba

Az életveszély itt több annál, mint csupán egy történet a gyermekség-evangéliumokból. A Mt 2. belevetít egy sorsot: A Messiás részese népe sorsának, amelynek ugyancsak menekülnie kellett egy zsarnok – a fáraó – elől menekülnie kell, és ebben váltak Isten népévé és Isten pedig az ő szabadítójukká. Jézusra alkalmazza a nép sorsát, az ő személyébe tömöríti.

Gyakran mi magunk is, amikor egy hatalom uralma elől menekülnünk kell és ez javunkra fordul, megszabadulunk a függőségünkből.

Visszatérés Izraelbe

Mint a nép, úgy József is visszatér a Gyermekkel és anyjával Izraelbe. Fejlődés az ábrázolásban, hogy egy ilyen jelentős Gyermek nem Betlehembe, Dávid városába tér vissza, hanem egy teológiai jelentéssel nem bíró, jelentéktelen galileai városban, Názáretben telepszik le.

Isten népének megmentő vezérét ismerjük fel a Gyermekben. Így emlékezetünkbe idézhetjük a mi Messiásról alkotott elképzeléseinket, amely gyakorta teljesen más. Máté gyermekségtörténete újra föltesz nekünk a kérdést: Kicsoda nekünk Jézus?

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Várj és ne félj (Énekelj az Úrnak c. énekes könyv)		énekes könyv 488. oldal, 5 perc
2. Máté gyermekségtörténetének összehasonlítása a haggadikus elbeszélésekkel, azonos motívumok keresése Lásd Bevezetés 1.	kiscsortos, írásbeli munka, utána megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szöveg külön lapon, haggadikus szövegek, színes ceruzák 30 perc
3. Azonos motívumok az üldözött és veszélyeztetett királyi gyermekekről szóló elbeszélésekben A táblázat kitöltése a szövegek elolvasása után, utána összehasonlítás Máté szövegével. Lásd Bevezetés 2.3.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés	mindenkinek fénymásolt szövegek, táblázatok, szentírási szöveg 30 perc
4. Ószövetségi helyek, idő és személyek újraalkalmazása Máté gyermekségtörténetében A megadott szentírási helyek kikeresése. Lásd Bevezetés 4.	párosával dolgoznak, után csoportos megbeszélés az óravezető vezetésével	Szentírás, ceruza, jegyzetfüzet 30 perc
5. Máté gyermekségtörténetének Lásd Bevezetés 5.	csoportosmegbeszélés az óravezető vezetésével és magyarázatával	20 perc
6. Közös ima, ének	kötetlen ima, ének	kotta, gyertya, gyufa; 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

Budapest, 2003. augusztus 20.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Máté szerinti gyermekségtörténet
meditatív, élményszerű feldolgozása

A.) Alapgondolat

A főparancs azt mondja „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből"(Mk 12,30). Tehát a hit nem csak értelmi tevékenységet jelent, hanem a teljes ember odafordulását Istenhez. A Gyermekség-evangéliumokkal való eddigi foglalkozásaink során főleg racionális oldalról közelítettük meg a szövegeket. Az ószövetségi és más szövegekkel való összehasonlításuk, belső szerkezetük kibontása a jobb megértést segítették. Most, befejezésként egy olyan foglalkozás következik, amely lényünk többi részét, a szívünket, a lelkünket, a testünket is be akarja kapcsolni a megtestesülés misztériumának belsővé tevésébe. A meditációban megpróbálunk érzelmileg belekapcsolódni a Szentírás szövegébe, kapcsolatot létesítünk közte és a saját valóságunk között, a különböző szereplőkkel való azonosulás során.

B.) Szentírási szövegek: Mt 1-2. fejezet

C.) Bevezetés

1. Gyerekké lenni

(Zene nélkül, tompa fény, félhomály)

Összekuporodunk a földön. Gyermeknek lenni azt jelenti, hogy kicsik vagyunk, hatalom nélkül, akinek könnyen átnéznek a feje felett, jelentéktelen, aki onnan lentről egészen más perspektívában látja a világot, mint a felnőttek. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

Üresek a kezeim ... Teljesen másokra szorulok az élethez szükséges élelemben és mindenben. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

Mint gyermek nagy erőt és vágyat érzek, hogy növekedjem, kibontakozzam, kifejlődjek. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

(Kicsit több fény)

Lassan növekedni kezdek, felemelkedem, hogy nagy legyek, kinyújtózom. Más perspektívából látom a világot. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

2. Királynak lenni

(Halk zene - elektronikus zene
vagy Tomita: Pictures at an Exhibition)

Felülről tekintek mindenkire. Ha lábujjhegyre állok, még nagyobb vagyok. Magasan hordom a fejem, koronát viselek *(a egyik kezemmel koronát formálok a fejemen)*, a nyakamat mereven tartom, nem nézhetek lefelé, mert leesik a koronám. Királyi palástot viselek *(a másik karomat mereven eltartom magam mellett)*, ez távolságot teremt köztem és mások között. Magas hivatalt töltök be, nagy felelősséget viselek, fontos pozíciót töltök be. Méltóságteljesen és kimérten lépkedek, mindenkit lenézek. *(A zene hangosabb lesz)* Nem nézek többé arra, ami lent van, mereven tartom a nyakam, csak a pozíciómra figyelek, a sikereimre, a méltóságomra ... *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

(Disszonáns zene szólal meg)

Meg kell őriznem a koronám. El akarják rabolni tőlem, le akarják rántani a fejemről - irigységből, rosszakaratból, féltékenységből. Veszélyben van a sikerem, a felemelkedésem, a pozícióm. Félek. Bizony-

talanul állok lábujjhegyen. *(Magas hangon mondva):* A félelem már a torkomig ér. Nem tudom többé megtartani a koronám, le kell vetnem a palástom.

3. Nem tudom többé megtartani a helyem. Védekeznem kell

Le kell ereszkednem a földre, nem lehetek többé nagy. *(Ütések hangja):* Szabad kezekre van szükségem, hogy védekezni tudjak. Csapkodok magam körül, mindenki ellen védekezem, ami fenyeget: engem, a sikereimet, a nagyságomat, a dicsőségemet, a biztonságomat, a tekintélyemet. Legyőztek.

(Kialszik a fény, itt a vezető rövid szünetet tart)

4. Menekülés

Nem tudom többé megóvni magam. *(Üvöltő hangok):* Megszököm, védelmet keresek, egy helyet, ahol elrejtőzhetek. A kezem közé rejtem az arcom, űzve, hajtva elszaladok onnan. A félelmet a hátamban érzem. Félelem a jövőtől? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Félelem a vétkeimtől? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Félelem az öregségtől? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Félelem a haláltól? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Félelem saját magamtól? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Rohanok egyre tovább, hogy elrejtőzzek, fejem a vállaim közé húzom, egyre kisebb leszek, összekuporodoM. Becsukom a szemem, a kezem közé rejtem az arcomat.

(Itt a vezető rövid szünetet tart, majd megszólal a zene)

5. A csillag hív

Csendben vagyok, hallgatok és várok, talán van még remény. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Senki nem hallja néma kiáltásomat? Létezik fény a sötétségemben? Létezik egy szó az én szavak nélküli állapotomban? Egy csillag az én mélységes éjszakámban?

(Vivaldi D dúr Concerto gitár és vonósok, Lassú tétel, halkan)

Hallgatok, belefülelek a sötétségembe. Nem szól valahonnan valami dal a fülembe? Nem hangzik egy hívás számomra? Lassan felemelem a fejem, szétnyitom a védekezőn szemem elé helyezett ujjaimat. Nem ragyog ott egy csillag? *(Feltűnik egy fény)* Kikukucskálok az ujjaim között. Lassan leengedem a kezem az arcom elől. Ott egy csillag,

amely megtalált. *(A zene kicsit hangosabban szól)* Hívogat engem. Kicsalogat a biztonságomból? Vezetni fog vagy félrevezetni? A hangja lágy és eddig soha nem hallott. Kockázatot ígér, biztonság nélkül, hosszú utat, egyedül, ismeretlen jövőt, erős vár nélkül. Csillag vagy csak lidércfény? Hová menjek? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

6. Az indulás

A vágyam kifeszül, mint egy szárny, a csillag után nyúlok. Lassan felegyenesedem, a lábamra állok, megteszem első tapogatózó lépéseimet a csillag irányába, elindultam. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

7. Úton

(Zene: Pusztai vándorlás)

Nem tudom hová vezet a csillag. Egyszerűen csak megyek. Rábízom magam. Nem nézek messzebbre, mint a következő lépésem. Az út fáradságos, meredek, viharon és sötétségen keresztül, szélben, pusztaságban. Kísértés, hogy megálljak: Vajon tévútra vezetett engem a csillag, bolonddá tett? *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

De bírom a Te ígéretedet: Ne félj! Ha vízen mész keresztül: én veled vagyok. Ha tűzön mész keresztül: én veled vagyok. Ha szomorú vagy: én veled vagyok. Ha segítségre szorulsz: én veled vagyok. Ha sötét van körülötted: én veled vagyok. Ha egyedül vagy és elhagyatva: én veled vagyok.

Te velem vagy. Csillagot küldesz nekem, amely világít előttem. Őt követem, nem a tanítók betű szerinti bölcsességét, nem a hatalmasok parancsát. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

Először mindenki egyedül megy. De az emberek, akik a csillagot követik, egymásra találnak, kezüket nyújtják egymásnak, vigyáznak egymásra. Együtt mennek az úton. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

8. A Gyermek

(Bach: Choral „Jesus bleibet meine Freude", hangszeres feldolgozás)

A csillag azt mondja: Kelj föl! Szent az a hely, ahol állsz. Hajolj meg, alázd meg magad!

Istennel találkozol a Gyermekben, egy jelentéktelen, tehetetlen, szegény gyermekben - a benned lévő gyermekben is. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* Összeteszem a kezem, mint egy csészét, hogy a Gyermekhez vigyem ajándékaimat. Talán az értékes edények a hosszú várakozásban régen eltörtek. De a Gyermek a cserepeket is elfogadja. Talán az eszményeim tömjénfüstje is semmivé lett, talán a nemes mirhából is csak egy keserű íz maradt a számban. De a Gyermek elfogadja az én félresikerültségemet, sikertelenségemet, kiábrándultságomat, fásultságomat. Mindenestül befogad szeretetébe.

(Itt a vezető rövid szünetet tart)

9. Megajándékoznak

(Bach: Largo a Karácsonyi szimfóniából)

Mindent a Gyermeknek adok. Üres a kezem. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)* És Isten mindig újra betölt engem: élettel, szeretetével, a rám mondott „igen"-jével. Érzem a levegőt, a meleget, a érverést, a leheletét a kezemen: Élet. Élettel megtelt kezeimet az arcomhoz emelem, az élet vizét iszom belőle, belemerítem az arcomat, hagyom, hogy átfolyjon rajtam ez az eleven áramlat. Újra és újra megtöltöm kezemet az Ő gazdagságából, újra és újra megfürdöm az Ő rám mondott „igen"-jében. *(Itt a vezető rövid szünetet tart)*

10. Egy másik úton vissza

(Itt mindenki meggyújtja a maga kis mécsesét
a középre helyezett nagy gyertyáról)

Nem maradhatok a csodánál ülve. Nem birtokolhatom a Gyermeket. Nem ragadhatom meg az élet leheletét. A csillag újra és újra hív, új indulásokra. És én mindig újra felkelek, hogy visszatérjek a hétköznapjaimba. De ez már egy másik út. Mássá váltam. A Te rám mondott „igen"-ed mindig más, mindig új. Mindig más alakban jön felém. És a szív és a kéz telve az Ő szeretetének gazdagságával.

(Itt a vezető rövid szünetet tart)

11. Befejezés

A résztvevők kört formálnak és elénekelnek egy éneket, pl. a Gyújts éjszakánkba fényt.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Bevezetés: A résztvevők közösen kialakítják a teremben a meditációhoz szükséges teret, majd az óravezető elmondja a meditáció menetét, lásd Alapgondolat és Bevezetés		a bútorokat félre tolva szabaddá teszszük a teret 15 perc
2. Máté gyermekségtörténetének meditatív feldolgozása Az óravezető lépésről lépésre vezeti a résztvevőket, lásd Bevezetés 1.	mozgásmeditáció, csoportos foglalkozás, az óravezető irányításával	állólámpa vagy más tompított fényforrás, zenei anyag, (magnókazetta vagy CD), lejátszó, gyertya, mécsesek, gyufa 30 perc
3. A meditáció során átélt élményekről való beszélgetés	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	60 perc
5. Közös ima, énekek	kötetlen ima, karácsonyi énekekkel	gyertya, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvennegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2003. december 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Kételkedés és a kételkedés legyőzése – a hitetlen Tamás

A.) Alapgondolat

Tamás még azok közé tanítványok közé tartozik, akik szemtanúi a Feltámadott megjelenésének. A későbbi hívők nem részesednek ebben kegyelemben. A mennybemenetel után az Úr a közösségével marad Szavában, Lelkével és az Eukarisztiában. „Boldogok, akik nem láttak, és mégis hittek" (Jn 20,29). Az olyan hit, amely csak jelekre és csodákra támaszkodik, tehát maga akarja meghatározni a feltételeket, János evangelista véleménye szerint nem igazi hit (vö. Jn 2,23; 6,26-40). Az igazi hit: hit Jézus szavában. Az ilyen hit, amit kér, mindent elnyer, mint utólagos megerősítést.

Miért hiszünk végső soron? Mert a Lélek a „test szerint gondolkodó emberből" „Lélekből születettekké" tesz; mert a Lélek képessé tesz bennünket „hinni anélkül, hogy láttunk volna" (20,29), azaz hinni tanúságszó alapján. A jánosi nemzedék helyzete ez, de a miénk is.

B.) Szentírási szövegek: (Jn 20,19-29)

C.) Bevezetés

1.) „Én nem hiszem" (Jn 20,25) – Tamás mondata eszünkbe juttatja a többi szentírási helyet is, ahol Jézus szemére veti kortársainak, s legfőképpen a tanítványoknak, hogy mennyire hitetlenek (Mt 21,21; Mk 4,40; Lk 17,5; Mt 17,17.20; Mt 9,19.24; Lk 9,41; Jn 4,48; Jn 20,27; Mk 16,14; Mk 6,6; Mk 10,27). „Hacsak nem látom kezén a szegek nyomát, és ujjamat a szegek helyére nem helyezem..." (Jn 20,25). A valóságot érzékszerveinken keresztül tapasztaljuk meg. Tamás érzékszervein keresztül akar meggyőződni a Feltámadott valóságáról.

2.) A szövegelemző munkalap fejléce

hely	idő	személyek	cselekmény	ismétlések	ellentétek

3.) Fontos motívumok

Két fő motívum: Krisztológiai hitvallás (28. v.), az igazi hit, a hit a szóban, a tanú szavában.

További motívumok

Nyolc nap: megemlékezés Istentisztelettel az Úr napjára (Jel 1,10; Csel 20,7), „Békesség nektek!"

Tamás: A Jn 11,16; 14,5 szerint ő a tanítványi magatartás reprezentánsa, egyben a kételkedőké is (a húsvét előttieké és utániaké). Vö. Jn 6,67; Lk 24,38; Mt 28,17. János a 20,19-ben kihagyja a kételkedés motívumát. Tamás közvetlen találkozást, kézzelfogható tapasztalatot követel a Feltámadottól (amiről később le fog mondani). Vö. a Natanael párhuzammal (1,47-50): „Miért hiszel, mert ...?" ill. az emmauszi tanítványokkal (Lk 24,25): „Milyen nehezen hisztek ...!"

Tamás találkozása – a Feltámadottal: Jézus a szív ismerőjének bizonyul (vö. Natanael). Jézus megjelenésével megmutatja, hogy neki minden lehetséges. Tamás döntéshelyzetbe kerül, miután szavaival követelést támasztott. Jézus visszaidézi szavait, de úgy, hogy végül a hitre szólítja fel, nem pedig a tapintásra.

Tamás reagálása: Lemond a tapintásról, megelégszik a látással. A csúcspont a személyes megdöbbenés („én Uram, én Istenem!") – valójában krisztológiai hitvallás. (Ugyanígy a Jn 1,1.18-ban; vö. a következő hivallásokkal: Jn 1,49; 4,42; 6, 69; 9,37; 11,27; 16,30; 20,16; 17,5; 20 31. Szavak alapján hinni: Jn 4,48; 6,68).

Tamás és a közösség: Mivel Tamás a Tizenkettőhöz tartozik, az első generációhoz, a szemtanúkhoz – akik „láttak" –, ő a megtestesítője a Jézus „megjelenéséről" szerzett tanítványi tapasztalatnak. Ebben a későbbi hívők nem részesednek. A befejező makarizmus egyetlen a János evangéliumban (a 13,17-en kívül).

4.) Meditáció

Minden résztvevő kap egy kis gallydarabot (nem egészen ujjnyi vastagot), és az érintésen keresztül keres egyéni észlelést. Törje el a gallyat és tapogassa meg a törés helyét. Így a résztvevők egyéni tapasztalatot szerezhetnek arról, hogy mit is akart Tamás, amikor ujjait a szegek helyére akarja helyezni és kezét Jézus oldalába. Utána megosztják egymással a tapasztalataikat.

A csendben lassan elismétlik „Boldogok, akik nem láttak, mégis hittek!"

A résztvevők Tamáshoz hasonlóan megpróbálnak egy személyes hitvallást megfogalmazni, amelyet csendes imában egymás után ki is mondanak.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Bevezetés: A résztvevők beszélgetnek a „hitetlen Tamás" történetéről. Néhány percig szemléljük a Tamást ábrázoló képet. Kérdésekkel segíthetjük a gondolkodást: Honnan van Tamás hitetlensége, a mi hitetlenségünk? Nem érthető, természetes ez a fogni akarás? Miért feddi meg Tamást az Úr? Utána a tapasztalatokat megbeszéljük. Ld. Bevezetés 1.	egyéni képmeditáció, a vezető segítő kérdéseivel, utána, csoportos megbeszélés	kép 15 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
2. Szövegmunka: **1. *Szövegelemzés:* Jn 20,24-29 és a 20, 19,23** Egyéni elemző munka. **2. *Szövegösszehasonlítás:*** **Jn 20,24-29 és a Jn 20, 19,23** Mit domborít ki az evangelista az azonos motívumokkal? Mik az eltérő motívumok, miért? Milyen kérdést vet fel a szöveg? (Tamás nem kapta meg a küldetést, a hatalmat és a Lelket?)	egyéni, írásbeli munka csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg, munkalap 2 példányban, ld. Bevezetés 2. 60 perc
3. A Jn 20,24-29 szöveg szerkezete: ***Hitetlenség:*** 24. v. Bevezetés = A találkozás előkészítése (vö. emmauszi tanítványok) ***A hitetlenség legyőzése:*** 26. v. Találkozás a Feltámadottal - fordulat: „Ne légy hitetlen, hanem hívő" (felszólítás a hitre). ***Hitvallás:*** 28. v. Tamás reakciója: lemond az érintésről – a hit alapja a látás – krisztológiai hitvallás ***Makarizmus:*** 29. v. Jézus (a Feltámadott) befejező szava: Makarizmus. Boldogok, akik nem láttak és mégis hittek (csak a szó annak a tanúsága, aki látott). – Lásd Bevezetés 3.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	30 perc
5. Meditáció Lásd Bevezetés 4.		gallyak, 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2004. március 20.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Példabeszéd az apa két fiáról

A.) Alapgondolat

A zsidó öröklési törvény szerint az apa halála után az elsőszülött fiú lett a családfő, az apa javaiból két részt örökölt. Szokatlan a történetben szereplő kisebbik fiú kérése, hogy már az apa halála előtt kikéri az örökségét. Racionális oka az lehetne, hogy a család közös gazdaságában végzett munkájával nem akarja az idősebb fiú majdan öröklendő javait gyarapítani. Csak visszakövetkeztetni lehet, hogy a kisebbik fiú előre kikért öröksége, a ráeső egy rész, nem lehetett kevés: "Apám hány bérese bővelkedik kenyérben" (17.v.). Megalapozhatta volna az önálló életét, de nem így történt. Az örökséget eltékozolta. A fiatalabb fiú lecsúszása nem lehetett a család előtt ismeretlen. Az idősebb fiú, amikor szemrehányást tesz az apjának, azt mondja: "Megjött ez a te fiad, aki a vagyonodat parázna nőkre költötte" (30.v.). A történet szerint távoli vidékre ment, tehát inkább az előéletére alapozva mondja ezt az idősebbik fiú. Szóval a fiatalabb fiú már elmenetele előtt is "fekete bárány" lehetett. És az apa mégis, ezt a rossz fiút is szerette, aggódott érte, s visszavárta a mindenét eltékozló fiút: "Apja már messziről meglátta"(20.v.). És amikor meglátta, a szeretet győzött az igazságosság fölött: "Megesett rajta a szíve, eléje sietett, a nyakába borult és megcsókolta" (u.o.). A túláradó, pazarló szeretet ünneppé fényesíti a dicstelen visszatérést: "Hozzátok hamar a legdrágább és adjátok rá, húzzatok gyűrűt ujjára és sarut a lábára! Azután hozzátok elő a hízlalt borjút, vágjátok le, együnk és vigadjunk, mert ez a fiam meghalt, és

föltámadt, elveszett és megtaláltatott" (22-24.v.) A történetben az apa példázza Isten végtelen szeretetét irántunk, amely mindig kész arra, hogy visszafogadjon bennünket: Mindig van visszatérés! De példa a fiatalabb fiú is, aki megbánva addigi életét, visszatér és a sokszorosát kapja annak, mint amit remélt: a megtűrt béresség helyett az apa maga mellé emeli, visszafogadja. Az idősebb fiú igazságérzete fellázad a túláradó apai szeretet ellen. Ő nem vállal közösséget a visszatért "fekete báránnyal": "Megjött ez a te fiad" – vágja az apja szemébe, nem ül vele asztalhoz. Az emberi mérce, az igazságosság szerint igaza van, a fiatalabb fiú nem érdemli meg az ünneplést, nem érdemli meg, hogy visszafogadják. De a parttalanul áradó isteni szeretet nem méricskél, nem aszerint szereti az embert, ahogy megérdemeljük.

B.) Szentírási szöveg: Lk 15, 11-32

11 Azután így szólt: »Egy embernek volt két fia. 12 A fiatalabb azt mondta
apjának: `Apám! Add ki nekem az örökség rám eső részét!' Erre szétosz-
totta köztük vagyonát. 13 Nem sokkal ezután a fiatalabb fiú összeszedte
mindenét, elment egy távoli országba, és ott léha élettel eltékozolta va-
gyonát. 14 Miután mindent elpazarolt, nagy éhínség támadt azon a vidé-
ken, és nélkülözni kezdett. 15 Erre elment és elszegődött egy ottani gaz-
dához, aki kiküldte a tanyájára, hogy őrizze a disznókat. 16 Szeretett volna
jóllakni a disznók eledelével, de abból sem adtak neki. 17 Ekkor magába
szállt, és azt mondta: `Apámnak hány bérese bővelkedik kenyérben, én
meg itt éhen halok. 18 Fölkelek, elmegyek apámhoz, és azt mondom neki:
Apám! Vétkeztem az ég ellen és teellened! 19 Már nem vagyok méltó arra,
hogy fiadnak nevezz, csak béreseid közé fogadj be engem!' 20 Föl is kere-
kedett, és elment apjához.
Apja már messziről meglátta és megesett rajta a szíve. Eléje sietett, a
nyakába borult és megcsókolta. 21 A fiú így szólt hozzá: `Apám! Vétkez-
tem az ég ellen és teellened; már nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak
nevezz.' 22 Az apa azonban ezt mondta szolgáinak: `Hozzátok hamar a
legdrágább ruhát és adjátok rá, húzzatok gyűrűt az ujjára és sarut a lábá-
ra! 23 Azután hozzátok elő a hízlalt borjút, vágjátok le, együnk és vigad-
junk, 24 mert ez a fiam meghalt, és föltámadt, elveszett, és megtaláltatott.'
Aztán elkezdtek vigadozni.
25 Az idősebb fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazatérőben a házhoz kö-
zeledett, meghallotta a zeneszót és táncot. 26 Odahívott egyet a szolgák
közül, és megkérdezte, hogy mi történt. 27 Az így válaszolt neki: `Megjött
az öcséd, és apád levágta a hízlalt borjút, mivel egészségben kapta öt
vissza.' 28 Erre ö megharagudott, és nem akart bemenni. Ezért az apja

kijött, és kérlelte. 29 Ő azonban ezt mondta apjának: `Lásd, hány esztendeje szolgálok neked, soha meg nem szegtem parancsodat, mégsem adtál nekem soha egy kecskét sem, hogy mulathassak barátaimmal. 30 De amikor megjött ez a te fiad, aki a vagyonodat parázna nőkre költötte, levágattad neki a hízlalt borjút.' 31 Ő azonban azt mondta neki: `Fiam! te mindig velem vagy, és mindenem a tiéd. 32 De vigadozni és örvendezni kellett, mert ez az öcséd meghalt, és föltámadt, elveszett, és megtaláltatott.'«

C.) Bevezetés

1.) A szöveg feldolgozása (osztrák módszer)

a/. Valaki a résztvevők közül jól tagolva, hangosan felolvassa a szentírási szöveget, a többiek csak hallgatva, nem olvasva követik.

b/. Csöndes egyéni foglalkozás a szöveggel, írásban, a megadott kérdések alapján:

– Mi a szöveg mondanivalója? (Rövid, címszerű megfogalmazás)

– Mit nem értek?

– Milyen összefüggéseket fedezhetünk fel? (Szövegkörnyezetben, más szentírási helyekben felfedezhető párhuzamok. Jól tudjuk használni a konkordanciát)

– Mivel értek egyet? Mivel nem értek egyet?

– Mit tehetek (tehetünk) konkrétan? (Saját életünkre vonatkoztatjuk ezt a szentírási helyet)

c/. Gondolatcsere: kérdésenként vesszük sorra, hogy ki, mit válaszolt (nem kell megvitatni, részletesen megtárgyalni)

2.) A szöveg tagolása. A történet három szakaszra bontható:

– A fiatalabb fiú eltávolodása (útja elfelé) az apai háztól: Az örökség kikérése, távozás idegenbe, az örökség elherdálása, lesüllyedés, önvizsgálat

– A fiatalabb fiú visszatérése (útja visszafelé): találkozás az apával, örömünnep

– Az idősebb fiú reagálása: szemrehányást tesz az apának az örömünnep miatt

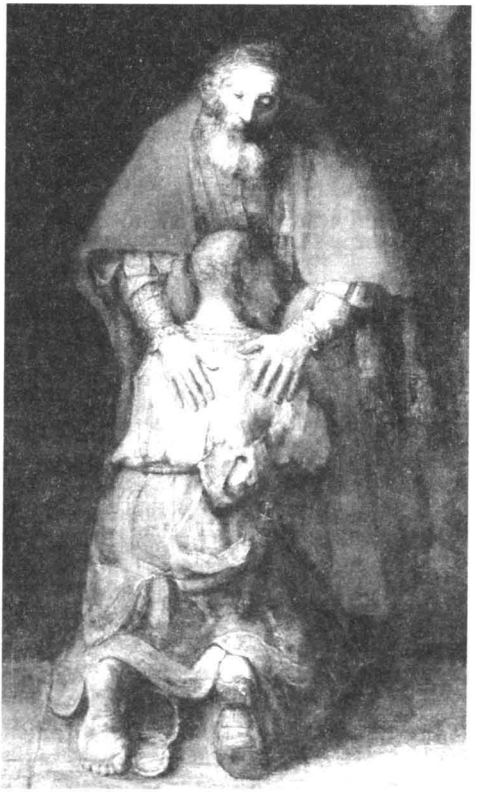
3.) Kétféle emberi magatartással szembesít a történet: a bukott, bűnös ember meghasonlása önmagával, s megtisztulása; a törvénytisztelő ember keménységével, s elbukása a szeretetlenség miatt.

Az apa félreérthetetlenül a mennyei Atya irgalmas jóságát testesíti meg: – meghagyja a fiatalabb fiúnak a szabad akaratát

– a megtérő bűnöst visszafogadja szeretetébe

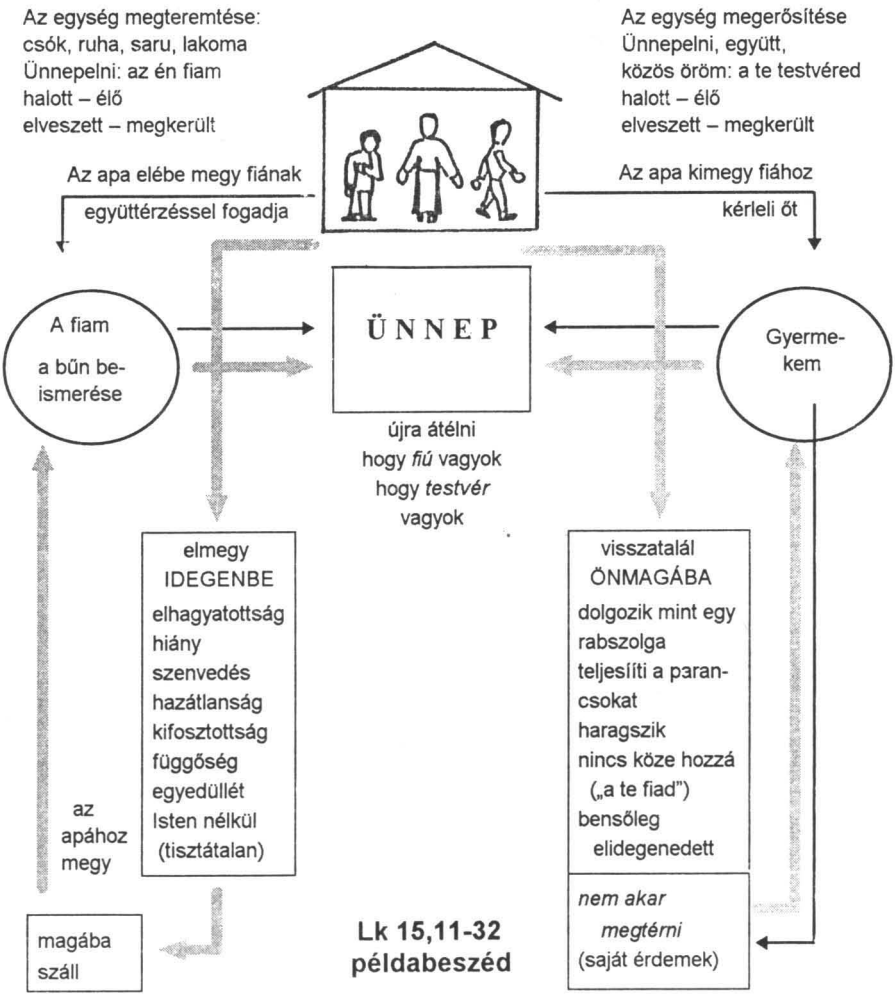
– az ünnepből önmagát kirekesztő, duzzogó, idősebb fiút sem hagyja meg tévedésében, őt is megpróbálja bevonni az isteni szeretet áramkörébe.

4.)Rembrandt: A tékozló fiú hazatérése

5.) A történet rajzos ábrázolása

Az apa és két fia

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Irgalmas Istenünk	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. gyűjtemény 481. o. 5 perc
2. Szövegfeldolgozás osztrák módszerrel, lásd Bevezetés 1.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	60 perc
3. Az óravezető kiegészítő magyarázata, lásd Alapgondolat, Bevezetés 2. 3. 5. További irodalom: Tarjányi Béla: Példabeszédek, 67. o., H. J. M. Nouwen: A tékozló fiú hazatérése	az óravezető előadása	30 perc
5. Meditáció Lásd Bevezetés 4.		Rembrandt: A tékozló fiú hazatérése, diakép, vagy reprodukció, gyertya, gyufa
6. Ének és kötetlen ima		15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenhatodik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2004. június 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Példabeszéd a magvetőről

A.) Alapgondolat

Jézus példabeszédeinek kettős történelmi helye van: az eredeti, az elhangzáskori történelmi helyük, és az ősegyházban, a misszióban, az igehirdetésben lévő helyük. A szentíráskutatók feladata, hogy a bibliakutatás különböző módszereivel felkutassák a példabeszédek eredeti értelmét, megkülönböztetve az igehirdetés során aktualizált, az adott korra és hallgatóságra alkalmazott mondanivalótól és hangsúlyoktól. A szentíráskutatók munkája nyomán (főleg a nyelvészet segítségével) ma már tudjuk, hogy már az egészen korai időkben, a Jézus halála utáni első évtizedekben bizonyos mértékben új értelmet adtak a példabeszédeknek, allegóriaként kezelték Jézus szavait. Ez az allegorikus exegézis különösen divatos volt a hellenisztikus zsidóság körében, és ez hatott a keresztény tanítókra is. A magvetőről szóló példabeszéd tanulmányozása során megkíséreljük megkeresni a Jézus saját korának szóló tanítást, és a korai egyház híveinek élethelyzete kapcsán felmerülő nehézségekre adott, aktualizált értelmezést, valamint saját élethelyzetünkre vonatkoztatva mi is megkeressük a mai kor emberének szóló tanítást.

B.) Szentírási szöveg: (Mk 4,3-9)

C.) Bevezetés

1.) A kép – Az európai hallgatóhoz a példabeszéd allegorikus jelentése sokkal közelebb áll, mert a vetés körülményei különösnek és érthetetlennek látszanak számunkra. Melyik magvető szórja a magot az útra, a kövek vagy a tüskék közé? Hogy lehet valaki ilyen ügyetlen, hogy ilyen sok mag kárbavész? És mégis: Jézus itt a korabeli Palesztína naponként ismétlődő eseményét mondja el. Ahhoz, hogy a példabeszédet jól értsük, tudnunk kell, hogy Palesztínában előbb vetnek, aztán szántanak (l. G. Dalman: Munka és szokás; W. G. Easame: Vetés és szántás; J. Jeremiás: Jézus példázatai). Tehát a példabeszédben szereplő magvető a fel nem szántott földön, az ugaron megy végig. Szándékosan hinti a magot a falu lakói által kitaposott útra, mert azt is fel kell szántani. Szándékosan vet a tövisre is, mert majd azt is beszántják. És azon a vidéken, ahol a köveket csak vékony termőréteg borítja, nem csoda, ha némelyik vetőmag köves helyre esik, mert a köveknek majd csak a megcsikorduló ekevas fog nekikütközni. Úgyhogy ami az idegen számára furcsának és ügyetlenségnek tűnik, az a palesztín viszonyok közt természetes és szabályszerű.

Tehát a mi történetünk egy olyan ún. tiszta hasonlatról szól, amely szemben a parabolával egy olyan körülményt mond el, amely mindig, újra és újra megfigyelhető, és bennünket ezzel az ismétlődő hétköznapi eseménnyel szembesít: Mindig így történik ez, vagy...? Ellentétben az allegóriával, amelynél a rejtett jelentésnek nem csak egyetlen vonatkozása van: a történet sokkal inkább egészen egy meghatározó mozzanatra van kihegyezve, amelyet fel akar fedeztetni velünk.

2.) a..) A hasonlatok többnyire hétköznapi, mindig visszatérő eseményt mondanak el; természetesen ezt nem egyszerűen, tárgyilagosan, hanem tudatos motívumválasztással és tudatos motívumépítkezéssel. Ezt az elrendezést követve jutunk el a példabeszéd meghatározó mozzanatához, amelyre a történet ki van hegyezve. A magvetőről szóló példabeszédben pl.a magvető és tevékenysége van a figyelem középpontjában, valamint a talaj különböző minőségének problémája, és az ezzel szorosan összefüggő vetés sorsa. A felépítés a példabeszéd szerint két, egymással ellentétes helyzetet ábrázol: a vetést és az aratást. A vetésnél három akadályt nevez meg, amely a

vetést veszélyezteti (4-7.v.): az utat és a madarakat, a termőréteg egyenetlenségét és a hőséget, valamint a tüskéket és bogáncsokat. Ez a három példa (figyeljünk fel a hármas számra is – a hármas szám a „kis teljesség", a hetes szám a nagy teljesség–) jelképez minden körülményt, amely a vetés sikerét fenyegeti és akadályozza (pl. további, itt nem említett veszélyt jelenthet az üszög, az aszály, a sáska stb). Szemben ezzel, az utolsó vers (8.) arról a vetésről szól, amely jól növekszik, az ugyancsak háromszoros „emelkedéssel" a háromszoros akadály hatását dönti meg. Ennyiben tehát nem egyszerű, hanem ún. kontraszthasonlatról van szó.

b.) A fenyegetettség, a vetés sikertelensége és a szerfölött meglepő, gazdag aratás közti formális kontraszt évenként megismétlődő folyamat, és egyáltalán nem magától értetődő, hogy minden ellenállás ellenére minden évben újra megtörténik a csoda.

A sikertelen oldal terjedelmes ábrázolása felől nézve az aratás csodásnak látszik. Ennek a sokat ismételt sikertelenségnek ugyanakkor az a célja, hogy a hallgatóban bekövetkezzék: a beszélő nyíltan szól a saját szorongatottságának tapasztalatairól, s ezek számára a példabeszéd a remény új játékterét akarja megnyitni. Elképzelhető, hogy valaki az ő perspektívájából nézve másképp szeretné elmondani a példabeszédet. Ez az átalakítás a jézusi példabeszéd meghatározó mozzanatát még érthetőbbé fogja tenni. A két utolsó vers például így is hangozhatna: „Más magok jó földbe estek, kicsíráztak, pompásan növekedtek, és igen jó aratást lehetett várni. Ámde jött egy jégeső, és tönkretett mindent. Ilyen az élet."

3.) Vajon miért mondta Jézus ezt a példabeszédet?

a.) Milyen problémahelyzetben mondta Jézus a példabeszédet? A Mk 4-ben olvasható példabeszéd a magvetőről, ugyanúgy, mint az ugyanott szereplő másik kettő, közös tapasztalaton alapszik: a nyilvánvaló sikertelenség (magvető), a láthatóan nyomorúságos, satnya eredmény (mustármag) és az érthetetlenség, hogy mindebből hogyan születhet mégis valami (önmagától növekedő vetés). A példabeszéd üzenete valószínűvé teszi, hogy Jézus működésében nehéz időszak következett be: a kezdeti idők sikere, a nagy galileai lelkesedés után (a Mk 3,7-ben nagy sokaság követte őt, mert hallották mit művelt) ez

a lelkesedés fokozatosan elmúlt, és Jézus egyre több nehézséggel, értetlenséggel és visszautasítással találta magát szemben. Az ellenállás a zsidó hallgatóság körében kezdődik (már a Mk 3,6-ban készül az első terv Jézus elveszejtésére), aztán ez átterjed az egyszerű emberekre is (a Mk 3,6-ban Jézus názáreti honfitársai utasítják vissza őt), és eljut egészen a teljes visszautasításig, Jézus érzi, hogy közeledik életének vége, sikertelenségben. Nyilvánvaló, hogy ebben az időben a Jézust követőknek egy része is eltávolodik tőle (Mk 7,6: Ez a nép ajkával tisztel engem, de a szíve távol van tőlem"), sőt még a tanítványok körében is értetlenség mutatkozik (Mk 8,32; 9,32). Jézus nem felel meg sem az emberek, sem a tanítványok elvárásainak: elmarad az országban a fordulat, Isten országa nem hatalommal valósul meg. Maga Jézus sem viselkedik úgy, mint a várt hatalmas Messiás, aki erősebbnek bizonyul a politikai hatalomnál, és korlátozni tudja azt. Péter heves ellenkezése Cézárea Filippiben Jézussal való konfliktushoz vezet: „Nem az Isten dolgaival törődsz, hanem az emberekével!" Mk 8,33

b.) Mi a példabeszéd válasza? Jézus a példabeszédben szembesíti a hallgatót a vetés évenként visszatérő tapasztalatával, amelyet szintén sokféle veszély fenyeget, és amelynek a legnagyobb része eredménytelen lesz, amely azonban általában mégis gazdag aratáshoz vezet. A veszélyeztetettség és az ellenállás mértéke arra utal, hogy itt csodának kell lennie. Arra hívja hallgatóit, hogy részesei legyenek ennek a tapasztalatnak, és a példabeszéd fényében új szemmel tekintsenek Jézus működésének látszólagos sikertelenségére. A külső sikertelenséggel szembehelyezi az ígéretet, hogy mindennek ellenére, minden emberi erő végessége ellenére Isten országa érvényre jut. A példabeszéd allegorikus jelentése nem a nyitottságot és a bizalmat akarja gyengíteni, hanem int, lelkiismeretvizsgálatra és tettekre indít.

A példabeszéd válasza nem annyira meggyőzni akar, mint inkább a hitre igyekszik buzdítani. A vetés és aratás természetes folyamata nem ad bizonyosságot arra, hogy abból Isten országának biztos eljövetelére következtethessünk Jézus működésében. A példabeszéd inkább a magában, Jézusban való nagy bizalomnak a kifejeződése, hogy Isten országa a saját sikertelenségén át, egyenesen az összetöretésen, erőtlenségen és tehetetlenségen át fog megvalósulni. Ezzel

fokozatosan láthatóvá válik az a mélyebb alap, hogy a példabeszéd nem kényszeríteni akar, hanem szabad meghívás: Isten országát nem lehet emberi erővel sem megvalósítani, sem idekényszeríteni. Isten országa sokkal inkább ott valósul meg, ahol erre az ember szabaddá és nyitottá válik.

A példabeszéd azt várja el a hallgatóitól, hogy lépjen ki a kérdező távolságtartó pozíciójából, és hagyja, hogy a történet egzisztenciálisan megérintse, mozgásba hozza őt: Azonosuljatok a példabeszéd csodájával, és mindent a példabeszéd perspektívájából szemléljetek. Eddigi tapasztalataitok megrögzöttségéből a remény új játékterébe hívlak benneteket. A példabeszéd segít benneteket, hogy megszabaduljatok, hogy minden lehetségest elhagyjatok: a sikertelenség látásmódját, saját elképzeléseket Isten országának megvalósulásáról, azt a felfogást, hogy Isten országát meg lehet ragadni és meg lehet valósítani emberi erővel; így nyitottá váltok valamire, ami új, meglepő, más, megragadhatatlan, mint pl. a meghaló búzaszem bőséges termése. Így beteljesedik a példabeszéd, és Isten országa meglepően gyümölcsöző eredményt hoz.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Ne félj, ne aggódj	ének kottából	Énekelj az Úrnak c. gyűjtemény 486. o., 5 perc
2. A példabeszéd elmondása emlékezetből A magvetőről szóló példabeszéd nagyon ismert. Ugyanakkor a 14-20. versben elmondott allegorikus értelmezés szerint emlékezünk rá. Az egyik résztvevő emlékezetből elmondja a példabeszédet, valaki más jegyzeteli, a többi résztvevő segíti, kiegészíti, kijavítja, aztán ezt összevetjük az eredeti példabeszéddel: – Van-e különbség? – Mutatkoznak-e értelmezésbeli hangsúlyeltolódások? – Mit fejez ki számomra most a szöveg? – Milyen kérdések merülnek fel bennem a szöveg kapcsán?	egyéni, szóbeli-írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szöveg: Mk 4,3-9 papír, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
3. Keressünk megfelelő címet a példabeszédnek A részvevők kettesével címet adnak a példabeszédnek, felírják flictollal egy nagy papírra, az elkészült plakátokat egymás mellé helyezik, majd megbeszélik, hogy melyik cím a legtalálóbb.	munka párosával, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	filctoll, rajzlap, cellux 30 perc
4. A kép A példabeszéd által ábrázolt kép megfigyelése és megértése Impulzus: Egy ügyetlen magvető, aki veszteségesen vet... Információk a vetés módjáról, ahogy Jézus idejében az országban történt ld. Bevezetés 1.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával, egy kép segítségével	kép, lásd 27.o. 10 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
5. A példabeszéd-elbeszélés elrendezése (építkezés, belső irány, dramatika) és meghatározó mozzanata		szentírási szöveg, papír, filctoll
a.) – Miről akar beszélni az elbeszélő? A magvető képességeiről? A parcellák talajának különböző minőségéről? Vagy az ettől függő növekedés folyamatáról?	csoportbeszélgetés	45 perc
b.) A **példabeszéd felépítése**, az elbeszélés szerkezete. A tapasztalat szerinti allegorikus előértelmezés a tekintetet határozottan az egyedül döntő kontrasztra irányítja, amely egyik oldalról a fenyegetett vetés, az eredménytelenség, a hasztalanság közt, másrészt a bőséges aratás közt van. Ezért ajánlatos, hogy a résztvevők elkészítsék a **példabeszéd cselekményvázlatát** (*vetés – megsemmisül; vetés – megsemmisül; vetés – gazdag aratás)* vagy a különböző vetések sikerét tegyék szemmel láthatóvá (a leírt *4 zsák a vetés sokféleségének felel meg, és ezeknél a zsákoknál egyben a vetés hasznát is feltűnteti*). A végén készítsünk számadást a veszteségről és a nyereségről (*ha mindenfajta vetésnél egy zsák magot veszünk, akkor a sikertelen 3 zsákkal szemben van a harminc, a hatvan és a száz zsák termés*)	egyéni írásbeli munka, csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	
– Miért ábrázolja olyan hosszan a sikertelenséget? – Milyen fénybe kerül ezáltal a befejező aratás? – Mire indítja a példabeszéd ezáltal a hallgatóit? – Mi tehát a példabeszéd meghatározó mozzanata?	csoportbeszélgetés az óravezető irányításával	
Ld. Bevezetés 2.		
c.) A példabeszéd átalakítása (ld. Bevezetés 2/b.) A magyarázathoz kérjük meg a résztvevőket, hogy alakítsák át a példabeszédet más felfogásban, amelyben az eredeti példabeszéd más hangsúlyokat kap. Ettől a más felfogástól és attól, hogy ma hangzik el a példabeszéd, a szántóvető példabeszédét egészen másképp mondjuk el.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés	

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
6. Csoportbeszélgetés arról, hogy milyen helyzetben hangzik el a példabeszéd, és hogy milyen választ ad, ld. Bevezetés 3.	csoportbeszélgetés az óravezető irányításával	10 perc
7. Siker és sikertelenség a saját életünkben: átértékelés a példabeszéd alapján	egyéni elmélkedés	10 perc
8. Befejező ima: az egyéni elmélkedés gyümölcsinek megosztása, ének		kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenhetedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2004. szept. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

József álma

A.) Alapgondolat

Máté evangéliumában Jézus születésének hírüladását Jézus nemzetségtáblája előzi meg, amelyet egészen Ábrahámig vezet vissza: „Jézus Krisztus nemzetségtáblája, aki Dávidnak, Ábrahám fiának fia" (Mt 1,1). Az evangélista nem véletlenül teszi ezt. **Jézus, mint Ábrahám fia,** beteljesítője a **Ter 12,3**-ban tett isteni kijelentésnek: **„Benned nyer áldást a föld minden nemzetsége"**. Ezzel az egyetemességgel cseng egybe a Máté evangélium végén Jézusnak az apostolokhoz intézett felszólítása: **„Menjetek tehát, és tegyetek tanítványommá minden népet!" (Mt 28,19)**.

Ábrahám után következik Dávid és nemzetsége, egészen Józsefig. Jézus, mint Dávid utóda, fia, beteljesítője a Dávid házának tett ígéretnek, hogy az ő házából fog származni a Messiás (2 Sám 7,1-16; Iz 7,13-14; 9,5-6; 55,3-5; Jer 23,5-6; 33,14-16; Ez 34,23-31; 37,23-28; 1 Makk 2,57).

Máté egész evangéliumában mindvégig hangsúlyozza, hogy Jézus Dávid Fia: Mt 9,27; 12,23; 15,22; 20,29; Mt 21,9.

Az „Emmánuel" névvel Máté mindjárt a kezdet kezdetén megadja evangéliuma programját, vagyis, hogy „Velünk az Isten!" (Mt 1,23) Evangéliuma végén a Feltámadott is ugyanezt az ígéretet hagyja tanítványaira: „Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végéig!" (Mt 28,20)

B.) Szentírási szöveg: Mt 1,18-24

Jézus születése 18 Jézus Krisztus születése pedig így történt: Anyja, Mária el volt jegyezve Józseffel. Mielőtt egybekeltek volna, kitűnt, hogy méhében fogant a Szentlélektől.

19 József pedig, a férje, igaz ember lévén, nem akarta őt hírbe hozni, ezért elhatározta, hogy titokban bocsátja el. 20 Amikor ezeket forgatta szívében, íme, az Úr angyala álmában megjelent neki és így szólt: »József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. 21 Fiút fog szülni, és a Jézus nevet adod neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.«

22 Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott: 23 *»Íme, a szűz méhében fogan és fiút szül, és a nevét Emmánuelnek fogják hívni«* **{Iz 7,14}**. Ez azt jelenti: Velünk az Isten.

24 József pedig fölkelt álmából és úgy tett, amint az Úr angyala megparancsolta neki. Magához vette feleségét, 25 de nem ismerte meg őt, amíg az meg nem szülte a fiút; és a Jézus nevet adta neki.

C.) Bevezetés

1.) a.) Álmok: Abimelek álma, Ter 20,3-7: 1 Ábrahám ezután elment onnan Negeb földjére, és letelepedett Kádes és Súr között. Egy darabig Gerárban tartózkodott. 2 Sáráról, a feleségéről pedig azt mondta: »A húgom ő.« Érte küldött tehát Abimelek, Gerár királya, és elvitette. 3 Isten azonban éjjel álmában eljött Abimelekhez, és azt mondta neki: »Íme, meghalsz az asszony miatt, akit elhozattál, mert az férjnél van.« 4 De Abimelek nem érintette még őt. Azt mondta tehát: »Uram, hát gyanútlan és igaz népet ölsz meg? 5 Hát nem ő maga mondta nekem: `Ő az én húgom?' És az is azt mondta: `Ő az én bátyám!' Szívem gyanútlanságában, s kezem tisztaságában cselekedtem ezt!« 6 Isten erre azt mondta neki: »Magam is jól tudom, hogy ártatlan szívvel cselekedted, azért óvtalak meg attól, hogy vétkezz ellenem, azért nem engedtem, hogy hozzáérj. 7 Most tehát add vissza az asszonyt a férjének, mert ő próféta. Ő majd imádkozik érted, hogy életben maradj. Ha azonban nem adod vissza, tudd meg, hogy halállal lakolsz, te és minden hozzátartozód! «

Jákob álma, Ter 28,12-15: „10 Jákob tehát elindult Beersebából, és Hárán felé tartott. 11 Eljutott egy helyre, és ott, amikor a nap leszállt, le akart pihenni. Fogott tehát egy ott heverő követ, a feje alá tette, és elaludt azon a helyen. 12 Álmában azt látta, hogy egy létra áll a földön, a teteje pedig az eget éri, és Isten angyalai fel és le járkálnak rajta. 13 Az Úr a létrára támaszkodott, és azt mondta neki: »Én vagyok az Úr, atyádnak, Ábrahámnak Istene és Izsáknak Istene! A földet, amelyen alszol, neked és utódodnak fogom adni. 14 Annyi utódod lesz, mint a föld porszeme. Kiterjedsz nyugatra és keletre, északra és délre. Benned és utódodban nyer áldást a föld minden

nemzetsége. 15 Íme, én veled leszek, és őrződ leszek, bárhová mégy, és visszahozlak erre a földre. Nem hagylak el, amíg nem teljesítem mindazt, amit mondtam!«

József álmai, Ter 37,5-11: 5 Történt ezenkívül, hogy álmot látott, és elbeszélte azt testvéreinek; és még jobban meggyűlölték őt. 6 Azt mondta ugyanis nekik: »Halljátok álmomat, amelyet láttam: 7 Azt álmodtam, hogy kévét kötöttünk a mezőn, az én kévém felemelkedett és egyenesen állt, a ti kévéitek pedig köréje álltak, és leborultak az én kévém előtt.« 8 A testvérei azt felelték neki: »Talán a királyunk leszel, vagy uralmad alá kerülünk?« Ezek miatt az álmok és beszédek miatt még jobban meggyűlölték őt.

9 Egy másik álmot is látott, és azt is elbeszélte testvéreinek: »Azt láttam álmomban, hogy a nap, a hold és tizenegy csillag leborult előttem.« 10 Amikor elbeszélte ezt apjának és testvéreinek, apja megdorgálta: »Mit jelent ez az álom, amelyet láttál? Talán én és anyád is a testvéreiddel együtt földig boruljunk előtted?« 11 Irigykedtek ezért rá a testvérei, apja pedig néma fontolgatta magában a dolgot."

Szám 12,6: „Ha valaki közületek prófétája az Úrnak,
annak látomásban jelenek
meg vagy álomban szólok."

A bölcsek és József álma: Mt 2,12-13: 12 Mivel álmukban intést kaptak, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, más úton tértek vissza országukba.

13 Miután ők elvonultak, íme, az Úr angyala megjelent Józsefnek álmában és így szólt: »Kelj föl, vedd magad mellé a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! Maradj ott, amíg nem szólok neked! Heródes ugyanis keresni fogja a kisgyermeket, hogy megölje őt.«

b.) Dávid háza: 4 Íme, azonban még az éjjel szózatot intézett az Úr Nátánhoz, ezekkel a szavakkal: 5 »Eredj, s mondd szolgámnak, Dávidnak: ... 16 hanem **állandó lesz házad és királyságod mindörökké színem előtt, és szilárd lesz trónod mindenkor.**« *(2 Sám 7,1-16)*

13 Erre a próféta így szólt: »Halljátok hát, **Dávid háza**! Nem elég nektek, hogy embereknek vagytok terhére, és azért terhére vagytok az én Istenemnek is? 14 Ezért az Úr maga ad majd nektek jelet. **Íme, a szűz fogan, és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni**" *(Iz 7,13-14).*

„5 Mert gyermek születik nekünk,
fiú adatik nekünk;
az uralom az ő vállán lesz,
és így fogják hívni nevét:
Csodálatos Tanácsadó, Erős Isten,
Örökkévalóság Atyja, Béke Fejedelme.

6 Uralma növekedésének
és a békének nem lesz vége
Dávid trónján és királysága fölött,
hogy megszilárditsa és megerősítse azt
joggal és igazsággal,
mostantól fogva mindörökké.
A Seregek Urának féltő szeretete műveli ezt" *(Iz 9,5-6).*

„3 Örök szövetséget kötök veletek,
a Dávidnak ígért biztos kegyelem alapján.
4 Íme, tanúul adtam őt a népeknek,
vezérül és parancsolóul a nemzeteknek.
5 Íme, olyan nemzetet hívsz majd,
melyet nem ismersz,
és olyan nemzetek futnak hozzád,
melyek nem ismertek téged,
az Úrért, a te Istenedért,
Izrael Szentjéért, mert megdicsőített téged" *(Iz 55,3-5).*

5 Íme, jönnek napok – mondja az Úr –,
amikor igaz sarjat támasztok Dávidnak;
királyként uralkodik majd, és okosan cselekszik,
jogot és igazságot szolgáltat az országban.
6 Napjaiban megszabadul Júda,
és Izrael biztonságban lakik;
ez lesz a neve, amelyen szólítják:
Az Úr a mi igazságunk " *(Jer 23,5-6)*

14 Íme, jönnek napok – mondja az Úr – amikor valóra váltom azt a jó igét, amelyet Izrael házáról és Júda házáról mondottam. 15 Azokban a napokban és abban az időben **igaz sarjat sarjasztok Dávidnak**, aki majd jogot és igazságot szolgáltat az országban. 16 Azokban a napokban megszabadul Júda, és Jeruzsálem biztonságban lakik; így fogják nevezni: Az Úr a mi igazságunk" *(Jer 33,14-16).*

23 **Egyetlen pásztort állítok majd föléjük, szolgámat, Dávidot,** hogy legeltesse őket; ő legelteti majd őket, és ő lesz a pásztoruk. 24 Én pedig, az Úr, leszek az ő Istenük, és Dávid, az én szolgám lesz a fejedelem közöttük; én, az Úr, szóltam. 25 A béke szövetségére lépek velük, és kiirtom a fenevadakat az országból, úgyhogy ők biztonságban lakhatnak majd a pusztaságban és alhatnak az erdőkben. 26 Áldássá teszem őket az én halmom körül, és esőt adok a maga idejében; áldásos esők lesznek. 27 A mező fája meghozza majd gyümölcsét, a föld meghozza termését, és félelem nélkül laknak

majd országukban. És megtudják, hogy én vagyok az Úr, amikor majd összetöröm igájuk láncait, és kiszabadítom őket zsarnokaik kezéből. 28 Nem lesznek többé prédájává a nemzeteknek, és a föld vadállatai sem fogják őket felfalni, hanem biztonságban laknak majd, minden félelem nélkül. 29 Nagyszerű termést adok majd nekik, számukat nem csökkenti többé az éhínség az országban, s nem kell továbbra is eltűrniük a nemzetek gyalázkodását. 30 Akkor megtudják majd, hogy én, az Úr, az ő Istenük, velük vagyok, és ők, Izrael háza, az én népem – mondja az Úr Isten. – 31 Ti emberek, juhaim vagytok, legelőm juhai vagytok, én pedig, az Úr, a ti Istenetek vagyok – mondja az Úr Isten" *(Ez 34,23-31).*

23 „...Az én népem lesznek, én pedig az ő Istenük leszek. 24 **Dávid, az én szolgám lesz a király felettük, és egyetlen pásztora lesz valamennyiüknek;** törvényeim útján járnak majd, és parancsaimat megtartják és megcselekszik. 25 Azon a földön fognak lakni, amelyet szolgámnak, Jákobnak adtam, amelyen atyáitok laktak; rajta laknak majd ők maguk és fiaik, és fiaiknak fiai mindörökké; és Dávid, az én szolgám lesz a fejedelmük mindörökké. 26 A béke szövetségére lépek velük, örök szövetség lesz ez velük; megerősítem és megsokasítom őket, és szentélyemet köztük állítom fel mindörökre. 27 A hajlékom köztük lesz, és én az ő Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek. 28 És megtudják majd a nemzetek, hogy én vagyok az Úr, Izrael megszentelője, amikor szentélyem köztük lesz mindörökké"*(Ez 37,23-28).*

Dávidnak istenfélelme által lett örök a trónja" *(1 Makk 2,57)*

c.) Jézus Dávid Fia: „Amikor Jézus továbbment onnan, két vak követte őt és így kiáltozott: »Könyörülj rajtunk, **Dávid Fia!**" *(Mt 9,27)*

Az egész tömeg csodálkozott és így szólt: »Csak nem ez a **Dávid fia**?« *(Mt 12,23)*

És íme, egy kánaáni asszony, aki arról a vidékről jött, így kiáltott hozzá: »Könyörülj rajtam, Uram, **Dávid Fia**! A lányomat kegyetlenül gyötri egy ördög« *(Mt 15,22).*

Amikor kimentek Jerikóból, nagy tömeg követte őt. És íme, ott ült az út mellett két vak. Amint meghallották, hogy Jézus arra megy, felkiáltottak: »Könyörülj rajtunk, Uram, **Dávid Fia**!« *(Mt 20,29-30)*

A tömeg, amely előtte ment és akik követték, így kiáltoztak: *»Hozsanna* **Dávid fiának**! *Áldott, aki az Úr nevében jön!* **(Zsolt 118,26)** *Hozsanna a magasságban!«* *(Mt 21,9)*

2.) A dávidi utód, József, Jézus anyjának, Máriának férje volt. Itt az evangélista indirekt módon mondja el Jézus földi származását, miután a női ágon nem volt szokás családfát vezetni, de mindenki a saját törzséből házasodott, tehát ez azt jelenti, hogy Mária is Dávid

házából származott. A földi származást követi Jézus isteni származásának elmondása, amelyet Jézus születésének hírüladása foglal magába. Lukács evangéliumában az angyali üdvözletben csak Mária részese ennek a híradásnak. Máté evangéliumában csak egy mondatban mondja ezt el, és József kapja a nagyobb szerepet. Neki jelenti ki álmában az angyal:

. 20 »József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. 21 Fiút fog szülni, és a Jézus nevet adod neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.«22 Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott: 23 *»Íme, a szűz méhében fogan és fiút szül, és a nevét Emmánuelnek fogják hívni«* {Iz 7,14}. Ez azt jelenti: Velünk az Isten" (*Mt 1,20-23).*

3.) Józseffel közli az angyal, hogy ne féljen feleségül venni a várandós Máriát, mert a születendő gyermek nem a hűtlenség, hanem az isteni beavatkozás gyümölcse. Isten megtestesülése a kívülálló számára gyanús és hihetetlen volt. József kételyeiben megfogalmazódnak azok a kételyek, amelyek az evangélista kortársainak és a későbbi korok emberének kérdései. József, aki nem volt részese az angyali üdvözletnek, ilyen értelemben kívülállónak számít az eseményben. A szövegből érezni, hogy a hallgatóság tisztában van azzal, hogy milyen következményekkel jár, ha József nyilvánosságra hozza, hogy Mária születendő gyermekének nem ő az apja. Ezért az evangélista ezt nem is fejti ki, csak annyit mond, hogy József igaz ember volt, József ugyan nem akarja, hogy a zsidó törvények szerint a hűtlenné vált jegyesét megkövezzék, de az életét sem szeretné összekötni vele. El akarja bocsátani. (Az apokríf gyermekségtörténetek szerint József Máriát az Úr templomában kapta feleségül, tehát mint ilyennek, még szigorúbb a megítélése.) Az elbocsájtott jegyes, az elbocsájtott asszony ballépése már csak megvetést von maga után, nem halálbüntetést. Idáig terjed a jó szándékú emberi igazságosság. „Nem akarok rosszat senkinek, de el sem hiszem azt, ami hihetetlen." És nem szabadna követ vetnünk Józsefre akkor sem, ha a törvény emberei elé vinné a dolgot, ha halálra adná Máriát jogos felháborodásában: csak az emberi igazságosság és az akkori törvények szerint járt volna el. De József szíve nagyobb, mint az őt ért sérelem jogos megtorlásának igénye. És ez a nagy szív nyitott arra, hogy ő is részesüljön a Megváltó születéséről szóló hírüladásban, bár a történet valóban hihetetlen:

A Végtelen Isten belép a történelembe, testet ölt, méghozzá úgy, hogy egy egyszerű leány méhében fogan a Szentlélektől.

4.) József álmában részesül a születés hírüladásában. Az álommotívum végigvonul az egész Szentíráson. Az Ószövetségben több helyen szerepel álomban adott kinyilatkoztatás. Álmok világosítják meg a pátriárkákat (Ter 15; 20; 28; 37; 46), a száműzetés után Zakariás (1-6) és Dániel (2; 7) álomban kapják az üdvösség hírét. Jóel álmokat ígér a Szentlélek kiáradásának idejére (3,1). Az álomnak a keresztény hagyományban két mozzanata van, amely csak együtt adja meg helyesen az álom értékét. Az álomban a tudat kitárulkozik és fogékonnyá válik az ember lényegi indítékai iránt. De mint már említettük az ószövetségi álmokkal kapcsolatban, a tudat kitárulkozása ad lehetőséget arra, hogy az álomban olyan indítékok is jelentkezhetnek, amelyek elől az ember éber tudattal elzárkózik, olyan indítékok, amelyeken keresztül az álomban Isten ad útmutatást, úgyhogy az álom az isteni kinyilatkoztatás egyik módja is lehet. Ilyen álomról számol be az Ószövetségben a Szám 12,6; Ter 20,3; 28,12-15; 37,5-10; és az Újszövetségben Máténál az 1,20; 2,13; Csel 16,9; 18.9 stb.

Négy dolgot hangsúlyoz a történet: hogy Jézus anyja a Szűz Mária, hogy Mária el volt jegyezve a Dávid házából származó Józseffel, hogy Mária a Szentlélektől fogant, mielőtt Józseffel összeházasodott volna, és hogy Jézus Betlehemben született.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Jöjj el, jöjj el Emmánuel	ének kottából	5 perc
2. A résztvevők beszélgetése az álmokról – Előfordult-e már, hogy olyan álmunk volt, ami különös jelentőséggel bírt, például előre megálmodtuk valamilyen eseménynek a bekövetkeztét vagy valamilyen kérdésünkre, problémánkra a választ, stb?	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	30 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. A szentírási szöveg feldolgozása **a.)** Kitekintés a szövegkörnyezetbe: Az angyal megszólításának „József, Dávid fia" értelmezése, lásd Alapgondolat, Bevez. 1/b. Jézus Dávid fia, lásd Bevezetés 2. és 1/c **b.)** Mit jelent az, hogy József „igaz ember volt"? (lásd Bevezetés 3.)	Csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szövegek, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
4. József álma – Adott a megoldandó nagy probléma, József töri a fejét: „Amikor ezeket forgatta szívében" – Álom. – Isteni beavatkozás, kinyilatkoztatás Összehasonlítás más szentírási helyekkel, lásd Bevezetés 4. és 1/a	szövegfeldolgozás párban, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szövegek, jegyzetfüzet, ceruza, 20 perc
5. Az „Emmánuel" kijelentés, mint a Máté evangélium programja – Mit jelent az, hogy „velünk az Isten"? Messiási ígéretek jellemzői a prófátaknál. Új Jeruzsálem.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 25 perc
6. Befejező ima, ének	kötetlen ima a résztvevők saját szavaival	kotta, gyertya, gyufa, 10 p.

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvennyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2004. dec. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Bevezető az Ószövetséggel való foglalkozáshoz

A.) Alapgondolat

Antik és modern

Az antik ember az örökkévalóságnak élt, modern ember a pillanatnak él. Az antik ember ezért igyekezett mind a tárgyi, mind a szellemi kultúrájában maradandót alkotni. Az antik ember számára fontos volt az idő, mint folyamat, egy nagy ív, kezdet és a vég részének érezte magát, létével biztosította ennek a folyamatnak a hézagmentességét. A modern ember az időt másodpercekben méri, az idő, mint folyamat apró részekre darabolódik, nincs íve, nincs kapcsolata se a múlttal se a jövővel. Ha megnézzük az antik ember tárgyait, igyekezett tartós, maradandó tárgyakat alkotni, a nagyapák használati tárgyai az unokák kezében fényesedtek tovább. Minél mélyebbre nyúltak a gyökerei a múltba, pillanatnyi léte annál biztosabb volt. Ezért nyúlik vissza minden írásos kultúra a kezdetekhez.

A modern embert, főleg az utóbbi évtizedekben a „használd és dobd el" jellemzi, használati tárgyai nem hogy több emberöltőt, de egyet sem élnek túl.

Az antik ember egy nagy ív tengelyébe van állítva, évezredekre emlékszik és évezredekre tervez. Amennyi a múltja, annyi a jövője. Ezért takarékos, gazdálkodik. A modern embernek nincs múltja, az unokák már a nagyszülőkről is alig tudnak valamit, a dédszülő pedig végképp a homályba vész. „Nincs gyö-

kerük, az a bajuk, elviszi őket a szél" - mondja Saint-Exupéry a Kis hercegben. Nincs múltjuk, csak a tegnapig nyúlik vissza az emlékezetük és nincs jövőjük sem, legfeljebb a holnap képe lebeg a szemük előtt, a holnapután már nem létezik. Ezért aztán tékozolnak, a nagyszülők elpazarolják, felélik az elkövetkező nemzedékek javait, hulladékot és szemetet hagyva maguk után örökségül.

Mi magunk is ebben a múlt és jövő nélküli, használd és dobd el kultúrában élünk, akarva-akaratlan belénk ivódik. Úgyhogy ahhoz, hogy az antik embert - akivel az elkövetkezőkben foglalkozni fogunk - megértsük, újszerű szellemi erőfeszítést kell tennünk, meg kell próbálnunk kilépni önmagunkból, belehelyezkednünk az antik ember mentalitásába, világlátásába és értelmezésébe. Csakis akkor fogjuk megérteni azt a világot, amely az Ószövetségben tükröződik számunkra.

modern ember: erők
||
antik ember: istenek

Az antik ember számára az élet a legnagyobb csoda, ezért minden keletkezésre ezt vonatkoztatja, ezzel magyarázza. Az antik vallásosságban hangsúlyos szerepet kap a nemiség, az erotika, szinte mindenütt létezik a kultikus nász, mint fontos, a világban működő főerő. Az istenek nászából születik a világ.

A zsidó vallás keletkezésében megfigyelhető egy érdekes folyamat: Elohim vagy Jahve eleinte a legfőbb isten (ilyen egyébként mindenütt létezik), majd fokozatosan egyetlenné válik. Érdekessége, hogy ellentétben a többi istennel, kezdettől fogva csakis szellemi lény, még csak szimbóluma sincs. Nem hordoz emberi jegyeket. A zsidó vallás megfogalmazásában az élet keletkezése, a teremtés folyamata is szellemi tevékenység, nem kap benne szerepet a nemiség. A kultikus cselekményekből kimarad az erotika, a nemiség a világban működő erők közül ki-

szorul, csak az ember világában játszik szerepet. A világban egyetlen erő működik: Isten.

B.) Szentírási szöveg: Ter 11,27-32
Kivezette őket a káldeai Úrból

C.) Bevezetés

1.) *„Mélységes mély a múltnak kútja. Ne mondjuk inkább feneketlennek?*

Feneketlennek még akkor is és talán éppen akkor, ha kizárólag és egyedül az ember az, akinek múltjáról kérdés és szó esik: ez a rejtélyes lény, aki a magunk természeti-gyönyörűséges és természetfeletti-nyomorúságos létének tartálya, s akinek titka érthető módon minden kérdésünk és szavunk alfája és ómegája, s minden szavunkat hévvel és szorongással és minden kérdésünket izgatott sürgetéssel telíti. Mert éppen ekkor történik az, hogy minél mélyebben fürkészünk, minél messzebbre hatolunk és tapogatózunk a múlt alvilágába; az emberinek, történetének, művelődésének kezdeti alapjai tökéletesen megmérhetetlennek bizonyulnak; s mérőónunk elől, bármily kalandos távolságokba gombolyítjuk alá zsinegét, mindig újra és tovább húzódnak vissza a feneketlenségbe. Találóan mondhatjuk itt, hogy "újra és tovább", mert kutató buzgalmunkkal a kikutathatatlan incselkedő játékot űz : látszatmegállókat és úticélokat kínál, melyek mögött; amint elértük őket, újabb múltszakaszok tárulnak föl, ahogy a partjáró bolygása sem ér soha véget, mert minden egyes megmászott agyagos fövenykulissza mögött új távolságok csábítanak új hegyfokok felé.

Így vannak feltételes jellegű kezdetek, melyek. bizonyos közösség, néptörzs vagy hitcsalád külön hagyományának őskezdetét jelentik gyakorlati-ténybeli értelemben, úgyhogy az emlékezet, ha talán tudja is, hogy a kút mélyének evvel még korántsem ért komolyan fenekére, nemzeti szempontból megnyugodhat, s személyes- történeti megállapodáshoz eljuthat efféle őskezdet révén..." (Thomas Mann: József és testvérei: Előjáték)

2.) *Népmozgások:* A sémi népek őshazája, a Szír sivatag. Egy prehisztorikus vándorlási hullámban az akkádok Mezopotámiában telepedtek le, másik csoportjuk Szíriába vándorolt.

3.) *Mezopotámiai kultúra* – Földrajzi hely: A termékeny félhold. A Tigris és az Eufrátesz és az ezekhez kiépített öntözőrendszer és csatornahálózat biztosította a gazdag termést és a jólétet. A csatornahálózat biztosította a vizet a száraz időszakokban és áradáskor a folyók felesleges vízmennyiségét is a csatornák vezetik le. Emiatt igen fontosak a mezopotámiai gazdaságban, számos feliratban dicsekszenek az uralkodók csatornaépítéssel. Már Kr.e. 3000 évvel virágzó kultúra és gazdaság jött létre ezen a területen, melyről írásos emlékek maradtak fenn. A birodalmak közigazgatását szinte bürokratikus alapossággal építették ki. A birodalom élén uralkodó állt. Kezdetben egyszemélyben ő volt a főpap is, de 27. század elején szétválasztották, a főpap másvalaki lett. A Sumer királylista így kezdődik: „Amikor a királyság alászállt az égből, Eridu városban volt a királyság." 8 királyt sorol fel a vízözön előtt, városaik: Eridu, Badtibira, Larak, Szippar, Suruppak. A vízözön után 23 királyt sorol fel. A 22., az utolsó előtti uralkodó En-me-barageszi már történelmi személy, a 28-27 sz. fordulóján uralkodott, és Elamból hadizsákmánnyal tért vissza az írnok feljegyzése szerint. A 27- 23 sz. közötti korra tehető az ún. korai dinasztiák kora. Ezt követi a Sarru-kín-dinasztiával kezdődő akkád birodalom a 23-22 sz.-ban. Sarru-kin születéséről az a legenda maradt fent, hogy anyja papnő volt, akinek nem lett volna szabad gyermeket hoznia a világra:

„Entitum, anyám, fogant engem, megszült engem titokban,
sásból való kosárba helyezett, szurokkal zárta le
(kosaram) fedelét,
a folyóba vetett engem, mely nem lepett el,
elsodort engem a folyó, Akkihoz, a vízmerítőhöz vitt,
Akki, a vízmerítő kiemelt, mikor vedrét alámerítette,
Akki, a vízmerítő, fiává fogadott, felnevelt engem,
Akki, a vízmerítő, bizony kertészévé tett engem.
Kertész voltom alatt Istár bizony belém szeretett."

A 22. sz. qutú megszállás pusztításai nyomán több város eltűnt, a birodalom felbomlott. A 21-20. sz.-ban az Ur-i, sumér-akkád dinasztia következett. Egyik uralkodójáról ez a himnusz maradt fenn:

„A fiatalok közül senki sem tudott úgy táblákra írni, mint én,
az emberek iskolába jártak, hogy elsajátítsák az írnoki mesterséget,
gyötrelmesen jutottak túl az iskolában a számjegyek tudományán.
Mivelhogy engem Nidaba istennő, a szép arcú Nidaba
fenséges kezével éles elmével és bölcsességgel ajándékozott meg,
amit csak a tanító előadott, bennem mind megmaradt,
az életbe fiatal oroszlánként vettem magam,
a vitézség útján tüzes szamárként vágtattam végig ..„

E kor embereinek műveltségét a szépirodalmi és tudományos szövegeket megőrző táblák tízezrei tanúsítják.

A 19-18 sz.-ban sémi nomádok rohanják le a birodalmat. Ekkor jön létre az I. babiloni dinasztia, melynek 6. uralkodója Hammurapi. Babilónia Hammurapi uralkodása alatt jutott el hatalmának csúcsára. Létrehozott egy szilárd központosítást (Babilon), egyetlen hivatalos nyelvvel (akkád) és egyetlen vallást (Marduk isten tiszteletét). Birodalmának fő összetartó erejét a végrehajtó és törvényhozó hatalomban látta. Törvényei a mezopotámiai törvényalkotás csúcsát jelentik. A törvényeket egy fekete, 2,25 méter magas kősztélé őrzi. A felső részén egy dombormű Hammurapit ábrázolja, amint tisztelettel áll Samas, a napisten, az igazság istene előtt. Alatta 49 hasábban, ékírással vésték bele a törvényeket. Minden törvény két részből áll: a „ha" cikkely a bűncselekményt vagy más, fennálló körülményeket írja le, a másik cikkely az ítéletet tartalmazza. 1902-ben találták meg a kutatók, Babilon nagy ellenfelének, az elami királyok fellegvárának romjai között. Bevezetéssel kezdi és befejezéssel zárja, 282 paragrafust tartalmaz.

Az első törvények szigorú büntetéseket rónak a vádaskodókra és feljelentgetőkre:

„Ha awélum awélumot bevádolván, gyilkosság vádját emelte ellene, de rá nem bizonyította: vádlója ölessék meg" (1.§).

Halállal büntették a teljes jogú állampolgár gyermekének elrablását (14.§) és az idegen rabszolga feltartóztatását is (19.§),

viszont azt, aki a szökött rabszolgát visszavitte urához, 2 siqlum ezüsttel jutalmazták (azaz a rabszolga értékének kb. egytizedével).

Védik a magántulajdont, szigorúan büntetnek mindenféle rablást, szabályozzák a megművelt föld és házbérletet, a kölcsönök kamatját és a kezességet, a megőrzés és raktározás díját.

A házasságra és a családra az előírások hosszú sora vonatkozik (128.-195.§):

„Ha egy awélum feleséget vevén szerződést róla nem kötött: ez a nő egyáltalán nem tekinthető feleségnek" (128.§).

„Ha egy awélum felesége más féfival fektében éretett: megkötözvén vessék őket a vízbe. Ha az asszony ura életben hagyja a feleségét: a király is életben fogja hagyni szolgáját" (129.§).

„Ha egy awélum egy másik awélum feleségén erőszakot követ el, és a nő ölében fekve érték őt, ez az awélum ölessék meg, a nő pedig mentessék fel" (130.§).

„Ha egy awélum feleségére egy más férfi miatt ujjat nyújtanak ki, azonban más férfival fektében nem érték őt: (ez a nő) férje kedvéért a folyóba merüljön" (132.§).

„Ha egy awélum tulajdon lányát ismerte meg: ezt az awélumot a városból űzzék ki" (154.§).

Az öröklés sorrendjét csak a legkedvesebb fiú esetében állapították meg:

„Ha egy awélum fiúörökösének, akit szeme kedvel, földet, kertet vagy házat ajándékozott, és erről okmányt irt számára: azután, hogy az atya végzetére ment, amikor a fivérek osztozkodnak, ez a fiúörökös az atya adta juttatást vegye át, és azonfelül az atyai ház vagyonában együttesen osztozzanak" (165.§).

A fiú érvényes kitagadását a következő előírás szabályozta:

„Ha egy awélum fia kitagadására szánta el magát, s a bíráknak „Fiamat ki akarom tagadni" - mondta: a bírák a fiú ügyét vizsgálják meg, s ha a fiú nem terhelte magát az örökségből való kitagadással járó nagy bűnnel: az apa fiát az örökségből nem tagadhatja ki" (168.0).

Szabályozzák az örökbefogadást, a tiszteletdíjakat, munkabéreket.

A törvényeket így fejezi be:

„A kárvallott awélum, aki pörös ügybe keveredik, jöjjön csak el „Az igazságosság királya" nevet viselő szobrom elé, és olvassa el magának oszlopom

feliratát, hogy hallván értékes szavaimat, oszlopom felvilágosítsa őt ügyéről, ő lássa a rá vonatkozó törvényt, s szíve megkönnyebbüljön"

Gilgames a sumer királylistán szereplő ún. I. Uruk-i dinasztia ötödik tagja. A személyét övező legendákból született a Gilgames eposz Kr. e. II. évezred végén. Ez az óbabiloni változat hat táblából állt. Az eposz legismertebb változata a XI. táblából álló újasszír változat a Kr. e. VIII-VII. sz.-ban egész Mezopotámiában elterjedt. A XI. táblán találjuk a vízözön-mondát:

"Hat napon s hat éjen át tombolt a déli szél s a dühöngő ár
elmosott mindent, ami élő; elpusztította az országot.
Hetednapon elült az orkán, a tenger vize visszagördült
medrébe s nem hullámzott többé - vége szakadt a vízözönnek!
Kikémleltem hajóm nyílásán: láthattam a szélcsönd derűjét
s azt is, hogy bomló televénnyé változott, ki még nem is oly rég
örömben s gondban sürgölődött ...Mint lapos tető, a mezőség
éppolyan kopasz és sivár volt. Sehol, sehol semmi élő!
Megnyitottam az ablaktáblát: az erős fény szemembe vágott.
Akkor a földre hanyatlottam, alig bírtam elvánszorogni
a nyílástól, sajgó szeméből a könnyek arcomra lefolytak ...
Szárazföldet kutattam később, s a tenger sima szemhatárán
- a tizenkettedik rovásnál, amint a kapitány lemérte! -
sziget emelkedett előttünk - Niszir hegyéhez ér a bárka.
Ütődtünk a Niszir hegyéhez s az megakasztotta hajómat -
első napon, másodnapon csak áll egyhelyben, nem jut előrébb,
harmadnapon, negyednapon csak áll egyhelyben, még nem is moccan,
ötödnapon, hatodnapon csak áll egyhelyben, levert cövekként.
Midőn a nap hetedszer szállott Niszir hegye fölé, fölébünk,
egy galambfiat eleresztek: hadd repüljön amerre tetszik!"
/részlet a Gilgames eposz vízözön-történetéből/

Assurbanipal király imája Nabúhoz /részlet/

„Én, Assurbanipál,
meghirdetem dicsőségedet,
ó Nabú,
hatalmas Úr, legfőbb az istenek gyülekezetében!
Ha te velem tartasz, ha te velem vagy,
kinevetem ellenségeim sokaságát -
vessenek elém bármilyen hurkot,
mégsem emészthetnek el,

ha te nem akarod!
Városomban, Ninivében,
színed elé járulok,
istenek legelsője, bajnokisten;
Assurbanipal pásztora és őrzője
vagy és az is maradsz te minden időben!
Szolgád vagyok:
kegyelmes lábaid elé vetem magam.
Ellenségeim szorongatnak;
nagy szükségemben hozzád kiáltok;
te pedig ekként válaszolj kiáltásomra:
„Szeretlek téged, Assurbanipal,
én Nabú, szeretlek téged és megvédelek!
Bármit készítenek is a te ellenségeid te ellened,
lábad ne lankadjon el és karod ne ernyedjen!"

Siralmas ének /részlet/

„Cserbenhagyott bennünket az isten,
az egész ország megzavarodott,
cserbenhagyott bennünket az isten,
az egész ország megbolydult.
Enlil úr cserbenhagyta Babilon téglaházait,
Nippur és Eturkalama fundamentumát,
Borzippa templomát is cserbenhagyta.
Fájdalmasan üldögél úrnőnk
az urunk-elátkozta városban!
A város,
melynek bajával ura nem törődik,
melyet Enlil úr szélvihar prédájául szánt,
a város hangosan sír,
panaszosan jajgat.
Őrzője jajveszékel,
pásztora gyászsípot fúj"

Panasz /részlet/

„Marduk, uram-istenem, hozzád kiáltok!
Égiek örökkön élő szívének bírája,
földiek halandó szívének vezére,

figyelj szavamra!
Lelkem lázadásban tört ki ellenem,
lelkem istene gonoszul vesztemet okozta.
Oly távol van tőlem az isten, mint az egek -
s én is nagyon messze vagyok tőle!
Jóindulatú pártfogó-istenemet házamból kivezette,
ajakimat összekötözte,
szívem elgyöngítette,
karjaimat reám gubancolta,
térdeimet remegéssel töltötte meg,
az ország haragját ellenem korbácsolta,
nevemet kitépte a nép szájából.
Uram, tehozzád kiáltok,
hallgass meg hát engem!"

Himnusz Enlilhez

„Ha a Nagy Hegy, Enlil nincsen ott,
város nem épül, települést nem alapítanak,
karám nem épül, aklot mellette nem alapítanak,
királyt nem emelnek, főpapot nem avatnak,
jósjel nem jelöl ki látnokot, papnőt,
a sereg mellé nem kerül kinevezett parancsnok,
folyóban a ponty-ár taraja nem csap magasra,
a tenger felől érkező (dagály) rendellenes,
feje nem jut el messzire,
a tenger nem termi meg önként nehéz adóját,
az óceán halai nádasaikban ikrát nem vetnek,
az ég madarai a téres földön fészket nem raknak,
a súlyos esőfelhők az égen torkukat nem nyitják meg,
a mezőkön sarjú, árpa a szántásban nem növekszik,
a réten büszkesége, a fű, növény nem virul,
kertekben a hegyek széles lombú fái gyümölcsöt nem emelnek."

4.) Mezopotámiai istenek

Minden nagyobb mezopotámiai városban volt templom, néhol kettő is. Ezeknek az ún. toronytemplomoknak neve „ziqqurratu", ami „felmagasodót" jelent. A leghíresebb toronytemplom a babilóni, amely vagy kétezer éves fennállása alatt mindvégig sumer nevet viselt: É-temen-an -ki, vagyis „az Ég és Föld alapjának háza". Hétszin-

tes volt. Minden szint az előzőnél kisebb alapterületű volt, így alakultak ki a körbefutó teraszok, amelyeket pihenőkkel megszakított lépcsőkön közelíthettek meg. A legfelső szinten volt a „szent nász" szentélye. Magassága és négyzetes alapjának egy-egy oldala 90 méter volt. Mesterséges hegycsúcsként magasodnak a táj fölé.

Minden város egy főistent tisztelt, de rajta kívül más isteneknek is lehettek templomai vagy szentélyei. Különböző templomokhoz, például Babilonban Marduk vagy Szipparban Samas napisten templomához kolostorhoz hasonló épület tartozott ahol papnők egy sajátos csoportja lakott, akik nem házasodtak és résztvettek az adott isten kultuszában.

sumer név	akkád név	tevékenység	szimbólum	szent szám	város
FŐISTENEK					
An	Anu	az ég ura, legistenibb isten	nincs szimbóluma, a csillag jelével írták	60	
Enlil	Bélu	An isten elsőszülötte, a levegő ura, kegyetlen (vízözön), de a rendet is védelmezi	az oltárra helyezett isteni tiara	50	Nippur
Enki	Éa	föld-tenger ura, a bölcsesség istene,a civilizáció megteremtője, az emberiség megmentője (vízözön)	halfarkú bak hátán fekvő bárányfej	40	Eridu
Ninhurszag (Nintu, Ninmah Mama, Mami)		a hegy úrnője, istenek anyja, a születés istennője	istennő gyermekkel az ölében, görög ómega alakú szimbólum		Lagas

sumer név	akkád név	tevékenység	szimbólum	szent szám	város
ALACSONYABB RANGÚ ISTENEK					
Nanna	Szín (Szuen)	holdisten	vízszintes holdsarló (bárka vagy bikaszarv)	30	Úr, Hárrán
Utu	Samas	napisten, mindent látó, mindent tudó, legfőbb bíró	napkorong vagy ember alakban, tiarával, vállából kisugárzó fénnyel	20	Szippar, Larsza
Iskur	Adad	természeti elemek istene, öntöz és pusztít	Villámnyalábokkal és szekercével ábrázolják vagy bikaborjú villámmal	6	Babilon
Inanna (Innin)	Istár	An leánya, az égbolt úrnője, a szerelem istennője, de a csatáké és harcoké is	nyolcszögű v. tizenhatszögű csillag, oroszlánon állva is ábrázolják	15	szinte mindenhol tisztelik, Uruktól Ninivéig
Nintu	Aruru	Enki leánya, a szülés úrnője			
Ninmu		Enki leánya, a növény úrnője			
Uttu		Enki leánya, a szövés-fonás úrnője			
Nunbarse gunu	Niszaba	termékenység istennő	fehér sarjúárpa (a második áradásra kikelő őszi termés)		
Meszlam	Nergal	alvilági isten			Gudea (Kutú)
Ninazu		alvilági isten, az orvoslás istene			

sumer név	akkád név	tevékenység	szimbólum	szent szám	város
Enbilulu		csatornák és vizek biztosa			
Lahama		az őskáosz istenségei	tengeri szörnyek		
Erra		dögvész és járvány istene			
Ninurta (Ningurszu)		Enlil fia, a Föld ura, a szántóföld és a harcmező istene	oroszlánfejű sas		Nippur, Girszu
Gula (Ninkarrak)		a partvidék úrnője, orvosok oltalmazója, halottak feltámasztója	kutya		
Niszaba	Nabú	An leánya, tudomány, bölcsesség, írás és asztrológia istennője	írónád		Borszippa, Aszszíria
Nergal		az alvilág istene			
Ereskigal		Nergal felesége			
Iskur		viharisten			
Gibil		Utu fia, tűzisten			
Gestinanna		égi szőlőfürt, termékenység isten, alvilági írnok	galamb		
Durtur		juhistennő, Dumuzi anyja			
Aszarluhi		Enki fia, varázslóisten			
Ninildumma		fa- ill. ácsistenség			

Mardu	Marduk	sorsok irányítója, igazságosság és háború istene	Mushussu: tűzokádó sárkány, kígyófeje és nyaka, pikkelyes sárkányteste, skorpiófarka van, mellső mancsa, mint az oroszláné, hátsó karma, mint a sasé vagy szakállas férfialakban köntös, tollakkal ékesített korona		Babilon

3.) Képek: 1. A Gilgames eposz 11. agyagtáblájának egy példánya, amely a vízözöntörténetet beszéli el (British Museum)

[43.o.] 2. A Nimrudi paloták rekonstrukciója James Fergusson festménye nyomán – a Zikkuratot ábrázoló részlet (British Museum)

3. Hammurapi sztéléje (Louvre)

4. Térkép

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Hollósy Péter: Indulj és menj	ének kottából	Énekelj az Úrnak (2. kiad.) c. dalgyűjtemény, 39B 5 perc

2. A résztvevők beszélgetése az Ószövetségről - Milyen történetekre emlékezem az Ószövetségből? - Melyek tetszettek és miért? - Melyek nem tetszettek és miért?	beszélgetés kiscsoportban, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	20 perc
3. Bevezető gondolatok: Alapgondolat, Th. Mann: Előjáték lásd. Bevezetés 1. „Kivezette őket a káldeai Úrból" (Ter 11,31) Rövid áttekintés a kulturális környezetről, amelyben a Biblia létrejött: Mezopotámia földrajzi elhelyezkedése, kultúrája, istenei, lásd Bevezetés 1. 2. 3. 4. 5.	az óravezető előadása	térképek, poszterek, képek, táblázatok, jegyzetfüzet, ceruza 45 perc
4. Párhuzamok keresése az Ószövetségben, szövegek összehasonlítása: Sarru-kín születése, Hammurpi törvényei, Gilgames eposz, himnuszok, imák, lásd Bevezetés 3. 4. **(Mózes születése, Mózesi törvények, Vízözön, Zsoltárok)**	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	Szövegek, Szentírás 40 perc
6. Befejező ima, ének	Zsolt 105	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

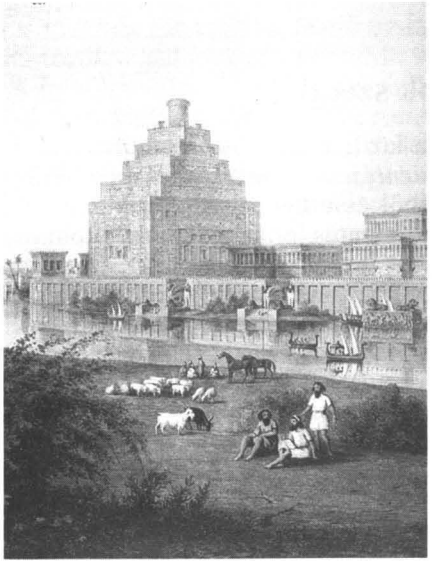
A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2005. márc. 8.

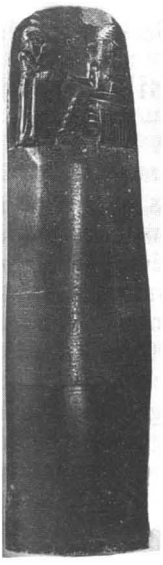
Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

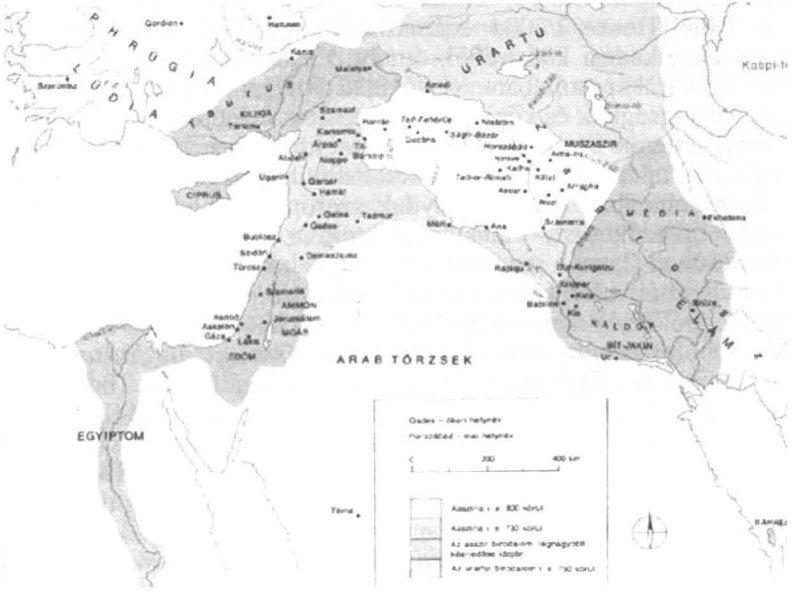
Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

2.

3.

PHRUGIA
LÍDIA
URARTU
Kaspi-t
MÉDIA
KALDEA
ELAM
ARAB TÖRZSEK
EGYIPTOM
MUSZASZIR
CIPRUS
EDÓM
MOÁB
AMMON
BIT-JAKIN

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Isten hív – Ábrahám elindulása (Ter 12,19)

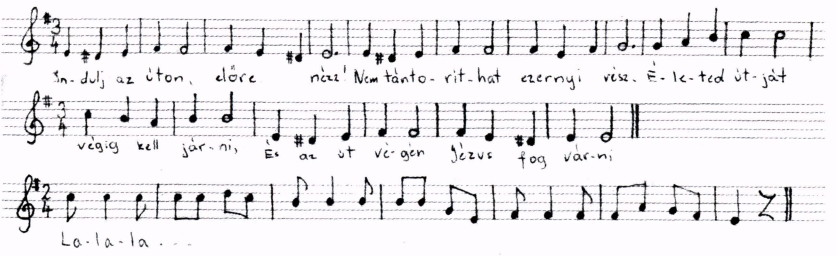
A.) Alapgondolat

Ábrahámban a szöveg szerzője mindenekelőtt egy olyan ember alakját rajzolja elénk, aki Isten parancsára útra kel és állandóan úton van. Minden időben a hívő ember magatartását példázza számunkra, a hívő ember előképe: olyan valaki, aki hallgat Isten szavára és engedelmeskedik neki. Elhagyja otthonát, rokonait, mindazt, ami az ember számára biztonságot jelent. Útra kel és semmi egyebe nincs, mint Isten ígérete az országról, ami majd az övé lesz, az utódokról, akik által nagy nemzetté válik és arról, hogy nevét naggyá fogja tenni. De a jelen pillanatban ez még csak ígéret, remény, hit, és még sokáig az marad. Az ígéret sokáig csak a jövőben körvonalazódik. Ha pontosan utána nézünk, elég kevés dolog az, amit Ábrahám élete végéig valóban a „kezébe kap": egy kis darab föld, amit sírhelynek vett meg (Ter 23; 25,7-11), egyetlen fiú és egy közepes tekintély. De a szöveg fel akarja ismertetni velünk, hogy ebben a kevésben (pontosabban az ígéret magjában) már az egész jövő el van rejtve. Küld bennünket, hogy a biztonságosat, amit ismerünk – egyedül Istenben bízva – magunk mögött hagyjuk (vö. Zsid 11,8-38).

B.) Szentírási szöveg: Ter 12,1-9

C.) Bevezetés

1.) Nagy József: Indulj az úton c. ének

Lalala.....

1. Indulj az úton, előre nézz,
   Nem tántorithat ezernyi vész.
   Életed útját végig kell járni,
   És az út végén Jézus fog várni.
   Lalala.....

2. Ha néha gondok csüggesztenek,
   Bátran előre, föl a fejed.
   Gyalog kell menned,
   nem lehet szállni,
   És az út végén Jézus fog várni.
   Lalala.....

3. Szeresd a társad, segítsd meg őt,
   Ne hagyd a porban a csüggedőt.
   Ezen az úton együtt kell járni,
   És az út végén Jézus fog várni.
   Lalala....

4. Most mi is bátran elindulunk,
   Az vezet minket, hozzád jutunk.
   Nem fogunk soha tétlenül állni,
   És az út végén Jézus fog várni.
   Lalala....

5. Testvér ha egyszer eljutsz oda,
   Nézz vissza hozzánk bátorítva.
   Mutasd az utat, amin kell járni,
   És az út végén Jézus fog várni.
   Lalala....

2.) Munkalap: **Ábrahám meghívása és útja Kánaánba (Ter 12,1-9)**

1 Ekkor az Úr azt mondta Ábrámnak:
»Menj ki földedről, a rokonságod közül és atyád házából
arra a földre, amelyet mutatok majd neked!
2 Nagy nemzetté teszlek, és megáldalak,
s naggyá teszem neved, és áldott leszel.
3 Megáldom azokat, akik áldanak téged,
s megátkozom azokat, akik átkoznak téged.
Benned nyer áldást a föld minden nemzetsége.«
4 Elindult tehát Ábrám, ahogy az Úr megparancsolta neki, és vele ment Lót is. Hetvenöt esztendős volt Ábrám, amikor elindult Háránból. 5 Vette Sárait, a feleségét, és Lótot, testvérének a fiát, s minden vagyonukat, amijük volt, meg azokat a szolgákat, akiket Háránban szereztek, és elindultak, hogy Kánaán földjére menjenek. És eljutottak Kánaán földjére.
6 Ábrám átvonult az országon, egészen a szíchemi helyig, a Móre Tölgyéig. – Akkor még kánaániak laktak azon a földön. – 7 Ekkor az Úr megjelent Ábrámnak, és azt mondta neki: »Ezt a földet a te utódodnak adom!« Erre ő oltárt épített ott az Úrnak, aki megjelent neki.
8 Onnan aztán a felé a hegység felé tartott, amely Bételtől keletre volt, és ott felütötte sátrát, úgyhogy Bétel nyugatra esett, keletre pedig Ái. Ott oltárt épített az Úrnak, és segítségül hívta az Úr nevét. 9 Aztán továbbment Ábrám, és egyre a Negeb felé tartott.

✎ 1. Figyelje meg az elbeszélés módját (ismétlések, ellentétek, feszültségek, párhuzamok, szóválasztás, szó és tett, és mindenekelőtt a vezérmotívum). A visszatérő motívumokat és az ellentéteket emelje ki színes aláhúzással.

✎ 2. Mit tesz Ábrahám és mindig mikor teszi?

✎ 3. Tagolja a szöveget!

✎ 4. Olvassa el a szövegkörnyezetét: Mi előzi meg a Ter 12,1-9-et? Mi következik utána? Miben lát összefüggéseket?

3.) Szembeszökő az *„áldás"* ötszöri ismétlése az első részben. Ez a vezérmotívum három területen bontakozik ki Ábrahám életében: az *ország* tekintetében, amit Isten mutat, a *nagy nép* és *nagy név* tekintetében, amelyet Isten ajándékozni fog neki. Az áldás Isten és ember szövetségében fejeződik ki, és attól függően, hogy az ember hogy dönt az Istennel való magatartásában: áldás vagy átok az egyén életében.

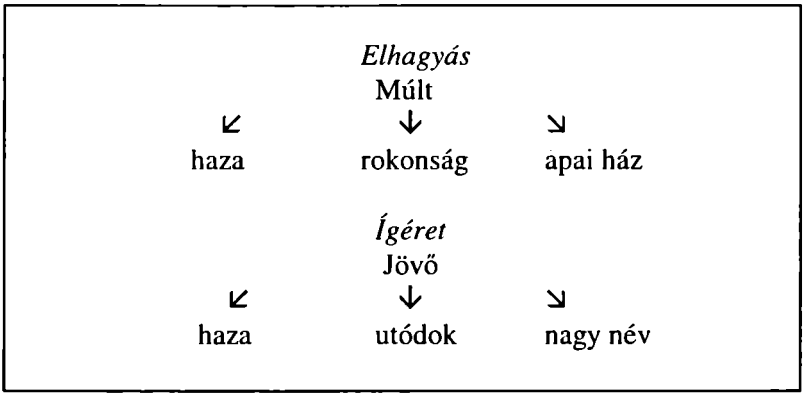
Ezért találjuk meg a szövegben az áldás ellentétét nagyon nyomatékosan. A szövegegészben felbukkan még az *„elindul, kimegy"* szómező is (az 1. és 4.v.-ben háromszor, az 5.v. -ben kétszer, 6. 8. 9.). Az ábrázolásban az elindulni ill. úton lenni, mint általános alaphang szerepel Ábrahám életében: menés – rövid ott tartózkodás – továbbindulás, ez a nomádok élete. A héber „kivonul" szónak alkalmazását még a Kivonulás történetben látjuk viszont. Ott az áll, hogy otthagy egy régi egzisztenciát és talál – egy megígért – újat. Hogy bennünket is nagyon elkísér a hétköznapjainkban ez az útonlevés és mozgásban levés érzése, arra a beszédfordulatainkból tudunk következtetni. Ahogy gyakran mondjuk: „ez megy (nem megy, jól megy, rosszul megy, idegeire megy, kárba megy stb...)" E szerint a szöveg szerint az Istennel levés Istennel járásnak bizonyul, azzal az Istennel, aki mind kiváltója az útra kelésnek, mind útitársa az úton levőnek. Így van ez Izrael történetében, mindenekelőtt a változások idején és útrakelés-helyzetekben. Ezek az időszakok, amikor útközben van, a különösen mély Isten tapasztalás időszakai: kivonulás, pusztai vándorlás, fogság, visszatérés Kánaánba...

Ábrahám csupán Isten szavára már cselekszik is, és minden további nélkül útnak indul. Számunkra Ábrahámban megmutatkozik a hívő ember alapmagatartása, azé az emberé, aki meghallja Isten szavát és meg is teszi azt. Miközben az ember átadja magát Istennek, megtapasztalja az életteremtő Istent.

A szöveget a következő egységekre lehet tagolni:

Isten szava: indulási parancs (1-3.v.), összekötve az
ígéretekkel: az ország ígérete,
az utódok ígérete, és az áldás.
Az ember válasza: a parancs teljesítése (4.v.).

4.) Az ember válasza (Ábrahámé) pontosan megfelel Isten elvárásának. Isten felszólítása és elvárása, amivel a hit útja elkezdődik, ezt jelenti: Hagyj ott mindent! Indulj el! Vonulj ki! De az otthagyáshoz és a menéshez ígéret is társul, amit a hívő meg fog kapni. Amikor lemond valamiről, annak megfelelően (sőt azt felülmúlóan) fognak adni neki.

A szülőhaza helyett új haza ígérete; a rokonság helyett (amely a nomádok számára védelmet és biztonságot jelent) az utódok, akikből nagy nép válik; az apai ház, és ezzel együtt a „jó név" (a renomé) helyett egy nagy, elismert név.

Persze Ábrahám nem kap mindent rögtön meg; az ígéretek sokáig csak a homályos jövőben körvonalazódnak. Ha jól megnézzük, csak kevés az, amit élete végéig a kezébe kap: egy kis darab föld, amit sírhelynek vesz meg, egy fiú, és egy közepes tekintély. De a szöveg fel akarja ismertetni velünk, hogy ebben a kevésben (pontosabban az ígéret magjában) már az egész az egész jövő el van rejtve.

Isten küld bennünket, hogy a biztonságot, amit ismerünk – egyedül Istenben bízva –, magunk mögött hagyjuk (vö. Zsid 11,8).

5.) A 6-9. részlet (az út állomásainak tagolása) tipikus minta a továbbiakban:

1. Útrakelés – útirány (6a.b. v; 8a.v.)
2. Állomás (6c.v. 8b.v.)
3. Epizód (7.v. 8c.v.)
4. Továbbvonulás (8a.v. 9.v.)

A szövegből kiderül, hogy már meglevő szent helyeket keresnek meg, és nem alapítanak új kultikus helyeket. Az ún. oltár állítás közelebb áll az emlékkőhöz, mint az áldozati oltárhoz.

A Ter 12,1-9 szöveg állítási szándékának még mélyebb megragadásához szükséges, hogy a szövegkörnyezetet is bevonjuk a szövegelemzésbe.

6.) A szöveg a Ter 12-ben egy új szakasszal kezdődik. Ábrahám családfáját, a Ter 11,10-32-t, ami egy papi iratként keletkezett (bevezetés és a következő egység), az őstörténethez kapcsolja.

Miközben az őstörténet rámutat, hogy az ember önző, erőszakos, életellenes magatartása áldás helyett átkot idéz elő, az Ábrahám-történet megmutatja, hogyan bontakozik ki a hívő engedelmességből az áldás gyümölcse. A Ter 12,1-3 az őstörténet öt átokmondásával (Ter 3,14.17; 4,11; 5,29; 9,26) szembeállítja az ötszöri áldásmondást, a régi, engedetlen és kárhozatot hozó emberiség történetével szembeállítja Izrael sajátos üdvtörténetét, ami egy emberrel kezdődik, aki hallgat Isten szavára és engedelmeskedik neki. Ahol azelőtt csak baj támadt, ott most Ábrahám útrakelésével, az üdvösséget hozó tettekkel egy új embercsalád kezdődik.

Szemünk elé tárul, ahogy az áldás hatékonnyá tud válni. Ábrahám lesz a *típus*, az ő útja előkép lesz minden időben a hívők számára.

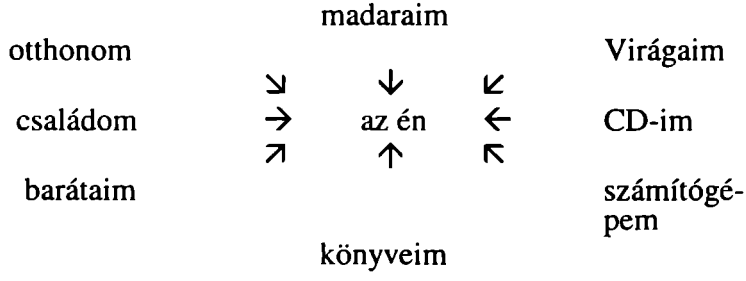
Talán Ábrahám egyben a régi, jahvista szerző – aki Salamon korában élt – kritikájának is a megtestesítője Salamonnal szemben.

Ábrahám	**Salamon**
bízik Istenében, hogy ő neki egzisztenciát biztonságot elismertséget ajándékoz.	bízik a politikájában, hogy az neki egzisztenciát, biztonságot (a nagybirodalomét) elismertséget szerez.
Ábrahám	**Salamon**
hívő magatartása alapja lesz az áldottságnak	a tervei megvalósításával átok forrásává válik (kizsákmányolás, elnyomás, a Jahve-hit elhagyása)

De Ábrahámhoz, mint előképhez, még egy nagyon emberi oldal is hozzátartozik: az elbeszélés befejezése megmutatja számunkra Ábrahám hitét: Amikor az éhség miatt Egyiptomban tartózkodik, meginog a hite. Aggódik saját maga miatt, ami neki a legfontosabb – Sárának, a feleségének rovására (Ter 12,10-20).

De az elbeszélés azt is megmutatja, hogy Isten nem hagyja veszni az embert, hanem a tévútról is visszahozza. Ez bátorítja a hívőt arra, hogy útra keljen és bízzon abban, hogy Isten minden úton vele van, akkor is, ha ő esetleg tévútra keveredik.

7.)

8.) ***„Szakadj ki tövestől és verj gyökeret" (Lk 17,6)***

A megszokás úgy kövesedik rá az emberre,
mint az edény falára a vízkő:
Indulj el, hagyd el megszokásaidat, amik
vakká és érzéketlenné tesznek,
Hagyd el amid van, legyél a tanítványom,
Ha nem hagyod el, nem lehetsz a tanítványom.
Indulj el, lépj ki a házicipő és papucs kényelméből,
Új eget és új földet adok neked.
„Akik élnek ezzel a világgal,
mintha nem élnének vele" (1 Kor 7,31),
Lehántani minden fölöslegeset, ami nem Isten,
Hogy érzékennyé és nyitottá válj a
TALÁLKOZÁSRA.

9.) Fr. Kaffka: Útrakelés

Megparancsoltam, hozzák elő az istállóból lovamat. A szolga nem értett. Magam mentem az istállóba, megnyergeltem a lovam, nyeregbe szálltam. Távolból trombitahangot hallottam, megkérdeztem a szolgát, mit jelent. Nem tudott semmit, nem hallott semmit. A kapuban feltartóztatott, és megkérdezte:

– Hová lovagolsz, uram?

– Nem tudom – mondtam –, csak innen el, csak innen el. Örökké innen el, csak így érkezhetem célomhoz.

– Ismered tehát célodat? – kérdezte.

– Igen – feleltem –, hiszen mondottam: „Innen el", ez a célom.

– Nem viszel eleséget se magaddal? – kérdezte.

– Nincs rá szükségem – feleltem –, ez az út olyan hosszú, hogy éhen halnék, ha útközben nem kaphatnék valamit. Nem vihetnék annyi eleséget, hogy kitartson. Hiszen, szerencsére, roppant út ez valóban.

(Tandori Dezső fordítása)

Weöres Sándor: A célról

Mit bánom én, hogy érdemes,
vagy céltalan a dolgom?
Patak vagyok: kérdjem-e, hogy
habomat hova hordom?

Harcolok: nem tudom, kiért
és nem tudom ki ellen.
Nem kell ismernem célomat,
mert célom ismer engem.

József Attila: Reménytelenül

Az ember végül homokos
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.

Én is így próbálok csalás
nélkül szétnézni könnyedén.
Ezüstös fejszesuhanás
játszik a nyárfa levelén.

A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szelíden
s nézik, nézik a csillagok.

Hamvas Béla: Egy csepp a kárhozatból (Részlet)

Egy egész esztendeig fejemet szűntelenül azon törtem, hogyan lehetne elbújni. Jól elbújni. Elrejtőzni, akárhová, ahol nem talál meg. Kicsoda? Persze, ha akkor így tudtam volna kérdezni. Elbújni. Vasbánya tárnája, nyolcvan méter mélyen a hegyben. Sziklapince. Nem volt elég biztos. Hátha. Hátha a bomba a tárna szájába esik, beomlik, a légnyomás megöl, megfulladok, éhen veszek. Hátha. Reszkettem. Nincs biztos hely? Nem lehet elbújni. Eszelősen gyűjtöttem, főként élelmiszert, a polcok alá és a könyvek mögé cukrot és befőttet és konzerveket és darát és mézet dugdostam. Szappant és borotvaszappant halmoztam fel. Rongyokat. Papírost. Tollat. Tintát. Pénzt. A kenyérhajat félretettem. Keveset ettem, csaknem koplaltam. Spájzot építeni és belebújni. Elrejtőzni. Hová? (...)

A sötét esztendőben minden földi javamat elvesztettem. Az összes elrejtett befőttesüvegeket és konzervet, minden cukrot és borotvaszappant és rongyot és papírost és tintát. Hiába dugtam a könyvek mögé s a polc alá, a polc és a sok könyv is elveszett. Kint voltam a havas utcán, és a fájdalomtól és a félelemtől bömböltem, mint Jób, és Istent hívtam és a hóba vetettem magam, mert éreztem, hogy nem hallgatott meg. De ez volt, amit aránylag hamar meg tudtam érteni. Koldus lettem. Mint Jób. Mindent elvesztettem, mondtam. Elfejtettem nevetni és gyűlöltem, aki nevetett. Seb. Mély seb. Azután, hogy darát és a kenyérhéjat gyűjtöttem, csapás. Meg akartam menteni és elveszett. A birtok világa megsemmisült. De aránylag hamar meg tudtam érteni, hogy csak a birtok világának megsemmisülése után léphet át az ember a létezés világába. Mint Jób. Ha az embert békében hagyják, öt év alatt ismét házat szerez és kezdheti elölről. Befőtt és méz és borotvaszappan. A gazdag ifjúnak igazán nehéz. Sohasem tudtam volna lemondani! Mindenről lemondani. Nem például a melankóliát megtartani, a dohányt vagy a pálinkát. Vagy a konzerveket. Valamit, amibe bele lehet bújni, mint a vasbányába, valami amit lehet félteni és amiért lehet reszketni, valami, ami megvéd, valami objektív és manifeszt és a teljes odaadásban megakadályoz. Nem megtartani. Még az örömet sem. Lemondani az odaadásról és lemondani a lemondásról. Mint Jób.

Elárad a kegyelem. Kegyelemnek nevezem azt, hogy aránylag könnyen és gyorsan megértettem. Koldusnak lenni jó. Még véreztem, de már tudtam, hogy jó. A birtok világa romokban hevert. Tudtam, ha

öt évig békében hagynak, nem fogok házat szerezni, hogy kezdjem elölről. Valaki a birtokot levakarta rólam. A bőröm is vele ment, de nem baj, most már igyekszem többé semmihez sem odaragadni, mint a borotvaszappanhoz tettem. Koldusnak lenni nehéz, de jó. A létezés világa a birtoklás világánál magasabb. . . .

A birtok világában az ember nem is lehet önmaga. Csupa védelem és támadás és érdek és házőrző kutya saját kapujában, és ha befőttjeit elviszik, úgy üvölt, ahogy én tettem a házam romjain a havon. Effektív létezés csak a birtoklás teljes felszámolása után lehet. Itt kezdődik a valóság.

Kardia ametanoétos, mondja Pál apostol. A meg nem váltott szív. A meg nem váltott szív a szappangondban él és sötét és abban a kegyelem nem is tud megnyilatkozni. . . .

»Én vagyok az út«

Az evilági utak, melyik hosszabb, melyik rövidebb,
De egyszer mind véget érnek.
Véget ér a törekvések útja,
Véget ér az érzelmek útja is,
Véget ér maga az élet.
Mikor szembe nézünk a mulandósággal,
Nehéz lesz a szívünk, elszomorodunk:
Minden elmúlik, minden hiába való.
A dolgok mulandóságával való szembe nézés
El is veheti, meg is adhatja életünk értelmét.
Rányithatja szemünket arra,
Hogy az evilági utak zsákutcája helyett
Más, új útra lépjünk,
Mely nem esik a múló pillanat áldozatául.

»Én vagyok az út, az igazság és az élet« (Jn 14,6)

Szóval te vagy az út.
Mit jelent Rajtad járni?
Exit, vagyis kilépni
A látható dolgok kötelékéből,
Olyan úton járni, melyet láb nem tapint ki,
Mint a semmibe, sehová – látszólag,

Mert a cél nem evilági, nem fogható.
Légüres térben, levegőt taposva,
Haladás nincs, csak változás van.
Előre menni annyit jelent,
Mint Téged egyre jobban megismerni.
Bűnök és erények: nincs jelentőségük többé,
A Te utad nem a lelki tökéletesedés pedáns iskolája,
Hanem egyre jobban átadni magunkat
Ennek a szeretetnek, ennek a megismerésnek:
Szeretve lenni és szeretni
És ebben a szeretetben megismerni.
Ezt jelenti az »Úton« levés, Rajtad járás.
Gyönyörű! (V.É.)

10.) Utak a zsoltárokban

Boldog az az ember,
aki nem követi a gonoszok tanácsát,
nem áll a vétkesek útján! (Zsolt 1,1)

Mert ismeri az Úr az igazak útját,
de elvész az istentelenek ösvénye. (Zsolt 1,6)

Tanuljatok fegyelmet, hogy fel ne gerjedjen az Úr haragja,
s az igaz útról el ne vesszetek. (Zsolt 2,12)

Uram, vezess engem igazságodban, ha rám tör ellenségem,
tedd egyenessé előttem utadat. (Zsolt 5,9)

Megmutatod nekem az élet útját,
az öröm teljességét színed előtt,
és a gyönyörűséget jobbodon mindörökké. (Zsolt 16,11)

Tartsd meg léptemet a te ösvényeiden,
hogy meg ne inogjon a lábam. (Zsolt 17,5)

Mert megőriztem az Úr útjait,
Istenemtől gonoszul el nem tértem. (Zsolt 18,22)

Én Istenem! – Szeplőtelen az ő útja,
tűzben próbált az Úr szava,
oltalmazója ő minden benne bízónak. (Zsolt 18,31)

Utaidat, Uram, mutasd meg nekem,
és ösvényeidre taníts meg engem! (Zsolt 25,4)

Édes az Úr és igazságos,
ezért útbaigazítja a vétkeseket.
Végzésével vezérli az alázatosakat,
megtanítja útjaira a szelídeket.
Az Úr minden útja irgalom és igazság azok iránt,
akik szövetségét és törvényeit megtartják. (Zsolt 25,8-10)

Lábam egyenes úton áll,
a gyülekezetekben áldom az Urat. (Zsolt 26,12)

Értelmet adok neked és megtanítlak
az útra, amelyen járnod kell. (Zsolt 32,8)

Az Úr teszi szilárddá az ember lépteit,
és útjában kedvét leli. (Zsolt 37,23)

Várd az Urat és őrizd meg útjait,
ő majd felmagasztal és öröklöd a földet. (Zsolt 37,34)
Így szóltam: „Vigyázok útjaimra" (Zsolt 39,2)

Kelj útra ékességedben és haladj diadallal
a hűségért, a szelídségért és az igazságért. (Zsolt 45,5)

Aki a dicséret áldozatát mutatja be, az tisztel engem,
és aki bűntelenül jár az úton,
annak mutatom meg Isten üdvösségét. (Zsolt 50,23)

Hadd tanítsam útjaidra a bűnösöket,
hogy hozzád térjenek az istentelenek! (Zsolt 51,15)

Készítsetek utat annak, aki a felhőkön érkezik:
Úr az ő neve. (Zsolt 68,6)

Isten, szentséges a te utad;
Ki olyan nagy Isten, mint a mi Istenünk? (Zsolt 77,14)

Boldog az az ember, akit te segítesz,
akinek szíve zarándokútra készül. (Zsolt 84,6)

Uram, vezess engem utadon, hogy igazságodban járjak;
szívemet tedd egyszerűvé, hogy félje nevedet. (Zsolt 86,11)

Mert angyalainak parancsol felőled,
hogy minden utadon őrizzenek.
Kezükön hordoznak téged,
hogy köbe ne üssed lábadat. (Zsolt 91,11-12)

Aki szeplőtelen úton jár, csak az szolgálhat nekem. (Zsolt 101,6)

Vigyázok, hogy utam szeplőtelen legyen,
mikor látogatsz meg engem? (Zsolt 107,2)

Boldogok, akiknek útja szeplőtelen,
akik az Úr törvénye szerint járnak! (Zsolt 119,1)

Nem követnek el gonoszságot,
hanem az ő útjain járnak. (Zsolt 119,3)

Bár arra irányulnának útjaim,
hogy megtartsam törvényedet! (Zsolt 119,5)

Parancsolataid útjában gyönyörködöm,
jobban, mint minden gazdagságban.
Rendeleteiddel foglalkozom,
utaidon elmélkedem. (Zsolt 119,14-15)

Oktass rendeleteid útjára,
hogy gondolkodjam csodáidon! (Zsolt 119,27)

Tartsd távol tőlem a gonoszság útját,
és törvényed szerint irgalmazz nekem! (Zsolt119,29)

Az igazság útját választottam,
ítéleteidről meg nem feledkezem. (Zsolt 119,30)

Törvényeid útján futok,
mert te bátorítod szívemet. (Zsolt 119,32)

Oktass engem, Uram, törvényeid útjára,
hogy mindenkor csak azt kutassam! (Zsolt 119,33)

Fordítsd el szememet, hiúságot ne nézzen,
éltess engem a te utadon! (Zsolt 119,37)

Tágas úton járok, mert rendeleteidet kutatom. (Zsolt 119,45)

Megfontolom útjaimat,
és lábamat parancsolataid felé irányítom. (Zsolt 119,59)

Minden gonosz úttól távol tartom lábamat,
hogy megtartsam szavaidat. (Zsolt 119,101)

A te igéd lámpás a lábamnak,
s ösvényeimnek fényesség. (Zsolt 119,106)

Megtartom parancsaidat és rendeleteidet,
mert szined előtt ismeretes minden utam. (Zsolt 139,168)

Mind boldog az, aki féli az Urat,
s az ő útjain jár! (Zsolt 128,1)

Szemmel tartod akár járok-kelek, akár pihenek.
Előre ismered minden utamat. (Zsolt 139,3)

Vizsgálj meg Istenem és ismerd meg szívemet;
tégy próbára és ismerd meg utaimat. (Zsolt 139,23)

Lásd, vajon a gonoszok útján járok-e,
és vezess az örökkévalóság útján engem. (Zsolt 139,24)

Igazságos az Úr minden útjában,
és szent minden művében. (Zsolt 145,17)

Mutasd meg nekem az utat, amelyen járnom kell,
mert én hozzád emelem lelkemet! (Zsolt 143,8)

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Nagy József: Indulj az úton	ének kottából	Ld. Bevezetés 1., 5 p.
2. Az útrakelés élménye az életünkben Középre helyezünk különböző, utakat ábrázoló képeket. A résztvevők csendben nézegetik, a vezető bíztatja őket, hogy hagyják, hogy személyes gondolatokat ébresszenek bennük, majd ezt követi a megosztás. Felmutatják a képet, amit választottak, majd elmondják egy útrakelés történetét az életükből.	csoportos fotós beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3. Szövegmunka	A szentírási szöveg hangos felolvasása	szentírási szöveg
A szöveg formai elemzése a megadott kérdések alapján, lásd Munkalap, Bevezetés 2.: 1.-hez a kiegészítő magyarázatot l. a Bev. 3. 2.-höz a kiegészítő magyarázatot l. a Bev. 4. 3.-hoz a kiegészítő magyarázatot l. a Bev. 5. 4.-hez a kiegészítő magyarázatot l. a Bev. 6.	2 fős kiscsoportban	Munkalap Szentírás 25 perc
Az eredmények közös kiértékelése az óravezető kiegészítő információival.	csoportos megbeszélés az óravezető kiegészítésével	tábla, kréta 20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. Kérdések önmagunkhoz: – Vegyük még egyszer számba, mit kellett elhagynia Ábrahámnak, amikor útra indult: ország – rokonság – atyai ház – nagycsaládnemzetség : önazonosság, múlt (gyökerek), védelem (biztonság). – Ha nekem, mint Ábrahámnak ki kéne vonulnom, mi lenne számomra a fontosabb, a ragaszkodásom, a hitből való elindulás ...? Készítsük el az elhagyni való dolgaink „térképét", a mintát lásd Bevezetés 7. Zárógondolat, lásd Bevezetés 8.	egyéni írásbeli munka, végén az óravezető felolvasása	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5. – Mi ragadott meg legjobban Ábrahám alakjában? – Hozott-e valami konkrét elhatározást bennem, bennünk?	csendes gondolkodás, utána megosztás	20 perc
6. Irodalmi szemelvények az „útrakelés" motívumához, lásd Bevezetés 9.		szövegszemelvények, 10. perc
7. Zenehallgatás: Gen Verde: Jöjj, kövess engem **Utak a zsoltárokban,** lásd Bevezetés 10.	kétszer hallgatjuk meg az éneket, a második alatt mindenki húz magának egyet a Zsoltárversek közül	kártyák egy-egy zsoltárverssel, Egy másik emberiség c. kazetta (Új Város, 1995) 10. p.

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az ötvenedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2005. jún. 20.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Ábrahám hite és Isten előtti igaz volta (Ter 15)

A.) Alapgondolat

Ábrahámot, mint az ígéretek címzettjét és a hívő ember példaképét Izrael történetében mindig aktualizálják, és történetét minden új helyzetben elmondják. Az Ábrahám-tapasztalat él.

Már a felületes vizsgálódás során is kiderül, hogy a 15. fejezet szövegének keletkezés-története meglehetősen komplikált:

– 1-4. versig találjuk a fiú konkrét ígéretét, az 5-6. versben pedig az utódok ígéretét,

– nincs belső összefüggés a 7k. és a 9-11. versek között,

– a 12., 13-16. és a 17/18-20. versekben két egymással vetélkedő ígéret van,

– a 13-16. verseket csak lazán illesztették az összefüggésbe, egy későbbi betoldás.

Sok érv szól amellett, hogy bizonyos részek (pl. a földígéret, a fiú és a gyarapodás ígéretének összekapcsolása, a káldeai Úr) szemmel láthatóan *későbbi megfogalmazások, kiegészítések* a szövegben. Nyelvezete megegyezik Második és Harmadik Izajáséval (vö. Iz 54,1-4; 65,9).

A rétegek, amelyek észlelhetőek: a fogság előttől a fogságig („elohista", „Jahvista", „deuteronomista"), és a fogság utáni kor (Pentateuchus-szerkesztés).

Néhány szó a Pentateuchus (a Biblia első öt könyve) rétegeinek hipotéziséhez:

Előre bocsájtjuk, hogy vizsgálódásunk során nem az ószövetségi szövegek történeti-tudományos kutatása fontos a számunkra, hanem az, hogy a szövegrétegek talán segítenek felismerni: a hit élő marad. A tapasztalat a hívőkben tovább él, és a saját, új, egyéni tapasztalatuk is bekerül a szövegbe. Így keletkeznek bizonyos ismétlések, törések, egyenetlenségek a szövegegészben. Erőfeszítést jelent számunkra, hogy a korábbi tapasztalatokat a saját életünkben élővé tegyük, realizáljuk. A rétegek elemzése segíthet a tematikus súlypontok megtalálásában, az egyes egységek mélyebben bevéső dnek amikor többször újra olvassuk őket.

B.) Szentírási szöveg: *Teremtés könyve 15. fejezet*

C.) Bevezetés

1.) Néhány hangsúly

„Elohista": az 1abd. és a 3. 4. versek elsősorban tematikai és stílusbeli rokonságot mutatnak a Ter 20,22-vel; gyakori az elohista elbeszélésegységben, hogy a cselekményből párbeszédre vált; figyel a belső történésekre.

Nyomatékos hangsúlyozása az Isten és ember közötti indirekt (láthatatlan) kapcsolatnak, erős prófétai elemek, háttérben a kánaániakkal folytatott vitával, akik Izrael identitását veszélyeztették. Ez egy sajátos dimenziót ad a történetnek: Isten védelmet adó szava egyik oldalról, a másik oldalról a tér, amelyben az ember megéli az Istenkapcsolatot (istenfélelem). Az elohista réteg ebben a szövegben kezdődik és a Kiv 20,20-nál fejeződik be.

„Jahvista" réteg az 5a, 5b, 6a, 9a, 9b, 12a, 12b, 17ab, 18ab, versek. Új témákat hoz (az utódok és a föld ígérete); mágikus, szimbólumokkal teli történés, előhozza a szövetség-teológiát. Mindenek előtt az istenhit a fő témája, amely más „Jahvista" rétegben is visszatér. Így előkerül ez a fordulat „az Úr köt szövetséget" további „Jahvista" rétegben (Kiv 34,10.27). A két főhangsúly megvilágítja Izrael kritikus helyzetét a „Jahvista" idejében. Talán az asszírok kíméletlen hódító politikájától való félelem teszi többek közt, hogy az Izrael Istenében való hit olyan fontossá lesz.

„Deuteronomista" kiegészítéseknek a 13+14b. 18b-21. verseket ítélik.

Végül a *„Pentateuchus szerkesztés"* (1a.1b.5a.b.6b-8.9b.10b +11. 12a.12b.14a.b.15 +16.17a.20) úgy állítja be Ábrahám kivezetését a káldeai Úrból, mint az Egyiptomból való kivonulás párhuzamát.

A „látomás" hangsúlyában a kezdeti kép kiszélesedik Izrael jövőbeni történetére; Ábrahám, mint „igaz izraelita" látszik. Miatta lesz Jahve, aki most távolinak mutatkozik, újra a történelem ura és irányítója.

A hagyományok kialakulása és egyesítése

(**J** jahvista, **E** elohista, **D** deuteronómista, **P** papi):

14-11. sz.		**Kivonulás**
10. sz.	(J)	**Atyák hagyományai**
8. sz.	(E)	
7. sz.	(JE)	

---

10. sz. (Dél)	(J)	**950 (királyság – Salamon)**
9. sz. (Észak)	(E)	**Északi királyság, 930**
722 után Jeruzsálem	[JE]	
622 utáni deut. Reform	[JE + (D)]	**A fogság utánig tartó reformmozgalom**
586 fogság	(P)	
500 után	[P+[JE + D]]	**Fogság után**

2.) A Ter 15 két vagy három fő részre tagolható

Három fő rész	
☞ 1-6 vers	1- 2 vers: Jahve beszéde és Ábrahám reakciója 3-6 vers: Ábrahám panasza, Jahve beszéde és Ábrahám reakciója
Téma : ígéret	
☞ 7-11 vers	7-8 vers: Jahve beszéde és Ábrahám reakciója 9-11 vers: Jahve beszéde és Ábrahám reakciója
Téma: A parancs teljesítése	
☞ 12-21	12-16 vers: Jahve beszéde (bejelentés a jövőről) 17-21 vers: Jahve beszéde (bejelentés a jövőről)
Téma: Ígéret	
Két fő rész	
☞ 1-6 vers	
☞ 7-21 vers	
amelyekben a két fő	részen belül hasonló séma ismétlődik:
15,1a // 15,7a:	egy-egy isteni beszéd bevezetése
15,1b // 15,7b:	Isten bemutatkozása az ígérettel
	4k: gyarapodás ígérete
	7. 18.: a föld ígérete
15,2k // 15,8:	Ábrahám kérdése (mint kifogás, panasz)
15,4k // 15,9-11. 17k:	Jelek az ígéret megerősítésére

A Ter15 teljesen az Isten Ábrahámnak tett ígéreteiből formálódik ki:

- A fiú ígérete: 4. vers
- Az utódok ígérete (számos): 5. 13. 18. vers
- A föld ígérete: 7. 18. vers

A fogságban élő nép számára különösen *föld ígérete* és az *utódok ígérete* fontos (fogság utáni szövegről van szó a Ter 15-ben). Egy nép függetlenségéhez és fennmaradásához fontos mind a haza, mint élettér, mind a „számos utód" (nagy sokaság, aki ehhez a néphez tartozik), mint remény a jövőre nézvést. Az ígéretek jelentősége megmutatkozik a szöveg formájában is, amelyben Jahve két beszéde az ígéretekről (13-16 és 18-21 vers) Ábrahám reakciója nélkül hangzik el és az ígéret a beszédek végére van helyezve.

3.) Kapcsolat Ábrahám és Isten között a Ter 15-ben

A szövegből Ábrahám helyzete bizonytalannak és kérdésekkel telinek tűnik. A kérdések Isten korábbi ígéreteivel kapcsolatban vetődnek fel (Ter 12-ben és 13-ban). Az ősatya jövőbeni perspektívájáról van szó, az életről (saját utódban), az élettérről (a megígért föld): Ki lesz Ábrahám örököse? Valóban lesz saját örököse?

Az elbátortalanodásra és félelemre Jahve bevezető fordulata a válasz: „Ne félj". Az első kérdésre Isten egy ígérettel válaszol („aki a te ágyékodból származik, az lesz a te örökösöd"), a második kérdésre pedig egy kijelentéssel és egy szimbolikus tettel (ígéret és szövetségkötés).

Az első isteni beszédben a félelemnélküliségre való felszólítás összekapcsolódik egyben az oltalom ígéretével. Utalás Istenre, aki az oltalmazó (vö. Zsolt 3,4;28,7) és a bőséges jutalomra (ebben az esetben a zsákmányra), amit adni fog, és a Jahve győzelméről szóló harcias beszéd utasítja Ábrahámot, hogy belső szorongásaival együtt nyugodtan rábízhatja magát.

Ezután következik Ábrahám ellenvetése panasz formájában. Ő máshogy áll Isten ígéreteihez, fájlalja, hogy egy idegen örökli majd vagyonát. A számvetés és az aggódás szorításából Isten *„kivezette őt a szabadba"*, a szószerinti tágas látóhatárba, és a csillagok látványával, amelyek éjszaka ragyognak, szemléltette ígéretét, hogy Ábrahám át tudja élni.

A 7. versben még egyszer megcsendül a kivezetés motívuma és nem csak az egyiptomi szolgaságból való szabadulásra emlékeztet, hanem a babiloni fogságból való kiszabadulásra is („a káldeai Úrban", mint fogalom a száműzetés idején válik először használatossá).

Az Ábrahám *„hitt Istennek"* kifejezés héber megfelelője, az *aman* szó azt jelenti, hogy Ábrahám *odaerősíti magát Istenhez*. A hit felöle-

li a másikra való hagyatkozást; az abszolút szilárdságot és bizalmat jelenti ebben a kapcsolatban (vö. Iz 7,9; 28,19).

Ábrahám, tekintettel a jövő bizonytalanságára, csak Istenre hagyatkozva tud megmaradni. Ez a magatartás összhangban van az Isten és ember közti helyes kapcsolattal. Nem egyebet, mint ezt fejezik ki az „igazságul tudta be neki" fordulat szavai (15,6; vö. Lev 7,18; 17,4).

Isten egy ünnepélyes vállalás által, egy eskütételben erősíti meg az Ábrahámnak tett ígéretét a földről. Mint ahogy a Jer 34,8 is ábrázolja, a megölt, kettőbe hasított állatok darabjai egymás mellé lesznek helyezve úgy, hogy a szerződő felek át tudjanak haladni köztük, miközben átkot mondanak magukra arra az esetre, ha ígéretüket nem tartanák be.

A különös itt az, hogy ezzel a tettel maga Jahve kötelezi magát az ígéret betartására. Az égő fáklya és a füstölgő kemence a 17. versben maga Isten, ezért tölti el Ábrahámot a rettegés (istenfélelem).

A madarak, amelyek nem lettek felvágva, egy későbbi átdolgozás betoldása. Az átdolgozó így a szokásos áldozati állattá tette azokat. Ezzel Ábrahám cselekedete elmozdul az áldozatbemutatás irányába, ezért méltó módon előkészül az Istennel való találkozásra. Ehhez tartozik, hogy elűzte a ragadozó madarakat (rabló madarak).

Jahve vállalását a 18. vers „szövetségnek" jelöli és közelebbről körülírja; ezenkívül még megnevezi az izraeliek által legyőzött népeket.

A következő betoldás a 13-16. vers, melyben Ábrahám ősatyaságában Izraelnek egy későbbi történetét ábrázolja, mégpedig mintha egy összefoglalása lenne a Pentateuchusnak: elnyomás alatt - kivonulás - földajándék. A negyedik nemzedék a fogság nemzedékeire utal. Az amoritákon a kananeusokat kell érteni.

4.) Isten előtti igaz volta - Ábrahám hite az Újszövetségben

A Ter 15,6-nek a levél műfaján belül egy figyelemre méltó hatástörténetét találjuk meg az Újszövetségben. Szemben a zsidósággal, akik szerint a megigazulás útja a Tóra, a Törvény, Pál egyedül Ábrahám hitét hangsúlyozza, amely őt a helyes istenkapcsolatra („igaz"-voltra) vezeti, ráadásul a törvény kinyilvánítása, a körülmetélés előtt, melyek a kapcsolatot és a szövetséget szimbolizálják. Ábrahám *egyedül a hite* miatt válik igazzá Isten előtt. Így válik minden keresztény

előképévé. Minden hívő „Ábrahám fia". Ennél fogva miden hívő bizonyosan számíthat Isten biztos segítségére.

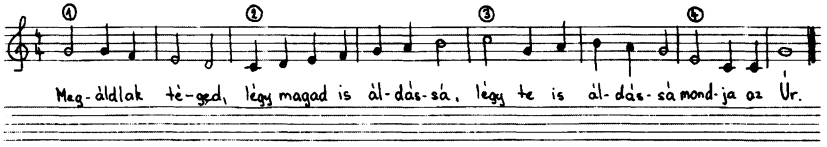
5.) Kérdések a jövőről

Feszültség érzékelhető a Ter 15 elbeszélés felépítésében Ábrahám bizakodó engedelmessége és a bizonytalan jövőre vonatkozó kérdései és aggályai között, mint ahogy mi, mai emberek is gyakran így vagyunk ezzel.

– Hinni azt jelenti, hogy az alapokhoz mindig újra odaerősítjük magunkat,

– hogy az ígéret új útját a hívők közösségében mindig újra kockáztatjuk, akkor is ha félelem, bizonytalanság, kétségek vagy sötétség gyötörnek.

6). Ének

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Megáldlak téged (4 szólamú kánon)	ének kottából	1. Bevezetés 6. 10 perc
2. Hol marad az ígéret beteljesedése? Utal valami jel arra, hogy be fog teljesedni? Ez annak számára kérdés, aki a „még nem" útján jár. A résztvevők egyénileg vagy közösen átgondolják - talán saját tapasztalataikból merítve -, hogy milyen kérdések és félelmek jelentkeznek, ha beleéljük magunkat Ábrahám bizonytalan helyzetébe a jövőt illetően. (Tájékozódásul az óravezető olvassa el az Alapgondolatot és a Bevezetés 1.-et)	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. Szövegmunka Felolvassuk a szöveget. A résztvevők kettesével vagy hármasával feldolgozzák a következő kérdések alapján a szöveget:	A szentírási szöveg hangos felolvasása, kiscsoportos munka, utána	szentírási szöveg külön lapon
☞ 1. Hány részből áll a szöveg? Talán fel tud fedezni valami ismétlődő sémát! (lásd Bevezetés 2.)	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	30 perc
☞ 2. Milyen ígéreteket kapott Ábrahám? (lásd Bevezetés 2.)		20 perc
☞ 3. Milyen magatartást tanúsít Ábrahám Istennel szemben? (lásd Bevezetés 3.)		10 perc
4. Isten előtti igaz volta - Ábrahám hite az Újszövetségben (lásd Bevezetés 4.)	csoportos megbeszélés	Szentírás
Hozzáolvassuk a következő szentírási helyeket: Róm 4,3.9.22; Gal 3,6; Jak 2,23		20 perc
5. Kérdések a jövőről (lásd Bevezetés 5.)	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	10 perc
6. Befejező ima, ének	Kötetlen	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az ötvenegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2005. aug. 20.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Szövetség és körülmetélés és az eddigi egységek összefoglalása az Ábrahámnak tett ígéretekkel (Ter 17)

A.) Alapgondolat

Minden időben a szerző/hirdető a mindenkori helyzetnek megfelelően, új módon mondja el az isteni ígéretet. Két egymástól teljesen eltérő módot már ismernek a résztvevők. A 17. fejezetben a fogság idejében megfogalmazott ígéretek vannak megfogalmazva. A vezető réteget (politikai és vallási) és Izrael népének jórészét Kr. e. 586-ban a királyuk babiloniakkal szembeni veresége után Babilonba hurcolták és 70 évig ott kellett maradniuk. Mindenki el tudja képzelni, hogy milyen veszélynek volt kitéve minden egyes ember, a nemzeti identitás (ebben az esetben izraelita), a sajátos népszokások és vallásgyakorlat elvesztése szempontjából. Ebben az időszakban lesznek az „otthonról való" szokások szentté: az odatartozás ismertető jelévé és a remény jelévé válnak. Ezek tűnnek fel a 17. fejezetben.

B.) Szentírási szöveg: Ter 17. fejezet

C.) Bevezetés

1.) Ének: A vándor

Refr. Mint zarándok, járok, földszínén nincs lakásom,
Alleluja, kósza vándor álmom égbe, fönn megtalálom.

1. Hív otthonába engem is az Üdvözítő, jó Atyám megtalálom,
Hazahívogat a szeretet, az égi erő, jó Atyám megtalálom.
2. Most asztalához ültet engem Jézus, az Úr, éltető bor, kenyér vár,
Szívem rejtekén a mennynek első sugara gyúl, éltető bor, kenyér vár.
3. Ég városában, miről Isten szent Fia szólt, otthonom megtalálom,
Hol a ház fala, az utcakő is aranyozott, otthonom megtalálom.

2.)Haza - otthon

A magyar nyelv értelmező szótára:

Haza az az ország, az a népközösség, amelyhez tartozunk, a szülőföld. Az a terület, ahol valamely embercsoport életlehetőségekre talál.

Otthon: valakinek a családias, megszokott, bensőséges, meghitt, környezete. (*L. A magyar nyelv értelmező szótára*)

X. Leon-Dufour: Biblikus teológiai szótár (Ószövetség)

1. Haza-élmény – Isten népének története egy kiszakadással kezdődik: Ábrahámnak el kell hagynia hazáját és egy másik ország felé tartania, amelyről még semmit sem tud (Ter 12). Fajtájának új begyökerezése sokáig várat magára. A pátriárkák kánaáni tartózkodásuk alatt idegenek és vendégek (Ter 23,4; Zsid 11,13); ígéretük van az ország öröklésére (Ter 12,7), de még nem kapják meg. Ugyanígy idegen föld számukra Egyiptom is ott-tartózkodásuk idején (Ter 15,13). Isten csak a kivonulás és a sínai szövetség után váltja be ígéretét: Kánaán az ő földjük lesz, tele vallási jelentőséggel. Hisz nem csupán ajándékba kapták Istentől, nem csupán atyáik sírját őrzi (Ter 47,30; 50,,5; Neh 2,3), hanem szentté teszi az a tény, hogy ott székel az Isten: a szövetség ládájának szentélyében, majd pedig a jeruzsálemi templomban. Mindezek következtében ez a föld összefügg hitükkel.

2. Az elszakadás élménye – De Izrael szert tesz az ellenkező élményre is. Kettős nemzeti szerencsétlenség végül is megfosztja ettől a szeretett hazától. A népet messze hurcolják és átéli az elszakadást, a hazátlanságot. A száműzetés csak fokozza a zsidók ragaszkodását hazájukhoz (Zsolt 137,1-6), siratják szerencsétlenségét (Siralm). Ekkor értik meg, hogy ennek a katasztrófának mélyebb oka a nemzet bűne, amelyet Isten példás módon büntetett (Siralm 1,8.18; Iz 64,4; Neh 9,29). Amíg a megpróbáltatás tart, a távoli, megalázott haza központi helyet foglal el imádságukban (Neh 9,36), gondjaikban (2,3), jövendő reményeikben (Tób 13,9-17; Bár 4,30-5,9). A múlt intézményeihez való ragaszkodásukban szüntelenül azon fáradoznak, hogy felújítsák őket, és ez bizonyos mértékben sikerül is. De ugyanakkor a próféták jóslataiban fölfedezik az eljövendő haza megdicsőült képét: ez az új szent föld, az új Jeruzsálem, az egyesült földkerekség középpontja, amely az újra megtalált paradicsom körvonalait ölti magára. Így tehát a haza a zsidók számára egyszerre konkrét valóság, hasonló minden más emberi hazához - és eszményi elgondolás, amely tisztaságával, nagyságával fölébe emelkedik minden nacionalista ideológiának, az emberi álmok kikristályosodásainak. Ez az eszmevilág nem soknemzetiségű, mint ugyanabban a korban a római birodalom elgondolása, de azért az egyetemesség felé tart. Izrael hivatásából kifolyólag: Ábrahámban kell megáldatnia a föld minden nemzetcsaládjának (Ter 12,3), és Sionnak minden haza anyjává kell lennie (Zsolt 87).

– Mit jelent otthon lenni? Mitől érzi magát az ember otthon?

Azt hiszem, a környezetben a megszokás dominál. Valamint az intimség, a privát szféra, egy olyan kis terület, ami az enyém, ahol biztonságban, védettnek érzem magam. A személyes tárgyak, a megszokott környezet, amit „belaktam".

De az „otthonban" nem is a környezet és a tárgyak dominálnak, hanem a személyek. Ezért mondhatja Szt. Ferenc, hogy „nekünk nincsenek kőből épült házaink, testvér a testvérnek legyen otthona". És ezért kell is hogy mondja, mert otthonra szüksége van az embernek.

"Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé. Mivel nem vagytok a világból valók, hanem kiválasztottalak titeket a világból, azért gyűlöl benneteket a világ" (Jn 15,19).

"Közöltem velük igédet, és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, ahogy én sem vagyok a világból.

Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. Nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a

világból való. Szenteld meg őket az igazságban. A te igéd igazság. Ahogyan engem a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba." (Jn 17,14-18)

3.)Rítus

I. Az ünnep – "Mindennek megvan az órája és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt. [...] Ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak." (Préd 3,1.4)

"S táncolt is Dávid – teljes erejéből az Úr előtt, közben egy vászon efód övezte. Így vitte fel Dávid és Izrael háza ujjongás és harsonaszó kíséretében az Úr ládáját. [...] Akkor Dávid égő áldozatot és közösségi áldozatot mutatott be az Úr előtt, s mikor készen lett az égő áldozatnak és a közösségi áldozatnak a bemutatásával, megáldotta a népet az Úr nevében. Aztán az egész népnek, Izrael fiai egész seregének, a férfiaknak éppúgy, mint a nőknek, kiosztott egy-egy kenyeret, egy csomó datolyát és egy-egy mazsolás kalácsot. Ezután az egész nép hazament." (2 Sám 6,14-15.17-18)

Mi az ünnep? Valami más. Valami, ami eltér a megszokottól, valami rendkívüli: csoda.

Vannak ünnepek az egyén életében, egy nép, egy ország életében, és vannak vallási ünnepek. Hogy az ünnep valóban ünnep-e, s nem csak hajcihő, nem az dönti el, hogy mekkora tömegeket mozgat meg, hanem hogy mennyire tud kiemelni a köznapi létezésből, milyen mértékben kapcsol össze egy magasabbrendű létezéssel, a természetfelettivel. Csakis ez az istenivel való összekapcsolódás teszi az egyébként lehetetlent lehetségessé: arra a szintre emeli fel, ahol minden olyan, »mint az első napon« (vagyis a teremtéskor), sugárzó, új és először, és a résztvevő maga is a teremtés részesévé válik.

Tehát az ünnepben mindaddig, míg valódi ünnep, megvan valami a teremtésből.

Az ünnep lényegéhez tartozik a nyugalom (a teremtés hetedik napja). Mihelyt a természet jelei, a hagyomány és a szokás emlékezetbe idézi, az ember mindig újra képessé válik arra, hogy egy nem szokványos lét és teremtés részesévé legyen. Idő és ember ünnepivé válik, ÉS MEGÚJUL A FÖLD ARCA (Zsolt 104,30).

Ünnepelni annyit jelent, mint ritmikusan visszatérő időközökben nyitott szeművé válni és ebben az állapotban közvetlenül szembetalálkozni azokkal a magasabbrendű valóságokkal, amelyeken egész létezésünk alapszik. – Ünnepelni annyi, mint visszatérni a bűnbeesés előtti,

paradicsomi állapotba, amikor még nem hangzott el: »Arcod verítékével eszed kenyeredet.« (Ter 3,19)

A zsidó nép számára a hét utolsó napja, a szombat megünneplése, megszentelése minden időben az egyik legfontosabb parancs volt.

a./ A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmából részesedik (Kiv 20,11).

b./ A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra (MTörv 5,15). A szombatnak kell Isten ezen nagy ajándékát emlékezetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Mindenkinek meg kell tartania a szombatot: az egész családnak, a szolgáknak, sőt még az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából.

c./ Keresztény életünk középpontja Krisztus halálának és feltámadásának ünnepe. Krisztus halálával és feltámadásával olyan esemény történt Isten és ember között, amely minden korra, minden életre kihat. Jézus nélkül tehát nincs ünnep számunkra.

Összefoglalás – Az ünnep anyaga és tartalma: ünnepelni annyit jelent, mint kilépni a megszokottból, megélni valami rendkívülit, kapcsolatba kerülni a természetfelettivel. – Fajtái: egyéni és közösségi ünnepek; társadalmi és vallási ünnepek. Az ünnep megnyilvánulásának formája és tartalma szoros egységben, kölcsönhatásban vannak egymással. A zsidó nép vallási életének ritmusát a minden héten ismétlődő szombat-ünneplés adta meg, melyben a teremtés hetedik napját, az Isten nyugalmából való részesedést és az Egyiptomból való szabadulást ünnepelték.

A keresztények kezdettől fogva az eukarisztikus lakomában ünnepelték Jézus Krisztus áldozatát. Miután a pogányokból lett keresztények többségbe jutottak, a keresztény közösség elszakadt a zsidó vallásgyakorlattól, és a szombat helyett a vasárnap, Krisztus feltámadásának napja lett számukra a hét ünnepnapjává.

II. Szokások

/ \

szóban tevékenységben

egyéni családi nemzeti népszokások

rend, szabályszerűség

III. Rítus

– Olyan ismétlődő tevékenység, ami a transzcendenshez kapcsolódik, az isteni valóságokba emel:

ima: hálaadó, dicsőítő, kérő

áldozat: dicsőítő, engesztelő

beavatások: *zsidó:* fiúk körülmetélése *keresztény:* keresztség
nagykorúvá avatás bérmálás
(felolvasás a zsinagógában)
papszentelés

IV. Kultusz

– Szent jelek bemutatása és bizonyos belső magatartás felvétele által Istennek érzékelhető formában történő szolgálata (imádással, dicsőítéssel, hálaadással és kéréssel).

– A kultusz kiváltságos eszköze az isteni áldás biztosításának; szent helyek, idők, szent szertartások segítségével újul meg az embernek és a világnak oly rövid és törékeny életereje.

- A kultusz mindenekelőtt a múlt eseményeire emlékeztet, és megújítja ünnepüket. Ugyanakkor meg is jeleníti őket, és így éleszti a nép hitét abban az Istenben, aki épp úgy jelen van és épp olyan hatalmas, mint a múltban (Zsolt 81; 106; Mtörv 1-11; Józs 24)

V. Misztériumok

Mystérion: titok, titkos tan, szertartás

Védeni az isteni jelenlét titkát: megőrizni
védeni az értetlenség,
a profanizálás ellen,
a hamisítás ellen,
a rosszra használás ellen.

A görögöknél a *tanítvány* neve *müsztész (fátyolozott, eltakart);* jelzi, hogy mintegy ködbe burkolva, fátyolon át látja csak a dolgokat,

a *magasabb beavatotté epoptetész (látó),* akinek a szeme az érzéki valóságon át a mélyebb valóságig hatol,

a *legmagasabbé prophétész (jós),* aki ismeri a múltat és a jövőt.

Titoklátó emberek: elméjük a látszat mögé hatol, fölfedi a dolgok rejtett kapcsolatait, megérzi a belőlük eredő sorsot, a „jövőt", s kivédeni, netán irányítani tudja.

Vannak az igazságot felfogni nem tudók, és vannak az igazságra méltatlanok.

Példa erre a négy „tanaim" története a Talmudban: hárman közülük elégtelen képességekkel, csekély értelemmel léptek be a „gyönyörűség kertjébe", vagyis a misztérium-tudományba, s ez lett a vesztük.

„Szent mestereink tanítása szerint ama négynek neve, ki belépett a gyönyörűség kertjébe: Ben Aszai, Ben Zoma, Acher és Rabbi Akiba. Ben Aszai nézett, és elvesztette a látását. Ben Zoma nézett, és elvesztette az eszét. Acher kárt tett a növényzetben. (A gazzal együtt a hasznost is kigyomlálta a kertben - természetesen jelképesen értendő.) De Akiba békével (lelkében) lépett be, és békében is távozott. Mert a Szent, neve legyen áldott, mondotta: „Ez az agg ember méltó rá, hogy dicsőséggel szolgáljon bennünket." (Talmud)

„Kiépített út vezet arra,
és szent útnak fogják hívni.
Nem jár rajta tisztátalan:
azoké lesz, akik a helyes úton járnak,
és balgák nem tévelyegnek rajta.
Nem lesz ott oroszlán,
ragadozó vad nem lép rá,
nem is téved arra:
csak a megváltottak járnak rajta." (Iz 35,8-9)

4. Az Ábrahámnak tett három ígéret szövegének összehasonlítása Ter 12,1-4a; Ter 15,1-6; Ter 17,1-3a

Pentateuchus forrás:	**Ter 12,1-4a (4b-9)** **J**
– Jahve beszéde:	az Úr azt mondta Ábrámnak:
	menj ki földedről ...
ígéret:	nagy nemzetté teszlek és megáldalak s naggyá teszem neved
Ábrahám reagálása:	elindult tehát Ábrám
– Nekünk szóló üzenet magatartás:	*mint egy nomád, Isten vezetése alatt élni* = úton lenni, hagyni, hogy Isten vezessen
a hit válasza:	J: bízva abban, hogy Isten „velünk jár" és számunkra új lehetőségeket ad, élni merni

Ter 15,1-6
JE / D

Ezen események után az Úr látomásban beszédet intézett Ábrámhoz:

Ne félj,

én az oltalmazód vagyok és igen nagy lesz jutalmad.

(Számlálhatatlan csillagok)

Éppen ilyen lesz utódod is.

Hitt az Úrnak s ez igazságul tudatott be neki.

szilárdan megmaradni Istenben = elszakadni tudni, ráhagyatkozni, magunkat egyre jobban az isteni valóságra bízni, nem saját tevékenységünkre

JE/D: „szilárdan megmaradni" Istenben, sorsunkat Isten cselekvésének alávetni

Ter 17,1-3a
P

Amikor pedig Ábrám kilencvenkilenc esztendős lett, megjelent neki az Úr és azt mondta:

Járj előttem, légy tökéletes ...

és én szövetséget szerzek közöttem és közötted, és nagyon megsokasítlak

Ábrám arcra borult.

(de vö. Ter 17,15-17a;)

Ábrahám reagálása:

Majd azt mondta Isten Ábrahámnak: »Sárait, a feleségedet, ne Sárainak hívd, hanem Sárának, mert megáldom, s tőle adom neked azt a fiút, akit majd megáldok, hogy nemzetekké legyen, s népek királyai származzanak tőle!« Arcra borult erre Ábrahám, és nevetett.

a szövetséget megőrizni = magunkra vállalni a kötelezettséget, hogy Isten hozzánk fordulására adott válaszunkat kifejezésre juttassuk

P: vállalni a kötelezettséget, hogy hálatelt lélekkel válaszolunk Isten hozzánk fordulására

5. Szövetségkötések - berith

Noé Ter 9, 8-17	„örök szövetség" (új áldás, hatalom, termékenység)	
Ábrahám Ter 17	→ körülmetélés →	utódaidé lesz ez a föld annyian lesznek, mint a csillagok általad nyer áldást a föld minden nemzetsége
Sínai szövetség Kiv 20. 34.	→ törvény, tízparancsolat →	áldás - beraka - (jólét, bőség, béke, termékenység, egészség, hosszú élet)
Dávidi szövetség, 2 Sám7	messiási ígéret:	utódja Isten Fia lesz
2 Sám 23,5 Zsolt 89,4-38		Dávid háza örökké megmarad
Siralm 3,24; Zsolt 16,5; 73,26		az „örök", a fogságban spiritualizálódik, a föld helyett „Jahve az én (örök)részem"

6. Szövegmunka

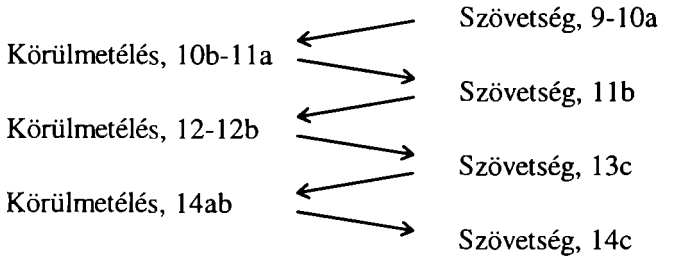
A Papi irat a harmadik írásbeli forrása a Pentateuchusnak (Mózes öt könyve). A fogság idején, Babilonban keletkezett, ahol féltek, hogy beolvadnak a babiloni vallásba és kultúrába. A vallási szertartások és szokások - a szombat, a körülmetélés - ezért különösen fontos szerepet játszanak. A Papi irat (P) sajátságai: az ismétlések, számok, felsorolások, családfák, a kultusz és a törvény és ennek teljesítése, a parancsok pontos követése, teológiai szakkifejezések előszeretete ..., gyakran körülményes stílus.

A Ter 17. a közepe a *Papi irat ősatyatörténeteinek.*

☞ Már a felületes olvasónak is szembetűnők az ismétlődő fogalmak: a szövetség (az egész szöveget átszövő fogalom, 13-szor) és a körülmetélés (csak az utolsó részben 5-ször). Ugyanakkor ismétlődik a „sok nép atyja", az „utódaid által", az „áld", a „fia születik", a „minden mértéken túl" (2. és 20. versek). Ezek részmotívumok, amelyeket különösen az Ábrahám- történetben találunk, az első két fogalom új.

☞ A szövetség és körülmetélés egymáshoz van kötve a 9-14 versben. Míg a „szövetség" csak egyoldalú szerződés(kapcsolat) volt Isten és Ábrahám között egy eskü által (Ter 15), itt a kapcsolat kétoldalú. Isten a szövetség kimondásával válaszra, a körülmetélésre kötelezi az embert. A meg nem tartás szigorú következményt von maga után (ki lesz irtva).

A következő vázlat magyarázza a szorosan vett kapcsolatot amely Isten részéről a szövetség kimondása és az ember részéről a körülmetélés, mint válasz között van:

☞ A Ter 17.-ben halmozódnak az *ígéretek*, mindenek előtt a *javak ígérete* (2b.4b.16b.20/3 x), néhányszor a fiú ígérete (16a. 19. 21.), de csak egyszer említi a nagyon fontos másik oldalt, a föld ígéretét (8.). A javak uralkodó szerepét a fogság idejének történelmi hátterében kell keresnünk (félelem, hogy a kis megtizedelt sereg beolvad a nagy babiloni népbe), a „föld" pedig a távolba tűnt. De erre is kapnak egy ígéretet: Kánaán egész földjét el kell foglalniuk.

☞ A fejezet túlnyomó részét Isten beszéde teszi ki. A népnek, amely egy idegen, ellenséges országban távolinak érzi Istent, bátorító és fontos dolog Istenre, az ő bátorítására hagyatkozni, a szövetségnek nemzedékről nemzedékre fennállónak, *„öröknek"* kell lennie (17,7).

Ábrahám válasza ünneplő tiszteletadásból, ill. leborulásból és imádásból áll. A Jahvista hagyományban Ábrahám Istennel való kapcsolata bizalmasnak, barátinak mondható, itt ezzel szemben szertartásos és alázatos, nagy távolságban a hatalmas Istentől. Ábrahám a parancsot, az egyezség ráeső részét rögtön végre is hajtja: a körülmetélést (22-

27). A fiú ígéreténél a százesztendős emberből a hívő magatartás mögül előtör a hitetlenség és nevetni kezd.

A jövőre vonatkozó ígérettel Ábrahámnak nincs problémája (ahogy nekünk sem?), de a jelenre vonatkozó, konkrét ígéret, amely lehetetlennek látszik, problematikussá válik. Amikor konkréttá válik, egyszerűen abszurdnak, bolondságnak látszik (fiú, ilyen aggastyáni korban). Ábrahám hangosan felnevet Isten előtt, mert a valóság ellentmond a hinni akarásának (Sára is nevet, vö. 18,11.12). Így megpróbál Istennel alkudozni egy számára lehetséges változatról (Izmael). De Isten nem megy bele a játékba. Véghezviszi tervét, annak nem feltétele az ember abszolút hite.

Ábrahám megosztódik a kételkedés és imádság között, mivel Izmael ősatyjának tudja magát. Talán az Isten be nem váltott ígérete miatt nevet. Izsák neve a „Jic-hak" azt jelenti „ő nevet".

☞ A fejezet szerkezete átgondolt kompozíció képét mutatja:

Keret: a származás közlése, Isten megjelenése	
1. Bevezetés	Isten önbemutatása
1-3a	parancs
	ígéretek
	Ábrahám válasza
2. Isten beszéde	(Az elemek kifejtése
4-21	1-3a a fogság helyzetéhez aktualizált formában)
	ígéret (utódok)
	parancs (körülmetélés rendje)
	ígéret (fiú) párbeszédes formában
Ábrahám végrehajtja, véghezviszi Isten parancsát	
Keret: befejezés származással (24)	

„El Saddai" (Mindenható Isten, 17,1), mint Isten nevének körülírása, 48-szor fordul elő az ÓSZ-ben.

Ábrahám *névváltoztatása* (5) szimbolikus jelentése van:

Ábrám: apám előkelő

Ábrahám: sokaság atyja

(hamon)

Sáraiból Sárává átnevezésben nincs jelentős változás. Mindkettő fejedelmet jelent, csak az i végű nevek férfi nevek voltak, a gyermekszüléssel az „i" elhagyásával Sára nőiségét hangsúlyozza: fejedelemasszony.

Ábrahám a névváltoztatással válik *királyok ősatyjává* és Sára *királyok ősanyjává*, tehát felemelkedést is jelent egy magasabb rangra.

A *körülmetélés* az északnyugati sémi népeknél, az egyiptomiaknál és az araboknál bevett gyakorlat volt (vagy a férfivá avatásra és higiéniai okokra, vagy vallási alapokra és tisztulási rítusra lehet visszavezetni). A 6. század előtt nem volt kötelező vagy vallási előírás, csak a körülmetéletlen Babilonban, a fogság ideje alatt nő meg a jelentősége és válik a Jahvéhoz tartozás ismertető jelévé és válik a papi iratban hatalmas jelentőségűvé.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Mint zarándok (szöveg: 1. Bevezetés 1.)	ének kottából	Daloljunk az Úrnak 170. old., 10 perc
2. Rítusok mint az identifikáció segítői régen és ma A résztvevők beszélgetése arról, hogy: – Mitől válik egy hely az otthonunkká? – Mitől válik egy ország a hazánkká? A beszélgetés folytatódhat a haza, az otthon, az ünnep, a szokások, rítusok, kultusz és misztériumok szerepéről az életünkben, lásd Alapgondolat. Bevezetés 2. 3.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc

3. Szövegmunka Felolvassuk a szöveget. Az óravezető rövid bevezetést mond a Papi iratról. A résztvevők újra átnézik a szöveget a következő szempontok szerint: ☞ 1. Szavak és fogalmak ismétlése (vezérmotívumok) (lásd Bevezetés 6.) ☞ 2. A legfontosabb fogalmak összefüggése, hogy hogyan viszonylanak egymáshoz (lásd Bevezetés 6.) ☞ 3. Milyen ígéreteket kap Ábrahám, mi a súlypontjuk? (lásd Bevezetés 6.) ☞ 4. Milyen kapcsolat van a beszéd és a cselekedetek között a szövegben (lásd Bevezetés 6.)? ☞ 5. A nagy szerkezeti egységek (lásd Bevezetés 6.)	A szentírási szöveg hangos felolvasása, csoportos munka, az óravezető irányításával	szentírási szöveg külön lapon 45 perc
4. Hit és hitetlenség: „Arcra borult erre Ábrahám és nevetett" (Ter 17,17) A-6-os papírkártyákra felírjuk ezt a mondatot, minden résztvevő kap egyet, majd hozzáírja, hogy mit mond számára egy rítus gyakorlása és a kételkedő nevetés közti feszültség, aztán a kártyáját továbbadja - miközben ő is kap egyet a szomszédjától. A hozzá érkezett kártyára is felírja a gondolatait, így megy ez egészen addig, amíg a saját kártyája vissza nem érkezik hozzá. A végén újra átgondolják a mondatot.	csoportos írásbeli munka	kártyák 20 perc
5. Az eddigi egységek összefoglalása az Ábrahámnak tett ígéretek alapján Minden résztvevő kap egy munkalapot, lásd Bevezetés 4., amelyen a „nekünk szóló üzenet" rubrikáit üresen hagyjuk, és amelyet a résztvevők egyénileg töltenek ki. Utána gondolatcsere az óravezető irányításával és kiegészítésével, lásd Bevezetés 4.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	munkalap, lásd Bevezetés 4. 15 perc
6. Befejező ima, ének	kötetlen	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Izsák feláldozása – vagy Ábrahám próbatétele
(Ter 22)

A.) Alapgondolat

A drámai cselekmény kibontása Ábrahám és Izsák indulásával kezdődik. Ábrahám nemcsak eltaszítja majd fiát, mint Izmaelt, hanem benne el fogja veszíteni az ígéret beteljesülését. Ellenvetés és zokszó nélkül indul mégis. Senkivel nem tudja megosztani benső terhét, nem beszélhet róla. Három napig vándorolnak. Először két szolga is van velük, de őket mellébeszéléssel távol tartja.

Izsák ártatlan és gyanútlan kérdése még tovább növeli a feszültséget – Ábrahám kitérő válasza szinte prófétai jellegűvé válik a későbbiekben. Az ősatya különleges vezetettsége érződik a próbatétel sötétségén át. Mindvégig kitart igenje mellett, a befejező drámai aktusnál is. Az áldozat előkészítésének aprólékos részletezése szinte az elviselhetetlenségig fokozza a feszültséget.

Az áldozati kés nemcsak a fiú testét, hanem az ő lelkét is át fogja járni. Izsák saját áldozati fáját viszi, ráfektetik – újszövetségi párhuzam → Jézus kereszthalála. De Izsák passzív. Jézus áldozati készsége csak Ábrahámmal állítható párhuzamba, aki teljesen kész Izsákban önmagát odaadni (az antik élet az utódokban válik teljessé).

Izsák feláldozásánál Isten nem magát a cselekedetet, hanem az elhatározást akarja, belső szabadságot a ragaszkodás tárgyától: bizonyítsd, be, hogy mindennél jobban szeretsz. (Szt. Ferenc nem csonkította meg magát, mint sajnos Origenész, aki szószerint értelmezte magára Jézus szavait).

„Aki jobban szereti apját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám. Aki jobban szereti fiát vagy lányát, mint engem, nem méltó hozzám" (Mt 10,37).

„Ha kezed vagy lábad megbotránkoztat téged, vágd le és dobd el magadtól" (Mt 18,8)

Az Újszövetségben az istenfélelem nem félelmet, hanem az ebből fakadó engedelmességet jelenti. A kossal nemcsak pótlékot ad, hanem főleg köszönetet és hálát ad a jóságért. Minden látszat ellenére ebben van Isten legbensőbb valósága: „Mi, akik hittünk, megismertük a szeretetet, amellyel Isten szeret bennünket (1 Jn 4,16). Ugyanígy, látszólag embertelen követelmény által nyilatkoztatta ki: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen" (Jn 3,16), tehát a saját Fia halála által. Ez Jeruzsálemben történt, amelyet (2 Krón 3,1) a Móriával azonosítottak. Mória = Jahve lát, szimbolikus név, és Jeruzsálem akart Ábrahám emlékhelye lenni. A kereszténység így tekint Jézus golgotai halálára.

B.) Szentírási szöveg: Ter 22

C.) Bevezetés

1.) Irodalmi nézőpontból a Ter 22 lényege szerint *elohistának* (az Elohim elnevezés szerint, melyet Isten neveként használ) tekinthető. Teológiai témájának fő vonala az istenfélelem és a próbatétel. Fontos még tudnunk erről a részről, hogy a Ter 22 csak jóval később, a királyok korában lett összegyűjtve.

A kezdőmondat „Miután mindezek megtörténtek" a szöveget az ígéretek nagyobb összefüggésébe helyezi Isten és Ábrahám kapcsolatában.

„Isten próbára tette Ábrahámot:" ez rögtön az elején nem csak teológiai jelentést ad, hanem egy olyan beállításba is helyezi a történetet, hogy Isten nem akarja igazán az emberáldozatot. Tehát a kérdés, amit ennél fogva feltesz, nem Izsák „feláldozása" hanem a probléma, hogy vajon Ábrahám erejét meghaladja-e ez a vele szemben felállított köve-

telmény. Isten szavai egyértelműen és eltéveszthetetlenül megmondják „mire megy ki a játék" Ábrahám számára: az egyetlen és szeretett fiú az áldozat, aki ezért az ő egész jövője, az ő élete. Mint az előző szövegekben, Ábrahám itt is szó nélkül és azonnal követi, amivel megbízzák.

J. Schnorr von Carolsfeld: Izsák feláldozása

Ábrahám és Izsák útja elkezdődik. És elkezdődik a *dráma* is, ami Isten szavának „ütése" után távolodva a jelenet helyétől, mint egy kamera, egyre közelít. Eleinte egy egész embercsoport megy (szolgák is), a végén már csak egyedül Ábrahám és Izsák. Az indulástól a hegy megpillantásáig három nap telik el; fokozódik a feszültség kettőjük hallgatása és rövid beszélgetése nyomán. Ábrahám kitérő válasza Izsák ártatlan kérdésére az áldozati állattal kapcsolatban tovább növeli az olvasóban/hallgatóban a feszültséget. „Így mentek ketten együtt" fordulat nyitja meg és fejezi be a párbeszédet.

A 9. versben az áldozat előkészítésének kínosan aprólékos részletezése (egészen közelről avatja be a hallgatót) után szinte egymást érik

az igék, a cselekmény és a drámaiság egyre gyorsabban pereg és siet egyenesen a „leölés" szándékához.

Mint egy ütés hangzik fel Isten küldöttének szava, ami megtiltja Ábrahámnak a gyermekáldozatot. A felszólítás és Ábrahám készsége ugyanolyan, mint kezdetben. Miután Ábrahám kiállta a próbát, a régi ígéretek megújítását kapja jutalmul.

2.) A szöveg nem csak a bevezetés és a befejező ígéretek által (a korábbi ígéretek megismétlése) helyeződik egy tágabb összefüggésbe (tehát csak egy, a sok istentapasztalat közül), hanem művészi kompozíciója által is kiemelkedik. Habár a feszültség fokozása a párbeszédekben a 10. versig megy, formai szempontból a szövegnek más közepe van. Koncentrikusan van kialakítva:

1a	cím: az Istenfélelem próbája
1b. 2	a párbeszéd megnyitása, az áldozat parancsa
3-6	indulás és vándorlás
7-8	Ábrahám és Izsák közti beszélgetés
9-10	megérkezés, előkészület az áldozathoz
11-12a	a párbeszéd megnyitása, az áldozat visszavonása
12b	az istenfélelem megerősítése
13k. 19	kicsengés (15-19 kibővítés)

A szűkszavú beszélgetésben útközben, a 8. versben Ábrahám egész valója kifejeződik, jóllehet ő maga egyáltalán nem lát semmit, talán nem hiszi, de tiktokban reménykedik. Ábrahám Istenbe vetett bizalmát mutatja, hogy ahogy Izsák életét Istentől kapta, úgy most is az ő kezébe helyezi az életét és sorsát.

3.) A szövegből adódó *értelmezések* a következő nézőpontokból keletkeznek:

1. Nézőpont: Az ember/gyermekáldozat felváltása az állatáldozattal (A következő szövegek tanúskodnak arról, hogy Izraelben kivétel nélkül halálbüntetés terhe mellett elítélték a gyermekáldozatot: MTörv

12,31; 1 Kir 16,34; 2 Kir 16,3; 17,17; Lev 18,21). A Ter 22. arról tanúskodik, hogy egy nem izraeli hagyomány visszatért.

2. Nézőpont: Egy kultikus szokás etiológiája, az elsőszülött állatáldozattal való kiváltásáról (vö. Kiv 13,12k).

3. Nézőpont: Minthogy a történet eredeti helye a kultuszban kioltódott, eredeti kultuszetiológiai összefüggését elvesztve, marad a boldogtalan apa sorsa, egy próbatétel története (ezért kerül Ábrahám engedelmessége próba elé).

A történetbe egy helyetiológia is bele van szőve: a héber szó, *Morijah = Jahve lát* (szimbolikus név). Azt, hogy Moria, mint ősi hely létezett-e, azt nem lehet tudni. Egy későbbi szöveg, a 2 Krón 3,1 az áldozat helyét a jeruzsálemi Templom hegyre teszi, az áldozat és a megjelenés helye teljesen azonos.

A történet a második részben végül megérkezik az egyébként már sokrétű érdem-jutalom gondolat ill. jelentés lehetőségéhez. Ez a jelentésmodell a 15-18 versekkel együtt csak sokkal később lett a szöveghez fűzve.

4.) Általában véve, tőlünk a Ter 22 istenképe nagyon idegen. Micsoda dolog egy Istentől, hogy egy apát, látszólag minden kiút nélkül ilyen helyzetbe hoz, csak azért, hogy próbára tegye? Nem egy önkényes Isten játszik itt egy iszonyatos és elviselhetetlen játékot? Isten és az ő áldásadása ellentmondani látszik, amikor Ábrahám istenfélelmét próbára teszi. Minden afelé halad, hogy Ábrahám egzisztenciáját tönkretegye. Mert neki Izsák Isten támogatásának megtestesítője. A hagyomány szerint Ábrahám nem csak egy ember, hanem Isten népének megtestesítője.

Mint ilyen, többszörösen megtapasztalta a történetében, hogy az ígéret földjét megvonják tőle. Isten a számára élet és halál ura, az Ő dolga adni és elvenni azt. Végül az is kérdés, hogy Ábrahám Istent csak mint adományozót - csak az ajándékokat akarja - szolgálja, vagy valóban Isten akaratát keresi. Ábrahám *egészen Istenre bízza magát.* Feltétel nélkül hisz. Ettől a Ter 22-t az első parancs élő példájaként lehet érteni: Isten valóban Ábrahám Istene és a miénk – vagy egy kép (pl. végtelenül jóságos Isten)? Ábrahámnak le kell mondania a benne kialakult jóságos Isten képéről. Ábrahám nem játssza ki Isten ígéreteit

a követeléseivel szemben. A hallgatáson keresztül a történet érezteti velünk, megmutatja nekünk: akkoriban is szenvedtek az emberek a (jóságos) Isten hallgatásától.

Ismételten visszatérő kérdés, hogy nem arról van-e szó, hogy a történet nem is úgy volt, hanem Ábrahám egyszerűen egy hamis istenképet alakított ki magának és Isten az, aki ezt „helyre igazította". A szöveg azt az üzenetet hordozza, hogy Isten nem akarja az áldozatot. Ábrahám, az ember, a felfoghatatlan által talál vissza Istenhez. Ábrahámot a szöveg „istenfélőnek " ismeri el. Ez nem csak egy olyan magatartást jelent, amely elismeri Isten szuverenitását, hanem Isten jelenlétében való élést jelent.

Ábrahám így nevezi el a helyet: „Isten lát " (vö. Ter 16,13) ill. „engedi, hogy lássák". A homályos újra láthatóvá vált.

5.) Izsák feláldozása - újszövetségi párhuzam

Ábrahám – Izsák
Atya – Fiú

> a szereplők mechanikus behelyettesítése:

Ábrahám úgy szerette Istent, hogy kész volt egyszülött fiát föláldozni neki.

Isten úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát föláldozta érte.

Csakhogy!!

Míg Izsák passzív elszenvedője az eseményeknek, teljesen gyanútlanul viszi fel a hegyre a saját áldozati fáját,

addig Jézus tudatosan, önként vállalja az áldozatot és úgy viszi fel a hegyre a saját keresztjét.

Ebben a történetben a hit és a szeretet korrelatív egymással.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Jó az Úrban bizakodni	ének kottából	Énekelj az Úrnak 484.o. 5 perc
2. Isten a hívőt próbák elé állítja - a téma megközelítése Sokunknak van már előzetes tapasztalata a Szentírásnak ezzel a nagyon mély elbeszélésével kapcsolatban. A következő *lehetőségek* vannak a vezető számára a téma bevezetéséhez:	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	kép: Izsák feláldozásáról 20 perc
a.) A résztvevők elmondják, hogy milyen emlékeik vannak arról, amikor először találkoztak Izsák feláldozásának történetével pl. hittanórán, irodalmi alkotásban vagy képi ábrázolásban, stb.		
b.) A régi vallásos énekek az Istenbe vetett feltétlen bizalomról szólnak. A résztvevők beszélgetnek arról, amikor ez szembe kerül a hétköznapok kétkedéseivel, beszélgetnek a szenvedések próbatételéről, hogy hogyan fogadjuk azt a gondolatot, hogy Isten próbára tesz bennünket, hogy hogyan fordul át az életünkben valami rossz jóvá.		
c.) A teremben elhelyezünk egy nagy útjelző táblát ezzel a felirattal: Az életre vivő út. Ezenkívül még az élet ígéretéről szóló képeket helyezünk el pl. fakadó bimbó, gyermekarc, napfelkelte, fakadó vízforrás, stb. a következő feliratokkal: „Nálad van az élet forrása",- „Aki téged megtalál, az az életet találja meg" - „Te megmutatod nekem az élet útját" stb. Miközben a résztvevők körüljárva nézegetik a képeket, kellemes zene szól. Aztán a zene hirtelen megszakad, megfordítjuk az útjelző táblát, melyen a következő felirat lesz látható: Zsákutca. Az élet képei a halál képeivel cserélődnek ki (közlekedési baleset, sír, lerombolt lakóház, stb.) a következő feliratokkal: Végül is minden értelmetlen - Abszurd - Holkauszt - Földünk próbatétele, stb.		útjelző tábla, feliratos képek, zene

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
d.) A résztvevők rögtön találkoznak a szöveggel. Előadják a szöveget. Diaképek és zene segíti, hogy jobban beleélhessék magukat. A hangzóképek a következők lehetnek: *dia*: Ábrahám és az utódok ígérete - csillagos égbolt. szöveg: Miután mindezek megtörténtek ... 1. vers *zene*: világos, oldott *szöveg*: Isten megszólította ... 1. vers *dia*: Ábrahám Izsákkal megy Mória hegyére *szöveg*: Út Mória hegyére 3-8. vers *zene*: lassan indul, egyre gyorsabb, teli feszültséggel, Sztravinszkij: Le Sacre du Printemps, Grieg: Peer Gynt *szöveg*: Az áldozat előkészítése 9-10. vers *dia* : Chagall: Izsák feláldozása *zene*: jajgató, panaszos *szöveg*: Az Úr angyalának megjelenése 11-14. vers *dia*: Az áldozat megkezdése *szöveg*: 15-18. vers *zene*: visszatér az elején felhangzott világos, oldott zene		diák, zenék, szentírási szöveg
Befejezésül rövid beszélgetés a megélt- látott - hallott tapasztalatokról	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. Szövegmunka A résztvevők kiscsoportban (3-4 fős) néhány megfigyelést tehetnek a szöveggel kapcsolatban: ☞ 1. A drámai szerkezet megfigyelése (A mondanivaló erősen változik. Hol van feszültség, hogyan?) Lásd Bevezetés 1. ☞ 2. Hogy tagolódik a szöveg? Felismerhető-e egy bizonyos állításra való koncentrálás? Lásd Beveztés 2. ☞ 3. Milyen teológiai értelmezésmodelt kínál a szöveg a Moria hegyi jelenettel? Lásd Bevezetés 3. ☞ 4. Milyen istenkép rajzolódik ki a szöveg alapján? Lásd bevezetés 4.	kiscsoportos munka	szentírási szöveg, jegyzetfüzet, ceruza 55 perc
A végén összegzés, csoportos megbeszélés, a csoportvezető kiegészítésével	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta 20 perc
4. Izsák feláldozása - újszövetségi párhuzam Lásd bevezetés 5.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	10 perc
5. Befejező ima, ének	kötetlen	kotta, gyertya gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élõ Ige"** címmel **bibliaiskola** mûködik (szeptembertõl júniusig minden hónap elsõ hétfõjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az ötvenharmadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2006. márc. 20.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezetõ

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Jákob csalással és harccal szerzett áldásai (Ter 27-33)

A Jákob-történet főbb jellemvonásai

A.) Alapgondolat

Míg Ábrahám története típust alkotó, addig a Jákob-történet egy rendkívül változatos, egymással összefonódó történetfüzérből álló egyedi családtörténet, annak összes problémakörével.

Jákob sorsát mondja el egy elbeszélés-koszorúba összefűzve, születésétől haláláig, visszatérő motívumokkal (részben önmagán belül, részben a közbeiktatott József-történeten – Ter 37-50 – belül): áldás, a fiatalabb testvér felülkerekedése, a vétek ledolgozása. Jákob sorsát végigkísérve megláthatjuk, hogy hogyan válik egy ügyeskedő, ravasz, nem egyszer, ha az érdekei úgy diktálják, családhoz folyamodó ember Isten áldására méltóvá.

B.) Szentírási szöveg: Ter 27-33

C.) Bevezetés

1.) *A Jákob-történet szakaszai:*

Születés (Ter 25): Jákob a „sarokfogó", az elsővé válás kívánása

Jákob elnyeri az áhított elsőszülöttséget, úgy hogy egy tál lencséért megveszi Ézsautól; Jákob és Ézsau tulajdonságai.

Csalással megszerzi Izsáktól az Ézsaunak járó elsőszülöttségi áldást; figyeljünk Rebekka szerepére!

Jákob Háránba menekül, útközben Isten megtapasztalása („egy égig érő létra"), amely után Jákob „üzletet" próbál kötni Istennel.

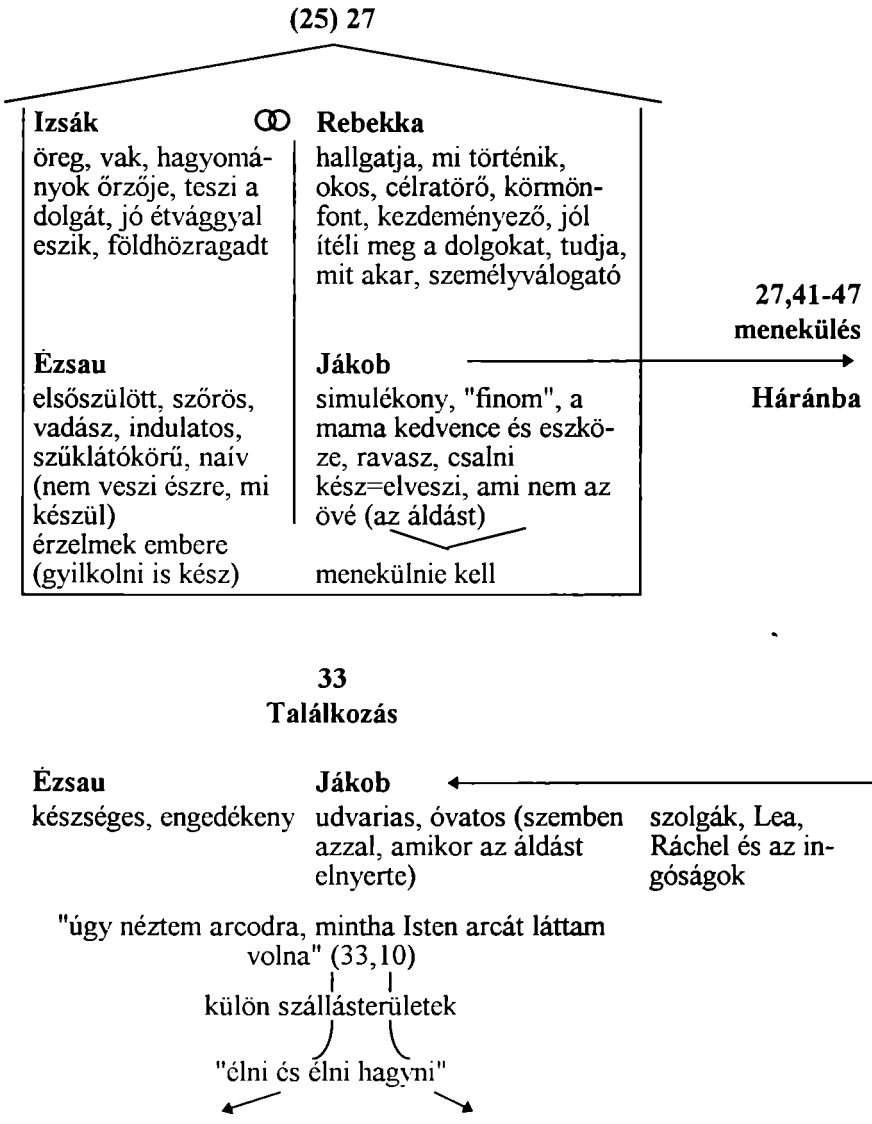
Jákob Háránban való tartózkodása Lábánnál. Itt saját csalásának tükörképével találkozik: Leát kapja feleségül az általa szeretett Ráchel helyett, akiért újabb hét évet kellett szolgálnia. Háztartásában két egymással vetélkedő nővel volt összekényszerítve, a szeretett, de terméketlen Ráchellel és a kevésbé szeretett, de többszörösen anya Leával; a régi, gyerekkori konfliktusa kerül elő, csak új formában. El kell fogadnia, hogy nem tud minden esetben érvényesülni ravaszságára és energikusságára alapozva.

Az újbóli menekülés a harácsoló Lábántól, vissza a hazájába jól megmutatja Jákob emberségének két oldalát: azt, amelyik megszerzi, amit akar, és azt, amelyiknek ehhez kell alkalmazkodnia (vagy meghátrálnia).

Végül aztán egy megújult istenkapcsolatban ezt a két jákobi oldalt összhangba tudja hozni, és ez őt új identitáshoz segíti, valamint az Ézsauval való találkozáshoz és kibéküléshez..

Az Isten-kérdés is azért érdekes a Jákob-történetben, mert az ember teljesen magától értetődően a mindennapi ügyekben is számot vet vele (pl. jellemezzük a két nővér, Lea és Ráchel vetélkedő harcát úgy, mint Istennel való küzdelmet). Minden családi esemény Istentől nyer magyarázatot: ha egy asszony gyereket szül vagy ha nem, az is, ha az állatállomány gyarapszik, vagy ha az egyik családtag sikeres, a másik pedig nem.

2.) A történet rajzos áttekintése:

Teremtés könyve, 27-33. fejezetek

29-31

Lábán
haszonleső, Jákobot szolgálni kényszeríti Ráhelért, Ráhelt elcseréli Leára, kihasználja Jákobot

28,10k

Találkozás Istennel
álom, égi létra
ígéret

Ráchel
szép, szeretetreméltó, lopni kész (házi isteneket)

Lea
elsőszülött, beteg szemekkel

Jákob a megcsalt csaló, aki a nyájakból ügyeskedéssel haszonhoz jut, otthonában azonban az asszonyok alárendeltje, akik vetélkednek miatta

32,23-33

Találkozás Istennel
küzdelem Istennel a Jabboknál (egyedül

Áldás
Isten színe előtt

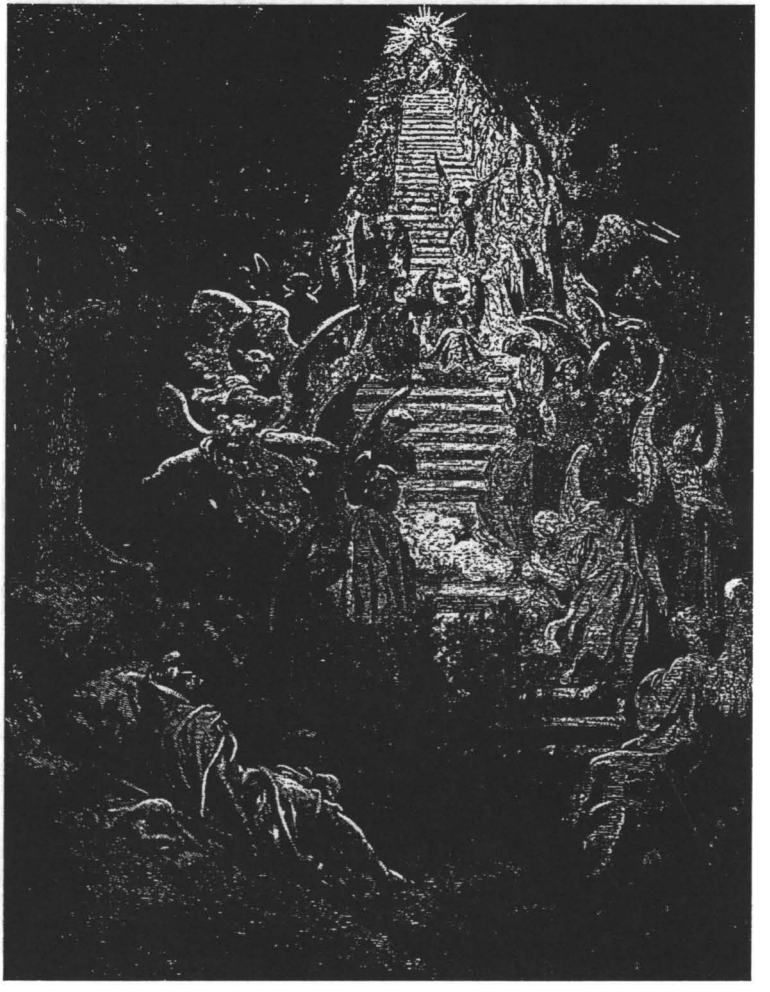
menekülés

asszonyokkal, gyerekekkel, ingósággal

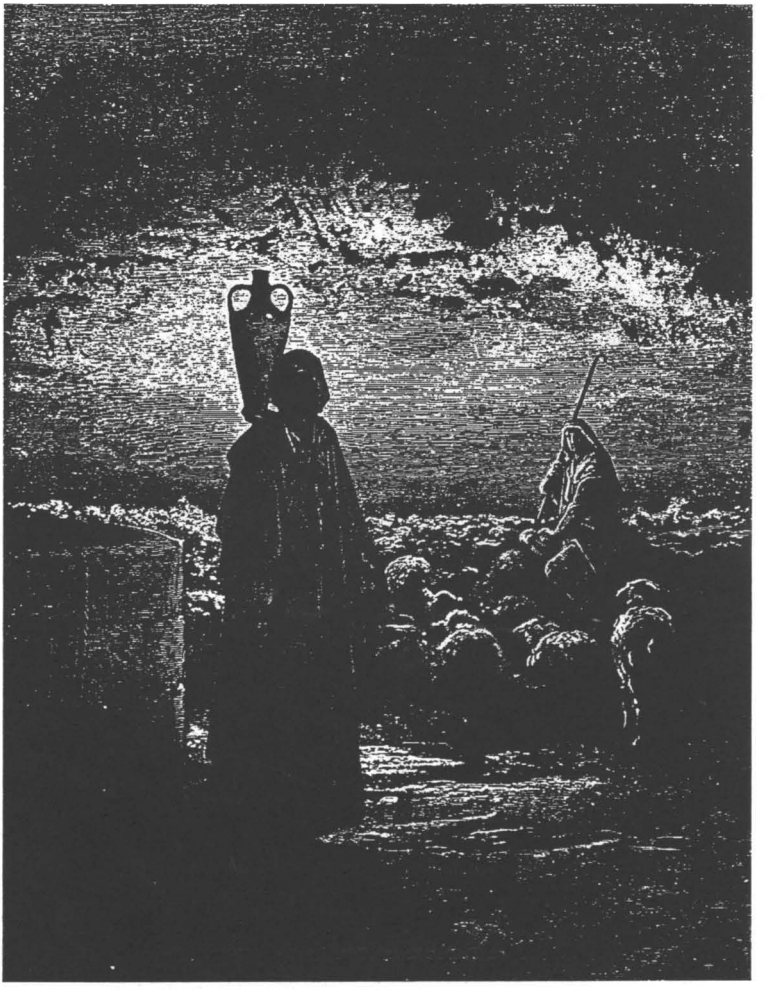
3.) Képek (Gustave Doré grafikái)

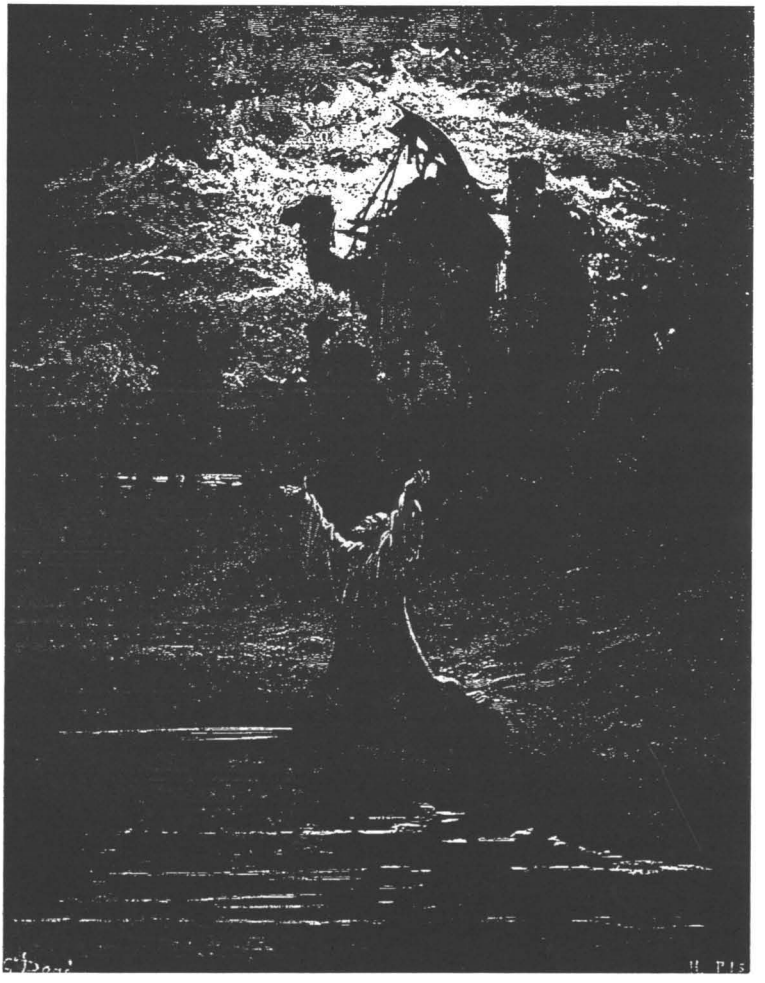
Jákob áldása

Jákob álma

Jákob szolgál Lábánnál

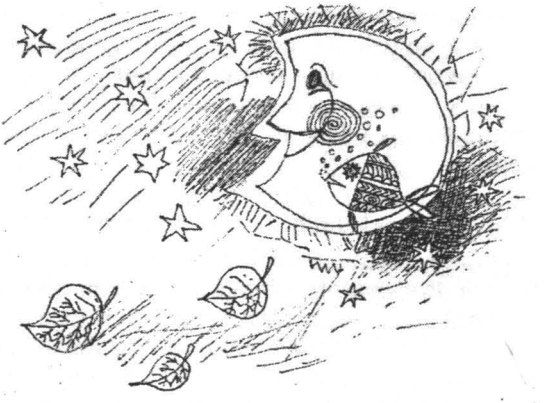

Jákob imája

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Áldjad én lelkem az Urat	ének kottából	Énekelj az Úrnak 42. old. 5 perc
2. Családon belüli kapcsolatok Ha a résztvevők a saját családi kapcsolataikban ráismernek a Jákob-történet által felvetett problémakörökre, talán intenzívebben meg tudják ragadni Jákob történetét és ezek vagy a kapott impulzusok mélyebb felismerésekhez vezetik őket. Ezért a vezető arra biztatja őket, hogy tekintsék át saját családjukon belül az egyes személyek közötti kapcsolatrendszert, ezt egy papírlapon grafikusan is ábrázolják. Az egyes személyek neve alá ismertetőjegyet, jelzőt is lehet írni. Színessel kiemelhetjük, hogy melyik szülő melyik gyermekkel van különösen jó kapcsolatban, magyarán van-e kedvenc, vagy más hasonló állapot. A testvérek közötti konfliktusokat is feltűntethetjük külön jelöléssel. Ebben a vizsgálódásban az egészen személyes vonatkozások kapnak szabad teret, tehát nem követi csoportos megbeszélés.	egyéni, írásbeli munka az óravezető útmutatása nyomán	papírlap, ceruza, színes ceruza 20 perc
3. A történet menetének áttekintése (Ter 27-33) Előre bocsátjuk, hogy a történet középpontjában lévő Ter 32-t, a Jákob harca az ismeretlennel c. részt külön fogjuk elemezni. Ehhez is hasznos lesz majd az adott szöveg környezetének ismerete. Fontos, hogy a szöveggel való ismerkedés szórakoztató legyen, így a résztvevők szinte játékosan tudnak bekapcsolódni a történtekbe. Így egyes elbeszélésszálak még pontosabbá válnak, mások pedig felszínre bukkannak. A vezető figyel a „vörös fonalra", ill. az alapvázra. A grafikus ábrázolás segít a kapcsolódások felismerésében. (Lásd Bevezetés 2.)		Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 65 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. Befejező meditáció: Miközben a képek segítségével áttekintjük a történet összívét, marad hely a saját utunkra, a görbe vagy kanyargós ösvényekre, magatartásmintára, életvonal végiggondolására is. A résztvevők beszélnek arról, hogy mit fejeznek ki számukra a képek, esetleg a személyes vonatkozásokat is megoszthatják.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	képek 20 perc
5. Befejező ima, ének	kötetlen	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az ötvennegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2006. júl. 29.

Szeretettel: **Vágvölgyi Éva** óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Jákob harca az ismeretlennel

A Jákob-történet döntő Isten-tapasztalata (Ter 32,23-33)

A.) Alapgondolat

Jákobnak a Jabboknál lefolytatott küzdelméről szóló történet a Genezis egyik legeredetibb elbeszélése, a Jákob – Ézsau ciklus középső epizódja :

32,1-22 Jákob követeket és ajándékokat küld Ézsaunak
32,23-33 Jákob harca az Úrral
33 Jákob kibékül Ézsauval

A történet több átdolgozáson ment keresztül, mind a "jahvista" (J), mind "jehovista" (JE), mind az "elohista" (E) szerzők kezenyomát felfedezhetjük benne.

A történetbe az etiológiák valószínűtlen sokasága van belezsúfolva.

Az éjszakai harc az Úrral fordulópontot jelent Jákob életében. Isten éjszakai támadása által Jákob számára nyilvánvalóvá kell válnia annak, hogy Isten nem mond mindenre igent és ámen, még választottai esetében sem. A saját „nagy tettei" által Jákob valójában összekuszálta saját életét. Ha Isten mégis megmenti őt (vö. 31. v.), akkor csakis az ő nagy kegyelméből. Ez a kegyelem ad neki a kevésbé dicső természetes név helyett egy új, kitűntető nevet, az Izraelt, amit szövegünk Istennel küzdőnek értelmez: „mert Istennel (El) és

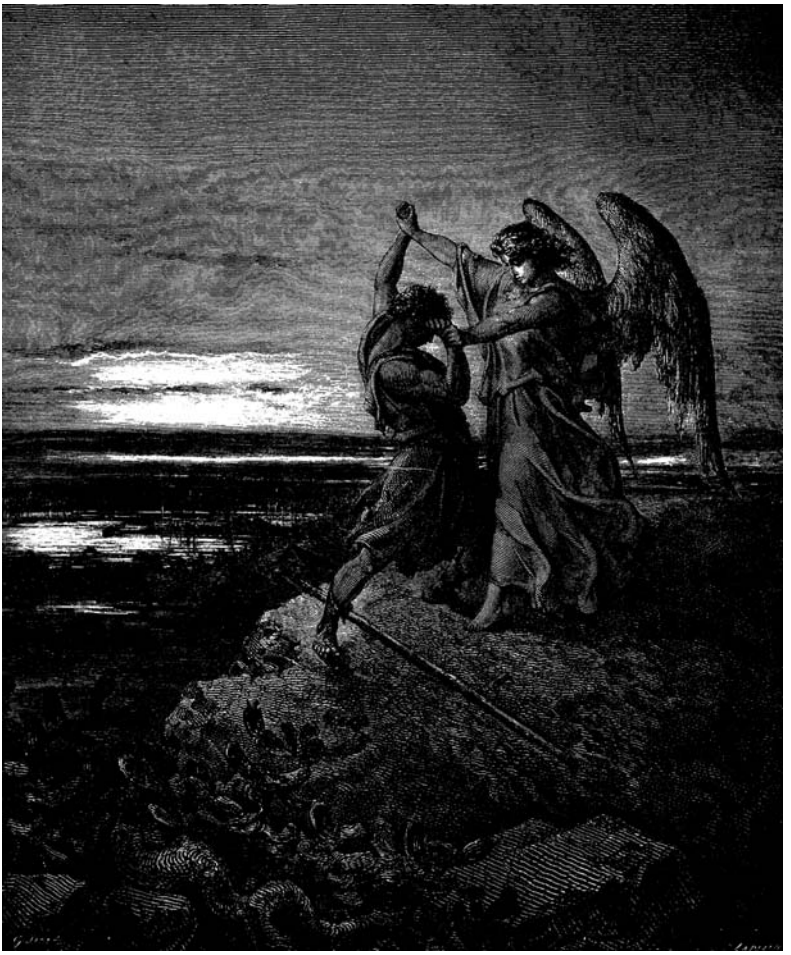
emberrel küzdöttél (szarítá) és győztes maradtál (29b). A Jiszrael szót alakjának megfelelően másképp kéne fordítani: Isten küzd v. küzdjön Isten, de a Szentírás nem ad tudományos etimológiát, hanem vallási értelmezést.

Amikor a titokzatos ellenfél az átnevezés által érdeklődővé vált Jákobnak nem hajlandó megmondani a nevét (30. v.), Jákobból eltűnik az utolsó kétely is, hogy kivel volt dolga, ki fenyegette a létét. Ennek alapján formálja meg találkozásuk helyének nevét: Peniel = Isten arca (színe). Az a hely, amelyhez a továbbiakban mély rémület kapcsolódik, végül is üdvhordozóvá vált, az Istennel való találkozás helyévé, amely léte legeslegmélyén érintette. Erre is utalva mondja ki Istennek köszönetét azért, hogy őt életben hagyta, „mégis megmenekült a lelkem" (31. v.).

Az az elképzelés, hogy Istent nem lehet látni úgy, hogy az ember életben maradjon, igazi ószövetségi gondolat, nem annyira őskori mágikus elképzelés, inkább karizmatikus prófétai személyek megtapasztalása (Kiv 33,20; Iz 6,5).

Számunkra, a szekularizált és gépiesített kor emberei számára az Isten mindent elemésztő szentségének ez a lélegzetállító tapasztalata (vö. Iz 6,5) természetesen teljesen idegen, más, ha eltekintünk néhány mitikus adottságokkal rendelkező szentéletű embertől. Nem csoda, ha Isten sok keresztény számára egy történelemtől idegen világépítővé, vagy akár valamiféle hézagpótlóvá vált, akire akkor gondolunk, ha véget érnek saját képességeink. Egy ilyen Isten előtt velőtrázóan megrettenni ma már elképzelhetetlen.

B.) Szentírási szöveg: Ter 32,23-33

Jákob harca Istennel

C.) Bevezetés

1.) Jákob és Ézsau találkozásában az elbeszélésnek mind formai, mind tematikai középpontja az Istennel való harc epizódja. Az Istennel való küzdelem ábrázolása nélkül a történet elvesztené tulajdonképpeni teológiai mondanivalóját. Ezért szükséges, hogy Jákob harcát Istennel egy nagyobb szövegösszefüggésbe helyezzük:

Az elbeszélés szerkezete:

I. Jákob követeket és ajándékokat küld Ézsaunak (Ter 32,1-22)

1. A találkozás előkészítése Ézsauval I. (32,4-14a):
Jákob követeket küld Ézsauhoz + imádkozik Jahvéhoz
2. A találkozás előkészítése Ézsauval II. (32, 14b-22):
Jákob szolgáival ajándékokat küld Ézsaunak

II. Jákob harca az Úrral (Ter 32,23-33)

1. Jákob harca az isteni lénnyel (32,23-27):
Az áldás kikövetelése
2. Jákob és az isteni lény közti párberszéd a nevekről (32,28-33):
Jákob átnevezése Izraellé

III. Jákob kibékül Ézsauval Ter 33,1-17)

1. Jákob és Ézsau találkozása I. (33,1-11):
A testvérek kiengesztelődése
2. Jákob és Ézsau találkozása II. (33,12-17):
A testvérek békés elválása

2.) Találkozások

Jákob – Lábán Jákob – Ézsau

találkozások

a.) A két találkozás összehasonlítása

Ter 32,1-6	*Ter 33*
1. Lábán *visszatért* lakóhelyére	16. Ézsau még aznap *visszatért* Szeirbe
2. *Jákob pedig folytatta útját*	17. *Jákob pedig* Szukkótba ment...
3. *elnevezte a helyet* Mahanaimnak (azaz Két-Tábornak)	ezért *el is nevezte a helyet Szukkótnak* (azaz Sátraknak)

b.) A találkozás előkészítésének és a találkozásnak az összehasonlítása

Ter 32	*Ter 33*
4. Jákob követeket küld Ézsauhoz *Szeir földjére*	16. Ézsau még aznap visszatért *Szeirbe*
5. Így szóljatok *uramhoz, Ézsauhoz*: Ezt üzeni *szolgád, Jákob*:	14. *Uram* csak menjen előre *szolgája előtt ...* amíg el nem jutok *uramhoz Szeirbe*
6. Követséget küldök *uramhoz, hogy kegyelmet találjak színed előtt.*	15. Csak arra van szükségem, hogy *kegyelmet találjak szemedben, uram*.

3.) A szöveg interpertálása

A jahvista ábrázolás szerint Jákob kétféle módon készülődik a sorsdöntő találkozás előtti éjszaka előtt

1. taktikai előkészület (32,4-9)
2. imádkozik Istenhez (a JE erősen kibővítve: 32,10-13)

Az idő begyógyítja a sebeket : "Elmúlik haragja, és elfelejti, amit ellene elkövettél. Akkor majd elküldök érted, és visszahozatlak onnan" (Ter 27,45) – e szavakkal bocsátotta útra fiatalabbik fiát Rebekka annak idején.

Jákob realista, nem bízik ebben, küldöttekkel puhatolja Ézsaut. Jákob meghunyászkodása Ézsaut meg kell, hogy indítsa (alázkodó kifejezések). Úgy beszél hozzá, mint egy rabszolga, mint egy alattvaló a királyhoz, mint egy bűnös Istenhez. Amikor Jákob dicsekszik Lábántól nyert gazdagságával, ezt azért teszi, hogy kész arra, hogy javait testvérével megízleltesse.

Jákob a megalázkodással az Ézsauval való fenyegető találkozást enyhíteni akarja. Számítása nem válik be: a küldöttek fenyegető hírt hoznak, Ézsau már útban van feléje, mint egy törzsfőnök, 400 emberrel (harcossal), ugyanúgy, mint Lábán (nem tudni, honnan értesült). Jákobot nagy félelem szállja meg (8.v.), és a kiúttalanság érzése vesz erőt rajta: alig menekült meg az egyik katasztrófából, máris egy súlyosabb követi. Jákob rémülete ellenére nem adja fel tervét, legalább korlátok közt akarja tartani a veszélyt. Két részre osztja embereit és nyájait, hogy legalább az egyiket megmentse a bosszúszomjas testvértől. Hogy is képzeli Jákob, hogy Ézsau és emberei nem győzik majd le azt a kis távolságot? Vagy az elbeszélő arra gondol, hogy Ézsau dühét kiéli az egyik csoport elpusztításával, és a másik megússza? Jákob itt eléri számítóképességének határát. Utoléri ifjúkori súlyos vétkének árnyéka. Jákob belátja a kiúttalanságot, ahhoz fordul tehát, aki ebben az emberileg reménytelen helyzetben (J, JE) megmentheti. (A szükség megtanít imádkozni. Akkor is így volt, most is így van.) Jákob imája az Ószövetség szabadon fogalmazott imáinak mintája.

A J. és JE tanúk bepillantást adnak Jákob lelkébe. Az imában szokásos imaforma:

10a Isten megszólítása JE
11 utána köszönet JE
12 mielőtt kérését előtárja J
13 amelyet megindokol JE

Nem a teológusok Istenéhez fordul, hanem aki atyáinak kinyilatkoztatta magát (10.v. JE). Ő a kinyilatkoztatás történeti Istene, aki Izraelt és az ősatyákat is vezeti, az ő akarata irányítja a történelem menetét, az emberek életét, akik meghallják az ő szólítását, tehát nem merev törvény, vak sors. Isten a társ, akit mindenkor megszólít az ember, aki megszólíttatja magát az emberrel, olyankor is, amikor minden emberi fül bezáródna. Jákobnak nincs más lehetősége, mint ebben a súlyos órában hozzá kiáltani, hiszen az ő indítására indult vissza. Lehámlik róla (egzisztenciális fenyegetettség) minden büszkeség a saját teljesítménye fölött, sehol az érdem, minden kegyelem.

A Jabboknál lévő Mahanaim (két tábor v. kettős tábor) tanúsítja Isten Jákob által megvallott jóságos vezetését.

11. Jákob megvallja méltatlanságát A Jehovista tanú beismerésnek tekinti, hogy a vagyonát nem egyenes úton szerezte Lábántól.

Az Ószövetségben Isten kiválasztottai mindig elismerték méltatlanságukat:

1 Sám 9,21 – Saul

2 Sám 7,18-21 – Dávid (ő ugyancsak egy pásztorbottal indult, 1. Sám 16,11), és Isten vezetése által Izrael uralkodójává, egy nagy birodalom urává vált. Dávid csodálatos felemelkedéséből Izrael kiolvashatta, hogy Jahve hogyan vezeti választottait.

11.v.: a köszönet után

12.v. mondja el kérését. Ugyanúgy könyörögnek a Zsoltárok imádkozói a megmenekülésért ellenségeik hatalmából.

Nem véletlen, hogy a Ter. könyvének megszokott stílusától eltérően először csak a testvér hangzik el, és csak aztán a neve.

Jákob maga is okozója annak, hogy a saját testvére az ellensége, akiről azt feltételezi, hogy nemcsak őt, hanem az egész családját ki

akarja irtani. Ezt (vö. Óz 10,14) egy kifejezés érzékelteti:„az anyát a gyermekével”. A család tejes kiirtása a legrosszabb, ami egy izraelitával történhet. Nem a saját életét félti, hanem az utódokét. Amikor a megmenekülésüket kéri, akkor azt is kéri, hogy Isten ígéretének beteljesítői ne vesszenek el, Isten terve nem bukhat meg egy olyan emberen, mint Ézsau. A mai olvasó megdöbben rajta, hogy Jákob Istent szaván fogja. Isten nem tudja-e jobban, hogy mi a jó és mi a nem? Szabad-e az ősatyáktól a jézusi magatartást elvárni Mk 14,36: Ne az én akaratom legyen, hanem a tied?

4.) Áttekintés: Küzdelem Istennel a Jabboknál (Ter 32,23-33)

Előzmények:
Szökés Lábántól
Ézsautól való félelem
a vagyon és az asszonyok előre küldése

Hely	**Idő**	**Jákob**	**az Ismeretlen**	**jelentés-vonatkozások a szövegben**
átkelés a Jabbokon	*éjjel*	*egyedül*	*egy ember birózik*	
az átkelés eseménye	nem látni, hogy lesz tovább	saját lábon megállni, mint akinek nincs semmije, csak önmaga van	Jákobnak útjába áll	
	nem látni át			
	hajnalpír	*megjelölve*	*nem tud győzni*	
	fordulat/krízis	*megütve*	*megérinti a csípőt*	

Hely	**Idő**	**Jákob**	**az Ismeretlen**	**jelentés-vonatkozások a szövegben**
	új kezdet			
	indulás - átmenés	kicsikart áldás	→	
	lehetősége	(nem engedi el)		
		Jákob	← *megkérdezi a nevét*	
			a név jelentése	
		csalót is jelent	→ önazonosság	
		IZRAEL ezért Istennel küzdő új önazonosság	← *új név*	
		megkérdezett név	→ *megtagadás*	
		ÁLDÁS	← nem diszponálhatóság	
	a nap felkel	*sántítás*		*Penuel* (Isten arca)
	az út nyitva áll Jákob előtt a testvérével való találkozásra	sántítás		helyetiológia: *„Színről színre láttam Istent”*
		az áldó egyben megsebző		
		egy életre megjelölt		
		Etiológia: Miért nem eszik a csípőizületet a zsidók		vö. Ter 33,10: az Istennel való küzdelem és a testvérkonfliktus kapcsolata *kibékülés Ézsauval*

1. Jákob harca az isteni lénnyel (32,23-27)

bevezetés: a kiindulási helyzet ábrázolása az elbeszélő tudósításának formájában (23-25a)

a küzedelem (25b-26)

az áldás kikövetelése (27)

2. Jákob és az isteni lény közti párbeszéd a nevekről (32,28-32(33))

párbeszéd a nevekről (28)

Jákob átnevezése Izraellé (29)

etiológiai következtetések (31-33)

5.) A szöveg interperetálása

	↗ szabadulás
A befejezés: leszáll az éj a két táborra:	vagy
(14 - vö 8-9)	↘ vég következik

Az Elohista változat szerzője azonban előbb még elmondja, hogyan készül fel Jákob a találkozásra (14b-22)

Jákobnak a Jabboknál vívott küzdelméről szóló történet a Genezis egyik legeredetibb elbeszélése. A történetből ugyanis egyértelműen kitűnik, hogy Jákob titokzatos ellenfeleként, aki Jákobot nem is tudja kényszeríteni (26), maga Isten értendő. De Isten hogy támadhat egy emberre éjjel, aki ráadásul az ő választottja. Ennek csak egy párhuzama van az Ószövetségben, a nem kevésbé különös történet, amikor Jahve éjjel rátámad Mózesre (Kiv 4,24-26). Ebben a Jákobról szóló elbeszélésben az is egyedülálló, hogy egyszerre legalább háromféle dolgot akar megmagyarázni: az Izrael nevet (29.v.), a Peniel nevét (ami azonos Penuellel 32), valamint az Ószövetségből egyébként nem ismert rituális gyakorlatot: Izraelben az ischász ínt nem szabad megenni (33.v.). Valószínűleg meg akarja a szöveg magyarázni a Jabbok folyó nevét (23.v.), a hagyomány szerint lejátszódó küzdelem által (küzdött =je-abek, 25.v., vö. 26.v.) valamint a Jákob hagyo-

mány egy elemét, az ősatya bicegését (32-36); egyébként erről sem értesülünk az Ószövetség más helyéről. Milyen valószínűtlen sokasága az etológiáknak egy ilyen rövid elbeszélésben. És mégis elképzelhetetlen, hogy egy titokzatos történet ezen etiológiák bármelyikéből született, még a Penuelből sem, mert hiszen ahhoz, hogy ezt a nevet „Isten arca" -ként értelmezze (31), ugyan ki találna ki egy éjszakai (!) küzdelmet az Istennel (vö. 31b).

Ezek az etiológiák csak később, egymásután lopakodtak be a történetbe. A legősibb a héber küzdeni ige által sugallt utalás a Jabbok folyóra (26), ha egyáltalán tudatos (!). Maga a történet, amint már az idegen jellegéből sejthető, az Izraeliták előtti korra nyúlik vissza, mikor azt gondolták, hogy egy helyhez kapcsolódó szellem (géniusz loci) mondjuk egy éjszakai folyódémon (vö. 25b. 27. 32) rátámad egy gyanútlan vándorra, hogy meghiusítsa a folyón való átkelését. Nyilván egy ilyen történetet (32 vö. 31) meséltek Penuelben egy gázlónál, amely a Jabbok déli partján feküdt, kicsivel előbb, mint ahogy a Jordánnak ez a vízben bő mellékfolyója egy meglehetősen meredeken leereszkedő völgyből a síkra jut. Egy későbbi időben ott letelepedett izraelita telepesek ezt a történetet törzsi atyjukra, Jákobra vonatkoztatták, aki az ő hagyományuk szerint itt lépte át a Jabbokot, amikor Háránból visszatért.

Ekkor már Jákob titokzatos támadójában, magát az ősatyák Istenét (El) vagy egy neki alávetett égi lényt láttak, s Jákob nevének megváltoztatását is kapcsolatba hozták (28) ezzel a második isteni jelenéssel, amelyben az ősatya részesülni méltó volt (vö. 28,10-22 E, JE).

A Jahvista számára kétségtelen, hogy Jahve maga volt az, aki a nép ősatyjával egy idegenszerű módon találkozott. A teológiai gondolat, amelyet a Jahvista Jákob ezen találkozásának tulajdonít (csak a bev. 23.v.), mindenekelőtt a szövegösszefüggésből ismerhető fel. A 24. és 25a versek, amelyek tartalmilag ellentétesek a 23.-kal., valószínűleg egy későbbi szerkesztő számlájára írandók, aki szerint az Istennel való találkozás csak magányban, a családtól és kísérettől távol valósulhatott meg.

Hogy az etiológia (33.v.) (hogy nem eszik meg a csípőinat) csak egy későbbi szerkesztőtől származik-e, homályban marad.

23-33.v. Jákob a jahvista ábrázolás szerint 2 táborra osztotta embereit, abban a reményben, hogy legalább az egyiket megmentheti, és szorongattatásában atyáinak Istenéhez, vagyis Izrael felfogása szerint Jahvéhoz könyörög szabadulásért (12j). Hogy most miért nem várja ki a reggelt (vö. 14a), hanem már éjjel úgy dönt, hogy asszonyaival ás szolgáival és 11 gyermekével – Dina leányzó 30,21 Je !-ból nem véletlenül van kifelejtve – átlép a meglehetősen gyorsfolyású Jabbok gázlóján (23.v.), az homályban marad. Talán a közeledő Ézsau elől akar menekülni? Ha a nyelvi utalás a Mahanaim a 8-9-ben tudatos, és ezt a Jabboktól délre kell keresni, akkor ez a következtetés kézenfekvő: az ősatya a Jabbok északi partjára akar menekülni a szerinte még mindig bosszúszomjas testvére elől. Talán Gileádba indul (vö. 31,47-48 Je), vagy Lábánhoz vissza? De akkor másnap hogy vonulhat el Penuel mellett (32.v.), amikor ez valószínűleg a Jabbok déli partján keresendő. Egy késői szerkesztő nyilván ilyen gondolatokat forgathatott a fejében: az ősatya csak a családját vitte az északi partra, a biztonságba (24.v.), ő maga ott maradt a déli parton (25.v.) azért, hogy egyedül vágjon neki a találkozásnak. Ha azonban a Jahvista tanú Mahanaimot a Jabboktól északra kereste, ami nem valószínű, akkor ő a folyón való átkelést úgy értelmezte, mint menekülést előre, méghozzá éjjel egy nem veszélytelen gázlón keresztül.

Jákob tervet készített, de mi lett abból? Az ősatya, aki a testvérétől menekül (23.v.) vagy eléje siet (24.v.), valaki másnak a kezeibe kerül, akivel ott egyáltalán nem számolt. Magának Istennek a kezébe, akit ember előre nem tervezhet és aki nem hagyja magát befolyásolni, irányítani, aki a próféta tanúsága szerint („De olyan is leszek hozzájuk, mint a nőstényoroszlán, mint a párduc, leselkedem az út mentén" Óz 13,7), mint a párduc, az út mentén leselkedhet. Isten maga keresztezi Jákob útját, Isten indul, hogy találkozzék Jákobbal, ez velünk, maiakkal is megtörténhet, hogy Isten legyőz, ha nem is olyan kézzelfoghatóan, mint Jákob esetében, hogy bennünk bizonyos dolgok, amelyek rendezettnek látszanak, összekuszálódnak, jobban, mint egy csípőín (vö. 26.v.).

Hogy tudna egy ember Istennel szemben győzni (29b vö. 25a)?

Nos lehet, hogy az ősi monda még egy meg nem nevezett hősnek az éjszaka démonja feletti győzelméről szól (vö. 26a).

A Jahvista elbeszélő számára Jákob győzelme Istenen igen kétséges: nem mint ragyogó hős, hanem megviselve hagyja el a titokzatos történés helyét (32 vö. 26b); „győzelme" a továbbiakban arra szorítkozik, hogy megmentette az életét (vö. 31!) és ezt is aligha saját erejéből.

S akkor ez az állítólagos felülkerekedő vajon miért igyekszik annyira megszerezni a látszólag alávetettnek az áldását?

Vajon ez még mitologikus beszéd vagy már izraelita hitvallás?

Bár azt még elképzelhetjük, hogy már egy mitologikus változatban a daliának tekintett küzdő az emberfölöttiként megtapasztalt ellenféltől áldást, azaz valamilyen hatékony szó által átadott különleges képességet szab feltételéül annak, hogy a küzdelmet befejezze.

Mivel azonban a jahvista szerint az ellenfél maga Jákob Istene, az áldást, amit Jákob a legyőzöttől olyan elszántan követelt, magától Istentől követeli olyan erőteljesen (vö. Újszövetség: kis kutya – morzsák, a vérfolyásos asszony).

Így Izrael szakrális hagyományának vallásos értelmezése ezt az ember és démon közti megbotránkoztató küzdelmet az ősatya és Isten közti imaküzdelemmé változtatta.

Ózeás még egyértelműen visszautasítja magától azt a gondolatot, hogy Jákob ebben az éjszakai küzdelemben győzelmet aratott, amikor Jákob történetét hallgatói számára, akik bizonyára nagyon tisztelték az ősatyát, így magyarázza:

„Az Úr perbe száll Izraellel, és megbünteti Jákobot;
útjai szerint, cselekedetei szerint fizet meg neki.
Már az anyaméhben sarkon fogta a testvérét,
és férfikora erejében Istennel küzdött, angyallal mérkőzött.
Mérkőzött az angyallal és diadalmaskodott;
sírt és könyörgött neki." (Óz 12,4-5)

Jákob mindenesetre „kiharcolta" ellenfele, azaz Isten áldását (30).

Az ősatyának el kell érnie, hogy az idegen megkérdezze a nevét. Mikor azonban megmondja a nevét - mivel az Ószövetségben a név a

viselőjének lényegét fejezi ki (vö. 1 Sám 25,25 „Ne törődjön, kérlek, uram királyom szíve azzal a gonosz emberrel, Nábállal, hiszen ő nevének megfelelően bolond"), ezzel akaratlanul is kifejezésre juttatja, hogy őt nem csak Jákobnak hívják, ő tényleg Jákob: a testvére sarkát fogta ákeb = sarok (25. 26a. J.) és a csaló = ákab (Óz 12,4)!

Egy ilyen jó okkal viselt név tulajdonosát Jahve nem áldhatja meg. Ez ugyanis azt jelenti, hogy szentesíti az áldást, amit Jákob a vak Izsáktól kicsalt (vö. 27,27-29.34-35). Igaz, Bételben megígérte Jákobnak, hogy benne áldást nyerhet a föld (28,14 - Je), de Jahve ezen első jelenésben egyáltalán nincs szó arról, hogy Jahve valóban megáldotta volna, mint Ábrahámot (vö. 12,2 J.). Ilyen áldásra az ősatyát csak a második isteni jelenés méltatja, amikor az éjjeli találkozás során a Jabboknál elnyeri az áldást, természetesen nem mint Jákob, hanem mint Izrael (29 vö. 30b). A jahvista tanú ezt a hagyományt úgy értelmezi, hogy Isten éjszakai támadása által Jákob számára nyilvánvalóvá kell válnia annak, hogy Isten nem mond mindenre igen és ámen, még választottai esetében sem. A saját „nagy tettei" által Jákob valójában összekuszálta saját életét. Ha Isten mégis megmenti őt (vö. 31), akkor csakis az ő végtelen kegyelméből. Ez a kegyelem ad neki a kevésbé dicső természetes név helyett egy új, kitűntető nevet, az „Izrael"-t, amit szövegünk Istennel küzdőnek értelmez: „mert Istennel (El) és emberrel küzdöttél (szarítá) és győztes maradtál" (29b). A Jiszrael szót alakjának megfelelően másképp kéne fordítani: Isten küzd v. küzdjön Isten, de a Szentírás nem ad tudományos etimológiát, hanem vallási értelmezést.

De mit jelent az, hogy „az emberekkel"? Talán Jákob küzdelmét Lábánnal? (29-31) De harcok voltak ezek? Vagy tán kiegészítésről van szó, ami magától a Jahvistától származik, aki ezzel enyhíteni igyekszik a megütközést, amit a Jákob Istennel való küzdelme kelt, vagy az „Istennel és emberrel" valójában csak túlzó, (hiperbolikus) kifejezés, és azt jelenti, hogy mindenkivel? Ez aligha. Az „emberrel" kifejezésben inkább egy visszafogott ígéret rejtőzik benne, mert amint erre Jákobnak gondolnia kell - az életveszélyes találkozás Ézsauval még hátra van.

Lehet, hogy az ősatya átnevezéséről szóló Jahvista tanítótól származó hagyomány törzsi szempontból igen jelentős hagyományt őriz:

Jákob ősatya népének és egy másik Izrael nevű törzs népének egyesüléséről - a jahvista számára ez a történeti emlék már érdektelen. Csak most, az új név elnyerése után nyeri el Jákob Jahvétól, Izrael üdvtörténetének Istenétől mintegy a beavatást, felszentelést, hogy a választott nép ősatyja legyen - Isten kegyelméből, nem saját erejéből.

Amikor a titokzatos ellenfél az átnevezés által érdeklődővé vált, Jákobnak nem hajlandó megmondani a nevét (30.v.), Jákobból eltűnik az utolsó kétely is, hogy kivel volt dolga, ki fenyegette a létét. Ennek alapján formálja meg találkozásuk helyének nevét: Peniel = Isten arca (színe). Az a hely, amelyhez a továbbiakban mély rémület kapcsolódik, végül is üdvhordozóvá vált, az Istennel való találkozás helyévé, amely léte legeslegmélyén érintette. Erre is utalva mondja ki Istennek köszönetét azért, hogy őt életben hagyta. „mégis megmenekült a lelkem" (31.v.).

Az az elképzelés, hogy Istent nem lehet látni úgy, hogy az ember életben maradjon, igazi ószövetségi gondolat, nem annyira őskori mágikus elképzelés; inkább karizmatikus prófétai személyek megtapasztalása (Kiv 33,20; Iz 6,5).

6.) Számunkra, a szekularizált és gépiesített kor emberei számára az Isten mindent elemésztő szentségének ez a lélegzetállító tapasztalata (vö. Iz 6,5) természetesen teljesen idegen, más, ha eltekintünk néhány mitikus adottságokkal rendelkező szentéletű embertől. Nem csoda, ha Isten sok keresztény számára egy történelemtől idegen világépítővé vált, vagy akár valamiféle hézagpótlóvá vált, akire akkor gondolunk, ha véget érnek saját képességeink. Egy ilyen Isten előtt velőtrázóan megrettenni ma már elképzelhetetlen.

7.) Áldás

Az áldás mindig Istenre és az ő bőkezűségére utal: Péld 10,6.22; Sir 33,17.

Isten nagylelkűségét, ingyenes jóakaratát, elevenítő erejét idézi fel Jákob Józsefről mondott jóslata:

Onnan felülről az ég áldásai,
az alant elterülő mélység áldásai,
az emlő, s az anyaméh áldásai (Ter 49,25).

Az ég harmata, a föld kövérsége (Ter 27,28)
tejfolyamok és a szőlő vére (Ter 49,11k)
erő az ellenség szétzúzására (Ter 27,29; 49,8k)
föld a megtelepedésre (Ter 27,27.39; 49,9)
nevük és életerejük fenntartása (Ter 48,16; 49,8).

Áldás, eulogia, benedictio

↗ beraka: áldás – Istentől jön
BRK → barék: áldani – Isten áld és fakaszt életet
↘ barúk: áldott – tipikus izraelita áldásformula
↓
akiben Isten kinyilatkoztatta hatalmát és bőkezűségét, aki kiválasztott

Amikor Isten megáld valakit: kezébe veszi jövőjét (Ter 12,1)
megváltoztatja nevüket (Ter 17,5.15)
kísértésen viszi át (Ter 21,10)
hitre vezeti (Ter 15,6)
más parancsot is a nekik (Ter12,1; 17,10).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1 . Ének: Áron i áldás	ének kottából	Énekelj az Úrnak 64. old., 5 perc
2. Rövid személyes gondolkodás Kerültem-e már olyan helyzetbe, hogy önmagammal harcolok? A résztevők elgondolkodnak néhány kérdés alapján, a belső harcról való saját tapasztalataikról. Például amilyen vagyok vagy amilyen lehetnék, vagy ... Harcolok én is Istennel? Életem az elfogadása annak, ami jön, vagy lázadás? Ha erre gondolok, mi jut eszembe, melyik aspektus a fontosabb számomra? Nem követi csoportos megbeszélés, ezt előre bejelentjük a résztevevőknek.	egyéni gondolkodás	10 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. Szövegmunka **a.) A szöveg hangos felovasása Ter 32,23-33**	három résztvevővel: lektor, Jákob, Ismeretlen	szentírási szöveg 5 perc
b.) A Jákobharc szövegösszefüggései A résztvevők a vezető irányításával Bevezetés 1. alapján áttekintik a Ter 32,1-33,17-et.		tábla, kréta 10 perc
c.) Szövegösszehasonlítások: A két találkozás összehasonlítása **A találkozás előkészítése és a találkozás összehasonlítása** A résztvevők kiscsoportban (3-4 fős) néhány megfigyelést tehetnek a szöveggel kapcsolatban: ☞ 1. Milyen azonosságokat találnak? Lásd Bevezetés 2. ☞ 2. Milyen következtetéseket tudunk levonni az azonosságokból?	kiscsoportos munka, utána megbeszélés és az óravezető előadása	szentírás szöveg külön lapon, ceuza, tábla, kréta, jegyzetfüzet 30 perc
A szöveg interpretálása - az óravezető előadása, lásd Bevezetés 3.		
4. Küzdelem Istennel a Jabboknál (Ter 32,23-33) áttekintése a Bevezetés 4. alapján. **A szöveg interpretálása, az óravezetõ elõadása, lásd Bevezetés 5.**	csoportos munka a vezető irányításával, utána az óravezető előadása	minden résztvevő megkapja a vázlatos áttekintést 30 perc
5. Beszélgetés az áldásról lásd Bevezetés 6.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	10 perc
7. Befejező ima, ének	kötetlen	kotta, gyertya gyufa, 10 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Rövid bevezetés az egyiptomi kultúrkörbe

A.) Alapgondolat

Történelmi tanulmányaink során ismereteket szerzünk arról, hogy Egyiptomban milyen despotikus isten-királyság és rabszolgaság volt, megcsodáljuk a fennmaradt monumentális építészeti emlékeket, a piramisokat, a templomokat. De magát az egyiptomi kultúrát, magasrendű erkölcsiséget, vallást már sokkal kevesebben ismerik. Önmagában is hasznos ennek az ősi kultúrának a megismerése, amely fontos részét képezi az emberiség által felhalmozott tudás egészének, de a Biblia egyes részeinek, a zsidó nép történelmének megértéséhez is elengedhetetlenül szükséges némi alapismeretet szereznünk az egyiptomi kultúrából és vallásból. Ha valakinek sikerül eljutni a kairói Egyiptom Múzeumba, akkor belekóstolhat abba a szellemiségbe, amely az egyiptomi kultúrát megteremtette. Lenyűgöző a szobrokkal való találkozás. Nem a méreteik – amelyek szintén monumentálisak – hanem a szobrokból sugárzó elképzelhetetlen derű, béke, harmónia és szépség miatt. Ezek az alkotások nem a pillanatot ábrázolják, ezek az örökkévalóságnak szólnak. Még a torzónál sem azt látjuk, hogy hiányzik a homloka, a fél füle, hanem hogy milyen gyönyörű (pl. Hatsepszut torzó-fej).

A Biblia szerint a zsidó nép ősatyái még korántsem tekintettek olyan keserűséggel, megvetéssel Egyiptomra, mint utódaik,

éppen ellenkezőleg: szemükben a Nílus völgye végső menedékhely volt, ahol ínség idején segítséget remélhettek. Nem Jákob volt az első, aki éhező családjával Egyiptomba költözött, hanem már Ábrahám is, az ok ekkor is az éhínség volt (Ter 12,9-20).

Ezek a híradások Egyiptom termékenységére utalnak. Amikor az ország kormányzata stabil volt, a központilag irányított gazdaság általában jól funkcionált; más forrásokból tudjuk, hogy az Újbirodalom idején Egyiptomnak gabonafeleslege is volt és Merneptah (II. Ramszesz után) segélyszállítmányt irányított az ínségtől sújtott Hettita Birodalomba. A központi raktárakban tartalékokat lehetett felhalmozni a rossz termésű évekre, amelyek nem okoztak olyan katasztrofális helyzetet, mint a Közel-Kelet más vidékein, főként Szíria-Palesztínában.

Az ősatyákat követő időszakban, az Egyiptomból való kivonulás után a választott nép azért akar emlékezni Egyiptomra, hogy tudja, mi az, ami mögötte van, és aminek nem szabad visszajönnie. Ebben az időszakban, bár Izrael és Egyiptom a Földközi-tenger keleti részének két szomszédos állama, az emlékezés térképén ezek mégis két ellentétes világként jelennek meg: Egyiptom Izrael ellenképévé fordult át. Egyiptom nem csak a bálványimádást jelenti a zsidóknak, hanem a legyőzött múltat is.

C.) Bevezetés

1.) Egyiptom nagy korszakai:

Óbirodalom (2635-2155)
A nagy piramisépítők (2570-2450)
Első átmeneti kor – zűrzavar (2155-2040)
Középbirodalom (2040-1791)
Második átmeneti kor – Hükszoszok (1791-1550)
Újbirodalom (1550-1070)
IV. Amenhotep - Ehnaton (1355-1337)
II. Ramszesz (1279-1213)
Merneptah (1213-1203)

Karnaki sztélé: „Kánaán gonoszul ki van fosztva,
Askalont elhurcolták, Gézert
elragadták, Jenoámot nem létezővé
tették. Izrael el van pusztítva, nincs
többé sarjadéka. Hurru Egyiptom
özvegyévé lett". (1210 körül)

2.) Egyiptomi istenek:

Amon: Théba város főistene, a napistennel is azonosították, később főistenné vált: "Minden isten három: Amon, Ré, Ptah. Társuk nincsen. Aki elrejti nevét, Amon. Ő Ré mint arc, teste Ptah. Fennmaradnak városaik a földön mindörökre: Théba, Héliopolisz, Memphisz". (Leideni Papirusz)

"Titkos lényű, tündöklő alakú; csodálatos isten, akinek sokféle a lénye. Ővele büszkélkedik minden isten, hogy az ő szépsége révén tegyék magukat oly naggyá, mint amilyen isteni ő. Maga Ré lett eggyé a testével; ő a nagy Héliopoliszban. Tatjenennek is nevezik őt; Amon, aki előjött az ősvízből, ő az aki irányítja az arcokat. Egy másik alakja a hermupoliszi nyolcasság. Ősnemzője az ősidejűeknek, akik Rét szülték. Teljessé tette magát mint Atum, egy test ővele. Ő a mindenség ura, aki első mindabban, ami létezik. Amiről azt mondják, hogy az égben van, az az ő lelke. Ő az, aki az alvilágban van, ő az első keleten. Lelke az égben van, teste nyugaton, képmása Hermonthiszban. Felmagasztalják az ő felragyogását. Amon az Egyetlen, aki elrejtette magát előlük, eltakarta magát az istenek elől. Nem ismeri egyetlen isten sem a valódi alakját. Lénye nincs kinyilatkoztatva az írásokban, nincs tanúság róla. Titokzatosabb, sem hogy méltóságát fel lehessen tárni. Nagyobb, hogysem tanácskozni lehessen róla, hatalmasabb annál, hogy meg lehessen ismerni. Rémülettől nyomban halva esik össze az, aki az ő titkos nevét akár szándékkal, akár szándéktalanul kiejti. (Leideni Amon himnusz)

Anubisz: sakálfejű isten, Ozirisz és Nephtüsz fia, a balzsamozás, és a sírhelyek védelmezője. Ő kísérte a holtakat a túlvilágra. Sakálfejű emberként vagy fekvő sakálként ábrázolták, kultuszának központja Cynopolis.

Aton: az egyetlen isten, akinek kultuszát Ehnaton (IV. Amenhotep) fáraó teremtette meg, napkorong lakjában ábrázolják.

Apóphüsz: Kígyótestű, démoni lény, a Napisten és a holtak ellensége alvilági útjuk során, a Napistennek minden nap meg kell küzdenie vele.

Hórusz: Ozirisz és Izisz fia. Azonosítják még a reggelente újjászülető napkoronggal is, sólyomfejjel ábrázolják.

Izisz: Ozirisz (a haldokló Nap) húga és felesége, Hórusz (a születő Nap) anyja. A halottak védelmezője, aki éltető leheletet legyez feléjük.

Khepra: A kozmikus keletkezés szkarabeusz bogárként ábrázolt istene. A kelő nap egyik ábrázolása.

Khonsu: holdisten, kultuszának központja Théba.

Maat: A törvény és igazság istennője.

Mehurt: "Mennyei Tehén", az ég istennője.

Nephthüsz: Izisz testvére, akivel mindig együtt jelenik meg, együtt siratják a halott Oziriszt. A halottak védelmezője, Anubisz anyja.

Nun: A kozmikus ősóceán megszemélyesítője

Nut: Az égbolt istenasszonya, Geb társa, Ré napisten anyja.

Ozirisz: Az egyiptomi Aranykor mítoszok szerint az ősidőkben Egyiptom királya volt. Ő ismertette meg ezt az országot és más népeket is a kultúra és a civilizáció áldásaival. Megtanította őket a szőlő és a gabona művelésére, majd bejárta az egész világot, hirdetve a szeretet, a tánc, a zene hatalmát. Később gonosz testvére megölte, s ezután az Alvilág királya, mindenható ura és bírája lett. A halotti rítusban fontos szerepet kapnak az Ozirisz-mítosz elemei.

Ptah: Az ősvizekből felbukkanó első szárazföld megteremtője, kézművesek, művészek istene, kultuszának központja Memphis.

Ré: A Napisten leggyakoribb neve, fején napkorongot viselő sólyom alakjában ábrázolják.

Szahmet: Ptah felesége, a háború és a járványok női testtel és oroszlánfejjel ábrázolt istennője.

Széth: Ozirisz fivére és gyilkosa, a viharok és a sivatag istene. Ré napistent védelmezi az Apóphüsz-kígyó ellen, hosszú fejű, felálló, hosszú fülű, karcsú testű, hosszú farkú fantázia-lény.

Szhu: A levegő, a légtér ura.

Thot: Az istenek írnoka, a bölcsesség és tudás ura, íbisz és pávián alakjában ábrázolják.

Az istenek állatfeje, vagy állat-alakja szimbolikus, az istenség tulajdonságaira, karakterére utal. Ebből alakult ki az egyes állatok kultusza, szentként tisztelése az egyszerűbb nép körében.

3.) Teremtés – aranykor – ősbűn

Az ember isten teremtménye: "Ami az embert illeti, agyag és szalma az, s az isten az ő teremtője" (Amenemope intelmei).

A teremtés lezárása után az ősvilágot a boldogság, bőség honának tartották: "A jogot az ő (ősistenek) idejükben alkották meg, az igazság az ő korukban jött le az égből a földre és egyesült a földön lévőkkel. A föld bőségben volt, a gyomrok tele voltak, nem volt ínséges esztendő a két országban. Fal nem omlott össze, a tövis nem szúrt az ősistenek idejében.

Bőségben volt táplálék a nép gyomrában, nem volt bűn a földön, nem rabolt a krokodilus, nem harapott a kígyó az ősistenek idejében" (Thébai templomfelirat).

Az aranykorban, az istenek korában gondtalan jólét és béke uralkodott a földön, még nem bomlott meg a természet harmóniája. A szerencsétlenségek, az ember és a természet küzdelme még ismeretlen volt, akárcsak a nyomor és az éhínségek. Maat hatása (világtörvény) még akadálytalanul érvényesül, azonban az ősbűn elkövetése után már áttevődik a túlvilágra. Az egyiptomi aranykori mítoszok szerint a bűnbeesés előtt az ember halhatatlan volt. Az ősbűn az volt, hogy az emberek gonosz dolgokat beszéltek az öregedő Napistenről. A haragvó Napisten először ki akarta irtani a lázadó emberiséget, de aztán megkönyörült rajtuk, de többé nem akart közöttük élni, és az Égi Tehén hátán eltávozott a földről. Ekkor alkotta meg a túlvilág két fő területét, "Az Áldozatok földjét", és a "Sásföldet" (Égi Tehén mítosza). Tehát a kezdeti, még egységes világban az istenek és em-

berek együtt éltek, csak az emberek lázadása után különültek el a kozmosz egyes részei, jött létre a háromrészes kozmosz.

4.) Vallás, túlvilág

Az egyiptomi etika jellemzője, hogy az erényt magától éretetődőnek tekinti. Középpontjában az igazság fogalma, Maat áll. Ez a szó nemcsak az igazságot, de a valóságot is jelenti. Maat, mint istennő a Napisten leánya, az a hatalom, mely a Nap bárkájának helyes futását biztosítva, a világot is fenntartja, az istenek léte is tőle függ.

Az ókori és a modern vallások tanulmányozása egyaránt azt mutatja, hogy egyetlen nép sem foglalkozott olyan intenzíven a halál utáni élettel, az örök élet gondolatával, mint az egyiptomiak. Az egyiptomi ember életében az öröklét gondolata központi helyen állt. Az elhunyt belépve a Holtak Birodalmába, ha legyőzi az Alvilág rémségeit és alattomos csapdáit, akkor örök életet nyer, Oziriszhez lesz hasonló. Túlvilági vándorlása során nemcsak az a fontos, hogy halála előtt tiszta, becsületes életet élt, hanem ezenkívül bátorságra, lélekjelenlétre, a titkos tudás ismeretére is szüksége van. A titkos tudás birtokosai a papok, ők segítik a megholt lelkét a megfelelő imákkal, melyek több változatban az Egyiptomi Halottas könyvben maradtak ránk.

A halál után a lélek a testtől elszakadva, támaszték nélkül ideoda hányódik. Számtalan áramlat dobálja, taszigálják, rángatják, elveszíti tájékozódó képességét, megtámadják, megrémítik, ebből a kínzó, szenvedésteli tapasztalásból ered a vágy a mély, tartós békére. Ezért viseli az egyiptomiak mennyországa a "Béke Földje" (Sekht-Hotep) és a "Sásmezők (Sekht-Jahru) nevet. A sírképeken ábrázolt paradicsomi tájakat csatornák szabdalják, partjukon gyümölccsel dúsan megrakott fák. A lelkek ragyogó hófehér ünnepi ruhában szántanak. "Fala ércből van. Az árpa ötrőfös ott, a szára három rőf. A búzája hétrőfös, a kalásza három rőf, a szára négy rőf. A kilenc rőf magas ahok (üdvözült lelkek) valamennyien ezt aratják Ré-Harahti mellett" (Halottak könyve 149. fej.). A az üdvözültek tápláléka fehér búzakenyér és sör piros árpából, amit a napbárkák hoznak (Halottak Könyve XII).

Az egyiptomiak két halálról tudnak:

1. A fizikai test halála: ettől nem félnek annyira.

2. A második halál, a lélek halála: ettől rettegnek. Komoly nehézségektől tartottak a halált közvetlenül követő időszakban, amikor a léleknek el kell jutnia arra a földre, ahol boldogság, vagy szenvedés és teljes megsemmisülés várt rá.

Az elhunyt a nyugati kapun (Amenti) lépett a Túlvilágra; ez magyarázza a hajdani egyiptomi siratóasszonyok kiáltásait a temetés alatt :"Nyugatra! Nyugatra!" A halott tehát először az Alvilág nyugati vidékén találta magát, a "napnyugta" földjén. Majd belépett a Duatba, az Alvilág keleti területére, a "hajnali szürkület házába". Ennek a keleti régiónak rossz híre volt. A lélek megmérettetésére az Amenti és Duat határán került sor. Az ember lelkét a mérleg egyik serpenyőjébe helyezi Anubisz, a másikba pedig Maat istennő egy tollpihéjét. Ha a szív nehezebb és lehúzza a serpenyőt, mert a bűnök súlya lehúzza, akkor a Duatban kell maradnia, az örök sötétségben, a Tűztó lángjai között, de ha felmentő ítéletet kap a negyvenkét istenségből álló ítélőszéktől, akkor szent szellemmé változik és szabadon mozoghat a mennyben, a földön és az alvilágban.

A lélek vallomása az alvilági istenek előtt:

"Üdv néked hatalmas isten, Törvény és Igazság Ura!
Íme, most színed elé járulok!
Engedd, hogy megcsodáljam sugárzó szépségedet!
Mert mágikus neved éppúgy ismerem,
Mint a negyvenkét istenét, akik körülvesznek téged
A törvény és igazság fénylő csarnokában,
Azon a napon, mikor előszámláltatnak a bűnök Ozirisz színe előtt.
Ama istenek tápláléka a kárhozottak vére ...
A te neved: "A Világrend Ura, kinek szemei a két isteni nővér".
Lásd, a Törvényt és Igazságot én a szívemben hordozom,
Mert a rosszat kitéptem belőle gyökerestől.
Nem okoztam szenvedést az embereknek,
Családom tagjaival sem voltam erőszakos.
Igazságot hamisságra föl nem cseréltem.
Silány emberekkel nem közösködtem soha.
Nem tettem törvénytelent,
És nem dolgoztattam mértéken felül másokat.

Hogy gőgömet tápláljam,
Rangot nem szereztem soha.
Szolgáimat nem gyötörtem.
Nem káromoltam az isteneket.
Szűkölködők szájától nem vontam meg a falatot.
Idegen előttem minden, ami az istenek előtt utálatos.
Sohasem hagytam, hogy úr a szolgáját megkínozza.
Oka nem voltam szenvedésnek,
Éhínséget sem okoztam soha.
Ember miattam sohasem könnyezett.
Nem öltem és nem bujtottam senkit gyilkolásra.
Nem terjesztettem ragályt az emberek között.
Oltárról adományt nem oroztam,
Nem loptam el az istenek szent kenyerét.
Adományaiktól nem fosztottam meg a szent szellemeket.
A templomban gyalázatosságot nem cselekedtem.
Áldozati adományaimat nem csökkentettem.
Nem próbáltam csalárdsággal növelni vagyonomat,
Más földjét jogtalanul a magaméhoz nem csatoltam.
Hamis súlyokat nem használtam,
A mérésnél nem csaltam soha.
Gyermekek szájától nem vontam meg a tejet.
Más marháját el nem hajtottam.
Csapdákat nem állítottam, s nem ejtettem tőrbe
Az istenek ligetében a szárnyasokat.
Szent vizeikből nem fogtam halat.
Nem tartóztattam fel a vizet áradás idején,
S nem rongáltam meg a gátakat.
Nem oltottam el olyan tüzet, melynek égnie kell.
A húsáldozatok szabályait betartottam.
Nem loptam el a templomok áldozati barmait.
Nem szálltam szembe az istenek akaratával.
Tiszta vagyok! Tiszta vagyok!"
Istentelenül nem cselekedtem soha!
Kegyetlen nem voltam soha!
Tudd: szívem undorodik a durvaságtól.
Rablást én soha el nem követtem.
Felebarátaimnak készakarva nem ártottam soha.
A vékát, mellyel gabonát mérnek, nem hamisítottam meg soha.
Szándékkal nem csaptam be soha másokat.

Nem loptam el soha az isteneknek járó adományt.
Szándékosan nem mondtam valótlant soha.
Embertársaim szájától soha nem vontam meg a falatot.
Rágalmat nem szórtam soha.
Nem kötekedtem, s nem szálltam vitába igazamért.
Sohasem csaptam be s nem vezettem félre másokat.
Hallgatózással sosem lestem ki titkokat.
Bűnös módon nem fecsegtem.
Sosem átkoztam másokat.
Magányomban sosem mocskoltam be tisztaságomat.
Az idők rendjét soha nem forgattam fel.
Sosem engedtem fellobbanó haragomnak.
Mindig meghallottam az igazság szavát.
Civódásban nem leltem kedvem soha.
Embertársaim sosem ontottak miattam könnyeket.
A természet ellen sosem vétettem férfiakkal.
Türelmetlen nem voltam soha.
Sosem sértettem, gúnyoltam másokat.
Vitát, verekedést sohasem kerestem.
Hebehurgyán sosem cselekedtem.
Mindig tiszteltem az isteneket.
Bőbeszédű nem voltam soha.
Becstelenül, rossz szándékkal sosem cselekedtem.
Sosem átkoztam a királyt.
Beszédem gőgös nem volt soha.
Követelődző, öntelt nem voltam soha.
Történtéssel rangot soha nem szereztem.

(Részletek az Egyiptomi Halottaskönyv CXXV. fejezetéből,
ford. Bánfalvi András)

5.) Részletek az Egyiptomi Halottaskönyvből

Aranysólyomként, mely tojását oda hagyta, röptömmel az égre török. LXXVII.

A világrend erői szabják meg, hogy utam tovább merre vezet. XVII.

Isis közelít, illatos haját szétteríti arcomon. Úgy érzem mintha Isistől fogantam volna. XVII.

Ó Törvény és Igazság istene, irtsd ki belőlem gyökerestől a rosszat! Vétkeimet bűneimet pusztítsd el irgalmatlanul! Tartsd távol szívemtől a gonoszt. XII.

Falfestmények egyiptomi sírokban

Szívemből méz-sugarú béke árad. XIII.

A bolygók szellemei a te dicsőségedet zengik, míg róják végtelen köreiket. XV.

Házam az Üdvözültek Birodalmában legyen. XVIII.

Ajándékozd meg ajkamat a szavak erejével, Hogy kormányozni tudjam szívemet, Mikor éj és sűrű homály fed mindent. XXI.

Szívem az isteni lényhez tartozik, a mágikus nevek mesteréhez, kinek szavai föltárják hatalmukat, midőn testet öltenek. E mester szívemet visszavezette legbensőbb lényegéhez, s újjáalkotta az istenek színe előtt. XXVII.

Ragyogón, üde virágdíszében szembejön velem a jövő. XXXIV.

Nézz rá! Előre lép, útját keresi-kutatja! Nézd, már meg is találta! Ekkor körülvesznek az égiek és gyengéden átölelnek. XXXIX.

Mester vagyok, a szent tudás és a mágikus igék ura. XLIV.

A szent lótusz virága vagyok: báj és tisztaság. A szellemek körében élek, akik Ré után vágyakoznak; őt keresve járom én is utamat; íme, lássátok, megtisztultam! LXXXI.

(ford. Bánfalvi András)

6.) Párhuzamok:

1. Amenemope intelmei és a Példabeszédek könyve között

Mindkét mű harminc részre oszlik.

Példa a rokon gondolatokra:

"Az ember kieszeli útját szívében,
De az Úr az, aki lépéseit irányítja" (Péld 16,9).

"Mások a szavak, melyeket az emberek mondanak
És más az, amit Isten tesz" (Amenehope 19,16-17).

2. Ehnaton Naphimnusza és a 104. Zsoltár között:

a.) Ehnaton (IV. Amenhotep) széttörte a politeizmus kultuszát és képeit, és megalapította a fény egy új istenének, Atonnak szigorúan monoteista kultuszát.

A Naphimnuszban és a Zsoltárban Aton és Jahve jóságosan gondoskodik a természetről, melyek léte tőlük függ, a növényzet, az emberek, a szárazföld állatai, a tenger halai az ő akaratukból élnek, tevékenykednek. Mindkét szöveg azzal érzékelteti az éjszaka veszélyeit, hogy ekkor jönnek elő a veszélyes állatok, az oroszlánok;

mindkét szerző majdnem azonos stílusban beszél a Níluson ill. a tengeren közeledő hajókról, mindkét műben szó van az égi vizekről, mindkét szerző magasztalja a teremtés művét, mindkét költeményben fontos motívum a nappalok és éjszakák ritmikus váltakozása, és mindkettő szerint Isten elfordulásának a világtól a halál a következménye. A szinte versről versre megfeleltethető azonos motívumok ellenére a két mű nem azonos: míg a Zsoltárban a Teremtő és teremtmény élesen elhatárolódik, addig a Naphimnuszban Isten és a világ között átjárhatóság van, Minden-Egy.

b.) Ehnaton Naphimnusza (részletek)

Tündökletesen ragyogsz fel az ég horizontján,
eleven, tiszta korong!
Amikor megkezded az életedet,
feltűnve az ég keleti széle felől,
gyönyörűséged betölti mindenhol a földet.
Szép vagy te, hatalmas vagy, ragyogó vagy,
minden földek fölött fenn állsz a magasban.
Sugarad hosszú sorát foglalja magába,
s mindazt a határt, ami tőled kapta a létet,
mert te magad vagy Ré,
te elérsz a világ pereméig,
s azt leigázod egyetlen drága fiadnak.
S bárha te távol vagy,
sugarad itt lobban a földön.
Ott vagy az arcokon is,
bár lebegésed senki sem látja.
Hogyha lehullasz az ég nyugati horizontján,
éjbe sötétül a föld, a halál bús állapotába.
Kamaráiban alszik az ember, betakarva fejét,
s az egyik szemről nem tud a másik,
kirabolhatják vagyonából,
lapuljon bárha fejének alatta, nem veszi észre.
Barlangüregét odahagyja a gyilkos oroszlán,
mindenhol mar a féreg.
Egy, ami fénylik: az éji sötét, hallgat a föld szakadatlan,
mert a teremtő nyugszik az éj horizontja alatt.
Világos lesz a világ, amikor fölkelsz az egek horizontján,

s izzol egész napon át, tűz fényű korong.
Tovaűzöd az éjt, sugarad mindenfelé árad.
A két föld ünnepet ül, ami él, eleven lesz újra, felébred;
te költöd fel az embert, feltölti ruháját,
s a te felragyogásodat üdvözli karja.
Az egész ország munkálja a dolgát,
abraktól megélénkül az állat, zöldellnek a fák, a palánták,
fészkeiken szökdösnek a kismadarak,
a te lelkedet dicsőíti szárnyuk.
Mindenik állat szökdécsel a lábán,
minden, mi röpül, mi leszáll,
mind-mind eleven, mert rájuk ömöl sugarad.
A hajók a folyón úszhatnak lefelé vagy szemben az árral,
mindenhova elvisz az út, ha fölragyog orcád.
Kipattan eléd a folyóból a hal,
fényed a tenger mélyeit is tisztán beragyogja....
Tojásban a csirke csipog, te látod el ott levegővel,
te élteted ott is.
Te duzzasztod egészre, tanítod, hogy feltörje tojását,
s a tojás héját odahagyja, s erejétől telve, csipogjon,
lépkedjen a lábán, burkától megszabadultan.
Alakzataid: csupa változatosság, s megannyi titok!
Párja-nincs, egyetlenegy isten!
Kedvedre megalkottad a földet, egyes-egyedül te,
a nyájat, a barmot, az embereket,
mindent, ami él csak a földön,
ami lábon jár, ami szárnyával fölszáll a magasba,
a távoli földeket is, Szíriát, Kust, s az egyiptomi földet.
Te rendelsz minden embert a helyére,
szükségletüket te szabod meg.
Tápláléka vagyon minden elevennek,
s kiszabott az élete-útja.
Más-más a beszédben a nyelvük,
ugyanígy más-más az alakjuk, bőrük színe is más.
Az idegent mássá te avattad.
Te teremtetted meg a Nílust
az alvilág üregében, szavadra buzog fel a földből,
hogy élelmet adjon a népnek:
olyat, aminőre magadnak alkottad a népet.
Te vagy mindnyájuknak ura, aki értük fáradozott.

Ó országok ura, ki javukra kelsz föl az égen,
méltóságteljes, nappali fényű korong!...
Megalkottad a messzi eget, hogy benne ragyogjál,
hogy mindazt láthassa szemed, aminek te adtad a létet,
egyes-egyedül te, kúszva zenitre törő eleven-fényű korong,
te tündöklő, ragyogó, távoli s oly közeli.
Millió alakot hoztál létre magadból,
szántóföldeket, városokat, falukat, folyókat és utakat.
Téged szemtől szembe lát a tekintet,
mert a világ felett te vagy a nappali-fényű korong....
A szívem mélyében lakozol te,
énrajtam kívül más nem ismer,
csak Noferherperu Ré Uaen Ré, a fiad.
Értelmet néki te adtál hatalmad, okos tanácsaid által.
Karodban született meg a föld, ahogy megalkottad te magad.
Amikor felkelsz: elevenen, ha te lenyugszol: belehal.
Te magad vagy az élet-idő, s a halandók általad élnek.
A szemek ragyogók, ha te fénylesz,
s ha lehullsz nyugaton, megtorpan a munka...

(ford. Molnár Imre)

7.) Egyiptom – József-történet – Mózes

a.) A Genezis könyvének egyik legérdekesebb, mélylélektani megfigyelésekben gazdag része a József-történet. József neve nem szerepel egyiptomi szövegekben, és az elbeszélés szűkebb határokon belül időbelileg sem rögzíthető. Kétségtelen viszont, hogy szerzője alapos ismerője volt a kései Újbirodalom és az azt követő időszak egyiptomi viszonyainak, államszervezetének, társadalmi, gazdasági helyzetének. József rabszolgaként kerül Egyiptomba – mint számos sémi rabszolga –, magas rangra emelkedett Putifár házában, amelyet az egyiptomi szövegek „házelöljáró”-ként emlegetnek (imiraper), aki a gondnok és a jószágigazgató teendőit látja el.

A Putifárné-motívum több helyen is felbukkan az ókori irodalomban, legrégibb változata a Kr. e. 14. századból való D Orbiney-Papíruszon, az ún. Két testvér történetében maradt ránk. Főszereplője Bata, az ártatlan ifjú, aki visszautasítja bátyja feleségének felkínálkozását. Az asszony bosszúból erőszakkal vádolja, mire Batának el kell

menekülnie. Ré Napisten, az ártatlanul üldözöttek oltalmazója megmenti, és a csábító asszony halállal lakol.

A börtönben – mely tulajdonképpen vizsgálati fogság – kiderül, hogy József jártas az álomfejtésben, egy olyan „tudományban", melynek Egyiptomban akkor már hosszú története volt, az Egyiptominak mondott álmoskönyvek napjainkig nagy tekintélynek örvendenek (az első ilyen ránk maradt emlék az újbirodalmi Chester Beatty III Papíruszon 14. sz., feltehetően egy régebbi, középbirodalmi tekercs másolata). Eszerint az éveket jelképező tehenek kapcsolatban állnak az *év – renepet* – írásmódja és a *tehén* egy későbbi hieroglifájával. Az írónak ezt ismernie kellett.

József jóslásnál használt ezüstpoharának egyiptomi előzményei: az edényjóslás a római korban elterjedt mágikus praktika volt Egyiptomban, de eddig az Újbirodalomból vagy a Középbirodalomból nem sikerült kimutatni. Ennek a jóslási eljárásnak a lényege egyfajta hipnózis, melyet a médiumnál a csillogó vízfelület hosszas nézése idézett elő. Látomásai és hallucinációi támadtak, istenek jelentek meg előtte, akiknek kérdéseket tett fel.

A fáraó Egyiptom kormányzójává tette meg Józsefet. Mint mondtuk, ennek ilyen formában nincs történeti bizonyítéka, arra viszont vannak adatok, az Újbirodalom korából, hogy idegenek, semiták, magas tisztségbe emelkedtek (Harris Papírusz), pl. egy Irszu nevű szíriai, aki hatalomra került Egyiptomban és aki talán azonos azzal a Baival, aki más források szerint a XIX. dinasztia utolsó éveiben volt szinte korlátlan ura Egyiptomnak. Ekkor a zsidók már rég nem voltak Egyiptomban, de párhuzamnak mindenképp tekinthető.

József új nevet kapott méltóságának elnyerésekor, ami megfelel az egyiptomi gyakorlatnak (beszélő nevek). A Szaphenath-Paneach név (Szafanet Fánek) az egyiptomi Dzsedpanetjer-iufanh erősen torzított formája, és annyit jelent, hogy : „Beszél az isten és ő él". A feleség Aszeneth neve egyiptomiul Nesznéith („Aki Néithez tartozik"). Putifár (Petepré: „Az, akit Ré adott") jellegzetesen késő egyiptomi név, a XXI. dinasztiától fordul elő (Kr. e. 11. sz).

József egyiptomi szokás szerint bebalzsamozza halott atyját, ő maga 110 éves korában hunyt el. Ennek a számnak az egyiptomiak

számára különös jelentősége volt, ezt tekintették az emberi életkor végső határának, amelyet mindnyájan elérni szerettek volna.

b.) A zsidók munkával történő sanyargatása összefüggésbe hozható az Egyiptomban elterjedt állami kényszermunka-gyakorlattal, ennek azonban nemcsak idegenek, hanem az egyiptomiak is alá voltak vetve. Fontos kronológiai támpont, hogy Pithomnak és II. Ramszesz új fővárosának, Per-Ramszesznek (Ramszesz háza) építésében kellett résztvenniük. Mindkét város a Delta keleti részében volt, tehát a zsidók többségének a 13. sz.-ban ezen a vidéken kellett élnie. A kivonulásra szintén van egy használható adat, II. Ramszesz utóda, Merneptah fáraó egy sztéléje a Kr. e. 1210 körüli időszakból. Ennek a feliratnak fő témája a líbiaiak ellen vívott háború, a szöveg végén azonban – Egyiptomban először – Izrael nevével is találkozunk, tehát a kivonulásnak mindenképp Merneptah előtt, vagy annak első uralkodási éveiben kellett megtörténnie.

A zsidók egyiptomi tartózkodására vonatkozólag eddig egyetlen egyiptomi adatot sem sikerült találni.

Az Anastasi VI. Papírusz (Kr. e. 13. sz. vége) közöl egy jelentést arról, hogy Edomból beduinokat engedtek be az egyiptomi határvidékre, hogy élelemhez jussanak maguk és állataik számára.

A kivonulásnak 1230-1210 táján kellett történnie, semmiképp sem Ehnaton korában (1355-1337) vagy valamivel utána, mint régebben gondolták.

A Mózes (Mose) név egyiptomi etimológiája a Meszu, melynek jelentése „Szülött". Van azonban egy másik megoldás is. A név görög formáját (Moüszész) Josephus Flavius két szóra bontotta (Móüszész). A Mó (az egyiptomi Mu) a "víz" szó, az üszész pedig a heszi, „dicsérni" igével volna azonos. Azokat, akik a Nílusba fulladtak, az egyiptomiak különleges tiszteletben részesítették, „megdicsőültnek" nevezték. Görögös formában ez heiszésznek hangzott. Így Mózes jelentése a görögös forma szerint „Víz által megdicsőült" volna.

8.) Egyiptomi szokások:

Sok gyermek fejének jobb oldalán jellegzetes lelógó, végén felkunkorodó fürtöt viselt. Merenré király egész életében ragaszkodott hozzá. – A serdülő fiúknak át kellett esniük a körülmetélésen, melyet kőkéssel végeztek. Az Óbirodalom idején még nem vallási előírás, valószínűleg higénikus okai voltak. Később, az Újbirodalom idején a fiúkat 5-10 éves koruk táján körülmetélték. A gyerekek aránylag sokáig, három évig szoptak, ötéves koruktól – amennyiben szüleik közéleti pályára szánták őket – megkezdték a tanulást.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Áldjad én lelkem az Urat	ének kottából	Énekelj az Úrnak 42. o., 5 perc
2. Bevezető gondolatok: Alapgondolat, Egyiptom földrajzi elhelyezkedése, kultúrája, istenei, lásd Bevezetés 1. 2. 3. 4. 5.	az óravezető előadása	térképek, poszterek, képek, táblázatok, jegyzetfüzet, ceruza 45 perc
3. Párhuzamok Amenehope intelmei és a Példabeszédek könyve és Ehnaton Naphimnusza és a 104. Zsoltár között, lásd Bevezetés 6.	2 fős kiscsoportban	Ehnaton Naphimnusza – Szentírás, 104. Zsoltár, jegyzetfüzet, ceruza,
a.) Párhuzamos motívumok keresése,		20 perc
b.) Megbeszélés	megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta 20 perc
c.) Az óravezető összefoglalása, lásd Bevezetés 6/a	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
4.) A József-történet írójának egyiptomi ismeretei, lásd Bevezetés 7a.	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5.) Mózes és az Egyiptomból való kivonulás, Kivonulás Könyve, lásd Bevezetés 7b. 8.	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
6. Befejező ima, ének	kötetlen	kotta, gyertya gyufa, 5 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

József története – Ter 37,1-50,26

A.) Alapgondolat

A Teremtés könyve Jákob családtörténetével fejeződik be, ennek befejező része József története, amely sok egyéni vonást hordoz. A József-történet a Teremtés könyvének egyik legérdekesebb, mélylélektani megfigyelésekben gazdag része, amely hidat képez az ősatyák Kánaánban játszódó története és az Egyiptomból való kivonulás között és magyarázatot ad arra, hogy hogyan került a választott nép az egyiptomi rabszolgaságba. József története felhívja figyelmünket Isten működésére, hogy minden emberi bajon keresztül mégis mindent jóra tud fordítani. Háromszor két álomban ismerteti terveit, és megvalósításukba belevonja a felelősen cselekvő embert. József felismeri ezeket az isteni akaratokat, és megvalósítja őket az adott gazdasági-politikai térben.

B.) Szentírási szöveg: Ter 37,1-50,26

C.) Bevezetés

1.) A József-történet felépítése

37 József és testvérei

1-2 Bevezetés a Jákob-történet befejező része
3-11 Veszekedés József és testvérei közt
12-17 Átmenet: a mezőn
18-30 A testvérek bűntette Józseffel (Rúben-Júda)
31-35 A testvérek megtévesztik az apát
36 József eladása Egyiptomba

38 Júda és Támár (a Jákob-történet kiegészítése)

1-11 A családfa bevezetése
12-26 Júda és Támár
27-30 A családfa befejezése (lezárása)

39 39 - 41 József felemelkedése Egyiptomban

39 József felemelkedése és bukása, gazdájának felesége
40 József megfejti a tisztviselő álmát
41 A fáraó álma és József felemelkedése
1-7 A fáraó két álma
8-13 A főpohárnok vallomása: álmának beteljesedése József szavai szerint
14-24 József a fáraó elé kerül, és az elmeséli az álmát
25-46 József megfejti az álmot, a tanács, és József felemelkedése
47-57 A küldöttek megérkezése. József fiai.

42 42 - 45 József és testvérei

42 A testvérek első egyiptomi útja
1-5 Az éhínség. Indulás és út Egyiptomba.
6-24 Az egyiptomi események miatt Simeonnak ott kell maradnia
25-38 Visszatérés és megérkezés az apához
43 A testvérek második útja Egyiptomba
1-15 A testvérek indulása. Benjámint is magukkal viszik.
16-34 A testvérek egyiptomi tartózkodása
16-25: A testvérek a ház felügyelője előtt
26-34: A testvérek a ház ura előtt

44 A pohár

1-17 A testvérek a ház felügyelője és József előtt
18-34 Júda beszéde és ajánlata

45 József megismerteti magát testvéreivel

1-8 József felfedi kilétét testvérei előtt, és értelmezi az eseményeket
9-13 Küldés az apához
14-24 Köszöntés, megajándékozás, elbúcsúzás a testvérektől
25-28 A testvérek visszatérése az apához

46 46 - 50 A Jákob és a József-történet befejezése

46 1-30: *Jákob útja Egyiptomba. József viszontlátása*
1-5a Az út kezdete és Isten megjelenése
5b-7 Jákob családjának indulása
8-27 Jákob fiainak neve
28-30 Megérkezés Gósenbe, viszontlátás az apával

46, 31 - 47,28: *József gondoskodik családjáról, Jákob megáldja a fáraót*

46, 31 - 47,6. 11.12. 27a : József gondoskodik családjáról
47, 7-10 Jákob megáldja a fáraót
47, 11 27b. 28: Letelepedés és gyarapodás Egyiptomban, Jákob öregsége
47, 13-26 Az ötöd bevezetése Egyiptomban

47, 29-31; 48 és 49: *Jákob utolsó kívánsága*

47, 29-31 (48,21.22) Jákob kérése, hogy Kánaánba temessék
48, 1-2. 8-12 (13-20) Jákob megáldja József fiait
48, 3-6(7) Jákob örökbe fogadja József fiait
49, 1-27 Jákob áldása

49, 28-33; 50,1-14: *Jákob halála és temetése*

49, 28-33 Jákob halála
50, 1-3 Siratás és balzsamozás
4-11 Temetése Kánaánban
12-13 Jákobot a fiai Makpélában eltemetik
14 József visszatérése Egyiptomba
15-21 A vétek beismerése
22-26 Epilógus: József megöregedése és halála

2.) József története közismert és kedvelt az ószövetségi történetek között. Hálás téma a feldolgozásra, sokféle probléma kifejtésére, feldolgozására alkalmas (nem véletlenül vált művészi feldolgozások kedvenc témájává, melyekből csak két nagyon ismertre, Rembrandt és Th. Mann művére utalunk):

szülő-gyerek kapcsolat: a kedvenc, a libling, (Jákobnak József a kedvence, elkényezteti, kimutatja)

testvér-testvér kapcsolat: testvérviszály, fennhéjázás, árulkodás (József lubickol ebben, árulkodik, fennhéjázó – a testvérek dühösek, irigyek)

"Itt jön az álmodó" – Miért bűn a testvérek szemében József álma?

Mert kifejez, kimond valami valóságot, amit ők amúgy is éreznek és amitől szenvednek: József különb mint ők.

bűn – bűnhődés

felfuvalkodottság – megalázás

Isten működése az emberi történésekben: a rossznak hitt esemény hogy fordul jóra

3.) A József-történet szövegkörnyezete

A József-történet a Szentírásban elfoglalt helye szerint összekötő kapocs az atyák nemzetségtörténete és az Egyiptomból való kivonulás között.

A Ter 37 összekapcsolja a József-történetet a Jákob-történettel. Az ősatyát, Jákobot, mint nemzetségfőt mutatja be a tizenkét fiával, akik a tizenkét törzset képviselik, amelyből Józsefé az egyik.

Az úgynevezett Jákob-áldás a 49. fejezetben eredetileg nem tartozott a József-történethez, az atyák történetének befejező csúcspontja volt (mindenek előtt a Jákob-történetnek), melynek legfontosabb motívuma az áldás.

A Kivonulás történetéhez való kapcsolatot a Ter 50,26 és a Kiv 1,6 (József halálának megemlítése). A Ter 50,20 válaszol arra a kérdésre, hogy az ő választott népe hogyan kerülhetett az egyiptomi szolgaságba:„Ő azért tette, hogy számos népet megmentsen”

Ezenfelül a további közös vonásokat jegyezhetjük meg az ősatyák történetével:

- József szoros kapcsolata Benjáminnal (mint Ráchel egyedüli fiai)
- József új nevet kap: Szafanet Fánek (Világszabadító) (Ter 41,45)
  – Jákob új nevet kap: Izrael (Istennel küzdő) (Ter 32,29)

- ▶ eskütétel (Ter 47,29; 24,2)
- ▶ idegenben tartózkodás (Ter 47,4; 12,10; 20,1; 21,34; 32,5)
- ▶ a fiúk etiológikus névadásai (Ter 41,50.52; 21,1k; 25,24k; 29k)
- ▶ az elsőszülöttségi áldás fölcserélése (Ter 48,13-22; 27,1-40)

4. A József-történet kompozíciója

Ter 37: A testvérkonfliktus keletkezése és csúcspontja (a testvérek bosszújában)
Ter 39-41: József felemelkedése három fokozatban
Ter 42-47: A konfliktus megoldása

A József-történet nem egy szerző alkotása. Szövegében többféle hagyomány nyomát fedezhetjük fel (J - P - E). Hogy nem egységes a szöveg, azt többek közt a különböző ellentmondások is alátámasztják:

– a testvérek ötlete volt a verembe dobás (37,19) vagy Rúbené (37,22)
– izmaelita kereskedőknek adták el (37,25) vagy mádianitáknak (37,28)
– Putifár a fáraó testőrségének kapitánya (39,1) vagy heliopoliszi főpap, akinek lányát Józsefhez adja a fáraó (41,45; 46,20)
– József a király börtönébe került (39,20) vagy a testőrök kapitányának (Putifárnak) a börtönébe (40,2)
– Gósenbe azért kerülnek zsidók, mert az egyiptomiak utálják a pásztorokat (46,34) vagy azért kapják meg, mert az a legjobb föld (47,6)

5. A József-történet műfaja

Az Józsefről szóló elbeszélést általában a novella műfajába sorolják. A szabálya az, hogy egy szokatlan esemény legyen az alapja, amelyet nagyon tömören mond el (prózaköltéménynek is szokták nevezni). A szereplők jellemét csak sejteti.

6. A novella-szerkezet áttekintése

37. fej.: József álmában felmagasztalódik és a testvérei megalázzák
40. fej. k.: József álomfejtő képességének köszönhetően az ország második emberének rangjára emelkedik.
42. fej.: József első alkalommal alázza meg testvéreit.
43. fej.: József látszólag kiengesztelődik a testvérekkel.
44. fej.: József második alkalommal alázza meg testvéreit.
45. fej.: József ténylegesen kiengesztelődik a testvérekkel.
46-50. fej.: Befejezés

Súlypontok

▶ Az apa szerepe a testvérkonfliktusban (37,10k.14.31k; 42,1k.13k.; 45,25-27)

▶ A testvérek kollektív bűne, amely hovatovább szükséghelyzetbe sodródik és a végén bűnhődésben teljesedik be.

▶ József, aki kezdettől fogva valami rendkívüliségre hivatkozik és bizonyos az isteni segítségben, aki okos és bölcsen tud bánni a dolgokkal (a ház, a fogház, Egyiptom gabonakészlete).

▶ 45,1-8 Isten ténykedése, hogy minden emberi bajon keresztül mégis mindent jóra tud fordítani. Háromszor két álomban ismerteti terveit és megvalósításukba belevonja a felelősen cselekvő embert. József felismeri ezeket az isteni akaratokat, és megvalósítja őket az adott gazdasági-politikai térben.

▶ Az egyiptomi viszonyok ismerete, mint a tolmács útján való tárgyalás, a szociális helyzetnek megfelelő asztalrend, a politikai szokások, az egyiptomi igazságszolgáltatás.

▶ Pozitív egyiptomkép, mindenekelőtt a fáraóról, aki felfogja az Isten által küldött álmot és aszerint cselekszik József személyén keresztül.

▶ Az uralkodó képe, amelyet József reprezentál, humánus és szociális eszméket tükröz.

József alakja – József álmában felmagasztalódik (37,7.9). József Isten választottja? Isten álmában tudatja vele a kiválasztottságot.

Józsefet a kiválasztottság tudata önteltté és fennhéjázóvá teszi.

Józsefet megalázzák testvérei: őt, aki mindnyájuk fölé helyezte magát (és ebben a papa is cinkostársa volt), hajszálhíján megsemmisítik, végül eladják rabszolgának.

Józsefet a halálveszély és az azt követő rabszolgaság megtisztítja az önteltségtől és fennhéjázástól. Egy új József áll előttünk, Isten választottja, akiben már megszületett az alázat. És ettől a pillanattól kezdve hangsúlyozza a szentíró, hogy „az Úr vele volt" (39,2.3.5; 39,21), áldott, Isten áldása sugárzik róla (Ter 26,3; Jer 29,7).

József további útja ettől nem válik problémamentessé, felemelkedés és bukás, majd újabb felemelkedés követi egymást, de az Úr mindvégig, minden helyzetben vele van.

7.) PÁRHUZAMOK

– Ábrahám – József – Dávid: az Úr vele volt
– József 30 éves, amikor felemelkedik – 17 éves korában kerül rabszolgaságba, tehát **13** év telt el közben
–Jákob **130** éves, amikor Egyiptomba érkezik (Ter 47,9.28) 17 évig él még Egyiptomban
– József feleségül veszi a heliopoliszi főpap leányát
– Mózes feleségül veszi a mádianita pap leányát

Szentírási helyek: Sir 49,17-18 – Zsolt 105,17-23 – Bölcs 10,13-14 – 1 Makk 2,53 – Csel 7,9-16

Szt. Ambrus: József Jézus előképe: szenvedés – felemelkedés
eladták
3 nap

József és Jézus párhuzama

József alakja több vonatkozásban Jézussal is párhuzamba állítható, kettőjük egymásra vonatkoztatása mindkét történet megértését elmélyíti, segíti és gazdagítja.

József tudatában van saját adottságainak,	Jézus is tudja magáról, hogy kicsoda,
és ezt érezteti környezetével, hivalkodik vele	de alázatos (Mt 11,29;12,18-20)
három napig van a kútban (Ter 42,17-22)	három napig van a sírban
20 ezüstért testvérei eladják (Ter 37,28)	30 ezüstért Júdás eladja
József a megaláztatásban és a halálveszélyben megtisztul az önteltségtől, és egy új József áll előttünk, Isten választottja, akiben már megszületett az alázat. Ettől a pillanattól kezdve az „Úr vele volt”	„Engedelmességet tanult abból, amit elszenvedett” (Zsid 5,8)
megmentésükre és szabadításukra (Ter 45,5.7.)	szabadulást hirdessek (Lk 4,18) megmentse (Mt18,11;Lk19,10)
gyümölcsöző fa (Ter 49,22)	zöldellő fa (Lk 23,31)
testvérei nazírja (Ter 26,c)	a születendő Szentet (Lk 1,35) tudom ki vagy: az Isten Szentje (Lk 4,34)

8.) Isten rejtett működése

„Az ember kieszeli útját szívében, de az Úr az, aki lépéseit irányítja” (Péld 15,9)

„Ne féljetek és ne is szörnyűlködjetek azon, hogy eladtatok engem ebbe az országba! Hiszen a ti megmentésetekre küldött engem Isten előttetek Egyiptomba. Nem a ti elhatározásotok, hanem Isten akarata küldött engem ide” (Ter 45,5.8)

„Ti gonoszat terveltetek ellenem, de Isten jóra fordította azt, hogy felmagasztaljon engem, amint most látjátok, és sok népet megmentsen” (Ter 50,20)

– MIKOR TÖRTÉNT AZ ÉLETEMBEN OLYASMI, AMIKOR BAJ, SZERENCSÉTLENSÉG ISTEN MŰKÖDÉSE ÁLTAL JÓRA VÁLTOZOTT?

– TUDOK ILYEN BIZALMAT TANÚSÍTANI, HOGY Ő MINDENT JÓRA FORDÍT, HOGY MINDIG VELEM VAN?

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Az Úr jósága	ének kottából	Énekelj az Úrnak 72. old. 5 perc
2. Bevezetés: József története sokféle probléma kifejtésére, feldolgozására alkalmas: testvérviszály a "libling" (kedvenc) árulkodás szülő-gyerek gyerek-szülő bűn-bűnhődés fennhéjázás-megalázás felfuvalkodottság-alázat		

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
A testvérviszály előzményének követésére a résztvevők a következő módon feldolgozzák a szöveget: Ki, mikor, hol, mit csinál - minden személyt más-más színnel húzzanak alá (József, a testvérek, Jákob-Izrael, Rúben, kereskedők) – Kivel azonosulok érzelmileg, miért? – Kivel nem, miért?	egyéni, írásbeli munka utána megbeszélés az óravezető vezetésével	külön lapon Ter 37,2-36 színes filctollak 35 perc
3. A József-történet felépítése A József-történet áttekintése nyomán a résztvevők emlékezetébe idéződik a történet néhány részlete. Az óravezető felírja a felmerülő témák és problémák kulcsszavait (lásd Bev. 2.), és ezek lesznek a következő beszélgetés kiindulópontjai.	a résztvevők egyéni munkája, utána megbeszélés az óravezető irányításával	munkalap Bev. 1. tábla, kréta, 35 perc
4. A József-történet szövegkörnyezete és kompozíciója, lásd Bev. 4. 5. 6.	az óravezető előadása	Szentírás, tábla kréta, jegyzetfüzet,ceruza 25 perc
5. A József-történettel párhuzamos motívumok a Szentírásban, lásd Bev. 7.	az óravezető előadása	jegyzetfüzet ceruza, 10 perc
6. Befejező elmélkedés lásd Bev. 8., **ének**	az óravezető bevezető szavai után csendes egyéni elmélkedés, utána közös hálaadás	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Az ősatyák történetének összefoglalása és sajátságai, történeti – formai – tartalmi szempontból

A.) Alapgondolat

Izrael előtörténetének hagyománya három témakört foglal magába: az ősatyák, az Egyiptomból való kivonulás és a szövetségkötés az Isten hegyénél a pusztában. Ezek lesznek Izrael hitének alappillérei. "Ezekben találja meg nemzeti és vallási identitását" (Donner: Izrael népének története).

Az előzőkben az ősatyák történetével foglalkoztunk. "Kérdezősködjetek az ősi ösvények felől, melyik út a jó, és azon járjatok, akkor nyugalmat találtok lelketeknek!« (Jer 6,16) – Pontosan ilyen lelkülettel, mint tanulóhelyet és tanösvényt szemléltük ezeket a történeteket.

Forrásanyagként az egyedüli dokumentum, amely felvilágosítással szolgált számunkra az ősatyákról, a Teremtés könyvének 11-36. fejezete – a József-történet a 37-50. fejezetben hidat képez az ősatyák Kánaánban játszódó története és az Egyiptomból való kivonulás között.

Történeti szempontból hamar világossá válik, hogy ezeknek a történeteknek alapján az ősatyák történeti korszakának idejéről nem lehet képet kapni arról, hogy az ókori Kelet hogy né-

zett ki. Izrael, mint nép, az Ószövetség tanúsága szerint ekkor még nem létezett. Mit tudhatunk hát meg történetileg ezekből az elbeszélésekből az ősatyákról?

Az ősatyák története egy történelem előtti korszakot mond el, életmódjukat, megélhetésüket. Nincs földbirtokuk, nomád életet folytatnak, jövevények a városok és falvak körzetében. A településekkel és más csoportokkal kötött szerződések szabályozzák ezt a nomád életformát. Az ősatyák története nyújt támpontot ennek a vallási időszaknak az istenkapcsolatáról.

Csak annyi információnk van erről az időszakról, amit ezek a történetek elmondanak, ezekhez a személyekhez és eseményekhez kapcsolva.

B.) Ter 11-36 (37-50)

C.) Bevezetés

1.) Tartalmi súlypontok

1. Valójában milyen volt Ábrahám?

Történeti alak, vagy az ősatyák idealizált típusa?

A Teremtés könyvében egy családtörténetet találunk, amely több generációra terjed ki. Kifelé hatásuk gyakorlatilag nem játszik szerepet.

A szöveg áttekintése nyomán az a benyomásunk, hogy az ősatyák egy mozgó, változékony vándoréletet éltek. Állandóan úton voltak, mint idegenek egy földön; alighogy megérkeztek, már indultak is tovább; csak halálukkor találtak nyugalmat.

Ha a térképen figyelemmel kísérjük az útjukat, elég bonyolult képet kapunk: nyilvánvaló, hogy hagyománytörténetről van szó, nem pedig tényleges útvonalról. Csak bizonyos helyeket említ, szemben más palesztínai tájakkal, melyek nem fordulnak elő, így pl. nem szerepel a termékeny tengerparti síkság vagy Galilea sem. A Kánaánból megnevezett legészakibb pont Sichem. Viszont annál gyakrabban említ délpalesztínai helyeket (Ábrahám és Izsák vonatkozásában), és közép-paleszítnai valamint kelet-jordániai helyeket (Jákob vonatko-

zásában). Ezeknek a megnevezett helyeknek a száma relatíve csekély, de meglehetős jelentőségük van. Az ősatyák történetének eseményei gyakrabban kapcsolódnak kultuszhelyekhez, ahol magától értetődő, szinte hétköznapi közvetlenséggel érintkeznek Istennel: Bet-El, Sichem, Mamré, Penuel, Mahanaim. A szövegekben a szent helyek alapító mondáit találjuk (etiológiákat). Ezek visszamennek egészen Kr. e. 3000-1500-ig. Az ősatya ott azt teszi, amit ezeken a szent helyeken tenni szoktak. A későbbi Izrael ezekhez a helyekhez kötődő tapasztalatokban fejti ki eredetét.

Felismerhető a kánaáni istenségek nyoma, pl. a Beersebára vonatkozó ÉL ÓLÁM (Ter 21,33); a Bet-Elre vonatkozó ÉL BÉT ÉL (Ter 31,13;35,7). A Ter 18-ban a három férfi vagy a Ter 32,25-ben megjelenő istenség homályos pont az isteni megjelenések sorában.

A pátriárkatörténetek nyújtanak támpontot ennek a vallási időszaknak az istenkapcsolatáról. Ennek az időszaknak az összetéveszthetetlen sajátsága: a „mi Istenünk (enyém, tiéd), Ábrahám és Jákob Atyja" (Ter 26,24; 28,23; 32,10). Ehhez hozzájönnek még ilyen érdekes, régies jelzők, mint „Izsák Félelme" (Ter 31,42), „Jákob Hatalmasa" (Ter 49,24; Iz 1,24). Innen származik a tudományban „Atyák Istene"-ként ismert elnevezés. Ma már megkérdőjelezik, hogy ezek a fordulatok ennek a korai időszaknak a bizonyítékai. A jelek nem egy nomád népnek, hanem egy családnak a vallására utalnak, sokistenhívő alappal. Pl. a Ter 31,53-ban: „Ábrahám Istene és Náchor Istene ítéljen közöttünk!".

Az ősatyák története egy történelem előtti időszak személyeiről, helyeiről és eseményeiről beszél, nincs más bizonyíték arra, hogy valóban léteztek-e, és mikor. Csak annyi információnk van erről az időszakról, amit ezek a történetek elmondanak, ezekhez a személyekhez és eseményekhez kapcsolva. Természetesen önmagában az, hogy valaki mondabeli személlyé válik, még nem kérdőjelezi meg annak valós történeti létét. (Pl. Mátyás király létét sem teszi kétségessé vele kapcsolatban bőséges mennyiségben keletkezett mondák sora).

A pátriárkák életmódja a szövegből a következőképpen formálódik ki: Az egymás mellett élés állam előtti formája attól függ, hogy az élet és a munka családi kereteken belül zajlik, nincs munkameg-

osztás, se közvetítő személyek: király, pap, stb. Sátorban laknak, nem házban. A megélhetést az állattenyésztés biztosítja (elsősorban kisállatok, mint a bárány és a kecske); pásztorkodnak; van mezőgazdaság (Ter 26,14) és szőlőtermesztés (Ter 27,28.37). Kenyérrel, hússal és tejjel táplálkoznak (Ter18), amit az állattenyésztés és a földművelés ad.

Jövevényként élnek a városok és falvak körzetében (Ter 21,23; 23,4), általában nincs saját földtulajdonuk. A városokkal és más csoportokkal kötött szerződések szabályozzák ezt a nomád életformát.

Az ősatyák korának datálása sok problémát vet fel, mert a nomádok máig hasonló struktúrában élnek: törzs, klán. Egyedi vonások nem találhatók a bibliai történetekben. Ezért van az, hogy a szerzők az atyák korát akár 2000-től 1100-ig helyezik el.

A Ter 14 későbbi kiegészítés. A háborús eseményeket nem lehet történetileg határozott időpontra elhelyezni. Inkább az a valószínű, hogy egy későbbi korban kapcsolták ezeket az atyákhoz. Nincs támpontunk a káldeai Úrról sem, amelyet Ábrahám származási helyeinek egyikeként (Hárán mellett) megadnak a szövegek. A káldeusokat nem lehet a 9. sz. elé tenni; sokkal inkább teológiai, mint történeti szempontok szólnak e hely mellett: pl. a Babilonba száműzöttek (Kr. e. 586-538); az ősatyák történetének teológiai-irodalmi kapcsolódása az őstörténet katasztrófaszerű befejezéséhez (Bábeli torony); a 6. sz.-ból származó adat szerint Úr és Hárán között kapcsolatot jelentett Sin, a Holdisten tisztelete. A Felső-Mezopotámiai Háránt említi a Biblia többször, mint származási helyet (Ter 11,31; 12,4; 28,10).

Leszögezhetjük, hogy a szerzők számára nem volt fontos sem a származási hely, sem a precíz datálás. Mások voltak a fő szempontjaik: az ősatyákat úgy mutatták be, mint az országra és utódokra vonatkozó isteni ígéretek hordozóit, s mindent teljesen eltérő időpontokban fogalmaztak meg (a királyok korától a fogság utáni korig). A Pentateuchusba való besorolástól egészen a tartalmi súlypontjaikig az ősatyák történetei úgy állnak előttünk, mint Isten által tervezett és vezetett előkészület és eljutás a választott nép későbbi honfoglalásához.

2.) Az ősatyák történetének irodalmi megformálása

A különböző, nem egységes irodalmi megformálás még a biblikusan nem képzett olvasónak is feltűnik (gondoljunk pl. az Ábrahámmal és Jákobbal kapcsolatos elbeszélések stilisztikailag teljesen különböző voltára, jóllehet számos téma azonos). Arra is következtethetünk, hogy több átdolgozás időben egymástól messze történt. Ezek az irodalmi rétegek, amelyeket a szakirodalom hipotézisek formájában Izrael történetének egészen különböző korszakaihoz sorol, képezték ebben az első egységben a szövegfeldolgozás alapját, de részleteiben nem tártuk fel ezeket. Az alábbiakban felsorolunk néhány irodalmi formát (többé-kevésbé azonos formában megírt szövegek, azonos céllal, mint pl. monda, legenda, lista, törvény) amelyek az atyák történetében gyakran előfordultak.

1.) *Etiológia:* Ezek őstörténetek és alapítástörténetek, amelyek megmagyarázzák ill. okolják (görög aitia = ok), hogy valami miért olyan, amilyen, vagy valamit miért úgy teszünk, ahogy teszünk. Elbeszélik egy dolog, egy hely, bizonyos személyek lényegét. Gyakran találkozunk (még ma is) szentély etiológiákkal, amelyek megmagyarázzák, hogy miért zarándokolnak az emberek egy bizonyos helyre (szent helyek története, helyi adottságuk).

Példák: – Isten megjelenik Jákobnak Bételben (Ter 28): megmagyarázza a Bétel nevet és a kőmegkenés kultikus szokásának a megjelenését.

– Jákob küzdelme Istennel a Jabboknál (Ter 32): magyarázatot ad a Penuel helységnévre (Isten arca), Jákob névváltoztatására Izraellé, de ugyanígy a szokásra is, hogy mért nem eszik meg a csípő inát.

2.) *Listák, főleg genealógiák (nemzetségtáblák):*

A nemzetségtáblák elsősorban nem történeti levezetések, pl. személyek, egyének biológiai származása, hanem az a céljuk, hogy törzsi, népi, politikai rokonságukat és összetartozásukat juttassák kifejezésre.

Ábrahámot – Izsákot – Jákobot, akik eredetileg egymástól független törzsek voltak, ilyen céllal kapcsolták össze egy nemzedéksorba, genealógiába.

Példák: – Ábrahám családfája Ter 11,10-32
– népek listája Ter 15,19-21
– Ábrahám rokonsága Ter 22,20-24
– Ábrahám utódai Ter 25,1-4
– az izmaeliták családfája Ter 25,12-18
– Lea és Ráchel gyermekeinek sorrendje Ter 27

Ábrahám rokonsága és utódai a Ter 22-ben és 25-ben: igen tanulságos felfedezni, hogy mi az elbeszélő szándéka, amit ezek a listák kifejezésre juttatnak.

Ábrahám bátyja, Náhor az arameusokkal, Ábrahám fia, Izmael az izmaelitákkal való rokonságot ábrázolja (Ter 21,18-21; 25,12-18). Tőle származtatják magukat az arab törzsek (Mohamed óta Izmael mint az arabok ősatyja szerepel, v. ö. 25. Szúra).

Izsákon és Jákob/Izraelen keresztül vezeti le az izraeliták családfáját.

Ábrahám második feleségén, Ketúrán keresztül történik utalás a midianitákkal való rokonság gyökereire (Ter 25,1-4).

Ábrahám unokaöccsén, Lóton keresztül pedig a moabitákkal való kapcsolatot mondja el (Ter 19,36-38).

Ábrahám, mint minden sémi nép ősatyja idealizált és stilizált alak.

3.) *Családtörténetek:* események, születések, halál, gyermektelenség, konfliktusok, stb.

Összefoglalva: az ősatyák története ún. narratív teológia.

Az ősatyák történetének központi témái:

Családtörténetek:

– *Férfi – nő kapcsolat:*

Ábrahám és Sára gyermektelen.

Rebekka és Izsák különbséget tesz a gyermekek között.

Jákob és Ráchel kapcsolatában ábrázolja a kedvencet, aki előnyöket élvez, ugyanakkor Ráchelt a gyermektelenség agresszívvá teszi.

Jákob és Lea kapcsolatában ábrázolja a kevésbé szeretettet, ez a kapcsolat ellenképe a Jákob és Ráchel kapcsolatnak.

A kapcsolatok széles skáláját megtaláljuk az ősatyák történetében, a romantikus jegyességtől egészen az erőszakig (Dina).

– *Szülő – gyerek kapcsolat:*

Sára biztosítani akarja az ő Izsákjának a kizárólagosságot.

Izsák feláldozása

Jákob vigasztalhatatlan a meghaltnak hitt József miatt.

– *Testvérkapcsolatok:*

Jákob és Ézsau harca az elsőszülöttség jogáért, az atyai áldásért és az azzal járó uralomért.

A két nővér, Ráchel és Lea harca a férj, Jákob szeretetéért és konfliktus a születő vagy éppen nem születő gyermekek miatt.

A József-történetben a testvérek József ellen vannak, mert ő az apa kedvence.

– *Úr – szolga – szolgáló kapcsolat:*

Hágár, a „kölcsönanya" többnek érzi magát, és Sára olyan keményen megbünteti, hogy elbujdosik. Később Sára elzavarja őt az óhajtott gyermekkel együtt.

Ábrahám szolgája azt a megtisztelő megbízást kapja, hogy keressen menyasszonyt Izsáknak.

– *További kapcsolatok:*

Ábrahám és unokaöccse, Lót megegyeznek egymással, hogy ki melyik területet választja magának.

Jákob és Lábán – aki Jákobnak nagybátyja és apósa is egyben – megpróbálják becsapni egymást.

Ebben a viszonyban a kiengesztelhetetlen gyűlöletig minden előfordul: vendégbarátság, sokféle élni hagyás és életadás, de féltékenység, vérszomj és vérbosszú is. És szöveg mindezeket az eseményeket ember és Isten kapcsolatára vezeti vissza.

Külső veszélyek olyan politikai események által, mint a háború, nem fordulnak elő (a 14. fejezet későbbi). Azonban egzisztenciális gondok és szükség sújtják a családokat: éhínség (pl. Ter 12,10) gyermektelenség (pl. Ter 16,1) szűk élettér (Ábrahámnak és Lótnak el kell válniuk egymástól, hogy nyájaiknak elég legelője legyen, Ter

13, ugyanígy a nagycsalád szétválása történik Jákob és Ézsau esetében is, Ter 33), a kutak biztosítása.

4. *Az emberi tapasztalatok alaplegendái*

Az őstörténeten (Ter 1-11) és a zsoltárokon kívül a Bibliában sehol nincs ilyen elemi emberi tapasztalat a középpontban, mint az Ábrahám-, Izsák- és Jákob-elbeszélésben. Foganás, születés és halál, mint az emberi élettapasztalat határélményei úgy tematizálva, mint maga az élet a maga magasságaival és mélységeivel: szeretet és vérszomj, együttélés és elválás, viszály és kibékülés, előny és kárt szenvedés, szükség és megmenekülés, félelem és remény, veszélyeztetettség és siker, elmenekülés és visszatérés, kierőszakolni akarás és higgadtság, bűn és megtérés. Emellett találunk olyan ábrázolást is, amely az emberi élet egyszeri eseménye: a körülmetélés (átmenet a felnőtté válásba), jegyesség és esküvő, gyerekszülés, az áldás továbbadása a következő nemzedéknek, egy hozzátartozó elvesztése miatti gyászrítusok, temetés.

Ezek a leírások érvényesek az emberre minden időben – akár vallásos, akár nem.

5. *"Útonlevés" történetek*

Az élet epizódjait elbeszélésekben fűzi egymáshoz egybekötve az úttal Mezopotámiából Egyiptomba, miközben a főhangsúlyt Palesztinára helyezi. Képei az indulásról, az úton levésről, mozdulásról és mozgásban levésről (külsőleg és belsőleg), kockázatról és veszélyeztetettségről, egy út rövid szakaszairól szólnak, amely mindig továbbvezet, egészen a halálig.

6. *A személyes (családi) istenkapcsolat:*

A kereszténységben a vallási élet szakrális térben, pap segítségével történik. Az ősatyáknál nincs így: nincsen se pap, se templom. Isten nem „lakik" a templomban, hanem csak szent helyei vannak a vidéknek (hegyek, sziklák, fák), ahol az ősatya azt teszi, amit ezeken a helyeken tenni szoktak. A klánoknak saját istene van, saját körükben ünnepelnek (mint a pászkát). Ez a saját isten védi is őket.

Két főmotívum figyelhető meg: az ígéret és az áldás.

Ígéret: Ter 12-13 a föld
Ter 16-21 az utód
Ter 15-17 a szövetség

Áldás: az életerő, amit nemzedékről nemzedékre továbbadnak:
Ter 27
Jólét, termékenység: Ter 12,10-20; 16; 20

7. *Ősanyák*

Ter 12,10-20; 20,1-18; 26,7-11

Sára: saját kezébe veszi sorsát, amikor az egyiptomi Hágárt, a szolgálót Ábrahámnak adja ágyasul és fogadott gyermeket szerez magának.

Hágár: elszökik úrnőjétől, Sárától és egy kútnál ezt mondta: „Annak a kútja, aki él és látott engem" (Ter 16,14) és aki meghallotta az ő sírását.

Rebekka: Izsák felesége, ő is irányítja a sorsot azzal, hogy Jákob kezére játssza az elsőszülöttségi áldást.

Ráchel és Lea: Jákob két felesége, akik folyamatos harcban állnak egymással, hogy a férjük és Isten feléjük forduljon Ter 29-30,24.

8. *Újszövetségi vonatkozások:* Mt 3,9; Jn 8,33; Lk 13,16; Róm 11,1

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Áron áldás	ének kottából	Énekelj az Úrnak 64. old., 5 perc
2. Áttekintés: Az ősatyák történetével való eddigi foglakozások, szentírási helyek felelevenítése	Csoportos beszélgetés	Tábla, kréta, Szentírás
– Ki állt hozzám a legközelebb – Kivel azonosulok érzelmileg, miért? – Kivel nem, miért?	egyéni, írásbeli munka, utána megbeszélés az óravezető vezetésével	jegyzetfüzet, ceruza 50 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. **Az ősatyák történetének összefoglalása és sajátságai**, történeti - formai - tartalmi szempontból, lásd Bevezetés 2,1-8. a. Mi merül fel történetileg az ősatyákról? b. Az ősatyák történetének irodalmi formája c. Az ősatyák történetének központi témái: c. Családtörténetek e. Alapvető emberi tapasztalatok f. "Útonlevés" történetek g. Személyes (családi) istenkapcsolat – egy családi vallásban – egy védő Istennel – a látóhatáron az ígéretekkel – áldással kísérve h. Az ősanyák sajátságai i. Újszövetségi vonatkozások	az óravezető előadása	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 50 perc
4. Hálaadás: Köszönetet mondva, tömören, egy mondatban megfogalmazva a nekem legtöbbet mondó szentírási részlet által felismert igazságért, befejező ének	az óravezető bevezető szavai után csendes egyéni elmélkedés, utána közös hálaadás	kotta, gyertya, gyufa, 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az ötvennyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2007. jún. 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezetõ
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Kivonulás - Izrael őstörténete

A.) Alapgondolat

A szöveg Jahve nevének egy mélyebb magyarázatát adja meg számunkra. Jahve egy szabadulásesemény neve. Jahve a Kivonulás-történetben szabadítónak és életadónak bizonyul. A legrégibb Kivonulás-történet egy olyan teológiáját fogalmazza meg a szabadulásnak, amely kritikus távolságot tart az emberi szabadítókkal és az igazi szabadságot hirdeti meg és teszi jelenlévővé, amelynek adományozója és garantálója Jahve. Egyiptom elhagyása és a pusztai vándorlás nem számított csupán földrajzi értelemben vett helyváltoztatásnak. Izrael inkább kiválasztottsága jeleként értelmezte ezeket az eseményeket: az egyiptomi szolgaságból kiszabadulva arra kaptak Izrael fiai meghívást, hogy az élő Istent szolgálják. Ez az Isten azt kívánta - ezt jelentette a "puszta"-, hogy Izrael adja föl viszonylagos létbiztonságát, és a kietlen pusztaságban egészen bízza rá magát Istenére. A kivonulás tehát "ősmintája" Isten üdvözítő tetteinek, az üdvösség művének, a pusztai vándorlás pedig előképe annak az útnak, amelyet Izraelnek a történelem folyamán végig kell járnia. Az üdvösség, amit Izrael megélt, ill. remélt, a szolgaságból való szabadulás volt, ill. ennek következménye. Ezért nem meglepő, hogy az Újszövetségben a Názáreti Jézus új Mózesként szerepel; megváltói tevékenysége is egy új kivonulás, amikor mint a hívő emberek vezére elsőként megy be az életre.

B.) A legrégibb Kivonulás-történet rekonstrukciója
l. alább, C.) 5.

C.) Bevezetés

1.) A kivonulás története és mi

a.) Nyomás alatt élni

A kivonulás történetének kiinduló helyzete a "nyomás alatt élni", szabadság nélkül, elnyomatásban. Ezt a kiinduló helyzetet a résztvevők a saját tapasztalataikból is jól ismerik. Mivel a Kivonulás könyvének szabadulástörténete összekapcsolható a résztvevők életével, elejétől fogva kínálkozik a lehetőség arra, hogy el tudjanak képzelni valamit ebből az "élni nyomás alatt" élményből.

2.) Kép: E. Schug és J. Schug:"Az elnyomott ember"
l. a 16. oldalon

3.) Újsághír:

Megalázták a fogdán Berkecz Máriát

Megalázták, kétszer is meztelenre vetkőztetve átvizsgálták Berkecz Máriát, a Millenáris Kht. volt igazgatóját, s éjjel többször is felkapcsolták zárkájában a villanyt, hogy még véletlenül se tudjon elaludni - nyilatkozta lapunknak Barabás Gábor, a gyanúsított ügyvédje. Lapunk értesülése szerint a kétgyermekes családanya a rendőrségi eljárás miatt idegösszeroppanást kapott.

(Magyar Nemzet, 2002 október 5)

4.) A Kivonulás-történet felidézése az emlékezetünkben:

A Kivonulás története általában elevenen él az emlékezetünkben. Egyes képek és motívumok gyakran még a gyerekkorunkban mélyen belénk ivódtak: Mózes a kosárbölcsőben, az égő csipkebokor, az egyiptomi csapások, az egyiptomi elsőszülöttek éjszakai halála, a csodálatos átkelés a Vörös-tengeren, a vonuló tűzoszlop, az egyiptomiak halála, a negyven évig tartó pusztai vándorlás, a mannatörténet, a füstölgő Sínai hegy, Mózes a két kőtáblába vésett Tízparancccsal, az aranyborjú, a pusztai szentély. Első lépésben a résztvevőknek nyomára kell jutniuk önmagukban a Kivonulástörténetből egy

képnek vagy egy motívumnak, és erről beszélgetni. Ennek nem az a célja, hogy a Kivonulástörténetet teljes egészében és sorban összerakjuk, hanem elsősorban az, hogy a szubjektív benyomásainkat és asszociációinkat megosszuk egymással.

5.) A legrégibb Kivonulás történet

L. Peter Weimar - Erich Zenger:
Exodus - Geschichten und Geschichte der Befreiung Israels

A jahvista hagyományréteg előtti kivonulás-elbeszélés rekonstrukciója:

(**Kiv 5**) 6 A fáraó megparancsolta a munkafelügyelőknek:
7Ne adjatok többé szalmát a népnek a tégla készítéséhez, mint azelőtt! Menjenek ők maguk, és gyűjtsenek maguknak szalmát!
10 Kimentek tehát a munkafelügyelők és azt mondták a népnek:
Ezt üzeni a fáraó: Nem adok nektek szalmát. 11 Menjetek, szedjetek ott, ahol találtok! A teljesítményeteket azonban semmivel sem szállítják lejjebb.
14 A fáraó tisztjei pedig megostoroztatták Izrael fiait
15 Izrael fiai erre elmentek és a fáraóhoz kiáltottak:
Miért teszel így szolgáiddal? 16 Szalmát nem adnak nekünk, mégis ugyanannyi téglát követelnek! Minket, szolgáidat íme, ostoroznak, és népeddel igazságtalanul bánnak!
17 Ő azonban azt felelte:
Ráértek henyélni, azért mondjátok: `Menjünk, áldozzunk az Úrnak!' 18 Menjetek csak, és dolgozzatok! Szalmát nem kaptok, de a szokásos téglaszámot be kell szolgáltatnotok!

(**Kiv 7**) 14 Azt mondta erre az Úr Mózesnek:
15 Menj a fáraóhoz 16 és mondd neki: Az Úr, a héberek Istene elküldött engem hozzád. Azt üzeni: Engedd el népemet, hogy áldozzék nekem a pusztában.
17 Íme, ezzel a bottal, amely a kezemben van, ráütök a folyó vizére. 18 Odavész a hal, amely a folyóban van
21 Odaveszett a hal, amely a vízben volt

(**Kiv 9**) 1 Így szólt ekkor az Úr Mózeshez: »Menj be a fáraóhoz, és mondd meg neki: Ezt üzeni az Úr, a héberek Istene: 3 íme, az Úr keze nehezedik a mezőn nyájaidra, dögvészt bocsát lovaidra, szamaraidra, tevéidre, marháidra és juhaidra. 4 Ugyanakkor ami Izrael fiaié, semmi sem vész el.

6 És elhullott az egyiptomiak minden marhája. Izrael fiainak marháiból azonban nem hullott el egy sem.

(**Kiv 11**) 1 Azt mondta ugyanis az Úr Mózesnek: (Menj Izrael fiaihoz és mondd nekik):

4Ezt üzeni az Úr: Éjfélkor kimegyek Egyiptomba, 5 és meghal minden elsőszülött az egyiptomiak földjén, a trónján ülő fáraó elsőszülöttjétől kezdve a kézimalomnál levő rabszolganő elsőszülöttjéig, és az állatok minden elsőszülöttje is.

(**Kiv 12**) 29 Történt azután éjfélkor, hogy az Úr megölt minden elsőszülöttet Egyiptom földjén, a trónján ülő fáraó elsőszülöttjétől kezdve a börtönben levő rab elsőszülöttjéig, valamint az állatok minden elsőszülöttjét.

30 Felkelt erre azon az éjjelen a fáraó

31 hívatta Mózest és azt mondta:

Menjetek, áldozzatok az Úrnak!

(**Kiv 14**) 5 Jelentették eközben az egyiptomiak királyának, hogy megszökött a nép.

9 Amikor aztán az egyiptomiak követték az előttük haladók lábnyomait, a tenger mellett levő táborban rájuk bukkantak.

10 Erre azok igen megijedtek.

13 Mózes erre azt mondta a népnek:

Ne féljetek, várjatok csak, és meglátjátok az Úr üdvösségét, amelyet ma cselekedni fog!

14 Az Úr fog harcolni értetek, és ti el fogtok némulni!«

24 Íme, az Úr rátekintett az egyiptomiak táborára. Szétzilálta hadseregüket,

25 Kitörte harci szekereik kerekeit, úgyhogy megfeneklettek.

27 Az Úr belesodorta őket a habok közepébe:

egy sem maradt meg közülük.

30 Így szabadította meg az Úr azon a napon Izraelt az egyiptomiak kezéből.

31 Félte a nép az Urat.

(**Kiv 15**) 20 Ekkor Mirjám a dobot kezébe vette, kiment utána az összes asszony dobokkal, táncoló karokban,

21 és ő így énekelt előttük:

Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset művelt,

lovat és lovast a tengerbe vetett!

6.) A szöveg színpadi felolvasása

Az óravezető megtartja magának a narrátor szerepét, a többi szereplő: a fáraó, néhány egyiptomi, a fáraó írnoka, Izrael népe, Mirjam, Mózes, Jahve. A szöveget nem csak egyszerűen felolvassák a kiosztott szerepek szerint, hanem felosztják a teret, ahol a szereplők elhelyezkednek és ahol a jelenet játszódik: a játéktér egyik felén van a fáraó, a másik felén van Jahve, és e között a két térfél között mozog az előbbiekben felsorolt többi szereplő. Ha lehetséges, a szerepjátszó a térben való mozgásával is jelezzen.

7.) Magyarázatok a legrégibb Kivonulás történethez

1. Az egyes jelenetek áttekintése és a szöveg felépítése

I. Rész: A fáraót szolgálni

1.jelenet: *A munkakapcsolat kiéleződése*

1. A fáraó beszéde: A munkakapcsolat kiéleződése
2. A szerző beszéde: A fáraó üzenetének továbbítása (hír)

2.jelenet *Az izraelita szerző panasza*

1. A szerző beszéde: Segélykiáltás a fáraóhoz
2. A fáraó beszéde: A segélykiáltás visszautasítása

A fáraót szolgálni

II. Rész: Jahvét szolgálni

1.jelenet: *Halpusztulás a Nílusban*

1. Jahve beszéde (Mózeshez)

– Küldetési megbízás (a fáraóhoz)

–Folyamodás a küldetésben Jahve szavai által: Az elbocsátás követelése

Jahve cselekedetének bejelentése + hatása

2. A végrehajtás bejelentése: A hatás bekövetkezése

2.jelenet: *A marhák pusztulása a mezőn*

1. Jahve beszéde (Mózeshez)
– Küldetési megbízás (a fáraóhoz)
– Hír: Jahve cselekedetének bejelentése + hatása

2. A végrehajtás bejelentése: A hatás bekövetkezése

3.jelenet: *Az egyiptomi elsőszülöttek halála*

1. Jahve beszéde (Mózeshez)
– Küldetési megbízás (az izraelitákhoz)
–Hír: Jahve cselekedetének bejelentése + hatása

2. A végrehajtás bejelentése: Jahve cselekedete + a fáraó reagálása

Jahvét szolgálni

III. Rész: Jahvét félni

1.jelenet: *Az izraeliták félelme*

1. Az egyiptomiak az izraeliták nyomába erednek

2. Mózes "háborús" beszéde az izraelitákhoz ("Ne féljetek")

Jahvét félni

Befejezés: Mirjam győzelmi éneke

A felépítés magyarázata

1. Első rész: A fáraót szolgálni

Az első rész középpontjában a fáraó áll, Jahve egyáltalán nem merül fel az izraeliták panaszában. Segélykiáltásukat csak a fáraóhoz intézik. Természetesen a segélykiáltás nem talál meghallgatásra. A fáraó a kizsákmányoló robot folytatását követeli:"Menjetek csak, és dolgozzatok!"

2. Rész: Jahvét szolgálni

A második rész főszereplője Jahve. A fáraó az első rész végén még egyszer nyomatékosan robotra küldi az izraelitákat. Jahve szembeszáll: "Engedd el népemet, hogy áldozzék nekem a pusztában". A második rész végére Jahve kikényszeríti a fáraó beleegyezését:" Menjetek, áldozzatok az Úrnak!" A fordulat Jahve hatalmának kinyilvánulása nyomán áll be: Ahogy az első részben Jahve elsőszülött fiát, Izraelt verik, úgy a második részben Jahve megveri a Nílust, az állatokat és végül Egyiptom és a fáraó elsőszülöttjeit. A fáraó ugyan végül elengedi a népet, hogy Jahvénak szolgáljon, de az elbocsátás csak ideiglenes. Nem veszi figyelembe, hogy Izrael nem az ő népe, hanem Jahve népe, tehát nem áll módjában ezzel a néppel rendelkezni.

3. Rész: Az emberektől való félelemtől Jahve féléséig

A harmadik részben bizonyossá válik a fáraó teljes hatalom- és jelentőségvesztése. Most csak Jahve cselekszik. Mint ahogy már a második részben sem csak szavaiban mutatkozott meg, hanem cselekedeteiben is. Minden emberi fáradozás és rendelkező akarat túlbecsülésével szemben félreérthetetlenül le kell szögezni, hogy végeredményben a tényleges, valódi cselekvő egyedül Jahve. És Jahvénak ez a cselekedete hívja elő az emberben a Jahve iránti csodálkozó hódolatot/félelmet és ez megszabadítja az emberektől való félelem függőségéből.

"Ne féljetek!" (az egyiptomi emberektől): Ezzel a felhívással Mózes nemcsak a félelem nélküli harcra bátorítja az izraelitákat, hanem felhívja őket, hogy hagyjanak mindent Jahvéra, és senki másra, legkevésbé a saját erejükben bízzanak. „Szabaduljatok meg a félelemtől. Jahve fog értetek harcolni. De ti maradjatok nyugton.” Amit itt elvár az izraelitáktól az a hit, hogy „egyedül Istenre bízzák magukat” (vö. Iz 7,1-9; 30,15; 31,1.3).

Az egész harmadik rész meghatározó motívuma „Jahve háborúja”. Az elbeszélés dramatikája két, egymással ellentétes irányú vonalon fut: Miközben a hatalmas fáraó, akitől félnek és aki előtt térdre borulnak egyre inkább elveszti hatalmát és jelentőségét, addig Jahve bizonyul elejétől fogva a tulajdonképpeni cselekvőnek. Ez az ellenté-

tes irányúság még egy sajátságot hordoz: A történet első részében az írók azáltal akarják a helyzet megváltozását elérni, hogy szemrehányó segítségkérésükkel magához a fáraóhoz fordulnak. Ámde ettől egyáltalán nem változik meg az izraeliták helyzete, sőt még roszszabbra fordul. Ettől fogva jellemzi Jahve magatartását az éles kontraszt. Anélkül, hogy az izraeliták hozzá fordultak volna, Jahve cselekszik értük és végül megmenti őket egy életveszélyes helyzetben. Ezzel, ahogy szembehelyezi Jahve és a fáraó magatartását, jól világossá válik az, akire Izrael egyedül bízhatja magát.

8.) A saját kivonulástörténetem - impulzusok az elmélkedéshez

Az én "Egyiptomom"

– Mi az én "Egyiptomom", ami fogságban tart engem, megbénít, gátol, megfoszt a szabadságomtól, akadályoz az életben és elidegenít az élettől?

– Miből kell, hogy kivezessenek? Milyen biztonságból, szolgaságból, milyen húsosfazék mellől kell útra kelnem?

– Kit szolgálok én, a fáraót, vagy Istent? Ki vagy mi az én fáraóm, a mi fáraónk ma? Ki vagy mi tesz úgy, mintha ő lenne a fáraó? Bennem is van valami a fáraóból?

– Milyen lépéseket teszek az emberek felé, amelyeket nem a tőlük való félelem diktál?

– Mi változna meg az életemben, ha tetteimet nem a másik embertől való félelem határozná meg, hanem egyedül az istenfélelem?

– Ki az én Istenem, Jahve, aki bőségre vezet, vagy egy magam teremtette isten tart fogva?

– Hol van számomra egy Mózes, aki ösztönöz engem: Ne félj?

– Hol vagyok én Mózes másoknak?

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Irgalmas Istenünk jóságát	ének kottából	Énekelj az Úrnak 481. old. 5 perc
2. Mi és a Kivonulástörténet **a.) Élni elnyomás alatt** Beszélgetés a képről (lásd Bevezetés 2.) és az újsághírről (lásd Bevezetés 3.) és arról, hogy mit jelent nyomás alatt élni: – Asszociációk a képről – Saját tapasztalatok a nyomás alatt élésről – Ki vagy mi nyom el? – Hogyan reagálok rá?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Kép, újsághír (a résztvevők sokszorosítva kézhez kapják) 15 perc
b.) A Kivonulástörténet felidézése az emlékezetünkben Lásd a bevezető gondolatokat a Bevezetés 4.-ben	csoportos beszélgetés a Kivonulás történetéről az óravezető irányításával	10 perc
.**3.) Immaginációs módszer** (leírását lásd a Közös utunk a Bibliához c. módszertani könyv 69. oldalán) **a.) Lazító gyakorlat** **b.) Immaginatív elmélkedés a Kivonulás történetéről:** A résztvevők becsukott szemmel ülnek és az óravezető néhány impulzust ad: A képzeletünk és a fantáziánk segítségével belépünk a Kivonulás történetébe, Egyiptomba, Mózes és az izraeliták ott tartózkodásának idején: – Kinek az alakjára és milyen jelenetekre emlékszem? – Milyen történetek és képek jutnak eszembe? – Melyik kép vagy történet gyakorolta rám	immaginatív elmélkedés az óravezető irányításával, utána egyik résztvevő a másik után elmondja mindenek előtt azt, hogy melyik jelenetnél vagy képnél időzött el, és hogy hogy ment a dolog	30 perc

a legerősebb benyomást? Időzzek el ennél a motívumnál. Milyen benyomást hagyott bennem?		
Utána megosztjuk egymással		
4.) A legrégibb Kivonulástörténet (Peter Weimar - Erich Zenger) lásd Bevezetés 5.		mindenkinél egy fénymásolt szöveg, lásd Bevez. 5.
a.) A szöveg színpadi felolvasása, lásd Bevezetés 6.	csoportos munka az óravezető irányításával	10 perc
b.) Spontán vélemények és észrevételek a szöveg színpadi felolvasása nyomán az egyes szereplők perspektívájáról:	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	10 perc
– Hogy helyezkednek el egymáshoz képest a cselekvő személyek? Főszereplő, ellenfél? Ki a cselekmény mindenkori meghatározója? Milyen fejlődés látható?		
c.) Egyéni pótmunka a szöveghez:	egyéni írásbeli munka, utána összegzés az óravezető irányításával	papír, ceruza, tábla kréta
– Kijelölni a szöveg egyes jeleneteit		
– Az egyes jelenetek lehetséges tagolása (láthatóvá válik a szöveg felépítése, a mozgások összessége)		
– Fontos szavak (vezérszavak, ismétlődések, ellentétek, szembenállások ...) megvilágítják a szöveg mozgását és állítási szándékát.		30 perc
– Egyéni megfigyelések		
Összegzés az óravezető vezetésével és kiegészítő magyarázatával, lásd Bevezetés 7.		
5. Befejező elmélkedés lásd Bev. 8., **ének**	az óravezető bevezető felírja a kérdéseket, utána csendes egyéni elmélkedés, utána közös hálaadás	tábla, kréta, kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Isten megtapasztalása és Mózes meghívása

A.) Alapgondolat

Mózes sorsa kezdettől fogva egész Izrael sorsának prófétai jele; Mózesnél jelszerűen megtörténik a megszabadulás, amelynek majd egész Izraellel meg kell történnie.

Az egyiptomi megölése Mózes által, ebben a szövegösszefüggésben, amikor ő mint népének felszabadítója lép fel (Kiv 2,14), Mózes önhatalmú kísérletének tűnik. Ennek az önhatalmú cselekedetnek zátonyra kell futnia, mert nem ő, hanem Jahve a szabadító.

Mózes jelentősége számunkra abban rejlik, hogy mi is feltesszük magunknak a kérdést, hogy vajon mi a saját Egyiptomunkat minden további nélkül el tudjuk-e hagyni? Nincs mindig újra szükségünk egy Mózesre, aki felráz minket? Egy prófétikus lázítóra? Mivel Mózesnek ilyen prófétikus lázítónak kell lennie, természetesen előbb el kell szenvednie azt, ami később az egész népre is vár majd. Vele meg kell történnie annak a kivonulásnak, amely később az egész néppel meg fog történni.

B.) Bibliai szöveg: Kiv 3,1-4,17

C.) Bevezetés

1.) Mózes meghívástörténete: a J és E szinopszisa

	Jahvista	Elohista
Isten megmutatja magát Mózesnek	**Kiv 3,1** **1** Mózes pedig apósának, Jetrónak, Mádián papjának a juhait legeltette. Egyszer, amikor behajtotta a nyáját a puszta belsejébe, eljutott Isten hegyéhez, a Hórebhez. **2** Ekkor megjelent neki az Úr angyala, tűz lángjában egy csipkebokor közepéből. Látta ugyanis, hogy a csipkebokor lángol, de nem ég el. **3** Erre Mózes így szólt: »Odamegyek, megnézem ezt a különös látványt, miért nem ég el a csipkebokor!« **4** Amikor az Úr látta, hogy odamegy megnézni... **5** Az Úr ekkor így szólt: »Ne közelíts ide! Oldd le lábadról sarudat, mert a hely, amelyen állsz, szent föld!«	**Kiv 3,4** szólította őt Isten a csipkebokor közepéből, és azt mondta: »Mózes, Mózes!« Ő azt felelte: »Itt vagyok!«
Jahve bemutatkozik		**3,6a** **6** Azután azt mondta: »Én vagyok atyáid Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene.«
Ígéret: a panaszotok meghallgatásra talált	**3,7** **7** Az Úr ezután azt mondta neki: »Láttam népem nyomorúságát Egyiptomban, hallottam kiáltását a munkafelügyelők kegyetlensége miatt, **8** és ismerem szenvedését.	**3,9** Mert Izrael fiainak kiáltása felhatolt hozzám, és láttam sanyargatásukat, amellyel az egyiptomiak nyomorgatják őket.
A megszabadítás ígérete	**3,8b** Leszálltam tehát, hogy megszabadítsam az egyiptomiak kezéből, és kivezessem arról a földről egy jó és tágas földre ...	
Mózes megbízása	**3,16** **16** Menj el, és gyűjtsd egybe Izrael véneit, és mondd nekik: Az Úr, atyáitok Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene megjelent nekem, és azt mondta:	**3,10** **10** Most tehát jöjj, hadd küldjelek a fáraóhoz, hogy kivezesd népemet, Izrael fiait Egyiptomból!«

Íme, meglátogattalak benneteket, és láttam mindazt, ami veletek Egyiptomban történt. **17** Elhatároztam, hogy kivezetlek titeket Egyiptom nyomorúságából ... **18b**. Aztán menj be Izrael véneivel Egyiptom királyához, és mondd neki: Találkoztunk az Úrral, a héberek Istenével. Most elmegyünk háromnapi járásra a pusztába, hogy áldozzunk az Úrnak, a mi Istenünknek!

Mózes kifogása

4,1 **1** Mózes azt felelte: »Nem hisznek majd nekem, és nem hallgatnak szavamra! Azt fogják mondani: `Nem is jelent meg neked az Úr!'«

3,11 **11** Mózes erre azt felelte Istennek: »Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek, és kivezessem Izrael fiait Egyiptomból?«

Isten válaszol és jelet ad

4,2 **2** Ezért az Úr azt mondta neki: »Mi az, amit kezedben tartasz?« Ő azt felelte: »Egy bot.« **3** Az Úr erre azt mondta: »Dobd csak le a földre!« Ő ledobta, s az kígyóvá változott, úgyhogy Mózes elfutott. **4** Aztán azt mondta neki az Úr: »Nyújtsd ki a kezedet, és fogd meg a farkát!« Ő kinyújtotta és megfogta, és az bottá változott a kezében. **5** »Hogy elhiggyék – folytatta –, hogy megjelent neked az Úr, atyáik Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene!«

6 Azután az Úr azt mondta: »Dugd csak be a kezedet a kebledbe!« Ő bedugta a keblébe, és amikor kihúzta, olyan volt a leprától, mint a hó. **7** »Dugd vissza a kezedet kebledbe!« – mondta azután. Ő visszadugta, és amikor megint kivette, olyan volt, mint a többi testrésze.

3,12 **12** Ő azt mondta neki: »Én veled leszek!«

Mózes második kifogása	4,10 **10** Mózes erre azt mondta: »Kérlek, Uram, nem vagyok én a szavak embere, sem tegnap, sem tegnapelőtt nem voltam az, sem azelőtt, mielőtt szolgáddal beszéltél volna. Nehéz ajkú, nehéz beszédű ember vagyok én!«	3,13 **13** Mózes azt felelte Istennek: »Íme, elmegyek Izrael fiaihoz, és azt mondom nekik: Atyáitok Istene küldött engem hozzátok! Ha ők akkor azt kérdezik tőlem: `Mi az ő neve?' – mit mondjak nekik?«
Isten végleges válasza	4,11 **11** Az Úr azt felelte neki: »Ki teremtett szájat az embernek, vagy ki tesz némává és süketté, látóvá és vakká? Nem én, az Úr? **12** Menj tehát, én pedig a száddal leszek, és megtanítalak arra, hogy mit beszélj!« (**13** De ő ellenvetette: »Kérlek, Uram, küldj mást, ha valakit küldeni akarsz!« **14** Megharagudott ezért az Úr Mózesre ...)	3,14 **14** Isten erre azt mondta Mózesnek: »Én vagyok az, `Aki vagyok'.« Aztán azt mondta: »Ezt mondd Izrael fiainak: Az `Aki van' küldött engem hozzátok!« **15** Azután Isten azt mondta Mózesnek: »Ezt mondd Izrael fiainak: Az Úr, atyáitok Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene küldött engem hozzátok. Ez az én nevem mindörökké, és ez az én emlékezetem nemzedékről nemzedékre.«

2.) Isten hívása és Mózes ellenállása - az elbeszélés jahvista megfogalmazása

A jahvista elbeszélés megismertet bennünket a bibliai meghívástörténet sémájával.

A következő szerkezeti elemeket találjuk benne:

1. Isteni jelenés
2. A szabadítás ígérete
3. A kiválasztott személy megbízása
4. A kiválasztott személy ellenvetése

5. A kétely megdöntése egy jellel
6. A kiválasztott személy újabb kifogása
7. Isten segítséget ígér és megerősíti a megbízást

Hasonló sémát találunk például Jer 4,1-8; Bír 6,11 (Gedeon meghívása); 1 Sám 9,17 (Saul meghívása). A szövegmunka súlypontja azonban nem ennek az irodalmi szerkezetnek a kidolgozása kell hogy legyen. Sokkal inkább azt kell megkísérelni, hogy a belső mozgásokat és a meghívástörténet egyes lépéseinek következetes logikáját felfedezzük. Ezekből válnak érthetővé az emberi érés útjának - önmaga és rendeltetése vonatkozásában - tipikus lépései. A meghívástörténeteknek mindig ebben a formában, erről a belső útról kell szólniuk, amely mindig több összetevőből formálódik és alakul: a félelemből és kitérésből a hívás, a feladat elől, a kételkedésből, az önbizalom hiányából és az önmagam elfogadásából, a hitetlenségből és hitből.

A jahvista elbeszélő központi témája ezt a hátteret mondja el Mózes meghívástörténetében: hogy tud Isten felragyogni egy *"égő csipkebokorban",* egy ilyen semmi, értéktelen dologban (Bír 9,7-15: Mese a fák királyáról) anélkül, hogy az ő megjelenésének médiuma, eszköze elégne? Hogy tud Isten használni egy ilyen értéktelen hordozót, mint az ő szolgáját, Mózest, anélkül, hogy túl sokat követelne tőle vagy megsemmisítené? Hogyan lehetséges, hogy Isten szolgálatára vagyok meghívva én, Mózes, az én semmiségemben és gyengeségemben, az én elégtelenségemben és az én összes fogyatékosságommal? Nem kellene nekem egészen másmilyennek lenni, igazabbnak?

3.) Mózes meghívástörténetének jahvista megfogalmazása Magyarázat az egyéni vagy páros írásbeli munka hat kérdéséhez

1. A jahvista szerint Jahve az egyedüli cselekvő. Látta népe nyomorúságát, és hallotta kiáltásukat. Ő maga *leszállt* nyomorúságukhoz, hogy kivezesse és megszabadítsa őket Egyiptomból. Mózesnek csak Jahve akaratát kellett végrehajtania és a vénekkel együtt a fáraó elé járulni, hogy ütköztessék vele Jahve szándékát és annak következményeit. Mózesnek egyedül a cselekvő Jahve prófétájának kell

lennie. A jahvista elbeszélő ezt azért hangsúlyozza olyan nagyon, mert az ő idejében, a királyok korában Izraelben az a veszély fenyegetett, hogy megfeledkeznek arról, hogy Jahve az, aki Izrael történetét formálja, és nem maga Izrael és csak a maguk erejére hagyatkoztak a tetteikben.

2. De akkor miért tiltakozik olyan hevesen Mózes a megbízása ellen? Hiszen nem neki magának kell a szabadítást végrehajtani. Ő szívesebben felépítene valamit, amit ő szeretne, akkor is, ha az sokaknak nem tetszik? Mózes első kifogása megfordítja a perspektívát. Itt nem arról van szó, hogy ő a néppel együtt Jahvéra bízza-e magát vagy sem, és hisz benne vagy sem, hanem az a kérdés, hogy ő, Mózes szavahihető-e, hinni fognak-e neki. Az első ellenvetésben emiatt kifejeződik az önmagában való kételkedés, az önbizalom hiánya. De vajon az, hogy önmaga helyett Jahvéban bízik, nem egy újabb képtelenség?

A második kifogásban még erőteljesebben kifejezi ezt az önmagában való kételkedést. Azt, hogy Mózes milyen összetört és reménytelen állapotban érzi magát, különösen jól kifejezik ezek a szavak: "Uram, nem vagyok én a szavak embere, sem tegnap, sem tegnapelőtt nem voltam az, sem azelőtt, mielőtt szolgáddal beszéltél volna. Nehéz ajkú, nehéz beszédű ember vagyok én!"

3. A válaszban, a 11. versben Isten feltesz egy kérdést, ami nagyon hasonlít ahhoz, amit Jóbtól kérdezett (Jób 38,2k): "Ki teremtett szájat az embernek, vagy ki tesz némává és süketté, látóvá és vakká? Nem én, az Úr?" Drewermann Isten válaszát egy parafrázisban értelmezi: "Te, Mózes, a félelmed tengelye körül forogsz állandóan, a silányságod érzésébe temeted magad, azonban képes vagy rá, és kell, hogy egyszer kitekints önmagadból, és Isten szemszögéből tekints az életedre. Ahelyett, hogy a fogyatékosságaidat panaszolnád, pontosan a sérüléseidben, a hiányaidban és korlátaidban Isten művét kellene látnod. Amíg a testi hibák és fogyatékosságok ellen tiltakozol, egyre keserűbb és kiábrándultabb leszel; de ha képes vagy megtanulni, hogy az elégtelenséged az én kezemből elfogadd, akkor a tulajdonképpeni rendeltetésednek nem lesz akadálya."

4. Új jelentést kap a két jel, amelyeket Mózes Istentől kapott. Nem csak csodajelek, amelyekkel az esetleges hitetlenkedőket a honfitársai közül meg tudja győzni. Ez a hitetlenség nem egyedüli probléma a meghívástörténetben. Ezek a csodák sokkal inkább jelek, amelyeknek Mózest magát kell segíteniük, hogy rábízza magát Jahvéra, hogy legyőzze az önmagában való kételkedést, és a (behatárolt) lehetőségeket, melyeket Istentől kapott, elfogadja.

Az első jel Isten bevezető kérdésével kezdődik: "Mi az, amit kezedben tartasz?" Drewermann szerint Mózesnek egy alapkérdést tesz fel: "Mi az, amit én már a kezemben tartok ..., amikor olyan semminek, alkalmatlannak és oly tehetetlennek érzem magam?" Aki azonban félelmében úgy tesz mintha semmit sem tartana a kezében, aki mindazt, ami fölött rendelkezik, nem akarja elismerni és úgyszólván megveti amije van, amire tulajdonképpen hagyatkozni és támaszkodni tudna, annak élete átváltozik állandó meneküléssé önmaga elől. Aki vonakodik, hogy kiálljon és jótálljon az ő igazságáért, az önhibájából képtelenné válik az áldozatra. Ezzel szemben aki kezébe veszi azt, amitől fél, az megtapasztalja a benne rejtőző képességeket és lehetőségeket. Hasonlóan értelmezi Drewermann a leprás kéz képét: "Te elrejtheted és a `kebledbe` temetheted azt, aki vagy; elfeledkezhetsz a képességeidről és a cselekvési lehetőségeidről, kiszoríthatod és megtagadhatod, és akkor átélheted, hogy a saját testedben elkezdesz szétrohadni; a másoktól való félelemtől végül egy olyan emberré válsz, aki valóban tisztátalan és veszélyes." Aki nem tölti be rendeltetését, az csapássá válik mások számára (lásd például Jónást). Mózes azonban az ő lehetőségeit újra "elő tudja húzni a kebléből" és képes helytállni. Ő és honfitársai akkor meg fogják tapasztalni, hogy semmiképp nem arról van szó, hogy ami úgy tűnik, hogy beteg vagy ronda, azt megvetésre méltónak kell tartani.

5. Erre a háttérre következik a bevezetőkép az égő csipkebokorról. Költői formában fejezi ki az egész problémát, amelyet majd a történetben ki fog bontani. A csipkebokorban, az értéktelenség és elégtelenség szimbólumában (lásd Bír 9,14) Mózes alapvetően önmagát látja, az ő saját elégtelenségét és semmiségét. Hogyan is tudná Isten ezt a használhatatlan embert a szolgálatába állítani? Hogy tud

Isten felragyogni ebben a csipkebokorban, anélkül, hogy a csipkebokor elégne? De hát itt ég egy csipkebokor és mégsem ég el. Az Erős és a Hatalmas van jelen egy gyengében és gyámoltalanban, anélkül, hogy az tönkremenne. Mózes számára ez azt jelenti: Te ugyanúgy Isten megjelenésének eszközévé válhatsz, mint ez a csipkebokor.

A Mózesnek szóló felszólítás, hogy vegye le a saruját, felfedi, hogy szent helyen áll, egy újabb gondolatot hoz. Drewermannal együtt úgy lehet értelmezni ezt a gesztust, mint az önfeltárás szimbolikus tettét, és akkor ez a felszólítás jelenti az egész égő csipkebokor kép értelmét: Isten előtt neked ilyen teljes alázattal kell mutatkoznod, amilyen vagy. Az emberek között a legritkább esetben tárhatod fel a gyengédet, nem lehetsz mezítelen. Előtte azonban félelem nélkül feltárhatod a gyengeséged, mezítelen lehetsz, anélkül hogy elítélne. Ahol Isten van, ezen a szent földön, ott jelen van az elveszett paradicsom egy darabja, amelyben az ember még mezítelen lehetett.

6. Ezért kell az egész meghívástörténetnek a pusztában történnie és nem Egyiptomban. Mert nem a puszta az a hely, ahol az ember mezítelenül áll? Ahol mindaz, amivel egyébként ámítja magát, semmivé foszlik? Jahve legalapvetőbb isteni tulajdonsága nyilatkozik itt meg, hogy a pusztában, ahol semmi életlehetőség nem mutatkozik, életet ajándékoz. (Ugyanakkor van történelmi lehetősége, hogy a Jahve-hit gyökerei ténylegesen a sínai pusztába vezethetők vissza. Vesd össze az archaikus fogalommal, amelyben az Ószöv. különböző helyein Jahve mint sínai Isten szerepel: a "Sínai az Úrnak, Izrael Istenének" (Bír 5,4), "Eljött az Úr a Sínairól" (MTörv 33,2);

"Isten, amikor néped élén kivonultál,
amikor a sivatagon áthaladtál,
megremegett a föld, csepegtek az egek,
a Sínai Istenének színe előtt,
Izrael Istenének színe előtt.
Bőséges esőt adtál örökségednek, Isten,
s ha ellankadt, te felüdítetted.
Nyájad megtelepedett rajta,

jóságodban, Isten, gondját viselted a szegénynek"
(Zsolt 68,8-11).

4.) Összehasonlítás az elohista megfogalmazással

Az elohista szöveggel való összehasonlítás során három különbség ötlik a szemünkbe:

➢ Mózes nem csak Isten prófétája, aki bejelenti Isten szabadító tettét – sokkal inkább politikai vezetőként lép fel, akinek Jahve megbízásából ezt a szabadítást végre kell hajtania. A kortörténeti háttér teszi ezt a hangsúlyt érthetővé. Az északi országrész számára ezek bizonytalan idők, kb. 100 évvel későbbi időszak ez, mint a jahvista kora. Katasztrófák és a hagyományokkal való szakítás jellemzi a kort. Egy erőskezű, karizmatikus vezérre lenne szükség, aki által Izrael Istenének bizonyossága nyilvánvaló válik.

➢ Természetesen az elohista is, ugyanúgy mint a jahvista, hangsúlyozza, hogy Isten a kivonulásnak az Istene. Amivel kifejezi a hitet, hogy Izrael múltja és jelene Isten műve, hogy vannak ígéretek amelyek végül beteljesednek, ahogy egyszer már ez megtörtént. Ezzel egy időben az ember Istennel való történetének bizonyosságát és a folyamatosság érzését fenyegető törést közvetíti az elohista.

➢ "Isten nevének kinyilatkoztatásában" a velünk maradó Isten ígéretét bontja: Én vagyok (veletek) mint aki ott akarok lenni (veletek). Jahve nevének ez a kinyilatkoztatása az elohista elbeszélés súlypontja. A szövegről való beszélgetésnek is ez kell, hogy a súlypontja legyen.

Mózes kérésének kettős célja van: Néven nevezve hívni Istent, ezzel a társaságában lenni, együtt lenni vele. Akinek nincs neve, a névtelen, az olyan mintha nem is létezne. A név tesz valakit megszólíthatóvá és hívhatóvá, a név megjeleníti a megszólítottat, és egyben felfedi belső titkát. Az Isten neve iránti kérdésben rejtőző két igény válik ismertté: a biztonság vágya, a kívánság, hogy bizonyos értelemben rendelkezni tudjon Isten felett, egészen az emberi kísértésig, hogy Isten nevében varázsolni tudjon (lásd Ter 32,30).

A kérésnek egyrészről Isten eleget tesz, másrészről viszont kiigazítja : a név tulajdonképpen nem név. A név egy mondat, ami egy

ígéretet és bátorítást tartalmaz az ember számára: Aki mint Isten kinyilatkoztatja magát Mózesnek, az úgy nevezi magát: "én vagyok" és "én veletek akarok lenni". Isten nevével nem *valami* válik megnevezetté, hanem egy esemény, egy történés.

Az elohista hagyomány kiemeli, hogy milyen újságot jelent, amikor Isten Mózesnek kinyilatkoztatta a nevét. Régebben csak úgy ismerték Istent, mint az ősök Istenét, Ábrahám, Izsák és Jákob Istenét. Jákobnak nem mondja meg a nevét, de most Mózesnek kinyilatkoztatja nevét:

" Isten erre azt mondta Mózesnek: »Én vagyok az, `Aki vagyok'.« Aztán azt mondta: »Ezt mondd Izrael fiainak: Az `Aki van' küldött engem hozzátok!« Azután Isten azt mondta Mózesnek: »Ezt mondd Izrael fiainak: Az Úr, atyáitok Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene küldött engem hozzátok. Ez az én nevem mindörökké, és ez az én emlékezetem nemzedékről nemzedékre (3,14-15). Ezzel a névvel igazolja Mózes a nép előtt küldetését: "Aki van, küldött" vagyis az, aki a létet adja, aki jelen van népe között. A név a régiek elképzelése szerint nem csak jelöli és megkülönbözteti viselőjét, hanem a személyiségének fontos részét alkotja, kifejezi lénye lényegét. A név mintegy második énje a személynek; ahol ott a név, ott a személy is; a név állhat a személy helyett, (Szám 12,42; Jel 3.5). Ha valakinek a nevét valamiben jelölik meg, akkor ez a valami szorosan összefonódik az illető személyével. Aki kezére írta Jahve nevét, megvallotta, hogy hozzá tartozik. Ha valaki kimondja valakire valamilyen hatalmasságnak a nevét, ezzel az oltalmába helyezi. Ezért olyan fontos a név ismerete.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Indulj és menj, hirdesd szavam	ének kottából	Énekelj az Úrnak 55. old. 5 perc
2. Mózes alakja ➢ Milyen kép él bennem Mózesről? ➢ Mit mond el a Kivonulás könyve Mózesről és az ő meghívásáról az égő csipkebokor epizódban?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	10 perc
3. Isten hívása és Mózes ellenállása - az elbeszélés jahvista megfogalmazása: a.) A jahvista történet elolvasása, lásd Bev. 1; a résztvevők kifejezik a spontán benyomásaikat.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Mózes meghívástörténete Bev. 1. külön lapra 10 perc
b.) Az elbeszélés szerkezete, lásd Bev. 2., mint a bibliai meghívástörténet alaptípusa.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 15 perc
c.) A meghívástörténet belső mozgásai és logikája: ➢ Milyen megbízást kapott Mózes? Mit kell tennie? Mit tesz Isten, ill. mit ígér, hogy tenni fog? ➢ Milyen kétségeknek ad hangot Mózes? Mi áll a kétségek hátterében, a szavak mögött? Milyen belső ellenállással kell Mózesnek önmagában megküzdeni? ➢ Mit jelent Isten válasza a 12. versben? Mit kell Mózesnek teljes alázattal kimondani? ➢ Mit tapasztal meg Mózes a két jelből? Csak népe előtt kell neki ezzel tekintélyt szerezni? Vagy a saját belső ellenállását is fel kell számolnia vele? Mit jelentenek hát ezek a jelek?	egyéni vagy páros írásbeli munka a kérdések alapján, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 40 perc

➢ Mi a háttere a kezdőkép égő csipkebokrának és a bevezető rész más motívumainak (és Jahve látta...; oldd le lábadról sarudat...)?

➢ Miért játszódik a jelenet a pusztában és miért nem Egyiptomban?

Kiegészítő magyarázatot lásd Bev. 3-ban.

4. Összehasonlítás az elohista megfogalmazással

Elolvassuk a szöveget (lásd Bev. 1.).

Kérdések a beszélgetéshez:

➢ Miért kérdezi Mózes Isten nevét? Mit akar ezzel? Mi bújik meg a kérdés mögött?

➢ Hogy válaszol Jahve? Eleget tesz Mózes kérésének? Közöl a válaszban egy nevet?

➢ Mit jelent ez a "név"? Mit tartalmaz? Mire szólít fel bennünket?

Kiegészítő magyarázatot lásd Bev. 4-ben.

beszélgetés párban a megadott kérdések alapján, utána az óravezető magyarázata — jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta — 30 perc

5. Befejező ima, ének — spontán ima — kotta, gyertya, gyufa — 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az hatvanadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2007. dec. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Veszély és megmenekülés a Vörös-tengernél Szabadulás Egyiptomból

A.) Alapgondolat

Az Egyiptomban, a "szolgaság házában"-élés újra, meg újra megfogalmazódott és pótolhatatlan része lett Izrael hagyományának (MTörv 5,6; 6,12; 8,14; 13,6; Józs 24,17; Bír 6,8; Jer 34,13; Mik 6,4; stb.) és egyetlen szabad nép sem emlékezne úgy őseire, hogy ősei idegen földön élő rabszolgák voltak. Ez csakis akkor történhet meg, ha valóban így történt. Ha viszont igaz a rabszolgaság, akkor a kivonulás is igaz, amelyet az egész bibliai hagyomány tanúsít (Pentateuchus, Sámuel első könyve, Izajás, Jeremiás, Ezekiel, Ózeás, Ámosz, stb.). Ha megkérdőjelezzük a kivonulás történetiségét és elvetjük, akkor érthetetlenné válik Izrael fiainak vallástörténete. A Kiv 12,38 és a Szám 12,34 tanúsága szerint azok az emberek, akiket Mózes kivezetett Egyiptomból, nem alkottak egységes népet, nem volt egységes vallásuk sem. A jahvizmus tisztán monoteista jellegének kialakulására egyetlen történetileg elfogadható magyarázatot találunk, amit a Biblia ad: megtapasztalták Jahve szabadító hatalmát, akinek Mózes volt az eszköze. Mózes az elnyomott és kizsákmányolt embereknek Isten nevében, aki neki megjelent a pusztában, szabadságot, vagyis emberi szempontból teljesen lehetetlen dolgot ígért. A Vörös-tengeren való átvonulás csodája arra szolgált bizonyságul, hogy Jahve végtelen hatalmú Isten, és hogy valóban kiválasztotta Izraelt.

B.) Szentírási szöveg: Kivonulás könyve 13,17-14,31; 15,20k

C.) Bevezetés

1. A Vörös-tengeri átkelés

Mindnyájunknak vannak tapasztalatai a szabadságra való kitörésről és elindulásról. A résztvevők felidézik emlékezetükben, hogy milyen kitörés-élményeik voltak eddig életük folyamán, amikor szabadulni akartak valamilyen függő helyzetből, régi kötelékből, alkalmazkodásból, hamis biztonságból vagy megszokottságból. Mindenekelőtt azt próbálják meg felidézni magukban, hogy közvetlenül a szabadság mellett való döntésük után tett első lépések közben hogyan érezték magukat, amikor egyfelől már nem lehetett visszafordulni, másfelől az új élethelyzet még nem kapott konkrét formát, az új szabadságról még nem volt tapasztalatuk: Alighogy az új szabadságban az első bátortalan lépéseket megtettem, alighogy a hosszas belső küzdelem után útra keltem, kivonultam az én Egyiptomomból, egy új bizonytalanság és félelem jelentkezett hirtelen. Megijedtem a saját merészségemtől, az új helyzettől, amely új cselekedeteket és felelősséget követelt meg tőlem. Féltem az előre nem látható következményektől. Ezeken a félelmeken át kell kelnem, mint valami veszélyes, elnyelni akaró vízen.

2. A Vörös-tenger esemény jahvista/elohista értelmezése

A jahvista elbeszélő motívumait bedolgozta az ősi kivonulástörténetbe, a Papi irat megint új szempontok nyomán új motívumokat tett hozzá. A következő szövegelemzésben nem tudunk kitérni minden átdolgozásra, csak a jahvista-elohista elbeszéléssel foglalkozunk részletesen, melynek során kitérünk a történetileg elfogadható menekülési útvonalra és a feltehető történeti eseményre.

2/1. A jahvista/elohista elbeszélés szerkezete

➤ Indulás (13,17-22)

➤ Félelem az egyiptomiaktól, szemrehányás Mózesnek, a kivonulás Istenének megtagadása (14,10-12)

➤ Jahve megmentő tettének ígérete Mózes által (14,13k)

➤ Jahve megmentő tette (14,19-28b)

➤ Eredmény: Az egyiptomiak halála és a fáraó hatalmának vége, Izrael életben maradása a hit és az istenfélelem által, Jahve egyedüli szabadító hatalmának beigazolódása (14,30k)

➤ Dicsőítés, hálaének (15,20k)

2/2 A fontos tartalmi motívumok és azok kortörténeti háttere

➤ Jahve az egyedüli cselekvő hatalom, az összes többi szerepelő (Mózes, Izrael fiai, a fáraó, a haderő, természeti jelenségek) csak reagál. Izrael fiainak kijelenti, hogy nem kell és nem szabad saját hadierejükre hagyatkoznuk. Mózes beszéde kitér mindarra, amit a népnek a harcban való részvételén érteni kell: Kiemeli, hogy Jahve az egyedüli cselekvő, a nép csak passzív szemlélőjeként vesz részt az események alakulásában. Ez a motívum magja, amely a jahvista elbeszélő saját korával - királyok kora - való nézeteltéréséből fakad. A király hatalmi törekvéseivel és katonai politikájával szembeállítja a történetben, hogy Izrael Vörös-tengeri megmenekülése egyedül Isten tette.

➤ A másik fontos motívum a bátortalanság, kételkedés, és a kivonulás Istenének a megtagadása. A kivonulás-történetet át meg át szövi az elpártolás, a kivonulás Istene elleni lázadás, hogy a nép visszakívánkozik a szolgaságba. Ez már előre vetíti a későbbi időkben megtapasztalt válságokat és katasztrófákat. Ez a motívum az úgynevezett jehovista szerző műve, aki az északi országrész hanyatlása után (722) és Jeruzsálem asszír fenyegetettségének (720-701) hatására a jahvista és az elohista cselekményvázlatot egy új műben foglalta össze. Ebben a válsággal teli korszakban felszólítja Izraelt, hogy hitét és bizalmát csak Istenbe vesse (31. v.).

2/3 A mentőcsoda különböző ábrázolásai

A szövegben három változat látható:

➤ A jahvista hagyomány szerint Izrael fiai nem vonultak át a tengeren. Jahve megijesztette és szétzilálta az egyiptomi csapatot a tenger közepén, kitörte harci szekereik kerekét, úgyhogy megfeneklettek, és az egyiptomi sereg fejét vesztve belerohant a visszahúzódó

tengerbe (14,24.25b.27a.b). Ezek a motívumok Jahve háborúinak sorába tartoznak, amelyek máshol is előfordulnak még az ÓSzben.

➤ Az elohista hagyományból való szöveg szerint az egyiptomiak utána eredtek Izrael fiainak a tengerbe, s itt harci szekereik benne ragadtak az iszapban és a homokban, ezért nem tudtak a visszaáramló tenger elől elmenekülni. (14,25a).

➤ A Papi iratok hagyományában a víz Mózes szavára kettévált, s megállt, mintha fal lett volna, középen pedig ösvény keletkezett. Izrael fiai átvonultak az ösvényen; az egyiptomiak követték őket, amikor azonban már a tenger közepére értek, a víz visszaáramlott, úgyhogy elmerültek (14,16-18.21ab.22k.26.27a.28k).

➤ A felhőoszlop miatt, amely az egyiptomi sereg és Izrael tábora közt volt, nem közelíthettek egymáshoz. A különböző ábrázolások mutatják, hogy az író nem történeti ábrázolásra törekedett, hanem hitvallásra: mint mindig, ennek a történetenek is az akar lenni az egyedüli mondanivalója, hogy Izrael ezt az eseményt csodaként élte meg. A szabadítás Jahve tette volt, mégpedig egyedül csak az övé.

A tengeren való átvonulás költői megfogalmazása a 15,1-18. A régi ének művészi felépítéséből, a filiszteusok szerepeltetéséből (15,14), valamint az Edom és Moáb területén való átvonulásra (15,15) és a jeruzsálemi templomra (15,17) való utalásból arra következtethetünk, hogy a későbbi időkben keletkezett

2/4 Az esemény történeti alapjának megközelítése

Nem könnyű feladat az esemény helyének meghatározása. Feltehetően a nehezen ellenőrizhető Nílus-delta mocsarainál játszódott le, Egyiptom keleti határvidékén. A jahvista a tenger-csodát a Nílus-delta és Sínai-félsziget pusztasága közti területre valószínűsíti (Kiv 13,20). A jehovista ezzel szemben a tenger-csodát a Sás-tengerhez, vagyis a Vörös-tengernél az Akabai-öbölhöz teszi. Sínai-hegyről úgy beszél, mint egy észak-nyugat arábiai vulkánról (a vulkáni kísérőjelenségeket, mint az Isten megjelenésének kísérő jelenségeit ld. Kiv 19): a Sínai hegy Istene az Akabai-öbölben megsemmisíti az egyiptomiakat (Kiv 14,24: "az Úr a tűz- és felhőoszlopból rátekintett az egyiptomiak táborára" és megsemmisítette őket).

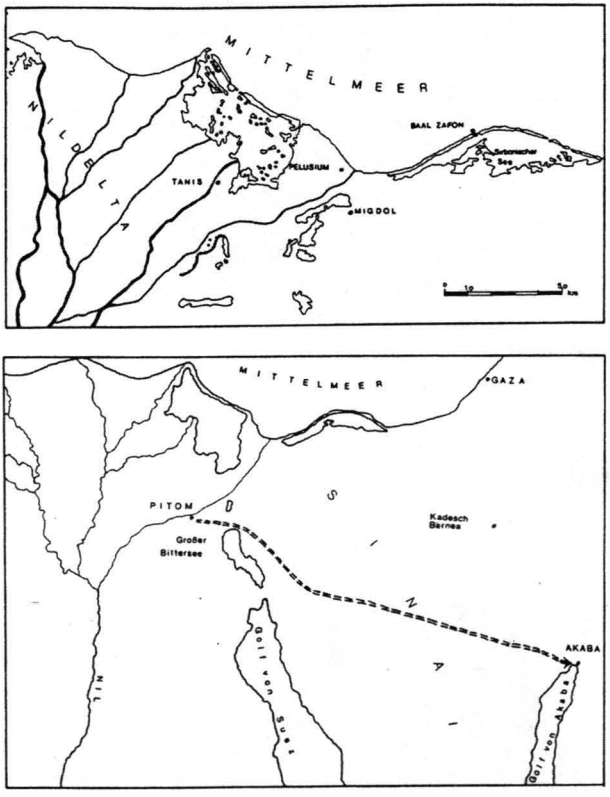
A tengeren való átvonulás helyére vonatkozó helyrajzi adatok tehát nem egyértelműek az Ószövetségben: egyfelől a földszoros északi részét jelölik meg az átvonulás helyéül, másrészt délre, a Keserű-tavak és a Vörös-tenger közé teszik. A déli útvonal mellett szól a Kiv 13,17 és az a hagyomány, amely az Egyiptomból kivonulók közvetlen célját, a Hórebet a Sínai-félszigetre helyezi (Szám 33; MTörv 1,2; 1 Kir 19,3.8), de ugyanígy a Jam Szúf-nak (Sás-tenger, Papírusz-tenger) a Vörös-tengerrel való azonosítása is (Kiv 23,31; Szám 14,25; 33,10; Bír 11,16; 1 Kir 9,26; Jer 49,21). Ezért tekintette az őskeresztény hagyomány a Vörös-tenger északi sarkánál található sekélyebb részt az átvonulás helyének.

A kivonulás útvonaláról élő két különféle hagyomány föltehetően más-más történelmi tényekre támaszkodik. A déli útvonal föltevése azon a hagyományon alapszik, amely a Hórebet a Sínai-félsziget déli részére helyezte. Az északi viszont dél-palesztínai környezetben keletkezhetett, ahol még éltek Jákob fiai, akiknek részük volt a hikszoszok uralmában és még őrizték az Egyiptomból való kivonulás emlékét. A Papi iratok hagyományában a Sínai-félsziget a kivonulás közvetlen célja, s ezzel az átvonulás helye is délre tevődött át.

Bibliaiskolat – Foglalkozás a Bibliaközpontban

2/5 A tengeren való átvonulás helye

3. A Vörös-tenger-i esemény, mint a mi átváltozásunk szimbóluma

A Vörös-tenger történetét a Húsvét éjszakai ünnepen mint Jézus halálát és feltámadását értelmezzük: Jézus kivonulása az őt elnyelni akaró halálból és a bűn vizéből – az életre. Ez történik velünk is a keresztségben. A régi embernek bennünk (a fáraónak) Krisztussal együtt meg kell halnia (alámerülni a vízben) – ezáltal az új ember Krisztussal új életre támad (újjászületik a keresztség vizében).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Az úr dicsérete	ének kottából	Énekelj az Úrnak 56. old. 10 perc
2. A Vörös-tengeri átkelés ➤ Milyen kitörés-élményekre emlékszem eddig életemből, amikor szabadulni akartam valamilyen függő helyzetből, régi kötelékből, alkalmazkodásból, hamis biztonságból vagy megszokottságból? ➤ Hogyan sikerültek az első lépések a szabadságban, amikor már nem lehetett visszafordulni? lásd Bevezetés 1.	egyéni átgondolás, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3. A Vörös-tenger-i esemény jahvista/jehovista értelmezése **3/1. A jahvista/elohista elbeszélés szerkezete** A szöveg elolvasása, tagolása lásd Bevezetés 2/1	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg: Kivonulás könyve 13,17-14,31; 15,20k 15 perc
3/2 A fontos tartalmi motívumok és azok kortörténeti háttere ➤ Gondoljuk azt, hogy az író elbeszélésével tükröt akar nekünk tartani. Melyik motívumok érintettek meg különösen, ahol úgy éreztük, hogy "eltalált" bennünket?	egyéni átgondolás, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	15 perc
➤ Melyek azok a motívumok, amelyek a jahvista elbeszélő saját korával - királyok kora - való nézeteltéréséből fakadnak, amely nekik szólt? Lásd Bevezetés 2/2	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	10 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3/3 A mentőcsoda különböző ábrázolásai ➤ Hogyan írja le az elbeszélő Isten megmentő tettét?	egyéni vagy páros írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	10 perc
➤ A mentőcsoda háromféle ábrázolása, lásd Bevezetés 2/3	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 10 perc
4. Az esemény történeti alapjának megközelítése Elolvassuk a szöveget lásd Bevezetés 2/4, 2/5	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta. térkép 15 perc
5. Befejező ima, ének A bevezető gondolatokat ld. Bevezetés 3. Közös ima a 118. zsoltár verseinek és az Úr dicsérete c. ének váltogatásával; esetleg kötetlen hálaadásba megy át		118. zsoltár, kotta, gyertya, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk az hatvanegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2008. máj. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

„Idehoztalak titeket magamhoz” (Kiv 19,4)

A kivonulás sínai megpecsételése: Isten felajánlja szövetségét, uralmát

A.) Alapgondolat

A sínai elbeszélés teológiai mondanivalóját az ún. „sasszárny”-beszéd (Kiv 19,1-8) foglalja össze. Izrael éppen kivonult Egyiptomból és eljött az Isten hegyéhez, magához Istenhez. Jahve beszéde feltárja a kivonulás értelmét és célját, amely mint egy magyarázó felirat értelmezi a következő sínai elbeszélést. Jahve emlékezteti Izraelt az ő megmentő tettére és felfedi annak végső értelmét: Magamhoz hoztalak benneteket, szövetséget kötök veletek és így egy új életteret nyitok számotokra. Jahve hívja Izraelt, hogy válaszoljon az ő megmentő tettére: Tartsátok meg szövetségemet és hallgassatok szavamra. Jahve megerősíti, hogy Izrael akkor Jahve személyes tulajdona lesz, papi királysága, szent nép, ezért Isten népe. A nép válasza: Mindazt amit Jahve mond, meg akarják tenni.

B.) Kivonulás könyve 19,1-8

C.) Bevezetés

1.) Találkozás Istennel a hegynél

1.1 A hegy, mint ősszimbólum

A hegy ősidőktől fogva közvetíti az ember számára a hatalmassal és félelmetessel való találkozás tapasztalatát. Lenyűgözi fensége, királyi nagysága, de ugyanakkor félelmet és elfogódottságot is vált ki belőle, végtelen távlatot és szabadságot, de nyomasztó hatalmat is jelent egyben számára. A hegy sziklaszilárdsága a rendíthetetlenség képévé vált, olyan, mint egy bevehetetlen vár az élet folyton változó eseményei között (lásd Mik 4,1: Lesz azonban az idők végén, hogy az Úr házának hegye szilárdan áll a hegyek tetején, fenn a magasban a halmok felett), de az ember hegymászás közben el is tévedhet, akkor a hegy hidegnek, süketnek és visszautasítónak látszik.

A hegy csúcsa ég és föld találkozásának pontja. A hegy az Istennel való találkozás helye, a csúcson az ember Isten közelében érzi magát. Ebben a csúcsélményben önmaga fölé nő. Egyúttal meghatározza az ő méretét is. Látszólag hatalmas művei kicsivé válnak. A csúcson kitágul a láthatár, egyben megváltoztatja az arányokat és relatívvá teszi. Így tesz a hegy fenségessé és ugyanakkor alázatossá:

„Láttam, Uram hegyeidet
s olyan kicsike vagyok én.
Szeretnék nagy lenni, hozzád hasonló,
hogy küszöbödre ülhessek, Uram.
Odatenném a szívemet,
de apró szívem hogy tetszene néked?
Roppant hegyeid dobogásában
elvész az ő gyönge dadogása." (József Attila: Isten)

Az ember heggyel kapcsolatos tapasztalata pont olyan ambivalens, mint az Istennel kapcsolatos tapasztalata.

A hegy Isten lábzsámolyának látszik:

„Magasztaljátok az Urat, a mi Istenünket,
boruljatok le lábának zsámolya előtt,
mert szentséges ő!" (Zsolt 99,5)

„Az ég az én trónusom,
és a föld lábam zsámolya” (Iz 66,1)

Ezért napjainkig szívesen építenek a hegyek csúcsára kápolnákat vagy helyeznek el kereszteket. Isten leereszkedik a hegyre, az ember felmegy a hegyre. A hegyre való feljutás a misztikus felemelkedés, a beavatás jelképe. Mint isteni lakhely, áldozó helyek, rituális cselekmények színhelyévé vált minden kultúrában (japánoknál a Fudzsi-Jama, buddhistáknál a Himalája, zsidóknál a Sínai-hegy, Sion-hegy, görögöknél az Olympos, stb.). A Szentírásban::

"Ez történik majd az utolsó napokban:
szilárdan áll az Úr házának hegye a hegyek tetején,
kiemelkedik a halmok közül;
és özönlenek hozzá mind a nemzetek.
Odamegy számos nép, és így szólnak:
»Jöjjetek, menjünk fel az Úr hegyére,
Jákob Istenének házához!
Hadd tanítson minket útjaira,
hogy az ő ösvényein járjunk!«
Mert Sionról jön a tanítás,
és az Úr igéje Jeruzsálemből” (Iz 2,2-3).

Az építészeti formákba áttett isteni hegyek az ősi mezopotámiai zikkuratok, az egyiptomi piramisok vagy a későbbi korok templomai.

A hegy fensége és nagysága ugyanúgy lenyűgözi az embert és ugyanúgy félelmet és elfogódottságot is vált ki belőle, mint Isten nagysága és végtelen hatalma, végtelen távlatot és szabadságot, de nyomasztó hatalmat is jelent egyben számára.

A hegy-motívum emiatt kedvelt és hálás témája az irodalomnak, megtaláljuk ismert írók műveiben: pl. Th. Mann, H. Hesse, E. Hemingway, Fr. Kaffka, M. Ende, Tolkien.

1. 2. A hegy-motívum a Szentírásban

A Bibliában a hegy mindig az Isten önkinyilatkoztatása, az Istennel való találkozás helye. Nézzük meg az Újszövetségben Mt 4,8; 5,1; 14,23; 17,1; 28,16; az Ószövetségben pedig a Ter 22,4; 1 Kir

19,11; mindenekelőtt a Sion, mint Isten szent hegye Iz 2,2; 26,5-8; és sok zsoltárban, mint Zsolt 3,5; 48,3; 68,17.

1. 3 Izrael a Sínai-hegynél

A kép, amelyet a sínai elbeszélés használ, Jahve leereszkedését a szent hegyre és hogy az Ő lakását úgy írja le, mint egy mennyei palotát, megfelel az ókori keleti világ vallásos ábrázolásának. Az érkező Istent természeti jelenségként írja le: vulkánkitörés (tűz, füst, földrengés) és heves vihar képében (villám, menydörgés, felhők). Ebből adódik a kifejezés, hogy Jahve megjelenésével betör egy titkokkal teli valóság, amely előtt az ember ámuló félelemmel és megrendüléssel meghajlik. A következő képegyüttes liturgikus színezetű és emlékeztet a jeruzsálemi Sion-hegy liturgiájára. Ebből és más háttértudnivalókból Zneger azt szűri le, hogy a sínai elbeszélés nem egy egyszeri történeti sínai esemény elmondása, hanem inkább teológiai program jellege van. Tematizál és reflektál, a kivonuláson keresztül felidézi Izrael istenkapcsolatát, amelyet ettől az időtől fogva jelöl mint Isten népét.

1. 4 A sínai elbeszélés áttekintése a Kiv 19 - Szám 10

Jahvista, elohista, jehovista	**Deuteronomista kiegészítések**	**Papi irat**
3. Kiv 19 2b.3a.9-25a: Isten önkinyilatkoztatása a hegyen: a nép a heggyel szemben helyezkedik el, Jahve leszáll a hegyre, Mózes felmegy Istenhez.	*2. Kiv 19,3b-8:* az ún. „Sasszárny-beszéd" megadja az előző és a következő események értelmét.	*1. Kiv 19,1-2a:* Hely és időmegadás Izrael megérkezését a Sínai-hegyhez beilleszti a papi irat szerinti ábrázolásba, a jól elrendezett Izrael történetének lefolyásába.
5. Kiv 20,18-21: A nép reagálása (ahol Isten az emberek világába jön, ott az ember megijed).	*4. kiv 19,25b-20,17:* A tízparancsolat a Sínai-hegyről, az ajándékozott és tovább ajándékozandó szabadság szava, kifejezi a kivonulás és a szövetségkötés realitását.	

Jahvista, elohista, jehovista	**Deuteronomista kiegészítések**	**Papi irat**
7. Kiv 24,1-4: A kivonulás és a szövetségkötés megpecsételése (lakoma Isten jelenlétében, a nép esküje és véres áldozata válaszol Jahve szavára).	*6.Kiv 20,22-23,33:* az ún. Szövetség könyve	*8. Kiv 24,15-17:* Mózes felmegy a hegyre, amelyre a felhőben leereszkedik az Úr dicsősége, amely elrejti őt az emberi tekintet elől, Mózes hat napig vár és a hetedik napon (szabbat) szól hozzá az Úr.
10. Kiv 24,18; 32: Elpártolás Jahvétól (mivel Mózes visszajövetele a hegyről késik, a nép egy fogható istenképet, egy aranyborjút készít; Jahve bánata és haragjának lecsillapodása Mózes szavai nyomán; a Jahvétól való elpártolás büntetése).	(A 32-34 részlet deuteronomista utánértelmezéssel van teletüzdelve)	*9. Kiv 25-31,18:* Mózes megkapja az útmutatást a szentély elkészítésére és felállítására, amely Jahve lakhelye (a lakóhely épülete a papi irat szerint a sínai esemény középpontja: mostantól fogva tartózkodik Isten az ő népe körében), és utasítást kap a papságra és a kultuszra vonatkozóan (a rendelkezéseket a későbbi, fogság utáni időkben úgy értelmezték, mint a sínai Isten rendelkezéseit).
11. Kiv 33: Küzdelem Jahve jelenlétéért az elpártolás ellenére (keménynyakú nép vagytok; így én nem megyek veletek, mert ha csak egy kis ideig is veled járnék, eltörölnélek; Mózes kérése, hogy láthassa Jahve dicsőségét).		

Jahvista, elohista, jehovista

12. Kiv 34,1-28:

A szövetség megújítása (ünnepélyes önfelajánlás Jahvénak; az ún. „kultikus tízparancs").

Deuteronomista kiegészítések

Papi irat

13. Kiv 34,29-35:

Isten ragyogó dicsősége tükröződik a visszatérő Mózes arcán, ezért Mózes eltakarta arcát, amikor a néphez beszélt.

14. Kiv 35-40:

Az istentiszteletre vonatkozó utasítások kifejtése Mózes közvetítésével, a lakóhelyépítés, annak berendezése, és felszentelése a papok által.

15. Lev 1.1:

Amint a bizonyság sátra elkészült, Mózes további rendelkezéseket kapott Istentől. A papi irat szerkesztőjének munkája, hogy hozzákapcsolta a törvény további részéhez.

16. Lev 1- Szám 10,10:

Különböző eredetű listákat és törvényeket fűz egybe, többek közt a „Szentség törvényét" (Lev 17).

17. Szám 10,11:

A Sínai-hegytől való indulás idejének és helyének megjelölése és a pusztai vándorlás következő állomása fejezi a be a sínai perikópát.

2. A sínai-elbeszélés teológiai mondanivalója

A sínai elbeszélés teológiai mondanivalója – a „Sasszárny”-beszéd. – A Kiv 19,1-8 nak megvan a maga világos szerkezete:

➤ Helyzetmegadás: Izrael éppen az Egyiptomból való kivonulás után van Isten hegyénél, ezért jött magához Istenhez.

➤ Jahve beszéde (a Sasszárny-beszéd): feltárja a kivonulás értelmét és célját, amely mint egy magyarázó felirat értelmezi a következő sínai elbeszélést.

➤ A nép válasza: Mindazt amit Jahve mond, meg akarják tenni.

Maga a Jahve-beszéd ugyancsak hármas szerkezeti egységű:

➤ Jahve emlékezteti Izraelt az Ő megmentő tettére, és felfedi annak végső értelmét: Magamhoz hoztalak benneteket, szövetséget kötök veletek, és így egy új életteret nyitok számotokra.

➤ Jahve hívja Izraelt, hogy válaszoljon az ő megmentő tettére: Tartsátok meg szövetségemet és hallgassatok szavamra.

➤ Jahve megerősíti, hogy Izrael akkor Jahve személyes tulajdona lesz, papi királysága, szent nép, ezért Isten népe.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Gyertek, dicsérjük együtt Énekelj az Úrnak, 156.o.	ének kottából	10 perc
2. A hegy, mint ősszimbólum A résztvevők egy hegy diaképét szemlélik, lehetőség szerint olyan tömbszerűt, mint a Sínai-hegy: ➤ Milyen érzések és asszociációk támadtak bennem a hegy szemlélése során? ➤Mit fejez ki számomra a hegy képe? A szemlélődés után beszélgetés, majd az óravezető előadása, lásd Bevezetés 1.1.	néhány percnyi egyéni szemlélődés, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	diakép 20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. A hegy-motívum a Szentírásban A képről való beszélgetés elmélyítése a Szentírásban szereplő hegyek kapcsán. 1. A résztvevők emlékezet alapján 2. Az óravezető kiegészítése, lásd Bevezetés 1/2	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet ceruza 30 perc
4. Izrael a Sínai-hegynél A résztvevők végül emlékezetükbe idézik a képeket, motívumokat vagy jeleneteket a sínai elbeszélésből az Isten önkinyilatkoztatásáról, az Istennel való találkozásról esetleg felhasználják hozzá a Bev. 1/4-et.	egyéni átgondolás, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	30 perc
5. A Sínai-elbeszélés teológiai mondanivalója – A résztvevők elolvassák a szöveget és aláhúzzák benne a fontos szavakat, fogalmakat, képeket, aztán megbeszélik: ➤ A szöveg szerkezete, különös tekintettel Jahve beszédére lásd Bevezetés 2/2 ➤ A központi fogalmak és képek jelentésének kidolgozása: mint a kivonulás-történet jelentésének összefoglalása, és mint a sínai-történet mondanivalójának összefoglalása.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírási szöveg 20 perc
5. Befejező ima, ének	kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvankettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2008. júl. 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A tízparancsolat (Kiv 20,1-17)

A választott nép átveszi Isten uralmának életrendjét

A.) Alapgondolat

A tízparancsolat szövegkörnyezetének döntő jelentősége van a helyes értelmezésben. A régi katekizmusokban így hangzik a tízparancsolat eleje: „Én vagyok a te Urad, Istened: Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj". Az ember önkéntelenül is úgy gondol Istenre, mint egy mindenható Úrra, aki fölényes és ellentmondást nem tűrő parancsokat osztogat és teremtményétől feltétlen engedelmességet és alárendeltséget követel. A teljes, csorbítatlan bibliai kezdet ezzel szemben egy egészen más képet tár elénk. Isten nem mint parancsosztó, hanem mint szabadító mutatkozik meg. És nem az erkölcsi kötelezettségekkel kezdi, hanem a szabadítással (lásd „Sasszárny-beszéd"). A tízparancsolat így a kivonulás-tapasztalat kifejeződésévé válik. Egy új, felszabadított és szabad cselekvés lehetősége lesz a kivonulás-tapasztalatból. Mint alap, nagyon fontos a tízparancsolat számunkra, a kereszténység szótárában többszörösen alá van húzva. A tízparancsolat két táblájára irányítva a tekintetünket a következőkben lehet összefoglalni a mondanivalót:

➤ Jahve megszabadított téged a hamis istenek rabszolgaságából; ezért nem leszel többé alávetve, kiszolgáltatva hamis isteneknek, és rajtam kívül a világon senkinek és semminek ne légy a szolgája.

➤ Jahve érvényt szerzett a jogaidnak és lehetővé tette számodra az életet és a szabadságot; ezért neked is érvényt kell szerezned mások jogainak, lehetővé tenni számukra az életet és a szabadságot.

B.) Szöveg: Kivonulás könyve 20,1-17

C.) Bevezetés

1.)

Kiv 20,2-17

2 »Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából.

3 Rajtam kívül más istened ne legyen!

4 Ne készíts magadnak faragott képet, és semmiféle képmást arról, ami fenn van az égen, vagy lenn a földön, vagy a föld alatt, a vizekben!

5 Ne imádd ezeket, és ne szolgáld őket, mert én, az Úr, a te Istened erős és féltékeny vagyok, és az atyák vétkét megtorlom gyermekeiken, és azok harmadik és negyedik nemzedékén, akik gyűlölnek engem!

6 De irgalmasságot gyakorlok ezer nemzedéken át azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsaimat.

7 Ne vedd hiába az Úr, a te Istened nevét: mert nem hagyja büntetlenül az Úr azt, aki hiába veszi az Úr, az ő Istene nevét!

8 Emlékezzél meg arról, hogy a szombat napját megszenteld!

9 Hat napon dolgozzál, és végezd minden munkádat!

10 A hetedik napon azonban az Úrnak, a te Istenednek szombatja

M Törv 5,6-21

6 `Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából.

7 Rajtam kívül más isteneid ne legyenek.

8 Ne készíts magadnak faragott képet, se hasonmást semmiről, ami fenn az égen vagy lenn a földön van, vagy a föld alatt, a vizekben lakik.

9 Ne imádd, s ne tiszteld ezeket, mert én az Úr, a te Istened, féltékeny Isten vagyok. Megtorlom az atyák gonoszságát fiaikon harmad- és negyedízig, mindazokon, akik gyűlölnek engem,

10 de irgalmasságot gyakorlok sok ezerízig azokkal, akik szeretnek, és megtartják parancsaimat.

11 Ne vedd hiába az Úrnak, a te Istenednek nevét, mert nem marad büntetlen, aki hiába veszi az ő nevét.

12 Figyelj a szombat napjára, hogy megszenteld azt, amint megparancsolta neked az Úr, a te Istened.

13 Hat napon dolgozzál, és végezd minden munkádat,

14 a hetedik nap azonban szombat, azaz nyugalomnap legyen az

van: semmiféle munkát se végezz azon se te, se fiad, se lányod, se rabszolgád, se szolgálód, se állatod, se a jövevény, aki a kapuidon belül van!

11 Hat nap alatt alkotta ugyanis az Úr az eget és a földet, a tengert, és mindazt, ami bennük van, a hetedik napon azonban megpihent, azért áldotta meg az Úr a szombat napját, és azért szentelte meg.

12 Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked!

13 Ne ölj!

14 Ne paráználkodj!

15 Ne lopj!

16 Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen!

17 Ne kívánd meg felebarátod házát!

Ne kívánd meg feleségét, se rabszolgáját, se rabszolganőjét, se marháját, se szamarát: semmijét se, ami az övé!«

Úrnak, a te Istenednek tiszteletére. Ne végezz rajta semmiféle munkát, se te, se fiad, se lányod, se rabszolgád, se rabszolganőd, se marhád, se szamarad, se bármi más állatod, se a jövevény, aki kapuidon belül van, hogy nyugodjék rabszolgád és rabszolganőd, éppen úgy, mint te magad. **15** Emlékezzél meg arról, hogy magad is szolga voltál Egyiptomban, s az Úr, a te Istened hozott ki téged onnan erős kézzel és kinyújtott karral; azért parancsolta neked, hogy tartsd meg a szombat napját.

16 Tiszteld atyádat s anyádat, amint megparancsolta neked az Úr, a te Istened, hogy hosszú ideig élj, s jó dolgod legyen azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked.

17 Ne ölj!

18 Ne paráználkodj!

19 Ne lopj!

20 Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen.

21 Ne kívánd meg felebarátod feleségét, se házát, se mezejét, se rabszolgáját, se rabszolganőjét, se marháját, se szamarát; semmit se, ami az övé.'

2.) A tízparancsolat szövegkörnyezete

a.) *A tízparancsolat*

– az ajándékba kapott és továbbajándékozandó szabadság szava

A bibliai tízparancsolat mint ős-hír, Istentől ajándékba kapott és lehetővé tett szabadságra akarja meghívni az embert. Arra hív, hogy működjünk közre a szabadítás-történetben, amelyet Isten ebben a mi világunkban mozgásba hozott Izrael Egyiptomból való kivonulása és Jézusnak a halál és a bűn hatalma alóli „kivonulása” által. Meg akar

hívni arra, hogy ezt továbbadjuk a tetteink és a megváltásra mondott igenünk által, úgy, ahogy meghagyta számunkra. A tízparancsolat nem alárendeltségről szól, hanem lendületet ad az életbe és a szabadságba való belépésre. A haszid hagyomány ezt a felismerést egy rövid történetben így foglalja össze:

„– Ez a hitem alapja – mondta rabbi Bunam –, ez a szakasz:" Emeljétek föl a magasba szemeiteket és lássátok meg, ki teremté azokat?"

–Valóban alap – felelte Jehudi –, de jobb nekünk, Izrael népének, ha arra a szakaszra építkezünk: 'Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptomnak földjéről, a szolgálat házából.'

– Hiszen mindig feltették a kérdést – mondta rabbi Bunam –, miért éppen így kezdődik a tízparancsolat nem pedig más szavakkal: 'Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened, aki az Eget és a Földet teremtette.'

– Ha így állna az Írásban – felelte Jehudi –, az ember azt mondhatná: Isten valóban hatalmas, de nem foglalkozik velem, nem kereshetem meg a csip-csup ügyeimmel. Ezért az Örökkévaló, áldassék, így szól hozzá: 'Én vagyok az, aki kiemeltelek a sárból, bármikor nyugodtan keress meg, és tárd elém aggodalmaidat."

(Martin Buber: Góg és Magóg-haszid krónika; Bábel Kiadó, Bp. 1999.)

A tízparancsolat egyes parancsai azokat a területeket jelölik ki, amelyek Isten szabadítás-történetét különösen veszélyeztetik.

b.) ***Nem paranccsal kezdődött:***
Mit tanulhatunk ebből az isteni pedagógiából?

Isten sok időt hagyott Izrael népének, az ő fiának („Mikor még gyermek volt Izrael, akkor szerettem meg őt, és Egyiptomból hívtam ki az én fiamat" Óz 11,1), míg a tízparancsolatot tudtára adta. Nyilvánvalóan valami más sokkal fontosabb volt Istennek... Honnan tudhatjuk ezt? Abból az egyszerű tényből: az ősatyák történetében – Ábrahámtól Mózes meghívásáig – egyáltalán nem találkozunk isteni parancsokkal. Nem véletlen, hogy az ősatyák haláluk közeledtekor megáldják fiaikat, anélkül, hogy bármiféle isteni parancsot kötnének

a lelkükre (v.ö. Ter 27,1-40). Az ősatyák korát szemlélve úgy tűnik minden ugyanúgy megy: Ábrahám, Izsák és Jákob, de József és a testvérei is, és még maga Mózes is mindig és mindig újra megtapasztalják az ő irányítását és így jókedvűen tudnak élni. Kételkedés nélkül rábízták magukat Istenre, aki gondoskodott róluk.

A zsidó hagyomány így válaszol a kérdésre, hogy miért olyan viszonylag későn kapta meg Izrael a tízparancsolatot:

Miért nem beszél a Tóra mindjárt az elején a tízparancsolatról? A kérdésre a választ egy példabeszédben adja meg: Volt egyszer egy ember egy tartományban és azt mondta a lakosoknak: „A királyotok akarok lenni." – Azt válaszolták a lakosok: „Mi jót tettél, ami feljogosít téged, hogy a királyunk legyél?" Erre mit tett ő? Épített nekik egy falat. Aztán épített nekik egy vízvezetéket. Harcra is vezette őket. Aztán újra azt mondta nekik: "A királyotok akarok lenni". Most azt mondták a lakosok: „Igen, igen!" – Így tett Ő, az Örökkévaló is. Kivezette Izraelt Egyiptomból, kettéosztotta a Sástengert, mannát hullatott nekik az égből, vizet fakasztott nekik a pusztában, fürjeket vezetett hozzájuk, megütközött Amalekkel. Csak aztán mondta nekik: „A királyotok akarok lenni." És ők erre azt válaszolták: „Igen, igen!"

Mit jelent mindez ma számunkra, mit tanulhatunk Istentől? Ha megnézzük, hogy Isten hogyan készítette elő azt, amikor akaratát közölni akarta Izraellel, mi sem tehetünk másképp ha a jó erkölcsöt fenyegető bomlás jeleivel szemben fel akarjuk újítani a tízparancsolatot. Konkrétan: Aki mint apa vagy anya, vagy mint házastárs, vagy mint pap vagy mint közösségvezető a gyerekeit, a hozzá közel állókat, a közösségének a tagjait meg szeretné győzni a tízparancsolatról, annak először magának kell felfedezni és megélni azt, hogy mi is, ma is az életünk során egy jó Istennel vagyunk kapcsolatban.

3.) Szolgaság vagy szabadság

Az első parancsolatban Isten a következőket mondja: Kivezettelek benneteket a szolgaság házából a szabadságba. Tehát szabadok vagytok. Maradjatok szabadok minden „istentől", amelyben hittetek, akinek szolgálnotok kellett, hogy életben maradjatok. Ne vegyetek

magatokra új, hamis kötelékeket. Azt akarom, hogy egyedül tőlem függjetek, attól, „Aki veletek vagyok”, aki megszabadított titeket. Semmi és senki előtt a világon nem kell hódolnotok. És ha a kapcsolatotok megmarad velem, akkor lehetséges lesz számotokra ez a szabadság. Köztem és más istenek között ez a különbség: Más istenek, bálványok leigáznak téged, mint a fáraó Egyiptomban vagy a pénz vagy a gazdasági növekedés vagy a huszadik század bombái. Ezzel szemben én bőségre, szabadságra és függetlenségre vezetlek titeket. Én, a te kísérőd, a te Istened nem nyomlak el, mint az erős a gyengét, hanem felemellek és a helyes útra irányítlak. Szabadságod fokát azon mérheted le, hogy valóban csak nekem hódolsz, vagy más isteneknek is.

Az első parancs őrzi tehát a kivonulás valóságát. Aki odaadja magát más isteneknek vagy bármilyen más kényszerítő dolognak, az nem a kivonulás szabadságának megvalósítója, hanem a fáraói szolgaságé.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Loyolai Szent Ignác imája	ének kottából	Énekelj az Úrnak 162. old., 10 perc
2. Bevezető beszélgetés ➢ Mire kötelez engem a tízparancsolat? ➢ Milyen emlékek, tapasztalatok, érzések jönnek elő bennem, ha például a gyerekkori hittanórákra, gyónásokra gondolok ezzel kapcsolatban?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3. Találkozás a szentírási szöveggel: a két változat összehasonlítása, lásd Bevezetés 1.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szövegek 20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. A tízparancsolat meghívás a szabadságra: ➤ A régi katekizmusban így hangzik a tízparancsolat kezdete: „Én vagyok a te Urad, Istened: Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj.” A tízparancsolat bevezető szavainak ez a megkurtítása milyen változással terhelte a tízparancsolat összértelmezését? ➤ A maga fontosságának megfelelően vajon a tízparancsolat miért nem szerepel mindjárt a Biblia elején, miért nem azzal kezdődik? Miért nem kapta meg már Ábrahám vagy legalább Mózes Egyiptomban? Mit tudunk tanulni ebből az isteni pedagógiából? Lásd Bevezetés 2.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával a végén az óravezető befejező előadása	40 perc
5.” Rajtam kívül ne legyenek más isteneid”. **a.) Ne hódolj más isteneknek** ➤ Csendes elmélkedés a következő kérdésekről: Mitől esem térdre? Milyen erőszak kényszerít? Milyen tények? Milyen függőség? Kinek vagy minek hozok „áldozatot”, fizetem az adómat, hogy jóindulatra hangoljam vagy hogy legalább nyugtom legyen? Mire hagyatkozom a különböző élethelyzetekben? Mibe kapaszkodom? Istenbe vagy másba?	egyéni átgondolás, utána kötetlen ima: könyörgés, bűnbánat, hálaadás, ahogy adódik	kotta, gyertya, gyufa 10+10 perc
b.) Szolgaság vagy szabadság, lásd Bevezetés 3.	az óravezető befejező gondolatai	10 perc
6.) Befejező ének		

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvanharmadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2008. dec. 8.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezetõ
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A pászka-vacsora ünneplése

A.) Alapgondolat

A Vörös-tengeren való átvonulás csodája arra szolgált bizonyságul, hogy Jahve végtelen hatalmú Isten, és hogy valóban kiválasztotta Izraelt. Izrael ezt az eseményt csodaként élte meg. Megtapasztalták Jahve szabadító hatalmát A szabadítás Jahve tette volt, mégpedig egyedül csak az övé. Hogy Izrael soha ne feledkezzen meg erről az eseményről, mindig élő maradjon a választott nép számára, Mózes a három főünnep egyikévé tette törvénykönyvében (Kiv 23). A csodás egyiptomi kivonulás ünnepe hét napos ünnep, mely a pászka-vacsorával veszi kezdetét. A Számok könyvében (9,10-14) ezt találjuk a pászkával kapcsolatban: „Ha valaki nemzetetekben halott miatt tisztátalan, vagy messze úton van, készítse el a pászkát az Úrnak a második hónapban, a hónap tizennegyedik napján estefelé; kovásztalan kenyérrel s mezei salátával egye meg, ne hagyjon belőle semmit se reggelig, s ne törje meg csontjait; tartsa meg a pászka minden előírását. Ha azonban valaki tiszta is és úton sincs, s mégsem készíti el a pászkát: irtassék ki népéből, mivel nem mutatta be idejében az áldozati ajándékot az Úrnak; az ilyen ember viselje bűnét. Ha idegen vagy jövevény tartózkodik nálatok, a pászkát ő is annak törvényei és előírásai szerint készítse el az Úrnak: egy törvény legyen nálatok mind a jövevény, mind a bennszülött számára.” A Krónikák Második könyvében a 30. és a 35. fejezet is leírja a nép Pászka-ünneplését.

A Pászka-vacsora eredendően közösségi ünnep, legalább tíz férfi kellett a megtartásához, ezért gyakran több család együtt ülte meg. Jézus a tanítványok közösségével költötte el a Pászka-vacsorát.

Hogyan kapcsolódik össze a Vörös-tenger esemény a mi Húsvét éjszakai ünnepünkkel, hogyan válik a mi átváltozásunk szimbólumává?

Mi a Vörös-tenger történetét a Húsvét éjszakai ünnepen mint Jézus halálát és feltámadását értelmezzük: Jézus kivonulása az elnyelni akaró halál és bűn vizéből az életre. Ezt tesszük Jézussal a keresztségben. A régi embernek bennünk (a fáraónak) Krisztussal meg kell halnia (alámerülni a vízben), és ezzel az új ember Krisztussal új életre támad (újjászületik a keresztség vizében).

B.) Pászka-vacsora

A Pászka-vacsora leírásával lehetőséget kínálunk arra, hogy a szentírásolvasó kisközösség a Pászka-vacsora közös ünneplésével próbálja még élőbbé tenni a maga számára Jézus utolsó Húsvétját, az utolsó vacsorát.

A Pászka-vacsora itt következő leírása nem azonos a mai Széder estével, az a későbbi korokban kiegészült több olyan motívummal, amely eredetileg nem tartozott a Pászka-vacsorához.

A Pászka-vacsora leírása

Kellékek: *Biblia, terített asztal, gyertya, tányérok, poharak, bor, kis tálban sós víz, kovásztalan kenyér-macesz, salátalevél vagy petrezselyem, torma vagy retek, sült bárány.*

1. Kezdés

– Kézmosás, bebocsátás, fények meggyújtása, leülés.

2. Kiddus, az ünnepi dicsőítő ima

– Az első *pohár bor* kitöltése.

Mindnyájan kézbe veszik a poharat és azt mondják: „Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki teremtője vagy a szőlőtő gyümölcsének” – isznak.

– *Mindnyájan zöld salátát vagy petrezselyem zöldjét* mártanak egy tálkában odakészített *sós vízbe* és azt mondják: „Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki teremtője vagy a föld gyümölcsének" – esznek.

– Behozzák a három *maceszt.*

3. Hagada, beszámoló a kivonulásról

– Megtöltik a második *poharat*, de még nem isznak.

– Aki az asztalnál a *legfiatalabb*, megkérdezi:

Miért különbözik ez az éjszaka minden más éjszakától?

Miért esszük ezt a kovásztalan kenyeret?

Miért esszük ezt a keserű zöldséget?

Miért ünnepeljük ma este ezt a Pászka-ünnepet?

– A kivonulás történet felolvasása (Kiv 12-14):

(énekekkel változatossá téve, pl.: Énekelj az Úrnak: 36. o. Áldalak jó Uram; 41. o. Áldott legyen; 55. o. Az Úr jósága; 102. o. Halld Izrael; 108. o. Ímé, az Isten sátora; 109. o. Indulj meg; 156. o. Gyertek; 174. o. Mert Te Uram; 271.o. Zengd velünk; 272. o. Zsoltár; 280. o. Áldjátok; Áldott légy; 281. o. Bizakodjatok; 283. o. Irgalmas Istenünk; 371. o. Együtt fog)

– Behozzák a *húsvéti bárányt.*

– *Mind* kérdezik:

„Mit jelent a Pászka?"

A *házigazda* válaszol. (Kiv 12,13-14)

„Mit jelent a macesz?"

A *házigazda* válaszol. (Kiv 12,17-18)

„Mit jelent a keserű zöldség?"

A *házigazda* válaszol. (Kiv 1,14)

4. Hallel, az egyiptomi szabadulás hálaéneke (I. rész)

– *Mindnyájan* kézbe veszik a már megtöltött második *pohár bort*, miközben a *házigazda* elmondja a hálaimát (Zsolt 113-114).

– Ének: Énekelj az Úrnak (Énekelj az Úrnak 83. o.).

– Az ének után megisszák a második pohár bort.

5. Az étkezés ünnepi áldása

– Egy ima után a *házigazda* megtöri a *három maceszt* és *szétosztja.*

– Egy darab kovásztalan kenyérrel a kezükben *mind* ezt mondják:

„Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki megszenteltél minket parancsaiddal, és megparancsoltad nekünk a kovásztalan kenyér evését."

– *Mind* megeszik a kenyeret.

– *Házigazda*: „Vegyük a kovásztalan kenyeret és a keserű füvet, és fogyasszuk el, mint ahogy az Úr mondja: „Kovásztalan kenyeret és keserű füvet egyenek."

– *Mindnyájan* tormát vagy retket tesznek két kenyérdarab közé, összefogják a jobb kezükkel és azt mondják: „Dicsőség neked örökkévaló Istenünk, világ Királya, aki megszenteltél minket parancsaiddal, és megparancsoltad nekünk a keserű fű evését."

– *Mindnyájan megeszik a kovásztalan kenyeret a keserű fűvel.*

6. A húsvéti bárány elfogyasztása

– A *házigazda* felszeleteli a bárány sültet.

– Mindnyájan esznek.

7. Az áldás kelyhe

– Kitöltik a harmadik *poharat.*

Mindnyájan jobb kezükbe veszik a poharat.

– *Házigazda*: „Dicsőség neked, Urunk, Istenünk."

Mind: „Dicsőség legyen az Úr nevének, most és mindörökké."

– *Házigazda*: „Dicsőség neked, Urunk, Istenünk...aki jót teszel mindennel, aki táplálod az egész világot, melyet teremtettél."

Mind: „Dicsőség neked, Urunk, aki minden teremtményt táplálsz. Dicsőség neked, Urunk Istenünk, ég és föld Királya, aki teremtője vagy a szőlőtő gyümölcsének."

– *Mindnyájan megisszák a harmadik pohár bort.*

8. Hallel, a hálaima (II. rész)

– A *házigazda* elmondja a hálaimát (Zsolt 115; 118; 136).

– *Mindnyájan* dicsőítő vagy hálaénekeket énekelnek (lásd fenn az Énekelj az Úrnak c. kötet énekei között).

9. Utolsó áldás

– Megtöltik a negyedik *poharat borral*.

– Pohárral a jobb kezükben *mindnyájan* azt mondják:

„Dicsőség neked, Urunk, aki minden teremtményt táplálsz, Dicsőség neked, Urunk Istenünk, ég és föld Királya, aki teremtője vagy a szőlőtő gyümölcsének."

– *Mindnyájan megisszák a negyedik pohár bort*.

– *Házigazda*: „Áldjon és őrizzen meg titeket az Úr; ragyogtassa rátok arcát az Úr és kegyelmezzen nektek; fordítsa felétek arcát az Úr, és adjon békét nektek!"

– *Mind*: „Amen."

A Pászka-vacsora végén olvassuk el Márk evangéliumából az utolsó vacsora leírását (14,17-26).

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvanötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2009. márc. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető

Tarjányi Béla szakmai vezető

Bella Schagall

A széder

A Széder elkezdődik. Apa foglalja el az egész asztalfőt. Puha párnájára támaszkodva, csakugyan úgy ül, mint egy király a trónusán. Utána a többiek is helyet foglalnak. Lökdösődnek, maguk alá húzzák a széket, leülnek. Egyik-másik olyan magas párnára került, mintha a levegőben lebegne.

Elsőnek Apa emeli fel a szalvétát az előírásos ételekkel megrakott tányérról, és éles pillantást vet rá.

Mama feszülten nézi. Magában azt gondolja: – Nem hiányzik valami róla?

Apa ünnepi maceszát , mint az öreg háztetőt a moha, keserű fűszerek borítják, mellette kis halomban reszelt torma, egy sült tyúknyak, egy kemény tojás.

Lekerül a szalvéta az ugyanígy összeállított többi szédertányérról is.

– Arka, nekem adod a keserű füveidet? Jó? – kiáltja hirtelen Abrasa a bátyjának az asztalon át.

– Nahát, milyen utálatos vagy, másra se gondolsz, mint a hasadra, akár ünnepnap van, akár nem!

– Hát te, mit ugatsz még ünnepkor is, mint egy kutya? Csak a keserű fűszert kértem.

– Csak hogy teletömhesd magad, ha mással nem, hát tormával. Ismerlek. Ha-ha!

– Csönd legyen! – lép közbe Apa. – Mi történik ott? Töltsetek! Adjatok bort a vendégeknek.

Kézről kézre járnak a borosüvegek. Mindenki alig várja, hogy rá kerüljön a sor. A bor gyöngyözik, lecsöppen az abroszra.

– Nagyszerű bor, ugye? – Valaki már megkóstolta. – Bár olyan szerencsés lennék, amilyen édes ez a bor.

– Hm, hm, az Illés próféta pohara? Apa a fejét csóválja, a Mamám pedig megszólal: – Ebből az üvegből öntsetek, ez a jobbik.

Az asztal fölött átnyújtott borosüveg megbillen, és Illés próféta piros üvegserlege, amely mindeddig csöndben és elmerengve állt a helyén, csordultig megtelik borral. A bor pezseg. Szédül a fejem a poharakból felszálló erős illattól.

Hirtelen – szinte a lehajtott fejek közül – a Hagada lapjaiból könnyű szellőként az áldás első szavai kelnek szárnyra.

Megszokott helyemen ülök, Apa és Mama között. Apa párnái miatt még szűkebb a helyem, mint máskor. Meleget árasztanak, szinte fuldoklom tőle. Nehéz a fejem a bortól, a párnák hívogatnak, csábítanak, hogy fejemet a puha tollakra hajtsam, de nem tehetem, mert tudom, az első ima után Apa majd felém fordul, mintha nem is én tenném fel neki a „négy kérdést", hanem ő nekem. Már jelzi is.

– Nos ... a kérdések?

Egy csapásra csönd lesz. Mindenki engem néz. Arcomat elrejtem a Hagadában. Szemem előtt és a fejemben minden körben kavarog. Ujjammal követem a sorokat, szeretném a táncoló betűket rendbe rakni. Nyelek egyet, reszketek a saját hangomtól:

–Miben különbözik ez az éjszaka a többitől ... – Apa halkan súg. Mintha elfojtott nevetést hallanék az asztal túlsó végéről. Ez még nagyobb zavarba ejt. Kínosan haladok ugyan sorról sorra előre, de a kérdések összekeverednek. Pedig olyan jól megtanultam őket, és olyan sokat szeretnék kérdezni!

Alig mondom ki az utolsó szót, a megkönnyebbülés sóhaja száll fel. Mindenki felszabadult a feszültség alól, és beletemetkezik a Hagadába.

A hosszú asztal mozogni látszik, mintha kerekei volnának. Mindenki magában zümmög, meg akarja előzni a többit, szalad a szomszédja után. A hangok visszaverődnek az ablakokon, felkapaszkodnak a falakra és felébresztik az öreg Schneerson évek óta nálunk függő képét. Zöld szemével néz minket, minden hangra figyel, mintha ellenőrizni akarná őket. A másik oldalon az öreg reb Mendele sem függhet nyugodtan. Úgy látja az ember, hogy fehér köntösében, ősz szakállával elgondolkozva kilép a rámából, mintha őt hívnák a Hagadával. Hallgatóznak az üres falak, a mennyezet leereszkedik, hogy jobban hallja a Hagadát, s aztán minden szót magasba emeljen. Egyik lap következik a másik után. Permeteznek a szavak, mint a homok a sivatagban. Már az is fáraszt, ha csak a körülöttem ülőket nézem. Hol tartanak a Hagadában? Fivéreim, mint a száguldó lovak nyargalnak előre. Egyszerre csak – nem héberül – közbevág valaki – Hol tartasz, te haszontalan? Pár oldalt átlapoztál! – Mendel szidja Abrasát.

Kit akar becsapni? Hova sietnek valamennyien? Betűk és sorok halmozódnak hegyekbe, lépcsőn futnak le és fel. Eltévedek a Hagadában, babrálok a sárgult lapok között. Egy borospecsét alatt egy darabka tavalyi macesz tapad. Egyszerre csak egy rajzra találok: Széder-asztal, körülötte elgyötört arcú emberek. Szívem mélyéig megsajnálom őket. Itt vannak, ezek azok, a mi tiszteletre méltó nagyapáink és nagyanyáink. Milyen megviseltek, milyen soványak! Megsimogatom őket, lapozok tovább, egyik lapot a másik után fordítom, őket keresem mindenütt. A kis darabka macesz szétmorzsolódik a Hagadán, mintha a sivatag homokja csikorogna a talpam alatt.

– Szolgák voltunk – suttogom magamban.

A lapok sóhajtozni kezdenek. A fülekben sivatagi szél fütyül. Közelebb jönnek a kép halvány árnyai, a lélegzetüket érzem. Amint megérintem őket egy-egy szóval, kiöntik szívüket, szenvedéseikről mesélnek: hogyan vándoroltak a pusztában naphosszat, éjszaka, éveken át, víz és kenyér nélkül. Szívembe markol a szenvedésük. Hallom őket, amint mennek sóhajtva, lépésről lépésre, meggörnyedten. Vállam előrehanyatlik, mintha én is mély homokban vonszolnám magam. A szám egészen kiszáradt, alig tudok kinyögni egy szót, az ajkam összetapad, suttogok, a Hagada fölé hajolok, szeretnék belemerülni, nekivágni a hosszú útnak, vándorolni a többiekkel együtt, terhük egy részét levenni a vállukról. Hirtelen felvillan bennem egy gondolat: lehetséges, hogy gyerekek is voltak velük? Jaj, hogy sírhattak és panaszkodhattak!

Hol tartanak a többiek? Azt hiszem mind eltévedtek a szövegben. Nem érem utol őket soha! Hol tart Apa? Legjobb, ha rá hallgatok! A hangja nyugodt, úgy követik egymást a szavai, mint egyik lépés a másikat. Egyenes úton jár, vele akarok maradni. Hála Istennek, egy pillanatra megállt, lélegzetet vett.

– Most jön a tíz csapás! – Mutatja, hogy adjanak neki valamit, amibe beleöntheti a csapásokat.

– Víz ... Vér ... Békák ... Férgek ...

Úgy hangzik, mint a harangütés, amikor Apa mondja: Eltávoznak a csapások, egy-egy csöpp borba fojtva, mintha Apa minden egyes csapást a lehető legtávolabb akarna taszítani magától. Az egész poharát kiöntötte.

Bella Chagall: Égő gyertyák. Kossuth, 1994, 161-165.o.

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Izrael a pusztában (Kiv 16,1-3.6-12 és 17,1-7)

A.) Alapgondolat

A sivatag: kiaszott talaj és máladozó sziklák, élettelen messzeség, nyomasztó üresség. Életellenes tér, ellenséges, félelmetes, ijesztő, mint egy holdbeli táj, ami megtagadja az embertől az otthonosság érzését. Izzó hőség nappal, éjjel hideg, szomjúság, homokvihar, forró szél, mely minden élőlényt kiszikkaszt. Egyedüllét, határtalan sivárság. A sivatagban nincs az ember számára menedékhely, nincs segítsége, a lehetőségeinek végéhez ért, ki van téve a mindenütt leselkedő halálnak, az aszálynak, a szomjúságnak, a szomjhalálnak. Sehol nem tapasztalom meg olyan intenzíven a határaimat és az alapvető függőségemet, pl. egy vízforrástól.

Amilyen hosszan tartózkodunk a pusztában, annyira fogjuk érezni, hogy ott mennyire ki vagyunk szolgáltatva önmagunknak. Ott nem tudok elszökni önmagam elől. Mindaz, ami bennem van, vagy talán csak ami szeretnék lenni, előjön és szorongat engem. A puszta számomra az igazság helye és órája. Ki vagyok? Mire építem az életemet? Istenre? Vagy saját magamra?

Ettől válik a puszta lehetőséggé számunkra. Az öncsalások semmivé foszlanak. Életünk hamis istenei lelepleződnek. A birtok, a társadalmi tekintély, és mindaz, ami csak még lehetséges, hogy én legyek - azt itt mind el kell veszítenem. Sok minden, ami eddig fontos volt, nem lesz fontos többé. És így leszek én, ha a hallgatásba és a sivatag ürességébe helyezkedem, lassanként belsőleg is szabad, üres. Minden elhallgat, én magam is elnémulok és ezáltal befogadó

képessé válok. A sivatagban, ahol a halál közelében vagyok paradox módon újra közel kerülök az élethez. Az a hely, ahol olyan intenzíven megtapasztalom a tehetetlenségemet és függőségemet, mint sehol másutt, számomra ugyanakkor a szabadság helyévé válik. Megtanulok elhagyni, kilépni önmagamból és magamat az élő és jelenvaló Isten számára kinyitni és rábízni magam, hogy vezessen.

B.) **Kivonulás könyve: 16,1-3.6-12 és 17,1-7**

Éhség - manna

Kiv 16,1-3.6-12: **1** Majd elindultak Elimből, és az Egyiptom földjéről való kivonulásuktól számítva a második hónap tizenötödik napján eljutott Izrael fiainak egész sokasága a Szín-pusztába, amely Elim és a Sínai között van.

2 Zúgolódott ekkor Izrael fiainak egész közössége Mózes és Áron ellen a pusztában. **3** Azt mondták nekik Izrael fiai: »Bárcsak meghaltunk volna az Úr keze által Egyiptom földjén, amikor a húsos fazekak mellett ültünk, és jóllakásig ettünk kenyeret! Miért hoztatok ki minket ebbe a pusztába, hogy éhen veszítsétek ezt az egész sokaságot?«

6 Azt mondta erre Mózes és Áron Izrael valamennyi fiának:

»Estére megtudjátok, hogy az Úr hozott ki titeket Egyiptom földjéről,

7 reggel pedig meglátjátok az Úr dicsőségét!

Meghallotta ugyanis, hogy zúgolódtok az Úr ellen. Ugyan kik vagyunk mi, hogy ellenünk zúgolódtatok?«

8 Azt mondta továbbá Mózes: »Estére az Úr húst ad nektek enni, reggelre pedig kenyeret jóllakásig, mert meghallotta zúgolódásotokat, mellyel ellene zúgolódtatok. Ugyan kik vagyunk mi? Nem mi ellenünk irányul zúgolódástok, hanem az Úr ellen!«

9 Áronnak pedig azt mondta Mózes: »Mondd Izrael fiai egész közösségének: Járuljatok az Úr elé, mert meghallotta zúgolódástokat!« **10** Amikor aztán Áron Izrael fiai egész közösségének elmondta ezt, ők a puszta felé tekintettek, és íme, megjelent az Úr dicsősége a felhőben. **11** Így szólt ekkor az Úr Mózeshez: **12** »Hallottam Izrael fiainak zúgolódását. Mondd nekik: Estére húst fogtok enni, reggel pedig jóllaktok kenyérrel, hogy megtudjátok, hogy én, az Úr vagyok a ti Istenetek!«

Szomjúság - víz a sziklából

Kiv 17,1-7: **1** Aztán elindult Izrael fiainak egész sokasága a Szín-pusztából, állomásról-állomásra, az Úr parancsa szerint, és tábort ütöttek Rafidimban. Itt nem volt ivóvize a népnek. **2** Perbe szálltak ezért Mózessel, és azt mondták: »Adj nekünk vizet, hogy ihassunk!« Mózes

megkérdezte: »Miért pereltek velem? Miért kísértitek az Urat?« 3 A nép azonban szomjazott ott a víz hiánya miatt, és zúgolódott Mózes ellen: »Miért hoztál ki minket Egyiptomból? Azért, hogy szomjan veszíts minket, gyermekeinket és állatainkat?« 4 Ekkor Mózes az Úrhoz kiáltott: »Mitévő legyek ezzel a néppel? Kis híja, és megkövez engem!« 5 Azt mondta erre az Úr Mózesnek: »Vonulj el a nép előtt, végy magad mellé néhányat Izrael véneiből, aztán vedd kezedbe botodat, amellyel a folyóvízre ütöttél! Aztán jöjj, 6 és íme, én majd odaállok eléd a Hóreb sziklájára. Üss a sziklára, és víz fakad belőle, hogy ihasson a nép!« Úgy is cselekedett Mózes Izrael vénei előtt. 7 Azt a helyet pedig elnevezte Masszának és Meríbának, Izrael fiainak perelése miatt, és azért, mert kísértették az Urat, mondván: »Köztünk van-e az Úr, vagy sem?«

C.) Bevezetés

1. Impulzusok a gondolkodáshoz

a.) A sivatag

»Az elátkozott esztendőben történt, abban, amelyet a "Nap Lakomájának" neveztünk el, mert ebben az évben a nap kitolta a sivatag határait, sugarait ontva-zúdítva a homokra a csontok, a száraz cserjék, a döglött gyíkok áttetsző bőre és a tevék levásta, szőrré silányult füvek között. Ő, aki által a virágok szára épül, felfalta saját teremtményeit, és úgy trónolt elszórt tetemük felett, mint összetört játékai között a gyermek.

Kiszikkasztotta még a föld alatti tartalékokat is, kiitta a ritka kutak vizét. Kiszítta még a homok aranyszínét is, amitől a homok üres, olyan fehér lett, hogy ezt a vidéket Tükörnek neveztük el. Mert a tükörben sincs semmi, a magába fogadott képeknek sincsen se súlyuk, se tartamuk. Mert, akárcsak a sóstó, néha a tükör is gyulladásba hozza a szemet.

Ha eltévednek, ha belesnek ebbe a csapdába, amely még sohasem adta vissza zsákmányát, a tevehajcsárok eleinte nem ismerik fel, mert nincsen semmi ismertetőjele, és úgy vonszolják benne magukat, mint napon az árnyékukat, jelenlétük kísértetét. Lépre csalta őket a fény, ők azonban azt hiszik, hogy még mennek, s még az örökkévalóság torkában is azt hiszik semmi erőfeszítés nem használ a végtelen tér mozdulatlanságával szemben. Nem létező kutat keresve örülnek az üdítő alkonyatnak, holott ez az üdeség már csak hasztalan

haladék. Talán még panaszkodnak is, ó, együgyű teremtések, hogy az éjszakák lassan érkeznek, holott nemsokára oly sűrűn suhannak majd el felettük, mint pillák verdesése. És miközben rekedt torokhangon szidalmazzák egymást jelentéktelen sérelmek, igazságtalanságok miatt, nem sejtik, hogy számukra már igazság tétetett.

Azt hiszed, hogy errefelé sietnek a karavánok? Hagyj elmúlni húsz századot, aztán jöjj vissza, és nézd meg!

Időbe süllyedve, homokká változva, tükör felitta kísértetalakokként így fedetem fel őket én is, amikor meg akarván tanítani a halálra, atyám maga mögé ültetett, és kilovagolt velem.

"Ott, ni – mondotta – valaha kút volt."

Az egyik ilyen függőleges kürtő fenekén, amelyek olyan mélyek, hogy csak egyetlen csillag látja meg magát benne, még a sár is meg volt keményedve, s a befogott csillag kihunyt benne. Már pedig elég, ha egyetlenegy csillag hiányzik, hogy oly biztosan elpusztuljon útján a karaván, mintha tőrbe csalták volna.

A kút keskeny szája körül, mint valami elvágott köldökzsinór körül, valamikor hiába tolongtak emberek és állatok, hogy vérüket éltető vizet kapjanak a föld gyomrából. De a legserényebbek és leghozzáértőbbek is, akiket kötélen eresztettek le a kút fenekére, hiába kaparták-túrták a megkérgesedett földet. Elevenen tűre szúrt rovarként, amelyik a halál rángásai között szétszórta maga körül szárnyai selymét, hímporát és aranyát, egyetlen kiszáradt kúttól földhöz szegezve lassan már fehéredett a karaván a kifogott állatok, a kifosztott málhák, a kavicsként kiszórt gyémántok és a homokba süllyedő nehéz aranyrudak mozdulatlanságában.«

(Antoine de Saint Exupery: Citadella)

»Az a nyugati szél fúj, amely tizenkilenc óra alatt kiszárítja az embert. Nyelőcsövem még nem zárult teljesen össze, de kemény és fáj. Valami kapar benne. Nemsokára elkezdődik az a köhögés, amelyről beszéltek egyszer nekem - már várom. Nyelvem nehéz. S ami a legsúlyosabb: fényfoltokat látok. Amikor majd ezek a fényfoltok lángokká válnak, lefekszem.

Gyorsan megyünk. Fölhasználjuk a hajnal hűsét. Tudjuk, hogy mikor a nap erősen sütni kezd, már nem fogunk menni.

Már nincs jogunk hozzá, hogy izzadjunk. S ahhoz sincs, hogy várjunk. Ez a hűvösség: csak tizennyolc százalék a páratartalom. A szél a sivatagból jön. S ez alatt a hazug és gyöngéd simogatás alatt elpárolog a vérünk.

Az első napon egy kevés szőlőt ettünk. Három napja pedig egy fél narancsot és egy fél száraz süteményt. Milyen nyállal emésztettük volna meg a táplálékot? De nem érzek semmi éhséget; csak szomjúságot érzek. És most már mintha a szomjúságnál is jobban érezném annak következményeit. Torkom kemény. Nyelvem, mint a gipsz. Kínzó kaparás, számban rettenetes íz. A víz bizonyára meggyógyítaná őket, de nincs már emlékem amely fölidézné bennük ennek az orvosságnak az ízét. A szomjúság inkább percről percre betegség, percről percre kevésbé kívánság. Úgy tűnik a források és gyümölcsök már nem támasztanak bennem olyan gyötrelmes képeket. Elfelejtem a narancs fényes színét; elfelejtem lassan azt is, hogy szeretek valakit. Talán mindent elfelejtettem már...

Nincs bennem semmi más, mint nagy szárazság a szívemben. Össze fogok esni, és nem ismerem a kétségbeesést. Még csak nem is fáj. Kár: a fájdalom jó lenne, mint a víz. Az ember szánalmat érez maga iránt, és úgy sajnálja magát, mint egy jó barát. De nekem nincs már barátom a földön...

A sivatag ... én vagyok. Nem képződik bennem többé nyál, de nem képződnek kívánatos képek sem, amelyekért epekedhetnék. A nap kiszárította bennem a könnyek forrását.«

(Antoine de Saint Exupery: Az ember földje)

b.) Istennel találkozás a pusztában:

»El kell jutni a sivatagig és ott kell tartózkodni egy ideig, hogy befogadjuk Isten kegyelmét; ott üresedik ki az ember, ott dob ki magából mindent, ami nem Isten, ott üresíti ki teljesen lelke hajlékát, hogy minden helyet egyedül Istennek hagyjon. A pusztán átmentek a zsidók, Mózes is ott élt, mielőtt megkapta volna küldetését, Szent Pál, Aranyszájú Szent János is a pusztában készültek fel ... Ez elengedhetetlen ... Ez a kegyelem ideje, olyan periódus, amelyen minden léleknek szükségszerűen át kell mennie, ha gyümölcsöt akar teremni. Szükség van erre a csendre, összeszedettségre, minden teremtmény teljes elfeledésére; Isten így alapozza meg uralmát a lélekben és teszi

annak életét bensőségessé ... Később, a lélek pontosan olyan mértékben hoz gyümölcsöt, amilyen mértékben ez a belső ember kialakult benne. Ha a benső élet nulla, hiába minden buzgóság, jószándék, munka; mindez nem hoz semmi gyümölcsöt. Az ember csak azt adja, amije van. Csak ebben a magányban, ebben az életben, ebben az Istennel való magányban, a léleknek ebben az összeszedettségében ... adja Isten önmagát egészen annak, aki egészen Őneki adja magát ...«

(Charles de Foucauld, Puskely Mária ford.)

»Sivatag ... sivatag ... Sivatag!

Mikor ezt a szót kiejtem, érzem, hogy bensőmben egész valóm megrázkódik és útra kél, akkor is, ha testem mozdulatlanul egy helyben marad.

A bizonyosság megragadása ez, hogy Isten az, aki megment, hogy nélküle a „halál árnyékában" élek, és ha ki akarok jutni ebből a sötétségből, azon az úton kell meginduljak, melyet Ő mutat nekem.

A „sivatag, puszta" szavak többet mondanak a földrajzi kifejezésnél, mely képzeletünkben lakatlan, kiszáradt, terméketlen földdarab képét idézi föl.

Annak, aki hagyja magát a Lélektől vezettetni, aki megeleveníti Szavát, a „sivatag, a puszta" Isten csöndes keresését jelenti, „függőhidat", amit az Istenbe szerelmes lélek feszít saját gondolatai mélysége, a megkísértés szeszélyes, vad hasadéka, félelmei vad szakadéka fölé, amelyek mind Istenhez vezető útját akadályozzák.

Igen, szent az ilyen csöndes puszta; imádság minden más imádság fölött, mely Isten állandó jelenlétéhez vezet és az elmélyülés csúcsaira, ahol a végre megbékélt lélek annak az akaratából él, akit teljes odaadással, feltétlenül és örökre szeret.

A puszta az a hely, ahol bátorságot meríthetünk, ahol az igazat mondhatjuk, mert tudjuk, hogy Isten az igazság. A puszta az a hely, ahol megtisztulhatunk, s cselekvésre készülünk fel, mintha csak az az izzó parázs érintene, melyet az angyal helyezett a próféta ajkára.«

(Carlo Carretto: Városban pusztai magányod)

2.) Izrael a pusztában

a.) A manna-történet központi motívuma

A központi motívum (mint a pusztai vándorlás összes történetében) Izrael *zúgolódása*. Az Egyiptomból való kivonulás során Izrael eljutott a pusztába, és ott egy rendívül életveszélyes szükséghelyzetbe került. A zúgolódást ebben a helyzetben, mint a halálfélelem lázadó kiáltását lehet értelmezni, mint panaszt és egyben, mint vádat.

Érthető, hogy a szükséggel teli jelenből a múlt majdhogynem megdicsőült fényben tűnik fel: gazdag táplálék, életbiztonság, természetes halál. Ugyanakkor érthető az is, hogy tekintettel a pusztulás közeli látszatára, szemére veti a vezetőknek, akik a népet ebbe a szükséghelyzetbe vezették.

Ebben a helyzetben érthető, hogy a zúgolódásban maga a kivonulás népe a tét: Ha a zúgolódó nép azt mondja, hogy Mózes és Áron (Egyiptomból) ebbe a pusztába kivezette, akkor az azt jelenti, hogy az eddig megtett utat nem akarja elismerni Jahve tettének. Így a vezetők elleni zúgolódás mélyebb távlatot kap, végső soron Jahve ellen zúgolódnak.

Amikor Mózes erre rámutat, és ez ott rejlik korholó szavaiban, akkor elkülönül népétől. Jahvéból a zúgolódás nem vált ki korholást. Nem számítja ellene való bűnös lázadásnak vagy engedetlenségnek. A panasz és a vád a szükségből ered: csak aki már megtapasztalta a szükséget és a halálfélelmet és abból kiáltott, tudja a megmenekülést megtapasztalni.

Izrael zúgolódására a pusztában Jahve az élet ajándékával válaszol, amit, ellentétben az egyiptomi biztonságos élettel, nem kell rabszolgasággal megvásárolni. Jahvénak ez a segítsége a mindennapi kenyérrel újra akarja éleszteni Izraelben a hitet, hogy ő, Jahve volt az, aki népet Egyiptomból kivezette.

b.) A sziklából fakasztott víz

Ennek a történetnek is Izrael zúgolódása az alapmotívuma. Itt még erőteljesebben kitűnik a nép hitetlenségének motívuma, mint a manna-történetben. A nép a kivonulásra többé már nem úgy tekint, mint Jahve szabadító-megmentő tettére, és mint az életre vezető útra,

hanem mint Mózes önhatalmú tettére, és mint olyanra, amely a halálba vezet. A helyzet a pusztában nyilvánvalóvá teszi, hogy Izrael népe többé már nem bízik Jahvéban, hanem kézzelfogható biztonságot keres magának. Mózes is ennek a meggyöngült hitnek a hatása alá kerül, de azért mégis a nép nevében Jahvéhoz kiált. Segélykiáltása kifejezi a szomjazó, szenvedő néppel való szolidaritását.

És Jahve újfent nem dorgálással válaszol. Ebben a helyzetben is sokkal inkább arról tesz tanúbizonyságot, hogy „Én veletek vagyok", aki élő vizet ajándékozok nektek. Ez az élő víz az előjátéka, szimbóluma az élet ajándékának, melyet a Sínai útmutatásban kaptak.

A történet értelmét egy kérdésben foglalja össze a vége, amelyet utólagosan adtak a nép a szájába a Jahvéval való szövetséggel kapcsolatban: *»Köztünk van-e az Úr, vagy sem?«*Ez az a kérdés, amelyet a szélsőséges puszta-tapasztalatban mindig újra feltesznek: Valóban velünk van Jahve ilyen helyzetben? Valóban ő a mi Istenünk, ha nekünk ezt el kell szenvednünk? Hol volt Jahve, amikor Jeruzsálemet lerombolták és Izrael népét fogságba hurcolták ... stb. Úgy kell érteni ezeket a kérdéseket, hogy Jahve tetteivel és általuk a róla alkotott képpel kapcsolatban akarnak valamit leszögezni. Ott a pusztában még ez a fontos kérdés nem hangzik el. Izraelnek majd a pusztai vándorlás tapasztalata tanítja meg, hogy bajban az Úrhoz kiáltson. Mint ahogy végveszély idején Judit könyvében, vagy ahogy a későbbiekben a 107. zsoltár elmondja:

5 Éhséget és szomjúságot szenvedtek,
a lélek elepedt bennük.
6 De szorongatásukban az Úrhoz kiáltottak,
s ő gyötrelmükből kiragadta őket.
8 Áldják tehát az Urat irgalmasságáért,
az emberek fiaival művelt csodáiért,
9 mert a szomjazók elteltek
és az éhezőket eltöltötte minden jóval.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Csak vándorolunk az éjben	ének kottából	Áldjad én lelkem az Urat, 225. o., 5 p.
2. Bevezető beszélgetés ➤ Képmeditáció a sivatagról: sivatagi tájat ábrázoló képsort nézünk csendben ➤ Megbeszéljük a benyomásokat és asszociációkat ➤Odaképzeljük magunkat a képek nyomán a sivatagba: Milyennek észlelem ezt a pusztai vándorlást? Mit érzek, ha már hosszú ideje, talán napok óta kell ott vándorolnom? Mi történik ott velem? Milyen tapasztalatokat szerzek? Segítségül a gondolkodáshoz, lásd Impulzusok Bevezetés 1.	képmeditáció csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	sivatagot ábrázoló képek a képek letölthetők hozzá a Bibliatársulat honlapjáról: *www.bibliatarsulat.hu > Sivatagi táj* címszó 40 perc
3. Izrael a pusztában **A manna-történet és a vízfakasztás a sziklából tartalmi motívumai** 1. Elolvassuk mindkét szentírási szöveget, utána beszélgetés a megadott kérdések alapján: ➤Mindkét esetben milyen helyzetben találja magát Izrael? ➤Hogyan viselkedik? Meg tudom érteni ezt a magatartást? Én is hasonlóképpen reagálnék hasonló helyzetben? ➤Hogy értékeli a mindenkori szöveg ezt a magatartást? Ebben van különbség a két szöveg közt? Mit jelent ez a magatartás a kivonulás népének vonatkozásában? Hogy viselkedik Mózes a manna-történetben, és hogy a vízfakasztás-történetben? Hol szimpatikusabb nekem? ➤Miként reagál Jahve, és miként nem? Meglep engem az a reakciója?	a két szentírási részlet hangos felolvasása utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szövegek külön lapon tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 60 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
2. Elmélyülés és aktualizálás a *»Köztünk van-e az Úr, vagy sem?«* kérdéssel kapcsolatban: ➤Élethelyzetek Izrael életében és a miénkben, amelyekből ez a kérdés feltör? ➤Miért tartja a szöveg Jahvéhoz nem illőnek, kísértésnek ezt a kérdést? (Talán segít ebben a Jézus megkísértéséről szóló történettel való összehasonlítás: ”Ha Isten Fia vagy, akkor ...”) ➤Miért létfontosságú az, hogy ezt megkérdezik, és hogy zúgolódnak? ➤Mit kell Izraelnek megtanulnia a pusztai helyzet elszenvedésével? Mit kell megtanulnunk, főképp a mi puszta-helyzetünkben, hogy Isten megmentő tette többnyire nem függ kézzelfogható dolgoktól? Ld. Bevezetés, 2.		
4. Újra megnézzük a sivatagi képsort	csendes, egyéni gondolkodás	sivatagot ábrázoló képek, 5 perc
5.) Befejező ima, ének	kötetlen ima: könyörgés, bűnbánat, hálaadás, ahogy adódik	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvanhatodik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2009. jún. 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezetõ
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Isten uralmának életrendje
A tízparancsolat tanulmányozásának második része (Kiv 20,1-17)

A.) Alapgondolat

A tízparancsolat tanulmányozása során az előző részben annak keletkezésével foglalkoztunk, és visszahelyeztük azt az eredeti szövegkörnyezetébe. Ezt most még egy lépéssel megtoldjuk. Vajon Izrael sajátos, a Sínainál tapasztalt vallási élményéhez kapcsolódik? Ez Jahve közvetlen, pontosan szószerinti kinyilatkoztatása, ahogy ma ránk maradt? A szöveggel való behatóbb foglalkozásunk nyomán inkább egy későbbi keletkezési időt feltételezhetünk (kb. a 7. sz vagy a fogság ideje) és egy történeti fejlődés nyomán kialakult kompozíciót kell értenünk.

A mostani szöveggyűjtemény Kiv 20,1-17 nem megy vissza a mózesi csoport pusztai vándorlására, mert nem tükrözi a félnomád népek pusztai életmódját, hanem egy földművelő és kézműves kultúra miliőjét (tekintsünk csak a rabszolganők és rabszolgák motívumára, a jószágokra, a városkapun belüli idegenekre, a szarvasmarhákra és szamarakra). A szombat alapítása is a hét napos teremtés beosztásával egy későbbi keletkezési időre utal; a papi teremtéstörténet is, amely csak a fogságban jött létre, be lett ide illesztve. A tízparancsolat szövegkörnyezete a Kivonulás könyvében azt sejteti, hogy az isteni megjelenés történetébe utólagosan illesztették bele a tízparancsolatot és eredetileg nem tartozott a sínai elbeszélésbe.

Egy másik megfigyelés is hasonló következtetésre indít: az ÓSz további részeiben a tízparancsolatról való hallgatás. A bibliai hagyományban az ÓSz más szövegeiben nincs további vonatkozás a tízparancsolatra, csak a tízparancsolat alapelemeire találunk utalást (lásd Kiv 34,12-27 mint Óz 4,2 és Jer 7,9). Ez a hallgatás a tízparancsolatról még inkább megvilágítja, hogy a tízparancsolat az ősi, kezdeti időkben nem létezett.

A szövegben mutatkozó egyenetlenségek és kifejezésbeli különbségek is azt mutatják, hogy különböző elemekből tevődik össze: Először Jahve első személyben beszél, aztán harmadik személyben folytatja; a szöveg tiltások és parancsok keveréke; az egyes elemek feltűnő különbséget mutatnak a terjedelemben.

Mi az, amit a Kiv 20,1-17 mondani akar, mi a súlypontja a szövegnek? Hogy Jahve kiszabadította népét az egyiptomi fogságból és azért adott neki törvényt, hogy ezt a szabadságot meg tudja őrizni. A törvény út a szabadságban az életre. A törvény olyan, mint a kertnek a kerítés, nem korlát, hanem védelem.

A mai keresztény mondhatja azt, hogy mi közöm nekem ezekhez a régi dolgokhoz, hiszen Jézus is megmondta, új bor új tömlőbe való (vö. Mt 9,17). A törvény út, így beszél róla számtalan helyen az ÓSz. Amikor Jézus azt mondja, hogy én vagyok az út, az azt jelenti, hogy ő maga a törvény, és aki a törvény lényegét nem érti, az az új törvényt, Jézust sem fogja érteni. Tehát igenis nagyon fontos számunkra a törvény lényegének tisztázása. Természetesen más szemmel nézzük, Jézus nyomán nem a betűt, hanem a betű lelkét: „Ő tett minket alkalmassá arra, hogy az Újszövetség szolgái legyünk, nem a betűé, hanem a Léleké: mert a betű öl, a Lélek pedig éltet" (2 Kor 3,6). Jézus nem a szőrszálhasogató törvénytudók szemével tekintett a törvényre, akik már csak a kerítéseket látták, hanem újra az útra irányította az emberek figyelmét, az útra, amely a szabadságra, az életre visz.

B.) Szentírási szöveg: Kivonulás könyve 20,1-17

C.) Bevezetés

1.) A két hagyománygyűjtemény összehasonlítása

Kiv 20,2-17

2 »Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából.

3 Rajtam kívül más istened ne legyen!

4 Ne készíts magadnak faragott képet, és semmiféle képmást arról, ami fenn van az égen, vagy lenn a földön, vagy a föld alatt, a vizekben!

5 Ne imádd ezeket, és ne szolgáld őket, mert én, az Úr, a te Istened erős és féltékeny vagyok, és az atyák vétkét megtorlom gyermekeiken, és azok harmadik és negyedik nemzedékén, akik gyűlölnek engem!

6 De irgalmasságot gyakorlok ezer nemzedéken át azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsaimat.

7 Ne vedd hiába az Úr, a te Istened nevét: mert nem hagyja büntetlenül az Úr azt, aki hiába veszi az Úr, az ő Istene nevét!

8 Emlékezzél meg arról, hogy a szombat napját megszenteld!

9 Hat napon dolgozzál, és végezd minden munkádat!

10 A hetedik napon azonban az Úrnak, a te Istenednek szombatja van: semmiféle munkát se végezz azon se te, se fiad, se lányod, se

MTörv 5,6-21

6 `Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából.

7 Rajtam kívül más isteneid ne legyenek.

8 Ne készíts magadnak faragott képet, se hasonmást semmiről, ami fenn az égen vagy lenn a földön van, vagy a föld alatt, a vizekben lakik.

9 Ne imádd, s ne tiszteld ezeket, mert én az Úr, a te Istened, féltékeny Isten vagyok. Megtorlom az atyák gonoszságát fiaikon harmad- és negyedízig, mindazokon, akik gyűlölnek engem,

10 de irgalmasságot gyakorlok sok ezerízig azokkal, akik szeretnek, és megtartják parancsaimat.

11 Ne vedd hiába az Úrnak, a te Istenednek nevét, mert nem marad büntetlen, aki hiába veszi az ő nevét.

12 Figyelj a szombat napjára, hogy megszenteld azt, amint megparancsolta neked az Úr, a te Istened.

13 Hat napon dolgozzál, és végezd minden munkádat,

14 a hetedik nap azonban szombat, azaz nyugalomnap legyen az Úrnak, a te Istenednek tiszteletére. Ne végezz rajta semmiféle munkát,

rabszolgád, se szolgálód, se állatod, se a jövevény, aki a kapuidon belül van!

11 Hat nap alatt alkotta ugyanis az Úr az eget és a földet, a tengert, és mindazt, ami bennük van, a hetedik napon azonban megpihent, azért áldotta meg az Úr a szombat napját, és azért szentelte meg.

12 Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked!

13 Ne ölj!

14 Ne paráználkodj!

15 Ne lopj!

16 Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen!

17 Ne kívánd meg felebarátod házát!

Ne kívánd meg feleségét, se rabszolgáját, se rabszolganőjét, se marháját, se szamarát: semmijét se, ami az övé!«

se te, se fiad, se lányod, se rabszolgád, se rabszolganőd, se marhád, se szamarad, se bármi más állatod, se a jövevény, aki kapuidon belül van, hogy nyugodjék rabszolgád és rabszolganőd, éppen úgy, mint te magad. **15** Emlékezzél meg arról, hogy magad is szolga voltál Egyiptomban, s az Úr, a te Istened hozott ki téged onnan erős kézzel és kinyújtott karral; azért parancsolta neked, hogy tartsd meg a szombat napját.

16 Tiszteld atyádat s anyádat, amint megparancsolta neked az Úr, a te Istened, hogy hosszú ideig élj, s jó dolgod legyen azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked.

17 Ne ölj!

18 Ne paráználkodj!

19 Ne lopj!

20 Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen.

21 Ne kívánd meg felebarátod feleségét, se házát, se mezejét, se rabszolgáját, se rabszolganőjét, se marháját, se szamarát; semmit se, ami az övé.'

A tízparancsolat a Kiv 20,1-17 és MTörv 5,6-21 egész sorát mutatja a tartalmi és formai különbségeknek, egy tudatosan formált teológusi kéz nyomáról árulkodik mindkét gyűjtemény. Így vált a szombat parancsa a két gyűjteményben különböző megfogalmazásúvá: 1. A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Mivel az első teremtéstörténet (Ter 1,1-2.4) szerint Isten hat nap alatt elvégezte a teremtés művét és a hetedik napon megpihent, az embernek is ilyen ritmusban kell élnie. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmában részesedik (Kiv 20,11).

2. A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra is (MTörv 5,15). Ezt nem emberi erőfeszítés hozta létre, hanem Isten közbejötte valósította meg. Ezzel alapította, szabadította meg Izraelt és örök időkre egybe fogta. A szombatnak kell Isten ezen nagy ajándékát emlékezetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Meg is kell a szombatot tartania mindenkinek: az egész családnak, a szolgáknak, sőt az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából.

A tízparancsolat: Isten szava az emberi szóban. Emberi szó, amennyiben a tapasztalat alakította és a későbbiekben leírta, és a Jahvéban való hit formálta; a tízparancsolat nem, mint „szent szöveg" lett megőrizve, hanem újra és újra aktualizálták. De ugyanakkor Isten szava is, mert a Jahvéra való hagyatkozás és a vezetésének megtapasztalása hozta létre.

2.) Gondolatok a szombatról és a szombat szentségéről

a.) A parancs

A szabbat, héber szó, eredetileg „abbahagyni"-t, „elhagyni"-t jelent. Tehát a szombati nap az abbahagyás napja. Ezen a napon az embernek meg kell szakítania a munkát, szabaddá kell válnia a hétköznapi kényszerektől, mindent ott kell hagynia, ami a hétköznapok „mókuskerekében" tartja. A szombati nap szentsége pontosan ezt jelenti. Szent azt jelenti: elkülönített, kiválasztott. A szombati nap kiválasztott idő, kivonni magunkat a megszokott teljesítmény és célorientált tevékenységből, és a megszokásokból, az üdvös megszakítás napja, amely a teljeskörű megszakítással egy teret határol körül Jahvénak.

Különösen fontos a szombat parancsában, hogy nem csak Isten felé tesz jót a megtartásával, hanem jót tesz a szolgákkal, sőt az állatokkal is. Az egész teremtés részesedik az ünnepből. Úr és szolga egyaránt pihennek ezen a napon. Ezen a napon nem hajtják járomba az állatokat, hogy az ember érdekeit szolgálják. Ez a megszakítás maga után vonta aztán a szombat-év gondolatát is, amikor nem vetik be a szántóföldet. A szombat megszakítja az emberi kapcsolatokban

is az erőszakosságot, teret teremt arra, amit a héber Biblia salomnak nevez. A szombat kóstoló a mennyországból.

b.) A parancs alapítása

A szombat tulajdonképpeni jelentése az alapításból következik. És itt a két megfogalmazás nagy különbséget mutat:

A Második Törvénykönyvben a szombat Jahve szabadító tettéből fakadt a kivonuláskor. Mivel az ember rabszolgasága és kizsákmányolása Isten legmélyével ellentétes, kiszabadította népét Egyiptomból; és ezért akar ő ma is minden egyes teremtményt, embert vagy állatot, a hét egy napján szabaddá tenni, amikor nincs elnyomva és szolgaságba kényszerítve, amikor fellélegezhet, egy nap, amelyen Jahve szabadító életakarata teljesen hordozni tudja. A szombat az a nap, amelyen Jahve szabadító akaratára emlékezünk, hogy megszabadultunk a hamis istenektől és a kivonulás szabadsága szabad teret adott. A Második Törvénykönyv a szombattörvény alapításával fel akarja ébreszteni a szociális lelkiismeretet: Hagyjuk magunkat az úrszolga kapcsolatból kiszakadni?

A Kivonulás könyvében a szombat a teremtés művéből fakad; az ember részesedése Isten nagy szombatjában, amikor a teremtés műve befejeződött. Isten szombatja, amikor távolságot nyer művétől, kifejeződése annak, hogy ez a mű, így ahogy van, nagyon jó. Ha mi tehát szombaton ünneplünk, összhangban vagyunk ezzel a teremtésre mondott jóval. És ez azt jelenti, hogy abbahagyjuk a tetteknek és a terveknek a reménytelen kényszerét, nem nekünk kell megteremtenünk a világot, Isten már régen megtette. Megszabadulunk életünk félelmetes aggodalmaitól, amelyben úgy teszünk, mintha minden a mi tetteinktől függne. Belépünk a szombat nyugalmába és örömébe, a lét napjába és nem a birtoklásába és a tettekébe. A teremtéstörténetben Isten megáldja a szombatot és ezzel különösen gyümölcsözővé teszi. A szombat ünneplése különösen gyümölcsözőnek bizonyul életünkben, gyümölcsözőbbnek, mint a saját tetteink.

3.) Szombat Izraelben

Miért teljesen más a zsidók magatartása szombaton, mint nekünk vasárnap? Péntek este egy nagy izraeli szállodában voltunk. A vacsora idejére a hall megtelt ünneplő ruhás zsidó vendégekkel (nagyrészt

ugyanolyan turisták voltak, mint mi). Érezhető volt a frissesség, amit magukkal hoztak. Az asztalok fel voltak díszítve gyertyával, minden asztalon volt egy borosüveg, minden csupa várakozás volt. Először elhangzott a szombat köszöntése, aztán egy korty bor, és aztán következett a vacsora, természetesen egész este ünnepi hangulatban. Volt idejük. Senki nem rohant el valami fontosat elintézni. Egy héttel később, szombat este Jeruzsálemben egy nagy keresztény szállodában voltunk. Itt is összegyűltek a vendégek a vacsorára, de minden olyan megszokott volt: az ételek, a légkör, a hangulat. És noha egy csoport a mise előestéjét ünnepelte, semmi jel nem utalt arra, hogy ez egy különleges nap lenne, vagy várták volna.

Miért kevesebb a mi vasárnapunk, mint a szombat? Miért van a zsidókban, akkor is, ha nem ortodoxok egy más, egy mélyebb kötődésük a szombathoz, mint nekünk a vasárnaphoz?

(Limbeck: Aus Liebe zum Leben 1281)

4.) Szentírási helyek

A szombati nyugalomra vonatkozó szentírási helyek: Kiv 20,8; Kiv 31,12; Kiv 35,1; Lev 23,3; MTörv 5,12; Szám 28,9; Iz 58,13; Jer 17,19; 1 Makk 2,32

5.) Az Ünnep

Mindennek megvan az órája és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt. […] Ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak. Préd 3,1.4

S táncolt is Dávid - teljes erejéből az Úr előtt, közben egy vászon efód övezte. Így vitte fel Dávid és Izrael háza ujjongás és harsonaszó kíséretében az Úr ládáját. […] Akkor Dávid égő áldozatot és közösségi áldozatot mutatott be az Úr előtt, s mikor készen lett az égő áldozatnak és a közösségi áldozatnak a bemutatásával, megáldotta a népet az Úr nevében. Aztán az egész népnek, Izrael fiai egész seregének, a férfiaknak éppúgy, mint a nőknek, kiosztott egy-egy kenyeret, egy csomó datolyát és egy-egy mazsolás kalácsot. Ezután az egész nép hazament. 2 Sám 6,14-15.17-18

Mi az ünnep? Valami más. Valami, ami eltér a megszokottól, valami rendkívüli: csoda.

Vannak ünnepek az egyén életében, egy nép, egy ország életében, és vannak vallási ünnepek. Hogy az ünnep valóban ünnep-e, s nem csak hajcihő, nem az dönti el, hogy mekkora tömegeket mozgat meg, hanem hogy mennyire tud kiemelni a köznapi létezésből, milyen mértékben kapcsol össze egy magasabbrendű létezéssel, a természetfelettivel. Csakis ez az istenivel való összekapcsolódás teszi az egyébként lehetetlent lehetségessé: arra a szintre emeli fel, ahol minden olyan, „mint az első napon" (vagyis a teremtéskor), sugárzó, új és először és a résztvevő maga is a teremtés részesévé válik.

Tehát az ünnepben mindaddig, míg valódi ünnep, megvan valami a teremtésből.

Az ünnep lényegéhez tartozik a nyugalom (a teremtés hetedik napja). Mihelyt a természet jelei, a hagyomány és a szokás emlékezetbe idézi, az ember mindig újra képessé válik arra, hogy egy nem szokványos lét és teremtés részesévé legyen. Idő és ember ünnepivé válik, ÉS MEGÚJUL A FÖLD ARCA Zsolt 104,30.

Ünnepelni annyit jelent, mint ritmikusan visszatérő időközökben nyitott szeművé válni és ebben az állapotban közvetlenül szembetalálkozni azokkal a magasabbrendű valóságokkal, amelyeken egész létezésünk alapszik. - Ünnepelni annyi, mint visszatérni a bűnbeesés előtti, paradicsomi állapotba, amikor még nem hangzott el: „Arcod verítékével eszed kenyeredet." (Ter 3,19)

6.) Ne ölj

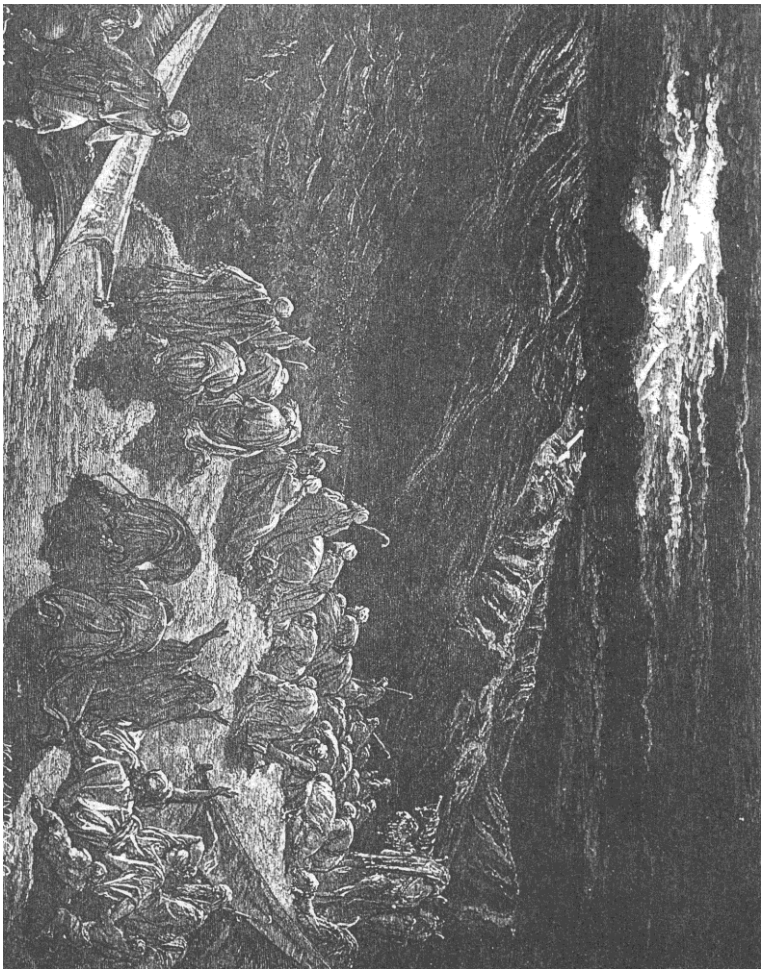
Vegyünk egy példát a „második tábláról" is és dolgozzuk fel azt. A parancs alkalmazási érvényességnek kérdése: A figyelmunket irányítsuk még egyszer az erkölcsi parancsok közötti összefüggésekre egyrészt, másrészt az Isten által lehetővé tett élet megtapasztalására.

Mit tilt a „Ne ölj!" parancs? Mit nem? A tízparancsolat utasítása megválaszolatlanul hagyja ezt a kérdést. Mert aki így kérdez, az az erkölcsi utasítás alkalmazási érvényességét körül akarja határolni, és ezzel nagy részben ki akarja magát vonni az élet iránti felelősség alól, amit a parancs kifejez. A specifikus erkölcsi utasítás pontosan az, hogy a követelésének alkalmazási érvényessége nyitott maradjon, és ezáltal az emberi lelkiismeretre apellál. Egészen más a bűnetőjogi rendelkezés. Az nem a lelkiismeretre apellál, hanem kazuisztikusan

megállapítja mi tényállás, milyen feltételek mellett milyen bűntetést von maga után. Így leírja például a Szám 35,20-30 egy konkrét agyonütés esetét; kazuisztikusan megállapítja hogyan kezeljék a gyilkosságot és hogy nem. A bűntetőjogi rendelkezés ismérvei mások, mint a lelkiismereti „Ne", hanem kazuisztikus „ha ...akkor". A „Ne ölj" tiltás felülírja a bűntetőjogi megengedést. Amikor bibliai történetben Nábotot „legálisan" meggyilkoltatja Áháb király, feleségével Jezabellel összejátszva (1 Kir 21) drasztikusan világossá teszi ezt.

Dehát akkor mi az alkalmazási érvényessége ennek a tiltásnak: „Ne ölj"? Meddig terjed a követelés? Ha a tiltás a lelkiismeret tiltakozására apellál, a válasz attól függ, hogy mihez igazítom a lelkiismeretem. Ezért ne csodálkozzunk azon, hogy a kérdés Izrael története során nagy pályát tett meg és különböző válaszok születtek rá. Nem abszolut érinthetetlen például a Kiv 21,22-ben a születendő élet, a Kiv 21,20-ban a rabszolgák élete, vagy a MTörv 7,1-4-ben az ellenség élete. A bibliában egy fejlődést állapíthatunk meg ebben, a belátás addig megy, hogy már a puszta harag vagy egy ember nevetségessé tevése annyi, mintha ölne (Mt 5,21). Végezetül a parancsok értelmezése közötti különbség az Isten-képből ered, akihez én a lelkiismeretem igazítom. Szűken vett értelemben Isten csak az élet Istene? Tehát akkor például csak az izraeliek életét akarja, az egyiptomiakét nem? Jahvén elgondolkodva, aki Izraelt a rabszolgaságból kiszabadította és utána gondolva a további tapasztalatoknak ezzel az Istennel, Izrael lassan-lassan felfedezi, hogy Isten mindenkinek az életét akarja, a bűnösét is, a rend megszegőjét is. A Jahvéban való hit elvezet annak belátására, hogy tulajdonképpen nincs értéktelen élet.
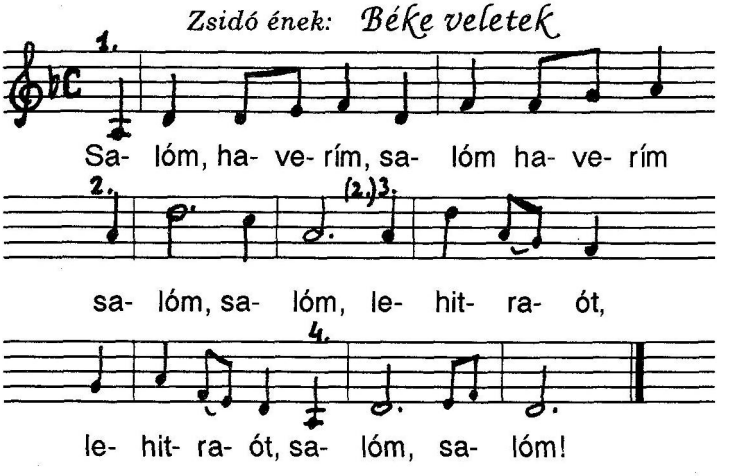
7.) ***1. Kép:*** *A törvény kihirdetése a Sínai-hegyen*
(Gustave Doré)

8.) ***2. Kép:*** *Mózes bemutatja Isten törvényének két kőtábláját*
(Gustave Doré)

9.) ***Ének:***

Béke [veletek], testvérek, béke, testvérek
Béke, béke, a viszontlátásra!
A viszontlátásra, béke, béke!

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Salóm, haverim	ének kottából	Bevezetés 9. 5 perc
2. Bevezető képmeditáció Mózesről a Sínai-hegyen ➤ A törvény kihirdetése a Sínai-hegyen ➤ Mózes bemutatja Isten törvényének két kőtábláját, Lásd Bevezetés 7. 8.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	15 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. A tízparancsolat - Isten szava az emberi szóban A tízparancsolat eredetének kérdése: A Kiv 20,1-17 szövegének megfogalmazása visszavezethető-e a Sínai-hegyig? A Kiv 20,1-17 szövegének és a szövegkörnyezetnek vizsgálata egyéni munkával és csoportos megbeszéléssel a következő kérdések alapján: ➤ Milyen utalások vannak a szövegben a tízparancsolat címzettjeinek élethelyzetére (pusztai félnomádoknak szól)? ➤ Egyöntetű-e a szöveg, vagy egyenetlenségeket mutat, amely egy hosszabb áthagyományozásra utal? ➤ Besorolható-e a tízparancsolat az eredeti Isten-megjelenések sorába? Törés nélküli az átmenet a két szövegfajta között? Az óravezető kiegészíti a tízparancsról való hallgatás és a szombat alapításáról szóló gondolatokkal, lásd Alapgondolat.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szöveg tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
4. A tízparancsolat két megfogalmazásának összehasonlítása Kiv 20,1-17, MTörv 5-26 ➤ A két megfogalmazás tartalmi és formai különbségeinek megkeresése Az óravezető kiegészíti a Bevezetés 1. alapján.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	táblázat Bevezetés 1. 20 perc
5. Gondolatok a szombatról és a szombat szentségéről A zsidó szombat és a keresztény vasárnap összehangolása: ➤ Impulzus a beszélgetés megindításához: „Szombat Izraelben” lásd Bevezetés 3. ➤ Gondolatcsere a mi vasárnap-problematikánkról	csoportos beszélgetés	

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
Szövegmunka két lépésben: ➤ A parancs tartalma és célja: Páros és csoportos beszélgetés a következő kérdésekről: Mi következik a Kiv 20,8-10 és a MTörv 5,12-14, a szombat parancsának tartalma után? Kinek van címezve a parancs? Mit kell és mit nem kell tennie? Mi a szombat parancsának sajátos célja? lásd Bevezetés 2/a.	Páros beszélgetés majd csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szövegek, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
➤ A parancs alapítása: Páros és csoportos beszélgetés a következő kérdésekről: Milyen alapítási különbségek vannak a Kiv 20, 11 és a MTörv 5,15 a szombat parancsában és mi az egyes alapítások sajátsága? Mit jelentenek az egyes alapítások a szombati parancs egészének megértésében? A szombat parancsának alapítása segít-e bennünket abban, hogy megértsük Jézus szombati tetteit, pl. hogy szombaton embereket szabadított meg a betegségükből, és helyre állította a teremtést? Lásd Bevezetés 2/b	Páros beszélgetés majd csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	táblázat, Bevezetés 3. jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
6. Ne ölj		
Bevezető beszélgetés Mit tilt a „ne ölj” parancs? És mit nem? A parancs hatálya alá tartozik-e a halálbüntetés vagy a katonai szolgálat vagy az abortusz?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc
Hasonlítsuk össze az erkölcsi utasítást a büntetőjogi rendelkezéssel: ➤ Olvassuk el a Szám 35,20-30-t ➤ Miben különbözik a „Ne ölj” tiltás a büntetőjogi rendelkezéstől? ➤ A különbség konkretizálására a vezető felolvassa Nábot szőlőjének történetét (1 Kir 21)		20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
➤ A különbség konkretizálására a vezető felolvassa Nábot szőlőjének történetét (1 Kir 21) ➤ A kérdés újra elővétele: Meddig terjed az erkölcsi parancs követelése? Mit tilt, és mit nem? A kritériumok kidolgozása, döntés a parancs követeléséről a különböző bibliai válaszok alapján: Egyfelől a résztvevők elolvassák a Kiv 21,20, a Kiv 21,22-24 és MTörv 7,1-4-t, másfelől a Mt 5,21-t ➤ Melyek azok az ószövetségi helyek, amelyek szerint a „ne ölj" parancs nem védi abszolút értelemben az élet? Hogyan magyarázza Jézus a parancs kötelezését? Honnan származik az értelmezés különbsége? ➤ Az utolsó kérésre adott válasz elmélyítése az óravezető által: A parancs követelésének kritériuma az Isten-kép; Jahve életakarása , mint a parancs hatótávolságának mértéke. Lásd Bevezetés 6.		
7.) Befejező elmélkedés Kérdések az egyéni elmélkedéshez: ➤ Meg tudom ünnepelni az Úr napját? ➤ Van rá időm? ➤ Tulajdonképpen képes vagyok erre a nagy lélegzetvételre? ➤ Ki tudom-e oltani magamban mindazt, ami hét közben űz és kerget, és pillanatról pillanatra elveszi tőlem az élet tejességének érzését? ➤ Engedek-e másoknak szabad teret magam körül erre a nagy fellélegzésre? ➤ Mit teszek azért, hogy a meggyötörteknek is ünnep legyen ez a nap? ➤ Van számukra időm? Az óravezető befejező gondolatai, lásd Bevezetés 5.	egyéni átgondolás, utána kötetlen ima: könyörgés, bűnbánat, hálaadás, ahogy adódik	kotta, gyertya, gyufa, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
6.) Befejező ének: Salom haverim		

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A Kivonulás könyvének teológiai és kompozíciós szerkezete és vezérmotívumai

A.) Alapgondolat

A Kivonulás könyve a ma előttünk fekvő formájában egy hosszú és bonyolult hagyományfolyamat és szerkesztői munka eredménye. Pontosan a régi kivonulás-történet továbbmesélése által a kivonulás alaptapasztalata mindig új megvilágításba került az adott kor és történelmi helyzet által. Így az eredeti történet vagy történet-komplexum bekebeleződött. A mai Kivonulás könyvét három nagy ősi hagyományrétegre bonthatjuk az időrendi és tárgyi felépítés alapján: 1. Az eredeti Kivonulás történet. 2. Ehhez hozzáfűzték a Sínai elbeszélést és egy csomó törvényszöveget valamint az egész Levitikuszt. 3. A pusztai vándorlás története, amely a sínai nomádok ősi helytörténete volt.

A Kivonulás könyve jól átgondolt felépítést mutat. Megmutatkoznak benne a kivonulás tapasztalatainak központi motívumai. A Kivonulás könyvének kompozíciós felépítését teológiai vázlatként felfogva nyomon követhetjük benne a fogságban lévők és a fogság utáni Izrael gondolkodását, amikor számára a kivonulás távoli valóságnak tűnt, amikor az identitásáért küzdött. Egyiptom elhagyása és a pusztai vándorlás nem számított csupán földrajzi értelemben vett helyváltoztatásnak. Izrael inkább kiválasztottsága jeleként értelmezte ezeket az eseményeket: az egyiptomi szolgaságból kiszabadulva arra kaptak Izrael fiai meghívást, hogy az élő Istent szolgálják. Ez az

Isten azt kívánta - ezt jelentette a "puszta"-, hogy Izrael adja föl viszonylagos létbiztonságát, és a kietlen pusztaságban egészen bízza rá magát Istenére. A kivonulás tehát "ősmintája" Isten üdvözítő tetteinek, az üdvösség művének, a pusztai vándorlás pedig előképe annak az útnak, amelyet Izraelnek a történelem folyamán végig kell járnia. Az üdvösség, amit Izrael megélt, ill. remélt, a szolgaságból való szabadulás volt, ill. ennek következménye. Ezért nem meglepő, hogy az Újszövetségben a Názáreti Jézus új Mózesként szerepel; megváltói tevékenysége is egy új kivonulás, amikor mint a hívő emberek vezére elsőként megy be az életre.

B.) Kivonulás könyve

C.) Bevezetés

A Kivonulás könyvének kompozíciós szerkezete

1,1 - 6,27	**IZRAEL A FÁRAÓ ELNYOMÁSA ALATT** A szabadulás bejelentése
6,28 - 11,10	**Csapások** (Harc Jahve és az istenek/bálványok között)
12,1 - 16,36	**A szabadítás végrehajtása**
17,1 - 24,11	**IZRAEL A SÍNAINÁL, ISTEN URALMÁNAK KIHIRDETÉSE**
24,12 - 31,18	**Megbízás a szentély építésére** (amellyel Jahve az ő Istenükké válik: 29,45)
32,1 - 34,35	**A szövetség megszegése és megújítása**
35,1 - 40,38	**A szentély építésének kivitelezése** **JAHVE NÉPE KÖZÖTT, KÖZÖSSÉGBEN AZ Ő NÉPÉVEL**

A Kivonulás könyvének középpontja

A történet lefolyása hét részre tagolható. A kompozíció középpontja a 4. rész, az „Izrael a Sínain". Ez a rész teológiailag is a középpontja a Kivonulás történetnek. Megmutatja, hogy a kivonulás mozgásának mi a vezérlője és alapja: Jahve szövetségben akar lenni népével, mint jó király, népe között akar lakni példaszerű életközösségben, és ezáltal akarja a világ számára kinyilatkoztatni uralmát. Noha Jahve az egész föld királya, mégis kiválasztott, elkülönített egy népet a világból, amely által ki akarta nyilatkoztatni, hogy mit jelent Jahve királyságában élni és ugyanakkor semmilyen más király alatt. Amikor Jézus később Isten országáról beszél és azt igehirdetésének középpontjába helyezi, továbbviszi a sínai elbeszélést. Jó, ha tudatosítjuk, hogy az Isten uralma, amit Jézus bejelentett a sínai eseménynél kezdődött.

Az 1-3 és az 5-7 rész szerkezete: Az három rész a középpont előtt és után a Kivonulás könyvében együtt egy nagyobb egységet alkot. Az 1. részben meghirdeti a szabadulást. A szabadságba való kivonulást a 3. rész mondja el. A kettő közé van beillesztve a csapások sorozata a 2. részben. A csapások hosszú felsorolása türelmetlenséget kelthet az olvasóban. Ennek a résznek késleltető szerepe van. A három befejező részben hasonló szerkezetet találunk. Az 5. részben Mózes megkapja Jahvétól a megbízást a pontosan, „égi mása alapján" leírt szentély elkészítésére; a 7. részben továbbviszi ezt a megbízást. A megbízás és a végrehajtás közé újra beillesztettek egy részt, amely késlelteti a végkifejletet. Ez a beillesztett rész a szövetség megszegésének és megújításának története.

3.) A szövetségkötés kezdete és vége közti feszültség íve

A Kivonulás könyve az „Izrael a fáraó elnyomása alatt" nagy témájával kezdődik és egy kontrasztképpel, „Jahve népének közösségében" képpel fejeződik be. A kezdeti jelenetet a fáraó uralja, fogságban tartja és akadályozza a nép életét. Az egész Kivonulás történet eredménye, hogy egy nép születik, amely szabadságban és testvéri együttélésben él, mert Jahve közte van. A Kivonulás könyve egy jelenetbe torkollik, amelyben a felhő, Isten jelenlétének jele, elhagy-

ja a Sínai hegyet és leereszkedik a szentélyre. Tehát a szentély együtt van, köztük van a sínai vándorlás során, így válik Izrael egyre inkább Isten népévé, Jahve hajlékává. Hogy mit jelent egész konkrétan a szövetségkötés kezdete és vége közti feszültség íve, azt egy ellentéten keresztül tehetjük nyilvánvalóvá. Izrael munkája Jahve szentélyének készítésekor: Izrael munkája Egyiptomban elidegenítő munka volt, kényszer alatt végezte, egy ellenséges nép körében, egy ellenséges országban, ellenséges urak alatt, ellenséges célokért; keserű a munka könnyek és szenvedés között, az öröm és a szabad önkifejezés pillanatai nélkül; az olyan munka, amely nem a szolidaritáshoz, hanem rivalizáláshoz, az egyik embernek a másik fölé kerekedéséhez vezet, szétrombolja a közösséget. A befejező kép ennek pont az ellentéte, amelyben szolidáris, felszabadult munka bontakozik ki a szemünk előtt. Mindenki, aki részt vesz a szentély építésében, önként, kreatívan és spontán teszi, „ahogy a szíve diktálja" (Kiv 25,2), azon képességeinek megfelelően, amelyet Isten Lelke ébresztett bennük (Kiv 35,30). A szolidáris munka létrehozza a szentélyt, amely az egész úton lehetővé teszi – Jahve által – a szabadság uralmának jelenlétét köztük.

4.) A kivonulás állomásai

1. Egyiptomban

Idegenben való rabszolgaság	↔	**felhívás az indulásra**
Elnyomás alatt nyugodt, fegyelmezett, fogva tartott, korlátozott, őrzött, gyámság alatt tartott, kihasznált, kívülről kormányzott, megalázott, önmagától elidegenített – viszont biztonságban és gondoskodnak róla		Mózesben egy impulzus ébred: van egy másik, új ország; van egy út a függőségből és a kiskorúságból; lehetséges a szabadság: „Menj én népem, menj ki Egyiptomból, én veled leszek; én minden időben „ott vagyok"(veled). Én vagyok (veletek), mint aki ott akarok lenni (veletek).
A nép nyög, sír, segítségért kiált – de alkalmazkodik, la-		„Láttam népem nyomorúságát Egyiptomban, hallottam

pul, saját félelmének a rabja, tehetetlen és rezignált.		kiáltását a munkafelügyelők kegyetlensége miatt, és ismerem szenvedését. Leszálltam tehát, hogy megszabadítsam az egyiptomiak kezéből”
Embertől való félelem (embertől való függőség, emberi bálvány)	↔	**és istenfélelem között**
a fáraó szolgálatában		vagy Jahve szolgálatában
Az én Egyiptomom		**Mózes bennem vagy mellettem**
ami megbénít, bilincsben tart, fogollyá tesz, elidegenít az élettől		aki a szabadságra hív
Kiv 1,1-22;2,11-14; 2,23-25		**Kiv 3,1-20;4,10-17; Csel 7,20-25**

2. A nehéz út a kitörésig és elindulásig

Az egyetértő megoldás keresése

Először félelmetes kísérlet a szabadság útjának megtalálásához, anélkül, hogy a hatalmasságokkal törésre kéne vinni a dolgot: Mózes kéri a fáraót, hogy engedje őket szabadságra. Ez a kompromisszumkereső kísérlet balul üt ki, a fáraó hatalma egyre nagyobb szerepet játszik.

A csapások kikényszerítik a kitörést

Először az egyiptomi robotfelügyelők mérnek rájuk csapást, és a nép számára egyre elviselhetetlenebbé válik az élet. A szó szoros értelmében maga a fáraó kényszeríti rá őket a sokkal inkább menekülésre hasonlító kitörésre, mint belső megfontolást követő indulásra.

Félelmek az új szabadságtól

De alighogy ezt az első lépést megtették a szabadságban, utolérik őket és kitör belőlük a régi függőségük: Egyiptom urai hirtelen Izrael mögött teremnek és kitör a pánik. Az új helyzetben bénító félelem lesz úrrá rajtuk.

Kiv 5-12

3. Veszély és megmenekülés a sástengernél

A szabadulás útján hirtelen minden oldalról szorongatva	↔	**kilátástalanságban a bizalom útján**
A szabadság veszélyes: a kitörők életveszélybe kerülnek: útjukat elzárja a tenger és Egyiptom urai a nyomukban vannak: előttük a vízhullámok, elsüllyedés, kilátástalanság, félelem - mögöttük az egyiptomiak áradata, a régi szorongások és félelmek amelyeket a nép magával hozott és mindezek elsodrással fenyegetik. A kilátástalanság megtapasztalása, a bekerítettség és körbe zártság: se visszatérni, se továbbmenni nem lehet.		Tudom, hogy eddig ebben az irányban eddig nem volt számomra út és ezentúl semmi ismertre nem tudom bízni magam. De most hinni akarom, hogy megyek a kapaszkodónélküliségbe, vízbe ugrom ... És akkor a szorongás és félelem kinyílik, és a kilátástalanság és úttalanság közepette egy új út nyílik.
Legszívesebben visszamennének	↔	**vagy bíznak a csodában**
„Miért is tetted azt, hogy kihoztál minket Egyiptomból? **12** Nem így hangzott-e a szavunk, amelyet mondtunk neked Egyiptomban: Hagyj minket, hadd szolgáljunk az egyiptomiaknak? Hiszen sokkal jobb volt szolgálni nekik, mint meghalni a pusztában!”		**„**Ne féljetek, várjatok csak, és meglátjátok az Úr üdvösségét, amelyeket ma cselekedni fog! Mert az egyiptomiakat, akiket most láttok, nem látjátok többé sohasem! **14** Az Úr fog harcolni értetek, és ti el fogtok némulni!”
Átkelés a Sástengeren	↔	**megmenekülés a Sástengernél**
Itt az átváltozás. Félelmet kelt, fájdalmas. Valaminek meg kell halnia. A réginek véglegesen meg kell halnia, a régi		Fellélegzés. Mögöttem elmerültek az egyiptomiak. Végre szabad vagyok. Előttem az élet: ”Énekeljünk az

embernek, a régi függőségeknek, a bennem lévő fáraónak.

Úrnak, mert fenségeset művelt, lovat és lovast a tengerbe vetett!"

Kiv 13,17-14,31; 15,1-21

4. Hosszú út a pusztában

A szabadság ünneplése és örömmámora: a puszta tapasztalata

Az egyiptomiak elmerültek a hullámokban. De még nincs itt az új ország. Az örömünnep után hirtelen üresség, irányt vesztettség, pusztaság mutatkozik. Lassú, fáradságos útkeresés egy ismeretlen földön.

Vándorolni a pusztában, szenvedni a nap hevétől, az éj hidegétől, szomjúság, egyedüllét, üresség, a semmi, kiszolgáltatva a saját ürességemnek, segítség nélkül; halál után, élet után?

Pusztaság: az igazság órája. Az igazi valóságom nyílik meg számomra: mint a por, széthullik a homlokzat, elfújják a csalódások. Egyáltalán mi marad belőlem? A puszta láthatóvá teszi kire is támaszkodom valójában. Valóban Istenre? Melyik Istenre?

A biztonságkeresés, az egoizmus, a félelem és a bírvágy	↔	**a szabadság és az önmagamról való lemondás között**
A pusztában nincs kenyér. Izrael egész közössége zúgolódik: Bezzeg amikor az egyiptomi húsosfazekaknál voltunk! Most meg az éhségtől meg kell halnunk.		A kenyér ajándéka: Manna
A pusztában nincs víz. A nép víz után szomjazik és zúgolódik Mózes ellen: Miért vezettél ide ki minket Egyiptomból? Kiv 16,1-17,7 (vö. hozzá Mt 4,1-11)		A víz ajándéka

5. Isten hegyénél, a Sínai hegynél

Isten uralma	↔	**veszély, újra szolgaságba esnek: az aranyborjú**
A „világi hatalmaktól” való szabadulás megpecsételése és felszabadulás Isten uralmára: „Ti magatok láttátok, mit műveltem az egyiptomiakkal, és hogyan hordoztalak titeket sasszárnyakon, amíg idehoztalak titeket magamhoz. Ha tehát majd hallgattok szavamra és megtartjátok szövetségemet, tulajdonommá lesztek minden nép közül – hiszen az egész föld az enyém –, és ti lesztek az én papi királyságom és szent népem”. (Kiv 19,4k)		Alighogy kijutott a szabadságra, visszajött a régi ember veszélye a hatalom és a nagyság álmával és a saját életrevalóságával. És Izrael ehhez az álomhoz elkezd létrehozni egy rendelkezésre nem álló istent az aranyborjú képében, amely az erőnek, a félelmetességnek és a hatalomnak a jelképe.
Izrael átveszi Isten uralmának rendjét (Tízparancsolat): Én megszabadítottalak benneteket - ezért éljetek szabadon, egyenlőségben és testvérként.		Izrael nem akarja, hogy őt egy Isten teremtse és formálja, hanem ő saját vágyaival és elhatározásaival akar formálni magának egy istent, aki az ő nagyság és hatalom utáni törekvésének a meghosszabbítása. De ez végül is visszatérést jelent az egyiptomi szolgaságba.
Mire épül az életem:		
Valóban Jahvéra,	↔	vagy **más istenekre** (1. parancsolat)?
aki engem az én Egyiptomomból megszabadított		
valóban Istenre építem az életem		vagy egy magam gyártotta, a **saját kívánságaimból és irányultságomból készített képre** (2. parancsolat)?
Kiv 19,1-20,21		**Kiv 31,18-32,20**

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: A vándor	ének kottából	Daloljunk az Úrnak, 170.o. 10 perc
2. A Kivonulás könyvének kompozíciós szerkezete lásd Bevezetés 1-3.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	tábla, kréta, ceruza, jegyzetfüzet 20 perc
2. A Kivonulás állomásai - az ember útjának állomásai önmagához és Istenhez Az óravezető előzetesen elkészíti a kivonulás állomásainak 5 plakátját, melyeken a fontosabb címszavak és állomások szerepelnek, lásd Bevezetés 4. A plakátokat egyenként kifüggesztjük és a plakátok segítségével, amelyek az uralom helye szerint jönnek majd sorban, tudja majd a csoport közösen elsajátítani a kivonulás útját. ➤ Kifüggesztünk egy plakátot, majd ezt követi a címszavak közös elolvasása és kiegészítése ➤ A feszültségek és konfliktusok kinyomozása a mindenkori kivonulás egyes állomásainak dinamikájában ➤ Ezt közösen a saját életünkre vonatkoztatjuk és átgondoljuk	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	5 plakát, lásd Bevezetés 55 perc
3. Amikor már minden plakátot kifüggesztettünk, még egyszer áttekintjük az egész kivonulás útját, az emberektől való félelemtől az istenfélelemig, a fáraó uralmától Isten uralmáig	a résztvevők ekkor kapják kézhez a plakátok teljes szövegét	a plakátok teljes szövege kicsiben fénymásolva 5 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. Egyéni átgondolás: ➤ Hol tartok én most ezen az úton? ➤ Melyik 5 állomás felel meg leginkább az én mostani élethelyzetemnek? ➤ Pillanatnyilag milyen összecsapás ingerel legerősebben? ➤ Hogy állok ezzel az úttal (Melyek a neuralgikus pontjai? Visszaesések? Ismétlődések? ...)	csöndes egyéni átgondolás a kérdések alapján	a plakátok teljes szövege kicsiben fénymásolva, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
5.) Befejező ima, ének: A vándor	az egyéni átgondolás után kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **Bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvannyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2009. dec. 8.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Félelem a jövőtől

A hírszerzők története (Szám 13-14; MTörv 1,6-8.19-46)

A.) Alapgondolat

Mind a magánéletünkben, mind egy nép, egy ország életében előfordul az a tipikus eset, hogy nagyon szeretnénk valamit, olyan dolgot, ami nagy változást hoz az életünkben. Aztán amikor ott állunk a megvalósulás kapujában, akkor megtorpanunk, hirtelen kétségeink támadnak afelől, hogy alkalmasak vagyunk-e, hogy az valóban jó lesz-e nekünk?

Néhány évi jegyesség után egy fiatal lány és egy fiú úgy döntött, hogy összeházasodnak. A taxiban ültek már, mentek a templom felé, amikor a forgalomban piros lámpát kaptak. És akkor a lány oldalt pillantott a fiúra, és megijedt: Valóban le tud majd élni egy életet ezzel az emberrel? És hirtelen azt gondolta, hogy most még nem késő, még ki lehetne ugrani ... És akkor a fiú megszólalt: »Most még nem késő, még ki lehetne ugrani!« Ettől végtelen nyugalom öntötte el a lányt, és rámosolygott a fiúra: »Én is éppen ezt gondoltam!« És nem ugrottak ki az autóból, mert azt gondolták, hogy ha a másik ennyire ugyanúgy gondolkodik, akkor talán mégis menni fog annak az életre szóló ígéretnek a teljesítése. Néhány éve ünnepelték az ötvenedik házassági évfordulójukat.

Úgy adódott, hogy Izrael vándorlása végén elérkezett az ígéret földjének határára, és már csak annyi feladata volt, hogy birtokba

vegye azt. Elküldte hát kémeit, hogy vegyék szemügyre (Szám 13-14) – ez lesz számára az utolsó kihívás. A hírszerzők visszatértek és beszámoltak a föld termékenységéről és megmutatták gyönyörű gyümölcseit. Mindnyájan tisztában voltak azzal, hogy milyen csodálatos dolog lenne ott lakni. És mégis megesett az, hogy a nép, amikor annak kockázatáról hallott, hogy a föld már lakott, újra félni kezdett.

A történetben ez a motívum tipikus az ember belső fejlődésében. Ha valami általunk akart dolgot közvetlenül magunk előtt, felnagyítva látunk, hirtelen túl nagynak tűnik számunkra, túl kockázatosnak és megújuló félelmek vesznek erőt rajtunk. Ez nyilvánvaló jele annak, hogy nem vagyunk elég érettek. Régi félelmeink új köntösben jönnek elő, hogy nem vagyunk elég nagyok, elég erősek, elég jók stb. Ha hagyjuk, hogy erőt vegyenek rajtunk ezek a félelmek, évekre tévutakra ítéljük magunkat, mint Izrael és értelmetlen dolgokra vesztegetjük az időnket. Vagy azt a lehetőséget választjuk, hogy Istenre bízzuk magunkat, és akkor minden menni fog. A vágyaink földjét, az ígéret földjét nem nekünk kell meghódítanunk, hanem ajándékba kapjuk; az esetleges nehézségeket nem a magunk erejéből kell legyőznünk, hanem Isten erejéből. Mindenek fölött tudatában kell lennünk annak, amit a későbbiekben Izrael mond:

„Kivezette népét ujjongásban,
választottait vigasságban.
Nekik adta a nemzetek országait,
elfoglalták a népek tulajdonát,
hogy megtartsák rendeleteit,
és kövessék törvényeit. Alleluja!” (Zsolt 105,43-45)

B.) Számok könyve 13-14

C.) Bevezetés

1.) Jahvista (Szám 13-14)

13,17 Elküldte tehát ezeket Mózes, hogy vegyék szemügyre Kánaán földjét és azt mondta nekik: »Menjetek fel a Délvidéken át, s ha feljuttok a hegyekre, **18** vegyétek szemügyre azt a földet, hogy milyen, meg a népet, amely lakja, hogy erős-e vagy gyenge, hogy számra nézve kevés-e vagy sok, **19** maga a föld jó-e vagy rossz, milyenek a városok, körülkerítettek-e

vagy kerítetlenek, **20** a talaj kövér-e vagy sovány, erdős-e vagy fátlan. Legyetek bátrak, s hozzatok nekünk a föld gyümölcseiből.«

22 Felmentek a Délvidékre, s eljutottak Hebronba, ahol Achimán, Sisáj és Talmáj, Enák fiai voltak. **23** Aztán elmentek a Szőlőfürt völgyéig, s levágtak egy szőlővesszőt a fürtjével együtt, s két férfi egy rúdon elhozta, és vettek a hely gránátalmáiból és fügéiből is.

(Visszatértek) és megmutatták a föld gyümölcseit **27** és elbeszélték, mondván: »Eljutottunk arra a földre, amelyre küldtél minket, s az csakugyan tejjel-mézzel folyó ország, amint ezekből a gyümölcsökből is látható, **28** de igen erős lakói, nagy és fallal körülvett városai vannak: Enák utódait is láttuk ott. **29** Amalekiták laknak a Délvidéken, hetiták, jebuziták, amoriták a hegységben és kánaániak laknak a tenger mellett és a Jordán folyó körül.«

30 Zúgolódni kezdett erre a nép Mózes ellen, de Káleb csendesítette őket, és azt mondta: »Csak menjünk fel, s foglaljuk el azt a földet, mert el tudjuk foglalni.« **31** Ám a többiek, akik vele voltak, azt mondták: »Semmiképpen sem mehetünk fel e nép ellen, mert erősebb nálunk.«

14,1 Jajveszékelve sírt emiatt az egész sokaság azon az éjszakán **4** Majd azt mondták egymásnak: »Állítsunk magunk fölé vezért és térjünk vissza Egyiptomba.«

(Kaleb azonban azt mondta:) **8** Ha az Úr kegyelmes lesz, bevisz minket rá, s ideadja azt a tejjel s mézzel folyó földet. **9** Ne lázongjatok az Úr ellen, s ne féljetek annak a földnek a lakóitól, mert úgy megehetjük őket, mint a kenyeret. Eltávozott tőlük minden oltalmuk: az Úr velünk van, ne féljetek!«

8 Ha az Úr kegyelmes lesz, bevisz minket rá, s ideadja azt a tejjel s mézzel folyó földet. **9** Ne lázongjatok az Úr ellen, s ne féljetek annak a földnek a lakóitól, mert úgy megehetjük őket, mint a kenyeret. Eltávozott tőlük minden oltalmuk: az Úr velünk van, ne féljetek!«

11 Így szólt ekkor az Úr Mózeshez: »Meddig gyaláz engem ez a nép, meddig nem hisz nekem, mindazon jelek ellenére, amelyeket véghezvittem előttük? **12** Megverem tehát döghalállal, s elpusztítom, téged pedig nagy és ennél erősebb nemzet fejedelmévé teszlek.«

2.) Papi irat (Szám 13-14)

13,1 Ekkor szólt ott az Úr Mózeshez: **2** »Küldj férfiakat, hogy vegyék szemügyre Kánaán földjét, amelyet majd Izrael fiainak adok, minden törzsből egyet-egyet, a fejedelmek közül.« **3** Megtette Mózes, amit az Úr parancsolt, s elküldte Párán pusztából a fejedelmi férfiakat...

21 Felmentek tehát, s kikémlelték a földet a Szín-pusztától kezdve egészen Rohóbig, amely Emát felé menet van.

25 Negyven nap múlva aztán, bejárva az egész vidéket, visszatértek a föld kémei, **26** s eljutottak Mózeshez és Áronhoz meg Izrael fiainak egész

gyülekezetéhez a Párán-pusztába, amely Kádesnél van. Beszámoltak nekik és az egész közösségnek. **32**Gyalázták Izrael fiai előtt azt a földet, amelyet megtekintettek, mondván: »A föld, amelyet bejártunk, elemészti lakóit, népe, amelyet láttunk, szálas termetű, **33** láttunk ott jó néhány szörnyet Enák fiaiból, az óriások nemzetségéből, akikhez képest mi olyanoknak látszottunk, mint a sáskák.«

14,1 Jajveszékelve sírt emiatt az egész sokaság azon az éjszakán **2** és Izrael valamennyi fia zúgolódott Mózes és Áron ellen: **3** »Bárcsak meghaltunk volna Egyiptomban, s bárcsak elpusztulnánk ebben a kietlen pusztában, s ne vinne be minket az Úr arra a földre, hogy magunk kardélre ne hulljunk, feleségeink és gyermekeink pedig fogságba ne jussanak! Nem jobb-e visszatérnünk Egyiptomba?« **4** Majd azt mondták egymásnak: »Állítsunk magunk fölé vezért és térjünk vissza Egyiptomba.«

5 Amikor ezt Mózes és Áron meghallották, arcukkal a földre borultak Izrael fiainak egész közössége előtt. **6** Józsue, Nún fia pedig, meg Káleb, Jefóne fia, akik szintén bejárták azt a földet, megszaggatták ruháikat, **7** s szóltak Izrael fiainak egész közösségéhez: »A föld, amelyet bejártunk, felette jó.

10 Amikor erre az egész közösség felkiáltott, és meg akarta kövezni őket, megjelent az Úr dicsősége a szövetség sátra felett, Izrael minden fia előtt.

26 Így szólt továbbá az Úr Mózeshez és Áronhoz: **27** »Meddig fog még zúgolódni ellenem ez a felette gonosz közösség? Hallottam Izrael fiainak zúgolódását! **28** Mondd meg tehát nekik: Amilyen igaz, hogy én élek – ezt üzeni az Úr –, olyan igaz, hogy amint szólni hallottalak benneteket, úgy fogok tenni veletek. **29** Ebben a pusztában fog heverni holttestetek. Senki, akit megszámláltak a húszesztendősök s az idősebbek közül, aki zúgolódott ellenem, **30** be nem megy arra a földre, amely felől esküre emeltem kezem, hogy lakóivá teszlek titeket, kivéve Kálebet, Jefóne fiát és Józsuét, Nún fiát. **31** Gyermekeiteket azonban, akikről azt mondtátok, hogy ellenség zsákmányává lesznek, beviszem: hadd lássák a földet, amely nektek nem tetszett.

3.) Második Törvénykönyv 1,6-8.19-46

Indulás a Hórebtől **6** »Az Úr, a mi Istenünk szólt hozzánk a Hóreben, és azt mondta: `Eleget voltatok már ennél a hegynél! **7** Forduljatok meg, és menjetek el az amoriták hegységére, s a többi helyre, amely annak közelében van: a Mezőségre, a Hegyvidékre, az Alföldre, a Délvidékre, a tenger mellékére, a kánaániak földjére és a Libanonra, egészen a nagy folyóig, az Eufráteszig. **8** Íme, mondom, nektek adtam azt: Menjetek be, és foglaljátok el azt a földet, amely felől megesküdött az Úr atyáitoknak, Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak, hogy nekik és utódaiknak adja.'

Hitetlenség Kádes-Barneában **19** Ezek után elindultunk a Hórebtől, és átmentünk azon a rettenetes és végtelen nagy pusztán, amelyet láttatok, az

amoriták hegysége felé vivő úton, amint az Úr, a mi Istenünk parancsolta nekünk. Amikor aztán Kádes-Barneába jutottunk, **20** azt mondtam nektek: Eljutottatok az amoriták hegységéig, amelyet az Úr, a mi Istenünk nekünk ad. **21** Lásd e földet, amelyet az Úr, a te Istened neked ad, menj fel, és foglald el, amint az Úr, a mi Istenünk atyáidnak mondta; ne félj és semmit se rettegj.

22 Erre valamennyien elém járultatok, és azt mondtátok: `Küldjünk el férfiakat, hogy vegyék szemügyre a földet, és mondják meg, melyik úton kell felmennünk, és mely városokba kell mennünk.' **23** Mivel tetszett nekem ez a beszéd, elküldtem közületek tizenkét férfit, egyet-egyet minden törzsből. **24** Azok el is indultak, felmentek a hegységre, és eljutottak egészen a Szőlőfürt völgyéig. Szemügyre vették a földet, **25** vettek gyümölcséből, s hogy megmutassák termékenységét, elhozták hozzánk, és azt mondták: `Jó az a föld, amelyet az Úr, a mi Istenünk adni fog nekünk.' **26** Ti azonban nem akartatok felmenni, hanem ellene szegültetek az Úr, a mi Istenünk szavának. **27** Zúgolódtatok sátraitokban, és azt mondtátok: `Gyűlöl minket az Úr. Azért hozott ki minket Egyiptom földjéről, hogy az amoriták kezébe adjon, és eltöröljön bennünket. **28** Hova menjünk fel? Maguk a kémek félemlítették meg szívünket, mert azt mondták: Igen nagy az a sokaság, termetre szálasabb nálunknál, a városok nagyok, és meg vannak erősítve az égig: az enakiták fiait láttuk mi ott.'

29 Erre én azt mondtam nektek: Ne rettegjetek, és ne féljetek tőlük. **30** Az Úr Isten, aki vezet titeket, maga fog harcolni értetek, mint ahogy Egyiptomban cselekedett mindenki szeme láttára. **31** A pusztában is – te magad láttad –, úgy hordozott téged az Úr, a te Istened, mint ahogy az ember szokta hordozni kicsi gyermekét, az egész úton, amelyen jártatok, amíg eljutottatok erre a helyre. **32** De még ekkor sem hittetek az Úrnak, a ti Isteneteknek, **33** aki előttetek járt az úton, és kijelölte a helyet, ahol sátraitokat fel kellett állítanotok, és éjszaka tűz által mutatta nektek az utat, nappal pedig felhőoszlop által.

34 Amikor aztán az Úr meghallotta siránkozásotokat, megharagudott és megesküdött: **35** `E gonosz nemzedéknek férfiai közül senki sem fogja meglátni azt a jó földet, amelyet esküvel ígértem atyáitoknak – **36** kivéve Kálebet, Jefóne fiát: ő ugyanis meglátja, és neki meg fiainak adom azt a földet, amelyet taposott, mert követte az Urat.' – **37** Nem is lehet csodálni a nép ellen való haragját, amikor még énrám is megharagudott az Úr miattatok, s így szólt: `Te sem mégy be oda! **38** Józsue, Nún fia, a te szolgád megy be helyetted. Biztasd őt, és erősítsd, mert ő osztja el sorshúzással azt a földet Izraelnek. **39** Gyermekeitek, akikről azt mondtátok, hogy fogságba kerülnek, s fiaitok, akik ma még nem ismerik a jó és rossz különbségét, azok mennek be; nekik adom azt a földet, s ők foglalják el. **40** Ti azonban forduljatok meg, s menjetek vissza a pusztába, a Vörös-tenger felé vivő úton!'

41 Erre ti azt feleltétek nekem: `Vétkeztünk az Úr ellen; felmegyünk és harcolunk, amint az Úr, a mi Istenünk parancsolta.' Amikor aztán felfegyverkeztetek, s a hegyre tartottatok, **42** azt mondta nekem az Úr: `Mondd nekik: Ne menjetek fel, s ne harcoljatok, mert nem vagyok veletek, hogy el ne hulljatok ellenségeitek előtt.' **43** Én szóltam, de ti nem hallgattatok rám, hanem szembeszálltatok az Úr parancsával, és felfuvalkodottan felmentetek a hegyre. **44** Erre kijöttek az amoriták, akik a hegységben laktak, felvonultak ellenetek, és úgy megkergettek titeket, ahogy a méhek szokták megkergetni az embert, és vágtak titeket Szeírtől Hormáig. **45** Amikor aztán visszatértetek és sírtatok az Úr előtt, ő nem hallgatott meg titeket, s nem akart figyelni szavatokra. **46** Így hosszú időn keresztül Kádes-Barneában maradtatok.

4/ a) Képek nyelve – Megesett-e már velünk életünk során olyan helyzet, amely nagy változást eredményezett és amelyre hosszú időn keresztül vágyakoztunk?

A résztvevők feljegyzik egy papírlapra, hogy milyen érzések voltak bennük a vágyott változás előtt és után:

változás előtt	változás után

A kihelyezett fotókból kiválasztják a résztvevők azt, amelyik véleményük szerint legjobban kifejezi az ő akkori helyzetüket, és utána megbeszélik.

4/b.) – *„A hívásnak a visszautasításában sok a bűn. Az első egy hitetlenség, egy bizalmatlanság a jó Istennel szemben. Mert a hívás az Istennek egy nagy ajándéka. Az tiszteletlenség, ha visszautasítom ezt az ajándékot. A hívás visszautasításában a kegyelmet is visszautasítom, pedig maga a kegyelem egy ígéret is. Milyen ígéret? Egy nagyobb istenlátás, nagyobb istendicsőség. Tehát a visszautasítás a helyes önszeretet ellen is bűn.*

Szóval ezeket így kidolgoztam, és arra az elhatározásra jutottam, hogy minden hívást szó nélkül, rögtön észreveszek és követni fogom." (l. Mócsy Imre SJ., Hagytam magam szerettetni, 28. o.)

5/ a.) A jövő kockázata – Vajon mi az oka a világ minden részén megfigyelhető elvándorlásnak? Sokféle oka lehet, hogy valaki ilyen nagy változásra szánja el magát. Az elmúlt évben Németországból pl. 53 000 ember vándorolt ki. Három megkérdezett közül az egyik azt mondta, hogy Németország frontország, tele van nukleáris fegyverekkel, rakétákkal, kémekkel, a másik azt felelte, hogy ha nem lesz háború, Európa maga fogja tönkretenni magát a mértéktelen, túlzott fogyasztásával, a harmadik pedig azzal indokolta a kivándorlását, hogy egyszerűen csak olyan helyen akar élni, ahol olyan hangosan kiabálhat, amilyen hangosan csak akar, anélkül, hogy a szomszédja szólna érte. Három extrém válasz? A kivándorlási hivatalok számára jól ismertek ezek az okok, amelyek valakit a hazája elhagyására késztetnek: a fegyverkezési versenytől, a munkanélküliségtől, a környezetszennyezéstől való félelem vagy egyszerűen egy kevésbé hektikus és nyomasztó élet utáni vágy.

Mindig ugyanaz történik – Egy nép életében sem lehetetlen hasonló helyzet. A népek vándorlása, vándorlási hulláma mindig újra bekövetkező esemény. De nem elég csupán arra hagyatkoznunk, hogy majd elmúlik ez a menekülési tendencia; mert ezekben sok tükröződik embertársaink jelenlegi alap-beállítottságából, és ez már fontossá teszi ezt a kérdést.

Izraelnek egy adott életszakasza meglepő aktuális jelentéssel bírhat számunkra is: Elérkezett az ígéret földjére való bevonulás pillanata; ez a pillanat Izraelt az elé a kérdés elé állítja, hogy ezt a jövőjére vonatkozó döntő lépést meg meri-e tenni vagy sem.

Nem véletlen, hogy Izrael történetének ez a része az Ószövetségben különböző változatokban található meg.

A nagyság problémája – A felderítők visszatérésének történetével az ígéret földjéről először az ún. jahvista szerző művében találkozunk, aki egy izraelita szerző a Kr. e. 10 századból. Az általa írt mű ma megegyezik a Mózes 5 könyvének egy részével. Leírja, hogy a tizenkét törzs Dávid és Salamon alatt nagyhatalommá vált. Nem sokkal ezelőtt még félnomád törzsekként vándoroltak be Kánaánba, és az első időben idegenekként éltek a nagy királyvárosok között, mint Jeruzsálem, Gézer, Megiddó, Bétsán vagy Hacor. Aztán Dávid és Salamon alatt hirtelen az ország uraivá váltak. Nem csak arra kellett

igent mondaniuk az izraelitáknak, hogy a királysággal a régi szabadságukat elvesztették, hanem arra is, hogy a letelepedéssel földművelővé kellett válniuk. Jahvéval, a pusztai Istennel paraszttá lenni?

Még további 400 évvel később is, Jeremiás idejében is voltak olyan emberek Izrelben, akik ősatyjuk utasítását követve éltek:

6 De ők így szóltak: »Nem iszunk bort, mert Jonadáb atyánk, Rekáb fia ezt parancsolta nekünk: `Ne igyatok bort soha, se ti, se fiaitok! **7** Házat se építsetek, magot se vessetek, és szőlőt se ültessetek, hogy ne legyen nektek! Hanem sátrakban lakjatok egész életetekben, hogy sok ideig éljetek a föld színén, ahol jövevények vagytok!' **8** Hallgattunk Jonadáb atyánknak, Rekáb fiának szavára, mindarra, amit parancsolt nekünk, hogy ne igyunk bort egész életünkben, se mi, se feleségünk, se fiaink, se leányaink; **9** ne építsünk házakat, hogy azokban lakjunk, és ne legyen szőlőnk, se szántóföldünk, se vetésünk. **10** Ezért sátrakban laktunk; hallgattunk rá, és mindenben úgy cselekedtünk, ahogy Jonadáb atyánk parancsolta nekünk. **11** Amikor azonban Nebukadnezár, Babilon királya felvonult az ország ellen, azt mondtuk: Jöjjetek, menjünk el Jeruzsálembe a káldeaiak hadserege elől és az arámok hadserege elől! Így telepedtünk le Jeruzsálemben.« (Jer 35,6)

Dáviddal és Salamonnal egy új életszakasz kezdődött Izrael életében. De valóban ebbe az irányba kell tovább mennie? Nem lenne jobb úgy, ahogy a múltban volt? Tört elő a kétkedés.

Ebben a helyzetben mondja el a jahvista szerző kortársainak a hírszerzők történetét. (A mai ószövetségi biblikus tudomány egyetért abban, hogy Mózes 5 könyvében Izrael története legalábbis két önálló írás egybefűzéséből jött létre. A nyelvi és a stilisztikai sajátságok alapján lehetséges ezt a két írást – az ún. jahvista és ún. papi iratot – viszonylag egyértelműen megkülönböztetni egymástól. Ezt a tudományos analízis alapján összeállított szöveget közöltük a Bevezetés1., 2. és 3. pontjában).

A nagyságtól való félelem – A feladat nagyságához, ami rájuk várt, úgy érezték, nincsenek ahhoz felnőve, ezért nem akartak tovább menni, inkább vissza szerettek volna térni Egyiptomba a húsos fazekakhoz, a szolgaságba! Valóban, el kell ismerni: A jövő, amely ezen a termékeny földön rájuk várt, nagyon ígéretes volt. De várt ott rájuk olyasmi is, ami túl nagy nehézségnek látszott: egy erős nép megerő-

sített városai, s ehhez még ráadásul az óriások! Olyan érthetetlen hát, hogy nem akartak továbbmenni?

És mégis – mondja a jahvista ezzel a történettel –, és mégis tévedés Izrael habozása. Atyáink ezzel eljátszották a jövőjüket! Isten kiszabadította őket Egyiptomból és mégsem bíztak a jövőben, ezért elkezdődött negyven éves bolyongásuk a pusztában. Fel kellett ismerniük, hogy most valami hasonlóan félelmetes dolog néz velük farkasszemet a jövő problémájában. Aki ebben a pillanatban nem Istenre tekint, az habozásával most is eltékozolja és elrontja a saját és népe jövőjét. Vajon a jahvista követelménye, amit az atyák tapasztalatából kortársai elé állít, csak nekik szól? Az, mint a Biblia üzenete, nem érvényes mindig?

Kérdés hozzánk – Milyen a mi jövőképünk: pozitív, negatív? A fejlődés, a gazdasági és technikai lehetőségek meghatározzák a további életünket. Ellene vagyunk ezeknek a jó lehetőségeknek? De a jó lehetőségek mellett ott a kockázat is: Tudjuk, hogy ezek az új technikai, ipari és gazdasági lehetőségek éppen hogy óriási fenyegetést is képeznek azzal, hogy összehangolt hatalmi csoportok fenyegető bástyái egyben.

Ez a kérdés. Ha mi csak a normál lehetőségeinkkel számolunk – mi az „egyszerű polgárok", akik a gazdasági, politikai és katonai nagyhatalmak szemében nem kevésbé idegennek és jelentéktelennek látszunk, mint a félnomád Izrael látszott a terület kánaáni városállamainak! – ha mi csak a saját lehetőségeinket tekintjük, lehetetlennek látszik, hogy egy másik jövőt, a jó jövőt keressünk. De a dolog azért nem ilyen egyszerű! Nekünk is fel van téve a kérdés, hogy vajon mi komolyan vesszük-e Istent? Felénk is elhangzik a kérdés, hogy mi vajon ragaszkodunk-e ahhoz, hogy Isten neve Jahve, azaz „Én vagyok, aki ott vagyok", vagy Emmanuel, azaz „Velünk az Isten".

Nemde azt jelenti ez, hogy a jövőbeli problémáinkat nem egyedül kell megoldanunk?

5/b.) Aki a jövőt befeketíti – Körülbelül 400 évvel később a hírszerzők történetét újra elmondták. Más hangsúlyokkal, mert közben változtak az idők és a körülmények. Jeruzsálem és Júda lakosainak legnagyobb része már 40 éve a babiloni fogságban él. Círusz idejé-

ben történt, hogy a babiloni birodalom összeomlott, és a foglyok hazatérhettek. Persze, aki Izrael spontán indulását várta, annak csalódnia kellett. Az elmúlt évtizedek során sokan megtelepedtek, a föld polgáraivá váltak. Megházasodtak Babilonban, gyermekeik születtek, tekintélyre és birtokra tettek szert. Ezért aztán először követeket küldtek hazájukba. Körül kellett nézniük, hogy a nagy lerombolás utáni negyven évben mi történt Kánaánban. A küldöttek nem túl örömteli hírrel tértek vissza. A templom romokban hevert. Jeruzsálem távol állt attól, hogy virágzó városnak lehessen nevezni, és a birtokviszonyok is gyakran zavarosak voltak. Végső soron csak a szegénység, munka és bosszúság várt azokra, akik atyáik hazájába visszatértek.

Ezek között a körülmények között mondta el újra a papi irat szerzője a hírszerzők történetét.

A hit „mégise" – A papi iratban az egész történet kezdeményezője Isten: a hírszerzők küldése (13,1-3), vezetés az ígéret földjén (14,3), Józsue és Káleb megmentése a megkövezéstől (14,10), és a bűntető ítélet Izrael fiai fölött (14, 26-31). A hírszerzők beszámolója – eleve gyalázkodásnak (13,32) minősül, mert csak negatívumokat tartalmaz.

Érdekes: Nem lehet a hírszerzőknek felróni, hogy nem hoztak magukkal jó hírt arról a földről, hanem sötéten festették le, azzal, hogy elmondták a benyomásaikat, azt, hogy ott talán a halál vár majd rájuk. Látszólag semmi pozitívat nem hoztak magukkal. Végül mégis kiderül, hogy az a hír, hogy ezen a földön csak a halál lenne a jövőjük, hamis. Nyilvánvalóvá válik, hogy Józsuénak és Kálebnek van igaza a „mégisben": A jövőnk ezen a földön nagyon jó.

Persze azt a jót, ami azon a földön van, meg kell először ismerni, és bevonulni arra a földre. Ez a felismerés rejtve marad azok előtt, akik egy ilyen kilátás ellen morognak és maradni akarnak, mert nem hiszik, hogy később Istennel minden jóra fordul.

A papi irat szerzője hallgatóitól egyáltalán nem kívánja, hogy rózsaszínben lássák a jövőbeni országot. Láthatjuk a sötétet is. A nehézségeket, amelyek léteznek, nem kell ártalmatlannak feltűntetni, még akkor se, ha azok az életszínvonal esését, sok energia befekteté-

sét, ráadásul a régi jog és birtokviszonyok veszélyeztetését jelentik. Ezekre mind igent lehet mondani, mert Isten csak azon a földön és csak azok között a körülmények között tud jó jövőt ajándékozni nekünk. És éppen ezért nem szűnik meg velünk élni. Egy kevésbé örömteli jövő is lehet jó jövő Istennel. Igen, egy kevésbé örömteli jövő is tud nagyon-nagyon jó időszak lenni, ha lehetséges a nagyhatalmaktól való függetlenségben élni.

A papi irat szerzőjének véleménye szerint szabaddá kell válnunk attól az igénytől, hogy mindig kedvező előrejelzéseket akarunk hallani, mert nem ezek garantálják a boldogságunkat. Ezt egyedül azzal indokolja, hogy Isten bennünket nem a pusztulásba, hanem az életre akar vezetni. Ezért jelentette ki az özönvíz után:

»Nem átkozom meg többé a földet az ember miatt: mert az emberi szív gondolata ifjúságától fogva hajlik a rosszra. Nem sújtom többé az összes élőlényt úgy, ahogy tettem. Amíg tartanak a föld napjai, meg nem szűnik többé a vetés és az aratás, a hideg és a meleg, a nyár és a tél, az éjszaka és a nappal.« (Ter 8,21-22)

5/c.) A múlt tapasztalatainak komolyan vétele – A deuteronomista szerző a hírvivők történetét írásműve elejére helyezi, és összefoglalása erről a történetről olyan, mint egy „anti-exodus". A nép parancsmegtagadása, hogy elfoglalja az országot, egy „anti-credoban" csúcsosodik ki: "Gyűlöl minket az Úr. Azért hozott ki minket Egyiptom földjéről, hogy az amoriták kezébe adjon, és eltöröljön bennünket" (1,27). A népnek nincs bátorsága („ Hova menjünk fel? Maguk a kémek félemlítették meg szívünket" 1,28), arra, hogy az ellenség túlereje ellenére az Úr hatalmas kezébe helyezze magát, aki erejét éppen az Egyiptomból való kivonulás során megmutatta. Evvel az ősi átoknak a mű elejére helyezésével a deuteronomista szerző kulcsot ad a kezünkbe, hogy Izrael miért játszotta el újra az országot: mert nem bízott igazán Istenben.

Lehetséges tehát, hogy közülünk sokan nem éreznek elég bátorságot a nehézségek és terhek elviselésére. Ezek ragaszkodnak ahhoz, hogy minden körülmények között ma akarnak jól élni. Látnunk kell, hogyan jutnak idáig. Téves dolog politikai és gazdasági álmokat

Istenre építeni. Nem csak mi gondolkodunk így. Már így gondolkodtak Izrael fiai is, mikor az országukat és népüket pusztulásba sodorták. Nekik, akik a királyság és Jeruzsálem pusztulásának múltbeli katasztrófájára rákérdeztek, egy harmadik bibliai szerző a Második Törvénykönyvben, ugyanabban az időben, mint a papi irat szerzője, újra elmondta a hírszerzők egy másik történetét. Azoknak, akik tanácstalanul visszamaradtak az országban, így szól a nép tagadásáról:

„Azt mondták: `Jó az a föld, amelyet az Úr, a mi Istenünk adni fog nekünk.' **26** Ti azonban nem akartatok felmenni, hanem ellene szegültetek az Úr, a mi Istenünk szavának. **27** Zúgolódtatok sátraitokban, és azt mondtátok: `Gyűlöl minket az Úr. Azért hozott ki minket Egyiptom földjéről, hogy az amoriták kezébe adjon, és eltöröljön bennünket. **28** Hova menjünk fel? Maguk a kémek félemlítették meg szívünket, mert azt mondták: Igen nagy az a sokaság, termetre szálasabb nálunknál, a városok nagyok, és meg vannak erősítve az égig: az enakiták fiait láttuk mi ott.'

29 Erre én azt mondtam nektek: Ne rettegjetek, és ne féljetek tőlük. **30** Az Úr Isten, aki vezet titeket, maga fog harcolni értetek, mint ahogy Egyiptomban cselekedett mindenki szeme láttára. **31** A pusztában is – te magad láttad –, úgy hordozott téged az Úr, a te Istened, mint ahogy az ember szokta hordozni kicsi gyermekét, az egész úton, amelyen jártatok, amíg eljutottatok erre a helyre. **32** De még ekkor sem hittetek az Úrnak, a ti Isteneteknek" (MTörv 1,25-33)

A jövő - Istenen múlik – Izrael népe már akkor, és aztán is a története során mindig ugyanazt a hibát követi el. Mindig újra meg kell tapasztalnia és megértenie, hogy Isten nem csak közli akaratát, hanem uralkodik is, gyermekeit minden nap az életre vezeti, és nekünk nem kell azon aggodalmaskodnunk, hogy vajon ez holnap valóban bekövetkezik-e.

Bizonyosak vagyunk abban, hogy ez soha nem azon múlik, hogy jövendő életkilátásainkat pozitívan vagy negatívan értékeljük. A kiküldött hírvivők közül nem mindegyik tér vissza szőlővel, gránátalmával és fügével. A kevésbé örömteli híreket hozókat is el kell fogadnunk. Ezzel azonban nem módosul az az alapvető tény, amely éppen az ősatyák valósága és az új szövetség tapasztalata: Hogy Isten itt és most gondol a mi életünkre. Az Őáltala teremtett világban mi mindnyájan emberként tudunk élni. Ha hiszünk ebben, akkor minden körülmények között kimondjuk Józsuéval és Kálebbel: „A föld felette jó". A jövőnk végülis nem a tettrekészségünkön, hanem a hitünkön

múlik, mert azt választ, hogy vagy elindulunk – vagy talán: megelégszünk – legalábbis mi – azzal, amink ma van.

Manapság sok visszatekintéssel találkozunk: Mi történt az Egyházzal 45 után, az ötvenes években, később, aztán a fordulat éve, 1989 után? Történelmi kutatások, adatok, személyes visszaemlékezések nyomán tudhatunk arról, mi tartotta életben az emberek hitét. Nem a reális valóság, hiszen semmi sem szólt amellett a kemény, majd a puha diktatúra éveiben, hogy valamikor egy jobb jövőre számíthatunk. Sokan nem is bíztak benne, és más országban keresték egyéni boldogulásukat. Sokan most is a „most akarok jól élni" fogságában élnek, és mindig az erre legkecsegtetőbb kilátást kínáló utat választják. A hívő ember sem látja rózsaszínben a világot, látja a nehézségeket is, de nem riad meg tőlük, mert tudja, hogy Isten segítségével képes legyőzni azokat.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Bizakodjatok, jó az Úr	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 281. o. 5 perc
2. A hírvivők történetének megközelítése **Képek nyelve**, lásd Alapgondolat, Bevezetés 4/a, 4/b.	egyéni gondolkodás, jegyzetelés, képválogatás majd csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	papírlap, lásd Bevezetés 4/a, ceruza, képek 30 perc
2. Szinoptikus összehasonlítás a jahvista és a papi irat között A különbségek bejelölése, megbeszélés az óravezető kiegészítéseivel, lásd Bevezetés 5.a.-b.	2-3 fős kiscsoportban, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szövegek külön lapon, lásd: Bevezetés 1-2 55 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. A deuteronomikus gyűjtenény Lásd Bevezetés 5. c.	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	szentírási szöveg külön lapon, lásd Bevezetés 3. tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc
4. Bízni az ígéretben: Az óravezető még egyszer összefoglalja a hírszerzők történetének lényegét és impulzusokat ad az egyéni meditációhoz. Mindhárom gyűjtemény közös kérdése a hírszerzők történetében: Hogy állunk az isteni ígéretekkel? Hiszünk abban, hogy Isten valóban az „ígéret földjére" akar bennünket vezetni, vagy a saját okosságunkban bízunk (katonai szándékok és félelmek, hiányzó garanciák ....)? Abban a helyzetben vagyunk, hogy Isten kegyelmi eszközeinek jeleit mindenekelőtt felismerjük (az ország termékenységét az óriási szőlőben)? Tudunk az Isten múltbeli nagy tetteire való visszaemlékezésből (egyiptomi szabadítás) reményt meríteni a jövőhöz? A hírvivők története elmondja nekünk, hogy Izrael hogyan játszotta el a jövőjét. Tudtunk belőle tanulni?	csoportos meditáció, csöndes egyéni átgondolás a kérdések alapján	középre helyezünk egy gyümölcsös tálat gyümölcsökkel 15 perc
5.) Befejező ének: Bizakodjatok, jó az Úr		kotta

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **Bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hatvankilencedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2010. márc. 15.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A honfoglalás (Józs 1-12; Bír 1)
Józsue könyve és a negatív birtoklista

A.) Alapgondolat

Józsue könyve egy mondatban összefoglalva hitvallás és tanúságtétel Isten megmentő szeretetéről, de egyben azt is elénk állítja, hogy a küzdelem az élet állandó valósága. Ahol nincs küzdelem, nincs változás, ahol állandóság van, ott nincs élet sem, az a halál. Ábrahám kapott egy ígéretet, amely úgy látszott Mózes vezetésével megvalósul: Ábrahám utódai, a választott nép bemehet az ígéret földjére, megkapja a megígért ajándékot. Láttuk az előző részben, hogy a választott nép számára milyen csalódást jelentett, amikor szembesült, hogy a neki ígért föld már lakott, Isten ajándéka nem úgy repül a szájába, mint a sült galamb, hanem küzdenie kellene érte. Nem bízott Istenben, hogy segíteni fogja őt ebben a küzdelemben, ugyanúgy, ahogy Egyiptomból kiszabadította, ezért ez a hitetlen nemzedék nem mehetett be az ígéret földjére, csak az utódaik. Józsue személyében a választott nép új nemzedéke egy új Mózest kapott, ez az új Mózes vezeti be őket a megígért új hazába. Hogy Józsue az új Mózes, több párhuzamos motívum is megerősíti: A Jordán vizének kettéválása (Józs 3-4) ugyanúgy, mint a Vörös-tengeré; „»Oldd le lábadról sarudat, mert a hely, amelyen állsz, szent!« (Józs 5,16) hangzik Isten angyalának szava Józsuéhoz, mint Mózeshez Isten szava az égő csipkebokorból: »Ne közelíts ide! Oldd le lábadról sarudat, mert a hely, amelyen állsz, szent föld!« (Kiv 3,5). Józsue megújítja az

Úrral kötött szövetséget és újra kihirdeti a Törvényt.

Józsue neve beszélő név: Jehosua = „Jahve az üdvösség,, számunkra sokat mondó név: Jehosua – Jehosuah = „Jahve szabadítás", melynek rövidített formája Jesua, vagyis Jézus neve. Józsue alakjának szembetűnő az újszövetségi párhuzama, főleg Máténál, aki Jézust mint új Mózest állítja a zsidók elé. A hegyi beszédben Jézus a hegyen új törvényt ad, új országba, Isten országába vezeti népét. Isten országának új valósága sem pottyan az ölünkbe, meg kell érte küzdenünk. Ez a küzdelem azonban nem olyan véres, öldöklő harc mások ellen, mint Józsue könyvében a választott nép honfoglalása, amely csupa harc és erőszak. A Krisztust követő élete is harc, de nem jár mások elleni erőszakkal. Hogy is mondja Szt. Pál a második korintusi levélben: „Mert bár emberek vagyunk, nem emberek módjára harcolunk. Harci fegyvereink ugyanis nem embertől származnak, hanem Isten által erősek az erősségek lerombolására. Harcunkkal leromboljuk a terveket, és minden magasságot, amely Isten ismerete ellen ágaskodik, és fogságba ejtünk minden értelmet, Krisztus iránt való engedelmességre" (2 Kor 10,3-5).

Az efezusi levélben pedig ezt találjuk: „Vegyétek fel tehát Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek. Úgy álljatok tehát, hogy *derekatokat övezzétek fel igazságossággal, s öltsétek magatokra a megigazulás vértjét!* **{Iz 59,17}** *Lábatok* saruja *legyen a béke evangéliumának hirdetésére való készség.* Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Vegyétek fel *az üdvösség sisakját* is, és *a Lélek kardját,* vagyis *az Isten igéjét.* Mindenkor esedezzetek a Lélekben, minden imádságban és könyörgésben, s őbenne virrasszatok teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentért, és értem is, hogy Isten adjon nekem szavakat, amikor megnyitom ajkamat, hogy bátran hirdessem az evangélium titkát, aminek hírnöke vagyok a bilincsekben is; hadd beszéljek bátran, amint kötelességem" (Ef 6,13-20).

B.) Szentírási szöveg: Józs 1-12; Bír 1

C.) Bevezetés

1.) Megközelítés: Harcolni kell

A mostani egységünkben sok a harc és az erőszak. Mivel az ilyen erőszakos cselekményeket tartalmazó szövegek természetesen szorongást keltenek a beszélgetőkben, és úgy érezzük, nem egészen esnek egybe a mi saját életvalóságunkkal, mielőtt a szöveggel kezdenénk foglalkozni, ajánlatos a résztvevőkkel egy kicsit saját tapasztalataikról beszélgetni erről a „harcolni kell" témáról. Mindenkinek az életében legalább egyszer előfordult már, hogy harcolnia kellett, valamit nem lehetett békés úton megvalósítani, elérni. Ezekben a küzdelmekben sérüléseket adunk és kapunk. Legtöbbször kicsit „meg kell halni" ahhoz, hogy valami új dolog megvalósuljon. Ha valaki becsületesen sorra veszi az élettapasztalatait, világossá válik, hogy nincs konfliktusmentes élet, hogy a konfliktusok hozzátartoznak az élethez, ha változást akarunk. Márpedig a változás nélküli élet meghal. Nem csak a rendkívüli, változást hozó élethelyzetek járnak küzdelemmel, hanem a mindennapi életünk is. A természetben vagy akár saját szervezetünkben a létért folytatott küzdelemből születik meg az egyensúlyi állapot, amit harmóniaként, egészségként élünk meg. A másokkal való kapcsolatunknak is fontos eleme a küzdelem. Az a párkapcsolat pl., ahol az esküvő után a felek kényelmesen hátradőlnek, hogy elérték céljukat, révbe értek, nincs több dolguk, előbb-utóbb tönkremegy. Mindennap meg kell küzdenem a saját önzésemmel, a másik önzésével a szeretetért, az esküvő nem cél, hanem kezdet.

2.) A honfoglalási szöveg elemzése

Józsue könyve, 1-12. fejezet – Az átlagos bibliaolvasóban Józsue könyvéről a honfoglalással kapcsolatban főleg a háborús beszámolók sorának képe marad meg. Ezek közül legismertebb Jerikó elfoglalása (Józs 6) a kémek történetével és a zúgó harsonákkal. Ha egyedül ezt vesszük csak figyelembe, meglehetősen egyoldalú kép alakul ki bennünk, holott Józsue könyve csak egy aspektusa a honfoglalásnak, hogy Izrael végül is megkapta az országot. Azt, hogy az egész egy rendkívül hosszadalmas folyamat volt és hogy milyen feltételekhez

volt kötve ez az „ajándék ország”, valamint hogy miért folytatódott az egyes törzsek leigázása, azt majd a Bírák könyve ecseteli csak.

A következőkben azonban vegyük szemügyre Józsue könyvének felépítését. Ezekkel a szavakkal kezdődik: „Mózesnek, az Úr szolgájának halála után történt, hogy az Úr szólt Józsuéhoz, Nún fiához, Mózes szolgájához” … (Józs 1,1)

Tehát egy vezetőváltás történt. Egy új korszak kezdődik, bár a folytatólagosság megmarad: Józsue Mózes szolgája, az Úr szolgájának szolgája, ezért ugyanúgy vele van az Úr. A Józsuénak mondott szavaiban megújítja az ország ígéretét (Józs 1,4) és a Józs 1-12-igben beteljesül ez az ígéret, melyet a dicsőséges befejezés fejt ki a Józs 11,16-12,24-ben.

3.) Munkalap

A Józs 1-12 tagolása

Józs 1	*Isten ígérete*: A nyugat-jordániai országok elfoglalása
2	A kémek története (Jerikó)
3	Jordán-csoda (vö. Vörös-tengeri csoda)
4	A 12 törzs 12 kövének etiológiája (gilgal = kőkör)
5,2-9	Az új nemzedék körülmetélése (eltávolítás = galal/Gilgal) „Egyiptom gyalázatának” eltávolítása. A körülmetélést a filiszteusok nem ismerik (1 Sám 14,6), tehát fontos momentum a honfoglalás előtt, hogy önmagukat az ott élő népektől látható módon is megkülönböztessék.
5,10-12	Pászka-ünnep (A Kivonulás tápláléka, a manna megszűnik)
5,13-6,27	Jerikó elfoglalása

Józs 7,1-8,29:	Ai elfoglalása (Ai = haai = romhalmaz, már romokban találták az izraeli törzsek, etiológia) „tarts megszentelődést”: Kiv 19,10.14.15; 1 Sám 21,5: mosakodás, ruha kimosás, nemi érintkezéstől tartózkodás, a háború Jahve ügye volt, ezért szentnek számított
8,30-35	A Törvény kihirdetése Szíchemben
9,1-27	Szerződéskötés a gibeonitákkal
10,1-43	Győzelem a déli szövetség fölött Napcsoda: Józsue imájának a meghallgatása és Jahve csodálatos segítségének bizonysága. Eredetileg az Igazak könyvéből vett idézet amelyet a 2 Sám 1,18 is idéz, verses darabok gyűjteménye lehetett, aki ide beiktatta összekötő, magyarázó kiegészítéseket tett bele: 10,12a.13ab.14
11,1-15	Győzelem az északi szövetség fölött (Hácor: Jábin!)
11,16-12,24	*Isten ígérete* beteljesült

Izrael törzseinek diadalmenete át a megígért országon mint kép kétségtelenül ellentétben van a Bírák könyvének bevezetésével, az mintha ennek a „helyesbítése” lenne.

4.) A „negatív birtoklista” elemzése a Bír 1-ben

Az ún. „negatív birtoklistában” (Bír 1) azok a városok (ill. egyes törzsek) vannak felsorolva, amelyeket Izrael nem tudott meghódítani. Ezekről azt mutatja a régi idők törzsi emlékezete, hogy Izrael egyes törzsei a hatalmas kánaáni városok között éltek és nem voltak elég erősek ahhoz, hogy végrehajtsák a saját elképzeléseiket, állandó külső nyomásnak voltak kitéve.

A megnevezett, el nem foglalt városok együttese két körnek fogható fel, az egyik a déli (Gézer – Sálebim – Ajjalon – Bétsemes – Jeruzsálem), a másik az északi (Dór – Megiddo – Tanák – Jeblaám – Betsán). A királyok korában a fő ellenfélnek számító filiszteusok is már a látóterünkbe kerülnek (Gáza – Askelon – Ekron). Ezeknek a városoknak köre egészen a királyok koráig kihatással volt Izrael történetére. Salamon nagyhatalma fogja megtörni a déli városkör vonalát. Ez azért volt lehetséges, mert az egymást keresztező déli és északi törzsek köre egy rövid időre nem tudott szövetségre jutni. A „negatív birtoklista" megőrizte az emlékezetét annak, hogy a honfoglalás egy hosszadalmas folyamat volt, mindenekelőtt pedig, hogy az egyes törzseknek ellenséges városok között, és a még lakatlan tájakon kellett letelepedniük; vö. 1 Kir 20,23: "Azt mondták erre a szíriai király szolgái uruknak: »Hegyi istenek az isteneik, azért kerekedtek fölénk.«"

Csak a későbbi időkben mutatkozik összegfogás a törzsek között és háborús összecsapás a kánaáni városokkal, főként ezekre reagál Józsue könyve.

Józse könyve és a Bírák könyve kétféle nézőpontból szemléli a saját „honfoglalását": Miközben Józsue könyve kiemeli, hogy az Úr állja az ígéretét és hogy az ország gyakorlatilag az övék, a Bírák könyve kiemeli, hogy ez az „országajándék" feltételekhez volt kötve. Ezek a feltételek pozitív formában hangzanak el: Izrael tegye azt, ami az Úrnak tetszik.

Persze ha azt teszi, „ami gonosz az Úr színe előtt" (Bír 2,11; 3,7; 4,1; 6,1), újra kánaáni elnyomás alá kerül, ahogy azt a Bírák könyvének kezdete már rögtön a kezdetén elővételezi a 2,1-5-ben: Mivel a nép megszegte az Úrral kötött szövetséget és szövetséget kötött a kánaánitákkal, a kánaániakkal való probléma sem politikai sem vallási szempontból soha nem fog megszűnni! A deuteronomista történeti szerzőt ez hangos sírásra fakasztotta (Bír 2,4).

5.) Az ún. „negatív birtoklista” a Bír 1-ben

18 Aztán Júda bevette Gázát, határával együtt, továbbá Askalont és Akkaront határukkal együtt. **19** Az Úr tehát Júdával volt, s ő elfoglalta a Hegyvidéket. A Völgy lakóit azonban nem tudta elpusztítani, mert azoknak sok kaszás-szekerük volt.

21 Benjamin fiai azonban nem pusztították el a jebuzitákat, Jeruzsálem lakóit, így a jebuziták ott maradtak Benjamin fiai között Jeruzsálemben mind a mai napig.

27 Manassze azonban nem törölte el Bétsánt, Tánákot és ezek leányvárosait, sem Dór lakóit meg Jeblaámot és Megiddót és ezek leányvárosait, így a kánaániak velük kezdtek lakni.

29 Efraim sem ölte meg azokat a kánaániakat, akik Gézerben laktak, hanem megtelepedett mellettük.

30 Zebulon nem pusztította el Keton és Naálol lakóit, hanem a kánaániak közöttük maradtak, és csak jobbágyaikká lettek.

31 Áser sem pusztította el Akkó, Szidon, Ahaláb, Akázíb, Helba, Áfek és Rohób lakosait, **32** hanem megtelepedett a föld lakói, a kánaániak között, és nem ölte meg őket.

33 Naftali sem pusztította el Bétsemes és Bétanát lakóit, hanem megtelepedett a föld lakói, a kánaániak között, a bétsemesiek és a bétanátiak pedig a jobbágyaik lettek.

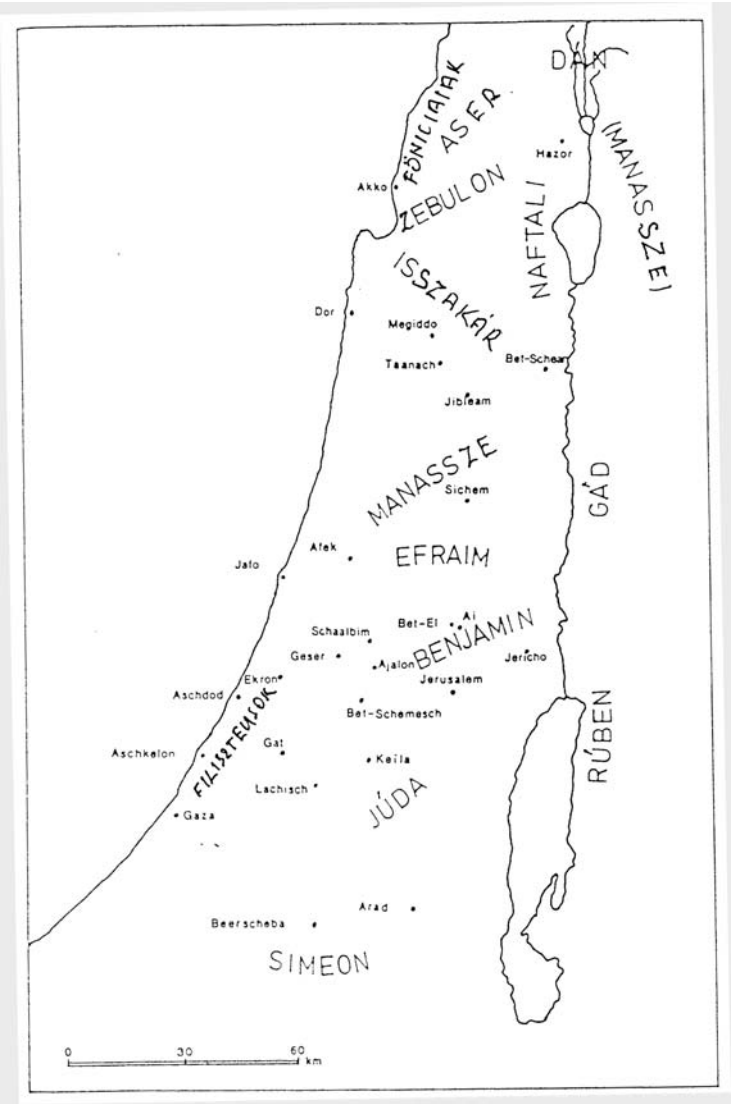
34 Dán fiait az amoriták felszorították a Hegyvidékre, és nem adtak nekik helyet, hogy lejöhessenek a síkságra. **35** Az amoriták a Háresz hegyen, Ajjalonban és Sálebímben laktak.

A „megalapítás” a Bír 2,1-5-ben

Erre felment az Úr angyala Gilgálból a Sírók-helyére és azt mondta: »Kihoztalak titeket Egyiptomból, és bevittelek arra a földre, amely felől megesküdtem atyáitoknak, s megígértem, hogy nem bontom fel szövetségemet veletek sohasem, csak ne kössetek szövetséget e föld lakóival, hanem rontsátok le oltáraikat. Ti azonban nem akartatok hallgatni szavamra. Miért tettétek ezt? Ezért nem akartam eltörölni őket színetek elől, hogy ők ellenségeitekké legyenek, isteneik pedig vesztetekre szolgáljanak.«

Amikor az Úr angyala elmondta ezeket az igéket Izrael valamennyi fiának, azok hangos sírásra fakadtak – **5** azért hívják azt a helyet Bókímnak (Könnyek-helyének) –, és áldozatokat vágtak ott az Úrnak.

6.) Izrael törzseinek szállásterülete (térkép)

DÁN
FÖNICIAIAK
ASER
Hazor
Akko
ZEBULON
NAFTALI
MANASSZEI
ISSZAKÁR
Dor
Megiddo
Taanach
Bet-Schean
Jibleam
MANASSZE
Sichem
GÁD
Afek
Jafo
EFRAIM
Schaalbim
Bet-El
Ai
BENJÁMIN
Geser
Ajalon
Jericho
Ekron
Jerusalem
Aschdod
Bet-Schemesch
FILISZTEAMOK
Aschkalon
Gat
Keila
RÚBEN
Lachisch
JÚDA
Gaza
Arad
Beerscheba
SIMEON
0
30
60
km

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Zengd velünk	ének kottából	Énekelj az Úrnak 271.o. 10 perc
2. Megközelítés: Harcolni kell **Bevezető beszélgetés** a.) Egyéni gondolkodás az alábbi kérdések alapján: ↘ Mikor voltam olyan élethelyzetben, hogy harcolnom kellett? ↘ Milyen helyzetet kellett feltétlenül megváltoztatnom? ↘ Milyen sérüléseket kaptam akkor? ↘ Ma visszatekintve ezekre, melyek voltak ezekből szükségszerűek, elkerülhetetlenek?	egyéni gondolkodás	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
b.) Az óravezető felkér valakit, hogy meséljen el egy ilyen helyzetet az életéből és beszélgessenek erről a következő szempontok alapján: ↘ Mikor az élet ellehetetlenül, abba nem szabad beletörődni. ↘ Mivel előzőleg az életet erőszakosan akadályozták, ez általában nem megy harc nélkül. Lásd még Alapgondolat, Bevezetés 1.	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	tábla, kréta 20 perc
3. A honfoglalási szöveg elemzése (Józs 1-12): a.) a résztvevők közösen elolvassák Józsue könyvének bevezetését a Szentírásban	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján (Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat), 5 perc
b.) A Józs 1-12 célzatos átlapozása: a felépítés áttekintése az óravezető információi alapján lásd Bevezetés 2. 3.		Szentírás, Munkalap Bevezetés 3. 20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. A „negatív birtoklista" elemzése a Bír 1-ben: A szöveg közös elolvasása után a résztvevők húzzák alá a térképen azoknak a városoknak a nevét, amelyeket a szövegben a „nem meghódított városok" néven találnak. Az információkhoz lásd Bevezetés 4. 5.	két fős, kiscsoportos munka, utána csoportos megbeszélés, a végén az óravezető kiegészítő információi	Munkalap 5. 6., színes rostirón 40 perc
6.) Befejező ima, ének	kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2010. jún. 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A „szent háború"
A megiddói csata és Debóra éneke (Bír 4-5)

A.) Alapgondolat

A szent háború

A mai nyugati civilizációtól már idegen a szent háború fogalma, nem is igazán értjük, hogy mitől lesz egy háború szent? A háború akkor szent a Biblia megfogalmazása szerint, ha Isten ügye. De hogyan válik Isten ügyévé egy háború? A természeti népeknél az ősöket tisztelték istenként. A korai kultúrákban is megtaláljuk ennek nyomait, hogy a meghalt uralkodó a későbbi korok kultuszában megistenült, lásd pl. Oziriszt. Így minden népnek saját istenei voltak (vagy ahogy Dániel fogalmaz, angyalai: Dán 10,13; 12,1). Istenek és népek érdekszövetségben voltak egymással, az isteneknek az volt az érdeke, hogy az őt tisztelő népet segítsék, mert ha a nép kihalt, beolvadt, nem volt többé tisztelőjük (Zsolt 115,17). Így a népek harcában az istenek is részt vettek, küzdöttek egymással. Ebben a felfogásban gondolkodik az ÓSz is, amikor a zsoltárokban Jahvét, Jákob v. Izrael Istenét a legfőbb Istennek nevezi (Zsolt 50,1; Zsolt 84,8; Zsolt 86,8; Zsolt 89,7; Zsolt 95,3; Zsolt 96,4; Zsolt 97,9; Zsolt 135,5)

Istent gyakran nevezi a Seregek Urának is a Biblia, (szabaoth héb. 'seregek'), Jahve (Elohim) neve főleg a próféták írásaiban gyakran összekapcsolódik a Seregek Ura névvel. Izrael törzsei voltak az Úr serege (Kiv 7,4; 12,41; vö. 6,26; 12,17.51; Szám 1,3.52), azzal összhangban, hogy Jahvét hadúrként képzelték el (vö. Kiv 15,3: „Az Úr

nagy harcos"; Szám 24,14; 1Sám 17,45; Zsolt 24,8: „Az Úr, a harcban verhetetlen"); vagy az égi lények jelentik a seregeket (angyalok v. csillagok; vö. Ter 2,1; Józs 5,14; Zsolt 103,21: „áldjátok az Urat, égi serege..." Az ÓSz-ben, miként a régi araboknál, a háborúnak, legalábbis a királyság előtti időkben vallási jellege volt. A háborúban Izraelnek az volt a kötelessége, hogy Jahve „izzó haragját" kitöltse az ellenségen (1Sám 28,18). Izrael fiai szentnek tekintették a háborút (Jer 6,4; Mik 3,5; Jo 4,9), kultikus tisztasággal készültek rá, így pl. tartózkodtak a nemi érintkezéstől (1Sám 21,6; 2Sám 11,11). Jahve, mint a Seregek Ura (szabaoth) maga adta a parancsot a háborúra (Iz 13,3; Jer 51,27), ott volt vagy ő maga, vagy a ládája Izrael fiaival a táborban (Szám 14,42; MTörv 23,15; 1Sám 4,7; 2Sám 11,11), és számba vette, vezényelte a sereget (Iz 13,4). Jahve volt Izrael hadijelvénye (Kiv 17,15), pajzsa és kardja (MTörv 33,29), harcosa (Kiv 15,3) és verhetetlen hőse (Zsolt 24,8). Maga harcolt Izrelért (Józs 10,14) azzal, hogy rémületet, zűrzavart támasztott az ellenség táborában, segített Izrael csapatainak (Kiv 23,27k.; MTörv 7,20; Józs 10,10 kk.; 24,12). A zsákmány átok alá esett, azaz Jahvét illette; Izrael háborúi Jahve háborúi (Kiv 17,15; Szám 21,14; 1Sám 18,17; 25,28), Izrael ellenségei Jahve ellenségei voltak (Bír 5,23.31). Később a királyok vezették Izrael harcait (1Sám 8,20); de előbb megkérdezték Jahvét, és áldozatot mutattak be (pl. 1Sám 14,37).

A kumráni iratokhoz sorolt Damaszkuszi irat is ismeri a szent háború fogalmát. Ez az irat tulajdonképpen egy háborús szabályzat, amelynek E. L. Sukenik először „A világosság fiaink harca a sötétség fiai ellen" címet adta. Azt a harcot írja le, amelyet a világosság fiai, vagyis a szekta tagjai fognak majd a végső időben folytatni az egész világ ellen. Ebben a küzdelemben nagy szerep jut a papoknak. Az irat szerzője előre megfogalmazza azokat a himnuszokat, amelyeket majd a győzelem kivívása után fognak énekelni (vö. Haag).

Az ÚSz-ben többé nem „szent" a háború, a háborúról alkotott elképzelés Jézus nyomán gyökeresen megváltozik. Jézus kijelenti, hogy Isten országa nem evilági ország, és nem is evilági „fegyverekkel" folyik érte a küzdelem, ahogy Szt. Pál megfogalmazza: "Vegyétek fel tehát Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek. Úgy álljatok tehát,

hogy *derekatokat övezzétek fel igazságossággal, s öltsétek magatokra a megigazulás vértjét! Lábatok* saruja *legyen a béke evangéliumának hirdetésére való készség.* Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Vegyétek fel *az üdvösség sisakját* is, és *a Lélek kardját,* vagyis *az Isten igéjét.* Mindenkor esedezzetek a Lélekben, minden imádságban és könyörgésben, s őbenne virrasszatok teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentért, és értem is, hogy Isten adjon nekem szavakat, amikor megnyitom ajkamat, hogy bátran hirdessem az evangélium titkát, aminek hírnöke vagyok a bilincsekben is; hadd beszéljek bátran, amint kötelességem" (Ef 6,13- 20).

B.) Szöveg: Bírák könyve, 4-5. fejezet

C.) Bevezetés

I.) A megiddói csata elemzése a Kison pataknál (Bír 4,1-24; 5,31c).

A Bírák könyve 4-5. fej. arról az ütközetről szól, amelyet az izraeli törzsi koalíció vívott a kánaáni kaszás szekerek ellen a Kison pataknál. Az esemény egy prózai gyűjteményben (Bír 4,1-24; 5,31c) és egy dalban (Bír 5,2-31b) maradt ránk. Mindkét gyűjteményt nagyon ősi hagyományként fogadják ma el, jóllehet a gyűjtemények mai formája viszonylag későinek mondható.

A először prózagyűjteményt vesszük sorra:

1. A tagolása

Bír 4,1-3	keret
4,4-9	Debóra és Bárák
4,10-16	Bárák és Sisera
4,17-22	Sisera és Jáhel
4,23k.;5,31c:	keret

A prózagyűjtemény három fő részre tagolódik, melyet két főszereplő fémlejez. A főrészeket mindig ugyanaz az ún. „detuteronomista keret" zárja, amely a Bírák könyvében újra meg újra előfordul.

2. A „deuteronomista keret"

A keret, amelynek sémájában elmondja a történetet, nagyon szépen megmutatkozik, amikor összehasonlítjuk a Gedeon-elbeszéléssel:

➢	Izrael fiai ismét azt cselekedték, ami gonosz az Úr színe előtt, (Bír 4,1; 6,1)
➢	Az Úr kiszolgáltatja őket egy idegen hatalomnak (Bír 4,2; 6,2-6)
➢	Ekkor Izrael fiai az Úrhoz kiáltottak (Bír 4,3; 6,7)
➢	Egy próféta vagy próféta asszony értelmezi az eseményeket az Úr szavával (Bír 4,5; 6,8-10)
➢	Az Úr szabadítót támaszt (Bír 4,6-9; 6,11-8,21)
➢	Az Úr megalázza Izrael ellenségét (Bír 4,10-24; 8,22-28)
➢	Az országnak ekkor évekre nyugalma van (Bír 5,31c; 8,28)
➢	Izrael fiai ismét azt cselekedték, ami gonosz az Úr színe előtt, (Bír 6,1; 8,33-35)

Ez által a séma által felismerhető, hogy a JHWH-tól való elpártolással Izrael az országot mindig újra kockára teszi, és ezáltal szükséghelyzetbe kerül. A deuteronomista szerző ennek a cselekménynek a sztereotíp visszatérésével egy ciklikus történelemképet állít az olvasó elé.

A visszafordulás az Úrhoz („az Úrhoz kiáltottak") persze mindig meghozta a megmentőt, ebben az esetben is (a deuteronomisták a fogság idején dolgoztak): ahhoz, hogy Izrael újra birtokba vehesse az országot, vissza kell fordulnia az Úrhoz. Egy ilyen történelemszemlélet Izrael egész történetét – egészen „az ígéret földjére" való bevonulástól – mint a sorozatos elpártolások történetét értelmezi, amely végül mindig katasztrófába torkollik. A deuteronomista szerző sémájával hangsúlyozza Isten túláradó szeretetét és türelmét, amellel népe felé fordul, amikor az segítségért kiált. Ez a bizalom az ország el-

vesztésének pillanatnyi veszedelme idején megerősítésül szolgál. Ez az egyik fontos célja a deuteronomista írásműnek. Közvetve pedig azt is kifejezi ezzel a sémával, hogy a Bírák könyvének szabadítástörténeteiben mindig „ugyanaz a nóta vége" – és az embernek végre ki kellene szabadulnia ebből az ördögi körből.

Ennek a történelemszemléletnek további súlypontja az a felismerés, hogy Izrael országát és jólétét *egyedül Jahve hatalmának* köszönheti. A deuteronomista itt is meghatározott sémát használ:

3. A „szent háború" sémája

Ebben a sémában Isten maga lép fel, mint „háborús hős", egyedül kezdeményez és egyedül vívja ki a győzelmet: „Így alázta meg Isten azon a napon Jábint" (Bír 4,23).

Az Úr segítsége nagyon jellemző módon történik. Mi, mai olvasók Józsue és a Bírák könyvének szabadításaiban többnyire az erőszakos oldalt vesszük észre. Ez az erőszak azonban egyáltalán nem maguktól az izraelitáktól ered, hanem az ellenség fenyegetése váltja ki, amelyet Jahve egyedül ver vissza, és az izraeliták soraiból szinte senki nem esik el. Mi, keresztények nem tudunk diferencálni, számunkra az erőszak az erőszak, elítéljük, és a szimpátiánk az áldozatot részesíti előnyben.

Le kell azonban szögeznünk, hogy az elbeszélő nem fárad bele annak hangoztatásába, hogy a győzelmet nem valaki, nem egy ember, hanem egyedül Jahve vívja ki. Az ellenség hatalmát óriásinak festi le (pl. Bír 7,12), saját erejüket pedig egészen csekélynek ecseteli. A győzelem dicsőségét többnyire embertől várjuk el, hogy vigye dicsőségre az Úr ügyét, mint pl. a Debóra éneke megátkozza Meróz földjét "mert nem segítettek az Úrnak" (Bír 5,23). Így aztán senkinek sem támad az az ötlete, hogy egyedül is van annyi ereje, hogy sikerre vigye ügyét. Ezt az elbeszélő egyértelműen világossá teszi. Így kapja Gedeon is a felszólítást arra Jahvétól, hogy a 32 000-es midiáni sereggel szemben saját hadseregét 300 főre csökkentse (v.ö. Bír 7,2).

Az ellenséges erőszaktól való szabadulást egy bizonyos séma szerint mondja el. A „szent háborúnak" a következő elemekből kell állnia:

- Az Úr egy karizmatikus szabadítót támaszt
- A szabadító hadba szólítja a konfliktusban érdekelt környező törzseket
- Az Úr (a sereg segítségével) csodás módon csapást mér az ellenségre
- A zsákmány átok terhe alatt az Úré
- A szabadító betöltötte feladatát, a sereg feloszlik

Így honosodott meg a félre érthető „szent háború" név.

A félreérthetőség miatt néhány észrevétel:

Akkoriban minden háború „szent háború" volt, a mai felosztásunk a profán és vallásos dolgok között nem létezett. Ebben a perspektívában nem csak Jahve háborúja, hanem az asszírok háborúja is ugyanazt jelentette.

A „szent háború" sémája nem csak a deuteronomista szerző specialitása, a lényegesen korábbi, jahvista szerző által írt Vörös-tengeri történetben ugyanúgy megtaláljuk, hogy Jahve Izraelért harcolt (Kiv 14).

4. Észrevételek a szöveghez

2. vers: „Jábin" nevével csak a Bibliában találkozunk. Mivel Kánaán az egyes városállamok változó koalíciójából állt, igazából nem illeti meg a „kánaán királya" cím. Kétségtelen – az ásatások is azt bizonyították –, hogy Hácor a Kr. e.-i 13. században ténylegesen a legjelentősebb és legnagyobb palesztínai város volt. Sem Hácor, sem Jábin az elbeszélés folyamatában – a „deuteronomista kereten" kívül – nem játszik szerepet. A tulajdonképpeni főszereplő, mint Izrael ellenfele, „Sisera" a kaszás szekereivel. „Sisera" nem szemita név! A nem lokalizálható „Nemezetek Harósetjéből" származik (egy tengeri nép, vagy filiszteus kolónia északon?). A kánaáni uralkodó 900 kaszásszekérrel való felfegyverzésének leírása hatásosan ábrázolja a történet (vö. Bír 1,19: "Az Úr tehát Júdával volt, s ő elfoglalta a Hegyvidéket. A Völgy lakóit azonban nem tudta elpusztítani, mert azoknak sok kaszás-szekerük volt").

3. vers: „Debóra": a „deuteronomista keret" mint bírát mutatja be őt (4,4b); a régebbi hagyományban pedig mint prófétanő szerepel

(4,4a), aki Bárák számára értelmezi az eseményeket az Úr szavával, és felhív a „szent háborúra".

6-9 vers: Báráknak két törzs koalícióját kell összefognia és vezetnie, Zebulon törzsét és a sajátját, Naftali törzsét. Ez a körülmény mindenek előtt magába foglalja azt, hogy egy körülhatárolt konfliktusról van szó. Kétségtelenül nem tudja átvenni Debóra karizmatikus lelkesedését a felelősség miatt, és ragaszkodik a kíséretéhez, és ezzel saját dicsőségét kisebbíti. A seregek bevetésének helye a Tábor, úgy tűnik „szent hegy".

10-12 vers: Az ellenfelek a Kison pataknál, a Jezreel síkság mellett ütköztek meg (az ún. „északi városkör"). Az ütközetet magát teljesen a „szent háború" szavaival ecseteli: „az Úr a kezedbe adja Siserát: íme, ő maga lesz vezéred", "az Úr úgy megrettentette Siserát és minden harci-szekerét és egész seregét a kard élével Bárák színe előtt, hogy Sisera leugrott szekeréről és gyalog lábbal menekült" (Bír 4,16). Sisera gyalogos menekülése annak a következménye, hogy az ő gyorsabb harci szekerei használhatatlanná váltak: "Összetörtek a harci szekerek, s megfulladt az ellenség serege" (Bír 5,11), „mert az égből harc indult ellenük, helyükről és pályájukról harcra keltek Siserával a csillagok, elsodorta tetemüket a Kíson patak, a Kadumim patak, a Kíson patak!" (Bír 5,20-21)

17-21. vers: A „kenitákról" már a 11. versben is van egy közbülső megjegyzés. A szöveg úgy mutatja be őket, mint az izraeliták rokonait, akik szövetségben vannak a hácori Jábinnal. A keniták nomád törzs, amelynek a Biblia őstörténetében Kain (héberül talán "kovács"), az első testvérgyilkos az ősatyja; Palesztína legdélibb részén legeltették nyájaikat és föltehetően az amalekiták kötelékébe tartoztak (Szám 24,21 kk.; Bír 1,16; 1Sám 15,6). Galileában is találkozunk a kenitákkal (Bír 4,11.17; 5,24). Lehetséges, hogy kézművesként (kovácsként?) vándoroltak a fejlettebb műveltségi szinten álló vidéken. B. Stade szerint Mózes tőlük vette volna át Jahve nevét; Káinon a homlokára tetovált jel Jahve neve lett volna, ami a vérbosszú ellen védelmül szolgált (Ter 4,13 kk). Ez valamiféle tetovált törzsi jel lehetett a beduinok körében elterjedt szokás szerint; az a föltevés, hogy Jahve valami szembeötlő különös jelet adott Káin védelmére, kevésbé valószínű. A keniták története Izraelnek Kána-

ánban már letelepedett fiai körében keletkezhetett, akik a szomszédos (minden bizonnyal tetovált) keniták nomád életét egy valaha elkövetett bűn büntetéseként fogták föl. Mivel Sisera oltalmat remélt náluk menekülése közben, jelentős csoportnak kellett lenniük. A keniták nyilvánvalóan eddig az időig békésen élek a két ellenséges nép között, tehát meg tudták őrizni a semlegességüket. Az izraeliták, mint rokonok, nyilvánvalóan közelebb álltak hozzájuk, így történhetett meg, hogy Jáhel meggyilkolta a kánaániak fővezérét, Siserát. Ezt a tulajdonképpen megbocsáthatatlan vétséget a vendégbarátság szentsége ellen kizárólag az izraeliták és a keniták túlélésre való törekvése igazolja.

23k.; 5,31c vers: A deuteronomista keret Jábinnak itt sem ad főszerepet a harcban, csak megemlíti őt Sisera mellett. Ezt a verset a Bír 5,31c verse egészíti ki, amelyet Debóra énekének végére helyez.

II. A Debóra-énekkel való összehasonlítás

1.) A Debóra-ének keletkezése

A Debóra-ének nagyon ősi hagyományréteget őriz, egy hősi költemény darabja. A keletkezése a korai királykorszakra tehető, erről a 6-8.14-22.24-30 versek tanúskodnak. A szöveg azt a benyomást kelti, hogy az izraeliták nem hódítóknak, hanem a terület jogos birtokosainak tekintik magukat. A honfoglalás időszaka már rég elmúlt, maguk az izraeliek is megerősített helyeken laknak már (vö. 11. vers: "mert immár lement az Úr népe a kapukhoz és visszanyerte birodalmát".) Ezt az ősi réteget (ld. 20. vers: „mert az égből harc indult ellenük, helyükről és pályájukról harcra keltek Siserával a csillagok") később teológiailag átdolgozták, amely szerint az Úr az egyedüli cselekvő – ezáltal egy az Urat dicsőítő ének keletkezett. Ez az átdolgozás feltehetően nem sokkal a joziási reform előtt, talán Hiszkia idejében történt.

2. A történelmi háttér

A „törzsi mondák" (13-18. vers) hat törzset neveznek meg (a Bír 4 csak kettőt!), akik az ütközetben résztvettek: Efraim, Benjamin, Manassze, Zebulon, Iszakhár, és Naftali. Ha megnézzük a múlt alkalommal használt törzsi térképet (JerFüz 80.sz.), látjuk, hogy három

északi és déli törzs az északi és déli szállásterületek találkozási körénél, a Jezrael síkságán zajlanak az események.

Debóra éneke elmarasztalja azt a négy törzset, amelyek nem vettek részt az ütközetben. Őket nem érinti egzisztenciálisan ez a probléma, a törzsi szövetség kevés ahhoz, hogy megmozgassa őket. Figyelemre méltó, hogy a Debóra-ének a tíz törzs koalíciójának ideáljáról beszél, és nem tizenkettőről! A két déli törzs, Simeon és Júda nincsenek a látókörében. Úgy tűnik, hogy a két déli és a tíz északi törzs nem egységesen fejlődött. A történeti háttér jól látható a kimenetel leírásában (6-8. vers). A „negatív birtoklistában" egyébként teljesen hasonlóan ábrázolja a tényállást (ld. a Honfoglalással foglalkozó óra).

3. A Bír 4. és 5. közötti különbség

Ha összehasonlítjuk a két részt egymással, akkor először az a különbség ötlik a szemünkbe, hogy a 4. fejezet próza, az 5. pedig költői szöveg.

Másodszorra a Bír 4.-nek van egy deuteronomista kerete, míg a Bir 5. teológiai vázra épül, amely egy ősi „propoganda-éneket" tartalmaz.

A Bír 4. mint elbeszélés a „szent háború" sémája szerint épül fel, és a deuteronomista keretben szerepel Jábin, mint Hácor királya, aki a Bír 5.-ből teljesen hiányzik. Míg a Bír 4. csak Zebulont és Naftalit ismeri résztvevőként, addig a Bír 5. szerint hat törzs harcol.

Földrajzi környezetében is eltér a két szöveg egymástól: A Bír 4. északon játszódik (Hácor, Zebulon, Naftali), míg a Bír 5. inkább déli területen, miközben mindkét változat a Kison patakról beszél.

Sisera halálát is különböző módon ábrázolják: Miközben a Bír 4.-ben álmában a sátorban sátorcöveket vernek a fejébe, a Bír 5-ben ivás közben verik fejbe kalapáccsal.

Végül pedig a Bírák 4.-ből hiányzik Meróz megátkozása, ami vagy egy helyiség vagy egy csoport volt, ahonnan Izrael segítséget várt, és nem szerepel benne Sisera anyja sem.

III. Hogyan értelmezzük ezeket az erőszakos cselekményeket a bibliai szövegekben?

Ahhoz, hogy jól értsük ezeket a bibliai szövegeket, tisztában kell lennünk azokkal a rendkívül zord pusztai életkörülményekkel, amelyek között Izrael élt. A harcok brutalitása (az ellenfél teljes fizikai megsemmisítése) az irgalmat nem ismerő túlélésért folytatott küzdelemnek tudható be, amely a nomád népek jellemzője. Az asszírok hírhedt kegyetlensége a nomád arámokkal való összecsapásokban alakult ki. Ez a harcmodor nem a közel-kelet sajátossága, hanem a nomádoké. A sivatag szélén a túlélésért való harc nem ismer irgalmat (vö. Káin szavai: „ha valaki rám talál, megöl" Ter 4,14.23k). A nomádok életkörülményei között az életben maradás egyetlen lehetősége a csoport, amely elegendő védelmet tud biztosítani tagjainak. Ebből világossá válik, hogy a Bír 5. miért említi meg a hat harcban résztvevő törzs mellett azt a négyet is, akik távol maradtak: mint „izraelitáknak", nekik is kötelességük lett volna testvéreik megsegítése. Meróz megátkozása is ezzel lehet összefüggésben.

A beduinok közt mind a mai napig él a vérbosszú, csakis ezzel a tabuval tudja az egyes ember megvédeni az életét. Ha a bántódása esik, a többiek bosszút állnak érte.

Az érem másik oldala a határtalan vendégbarátság és menedékadás szokása ezeknél a népeknél: Aki életveszélybe kerül, éhes vagy szomjas, saját bőrén megtapasztalhatja ezt azon a vidéken. A kultúrnépeknél már nem érezhető ilyen mértékben ennek a szokásnak a megnyilvánulása. Sisera megölésével Jáhel megszegi a vendégbarátság szentségét, és az ének mégis megdicséri, mert a rokoni köteléket előbbre helyezte a vendégbarátság szentségénél. A Biblia egyébként csak akkor legitimizálja az erőszakot, ha az az életbenmaradás érdekében történik: amikor egy személy, egy csoport, egy törzs vagy egy egész nép fennmaradása veszélybe kerül.

IV. A tettek és hogylét összefüggése

Kétségtelen, hogy amit a deuteronomista szerző írásművével végez vitt, és amit mi itt, a Bírák könyvének első részében valamelyest áttekintettünk, nagy teológiai teljesítmény volt. A teljes depresszió, a nagy hitkételyek és talán apátia idején kollektív bűnvallomást fejez

ki, amely a későbbiekben lehetővé teszi a politikai és vallási újrakezdést. (Csak zárójelben jegyezzük meg, hogy a mai korokban ez alig-alig sikerül.)

Azonban ez a koncepció annak a veszélyét is magában hordozza, hogy egyenes összefüggést keressünk az ember tettei és hogyléte között (lásd Jób barátai): Ha te rábízod magad Istenre, akkor jól megy a sorod, de ha hitetlen vagy, akkor rosszul megy a sorod. Aki azt reméli, hogy Istennek tetsző magatartásával jólétet tud vásárolni magának, az keservesen csalódni fog.

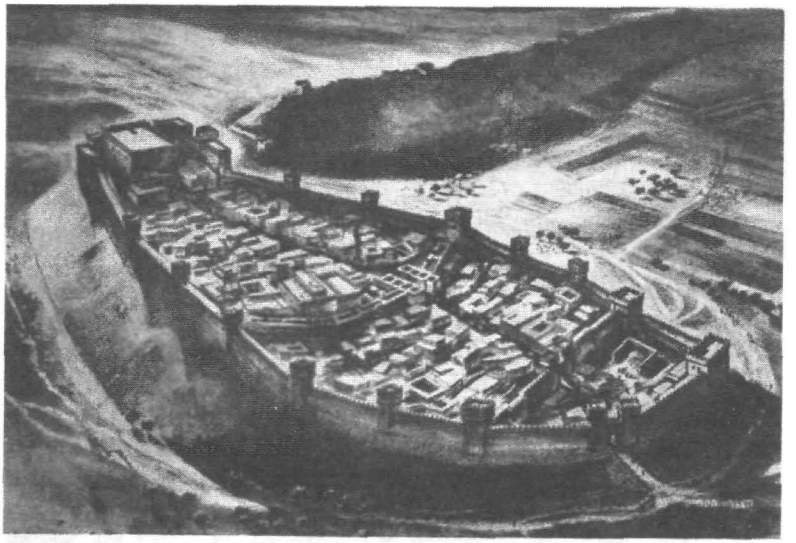
V. Hácor városa

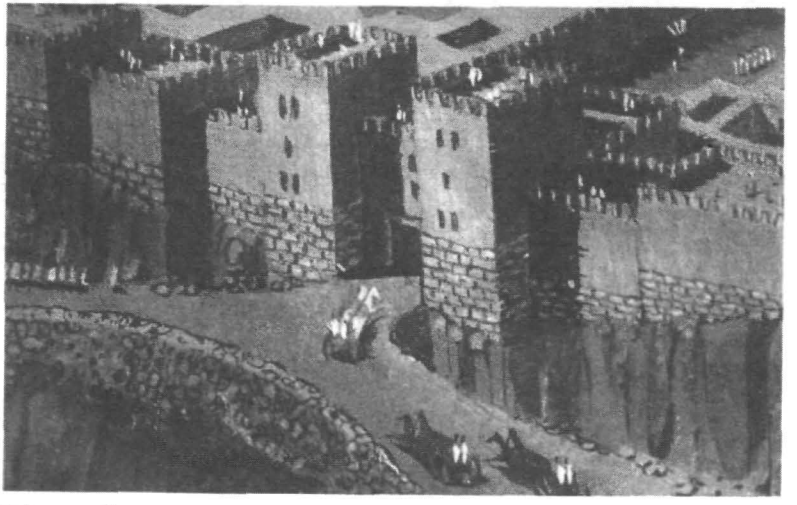
A város Galilea északi részén az egykori tengerhez vezető út, a Via Maris mentén található. Józs 11,1–13: Józsue megtámadta és legyőzte Hácor királyát, Jábint és szövetségeseit. A várost Kr.e. 2700–150 között lakták. Nevével először egy Kr.e. 18. sz.-ból való egyiptomi szövegben találkozunk. Virágkorát a hikszoszok idejében élte; ekkor az ország legnagyobb városa volt (lakosainak száma elérte a 40 000 főt). A mari szövegek úgy említik, mint fontos útvonalon fekvő várost. A III. Tuthmószisz, II. Amenophisz és I. Szethosz által legyőzött városok listáján és az amarnai levelekben is szerepel. A késő bronzkori várost Józsue rombolta le (Kr. e. 1230 k.). – Ma Tell-Hacor, arabul Tell el-Kedach. Az ásatások során (1955–58, 1968–69) felszínre került: a városkapu, falmaradványok Salamon idejéből, citadella, oszlopos raktárépület Acháb korából, villa Jerobeám idejéből, 30 m mély ciszterna, 25 km-es alagúttal (Kr e. 9. sz.).

VI. Képek

A következő oldalon a késő bronzkori Hácor ásatási leletének és rekonstrukciójának képét láthatjuk.

Stadtmauer von Ur

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Jézus, Te közénk eljöttél	ének	Áldjad én lelkem az Urat, 93, 10 perc
2. A megiddói csata elemzése a Kison pataknál (Bír 4,1-24; 5,31c)	2-3 fős kiscsoportban	Szentírás
		tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
a.) A szöveg tagolása: Először saját elgondolás szerint, utána az óravezető bemutatja a Bevezetés I/1.-ben lévő tagolást		15 perc
b.) A „deuteronomista keret" lásd Bevezetés I/2.	az óravezető előadása	Szentírás
		tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
		15 perc
c.) A „szent háború" sémája lásd Bevezetés I/3.	az óravezető előadása	Szentírás
		tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
		15 perc
d.) Észrevételek a szöveghez, lásd Bevezetés I/4.	az óravezető előadása	Szentírás
		tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
		15 perc
3. A Debóra énekkel való összehasonlítás	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
a.) A Debóra ének keletkezése, lásd Bevezetés II/1		5 perc
b.) A történelmi háttér lásd Bevezetés II/2. V.	az óravezető előadása, utána egyéni munka	jegyzetfüzet, ceruza
Az óravezető előadása után a résztvevők aláhúzzák a térképen azoknak a törzseknek a nevét amelyek nem vettek részt az ütközetben		térkép, lásd az előző óra, a Honfoglalás anyagában
Utána a résztvevők megtekintik a késő bronzkori Hácor ásatási leletének és rekonstrukciójának képét		Bevezetés VI.
		15 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
c.) **A Bír 4. és 5. közötti különbség** lásd Bevezetés II/3	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
4. Hogyan értelmezzük ezeket az erőszakos cselekményeket a bibliai szövegekben? lásd Bevezetés III.	az óravezető előadása , után csoportos beszélgetés	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
5. Lelkiismeretvizsgálat a következő kérdések alapján: ➢ Előfordult-e velem, hogy szemrehányást tettem Istennek, hogy „Nem ezt érdemeltem"? ➢ Ha jól mennek a dolgaim, azt képzelem-e, hogy ez annak a következménye, hogy Istennel is minden rendben van, nincsenek bűneim?	egyéni csendes elmélkedés	5 perc
6.) Befejező ima, ének		énekszöveg, gyertya, gyufa, 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élõ Ige"** címmel **bibliaiskola** mûködik (szeptembertõl júniusig minden hónap elsõ hétfõjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2010. szept. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezetõ
Tarjányi Béla szakmai vezetõ

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Adományföld és adományélet
Izrael szociális kötelezettségei (MTörv 15,1-11; 26,5-9)

A.) Alapgondolat

Izrael népének története a szolgaságból való szabadulás története. Az az alaptapasztalat rögzült Izrael hagyományában, hogy mindent ajándékként kaptak Istentől: a szabadságot, a földet, az életet és mindent ami ahhoz tartozik. Azonban nem azért kapták Istentől a szabad életet, hogy más uraknak vessék alá magukat, de nem is azért, hogy szolgaságba hajtsák egymást. Ez Izrael számára speciális szociális kötelezettségeket eredményezett.

I. Aki tisztában van azzal, hogy életét Istentől kapta ajándékba, az nem csorbíthatja másnak az élethez való jogát.

II. Aki tisztában van azzal, hogy földjét Istentől kapta ajándékba, az nem kizsákmányolhat ki másokat.

A *honfoglalást* igazolja hogy az Istentől nekik ajándékozott földet, *adományföldet* foglalták csak el. Ez azonban azt is jelenti, hogy a megajándékozott különös módon el van kötelezve Istennek, az ajándék bizonyos kötelezettségekkel jár. A magántulajdon fogalma például ebből a nézőpontból elég problematikusnak tűnik hiszen végül is minden Istené. Másfelől viszont egy egészen sajátos szabadságot eredményez az egymással való kapcsolatban: Mivel tudja, hogy ő maga semmire nem képes és az életfeltételek előteremtéséért nem saját magának kellett megdolgoznia, nyitottá válik a másik ember felé és másképp fogja fel a szociális kötelezettségeket.

B.) Szentírási szöveg: MTörv 15,1-11; 26,5-10

C.) Bevezetés

A szociális kötelezettségek

1. A szombatév – egyenes következménye az adományföldnek (MTörv 15,1-11)

A Szövetség könyvében, ami a legrégibb, a lényeges részekben a királyság előtti időkbe megy vissza az Ósz. törvénygyűjteménye (Kiv 21,1-23,33), és ebben már megtaláljuk a szombatév rendelkezését: ”Hat esztendőn át vesd be szántódat, és gyűjtsd be termését, a hetedik esztendőben azonban hagyd ugaron. A termését hagyd a sorsára, hadd egyék meg néped szegényei. Amit azok meghagynak, hadd egye meg a mező vadja” (Kiv 23,10k).

Nyilvánvaló, hogy egy ilyen törvényt nem lehet nagy károk nélkül keresztülvinni. Ezt megerősítik azok a források, amelyek csak a Kr. 2. században beszélnek azokról a katasztrófákról, amelyeket ennek a szombatévnek a megvalósítási kísérlete okozott: éhínség és az ellenséggel szembeni védtelenség (ld. 1 Makk 6,49.53). Úgyhogy ennek alapján a szombattörvény betartását sokkal inkább a valóságra vetített utópiának, mint a monarchia előtti időkbe való visszavetítésnek kell tartanunk:

A földművesnek minden évben a rossz talajból akkora terméshozamot kellene kicsikarni, hogy minden hetedik évre is elég legyen, hogy akkor a szegények és az állatok is jóllakhassanak. Ezzel kimondja, hogy a földnek mindenkit táplálnia kell, a szegényeket is.

Még erősebbnek látszik (mai kifejezéssel még húzósabbnak) a MTörv szociális kritikája (MTörv 15,1-11). Itt a régi mezőgazdasági ugarév egy szociális elengedő évvé válik! Az új társadalmi rendben tehát – melyhez a motiválást Isten áldása adja – egy új emberi társadalmat kell teremteni, amelyben senki nem szenved szükséget. „Kibontakozik a testvériségre való felszabadulás teológiája” (Braulik).

A MTörv 15,1-11 szerkezete a következő:

1. vers	Az ugaron hagyás *jogszabálya*
2.k. versek	*A törvény magyarázata*
	Teológiai mag:
	„Az Úr elengedési esztendeje”
4-6. versek	*Reflexió*
	Teológiai mag:
	„Megáld majd téged az Úr, ha megtartod ezt a parancsot”
7.11. versek	*Intelem*
	Teológiai mag:
	„Vigyázz, hogy szegény testvéred nehogy az Úrhoz kiáltson ellened”

Az új helyzetben, amelyben már városok és pénzforgalom is van, a MTörv 15,1-11 jól illeszkedik a Szövetség könyvének régi törvényéhez. Számba veszi a tényeket, hogy az új gazdasági rend függőségeket teremtett, amely egyeseket összeomlásba kergetett, tehát kell jönnie egy agrár-ugarnak, hogy a régi tartozásokat, melyeket nem tudnak törleszteni, kiegyenlíthessék.

Ugyanakkor a régi törvény megtartásával egyidejűleg (1. vers) elhangzik a figyelmeztetés a szegényekkel szembeni szociális magatartásra, és ebben egy utópisztikus elképzelés mutatkozik meg: ”Egyáltalán nem lesz szegény és koldus közöttetek”(4.v.)

2. Az adósrabszolgaság és szabaddá engedés – az Egyiptomból való szabadulás következménye (MTörv 15,12-18)

Egy különleges esete az adósság-elengedésnek az ugarévben az adósrabszolgaságból való szabadon engedés. Ellentétben a Szövetség könyvének régi törvényével szemben (Kiv 21,2-6) itt a rabszolgát nem csak el kell engedni, hanem fizetséget kell adni neki, hogy ezzel az új egzisztenciáját megalapozzák. Érdekes az is, hogy ez nem egy *engedély* a rabszolgákkal kapcsolatban, hanem *figyelmeztetés* az urának, a szabadon bocsátás *kötelezettségére*.

A figyelmeztetést az Úr egyiptomi rabszolgaságból való szabadítására való emlékeztetés motiválja. Ugyanakkor leszögezi a rabszolga szabad választásának jogát. Akarata ellenére nem lehet a rabszolgát elküldeni.

3. A „testvériségre való felszabadulás teológiája"

Hétszer fordul elő a MTörv 15,1-18-ban a testvér szó; a 12. versben ez egy héber vagy héber nő, mint célzás Isten népének függőségi viszonyára Egyiptomban. Ahogy Isten megszabadította Izraelt Egyiptomból, úgy kell az izraelitáknak egymással szemben testvériséget tanúsítaniuk és a testvért nem szabad függőségben tartani.

Ahogy Isten földet adott Izraelnek, úgy kell most is bánni ezzel a földdel, hogy az valóban az egész népet táplálja és nem csak keveseket. Az az utópia, hogy „ Egyáltalán nem lesz szegény és koldus közöttetek" (4. v.) ellentétben van a kemény valósággal: "Nem fognak hiányozni a szegények lakásod földjén" (11. v.) De tulajdonképpen nem kellene, hogy így legyen!

4. Izrael történelmi hitvallása (MTörv 26,5-9)

Izrael megtapasztalta, hogy történelme a megszabadítások története. Mindig, a hagyomány szerint minden új azzal kezdődik, hogy JHWH a szabadító: ő az, aki a vándorló ősatyáknak hazát ad, Mózest és a hébereket megszabadítja az egyiptomi szolgaságból, a hazát kereső törzseknek egy „tejjel mézzel folyó földet" ad. Ez a történelmi tapasztalat formálta Izrael hitvallását a MTörv 26,5-9 mint „arató-hálaadást" .

Itt összefoglal minden lényeges eseményt Izrael történetéből:

I. Az ősatya nomád egzisztenciája
II. Kivonulás Egyiptomból
III. A nép önazonosságának megtalálása
IV. Az adomány föld

Mindezek az események jelentőséget kapnak a jelenlegi magatartás tekintetében: Mindig három mondat képez a versben egy egységet és ugyanakkor a végén egy szintén háromrészes áldozat-bemutató

formulába torkollik. Ezáltal az imádkozó alakja és JHWH tette szoros egységet alkot. A keret jól kimutatható a hitvallás formájából:

Nomád hazátlanság (5 a v.) és a letelepült paraszti élet (10. v.) – az aratási hálaadó ünnepben csúcsosodik ki –egy történelmi képbe van beillesztve, amelyben Izrael tapasztalata tükröződik vissza. Izrael számára ez a hitvallás azt jelenti, hogy a *jelenkori tapasztalat Isten megtapasztalása*. JHWH nincs távol, nem hallgat, hanem ma is mint szabadító Megváltó ajándékozza magát népének. Ezért van az, hogy a hitvallás szerzője a 7-9 versig JHWH-ról többes szám harmadik személyben beszél, kihagyva a személyes „te" megszólítást (vö. 5. v. 10. v.). A vallomásban JHWH jelenléte nem absztrakt, hanem konkrét jelenlét.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Az Úr jósága	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat c. daloskönyv, 152, 5 perc
2. Megközelítés : Mi szükséges az életemhez?	2-3 fős kiscsoportban	plakátkészítés, jegyzetfüzet, ceruza
Beszélgetés a megadott kérdések alapján:		20 perc
I. Mi szükséges az életünkhöz?		
II. Miről tudok szükség esetén/semmi esetre sem lemondani?		
III. Mi az, amit saját munkánkkal megszerezhetünk?		
Utána összefoglaló megbeszélés a csoportvezető irányításával	csoportos beszélgetés	10 perc
3. A szöveg feldolgozása: A szociális kötelezettségek	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt szentírási részletek külön lapon
3/a. A szombatév – egyenes következménye az adományföldnek (MTörv 15,1-11)		ceruza
Közösen elolvassuk a szöveget és megbeszéljük a Bevezetés 1. alapján		75 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3/b. Az adósrabszolgaság és szabaddá engedés – az Egyiptomból való szabadulás következménye (MTörv 15,12-18) Csoportos beszélgetés arról, hogy: I. Mire vezethető vissza ez a szociális rend? II. Milyen történelmi esemény utóhatása? lásd Bevezetés 2. 3.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
3/c. Izrael történelmi hitvallása (MTörv 26,5-9) A szöveg közös felolvasása A művészi felépítés megfigyelése Összegyűjtjük az emlékezetes történelmi eseményeket lásd Bevezetés 4.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza
4. Befejező következtetés: Hála A hívő választ Isten megmentő tettére a „hála” jelenti. MTörv újra és újra emlékeztet arra, hogy semmiféle jólétben se feledkezzenek meg arról, hogy végső soron minden élet Istentől jön. Erről beszél a MTörv szövegében a 8,7-11.17-18 is.	a szentírási részletek meditatív felolvasása	szentírási részlet külön lapon
5. Hálaima, ének		énekszöveg gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenkettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2010. dec. 1.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezetõ
Tarjányi Béla szakmai vezetõ

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A királyság kritikája
Izrael szabadságeszménye (Bír 8,22k; Bír 9)

A.) Alapgondolat

Az Ószövetség nagy része azt a benyomást kelti az olvasóban, hogy a Biblia egy történelemkönyv. És nagyon hosszú időn keresztül így is olvasták: „Bibliai történetek". De mióta észrevették, hogy az ószövetségi történetek nem a mai fogalmaink szerinti történeti leírások, Izrael történetének kérdése újra kezdődött. Ha a különböző bibliai könyvek nem tekinthetők elsődleges információs forrásnak, akkor honnan lehet megtudni, hogy valójában mi is történt? Viszonylag probléma mentes kérdés a királyok kora Izraelben, mert ezzel kapcsolatban a szomszédos népek államának leírásaiból is kaphatunk információkat. De az ezt megelőző időszak nehéz kérdés. Mi történt az előtt, mielőtt Dávid és Salamon megalapította királyságát?

Izrael óriási súlyt helyez elbeszéléseiben erre a korai időszakra, a „kezdetekre". Izrael számára a honfoglalás olyan fontos esemény, hogy az ÓSz első hét könyvében (a Teremtéstől a Bírákig) újra és újra elmondja ezt a királyság megalakulása előtti kezdetet. Ha ez így van, akkor ez azt jelenti, hogy ez a „kezdet" Izrael számára is nyitott kérdés, ami újra és újra aktualizálódik.

De „Izrael kezdete" nem csak történeti kérdés. A teológiai alapokat is leteszi, mert Izrael története végig Izrael Isten-megtapasztalásáról szól.

Tehát hogyan jutunk el addig, hogy a nagy mezopotámiai és egyiptomi kultúra között hirtelen felbukkan egy virágzó hídország Saul és aztán az őt követő Dávid uralkodása alatt, amely területet a zsidók mind a mai napig magukénak követelnek?

Józsue könyvét olvasva Izrael népének honfoglalásáról az a benyomás támad, hogy egy hatalmas sereg, amely Izrael tizenkét törzsének koalíciójából áll, a Jordánon átkelve Kánaán földjét városról városra elfoglalta, míg végül az egész országot felosztotta a törzsek között.

Bár látszólag úgy tűnik, hogy az ÓSz Izrael történetét mondja el számunkra, az újkori archeológiai kutatások nyomán kiderült, hogy az első évezredről szóló történetek nem tekinthetők szorosan vett történelmi adatközlésnek. Helyek és események nyernek benne értelmezést Izrael hagyományába illesztve. Ki ne ismerné Józsue könyvének 6. fejezetéből Jerikó elfoglalásának történetét? Izrael harcosai hat napon keresztül körbejárják a várost, a hetedik napon a papok megfújják a hét harsonát, az egész nép pedig harci kiáltásban tör ki, ettől Jerikó falai leomlanak, az izraelitáknak csak be kell menni a városba és elpusztítani a lakosokat. Nagy érdeklődés kísérte, amikor a 19. sz. végén kiásták ezeket a híres jerikói falakat, amelyek, mint a kártyavár omlottak össze a bibliai leírás szerint. Nagy volt a meglepetés, amikor kiderült, hogy ezek a bizonyos falak, már jóval előbb, az állítólagos hódítás előtt száz évvel, egy földrengés nyomán omlottak össze. Józsue idejében Jerikó mindössze egy kicsi falucska volt, tehát szó sem volt hódításról. Ugyanígy Ai, melynek meghódításáról Józsue 7.-8. fejezete beszél, abban az időben már csak rom volt (a neve is erről beszél egyébként Ai = romváros).

Tehát a Jerikó, Ai stb. meghódításáról szóló részek etiológiai jellegűek. Azonban e városok romjait és a vidék más figyelmet érdemlő jellegzetességeit nem magyarázták volna Józsue előrenyomulásával, ha ez minden harc nélkül ment volna végbe. Ha azonban elfogadjuk, hogy a bevonulás harci cselekmények soraként zajlott le, akkor könnyű belátni, hogy a nép képzelete ezeket a harci cselekményeket szívesen kiszínezte, nemegyszer érdekes tájleírásokat is beleszőve szemléltetésül. Így nem lehetetlen, hogy Ai v. Jerikó hatalmas romhalmazai hátterül szolgáltak valamihez, ami eredetileg nem volt

egyéb kisebb csatározásnál, v. hogy olyan csaták emléke kapcsolódott hozzájuk, amelyek máshol zajlottak le.

Más ásatások viszont igazolni látszanak a bibliai leírásokat a kánaáni városok elfoglalásával kapcsolatban: Kr. e. 13. sz. elején Bételt lerombolták; ugyanebben a sz.-ban Hacort elpusztították, de a Kr. e. 12. sz.-ban Izr. fiai, bár szerényebb méretben, de mégis felépítették. Debir pusztulása valamennyivel későbbre esik. Lachisról nagy valószínűséggel megállapítható, hogy Kr. e. 1230 k. pusztult el. Ha a művelődésben Kr. e. 1200 k. végbement változást is tekintetbe vesszük, e városok lerombolása összefüggésbe hozható Izr. fiainak honfoglalásával. Így valószínűnek tekinthető, hogy Izr. fiai a Kr. e. 13. sz.-ban vonultak be az Ígéret földjére.

Hát akkor hogy is képzeljük el ezt a honfoglalást?

Maga a Biblia is különböző honfoglalás-történeteket tartalmaz. Józsue könyve után a Bírák könyvét olvasva hirtelen egy egészen más honfoglalás-ábrázolással találjuk szembe magunkat. Míg Józsue könyve úgy ábrázolja, hogy a honfoglalás egyszerre ment végbe, a Bírák könyvéből az derül ki, hogy az egyes törzseknek újra és újra meg kell küzdeniük hol az egyik, hol a másik város lakóival, akiket még nem sikerült kiűzni az ország földjéről. A kép, amellyel találkozunk a következő: Izrael törzseinek még hosszú időn keresztül kellett osztoznia a területen azokkal az őslakosokkal, azokkal a kánaáni városokkal, akik nagyobb hadierejük volt mint nekik, „sok kaszás szekerük" (Bír 1,19), stb. Izrael törzsei felszorultak a hegyre, a termékeny síkságok a kánaáni városok birtokában voltak. Ennek az időszaknak az emlékét őrzi az Izrael ellenségének szájába adott kijelentés a 1 Kir 20,23: "Azt mondták erre a szíriai király szolgái uruknak: »Hegyi istenek az isteneik, azért kerekedtek fölénk; jobb lesz tehát, ha a síkságon hadakozunk ellenük – akkor megbírunk velük." A Bírák könyvének első fejezetében találjuk azt a „negatív birtoklistát", ami az el nem foglalt városokat sorolja fel: Jeruzsálem, Bétsán, Tánák, Dór, Jeblaám, Megiddó, Gézer, Akkó, Szidón, Ahaláb, Akázib, Helba, Áfek, Rohób, Bétsemes, Bétanát,

Izraelre ebben az időszakban, mint más nomádokra is, a törzsi szövetség volt a jellemző, nagycsaládokban éltek, nem voltak társadalmi osztályok, ún. „kultúrnomádok" voltak a városok és falvak

vonzáskörében, feltehetően a gyéren lakott hegyvidéken éltek, de gazdasági kapcsolatban álltak a kánaáni települések lakóival. Valami olyasmit kell elképzelnünk, mint amiről az ősatyák történeteiben olvasunk. A letelepült „városi" és a „pásztor" élet két különböző, de egymásra utalt gazdasági tevékenységet, de két életvitelt is jelentett, melyből az utóbbira Izrael mindig nosztalgiával emlékszik: A nomád pásztor élet az ártatlanság, a tisztaság, a szabadság kora. Maga az Úr is mint Izrael pásztora szerepel végig az Ószövetségben a Kivonulás könyvétől a prófétákig, pásztor volt Ábel, Ábrahám és az ősatyák, Mózest pásztorsága közben szólítja meg az Úr az égő csipkebokorban és küldi vissza Egyiptomba, hogy a népet kivezesse az egyiptomi rabszolgaságból, a nagy királyt Dávidot is, aki egy személyben egyesíti a múltat és a jövőt, pásztorból kente királlyá a próféta.

A város bűnös, Káin, a testvérgyilkos földműves volt, Ábrahám kivonul Háránból, Szodoma és Gomorra városok meg egyenesen a bűn jelképévé, megtestesítőivé váltak.

A letelepedés társadalmi változásokat is hozott magával, elkerülhetetlenné vált, hogy a laza törzsi szövetséget egy centrális hatalom váltsa fel és megindult az osztálytagozódás is. A nomád pásztorok szabadsága egyre inkább a múlté. Erről az átmeneti korról találunk utalásokat a Bírák könyvében, a 1 Sámuel és a 1 Királyok könyvében.

A Bírák könyvének felépítése a következő: Az Ígéret földje elfoglalásának rövid leírását, és az el nem foglalt városok ismertetését (1,1–2,5) a következő korszak vallási szempontú mérlegelése (2,6–3,6) követi, majd Izrael néhány szabadítója és tetteinek bemutatása következik, formailag egy és ugyanazon séma szerint: Jahvétól való elfordulás, ellenség hatalma alá kerülés, Izrael segítségért kiáltása, szabadító érkezése és nyugalom az országban: Otoniel (3,7–11), Eglon (3,12–30), Samgár (3,31: keret nélkül), Debora és Bárák (4–5), Gedeon (6–8). Mindehhez csatlakozik (keret nélkül) Abimelek uralomra jutásának és bukásának története (9), majd Jefte uralmának leírása a bírák listájának (10,1–5; 12,7–15) keretébe foglalva, amelyek közül az elsőhöz egy vallásos megfontolásokat tartalmazó részlet is járul (10,6–16). A Sámsonnal kapcsolatos történetek (13–16) nem foglalnak magukban szabadulást hozó tetteket, ugyanígy a Dán-

ban alapított szentélyről (17) és Izraelnek Benjamin ellen indított harcáról szóló rész sem, amelyre Benjamin gonosztettei miatt került sor, a silói asszonyrablást is beleértve (19–21).

A könyv szerzője a különböző történeteken keresztül újra és újra felveti a központi hatalom problémáját: a közjót szolgálja-e vagy romboló, pusztító önkény, amely megfosztja az egyént a szabadságtól, szolgaságba taszítja, emberi mivoltában megcsonkítja.

B.) Szöveg: Bír 8,22k; Bír 9

C.) Bevezetés

1. A királyság

A királyság szó különböző asszociációkat ébreszt bennünk: A „királyról" talán elsőként egy népéről atyjaként gondoskodó úr jut eszünkbe, aki a „haza atyja"; a másik asszociáció a korlátlan hatalom és önkény, rosszabb esetben diktatúra. A királyságot az egyik nosztalgiával, dicsőséges fényben látja, a másik meg túlhaladott, a régi idők dekadens maradványának tekinti, amelyet már réges-rég felváltottak a korszerűbb kormányzási formák.

Tekintsük át, hogy a királyság kulcsszava alatt mi mit értünk, tartsuk az érem mindkét oldalát fény felé. Mit jelent a hatalom és a vezetés az egyes részletek tekintetében: Esély vagy kockázat?

Az ún. „aranykorban" a király valójában a közösség szakramentális-misztikus képviselője. Az istenek minden adománya elsősorban a királyt illeti meg, de nem egyénileg, hanem mint a népet megtestesítő személyiséget. A király ügye azonos a nép ügyével. Mindent, ami jó, ami igazságos, ami üdvöt hoz és szabadulást jelent, az ellenség fölötti győzelmet, sőt a papi közvetítést is ide értve, elsősorban a királynak, mint nagy embernek tulajdonítanak, a sumer lugal elnevezés szerint. A királyságnak ilyen módon való értelmezése kétségkívül szemben áll a keleti kényurakra, erőszakos monarchákra vonatkozó általános fölfogással. A király az igazságosság királya és mint ilyen áldás a népnek: az igazságnak érvényt szerezni, igazságot szolgáltatni elsőrendű vallási feladata a királyoknak. A király az isteni áldás eszköze, a „béke fejedelme", azaz létrehozója minden békének,

a béke teljességének. A valóságban a király a nép, a nemzet oltalmazója, palladiuma: mindennek, ami a királynak osztályrészül jut, annak népe is részese, legyen az átok v. áldás. Ebben az értelemben a király mintegy jelkép: alattvalói föltekintenek rá, és mindenkinek minden az ő bőségéből jut osztályrészül. –

II. A királyság eszménye Izraelben. Ha összehasonlítjuk a királyra vonatkozó keleti fölfogást Izrael vallási meggyőződésével a királyságot illetően, akkor kiderül, hogy a személyes Isten eszménye, aki nem véletlen szülte alakban testesíti meg a személytelen „isteni"-t, a királysággal kapcsolatos képzeteket is megváltoztatta. Itt most csak a legfontosabb eltérésekre és egyezésekre utalunk az ősi keleti és az izraeli felfogás között. – 1. Izraelben komolyan nem kerülhetett sor „istenítésre", arra, hogy embert istennek tekintsenek, istenként tiszteljenek. Itt teljesen világosan elkülönült a személyes egy Isten és a király, mint ember. Mindig egyértelmű maradt a szövetség irgalmas Istene és a földi uralkodó emberi személye között a különbség. Annyiban kapcsolódik össze Isten és a király személye, hogy Izraelben a királyságot Isten kegyelme tartja fönn: „A földkerekségnek Isten az Ura. Ő rendel föléje a kellő időben jó vezetőt" (Sir 10,4). – 2. Izrael fiainak királyát, de mindenekelőtt a Messiást egy belső kötelék állandó kapcsolatban tartja Jahvéval. A király Izrael Istenét képviseli (2Sám 14,17: Isten angyala). Különösen a Messiásról áll, hogy Isten hasonmása (alterego), hiszen senki nem áll olyan közel Istenhez, mint az Örök Atyának és a Béke Fejedelmének (Iz 9,5) királyi alakja. A fölkenéssel és a beiktatáshoz hozzá tartozó egyéb szertartásokkal a király „más emberré" lett (1Sám 10,6), mindenekelőtt magára öltötte Isten szentségét és érinthetetlenségét. Ez főleg a nagy királyra, Dávidra állt, és „Dávid kedvéért" az ő földi utódaira, „mindörökké" (Zsolt 18,51; 45,7 stb.). A Júda házából való királyt arra választotta ki Jahve, hogy az ő „királyságának trónján üljön Izrael fölött" (1Krón 28,5). Végső fokon a földi király csak részesedett Jahve örök királyságából (vö. Iz 33,22); az a körülmény, hogy az uralkodói hatalom a személyes Isten uralmában gyökerezett, arra épült, nagyban növelte a júdeai királyok tekintélyét, másfelől viszont azt jelentette, hogy a király sokkal mélyebb kapcsolatba került Istennel. – 3. Az egész Ószövetség emlegeti a szabadító királyt.

Izrael fiainak királya érvényt szerez a szegény jogának, őt illeti „az igazság jogara” (Zsolt 45,7; 72,1 kk. 4.12). A szabadulás, amelyet a király szerez, olykor a szent háborúban kivívott győzelem formáját ölti (1Sám 8,20; 9,16; 2Sám 3,18; 2Kir 6,26). Némely szöveg magának a Messiásnak is katonai erényeket, ill. tetteket tulajdonít (Zsolt 2,9). Bizonyos értelemben pap is Izrael fiainak királya, de nem az áldozat tényleges bemutatójaként, hanem mint a kultuszban a nép első és teljhatalmú helyettesítője: a királyok olyan értelemben mutatnak be áldozatot, hogy gondoskodnak föláldozni valóról, és mindenki más előtt fogadják Jahve megígért áldását. Minthogy a király övéinek pásztora (2Sám 5,2), népe létének, fönnmaradásának elengedhetetlen föltételét jelenti: a Siral 4,20 találóan mondja, hogy a Fölkent „Orrunkban a lehelet”, neki köszönhető az élet, mind a testi, mind a szellemi. Az eszményi király maga a Messiás (Zsolt 72,7.16; Jer 23,5; Ez 34,23–24; 37,24).

2. Abimelek magához ragadja a királyságot

A mádianiták sikeres legyőzése után Izrael férfiai azt mondták Gedeonnak, hogy legyen a királyuk, de Gedeon ezt válaszolta nekik: »Nem uralkodom rajtatok, s nem fog uralkodni rajtatok fiam sem: az Úr uralkodjék rajtatok.«(Bír 8,23)

Gedeon, a kényszerhelyzetben meghívott bíra, vezető, nem tartja örökölhetőnek a vezetést, a királyságot. Nyilvánvalóan látja a veszélyét annak, hogy Istent nem fogják többé uralkodójuknak elismerni, hanem emberi uralkodókat helyeznek maguk fölé.

a.) *Az alaptörténet*

Munkalap

Az alaptörténet	*A deuteronomista átdolgozás*
Abimelek királlyá választása **9**,1 Ekkor Abimelek, Jerobaál fia elment Szíchembe, anyja testvéreihez, és szólt hozzájuk s anyja apai házának egész nemzetségéhez, ezeket mondva: 2 »Szóljatok Szíchem valamennyi emberéhez: `Mi jobb nektek, az-e, hogy hetven em-	

ber, Jerobaál valamennyi fia uralkodjon rajtatok, vagy az, hogy egy ember uralkodjon rajtatok? Vegyétek tekintetbe azt is, hogy én csontotok és húsotok vagyok.'« – 3 Anyja testvérei el is mondták róla mindezeket a dolgokat Szíchem valamennyi emberének, s Abimelek felé hajlították azoknak a szívét, mert azt mondták: »Testvérünk ő nekünk!« 4 Erre azok hetven sékel ezüstöt adtak neki Baál-Berít templomából, s azon ő szűkölködő és csavargó embereket fogadott magának, hogy kövessék. 5 Aztán elment Efrába, apja házába, s megölte testvéreit, Jerobaál fiait, a hetven férfit, egy kövön;

csak Jótám, Jerobaál legkisebbik fia maradt meg, mert az elrejtőzött.

6 Erre összegyűlt Szíchem minden embere és Milló városának valamennyi családja, és elmentek, s királlyá tették Abimeleket az alatt a tölgyfa alatt, amely Szíchemnél állott.

Mese a fák királyáról

7 Amikor ezt hírül vitték Jótámnak, ő elment, s megállt a Garizim hegyének tetején és harsány hangon kiáltva így szólt: »Hallgassatok meg, Szíchem emberei, hogy Isten meghallgasson titeket!

8 Elmentek a fák, hogy királyt kenjenek föl maguknak. Azt mondták azért az olajfának: `Uralkodj rajtunk!'

9 Az így felelt: `Elhagyhatnám-e zsiradékomat, amelyet istenek, emberek élveznek, s elmehetnék-e, hogy a fák között ide-oda

mozogjak?' **10** Azt mondták erre a fák a fügefának: `Gyere, s vedd át közöttünk az uralkodást!' **11** Az ezt felelte nekik: `Elhagyhatnám-e édességemet és pompás gyümölcseimet, s elmehetnék-e, hogy a többi fa között ide-oda mozogjak?' **12** Azt mondták erre a fák a szőlőtőnek: `Gyere, s uralkodj rajtunk!'

13 Az ezt felelte nekik: `Elhagyhatnám-e boromat, amely Istent és embert felvidít, hogy a többi fa között ide-oda mozogjak?'

14 Azt mondták erre a fák mindnyájan a galagonyának: `Gyere és uralkodj rajtunk!' **15** Az ezt felelte nekik: `Ha csakugyan királyotokká tesztek, gyertek, s pihenjetek meg árnyékomban; de ha ezt nem akarjátok, jöjjön ki tűz a galagonyából, s emésszе meg a Libanon cédrusait.'

16 Nos tehát, ha becsülettel s bűn nélkül tettétek királyotokká Abimeleket, s ha jól cselekedtetek Jerobaállal s házával, s megháláltátok jótéteményeit – ő hadakozott értetek, **17** s veszélynek tette ki életét, hogy megszabadítson titeket a mádiániták kezéből, **18** ti pedig most felkeltetek apám háza ellen, s megöltétek fiait, a hetven férfit egy kövön és Abimeleket, az ő rabszolganőjének a fiát tettétek Szíchem lakóinak királyává azért, mert a testvéretek –, **19** tehát ha becsülettel s vétek nélkül jártatok el Jerobaállal s házával, akkor örüljetek ma Abimeleknek, s ő is örüljön nektek; **20** ha azonban gonoszul: jöjjön ki tűz belőle, s emésszе

Harc Szíchemért

22 Így uralkodott Abimelek Izraelen
három esztendeig. 23 Akkor az Úr
gonosz lelket küldött Abimelek és
Szíchem lakói közé, s azok elkezd-
ték őt utálni, 24 és Jerobaál hetven
fia megölésének vétkét és vére on-
tását Abimelekre, a testvérükre meg
a szíchemiek többi főemberére, az ő
segítőtársaira hárítani. 25 Azért
csapdát állítottak neki a hegyek tete-
jén, s amíg odajöttére várakoztak, ki-
rabolták és kifosztották az arra me-
nőket. Ezt hírül vitték Abimeleknek.

26 Ugyanakkor odaérkezett Gaál,
Obed fia a testvéreivel együtt, s át-
ment Szíchembe. Ennek eljövetelére
nekibátorodtak Szíchem lakói, 27 s
kimentek a mezőkre, leszüretelték a
szőlőket, kipréselték a fürtöket, é-
neklő karokba oszlottak, s bementek
istenük templomába, s ott lakoma s
pohár között szidalmazták Abime-
leket. 28 Gaál, Obed fia azt kiáltotta:
»Kicsoda Abimelek és micsoda Szí-
chem, hogy szolgáljunk neki? Nem-
de, Jerobaál fia és Zebult, a szolgá-
ját, nevezte ki helytartónak Emor,
Szíchem atyjának emberei fölé?
Miért szolgáljunk tehát neki? 29 Csak
adná valaki kezem alá e népet, hogy
eltávolíthatnám Abimeleket. Erre
megüzenték Abimeleknek: Gyűjts
hatalmas sereget és jöjj.«

30 Amikor ugyanis Zebul, a város
meg Szíchem lakóit s Milló vá-
rosát, s jöjjön ki tűz Szíchem
embereiből s Milló városából, s
emésszе meg Abimeleket.«
21 Ezt mondta, aztán elfutott, és
elment Beerbe. Ott telepedett
meg, mert félt fivérétől, Abime-
lektől.

kapitánya Gaálnak, Obed fiának beszédeit meghallotta, igen megharagudott, 31 s titkon követeket küldött Abimelekhez ezzel az üzenettel: »Íme, Gaál, Obed fia Szíchembe jött a testvéreivel és harcra tüzeli ellened a várost. 32 Éppen azért kerekedj fel az éjszaka a veled levő néppel együtt, és állj lesben a mezőn, 33 kora reggel, napkeltekor pedig ronts a városra, s amikor ő kivonul ellened népével, tegyél vele azt, amit csak bírsz.«

34 Erre Abimelek éjjel egész seregével együtt felkerekedett és Szíchem mellett négy helyen csapatokat helyezett lesbe. 35 Amikor aztán Gaál, Obed fia kijött és megállt a város kapujának bejáróján, Abimelek s az egész vele levő sereg felkelt a leshelyről. 36 Amikor Gaál a népet meglátta, azt mondta Zebulnak: »Íme, valami sereg ereszkedik le a hegyekről!« Az így felelt neki: »A hegyek árnyékát nézed te emberi fejeknek, az téveszt meg téged!« 37 Ám Gaál ismét szólt: »Íme, valami nép ereszkedik alá a táj köldökéről, s egy csapat jön azon az úton, amely a tölgyfára néz.« 38 Azt mondta ekkor neki Zebul: »Hol van most a szád, amellyel azt mondtad: `Kicsoda Abimelek, hogy szolgáljunk neki?' Nemde, ez az a nép, amelyet becsméreltél? Eredj ki, s kelj harcra vele!« 39 Ki is vonult Gaál, a szíchemiek népének láttára, s harcra kelt Abimelekkel, 40 de megfutamodott, s az üldözőbe vette és bekergette a városba, miközben a város kapujáig igen sokan elestek Gaál részéről. 41 Aztán Abimelek Rúmában helyezkedett el, Zebul pedig kiűzte Gaált s társait a városból, s nem tűrte, hogy

ott tartózkodjanak.
42 Másnap aztán kiment a nép a mezőre. Amikor ezt hírül vitték Abimeleknek, 43 ő vette seregét, három csapatra osztotta és lesben állt a mezőn. Amint aztán meglátta, hogy a nép kijött a városból, felkelt és rájuk rontott; 44 a maga csapatával ostrom alá vette és körülfogta a várost, a másik két csapat pedig a mezőn kószáló ellenség után nyomult. 45 Abimelek egész nap ostromolta a várost, végül pedig bevette, lakosait leölte, magát a várost pedig lerombolta, és sót hintett rá.

46 Amikor ezt a szíchemiek tornyának lakói meghallották, bementek Berít istenük templomába, oda, ahol a szövetséget kötötték vele, amiről a hely a nevét is kapta; ez ugyanis igen meg volt erősítve. 47 Amint Abimelek meghallotta, hogy a szíchemiek tornyának emberei mind odagyűltek, 48 felment egész népével együtt a Szelmon hegyére, fejszét ragadott, levágott egy faágat, a vállára tette, elvitte és azt mondta társainak: »Amit láttok, hogy én cselekszem, cselekedjétek gyorsan ti is!« 49 Erre azok is gyorsan egy-egy faágat vágtak és követték a vezért, majd körülrakták és felgyújtották a várat, és így az történt, hogy a füst és a tűz megölt mintegy ezer embert, minden férfit és asszonyt, aki Szíchem tornyának lakója volt.

Abimelek halála

50 Aztán elindult onnan Abimelek
és Tebesz városához ment, s azt
körülvette és megszállta hadával.
51 A város közepén azonban egy
magas torony volt, s abba menekült
minden férfi és asszony s a város
minden főembere; jó erősen bezár-
ták az ajtót, s a torony tetejére, a
bástyákra álltak. 52 Ezért Abimelek a
toronyhoz vonult és erős ostrom alá
vette. Megközelítette az ajtót, s arra
törekedett, hogy tüzet tegyen alá.
53 Ekkor íme, fölülről egy asszony
lehajított egy malomkődarabot, s
eltalálta Abimelek fejét és bezúzta
koponyáját. 54 Erre ő gyorsan oda-
hívta fegyverhordozóját, s azt mond-
ta neki: »Rántsd ki kardodat, s ölj
meg, hogy azt ne találják mondani,
hogy asszony ölt meg engem.« Az
teljesítette a parancsot, s megölte.
55 Miután meghalt, mindazok, akik
vele voltak Izraelből, visszatértek la-
kóhelyükre. 56 Így torolta meg Isten
azt a gonoszságot, amelyet Abime-
lek az apja ellen elkövetett, amikor
megölte hetven testvérét; 57 a szí-
chemieknek is megfizetett azért,
amit tettek, s így teljesedett rajtuk
Jótámnak, Jerobaál fiának átka.

b.) Fritz szerint a Bír 9 öt rétegre bontható, amelyből a „Gaál epizód" (26-41 v.) a legősibb, egy külön történet, úgy lett hozzáilleszt-ve.

A következőkben az alaptörténetet, Abimelek királyságát Szí-chem fölött (1-5a.6.23.42-45.50-54.56 v.) írja le (Ebbe illeszették bele a „Gaál-epizódot".) A következő átdolgozás során került bele „Jótám meséje" (5b.7-16a.19b-21.46-49 v.). (A két utolsó átdolgo-zást a 22.55. v. és a 16b-19a.24.57 v. most figyelmen kívül hagyjuk.)

Abimelek szíchemi királyságának alaptörténete három részre tagolható:

1.	Abimelek királlyá választása (1-5a.6 v.)
2.	Harc Szíchemért (23.25.42-45 v.)
3.	Abimelek halála (50-54.56 v.)

Az alapelbeszélés Abimelek tragikus kimenetelű királlyá választási kísérletéről szól Szíchem vezetői által, szemben saját izraeli törzsével (Manassze). Atyai származása szerint Abimelek Gedeon fiaként (Gedeon = Jerubaál) Manassze törzséhez tartozott, anyai származása szerint, pedig a kánaáni Szíchemhez. A szíchemi arisztokrácia a Baál templomból ad számára pénzt, hogy izraelita testvéreit brutális módon megölethesse, és Manassze törzsének és Szíchemnek abszolút urává válhasson.

Abimelek erőszakos cselekedete visszaüt majd saját fejére. Egy asszony kezétől hal szégyenletes halált.

Míg Gedeont Isten hívta meg feladata elvégzésére és a vezetésre, addig Abimelek nem volt meghívott, arcátlanul, erőszakosan és önkényesen ragadta magához a hatalmat.

c.) *A deuteronomista átdolgozás*

Már az alapelbeszélésben megjelenik a tettek és hogylét összefüggése Abimeleknél, és a továbbiakban a deuteronomista átdolgozásban a Jótám meséje által ez a tettek és hogylét összefüggés még további hangsúlyt kapnak, ahogy Abimeleket a szíchemiek királyukká tették (a rossz melletti döntés, a gonoszság maga után vonja a pusztulást). A deuteronomista az eseményeket nem csak egy személynek, a királynak a bűneként tekinti, hanem az egész nép bűneként.

A fák királyáról szóló mesével az átdolgozásban egy ősi keleti hagyomány nyer értelmezést Jótám szavaiban Abimelek szíchemi királlyá választásáról, amelyben az átdolgozás nyomán az efrai vérfürdő (5b v.) eseménye is tovább élt.

Ez a király-választás egy teljesen alkalmatlan (poén:"Gyertek, s pihenjetek meg árnyékomban"), unproduktív (poén: a többi növény mind gyümölcstermő) uralkodót eredményez. A király abszolút be-

hódolást követel, ami eleve lehetetlenné teszi a király és népe közti normális kapcsolatot. „Borítékolni" lehet a hamarosan bekövetkező közös bukást: kicsap a pusztító tűz és elemészti a szíchemieket.

Míg az ősi mese eredetileg a királyság ellen volt kihegyezve (a mottó szerint: Ahogy egy uralkodás létrejön, olyan lesz a folytatása is), a deuteronomista átdolgozás bírálja a mesei keretben a polgárokat. Kimondja: Ha valaki gyilkossággal kerül trónra, nem kell azon csodálkozni, hogy annak további halálos következményei lesznek. A deuteronomista átdolgozása nyomán sokkal erősebben kidomborodik a nép közös bűne, ami a katasztrófához vezetett, tehát nem csak egyszerűen a királyságnak vagy egy alkalmatlan királynak kritikája.

Egy további vonása a deuteronomista átdolgozásnak Izrael növekvő dekadenciája: A királyságot Gedeon még kategorikusan elutasítja, csak Istennek ad tiszteletet, ezzel szakít brutálisan istentagadó fia, Abimelek. A következmény világos: A király és a nép megsemmisül. A deuteronomista máris látja a katasztrófát a saját királysága idején Izraelben, és tudja hogy fog befejeződni.

3. Égő bokrok a Szentírásban

„Az Úr uralkodjék rajtunk"

Közismert képe a Szentírásnak Mózes égő csipkebokra Mózes meghívástörténetében, a tűz, amely nem égeti el a bokrot. Helyezzük mellé Abimelek galagonya bokrát, amely nem csak saját magát, hanem a környezetét is felperzseli. Ez a legjellemzőbb különbség az Isten királysága és az emberi hatalomra alapított királyság között. Akit Isten meghívott, az isteni tűztől van áthatva, és mint Mózesnek, nem kell félnie attól, hogy ez a tűz elpusztítja őt. Az isteni tűz sugárzik arcáról.

Abimelek önjelölt, nem Isten hívta meg, a tüzet saját céljára használja, és elégnek mind ő maga, mind aki a közelében van. Úgy tekinthetünk Abimelekre, mint Mózes ellenpárjára: itt az isteni tűztől áthatott Mózes – ott Abimelek, a gyújtogató.

Aki Isten akaratát teszi, az áldássá válik, aki öncélúan használja Isten ajándékait, az átokká, pusztulást hozová.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Sillye Jenő: Csipkebokor	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 137.o. 10 perc
2. Megközelítés : Beszélgetés a királyságról – Királyábrázolások a történelmi arcképcsarnokban: Szt. István az országalapító, Szt. László a lovagkirály, Mátyás, az igazságos, stb. – Mit gondolok vezetésről és hatalomról, mit gondolok én a királyságról? (lásd Bevezetés 1.) – Királyság az ősi keleten (l. Bevezetés 1.) – Mi jut eszünkbe a pápai koronáról?	csoportos beszélgetés	irodalmi szemelvények, képzőművészeti alkotások reprodukciója, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
3. A szöveg feldolgozása: Abimelek magához ragadja a királyságot lásd Bevezetés 2		
3/a. Az alaptörténet (Bír 9) Közösen elolvassuk a szöveget (lásd Bevezetés 2/a Munkalap és megbeszéljük a Bevezetés 2/a. b alapján	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt Munkalap külön lapon, ceruza 30 perc
3/b. A deuteronomista átdolgozás A résztvevők összehasonlítják az alaptörténetet az átdolgozással, lásd Bevezetés 2/c	csoportos munka az óravezető irányításával	fénymásolt Munkalap külön lapon jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc
4. Égő bokrok a Szentírásban: Mózes és Abimelek összehasonlítása lásd Bevezetés 3. - Mit szűrhetünk le magunknak az összehasonlításból?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
4. Befejező ima, ének	kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Királyság pro és kontra

A királyság vitatott intézménye Izraelben, a királyságot támogatók és a királyságot ellenzők a hagyományban

A.) Alapgondolat

Királyság vagy …

Izrael nomád pásztorok laza törzsi szövetségében érkezett meg az ígéret földjére. Az Úrtól kapott földön való letelepedés társadalmi változásokat is hozott magával, elkerülhetetlenné vált, hogy a laza törzsi szövetséget egy centrális hatalom váltsa fel, és megindult az osztálytagozódás is. A nomád pásztorok szabadsága egyre inkább a múlté. Az ószövetségi szerzők a különböző történeteken keresztül újra és újra felvetik a központi hatalom problémáját: a közjót szolgálja-e, az ország megerősödését és felemelkedését, vagy romboló, pusztító önkény, amely megfosztja az egyént a szabadságtól, szolgaságba taszítja, emberi mivoltában megcsonkítja. Mindkettő mellett találunk érveket. Egy bizonyos: Izrael törzseinek egységbe olvadása Dávid királysága alatt lehetővé tette, hogy Palesztina térségében létrejöjjön egy önálló ország. Természetesen ennek külső feltételei is voltak. A Kr. e. 2. évezredben az ókori keleti nagyhatalmak ereje megtört, és ez adott kedvező politikai helyzetet a dávidi királyság létrejöttéhez és virágzásához.

Ha ezt a királyságot összehasonlítjuk az erősen központosított Egyiptommal és Mezopotámia államaival, azt látjuk hogy Izrael

fiainak társadalma lazább szerkezetű volt, a törzsek és az egyének több önállóságot élveztek. Az elvi alapon is újra meg újra megkérdőjelezett királyság gyengeségei ismételten megmutatkoztak. Mindkét politikai esemény (a törzsszövetség és Dávid királysága), amelynek szerepe volt Izrael fiai történet-szemléletének kialakulásában, konkrét hatással volt a történelem értelmezésére és a történetírásra.

Dávidnak a filiszteusok legyőzése és a kánaáni városok elfoglalása után megszilárdult királysága Izrael külső történetének a csúcsát jelentette. Ezt az új helyzetet Izrael fiai mind történelmileg, mind teológiailag „igazolták": egy hosszú, Szemmel és Ábrahámmal kezdődő folyamat lezárásaként értelmezték, amelynek során Jahve ígéretei beteljesedtek.

Izrael történetének 2 tetőpontját (Dávid és Salamon) nem tekintve Izrael története egy újra meg újra leigázott nép jelentéktelen története: a birtok nélküli, félnomád és kereskedő ősök utódai rabszolgák voltak Egyiptomban, a filiszteusok katonailag, a kánaániak pedig műveltség tekintetében is fölöttük álltak, az ókori Kelet minden nagyhatalma legyőzte, kifosztotta, rabszolgasorsra juttatta vagy elhurcolta őket. De ezek az események és történelmi tapasztalatok is beépültek a teológiájukba és a történetírásukba, ahogy ezt a Deuteronomisztikus Történeti Mű, a Papi irat, a krónikák és a próféták írásai tanúsítják. Mindig maradtak Izraelből, akik a kísértések és nemzeti öntudatuk lázongása ellenére is őszintén és kellő önismeret birtokában szemlélték a történelmi eseményeket, és soha nem kételkedtek Isten hűségében, igazságosságában és kegyelmében, hanem mindig bíztak abban, hogy Isten megtartja a szövetséget, beteljesíti ígéreteit és megvalósítja az üdvösséget.

B.) Szentírási szövegek: Kiv 20,3: MTörv 5,7: MTörv 17,14-21: Bír 8,22: Bír 19: 1 Sám 1-3; 1 Sám 8,11-17; 1 Sám 12;

Bír 8,22k (Gedeon-beszéd); 9,8-15 (Jótám meséje); 1 Sám 8; 1 Sám 10,17-19; 12,6-25; 1 Kir 5,2-8; 10,14-21; 12,13k; Óz 10,3k; 13,10k

Bír 17-21; 17,6; 21,25; 1 Sám 8,1-5; 2 Sám 5,2; 7,12-16 (Nátán-ígéret); 23,1-5 (Dávid utolsó szavai); 1 Kir 3,4-15; 5,9k; Zsolt 2,7k; 21,2-8; 72; 89,4k.21-30; 132,11k; József története (Ter 37-51)

C.) Bevezetés

1. Vita: Királyság pro és kontra – a deuteronomista történeti munkájának szerkesztésében

Írástudó és tanult emberek, az ún. deuteronomisták a fogság ideje alatt vagy után összegyűjtötték, kiválogatták és a különböző hagyományforrásokat egy nagy összefüggésbe helyezve összeállították Izrael történetét. Ezek között találunk olyan szövegeket, amelyek a királyságot pozitív módon ábrázolják, de találunk olyanokat is, amelyek antimonarchikusak és bírálják a királyságot.

Milyen forrásokat vettek figyelembe? Hogyan ötvöződik ez az ambivalens magatartás a szerkesztésben? A királyság intézménye jótékony hatással van, vagy elpártolást jelent a JHVH hittől? Átoknak vagy áldásnak kell tekinteni?

Vita támadt a két párt között, melyben az Isten akaratára és a szent hagyományra hivatkoztak, valamint belevonták a királysággal kapcsolatos történelmi tapasztalatokat és a hatalmi struktúra elvi megfontolását.

A vitában megmutatkozik, hogy a bibliai hagyományban bőséges alap adódik mind a támogatók, mind a királyságot bírálók számára véleményük alátámasztására. Hiszen találkozni lehet olyan hanggal is, amely közbenjáró pozíciót vesz fel, mint pl. a királytörvény a MTörv 17,14-21.

A deuteronomisták történeti művükbe felvették a teljesen ellentétes hangvételű forrásokat is, anélkül, hogy egységes álláspontra hozták volna azokat.

Történelmi szempontból a királyság a kultúrországok vívmánya. Izrael a letelepedés után, Kánaánban tanulta meg és sokáig tétovázott, amíg fokozatosan elfogadta, de mindvégig kritikával tekintve és távolságot tartva az ókori keleti környezet királyfelfogásától. (Az ókori Kelet királyeszméjét tekintve, a királyt isteni lénynek tartották, gyakorlatilag egyenrangúnak tekintették az istenekkel. A királyt nagyon gyakran együtt említik az istenekkel, mintegy isteni dicsfény övezi, szava is hatékony, mint az isteneké stb. A királynak az istenekkel egy sorba helyezését a legegyértelműbben Egyiptomban lehet tapasztalni: itt a fáraó nem csupán isteni méltóságra emelt halandó-

nak számított, hanem teljes mértékben egyenrangúnak tekintették az istenekkel, istenségnek kijáró díszítő jelzőkkel halmozták el a fáraót, a fáraó az istenek fia, alattvalóinak napistene stb.). A bírák korának viszonyai, a filiszteusok terjeszkedése, Siló utolsó napjaiban a hanyatlás állapota (a szokások elvadulása, a kultusz résztvevőinek elégedetlensége vö. 1 Sám 1-3), az anarchikus magatartás a törzsszövetségen belül (vö. Bír 19), a lelki és kulturális átalakulás, amely a királysághoz vezető korszakot sürgették. A király utáni vágy, az erős ember utáni vágy a történelemben ott hangosodik fel, ahol a fennálló rend a megrepedezett alapok miatt törékennyé válik.

Dávid uralma idején a királyság konszolidációjával vált Izrael világosan körvonalazódott határokkal állammá, egy állandó uralkodóval és hierarchikus hivatalnoki rendszerrel és ekkor érkezett el egy kulturális és gazdasági virágzáshoz, hatalomhoz és tekintélyhez a népek között.

De Izraelben a királyság korszakában is érvényben volt az axióma: JHVH-nak kell uralkodni rajtatok (Bír 8,23), amely mindig magába foglalta a JHVH hitnek a kívánalmát. A királyok korában is JHVH volt a legfelső fórum. A királyi megbízatás és hivatal egyedül JHVH-ra van alapozva – legalábbis elvileg. Ebből következik, hogy a király nem szakrális közbenjáró az Istenség és a nép között. Ellenkezőleg, kezdettől egy erősen bírált intézmény marad – főleg a próféták által - az utolsó Dávid-utódok száműzéséig.

Az 1 Sám 8,11-17 ősi királybírálata valószínűleg nem teológiai, hanem politikai-szociológai érvelést fogalmaz meg. A jómódúak szempontjából fogalmazza meg, hogy a királyságtól nem azt várták, hogy teher és hátrány legyen (vö. a Jótám mesével). A társadalmi egyenlőség akarása fejeződik ki – amely addig működött – és bírálja a fennálló különbségeket.

Az 1 Sám 8 és 12 kerettörténete, amelyeket a deuteronomista nézet és átdolgozás alakított ki, különösen világosan mutatják a királyságot bíráló magatartást: vagy JHVH vagy egy földi király! Ám a bírálattal nem egy jobb államformát akar elérni, hanem egy teológiai problémát vet fel, JHVH kizárólagos és egyedüli illetékességét Izrael fölött. Ez a következtetés a Gedeon elbeszélés folytatásában fogalmazódik meg a Bír 8,22-ben és az idegen istenek tilalmában a Kiv

20,3-ban és a MTörv 5,7-ben. Amint egy király vagy egy intézmény kizárólagosságot követel magának, konfliktusba kerül JHVH-val és veszélyezteti a JHVH hit lényegét. Ez a megalkuvást nem ismerő királybírálat az északi országrészben mutatkozik meg Salamon uralkodása és Izrael hanyatlásának időszaka között.

Ugyanannak a JHVH-hitnek az értelmében hol áldásként, hol pedig átokként interpretálja a királyságot, anélkül, hogy az ellentétes álláspontokat megpróbálná egységre hozni. A szöveg két ellentétes irányzata helyhez és időhöz kötött és nem akar általános érvényű állításokat tenni. Látnunk kell, hogy nem csak egy hivatalosan elismert tant mond ki, amelyet Isten akarataként interpretál, hanem egyben a másik irányzatot átkozottnak mondja. Az isteni rendelésére való hivatkozás nem csak egy államformát, egy társadalmi szerkezetet garantál, hanem az isteni akarat egyben az életet és az ember jólétét is biztosítja.

2. Pro és kontra királyság

A különböző szövegek által a deuteronomista szemüvegén keresztül betekintést nyerünk Izrael történetébe, hogy milyen differenciált és túlnyomórészt kritikus hangvételű, józan (emberileg) a királysággal kapcsolatban a környezetével összehasonlítva (többnyire istenkirályságok). A különböző értékelések megakadályozzák az egyoldalú (gyakran negatív) megítélést. A szerepjáték ugyanakkor lehetővé teszi a személyes megközelítést, így a résztvevők nem csak egy akkori történettel találkoznak (a királyság számunkra már meglehetősen távoli és idegen politikai forma), hanem a személyes életüket is viszontláthatják benne.

a.) A királyságot bírálók csoportja (1. Munkalap)

Ez a csoport hangsúlyozza, hogy Izrael JHVH-ba vetett hite az államalapítás előtti időkben meghatározó volt. A JHVH-val, a nép tulajdonképpeni királyával való kizárólagos kapcsolatban látja a választott nép sajátosságát.

Az ő számára a királyság gyakorlatilag ateizmust jelent, ami Isten akarata ellen való és az emberi közösség ellen irányul (robot, önkény, hatalmi visszaélések, elnyomás, adók, a szabadság megnyirbá-

lása …). Isten hatalomgyakorlása és uralma és egy emberi központi hatalom összeegyeztethetetlen.

Mind a hagyományból (főleg az ősatyákéból és a kivonulásból), mind a konkrét, Izrael királyokkal kapcsolatos történelmi tapasztalataiból és a királyok korának szociális egyenlőtlenségéből érvel.

Fontos szövegek:

Bír 8,22k (Gedeon-beszéd)
9,8-15 (Jótám meséje)
1 Sám 8 (Figyeljünk az „elveszi" kulcsszó visszatérésére!)
1 Sám 10,17-19; 12,6-25.
1 Kir 5,2-8; 10,14-21;12,13k
Óz 10,3k; 13,10k

b.) A királyságot támogatók csoportja (2. Munkalap)

Ez a csoport úgy tekint a királyságra, mint JHVH jótéteményére, amely az anarchiából, elnyomásból és a filiszteusok állandó fenyegetésétől mentette meg Izraelt, amely rendezett és katonasággal ellátott államszervezettel felemelte, és a legmagasabb politikai, gazdasági, kulturális és kultikus virágzást hozta meg számára.

A királyábrázolásában Izrael határozottan elkülönül környezete királyértelmezésétől. JHVH maga választja ki és bízza meg a királyt, az ő felkentjét, hiszen örökbe fogadta és így az ő fiává vált. (Zsolt 2). Ennek a csoportnak a dávidi királyság elsősorban az ígéret beteljesülése is, Isten és népe szövetségének „aranykora", ősképe a messiási reményeknek.

Természetesen minden király megmérettetik mind a JHVH iránti engedelmesség, mind az ő útmutatásainak betartása tekintetében (vö. a MTörv királytörvénye, MTörv 17,14-20).

A csoport az áthagyományozott tradícióval érvel, valamint Izrael konkrét történelmi tapasztalataival a királysággal kapcsolatban!

Fontos szövegek

Bír 17-21 folyamatosan,
különös tekintettel a keret-formulára 17,6; 21,25
1 Sám 8,1-5; 2 Sám 5,2; 7,12-16 (Nátán-ígéret);
23,1-5 (Dávid utolsó szavai)

1 Kir 3,4-15;5,9k
Zsolt 2,7k; 21,2-8; 72; 89,4k.21-30;132,11k
Vö. József története (Ter 37-51), aki vitatottan emelkedik testvérei fölé, és aki, mint életben tartó, igazolódik.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Alleluja	ének hallás után	Énekelj az Úrnak 30. old., 5 perc
2. Megközelítés	a film	30 perc
a. Lehetőség: A bibliaórát megelőzően a résztvevők nézzék meg A király beszéde c. filmet, ha lehet közösen. A bibliaórát a film megbeszélésével kezdjük:	csoportos megbeszélése	
I. Milyen társadalmi elvárásoknak kell megfelelnie egy királynak?		
II. Hogyan hat ez a magánéletére?		
b. Lehetőség: Testbeszéd	mozgásábrázolás	
A résztvevők pantomimszerű mozgással, beszéd nélkül ábrázolják a következőket:		
- Hogyan ül egy király? Hogyan áll – megy – eszik – iszik – ad – vesz egy király? Hogyan hív, hogyan küld el, hogyan ad megbízást, hogyan tárgyal, hogyan ír alá valamit …?		
- Hogyan örül, hogyan viselkedik, ha fáradt, ha fáj valamije, ha szomorú, ha fenyegetve érzi magát, ha fél, ha haragszik, ha figyel, hogyan viselkedik, ha meg kell halnia?		
A mozgásábrázolás után beszéljük meg:	mozgásábrázolás, utána csoportos megbeszélés	25perc
I. Hogy éreztem magam a különböző mozdulatok, testtartások közben?		
II. Milyen benyomásokat tudok megosztani?		
III. Mikor éreztem jól, és mikor éreztem kényelmetlenül magam?		
IV. Mit jelentett számomra királynak lenni?		

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. Vita: Királyság pro és kontra **A deuteronomista történeti munkájának szerkesztésében** Játék 3 lépésben *1. lépés:* Az óravezető elmondja a játék menetét, két csoportra osztja a résztvevőket: – Első csoport a királyságot bírálók csoportja (Bevezetés 2/a) – Második csoport a királyságot támogatók csoportja (Bevezetés 2/b) *2. lépés:* a csoportok felkészülnek a megadott munkalapok alapján *3. lépés:* Megkezdődik a két csoport vitája az óravezető moderálásával Mindkét csoport kifejti és alátámasztja álláspontját – Ütköztetik a véleményeket *4.lépés:* Reflexió – a vitára és összehasonlítás a „deuteronomista megoldással" MTörv 17,14-21. Az óravezető összefoglalása, lásd Bevezetés 1-2	Játék 3 lépésben	Szentírás, fénymásolt Munkalapok külön lapon Bevezetés 2/a, 2/b ceruza, 50 perc
4. Befejező ima, ének A 72. Zsoltár közös elimádkozása, utána ének		Szentírás: 72. zsoltár, énekszöveg, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvennegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2011. jún. 29.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A királyság kezdete és megalapozása Izraelben

Saul – Dávid – Salamon.
Dávid felemelkedése és a trónutódlás története

A.) Alapgondolat

Sámuel két könyve és a Királyok első könyve a királyság létrejöttét, Dávid és a dávidi dinasztia uralkodását írják le. A szerző kifejezetten utal arra, hogy forrásokat használt. Az összefűzött anyag egyes részei között mutatkozó különbség is erről tesz tanúbizonyságot. Tehát a könyvek szerzője inkább szerkesztő, mint író a szó valódi értelmében. Természetesen azért a szövegek az író keze nyomát is magukon viselik, saját deuteronomikus stílusa világosan felismerhető, és a leírt eseményekhez saját véleményét is hozzáfűzi. A mű szerkezetét maga dolgozta ki, és a nyelvi megformálás is neki köszönhető. A szerző Júda királyait mindig aszerint ítéli meg, hogy milyen magatartást tanúsítottak a számára gyűlöletes magaslati kultuszt illetően. Kritikusan áll hozzá az eseményekhez, nem a keleten szokásos udvaronci, uralkodót magasztaló történetírással állunk szemben, még Dávid, a nagy király is esendő, bűnös-bűnbánó ember, az igazsághoz híven Dávid hibái, gyengeségei is elénk tárulnak. Elképzelhető, hogy ennek oka a Dávid által egyesített és még Salamon uralkodása alatt is egyetlen országot képező törzsek viszálya és az ország két részre, Északra és Délre szakadása, amelyek most már külön néven, Izrael és Júda néven szerepelnek. A két ország rokon

törzsei a másik számára előnytelen hagyományanyagot is megőrizték, melyeket szerző később egybe szerkesztett.

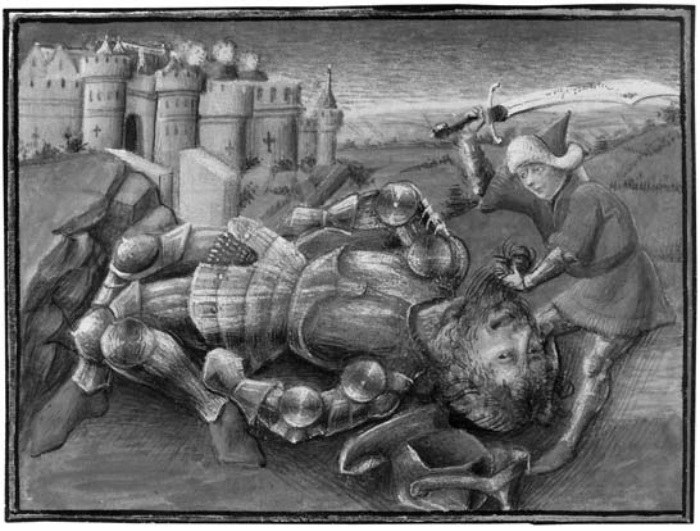
A királyság kezdetén, Saul a biztató indulás után csalódást okozott, és Isten elvetette, s Dávidot jelölte ki utódjául. Dávid fiatalon Saul udvarába került, de csakhamar fölébredt Saulban a féltékenység; emiatt arra kényszerült, hogy elmeneküljön és egy ideig a pusztában húzza meg magát. Saul halálával szabad útja nyílt az uralomra. A 2 Sám Dávid királyságát mutatja be. Nagyságát tanúsítják a győzelmek, a királyi hatalom megszilárdítása, az ország megerősítése és belső megszervezése, valamint Dávid vallásossága és ennek jutalma. Dávid előkészületeket tett egy központi szentély létesítésére, állandó hadsereget, hivatalnokrendszert hozott létre különféle tisztségekkel, erős központi hatalommal. Az északi részen kitört lázadásokat elfojtotta, meghódította a Jordán nyugati vidékét. A filiszteusok megtámadása után Edom, Arám, Moáb és Ammon következett. Dávid volt a nagy és egységes Izrael megalapítója. Országa nem élte sokkal túl, mégis eszményként élt Izrael fiainak emlékezetében Dávid is, az általa létesített birodalom is. Így lett előképe a Messiásnak, Izrael szabadítójának, aki Dávid utódaként jött el (2 Sám 7,12–15; Iz 11,1.10: Vessző kél majd Izáj törzsökéből; Jer 23,5; Mt 22,42; vö. 9,27; 12,23; 21,9: Dávid fia), sőt úgy jelent meg, mint újjáéledt ~ (Jer 30,9; Ez 34,23–31; 37,24–28; Oz 3,5).

Az egymást követő királyok uralkodásáról szóló leírások fölépítése azonos sémára épül: – 1. a trónra lépés idejének meghatározása a szomszédos országban uralmon lévő király uralkodása X. évének megadásával (szinkronizmus); – 2. a király életkora uralomra lépésekor (csak Júda királyai esetében); – 3. az uralkodás időtartama; – 4. anyjának neve és eredete (csak Júda esetében); – 5. megítélése teológiai szempontból; – 6. részletesebb forrásra hivatkozás; – 7. halála és a hely, ahol eltemették; – 8. az utód. Ebbe a keretbe illeszkednek bele a fontosabb események; a sémától eltéréssel csak akkor találkozunk, ha ennek valami különös oka van.

A szerző mindvégig kifejezésre juttatja, hogy Istenben fölismerték a történelem voltaképpeni urát, a történelmet pedig üdvösségtörténetnek fogja föl, vagyis úgy értelmezi, mint Istennek az emberrel kapcsolatos tervét, ill. ennek a tervnek megvalósulását. Az így értel-

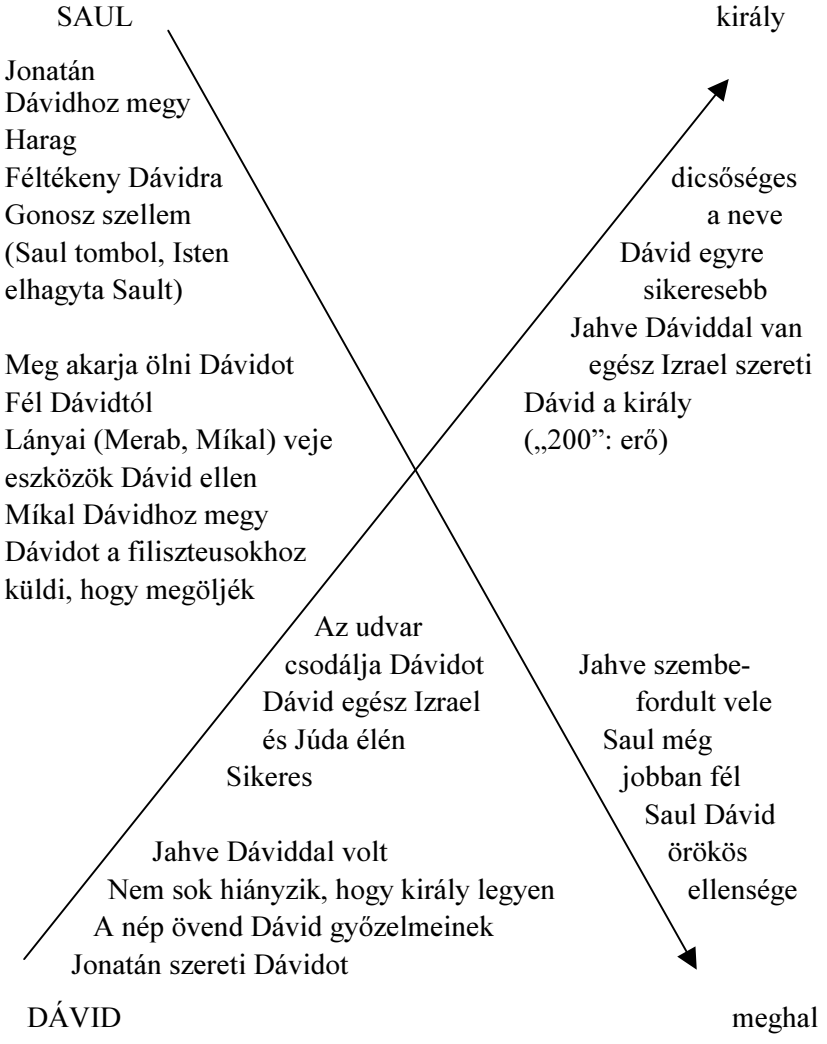
mezett történelemben Izrael kiválasztása és a vele kötött szövetség folyományaképpen központi szerepet játszott. Izraelen belül Dávid családja töltött be kivételes szerepet, mert ígéretet kapott a fönnmaradásra és a messiási jövőre. Amikor a szerző Izrael történetéből valamit leír, azt mindenekelőtt azért teszi, hogy megmutassa: a szövetséghez való hűségből áldás fakad (a nép boldogul), a hűtlenség viszont bűnhődést von maga után. Még ha magukról a királyokról ír is, akkor is Nátán próféta jövendölése lebeg a szeme előtt (2 Sám 7). Ez nyomja rá bélyegét az egész műre. A szerző újra meg újra visszatér rá, idézi vagy saját szavaival adja vissza. Nyilvánvalóan benne látja megfogalmazva azt az elvet, amely a júdeai királyok hosszú történelmének egységét és jövőjét biztosítja. Minthogy azonban a királyok zöme nem felelt meg az eszménynek, sőt bűneik miatt nemegyszer veszedelembe sodorták Jahve népét és veszélyeztették a Jahve-kultuszt is, a szerző ellensúlyozásként ismételten szóhoz juttatja a prófétákat.

B.) 1 Sám 16 – 1 Kir 2

C.) Bevezetés

1. Saul bukása - Dávid felemelkedése (1 Sám 18)
(Grafikus ábrázolás)

2. Munkalap I. Dávid felemelkedésének és a trónutódlás történetének áttekintése

1 Sám	16,14 – 2 Sám 5,12	Dávid felemelkedésének története
	16,14-18,18	Bevezetés
I.	18,17-2 Sám 1	Saul üldözi Dávidot, Dávid vétlen Saul bukásában
	18,17-26,25	Saul üldözi Dávidot, Dávid kíméli az
1.		uralkodót
		3 jóslat Dávid számára: 23,16 (király lesz) 24,18-23 (élete végéig) 25,26-33 (uralkodóház)
2.	1 Sám 27- 2 Sám 1	Dávid a filiszteusoknál, nem cselekszik Izrael és Saul ellen
II.	2 Sám 2,1 – 4,12	Dávid Júdea királya, de nem fordul a Saul-pártiak ellen
	2,1-3,5	Dávid Júdea királya, de nem fordul
1.		Isbaál ellen
	3,6-4,12	Dávid helyeslése és hozzájárulása
2.		nélkül megölik Ábnert és Izbaált
III.	2 Sám 5,1-12	Dávid tehát Izrael fölött is uralkodik

2 Sám 9-20 és 1 Kir 1-2		A dávidi trónutódlás története
	Fő kérdés	1 Kir 1,27
	Teológiai hangsúlyok:	2 Sám 11,27; 12,1.15.24;17,14 (Jahve rendelése!)
1.	2 Sám 9	Meribbaál a királyi asztalnál
2.	2 Sám 10-12	Batseba, Salamon születése
3.	2 Sám 13-14	Ámnon bűnbeesése (Támár)
4.	2 Sám 15-19	Absalom bűnbeesése (lázadás)
5.	2 Sám 20	Seba felkelése (Dávidi birodalom)
6.	1 Kir 1-2	Adoniás bűnbeesése (birtoklás), Salamon az utód

Dávid felemelkedésének története egy nagyobb szövegösszefüggésbe illeszkedik be.

Munkalap II. Az uralkodás menetének bemutatása
mind az északi, mind a déli királyok esetében.
Példa: Áháb, Izrael királya (1 Kir 16,29k; 22,39k)

Kiindulás:
- A a trónralépés idejének szinkronikus meghatározása a másik országrész uralkodójának idejével
- A` (csak Júda királyainál) a király életkora
- B az uralkodás időtartama
- B` (csak Júda királyainál) anyjának neve (tisztség!)
- C az uralkodó megítélése

Emlékek, hagyományok
a király uralkodásának idejéből

Lezárás:
- D utalás a forrásokra; nagyobb tettek kiemelése
- E híradás a király haláláról
- E` (csak Júda királyainál) beszámoló a temetésről
- F az utód megnevezése

3. Kép (ld. a füzet címlapján)

A fiatal, kistermetű, szinte gyermekarcú Dávid félig háttal hárfázik, de mintha csak megérezné a veszedelmet, visszapillant Saulra, tekintetük találkozik.

Saul meglett férfi, trónszékére támaszkodva nekifeszül, hogy Dávidra hajítsa dárdáját, arca eltökélt.

A festő a legfeszültebb pillanatot ragadja meg képén, érezzük, hogy a dárda a következő pillanatban az áldozat felé röpül.

4. Az 1 Kir 1-2 történelmi lényege

Ahhoz, hogy az 1 Kir 1-2 történelmileg lényeges mondanivalóját megismerjük, a következőket kell látni:

1.) Salamon trónra kerülése az udvari körök tevékenységének eredménye, miközben Júda törzsi szövetsége, amely konzervatív politikai és vallási irányultságú, a becsvágyó Adoniást támogatja.

2.) A végső döntést Dávid hozza meg röviddel a halála előtt, amikor felkeni Salamont, és ezzel utódjává teszi. Az utódlásban Jeruzsálem is támogatja őt. A „felülről jövő forradalom" azt jelenti, hogy ez a kinevezés minden további nélkül Júda és az északi törzsek számára is érvényes. Ami egyszer rajtaütéssel sikerült keserű bosszút áll a következő uralkodócserénél, amit az északi törzsek készítenek elő.

3.) Trónra kerülése után Salamon igyekszik legalizálni hatalmát, és keresi az alkalmat valódi és lehetséges ellenségeinek az eltávolítására.

4.) A trónkövetők történetének szerzője megpróbálja Salamon királyságát és intézkedéseit jogszerűnek bemutatni, de a mód által, ahogy az eseményeket ábrázolta, a kritikája is kifejeződik.

5.) Nátánt, az udvar prófétáját mint egyedüli „királycsinálót" mutatja be. Az 1. fejezetben jegyzőkönyvszerű ábrázolásban szerepét érezhető szimpátiával írja le.

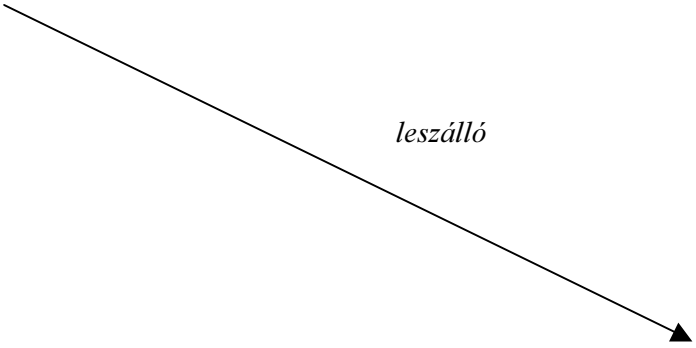
6.) A kritikus ábrázolás és annak továbbhagyományozása bizonyíték arra, hogy léteztek Izraelben szabad gondolkodású körök.

7.) A régi királyság a törzsek szabad akaratán nyugodott, míg az új a dávidi dinasztia örökletes királyságán. A szerző nem abszolút királyellenes, csak kritikusan szemléli a dávidi dinasztia örökletes királyságának követeléseit és azt a módot, ahogy ezt érvényesítik.

8.) A trónutódok története talán az északi törzseknél keletkezett, talán „az Abjatár család bizalmas hagyományából vette át a szerző" (Duhm) az ország kettészakadásának ábrázolását, ahogy az 1 Kir 12,1.3b-18 (a 19. vers nélkül!) elbeszéli (vö. 1 Kir 12).

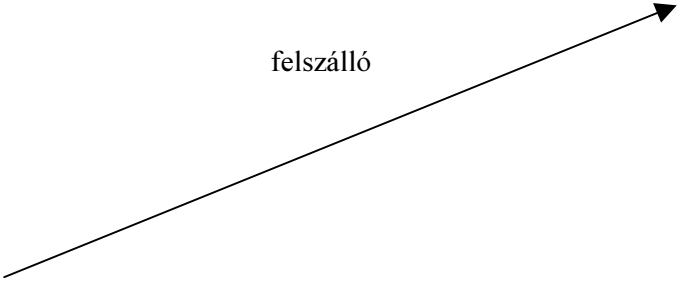
*5. **Munkalap III.*** ***Pártok***

2 Sám 3,4	2 Sám 8,17	2 Sám 8,16
Adoniás	Abjatár (Síló)	Joáb
A legidősebb királyfi (Haggit)	Pap (Eliden, vö. Sílo) a rendért és a jogért felel	Dávid seregének vezére
Júda férfiai támogatják (hadsereg)	Erős: tiszta Jahve-hagyomány Ősi papi dinasztia	Csak háborúban
↓	↓	↓
megölik	száműzik	megölik

a dávidi trónutódlás vitájában

2 Sám 12,24	2 Sám 8,17	2 Sám 8,18
Salamon	Szádok	Banaja
A király fia (Batseba)	Szinkretista és kánaáni hagyományok	Kréti és Pléti (zsoldosok) (palotaőrség)
Batseba és Nátán Udvari próféta befolyásolja Dávidot	Fiatalabb, megegyezésre kész, rugalmas papi dinasztia	Határozott, mindig bevetésre kész, csak azt követi, aki fizet
↓	↓	↓
Erős kézzel vezeti a sereget (1 Kir 2,46)	Ez lesz az uralkodó papi diansztia	A vetélytársakat megöli

6. Munkalap IV. : A Királyok könyvének szerkezete

I.	*1 Kir 1-11*	*Salamon kora*	
	1. 1 Kir 1 – 2	Salamon trónra kerülése	fontos: 6,11k; 8,15k;
	2. 1 Kir 3 – 11	Salamon uralkodása	9,1k; 11
II.	*1 Kir 12 – 2 Kir 17*	Izrael és Júda királyainak kora az ország kettészakadásától az Északi királyság elestéig (Kr. e. 926-722)	
			fontos: 14
	1. 1 Kir 12 – 1 Kir 16-22	A kettészakadástól az Omri dinasztia kezdetéig az Északi királyságban (Kr. e. 926-878)	
	2. 1 Kir 16,23 – 2 Kir 10,36	Az Omri dinasztia kora az Északi királyságban és Jéhu királysága Izraelben (Kr. e. 878-845. ill. 818) 1 Kir 17,19;21;2 Kir 1: Illés 2 Kir 2-8; (9-10);13: Elizeus	
	3. 2 Kir 11,1-17,41	Atália, Júda királynőjének uralmától az Északi királyság elestéig (Kr. e. 845-722)	fontos: 17,7k

III.	*2 Kir 18-25*	Júda királyai az Északi királyság eleste utántól (Kr. e. 722) a Déli királyság elestéig (Kr. e. 587) és Babilon királya megkegyelmez a fogságban Joachinnak, Júda királyának (Kr. e. 562/1)	
1.	2 Kir 18 – 20	Hiszkija uralkodása Júdában (Kr. e. 725-697) (párh. Iz 36-39)	fontos: 18,5k
2.	2 Kir 21	Manassze és Ámon uralkodása Júdában (Kr. e. 696-640)	fontos: 21,10k
3.	2 Kir 22,1-23,30	Jozija uralkodása Júdában (Kr. e. 639-609)	fontos: 23,25k
4.	2 Kir 23,31 – 24,17	Joacház, Joakim és Joachin uralkodása Júdában (Kr. e. 609-597) és az 1. deportálás	
5.	2 Kir 24,18 – 25,21	Cidkija uralkodása Júdában (Kr. e. 597-587), Jeruzsálem lerombolása (Kr. e. 587) és a 2. deportálás	
6.	2 Kir 25,22 – 30	Gedalja a helytartó Júdában és Babilon királya megkegyelmez Joachinnak (Kr. e. 562/1)	

7. A Salamon utáni királyság

A Salamon utáni királyok áttekintése. Néhány példa.

Példaszerű az Északi királyság egyik legjelentősebbként említett királya: Ácháb. A deuteronomista értékelés, amelybe a mindenkori királyok hagyományát elhelyezi, egyoldalú szövegértelmezést kínál.

Ácháb megítélése mind emberi, mind teológiai szempontból negatív, bár – objektíven nézve – államférfiúi szempontból bizonyos sikereket könyvelhet el, akár kiváló uralkodónak is minősíthetnénk. Hosszú uralkodása alatt a moábitákat engedelmességre bírta (vö. 2 Kir 1,1), a föníciaiakkal – házassága révén – szorosabbra fűzte a barátságot, Júdával békében élt, így Jorám, akire Júda trónja várt, Ácháb lányát, Atalját vette feleségül (8,18). Uralma idején Izrael hatalom lett, s a föníciaiakkal tartott barátság révén meggazdagodott. Ezt Ácháb építkezései is tanúsítják. A deuteronomista szerző ezeket csak futólag említi (22,39), de a szamariai ásatások alapján világos képet alkothatunk arányaikról: Omri palotájának kibővítése, az elefántcsont-palota (22,29), egyes városok (pl. Megiddó és Jerikó) megerősítése. Mindamellett az 1 Kir keményen elítéli Áchábot s egész házát (16,30–33; 21,25 kk.; 2 Kir 8,18.27; 9,7–10; 10,10.30; 21,13; vö. 6,16), mert felesége kedvéért eltűrte a Baál-kultuszt, sőt azt is elnézte Jezabelnek, hogy üldözze Jahve prófétáit. Jezabel egyébként is a rossz szelleme volt Achábnak (21,1–16: Nábot meggyilkolása, szőlőskertjének elsajátítása). Amikor Jéhu bevonult Jezreelbe, emberei kidobták Jezabelt a palota ablakából (2 Kir 9,30–37). A deuteronomista szerző az egyes személyeket kizárólag abból a szemszögből ítéli meg, hogy Jahve hívei közé tartozik-e valaki, vagy nem, ezért nála az uralkodó pár érdemek nélkül, negatív megítélésben részesül.

A Déli királyság egyik királya, Jozija szintén példaszerű (Kr. e. 639-609). A deuteronomista megfogalmazásában mint Ácháb ellenpéldája áll előttünk. Messzemenően pozitív a megítélése. Ő Júda 16. királya, Ámon fia és utóda. 2Kir 22,1–23,30: 8 éves volt, amikor két istentelen király, Manassze és Ámon után trónra lépett, és 31 évig uralkodott. A deuteronomikus hagyomány szerint Dávid és Hiszkija mellett Júda legjobb királyai közé tartozott. Uralkodása 8. évében kezdett Jahve ügyében buzgólkodni; királysága 12. évében lerombol-

ta a bálványoknak emelt oltárokat, oszlopokat és szentélyeket; uralkodása 18. évében intézkedéseket hozott a jeruzsálemi templom helyreállítására, amelyet elődei elhanyagoltak. A helyreállítás során megtalált törvénykönyv (Második Törvénykönyv) arra indította, hogy megújítsa az istentisztelet rendjét és a sínai szövetséget. Az asszír hatalom meggyengülését felhasználta a Déli országrész határainak kiterjesztésére. Amikor Kr. e. 609-ben Nékaó fáraó előrenyomult az Eufráteszig, hogy Asszíria utolsó királyának, aki Ninive bukása (Kr. e. 612) után Háránban húzódott meg, a babilóniaiak és a médek ellen segítséget nyújtson, Jozija Jezreel síkságán szembeszállt vele, abban a reményben, hogy megnagyobbíthatja országát, de Nékaó Megiddónál legyőzte. Halálosan megsebesült, és Jeruzsálembe visszatérve meg is halt. Jeremiás siratót írt róla, de ez nem maradt fenn (2Krón 35,24).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Hallelu', hallelu'	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat 65. o. 5 perc
2. Az előzmények rövid áttekintése A résztvevők együtt átlapozzák a Szentírásból Sámuel első könyvét a 18. fejezetig bezárólag. A benne foglalt eseményeket címszó szerűen felírják, hogy a következő részek összefüggéseit át tudják látni.	csoportos munka	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
2. Szövegmunka A résztvevők együtt elolvassák az 1Sám 18 szövegét. Két jellemző szófordulatra fordítsanak különös figyelmet: amelyek Saul bukásáról és amelyek Dávid felemelkedéséről szólnak. Ábrázolják grafikusan a fontosabb tényeket. A süllyedő vonal Saul sorsát jelzi, az emelkedő vonal Dávidét. Lásd Bevezetés 1. Dávid felemelkedés-történetének áttekintése fejezi be a szövegmunkát. Lásd Bevezetés 2.	csoportos munka	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza Munkalap I. sokszorosítva 20 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. Képnézés lásd Bevezetés 3.	A kép megtekintése és csoportos megbeszélés	5 perc
4. Szövegmunka 1 Kir 1- 2,11 Mint ahogy az 1 Sám 18 tartalmazta Dávid felemelkedésének lényeges ismertetőjegyeit, úgy ebben a szövegrészletben fontos információkat találunk Dávid trónutódjairól, arról, hogy bár Salamon volt a legfiatalabb fia, mégis kiharcolta magának a királyságot. A résztvevők egyénileg elolvassák a szöveget, majd párosával összegyűjtik, hogy kik vannak szövetségben a dávidi trónutódok közül. A vezető a végén kiegészíti Bevezetés 4. 5. alapján. A trónutódok újbóli áttekintése, lásd Bevezetés 2. segítheti az összefüggések megértését.	egyéni munka majd páros munka, utána összesítés az óravezető kiegészítésével	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza Munkalap I. Munkalap III. 30 perc
5. Elmélyítő beszélgetés Salamon alakja a résztvevőket gyakran kiábrándítja. A hatalom és annak gyakran vitatott eszközei mindenkori kérdés számunkra. A cél szentesíti az eszközt? Vagy mégse?	csoportos megbeszélés	5 perc
6. A Salamon utáni királyság – *A Salamon utáni királyok áttekintése. Néhány példa* A IV. számú munkalap, lásd Bevezetés 6. és a Szentírás segítségével a résztvevők áttekintik Salamon fia, Roboám uralkodásától az Omri dinasztiáig a 9. sz.-ban, (1 Kir 16,23 – 2 Kir 10,36). A résztvevők elolvassák az 1 Kir 16,29-34. Példaként kínálkozik Ácháb a királyok szinkronikus listájában, lásd Bevezetés 2. Munkalap II., amelyben a deuteronomista szerző minden északi és déli királyt elhelyezett Áchábot a szinkronikus lista 2. részében az 1 Kir 22,39k-ban is újra megtaláljuk		Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza Munkalap IV. 15 perc Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza Munkalap II.

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
Az óravezető elmagyarázza a történelmi körülményeket és a későbbi teológiai értékelést. A csoport folytatja a királyok korának áttekintését. A résztvevők felütik a Szentírásból a 2 Kir 22-t. Újra a deuteronomista szinkronikus királylista alapján megfigyelik, 2 Kir 22,1k; 23,28-30. Röviden áttekintik Jozija történetét. A Szentírás alapján egy rövid pillantást vetnek a királyok korának végére: Jeruzsálem lerombolására, a deportálásra és mint halvány reménysugárra, a Joachinnak való megkegyelmezésére, (2 Kir 25)		30 perc
4. Befejező ima, ének A 18. Zsoltár közös elimádkozása, utána ének		Szentírás: 18. Zsoltár énekszöveg gyertya, gyufa 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2011. szept. 8.

Szeretettel: Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Ki az ember?
A jahvista teremtéstörténet (Ter 2,4-3,24)

I. rész: Az Édenkertben (2,4b- 25)

A.) Alapgondolat

Mivel a tapasztalat szerint a jahvista, a „második" teremtéstörténet, a mi Bibliánkban, szemben a papi irat hétnapos teremtésművével csak hozzávetőlegesen ismert, megéri, hogy megnézzük az elbeszélés szerkezetét.

Már első pillantásra feltűnnek az egyenetlenségek, amelyeket a különböző elbeszélés-hagyományok összehozása tartalmaz: a 8b. és a 15a. versek ismétlése; a közlés a „tudás fájáról" és az „élet fájáról" a kert közepén (ezek egyetlen fa, vagy kettő, vagy egy facsoport?); a 17. vers után a parancs megszegését halálnak kellene követni, de „csak" az élet elsilányulása követi; a paradicsomi folyók leírásának beillesztése (félbeszakítja az elbeszélés folyamatát, belső összefüggését). Az egzegéták azt feltételezik, hogy a jahvista két elbeszélést fűzött össze:

1. az egyik az első emberpár teremtése, és az a feladatuk, hogy a földet megműveljék (Ter 2,4b- 7.18-24; 3,20k.23; a történet folytatása a 4,1-16). Tartalmazza Isten „Jahve" nevét.

2. a másik, hogy az emberek egyike egy kertben megszegett egy parancsot és ezért megbüntették (Ter 2,8a.9.15-17.25; 3,1-14.22.24). Isten „Elohim" nevét tartalmazza.

B.) Szöveg: Ter 2,4-3,24

C.) Bevezetés

1. Munkalap: Az ember teremtése és bűnbeesése
a jahvista teremtéstörténetben, Ter 2,4b- 3,24

4b Azon a napon, amelyen az Úr Isten megalkotta az eget és a földet,

5 még semmiféle mezei bokor nem hajtott a földön, és semmilyen fű nem sarjadt, ugyanis még nem hullatott az Úr Isten esőt a földre, és ember sem volt, aki művelje a földet.

6 Akkor forrás fakadt a földből, és megöntözte a föld egész színét.

7 Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából, az orrába lehelte az élet leheletét, és az ember élőlénnyé lett.

8 Ültetett az Úr Isten egy kertet Édenben, keleten, és elhelyezte benne az embert, akit alkotott.

9 S növesztett az Úr Isten a földből mindenféle fát, amelyet látni szép és melyről enni jó – az élet fáját is a kert közepén, s a jó és a rossz tudásának fáját.

10 Édenből folyóvíz jött ki, hogy öntözze a kertet, utána pedig négy ágra szakadt.

11 Az egyiknek a neve Píson: ez az, amelyik körüljárja Hevilának egész földjét, ahol az arany terem –

12 annak a földnek az aranya igen jó, s ott található a bdellium és az ónixkő. –

13 A második folyó neve Gihon: ez az, amelyik körüljárja Etiópia egész földjét.

14 A harmadik folyó neve Tigris: ez folyik az asszírok felé; a negyedik folyó pedig az Eufrátesz.

15 Fogta tehát az Úr Isten az embert, és az Éden kertjébe helyezte, hogy művelje és őrizze meg.

16 Azt parancsolta az Úr Isten az embernek: »A kert minden fájáról ehetsz,

17 de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert azon a napon, amelyen eszel róla, meg kell halnod!«

18 Azt mondta továbbá az Úr Isten: »Nem jó, hogy az ember egyedül van: alkossunk hozzá illő segítőt is!«

19 Az Úr Isten ugyanis megalkotta a földből a föld minden állatát és az ég összes madarát, és odavezette őket az emberhez, hogy lássa, minek nevezi

el őket – mert minden élőlénynek az lett a neve, aminek az ember elnevezte.

20 Meg is adta az ember a maga nevét minden állatnak és az ég összes madarának és a föld minden vadjának, de az embernek nem akadt magához illő segítője.

21 Ezért az Úr Isten mély álmot bocsátott az emberre, s amikor elaludt, kivette egyik bordáját, és hússal töltötte ki a helyét.

22 Azután az Úr Isten asszonnyá formálta a bordát, amelyet az emberből kivett, és odavezette az emberhez.

23 Az ember ekkor azt mondta:
»Ez végre csont az én csontomból, és hús az én húsomból!
Legyen a neve feleség, mert a férfiből vétetett!«

24 Azért elhagyja a férfi apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és egy testté lesznek.

25 Az ember és a felesége mezítelenek voltak mindketten, de nem szégyellték magukat.

3,1 A kígyó azonban ravaszabb volt, mint a föld minden állata, amelyet az Úr Isten alkotott. Azt mondta az asszonynak: »Miért parancsolta meg nektek Isten, hogy a kert egyetlen fájáról se egyetek?«

2 Az asszony azt felelte neki: »A kertben levő fák gyümölcséből ehetünk.

3 Hogy azonban a kert közepén levő fa gyümölcséből ne együnk, és hogy ahhoz ne nyúljunk, azt azért parancsolta meg nekünk Isten, hogy meg ne találjunk halni.«

4 A kígyó erre azt mondta az asszonynak: »Dehogy is haltok meg!

5 **C**sak tudja Isten, hogy azon a napon, amelyen arról esztek, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudni fogjátok a jót és a rosszat!«

6 Mivel az asszony látta, hogy a fa evésre jó, szemre szép és tekintetre gyönyörű, vett a gyümölcséből, evett, adott a férjének is, és ő is evett.

7 Erre megnyílt mindkettőjük szeme. Amikor észrevették, hogy mezítelenek, fügefaleveleket fűztek egybe, és kötényeket készítettek maguknak.

8 S amint meghallották az Úr Isten szavát, aki a kertben járkált az alkony hűvösén, az ember és a felesége elrejtőztek a kert fái közé az Úr Isten színe elől.

9 Az Úr Isten azonban szólította az embert: »Hol vagy?«

10 Az így válaszolt: »Hallottam szavadat a kertben, és megijedtem, mert mezítelen vagyok, ezért elrejtőztem.«

11 Erre megkérdezte tőle: »Ki adta tudtodra, hogy mezítelen vagy? Csak nem ettél arról a fáról, amelyről megparancsoltam neked, hogy ne egyél?«

12 Az ember azt felelte: »Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem a fáról, és ettem.«

13 Az Úr Isten ekkor megkérdezte az asszonyt: »Miért tetted ezt?« Ő így felelt: »A kígyó rászedett és ettem.«

14 Ekkor az Úr Isten így szólt a kígyóhoz: »Mivel ezt tetted, légy átkozott
minden állat és földi vad között;
a hasadon járj, és port egyél életed valamennyi napján!

15 Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé,
ivadékod és az ő ivadéka közé:
Ő széttiporja fejedet, te pedig a sarkát mardosod.«

16 Az asszonynak pedig azt mondta:
»Megsokasítom gyötrelmeidet és terhességed kínjait!
Fájdalommal szülsz a gyermekeket!
Vágyakozni fogsz a férfi után, és ő uralkodni fog rajtad!«

17 Ádámnak pedig azt mondta:
»Mivel hallgattál feleséged szavára, és ettél a fáról,
amelyről megparancsoltam, hogy ne egyél,
átkozott legyen a föld miattad!
Fáradozva élj belőle életed minden napján!

18 Teremjen az neked tövist és bogáncsot,
és edd csak a föld növényeit!

19 Arcod verejtékével edd kenyeredet,
míg vissza nem térsz a földbe, amelyből vétettél,
– mert por vagy, és visszatérsz a porba!«

20 És elnevezte az ember a feleségét Évának, mert ő lett az anyja minden élőnek.

21 Az Úr Isten ezután bőrköntösöket készített az embernek és a feleségének. Felöltöztette őket,

22 és azt mondta az Úr Isten: »Íme, az ember olyanná lett, mint egy közülünk: tud jót és rosszat. Most aztán nehogy kinyújtsa a kezét, vegyen az élet fájáról is, egyen, és örökké éljen!«

23 Ezért aztán kiküldte őt az Úr Isten az Éden kertjéből, hogy művelje a földet, amelyből vétetett.

24 Amikor kiűzte az embert, az Éden kertjétől keletre kerubokat és villogó lángpallost állított, hogy őrizzék az élet fájához vezető utat.

2. A Ter 2,4b-25 szöveg szerkezete

a.) A jahvista teremtéstörténet első részének szerkezete (Ter 2,4b-25)

4b-6	vers	1.	a teremtés előtt	
7.	vers	2.	az ember teremtése	az élet adása
8k.	vers	3.	Az ember élettere:	táplálék és élettér adása
10-14.	vers		(beillesztés: a négy világfolyó)	(jobb életfeltételek, gazdag áldás
15.	vers	4.	az ember feladata:	a teremtésért való közös felelősség adása
16k.	vers	5.	Isten parancsa: engedélyezés és határ	
18-25.	vers	6.	az ember társas léte: - az állatokkal való kapcsolat - a férfi és a nő létrokonsága	Társak adása

b.) A jahvista teremtéstörténet első részének részletes megbeszélése az egyes elemek és motívumok alapján (Ter 2,4b-25).

– ***A teremtés előtt*** – 4b-6 versek

„ … még semmiféle mezei bokor nem hajtott a földön, és semmilyen fű nem sarjadt, ugyanis még nem hullatott az Úr Isten esőt a földre, és ember sem volt …”

Az elbeszélő egy negatív listában ábrázolja az élővilágot; egy földművelő világa (a talaj, a föld megművelése …). A teremtés előtti állapotot úgy írja le, mint lakatlan, vegetáció nélküli pusztaságot.

A héber *ed,* „vízáradat” vagy „nedvesség”, alkalmasint talajvizet ért alatta. Csak nedves földből lehetséges az ember megformázása.

– ***Az ember teremtése*** – 7. vers

Ellentétben az ismert papi irat teremtéstörténetével, ahol az ember utoljára lesz megteremtve, a jahvista iratban minden az ember után lesz megteremtve. Ő az első teremtmény, az „elsőszülött”. Ez

kezdettől rámutat az elbeszélő számára fontos perspektívára, arra hogy: mi az ember helyzete és feladata a világban.

A következő szövegben mindent az emberrel kapcsolatban ábrázol és értelmez. Az ember létjellegét egy képben ábrázolja: Mint egy fazekas formálja Isten adām-ot, adamā-ból (ezért földből való).

A „nefes", az Isten lehelete, amelyet az ember, mint egyedüli élőlény megkap, amely őt életre kelti, mutatja az ember sajátosságát és közelségét Istenhez. A szöveg a belélehelést nem úgy érti, mint lelket, hanem úgy, hogy az élővé válás Isten életleheletéből származik.

– ***Az ember élettere*** – 8. vers

„Éden" más ószövetségi bizonyítékok szerint is, mint Isten kertje létezik, a fák buja tenyészetével (vö. Iz 51,3; Ez 28,13; 31,9.16.18). A sumér *„edinu"* szóból – „füves puszta" a jelentése – származik, és úgy ábrázolja, mint egy kertet, mint egy oázist a pusztaság közepében. Ezzel szemben a héber szó *„eden"* azt jelenti, hogy „gyönyör-öröm" (vö. Zsolt 36,9; Jer 51,34). A Szeptuaginta (az ÓSz görög fordítása) fordította az *„eden"*-t a *„paradeisos"*-szal (a perzsa *„pardes"* = kert szóra megy vissza), amelyből a mi kifejezésünk, a „Paradicsom" származik. A „Paradicsom" vagy „Éden" tehát az életteljességnek és Isten gondoskodásának a jelképe. Egyúttal a rejtett, óvott életnek is lehet gondolni: egy bekerített kert ellentéte a nyílt térségnek.

„*Quedam"* lehet, térbeli értelemben, „keleten" jelentésű, de időbeli értelemben „korai/ősi idők"-bent is jelenthet.

Az „élet fájának" és a „jó és rossz tudásának fájának" leírása nem világos, ezért függőben kell hagyni, hogy *egy* vagy két fáról van-e szó. Lehetséges, hogy a bibliai mesélő egyik oldalról az „életfa" motívumot veszi föl, amellyel az Izraelt környező népek mítoszaiban találkozunk, és ennek az „életfának" új interpretációja másik oldalról a „tudás fája"? És a két változatot egymás mellé helyezték?

Hogy mi van a „tudás fájával" az csak a Ter 2,16 után következőkből derül ki. Különösen a fa helye feltűnő: a fa a kert közepén áll. Tehát a középpont. Mi a középpont? Ami a legfontosabb. Mi áll a mi középpontunkban? Itt már világos a kevésbé informált bibliaol-

vasó számára is, hogy a szóban forgó paradicsom-elbeszélés nem történelmi beszámoló, hanem egy mitikus elbeszélés, amely valaminek a lényegét akarja kifejezni.

– ***A négy világfolyó*** – Ter 2,10-14

A folytatódó szöveg (15. vers veszi fel újra az elbeszélés fonalát mely a 8. versnél megszakad) éppen úgy, mint az ábrázolásforma, *beillesztés*. Az antik világtérkép egy töredékéről van itt szó.

A négyes szám a világ száma és a négy világtájt szimbolizálja. A folyó vízbőséget jelent és mint az élet vérkeringése biztosítja a termékenységet az élet kertjében.

A két utoljára megnevezett folyó azonos a Tigrissel és az Eufrátesszel (Asszíriával szemben), a két elsőnek megnevezettet földrajzilag nem lehet meghatározni. *„Píson”* azt jelenti, hogy „szeszélyesen szökellő”, *„Gíhon”* azt jelenti „előtör, buzog”. Némelyik szentírásmagyarázó emiatt ezeknek a neveknek a forrását Jeruzsálembe helyezi. *„Hevila”* országa (= homok ország) más bibliai helyek ábrázolása szerint Arábiának felel meg. A Ter 10,7 szerint a kusiták területéhez tartozik (Dél-Egyiptomban?). Az ott termő arany, feltehetően egy illatos gyantát jelent, a felsorolt drágakövek pedig (bdellium és ónix) arra hivatottak, hogy az ország ásványi kincsekben való gazdagságát szemléltessék.

– ***Az ember feladata*** – Ter 2,15

Nem „édes semmittevés” határozza meg az ember életét, hanem alkotó magatartás. Létéhez tartozik nem csak az adomány, hanem feladata is van vele: A neki ajándékozott világot meg kell „művelnie”, „óvnia/őriznie” kell.

Itt az eredeti szerző földművelő ill. a kertábrázoló tudata mutatkozik meg. Az élettér, melyet Isten az ember számára teremtett („ő helyezte a kertbe” vö. 8. v.), az emberre van bízva, hogy kialakítsa és fenntartsa.

– ***A parancs*** – Ter 2,16k

Az életfeladat össze van kötve egy paranccsal. Minden fa gyümölcse táplálékul szolgál az embernek (vegetáriánus!), tehát fo-

gyasztásuk engedélyezett. Ugyanakkor azonban előtte figyelmezteti az életkertjének közepén álló tudás fájával kapcsolatban. Ha ezt nem tartja tiszteletben, annak halálos következménye lesz. Azt halál követi. Ez nem jelenti azt, hogy a paradicsomi ember halhatatlannak lenne beállítva, és a halál csak a bűn következményeként jelent volna meg. Dogmatikus tanítást a „kegyelmi ősállapotról" a történet nem tartalmaz. Azt ábrázolja, hogy ha az ember nem veti alá magát minden rendelkezésnek és végül, amikor az ő célja és szükséglete lesz a középpontban, akkor minden megfordul és az ember elpusztítja magát. Amikor ezt a tettet elköveti, magát a rendelkezésre nem álló életnek a közepébe helyezi, a Teremtővel való üdvös kapcsolatból kiesik. A középpont magából az egész életből jön, és a bennünket korlátozó határaink is, amelyek ellen harcolunk, az életből adódnak. Tudjuk milyen életveszélyes ill. milyen halálos az számunkra, ha nem figyelünk az életünk, a testünk és a lelki képességeink határaira és korlátaira (evés, alvás, helyes mérték a feladatokban …).

A „jó" és a „rossz" megkülönböztetése nem annyira morális tényállást jelent, hanem teljesen általánosan azt, hogy valami az életet segíti vagy az életre ártalmas.

Az embernek a különböző választási helyzetekben mindig újra fel kell tennie a kérdést a maga számára, hogy ebben az értelemben mi az, ami segít és mi az, ami ártalmas? Milyen felismerést kell a parancsnak támasztania? A választ ezekre a kérdésekre a következő két részben keressük.

– *Társadás az embernek* – Ter 2, 18-25

Az ember léte társas lét, szüksége van „segítőre" és ez alatt ne segítő erőt értsünk. (Nézzük meg a Szentírás számos helyét, ahol Istent, mint az ember segítőjét szólítja meg).

Az állatok teremtésének késleltető hatás a célja. (A késleltetéssel fokozza a feszültséget) Ezt a 20b. vers mutatja, ahol megállapítja: az a cél, hogy az embernek megfelelő kapcsolatot teremtsen, késik. Így válik a szövegben érthetővé az emberek, állatok és növények teremtésének közelsége. (Az ember „nevet adott", azt jelenti: Besorolja világába az állatokat és elismeri a létüket; kapcsolatba lép velük, és az ő tette kötelező marad velük kapcsolatban, 19c. vers.) Mindkettő-

jüket a földből teremtették. De a távolság is érthető másik oldalról: a segítség nem *„felel meg”* számára.

Csak a nő megteremtésével talál hozzá illő társat. Az asszony keletkezését a férfi „bordájából” az asszonynak a férfitól való sokféle függőségéből vezeti le. Természetesen a bibliai szövegek alapján, sem a különböző népek teremtésmítoszainak az összehasonlításában egyáltalán nincs alapja az asszony szubszidiaritásának. Az utána következő himnusz, azaz az átmenet a prózai elbeszélés és a ritmikus költeményforma között a 23. verstől jelzi a formális csúcspontot. Az elbeszélésben gyakran így jelöli meg azt a pontot, ahol az elbeszélés tetőpontjára hág.

– csont a csontomból,
– hús a húsomból,
– legyen a neve „isa” („nőemberke”) az „is”-ből (férfiember):

Mindhárom fordítás kifejezi a férfi és a nő közti szoros létrokonságot. Az utolsó fordítás nem akar eredetmonda alapján alá- fölérendeltséget jelenteni. A férfi himnikus formájú dicséretét a vele szemben álló nőről a következő, 24. versben erősíti meg.

A 24. vers hozzátesz még egy, a patriarchális társadalomban ráadásul nem érthető szokásra utalást, hogy a férfi a szüleit elhagyva feleségéhez ragaszkodik!

A 25. vers egy kijelentés, amely a teremtés folyamát befejezi, ugyanakkor egy zárójelet képez az ember következő bűnbeeséséhez. Szükséges, hogy a férfi és a nő a sikeres kapcsolatban ne csapják be egymást.

3. A Ter 2,4b-25, az elbeszélés távlatának és dramatikájának áttekintése

Az ember „földből való”, földből lett formálva, Isten életleheletével kapta meg. Érte készült az egész teremtés, de csak amennyiben ő a hatalmi korlátait figyelembe veszi. Az ő élete ajándék és feladat egyben. Mindenekelőtt fontos, hogy hogyan lesz boldog a másikkal, hogyan éli meg a férfi és a nő a kapcsolatait.

Az ember kapcsolatai:

- ember – környező világ
- ember – állat
- ember – ember
- ember - Isten

A résztvevők megfigyelik az egész elbeszélésben, hogy az emberrel kapcsolatban a szerző nem a teremtés kezdetéről akar kijelenteni valamit, (különben a 24. vers az apa és anya elhagyásáról értelmezhetetlen), hanem a központi állítás az ember létére és életére vonatkozik ebben a világban. Szerző kérdései tehát a lét mélyére hatolnak, nem egy időbeli dimenzióba, nem a múltba. Aki azt kérdezi hol volt Éden és milyen volt pontosan, annak számára az elbeszélés zárva marad.

Az érdeklődés középpontjában az ember áll, mindaz, ami az életéhez tartozik és ami az életlehetőségeit biztosítja. Ezért tekintetünk az ember világára és az életfeladatára irányul, a növényeken, az állatokon át egészen az embertársig. A feszültség ívének ez a csúcspontja. Ott mintha a hallgatót a dicséretnek egy dalával magával ragadná. Látjuk tehát, hogy a szerző inkább az ember kilétét akarta meghatározni és a helyét kívánta kijelölni Isten üdvözítő tervében.

4. A nem bibliai teremtéstörténetekkel való összehasonlítás

Az előbbi szövegen túl megcsodálhatjuk a nem bibliai teremtéstörténetekkel való összehasonlításban, hogy milyen hasonló motívumokat használnak, de ugyanakkor egy egészen más emberképről szólnak.

Ősi keleti teremtésmítoszok

A teremtés gondolata Izraelen kívül: Az a meggyőződés, hogy a világ és az ember egy teremtő istenség műve, az ókori Keleten szerte el volt terjedve. On (Héliopolisz) kozmogóniájában az őstengerből (Nun) a maga erejéből keletkezett Atum saját magvát lenyelve és kihordva levegőt és nedvességet hoz létre. Ez az istenpár ad létet az égnek és a földnek. Memphisz teológiája szerint Ptah isten a szívvel és a nyelvvel adott létet az isteneknek. Az embert Hnum kosisten fazekaskorongon formált alkotásaként értelmezték. A békés jellegű egyiptomi kozmogóniáktól eltérően a mezopotámiai és föníciai kozmogóniákat a harciasság jellemezte: egy teremtő istenségnek le kel-

lett győznie a káosz erőit, csak így jöhetett létre a mindenség. A babilóniai teremtéseposzban (Enúma elis) Marduk a Tiámat tengeri szörnnyel folytatott elkeseredett harc után hozza létre a káoszból a kozmoszt. A karatepei és Leptis Magna-i feliratokban El a kánaáni istenek közt úgy szerepel, mint a föld alkotója. Az ugariti szövegek El nejét, Asera istennőt teremtő istennőként, az istenek szülőjeként említik, Aljan Baal „Teremtőnk"-nek, „Nemzőnk"-nek nevezi Elt. Hnummal és Mardukkal kapcsolatban nyilvánvalóan arról van szó, hogy a dolgok létüket egyes-egyedül a teremtő istenségnek köszönhetik, de létük eredetét tekintve maguk az istenek is függnek az ősanyagtól, amely minden létező alapját képviseli.

A teremtés gondolata Izraelben, kibontakozása és fejlődése

A száműzetés előtt keletkezett könyvekben alig jutott hely a teremtés gondolatának. A legrégibb szöveg, amely Isten teremtő tevékenységét bemutatja, a Jahvistának az ember eredetét bemutató részlete (Ter 2,4b–24). Isten teremtő tevékenységének itt minden bizonnyal a föld ősállapota a kiindulópontja, amely kietlen puszta képét öltötte: sem víz, sem növényzet nem volt rajta. A teremtő tevékenységet az jelenti, hogy Isten megöntözi a földet, kertet létesít, embert és állatot alkot. Az embernek és az állatnak a föld porából „alkotása" emlékeztet az egyiptomi Hnum eljárására. Külön figyelmet érdemel az asszony teremtése, akit Isten Ádám „oldalbordá"-jából „fölépít" (banah; az ugariti iratokban Elnek, az emberiség atyjának a melléknéve: 'az alkotottak alkotója' v. a 'teremtmények teremtője'). Jóllehet itt – pontosan véve – nem lehet szó voltaképpeni értelemben vett teremtésről (ex nihilo = semmiből), a szerző azáltal, hogy Isten teremtő munkáját minden mágikus elemtől tisztán megőrzi, azt juttatja kifejezésre, hogy Istent az anyag fölött föltétlen úrnak ismeri el. Ezen kívül ahogy elénk állítja az ember teremtését, az nem következik szükségszerűen a természet törvényeiből, hanem Istennek teljesen szabad tette, amely saját elhatározásából, sőt szerető gondoskodásából (vö. Ter 2,8 kk. 18) fakadt. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a teremtés leírása itt nem önmagáért való, hanem Isten üdvözítő akaratának első jele. Talán a 2,7-re vonatkozik Iz 29,16; 45,9; 64,7 és Jer 18,1–6. A Ter 2-n kívül szinte csak Jeremiás említi, hogy a világot Jahve teremtette (Jer 27,5; 31,35; vö. 38,16), de egy utalást

még 1Sám 2,8 is tartalmaz. A Ter 8,22-vel összhangban Jer 31,36 hangsúlyozza a dolgok Jahve teremtette rendjének állandóságát. Azt a gondolatot, hogy a történelem is Jahve műve és az ő előre elhatározott tervéhez igazodik, Izajás Szancherib támadásával kapcsolatban fogalmazta meg (Iz 22,11; 37,26); a gondolathoz Deutero-Izajás is szívesen visszatért.

Végül biztos, hogy a Ter 14,19.22, ahol El Eljon (a magasságbeli, a magasságos Isten, akit a szerző Jahvéval azonosít) úgy jelenik meg, mint az ég és a föld alkotója egy nagyon régi, már a kánaániaktól is ismert felfogást tükröz (teremtő istenség; vö. az El címmel). – A fogság idejétől a teremtés gondolata jelentős szerepet töltött be Izrael fiainak vallásos gondolkodásában. Egész sor költői szöveg – a kánaáni és a babilóniai mitológiából átvett elképzelések felhasználásával – harcként mutatja be; ezt a harcot Isten vívja az ősvíz ellen, amely Rahab vagy leviatán néven rettenetet keltő szörnyként jelenik meg (Jób 3,8; 7,12; 9,12; 26,12 kk.; Zsolt 74,13 kk.; 89,10 kk.; Iz 51,9). Miként Marduk (Enúma elis 4,7 kk.) kettészeli Tiámat szörnyet, mint egy kagylót, s egyik feléből megalkotja az ég óceánját, a vízét eltorlaszolva, úgy Jahve is kettéosztja a tengert (Zsolt 74,13; Iz 51,9) és gátak, kapuk mögé szorítja (Jób 38.10).

5. Zenés meditáció

Részletek Haydn: Teremtés c. oratóriumából (a mű másfél óránál is hosszabb, nem tudjuk a teljes oratóriumot meghallgatni).

Az 1. részt Largo zenekari előjáték vezeti be, mely a világ teremtése előtti őskáoszt ábrázolja, a gomolygó ősködöt. Majd Rafael szavait halljuk, hogy a végtelen űrben vaksötét honol. Ekkor elhangzik az Úr szava: „Legyen világosság!" és a kórus ajkán diadalmas erővel felzeng a C dúr hármashangzat: „És lőn világosság".

A sötétség és világosság harcáról szól Uriel áriája, majd Rafael elmondja a teremtés második napját, és Gábriel pedig az Alkotót dicséri. A teremtés harmadik napját Rafael dicsőíti, szinte magunk előtt látjuk ahogy Isten elválasztja a vizet a földtől, halljuk a tenger zúgását, a patakok csörgedező vizét. A virágok, erdők, rétek, pompázó gyümölcsök teremtését Gábriel mondja el, a boldogság önfeledt

ujjongó szavával. Uriel szava zárja be az első részt a negyedik nappal, az égitestek teremtésével.

A 2. rész a teremtés ötödik napjával kezdődik. Gábriel énekli el az állatok megteremtését, Haydn hangszín-képzettársításokkal ábrázolja az egyes madarak röptét, a sas szárnyalását vagy a turbékoló galambot. A teremtés hatodik napjáról a három arkangyal együttesen énekel, oroszlántól a bárányig, a kis bogarakig és férgekig. Rafael rámutat azonban, hogy bár a teremtés teljes pompájában ragyog, hiányzik, aki örvendjen neki, a teremtés koronája, az ember. Uriel szól az első emberpár megteremtéséről, szélesen ívelő, fenséges áriában. A teremtés középpontjában az ember áll, őt szolgálja a világ, az erős férfit, oldalán a nyájas nővel.

A 3. rész az első emberpár édenkerti boldogságáról énekel, Ádám és Éva tökéletes, zavartalan boldogságáról és szerelméről, az őket körülvevő világ páratlan szépségéről, mint megragadó hitvallás az élet és az egész mindenség szépségéről.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Minden, mi él	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat 134. o. 5 perc
2. Álom a Paradicsomról **Ádám, ki vagy?** Mielőtt szemügyre vennénk a bibliai paradicsomábrázolást, segítségünkre lehet, ha a saját paradicsom-elképzelésünkkel tisztában vagyunk. Beszélgetés a következő kérdésekről: Miből áll az ember élete? Ki az ember? Mi célból van? Mi az emberi lét - miből áll? Arra a kérdésre, amely az emberi létet kutatni akarja, a teremtéstörténet mitikus képe válaszol, de saját válaszaink megkeresése ezekre a kérdésekre segítségünkre lesz a bibliai válasz jobb megragadásában.	csoportos beszélgetés	15 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
2. Szövegmunka, Ter 2,4b-25 A jahvista teremtéstörténet első részével fogunk foglalkozni ezen az alkalmon. Első lépésben a résztvevők együtt elolvassák a szöveget és az első átnézés után szakaszonként újra átnézik és vázlatot készítenek, lásd Bevezetés 2/a.	Csoportos munka	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza Munkalap sokszorosítva 10 perc
Második lépésben részletesen megbeszélik az óravezető irányításával, lásd Bevezetés 2/b.	Csoportos munka	jegyzetfüzet, ceruza Munkalap sokszorosítva 15 perc
3. A Ter 2,4b-25, az elbeszélés távlatának és dramatikájának áttekintése A résztvevők még egyszer átnézik a szentírási részlet szerkezetét, különösen szem előtt tartva az emberi létezés ismertetőjegyeit, lásd Bevezetés 3.		tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza Munkalap sokszorosítva 10 perc
4. A nem bibliai teremtéstörténetekkel való összehasonlítás Az óravezető előadása, lásd Bevezetés 4.	Az óravezető előadása	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5. Zenés meditáció **Részletek Haydn: Teremtés c. oratóriumából (főleg a 2. és a 3. részt ajánljuk) + Michelangelo: Ádám teremtése – vagy más festő festménye a teremtésről** Hogy a szövegben még jobban el tudjunk mélyülni, segítségünkre lehetnek a különböző művészeti alkotások, lásd Bevezetés 5.		Haydn: Teremtés c. oratóriuma CD-n vagy kazettán, kivetített nagy kép a teremtésről 55 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenhatodik óra anyagát tartalmazza. *Vágvölgyi Éva*

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Ki az ember?
A jahvista teremtéstörténet (Ter 2,4-3,24)
2. rész: A parancs megszegése és annak következménye (Ter 3)

A.) Alapgondolat

Nagyon nagy a kontraszt, ahogy a teremtéstörténet folytatódik. Az ember még éppen a kapott jó fölött ujjongott, s utána súlyosan elbukik. Az elbeszélésnek az a szándéka, hogy felismerjük, az ún. Bűnbeesés-történet nem csak egy „akkori" történet, hanem a mi sajátunk is.

A történet kapcsán ellenállást érzünk magunkban, amelyről nem szívesen veszünk tudomást, pedig ez az ellenállás gyakran akadályoz bennünket, hogy a történetet valóban megértsük.

A nekünk ajándékozott élethez csatolnak egy parancsot is, amelyet ha figyelmen kívül hagyunk, az katasztrofális következményekkel jár. Meg tudjuk érteni ezt?

Milyen terhet jelent a parancs? Isten önkényes, ellentmondást nem tűrő tette, amely kizárólag az engedelmességre akar tanítani? De miért engedelmességre? Csak hogy a határainknak ütközzünk? És ha figyelmen kívül hagyjuk, miért lesz ilyen súlyos következménye? Milyen Isten az, aki így sújt bennünket? Mindezek megértésén múlik, hogy a parancsot megérthessük: Az életben valóban vannak „dolgok", amelyeket nem szabad elhibáznunk; ha ez mégis bekövetkezik, mindent tönkreteszünk. Ebbe az irányba nyit bennünket „A

bálna lelke" c. mese. Érzékennyé tesz arra, hogy van egy „érzékeny középpont", amelyet ha respektálunk, az élet sikerülni fog. Választás elé állít bennünket: Vagy úgy érintkezünk a világgal, az emberekkel és önmagunkkal, hogy egy én-központú akarattal rendelkezünk, amely mindent önkényesen rángat – vagy egy olyan alázatos magatartással viselkedünk, amely önmagát nem tekintve bámulattal tárja fel a dolgok titkát.

B.) A szöveg: Ter 2,4b-3,24

C.) Bevezetés

1. A bálna lelke és a lángoló szív

Volt egyszer egy buta és öntelt holló, amelyik messze-messze kirepült a tengerre. Csak repült, egyre repült egyre távolabb és távolabb, míg egyszer csak érezte, hogy elfáradt és valami szárazföld után kezdett kémlelni. Igen ám, de szárazföld nem volt sehol. Végül már olyan fáradt volt, hogy leszállt a víz színére, hogy megpihenjen. Ekkor hirtelen felmerült a vízből egy bálna és ő az ijedtségtől úgy összezavarodott, hogy egyenesen berepült a torkába.

Hirtelen sötétség vette körül, meg valami zúgás és csobogás. Mikor már azt hitte, hogy meg kell halnia, egyenesen egy házba tántorgott, egy takaros, szép házba, ahol világos volt és meleg. A lócán egy fiatal nő ült és egy égő lámpánál foglalatoskodott. Felkelt, odajött hozzá és barátságosan azt mondta a hollónak:

„Szívesen látott vendég vagy nálam, csak egyetlen dolgot kell betartanod: hogy nem érinted meg a lámpámat".

A holló boldog volt, hogy megmenekült az élete és sietve biztosította, hogy nem fogja megérinteni a lámpát. Ahogy ott ült a lócán megcsodálta, hogy a kis házban milyen finom és tiszta minden. Bálnacsontokból épült, úgy, mint az emberek házai és úgy is volt minden berendezve, mint az embereknél. De valami furcsa nyugtalanság látszódott a fiatal nőn; soha nem ült sokáig nyugton, hanem rövid időközönként felemelkedett a lócáról és kisurrant az ajtón. Csak egy pillanatig tartott, akkor visszatért, de ezt újra és újra megismételte.

„Mi tesz téged ilyen nyugtalanná?" – kérdezte őt a holló.

„Az élet" felelte a fiatal nő, „az élet és a lélegzetvételem."

A holló semmit nem értett a válaszból.

A holló pedig, aki most már megnyugodott és elfelejtette félelmét egyre kíváncsibbá vált.

„Mi lehet az oka, hogy nekem nem szabad a lámpához érni?" gondolta; és mindannyiszor amikor a fiatal nő kisurrant és egyedül maradt, egyre nagyobb kedve támadt, hogy ígéretét megszegje, odamenjen és csak egészen kicsit megtapogassa a lámpát. Egyszer aztán már nem tudta féken tartani a kíváncsiságát, és amikor a fiatal nő kisurrant az ajtón, felugrott és megérintette a lámpa kanócát. Abban a szempillantásban nyakát szegve betántorgott a fiatal nő az ajtón, a padlóra zuhant és fekve maradt, miközben a lámpa kialudt.

Késő volt már, hogy a holló megbánja tettét; szuroksötét vette körül, hullámzott körülötte minden, s a szép világos ház sem volt többé. Csaknem megfulladt. Vér és zsír vette körül, és a nagy hőségtől kihullott a tolla. Félholtan bolyongott a bálna hasában és csak most értette meg, hogy mi történt.

A fiatal nő a bálna asszony lelke volt és azért surrant ki az ajtón, hogy friss levegőt vegyen, mert a bálnának muszáj lélegzetet vennie, és a nagy nyugodt lánggal égő lámpa pedig a bálna szíve volt. A holló puszta kíváncsiságból érintette meg a fiatal nő szívét és az meghalt. A holló nem tudta, hogy ami finom és szép, az mulandó és könnyű megsemmisíteni, mert ő maga buta volt és durva lelkű. Most az életéért küzdött a vérben és sötétben. Minden, ami előtte szép és tiszta volt, most vértől mocskos és büdös lett.

Végül sikerült neki ugyanazon az úton, amelyen érkezett, kicsuszszanni a bálna száján, és ott ült a halott bálna hátán egy félig kopasz, mocskos, maszatos holló. Ott ült és a döghúsból élt miközben ideoda dobálták a hullámok. Nem tudott többé repülni, mert a szárnyai a bálna belsejében a hőségben és vérben eltörtek. Végül egy vihar a szárazföld felé sodorta, és amikor az emberek meglátták a halott bálnát, csónakjaikkal felé tartottak, hogy húst és zsírt szerezzenek maguknak. Amikor a holló meglátta őket, egy szemvillanás alatt

emberré változott, egy kicsi, ronda, sötétbőrű, kócos, borzas emberré, aki a bálna hátán állt.

Nem beszélt arról, hogy puszta kíváncsiságból megérintett egy szívet és elpusztított valami finomat és szépet; ő csak hencegett: „Én öltem meg a bálnát! Én öltem meg a bálnát!"

És az emberek világában nagy ember lett belőle.

(Eszkimó mese)

Szövegmunka: A parancs megszegése, annak következményei, Ter 3,1-24

a.) A jahvista teremtéstörténet első részének szerkezete Ter 2,4b-25

4b-6	Vers	1.	a teremtés előtt	
7.	Vers	2.	az ember teremtése	az élet adása
8k.	Vers	3.	az ember élettere:	táplálék és élettér adása
10-14.	Vers		(beillesztés: a négy világfolyó)	(jobb életfeltételek, gazdag áldás)
15.	Vers	4.	az ember feladata:	a teremtésért való közös felelősség adása
16k.	Vers	5.	Isten parancsa: engedélyezés és határ	
18-25.	Vers	6.	az ember társas léte: - az állatokkal való kapcsolat - a férfi és a nő létrokonsága	társak adása

b.) Az elbeszélés ívei Ter 2-3

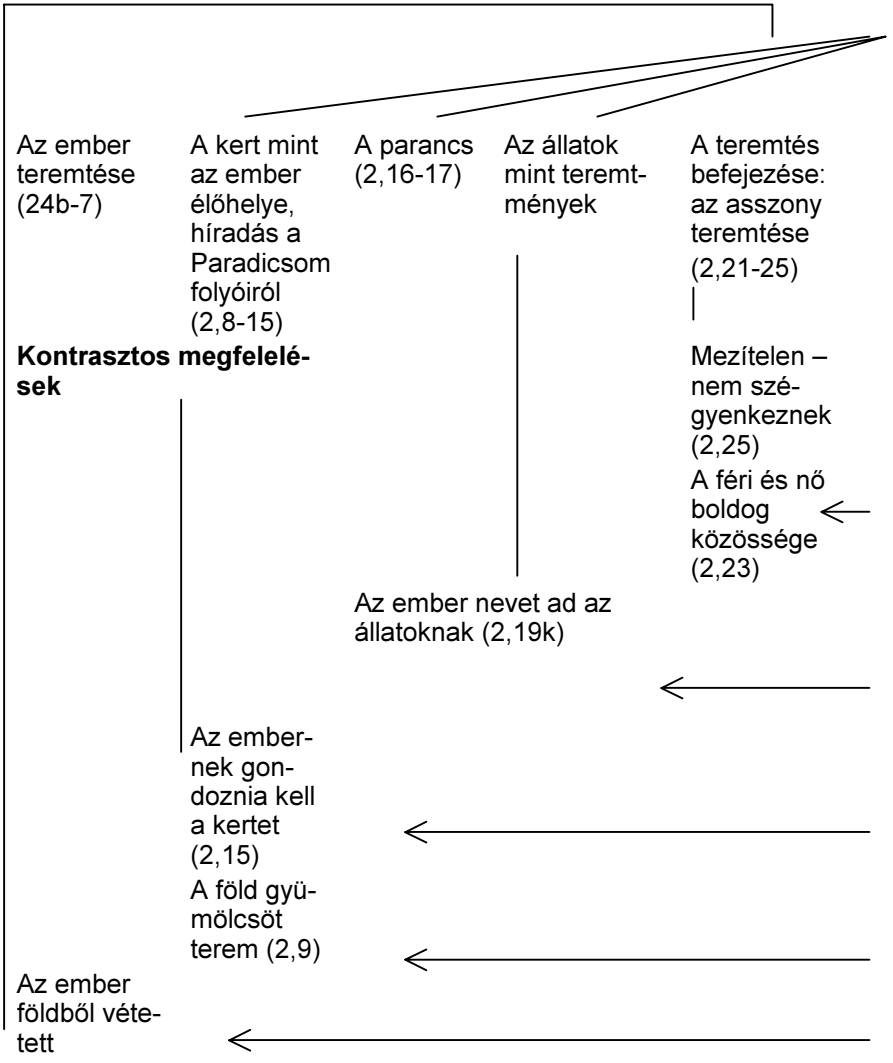
Az elbeszélés felépítésében láthatóvá válik az elbeszélés két nagy íve, az ember teremtése (A) és az ember megtévedése (B) egymást követő és egymásba kapcsolódó, egymásba keveredő, egybe tartozó történet:

(A)	Az elbeszélés és az ember teremtésének nyitánya	2,4b-7
(A)	A kert növényzete, mint az ember élettere	2,8
(A/B)	A fák teremnek - a kert közepén lévő fa is	2,9
beillesztés	Híradás a paradicsom folyóiról	2,10-14
(A)	Átmenet a beillesztésből és az ember megbízatása	2,15
(B)	Parancs: engedélyek és határok	2,16-17
(A)	Az állatok, mint az ember társai	2,18-20
(A)	Az asszony teremtése és az ember teremtésének befejezése	2,21-24
(A/B)	Az ember mezítelensége	2,25
(B)	Rendelkezés és vétség	3,1-7
(B)	Elrejtőzés, kikérdezés, a vétség feltárása	3,8-13
(B)	Az átok és a büntetés kihirdetése	3,14-19
(B)	Kiűzetés a kertből	3,20-24

Biblianap Vácott

Elbeszélések *Ter 2/3*

Csábítás és bűnbeesés (3,1-7)

Kihallgatás (3,8-13)

A büntetés kihirdetése (3,14-19)

Kiűzés és a kert őrzése

Felismerik, hogy mezítelenek (3,7)

A férfi és nő problémás közössége (3,16

Ellenségeskedés az ember és az állatok között (3,15k)

Az ember fáradsággal műveli a földet (3,17)

A föld tövist és bojtorjánt terem (3,18)

Visszatér a földbe

A teremtés és a megtévedés motívumai elválaszthatatlanul összekapcsolódnak. Pontosabb vizsgálódással megismerhető és kiviláglik, hogy nem időbeli egymásutániságról, hanem egy dologi összefüggésről van szó. Az ember jelenléte ambivalens. Egyszerre van jelen a boldogság és zavarodottság, felemelkedés és lezuhanás. Mindkettő hozzátartozik az ember konkrét életéhez:

Az ember porból lett. Visszatér a porba. A porból emelték fel, sokat bíztak rá, miközben „csak" porból van. Ez a dolog boldog része; de ő visszatér a porba, gyakran nagyon hamar – és ez az emberi mulandóság tragikus (Ter 2,7;3,19).

Az embernek értelmes feladata van, a föld művelése és hogy a föld megteremje gyümölcsét. De az értelmes feladat a keze alatt értelmetlen fáradtsággá válik és a föld tüskét és bogáncsot terem (Ter 2,9.15; 3,17k).

Az ember rokoni kapcsolatban van az állatokkal, nevet ad nekik és hatalma van fölöttük. De ellenségeskedés támad az állatok (kígyó) és az ember között (Ter 2,19k; 3,15).

Az ember férfi és nő boldog közösségében él egy egymást segítő társas kapcsolatban, amelyben mezítelenek lehetnek (szégyenkezés nélkül). Ez a közösség azonban újra és újra átváltozik egy konfliktussal teli ellenséges kapcsolattá, amelyben alá- és fölérendeltség, bizalmatlanság és fájdalom van; amelyben az ember nem tudja többé mezítelenségét mutatni, hanem valamit „maga elé" kell tennie (Ter 2,23-25; 3,16).

A motívumokat mindkét elbeszélésrész egymással szembe állítva említi. Így formálisan is kialakul az a benyomás, ami tartalmi szempontból történt: A jó tapasztalatok az ellenkezőjére fordulnak, ambivalencia, életünk ellentmondásai.

Hogyan alakult ez így? Mitől van, hogy az életünk legszebb dolgai mindig újra az ellenkezőjükre fordulnak? Ez a kérdés a mi elbeszélésünknek is a mozgatórugója. Erre válaszol a középen álló fa képe, amit az embernek nem szabad megérinteni.

c.) A parancs megszegése

Az elbeszélés egy finom pszichológiai utánrajzolatot ad egy folyamatról, a csábítástól a parancs megszegéséig vezeti, melyet a következményekkel folytat.

Már stilisztikailag feltűnő, hogy az emberről mind objektív, mind szubjektív mint tettesről és áldozatról beszél: elcsábítják őt (tehát áldozat) és ugyanakkor vétkezik (tehát tettes) is; létfokozásra törekszik, és ezt nem tudja elnyerni, ehelyett létét csorbítja. Ami itt történik, kívülről jön, de semmiképp nem marad az emberen kívül, hanem a belsejébe hatol és meghozza a maga erőszakos következményét.

A Ter 3,1-ben *odalép* hozzá a ravasz kígyó és tudakozódik az ember *boldog élete felől*, szó szerint ezzel a *kérdéssel*: Isten valóban azt mondta …? „Nem szabad?" Ami eddig az élet megőrzésére szolgált, az hirtelen az élet visszatartásának, mint önkényes tekintélyelvűen meghúzott határnak tűnik.

A kígyó, mint vallási szimbólum

Izrael környezetében a kígyó sok vallásban nagy szerepet játszik. Egyiptomban a termékenység istennőjének szimbóluma („a táplálék úrnője" és a „ruhakészítés istennője"), Renenutet, aki boldogságot és áldást hoz, de a titokzatos, mágikus erők is az ő hatáskörébe tartoznak.

A kánaániaknál a kígyó Anat istenanya szimbóluma, és összetartozik a termékenység ábrázolásával, tágabb értelemben szintén az élet jelét jelenti a főképp az Anathoz tartozó vegetációs isten Baal.

Izraelben először Jahve szimbólumaként jelenik meg (vö. Szám 21,8k.); Hiszkija király szétrombolta a templomban a rézkígyót, a Nehustánt (2 Kir 18,4). Valószínűleg Izraelben kánaáni (és egyiptomi) befolyásra alakult ki ez a kígyó-képtisztelet. Történeti szempontból a „kísértő" kígyót – feltételezhetően a jahvista a salamoni időkben írta – az „asszonnyal" kapcsolják össze, aki a kísértést „Ádámnak" továbbadta, Sitz im Leben-je az egyiptomi hercegnő Salamonra gyakorolt befolyása (vö. az 1 Kir 11,1-8 kritikája) vagy a kánaáni kultuszok befolyása Izraelre.

A kígyót a Ter 3,1 ellentétben azzal, hogy másutt isteni szimbólum, csak mint a föld állatát ábrázolja; és Jahve teremtménye. Titokzatos „tudása” később csalódást fog hozni.

A kígyó a beszélgetést egy kétértelmű kérdéssel kezdi, amelyet a valóság helyett, amely egy nem birtokolt középpont, az élet önkényes megszorításaként lehet érteni. A középen álló fa tiszteletben tartásából keze nyomán egy önkényesen állított határ lesz. Az asszony a következőkben elmondja, hogy hogyan is van a dolog. Válaszával helyreigazítja a kígyót, hogy Isten az élet védelmében állította a határt: Már az érintése is halálos. A kígyó kérdésében állítás van elrejtve, hogy Isten valamitől meg akarja fosztani az embert. A jó és gondoskodó Isten képe, aki mindent odaadott az embernek, csak a közép nem az övé, átváltozik egy leereszkedő, rosszakaratú Istenné: Isten megszorításokat tesz → kicsinyes → Isten fél, hogy az ember vitatni fogja hatalmát → parancsa csak arra szolgál, hogy az embert alárendeltségben tartsa.

Miért Isten tesz különbséget a „jó” és a „rossz”, az életbarát és az életellenes dolgok között? A válasz nagyon egyszerű: Mert nincs olyan ember, aki mindent átlátva tudná megítélni a dolgokat; erre csak Isten képes. A mi véleményünk mindig relatív:

Egy bizonyos helyzetben milyen tanácsot tudok adni egy embernek? Valóban tudom, hogy mi az, ami számára jó?

A gyermekem számára mi a jobb, ha gimnáziumban tanul tovább vagy technikumban? Valóban tudom, hogy neki mi a jobb?

Mi az, ami az Egyház fejlődését valóban előbbre viszi? Valóban pontosan tudjuk ezt? Vagy nem lehetséges, hogy a mi emberi megítélésünk és tudásunk vak egy más, egy új lehetőség iránt?

Természetesen döntéseket kell hoznunk, véleményt kell alkotnunk. De a véleményünket mindig meg kell hagyni ideiglenesnek, késznek kell lennünk, hogy szükség esetén korrigáljuk. Máskülönben, ha a véleményünket „kőbe véssük” és abszolutizáljuk és aszerint cselekszünk, tönkretesszük az életet. Ha mi a korlátozott belátásunkat tesszük a dolgok mértékéül ahelyett, hogy nyitottak lennénk egy nagy, és általunk nem birtokolt valóság felé, a paradicsomot újra

és újra pokollá változtatjuk. Miért esik olyan nehezünkre, hogy a véleményünket ideiglenesnek tekintsük?

Az asszony figyelmének a kert nem birtokolt közepére való irányítása azonnal kívánatossá teszi azt; az érvelés jónak látszik, hogy jó lenne abból enni (történetileg: Izrael átvette a kánaáni kultuszt: Salamon bálványimádóvá lett, önmagát helyezte a középpontba). Miután a két ember evett, és ahogy mondják felnyílt a szemük, a jahvista egy szójátékkal – melyeket ők nagyon kedveltek – mondja el a hatást: A remélt „tudóvá váló" helyett (héber *arum*) az ember „mezítelenné váló" lesz (héber *erom*). Az ember a teremtésben betöltött sajátos szerepével, aki korlátozások nélküli, nem egyszer isteni pozíciót szeretne elérni - ha szembe helyezkedik Istennel: többé nem mutathatja magát embertársa és Isten előtt annak, aki, el kell rejtenie magát. Nem tud saját erejéből megállni: ez a fájdalmas tudás, amit a határok megtapasztalása tanúsít.

A határokból, a középpont megsértéséből visszájára fordul az élet, a kapcsolatok bizalmatlanná válnak. A jó rend tönkrement. Ennek hatása az élet minden területén megmutatkozik.

d.) Az ítélet és a büntetés, Ter 3,9-24

A jog területéről érkezik a parancs idevonatkozó motívuma, következik a „per", a parancs megszegésének megállapítása és a büntetés kiszabása:

9-13	Vers	Kihallgatás
14-19	Vers	a büntetés következménye
22-24	Vers	a büntetés végrehajtása

Az, hogy az ember most már tud a mezítelenségéről (most nyomorultnak, satnyának látja magát) és elrejtőzik Isten elől, az annak a következménye, hogy tönkretette az élettel és Istennel való kapcsolatát. A megígért nagy tudás, a korlátozottságból való kilépés helyett egyedül a korlátozottság tudását kapta. Az ember nem csak önmaga felelős tettéért. A parancs-megszegés bűnét a „megkísértés" fordított következménysoraként ábrázolja:

A férfi az asszonyra hárítja a bűnt, ő pedig a kígyóra. A bűn továbbhárítására nincs mentség; a más bűnét könnyebben szemléljük,

könnyebben, mint a sajátunkat. Az Istennel való kapcsolat tönkretétele továbbgyűrűzik. Erre utal a büntetésről szóló beszéd (lásd Bevezetés 2/b).

Mindazonáltal Isten irgalma nem engedi át az embert a bűn következményeinek, hanem gondoskodik róla, felöltözteti, mert az ember elvesztette a Teremtőjével való boldog kapcsolatát. Az ember akarata, hogy a saját életével és a jó és rossz tudásával rendelkezzen hátrányára válik. A 22. versben visszacseng, hogy talán Isten egyszerűen konkurensként irigy az emberre. És itt egy újabb, az előbbihez hasonló történet kezdődhetne. De Isten nem ad lehetőséget. Az „élet fájának" megérintésére az embernek már nincs lehetősége.

e.) Ádám bűne – az eredeti bűn

Az eredeti bűn, mint Ádám bűne Szt. Ágostonnak a Róm 5,12 téves fordításán alapul. Ezt olvassuk ott:

„Egy ember által jött a bűn ebbe a világba, a bűn által pedig a halál, s így a halál átment minden emberre. Benne mindnyájan vétkeztek".

A görögben azonban ez áll: „… így a halál átment minden emberre, *mert mindenki* vétkezett". Tehát az eredeti bűn nem azt jelenti, hogy egy múltbeli ember ránk hagyta, hanem a tényt, hogy az embernek a saját bűne által része van Ádám példája nyomán Ádám „eredeti" bűnében (az ember rosszasága). A Róm 5,12-ben a bűnösre (*hamartanein*) egy szót használ, amely mindig a *személyes* vétket jelenti, sohasem a kollektív bűnt, amely a még meg nem született életet is terheli. Pál szerint miután a bűn Ádámmal betört a világba, teljesen uralma alá kerítette az emberiséget; az első ember a bűnével azt idézte elő, hogy utódai mind vétkeztek, és mert vétkeztek, magukra vonták az eszkatologikus halált (Róm 5,12.19). Pálnál „Isten elgondolásában Jézus Krisztus áll első helyen, az „antitüposz" (vagyis az előképnek megfelelő teljes valóság; Róm 5,14); ez annyit jelent, hogy Ádám bűnét és annak következményeit Isten csak azért engedte meg, mert azokon Jézus Krisztusnak győzelmet kell aratnia, mégpedig olyan túláradó mértékben, hogy Pál, még mielőtt az első és a második Ádám szerepének hasonlóságáról szólna (5,17kk), először a különbségekre kénytelen rámutatni. (5,15k)". (Biblikus teoló-

giai szótár, A bűn teológiája Szent Pál szerint)) Jézus követői megszabadulnak a meghasonlottságtól és részesednek Jézus emberségének teljességében.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Jó az Úrban bizakodni	ének kottából	Énekelj az Úrnak 484. o. 5 perc
2. Érzékeny középpont Csoportos beszélgetés a parancsról és annak megszegéséről: – Mi a véleményem a parancsról? – Érthető és elfogadható számomra? – Megértem, hogy a parancs megszegése ilyen súlyos következménnyel jár?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	15 perc
3. A Bűnbeesés-történet és a Bálna lelke című eszkimó mese összehasonlítása A mese segítségünkre lehet a Bűnbeesés-történet megértésében. – Hangosan felolvassuk „A bálna lelke” c. mesét. – Beszélgetünk a mese nyomán támadó érzéseinkről, arról, ami megdöbbentett benne, az asszociációkról, amelyeket ébresztett bennünk. – Elmélyítő beszélgetésben vonatkoztassuk a történetet a bibliai történetre és a parancs értelmére: Mit szimbolizál a középen lévő fa ott és a lángoló szív itt? Miért megy tönkre minden, ha hozzányúl az ember? – Mire szólít fel bennünket mindkét történet?	Csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg Ter 2,4-3,24, „A bálna lelke” c. mese jegyzetfüzet, ceruza 20 perc

4. Szövegmunka: A parancs megszegése és annak következményei Ter 3,1-24 Közösen elolvassuk a szöveget, és a Bevezetés 2/a alapján áttekintjük A résztvevők átnézik a szövegben a kapcsolatokra vonatkozó részt, az elbeszélés 2. részében, a Ter 3-ban, ahol az olyan szókapcsolatok/tartalom, mint ember – világ ember – állat ember – ember ember - Isten előfordulnak és áttekintik, hogyan viszonyulnak egymáshoz.	Csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg Ter 2,4-3,24 tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
a.) Az elbeszélés ívei, Ter 2-3 Feltárjuk a kapcsolatok motívumait és sorba szedve ábrázoljuk. Az ábrázolással világosan kirajzolódnak az elbeszélés ívei, lásd Bevezetés 2/b.	Csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg Ter 2,4-3,24 tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc
b.) A parancs megszegése A részvevők megpróbálják lépésről lépésre követni a parancs megszegésének ábrázolását a történetben. Ahol a megértéshez szükséges, az óravezető adjon információkat. Mindenekelőtt hogy megértsék, a problémát, hogy mi a különbség a „jó” és a „rossz” hétköznapi fogalma és aközött, ami az élet számára kedvező és ami ártalmas: – A résztvevők saját döntéshelyzeteikről beszélgetnek, aszerint jónak megítélve, hogy valami életbarát vagy sem: – Reflexiók a példákra: Mi valóban el tudjuk itt dönteni, hogy valami „jó” vagy „rossz”? Milyen következményekkel jár, ha a véleményünkben, állításunkban nincs de és ha? – Hol és milyen alternatívákat tudunk állítani? (A saját belátásunk és véleményünk szerint teszünk mindent – vagy a saját tudásunkat újra és újra elveszítve nyitottak vagyunk az élet meglepetéseire?) Lásd Bevezetés 2/c	Csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg Ter 3,1-24 tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 25 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
c.) Az ítélet és a büntetés Ter 3,9-24 Megkérjük a résztvevőket, hogy ezt a szöveget úgy tagolják ahogy az lépésről lépésre egymásra épül. Különösen figyeljünk az ember belsejében lezajló folyamatra. Lásd Bevezetés 2/d	Egyéni munka, utána csoportos megbeszélés	szentírási szöveg Ter 3,9-24 tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
d.) Ádám bűne – az eredeti bűn Lásd Bevezetés 2/e	Az óravezető előadása	5 perc
5. Közös ima, ének	Kötetlen ima	Kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenhetedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2012. márc. 25.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak áldott Húsvéti ünnepet kívánunk!

A Társulat vezetősége és a Szerkesztőség

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Ki az ember?
Az ember teremtmény - él - alkot

A.) Alapgondolat

Teremtő – teremtés – teremtmény

Teremteni annyi, mint a nem létezőt létre hívni. Erre csak a Teremtő képes, a teremtő Lélek:

„Isten Lelke a vizek felett lebegett” (Ter 1,2).

Amikor Isten megteremtette az embert, azt mondja a Biblia, hogy saját képére és hasonlatosságára teremtette (Ter 1,26a-27) és leheletét adta neki, miután az agyagból (a föld anyagából) megformálta (Ter 2,7). Az állatokat és a madarakat csak földből alkotta (Ter 2,19). A Biblia hangsúlyozza az ember kiemelt szerepét a teremtmények között (Ter 1,26b.28; 2,15). Bár ugyanolyan anyagból van, mint a többi teremtmény, mivel részt kapott Isten Lelkéből részt vehet a teremtésben, részt vehet Isten alkotó tevékenységében. Kezdetben a Teremtő és az általa alkotott ember közötti kapcsolat harmonikus volt. Az ember békében és boldogságban élvezte Isten ajándékait: életét, hogy bekapcsolódhat Isten teremtő munkájába. A kísértő nyomán azonban újra és újra felüti benne fejét a vágy, hogy „olyan legyen mint Isten” (Ter 3,5-6; 11,4). Az ember bűnbeesése bajt és pusztulást okoz a teremtett világban és önmagában, amikor saját céljaira használja a többi teremtményt, beleértve a másik embert is. Ahelyett, hogy részt venne a teremtésben, „művelné” és „őrizné” (Ter 2,15) a rábízott világot, zsákmánynak tekinti és kifosztja.

Az első békés és harmonikus korszakot minden őstörténet ismeri, a Zend Avesta Ver-nek, a görögök aranykornak, a Biblia Édenkertnek nevezi. Illusztrálásképpen egy példát emelünk ki a Biblián kívüli őstörténetek sorából:

Zend Avesta

„És Jiam-Shid íme felépítette a tágas, nagy birodalmat, amelyet Ver-nek nevezett, és benépesítette az udvar és a rét és az erdő állataival, emberekkel, szárnyasokkal, kutyákkal, és elhozta ide a vörösen lobogó tüzet és minden állatok magvát és minden fákat és táplálékot. A víz széles folyamban ömlött és Ver birodalmának magas várát körülvette. Itt voltak a sokféle madarak, a termékeny aranyföldek dúsan teremtek, a szégyenlős ifjakban szerénység élt és tisztelet, a gyermekek erősek voltak, és étvágyuk jó volt. A birodalom kies volt és tiszta, mint az égiek lakóhelye, szépséges, és a magaslatok felől édes illatok szálltak alá. Az asszonyos fák dúsan nőttek a földből, és a gyümölcsöt gazdagon érlelték. És Ver birodalmának áldott lakói között nem voltak uralkodók, akik szigorú törvényeket hoztak; nem voltak koldusok, csalók, nem volt sötétben leselkedő ellenség, nem voltak erőszakosak, akik az embereket bántották, nem voltak marcangoló fogak. Az emberek között nem volt különbség, és az asszonyok a gyermekágyban nem kínlódtak. És az ország közepén Jiam-Shid kilenc hidat épített, hat nagyobban és három kisebbet. És a hegység tetejére hatalmas palotát emelt és körülvette falakkal és szobákra osztotta és nagy ablakokat vágott".

Az őskori király, Jiam-Shid, nem más, mint az első ember, a bibliai Ádám. Ez a Jiam-Shid megalapítja a szépség, a rend és a termékenység birodalmát, ugyanúgy, mint az egyiptomiaknál Ozirisz.

Hogy a hidak hová vezetnek, arról Zarathustra ebben a történetben nem beszél, de a könyv más részeiből kiderül, hogy a hidakból nyolc az aranykor végén leomlott, és csak egy maradt meg. Ezen az egyen járnak át a lelkek, akik a földről elköltöztek és a láthatatlanba visszatértek, vagyis ez a híd köti össze az Eget és a Földet, az anyagi és a szellemi teremtést. A kilenc híd a Zend Avesta szerint azt jelenti, hogy az aranykorban az ég és a föld között eleven áramlás, oda-vissza kapcsolat volt, kilencszerese annak, mint ami megmaradt.

Hamvas Béla szerint az aranykor a szépség és a termékenység ideje. Amikor a szellemi és isteni erők az emberi sorsba, a közösség életébe, a természetbe és az anyagba szabadon és bőséggel áramlottak, mindazt, ami a földön élt, átvilágították és megszentelték és teljessé tették. A látható világ természetes módon kiegészült a láthatatlannal. Ez tette az életet létté; ez tette egésszé, teljessé, egységgé. Ez a teljes egész, együtt a látható és a láthatatlan. A Föld és az Ég, az Isten és az Ember. Ez a Nagy Közösség. A bűnbeeséssel a világ egésze kettétört, és az ember az egyik, a csak földi, csak anyagi felében vergődik, él de a létből, a lét teljességéből, a megformált, kész, tökéletes, hiánytalan létből kizárta magát. Nem maradt más számára, mint az állandó és szüntelen sóvárgás az elveszett aranykor, az Édenkert után. Amióta az ember a megformált, kész, megnyugodott, boldog és egész létből kilépett, mindez számára csupán lehetőséggé zsugorodott, lehetőséggé, hogy valamikor egyszer visszatalál az elveszett aranykorba, az elveszett paradicsomba.

Amikor ebben a keresésben eljut az alázathoz és felismeri a többi teremtménnyel való rokonságát, szeretni kezdi a teremtett világot és már nem tekinti kifosztani való zsákmánynak, akkor megteszi az első lépéseket ezen az úton, mint ahogy a Bölcs 13,5-ben olvassuk „Mert a teremtmények nagyságából, szépségéből nyilván meg lehet ismerni azok teremtőjét”.

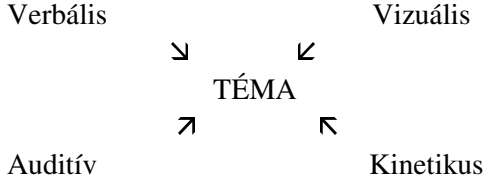
B.) Szöveg: Ter 2,4b-3,24

C.) Bevezetés

1. Az előző alkalommal a szöveg elemzésével szerzett ismereteinket most elmélyítjük és kiegészítjük egy, a téma megközelítésébe az egész személyiségünket bekapcsoló módszerrel, az integratív módszerrel, melynek segítségével nem csak megismerjük, hanem valóban átéljük, megtapasztaljuk, hogy mit jelent számunkra a teremtés. Az ember, bár ugyanolyan anyagból van, mint a többi teremtmény, mivel részt kapott Isten Lelkéből részt vehet a teremtésben, részt vehet Isten alkotó tevékenységében. Az ember az alkotás révén

maga is „teremtővé" válik és részt vesz a teremtés művében, megérzi és elámul Isten teremtő hatalmán.

A feldolgozás során négy oldalról közelítjük meg a teremtéstémát, verbális, vizuális, auditív és kinetikus oldalról:

A résztvevők számára a teremtéstéma elmélyítéséhez különböző megvalósítási lehetőségeket ajánlunk fel és hagyjuk, hogy mindenki szabadon kiválassza a neki legmegfelelőbbet. Az igazán mélyre ható persze az lenne, ha mindenki mind a négy oldalról megközelítené a teremtéstémát, de ehhez négy alkalom szükséges. A kiscsoportos munka végén a csoportok a plénum előtt mutatják be az alkotásokat. A passzív átélést választók minden csoportjából egy valaki beszámol az átéltekről.

a.) Lehetőségek a kiscsoportos munkára

– VERBÁLIS:

– Közlésformák: a teremtés eseményének más-más formában való megfogalmazása:

ballada, (nem muszáj mindig komolynak lennie, lehet vicces is) dal – esetleg valamilyen ismert dallammal énekelve –, újsághír-tudósítás.

– A teremtés átélése irodalmi szemelvények segítségével

Lehetőséget kell adnunk a teremtés passzív átélésének lehetőségére is, amelyre valamilyen kép, szöveg vagy zene ad lehetőséget, esetleg összekapcsolva kettőt (szöveg + kép, szöveg + zene, kép + zene). Utána a kiscsoport résztvevői megosztják egymással a tapasztalataikat.

– Irodalmi szöveggyűjtemény:

Bibliai szövegek: Bölcsesség könyve 13,1-5; Zsolt 19,1-7; Zsolt 89,6-15; Zsolt 104,1-33; Zsolt 148,1-14

Assisi Szent Ferenc: Naphimnusz

Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás,
Minden egyedül Téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.

Áldott légy Uram s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a Te világosságodat!
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes.
A Te képed, fölséges.

Áldjon, Uram, Téged hold nénénk és minden csillaga az égnek!
Őket az égen alkotta kezed fényesnek, drága szépnek!
Áldjon, Uram, Téged szél öcsénk,
Levegő, felhő, jó és rút idő,
Kik által élteted minden Te alkotásod.

Áldjon, Uram, Téged víz húgunk,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos!
Áldjon, Uram, tűz bátyánk,
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.

Áldjon, Uram, Téged a földanya nénénk,
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes virágokat.

Áldjon, Uram, Tégedet minden ember, ki szerelmedért
másnak megbocsát,
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.

Boldogok, akik tűrnek békességgel,
Mert Tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.

Áldjon, Uram testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, akik magukat megadták Te szent akaratodnak,
A második halál nem fog fájni azoknak.

Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjatok hálát Neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok!

Sík Sándor: Az élő bokor, IV.

Én lelkem, aki hang vagy mindenestül
És a Hangra hangoltan visszazenged
A mindenségnek minden hangjait,
Milyen bizalmas, otthonos világ
Orchesztrumából zeng elő szavad!
Amerre fordulsz, minden hangra hang,
Meghitt, meleg, testvéri hang felel,
És mindnek egy a lelke: mind Belőle
Benne és Érte és Hozzá vagyunk.

Atyámfiak, akik szerettek engem,
És akiket szeretni úgy akarlak,
Ahogyan enmagamat szeretem, -
Atyámfiak, akik gyűlöltök engem,
És akiket szeretni úgy akarlak,
Ahogyan enmagamat szeretem,
Atyámfiak a minden messzeségben,
A szomszéd házban, szomszéd tartományban,
Más világrészben, más csillagvilágban,
Ismerősök, ismeretlenek,
Régvoltak és majd egykor születendők:

Kis munkatermünk túlsó szegletéből
Ősszörnyek leste barlangok zugából
Évezredek és eón millárdok
Fagyán keresztül is: rám nézzetek,
És lássatok egy leheletnyi fényt,
Egy szikra-pontot, amely csakhogy éppen
Van, de reszket és forró remegése
Tifelétek, hozzátok kívánkozik.
Egy szemet, amelyben tükröződni tudtok,
Egy hangot, amely alig hallhatóan
De mégis veletek és értetek
Él és remeg, zeng és imádkozik.

Testvérek vagyunk! – milyen egy sugárzó
És melegítő szó ez! Mind a földön,
Földön és égen, égen és űrben,
Ahányan vagyunk: testvérek vagyunk.
Most értem én a meleg kis barit
(Ó milyen rég volt!) hogy mi húzta hozzám,
Ha éhes volt, ha fázott, hogyha félt.
Azt a meleget érezte belőlem,
Amit anyja emlős puha teste,
Becéző nyelve, bolyhos bundaselyme
Lehelt, ölelt, csorgott felé
Szopókorában.
Ó, most értem én
A bozontos, bizalmas jóbarátot,
A jóságos, a hűséges pulit!
Hogy leste, milyen állhatatosan
Akaratom! Egy fél szemvillanásra
Kelt és indult és szolgált és loholt.
Ezer lépésről megmorogta értem
Az alattomos éjjeli veszélyt.
S ha kimerülten visszakullogott

Lábam elé az értem-állt csatából,
S megsimogattam elkínzott fejét,
Úgy nézett rám, mint hogyha mondaná:
„Köszönöm, én boldog vagyok!”
Mit látott bennem ez a lelkes állat,
És mit szeretett, hogyha nem az Istent,
Akitől küldetett, hogy legyen élő,
És legyen kutya és jó és enyém!

Köszönöm, puli testvér, hogy velem vagy!
Köszönöm közös Atya, köszönöm,
Hogy adtál őrzőt és barátot,
Okos kutyát,
Jámbor tehenet, mérföldlépő lovat, játékos cicát,
Csorgó méhecskét és harsány vadat,
Mezőmre tücsköt, ereszemre fecskét,
Pillangót a szememnek, éjszakámba
Fülemülét, harsány kakast a hajnal
Fullajtárául és mindent.
Atyám,
Hogy értem ezt a tarka, szép, családot,
És hogy szeretem! Immár soha többé
Egy sem lehet számomra idegen!
Értem az undok férget is, az ocsmány
Kövér gilisztát és a láb alatt
Haladó hernyót, a dülledt szemű
Varangyot és a mérges darazsat.
Viaskodván erőmfelettiekkel:
Feladattal és bűnnel, butasággal
És ennenmagam nyomorú-felével
De sokszor voltam hozzájuk hasonló,
A férgekhez és hüllőkhöz, az Isten
Elátkozott népéhez, a vonaglók
És lappangók fertelmes fajzatához!

Köszöntelek, bizsergő hangyafaj!
Testvér vagyunk: vágyam egy veled,
Szolgálni és sürögni a közért,
S vállalni terhet, szürke kis magamnál
Tízszer nagyobbat. Ti vagytok a jobbak,
Az igazabbak, de ikrek vagyunk!
Testvérszóval köszöntlek téged is
Nílus idomtalanja, víziló,
És titeket is, röfögő kocák,
Sár hempergői: ó sár, a lomha
Pocsolyavíz, a lélekaltató,
Volt pillanat már, hogy szép volt nekem!
Én értlek és szánlak és szeretlek.

Madarak, ragadozók fönnkerengők,
Mikor visztek már magatokkal egyszer? –
Fülemülék, pacsirták, cinegék,
Rigó testvérek, ó tanítsatok
A közös anyanyelvre: énekelni
Szívből-szakadtan, szívünk-szakadásig!
Oroszlánok, tigrisek, farkasok,
Ne kísértsetek: vért szagoltam én is
Veletek olykor, és a bömbölés,
A szenvedély sivár elemésztő
Bestia-üvöltése, jaj nagyon
Rokon nekem, irgalmazzon Isten!
Mindnyájatokkal egy testvér vagyok,
Mint egy a szép szelíd háznéppel is,
Kiket az Isten élő kötelekkel
A föld mellére kötözött:
Fák, virágok, füvek és bogáncsok!
Derekamban érzem a karcsú nyárfák
Sudár szökését, ájtatos fenyők
Imája bennem; mint tölgyfalomb,

Sóhajtok néha; lelkem szirmain
Ibolyaillat és a széna lelke
Illan meg olykor, és az emberek
Oly óvatosan, és szemérmesen
Tapogatóznak éh csáppal felém,
Mint buzgó méhek a ti kelyhetekre,
Réti virágok, kis nővéreim.

Elheverek az otthonos gyepen,
Egy hűvös kortyot feliszom magamba
Szél öcsém kiborított serlegéből,
És megbillenti békés lelkemet
A meghitt mámor. Már ott ringatózom
Hármas ütemre a fenyőfaormon
A patakban locsogok a kövekkel,
Fogócskát játszom futri fellegekkel,
Egy billenő levélen negyedórát
Marakodom a szellő-kutyusokkal,
Kaszapengéssel, gilicebúgással,
Omló kövekkel, pisztráng-hallgatással,
Síró gyerekkel egy kórusba ringok,
És zengek mint a hárfa, mint az erdő,
A távol és a tenger és a mennybolt,
És mint a minden.
Mind egyek vagyunk:
A Centrumtól egyforma messze és
Egymáshoz egyformán közel. A Szem
Mindnyájunkon egyformán rajt pihen,
A Szív egyformán mindnyájunk felé
És mindnyájunkkal egyformán piheg.
Azonos-egy a titkos száz elem,
Amelyből testvér testünk összeáll.
Azonos-egy a hármas szenvedély,
Mely olajozza kerekeink szíját:

Eszünk, szeretünk, szolgálunk azonképp,
És egy a titok, a váltság, a cél:
Mint a vizéből kifogott halacska,
Tátogatunk az Anyavíz után,
Amelybe jöttünk, amelybe sóvárgunk,
Bölcsen az egyik tudatlan a másik,
De mind sajogva s énekelve mind.
Elmondhatatlan sóhajtozásokkal
Fohászkodol bennünk egymagad után
Te mindnyájunkban egy és mindnyájunkban más,
Mindennél több, és mégis mindennel egy,
Te, aki én vagy és mi és ti és ők,
Mindenben én és mindenben nem-én,
Akinek emberek és csillagok
És minden lelkes és lelketlen állat
Egy hangra sírja: Nyugtalan a szívünk,
Míg el nem nyugszik benned, Istenem.

Madách Imre: Az ember tragédiája I-II szín

– VIZUÁLIS:

Illusztráció: rajzolás, festés, képválogatás a teremtés témájához

Plakátkészítés: a résztvevők mindenféle képekből válogatva egy nagy kartonra plakátot készítenek a teremtéstémához, vastag rostironnal írva a képek közé az esetleges szöveget, esetleg felhasználva a szöveggyűjtemény anyagát.

Elmélkedés fotók segítségével: teremtésképek a művészetből és a természetből, esetleg zenei aláfestéssel.

Ajánlott teremtést ábrázoló művészi alkotások: Michelangelo: Ádám teremtése, Éva teremtése, Tintoretto: Teremtés, Dürer: Ádám és Éva, Cranach: Ádám és Éva, Breughel: Paradicsom képek, J. Breughel-Rubens: Ádám és Éva a Paradicsomban, Tiziano: Ádám és Éva, Masaccio: Éden, Chagall: Paradicsom képek, Bassano: Édenkert, Blake: Ősi napok, Zichy Mihály: Illusztráció, Madách Imre: Az ember tragédiájához, Egri József: Ádám és Éva, Abanovák Vilmos: Ádám és Éva, Mihályfi Noémi: Ádám és Éva.

Rodin: Isten keze (ld. a 24. oldalon)

Természetfotók

Kollázs: a résztvevők különböző természetes anyagok felhasználásával (növények, fadarabok, ágacskák, fű, virág, stb.) egy nagy papírlapon vízfestékkel és ujjfestékkel ábrázolják a teremtést.

Agyagozás, gyurmázás

A teremtés motívum intenzív megélésének lehetősége, hogy agyagból csukott szemmel formázunk. Itt teljesen háttérbe szorul az értés és kutatás, illetve a formálás eredménye, egyedül csak a teremtés tettének belső megélése a fontos. A résztvevők saját maguk megtapasztalják, ahogy Isten a földből formálta őket. Minden résztvevő kap egy öklömnyi gyúrható agyagot. Csukott szemmel gyúrják a kezükben, és kiformálják a teremtéstörténet egy motívumát. Ha a csukott szem túl nagy problémát jelent valakinek, természetesen nyitott szemmel is csinálhatja, de fontos, hogy a többiek csukott szemmel formázzanak, hogy a környezet ne vonja el a figyelmüket. Másik lehetőség, hogy mindenkinek ugyanazt a motívumot, az ember teremtését javasoljuk, *adam* = földből való.

Esetleg halk meditációs zene segítheti a koncentrációt:

Liszt Ferenc: Romance oubliée
Erik Satie: Gymnopédie No.1
Gustav Mahler: Adaggietto az 5. szimfóniából
Jules Massenet: Méditation

A teremtés bibliai jelenetének beállítása **bibliai figurákkal**

– Filmnézés:

Madách Imre - Jankovics Marcell: **Az ember tragédiája** I-II szín

F. Zefirelli: **Nap fivér, Hold nővér** *részlet: 16'41 – 18'18:*

Szól az édes madárdal
A zöldellő lombok alatt
Selymes szellő simogat
E kedves napon.
A réten, mely csillogó,
Repdesek, mint pillangó,
Virágok közt járni jó
E kedves napon.
Bár lenne a fény örök,
Az élet ma pezsgő öröm,
Béke legyen mindenkivel
E kedves napon.

Dr. Francis Barboza: **Teremtéstörténet** (**egy indiai katolikus pap tánca** a tradicionális, klasszikus indiai tánc elemeinek és kifejezésformáinak felhasználásával) – *beszerezhető a Bibliaközpontban (**Indiai tánc** DVD, 400.- Ft).*

– AUDITÍV:

– Zenehallgatás elmélkedve:

Schütz: Kleine geistliche Konzerte c. művéből a Herr unser Herrscher (Zsolt 8.)

J. Haydn: Teremtés II. rész

Gen Rosso: Nuova creazione

Kísérőzene keresése az irodalmi művek olvasásához, diaképekhez. Ajánlott zenék:

Corelli: Concerto Grosso op. 6.8.

Vivaldi: A négy évszakból a Tavasz

Stravinsky: Zsoltárszimfónia 3. tétel (150. zsoltár)

Mendelssohn: Elijah c. oratórium, részletek (Thank Be To God; Holy is God; I Go My Way; For The Mountains; But The Lord; O Come Every One; And Then Shall Your Light)

– Daléneklés: a teremtéstémához kapcsolódó énekek, Áldjad én lelkem az Urat: Alleluja /Lelkem/ 194. o., Fivérem Nap 74. o., Alleluja /Dicsérjétek, Zsolt 148/ 26., o. Atya teremtő 34. o., Minden mi él 134. o.

– Hangzó kép: zenei improvizáció, a teremtés ábrázolása dallamos és egyéb ritmushangszerekkel.

– KINETIKUS:

Identifikációs játék: Fontos, hogy a résztvevők ne figyeljék egymást és ne hasonlítsák magukat össze másokkal

Gyakorlat zenével: A testünk és a kezünk segítségével ábrázoljuk a teremtés egyes motívumait:

„Akkor forrás fakadt a földből” a kezünk és a testünk mozgásával ábrázoljuk, ahogy a mélyből előtör a víz és szétfolyik

„S növesztett az Úr Isten a földből mindenféle fát" lentről, nagyon apró mozdulatokkal növények nőnek ki a földből, melyeket a testünkkel és a kezünkkel formálunk meg

„Az Úr Isten megalkotta a földből a föld minden állatát és az ég összes madarát" mindenki egyfajta állatot ábrázol a mozgásával, az egyik repül, a másik úszik, a harmadik ugrál, a negyedik csúszik-mászik, az ötödik szökell, stb.

„Megalkotta tehát az Úr Isten az embert" az emberre jellemző testtartás, járás, stb. ábrázolása.

A teremtés kertje: Ha van rá lehetőség, a résztvevők menjenek ki a természetbe, válasszanak maguknak egy virágot, üljenek le elé és csendes meditációval szemléljék 20 percig. Ne akarjanak semmit, csak nézzék. Közben rajzolják le. 20 perc után gyűljenek össze, és ábrázolják mozgással, ahogy a választott virág kibújt a földből, leveleket hajt, virágot növeszt. Miután mindenki „eljátszotta" az ő virágját, egyenként mondják el, hogy milyen virág volt, és miért azt választotta.

A teremtés kertjében minden növénynek helye van, a bogáncsnak is, a csalánnak is. A teremtés kertjében mindnyájunknak helyünk van, bármilyenek vagyunk is. Egymásban, az ábrázolt virágban rácsodálkozhatunk a másik szépségére, a teremtett világ sokféleségének gazdagságára.

Az ember teremtése: „Isten Lelke lebegett a vizek felett"

A résztvevők a padlón fekszenek, egy valaki oldalt áll egy piros selyemkendővel, ő jelképezi a Lelket. A padlón fekvők agyaggombóccá válnak, a kendős pedig táncos mozdulatokkal körbe-körbe jár, megérinti őket, ők pedig lassan emberi alakká formálódnak a Lélek érintésére, kezük lábuk formálódik, mozogni kezd, lassan felülnek, felkelnek, tesznek néhány lépést.

Amikor a Lélek elkezdi táncát, lehet hozzá zenét tenni, ajánlott zene Vivaldi: Fuvola – hegedű kettősverseny, D dúr concerto 1. tétel, Tartini F Dúr fuvolakoncert 3. tétel.

Mindkét mozgásábrázolás egy nagy közös tánccal fejeződhet be.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Alleluja	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat, 26. o. , 5 perc
2. Teremtő – teremtés - teremtmény A teremtéstéma elmélyítő, kreatív feldolgozása az integratív módszerrel (Közös utunk a Bibliához, 61. o.) Az óravezető bevezető gondolatai, lásd Alapgondolat, Bevezetés 1.	Az óravezető bevezető szavai	5 perc
3. A különféle lehetőségek megismertetése a kiscsoportos munkához Verbális – Vizuális – Auditív - Kinetikus Lásd Bevezetés 2.	Csoportos munka az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
4. A téma feldolgozása a négyféle megközelítésben	kiscsoportos munka	Lásd Bevezetés 2., 50 perc
5. Plénum: A kiscsoportok beszámolója, az alkotások bemutatása	Csoportos munka az óravezető irányításával	45 perc
6. Közös ima, ének	Kötetlen ima	gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvennyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2012. július. 29.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A jahvista és a jahvista őstörténet

A.) Alapgondolat

Miután a jahvista történeti mű a királyok korában, feltehetően Salamon idején született, röviden áttekintjük a Pentateuchus jahvista forrásra visszavezethető szövegeit, különös tekintettel a teremtéstörténetre. „Jahvista őstörténet" címszó alatt az ószövetség-tudomány felfogása szövegek gyűjteményét érti, amelyeket a Teremtéstörténet könyvének első tizenegy fejezetében találunk. Ezek pedig a következők: a Paradicsom-elbeszélés a Ter 2-3-ban, Káinnak és a Káin utódainak a története a Ter 4-ben, a Vízözön-történetek gyűjteménye a 6-8 fejezetben, Kánaán megátkozása Ter 9,18-27, a Népek táblájának gyűjteménye a Ter 10-ben és a Bábeli torony története a Ter 11,1-9. Ezek a szövegek eredetileg egy zárt elbeszélés gyűjteményt képeztek. A kutatók közt széles körben elterjed az a vélemény, hogy ez az elbeszélés gyűjtemény egy nagy történeti mű kialakulásának kezdetét jelentette, ez a jahvista forrás az őstörténettel kezd majd egészen a honfoglalásig elmondja Izarel előtörténetét, melyet ennek alapján tudunk rekonstruálni. Csomópontja a híres Ábrahámhoz intézett isteni beszéd a Ter 12,1-3-ban. Ennek a történeti műnek a datálása nemrégiben újra vitatottá vált, de az őstörténet magjának a kialakulása mindenesetre a Krisztus előtti 10. századra, a dávidi-salamoni nagybirodalom idejére tehető. Ha ebből a datálásból indulunk ki, akkor ez itt a legrégebbi izraelita szöveg, amely átfogó értelemben vonatkozik a „világmindenség és a környező világ" tematikára. A jahvista világszemléletének középpontjában Jahve áll és műve

arra az alaptapasztalatra épül, hogy a sikerhez jutás minden szinten Jahve áldásától függ

A történeti mű szerzőjének a „jahvista" elnevezése onnan származik, hogy Istent Jahve néven említi, bár a Kiv 3,15 szerint Isten csak a Mózesnek adott kinyilatkoztatásban nevezte így magát.

B.) A szöveg: Ter 1-11. fejezet

C.) Bevezetés

1. Az ábrázolás szándéka

Mi hozzá vagyunk szokva az elbeszéléseknek ehhez a sorrendjéhez s bár esztétikailag csodáljuk az ábrázolás egyediségét, szemléletességét, de olvasás közben a tolmácsolását önkéntelenül megmosolyogjuk mert a stílusa naiv, Istent antropomorf módon ábrázolja. Az elbeszélőnek és a hallgatónak abban a korban a mienktől eltérő igénye volt. Nem volt bennük kíváncsiság és érdeklődés aziránt, ahogy régen volt, nem akartak visszahelyezkedni a távoli időkbe hogy azokról felvilágosítást adjanak. Az elbeszélő sokkal inkább a jelenlegi tapasztalatainak akart hangot adni és a múltbeli események elmondása által akarta a jelenlegi világot és a hallgatót formálni. Történelemlátása egyetemes, ezért nem csak Izrael őstörténetét mondja el, hanem egy nagyszabású teológiai gondolatra felfűzve egészen az őstörténetig megy vissza az időben. A jahvista történeti művét, az őstörténettel együtt úgy kell szemügyre venni, hogy azokat az emberi tapasztalatokat mondja el, amelyekkel a megírás idején, a mű keletkezésekor rendelkeztek. Az adott tér- és időbeli határokat, a már arányainál fogva is hatalmas heterogén anyagot a jahvista politikát és történelmet átható teológiával, kiváló történelmi érzékkel és zseniális szerkesztői készséggel az elrendezés, a fölépítés és a stílus mestereként olyan történeti műbe foglalta bele, amelynek egységét és egyszerűségét újra meg újra megcsodálhatjuk. Az egységbefoglalás (integráció) fő eszközei: a genealógia, a művelődés keletkezésének tana, a vándorlás motívuma, az elszigetelt anyag földrajzi szempontok szerinti elrendezése, a különféle mondakörök összekapcsolása azáltal, hogy az egyik a másiknak keretévé válik, és így hármas rendszer keletkezik.

2. Az adott élettér

Az elbeszélő Izraelt, a tizenkét törzset, az országot egy nagy történelmi tablóban ábrázolja elhelyezve a föld többi népei közé (Ter 12,3; 10,21.25-30). Az események színhelye az egész számára ismert világ, a teljes keleti térség, Mezopotámiától Krétáig, Észak-Szíriától az Arab félszigetig és Egyiptomig. Már a jahvista mű első mondata ezt az átfogó világlátást vázolja fel: „Azon a napon Jahve Elohim megalkotta az eget és a földet" (Ter 2,4b). Már ez a rádiusz csodálatos. Tulajdonképpen mi kényszeríti az elbeszélőt, hogy Izrael látóhatárától, az ő települési területétől, az ő közvetlen szomszédaitól ilyen széleskörűvé bővítse? Egyrészről a dávidi nagybirodalom kialakulásának új tapasztalata, az internacionális keretek tudatosulása, amelyet a jahvista mint egy nagy vérrokonságot ábrázol (Ter, 12,3) akár genealógiának is felfogható (Ter 10), természetesen Izraellel mint nemzettel a középpontban (Ter 12,1). Másfelől a kánaáni hagyományok beolvasztásának kritikája, amelyet egy ilyen totáltávlat készít elő.

Alaposan félreértenénk az elbeszélőt, ha azt hinnénk, hogy ebben a világperspektívában csak azt ábrázolja, amit a számos részismeretből elfogad. A világ számára nem egy állapot, nem egy nyugalmi helyzetben bemutatott objektum, melyet az ember a részterületek elemzésével kifejt. Számára a világ egy *esemény, folyamat*. Izrael és a világ népei, az emberiség, mint egész, és mint annak egyes elemei, a természeti világ egyformán ebbe a történetmozgásba vannak belefoglalva. Ez a „világ" esemény az elbeszélő számára tehát lényegében egy *minőségi* aspektus: a világ számára absztraktul kifejezve az a terület, színtér, ahol megvalósul, realizálódik a létezés sikere és beteljesedése vagy elhibázása – úgy Izraelnek, mint más népeknek az emberiség szintjén, a világ természetes kiindulási alapja az életnek Izrael és más népek, egyszóval az emberiség számára. Az elbeszélő történeti művével nem egyebet akar elmondani, mint Jahve jelenlétének megragadását Izrael korai történetében, ez az amit a jahvista ábrázolni akar.

3. A jahvista világszemléletének középpontja

A jahvista világszemléletének középpontjában Jahve áll és műve arra az alaptapasztalatra épül, hogy a sikerhez jutás minden szinten Jahve áldásától függ a legelemibb életfeltételektől a külpolitikáig, a belpolitikáig. A sikerhez jutás nincs az ember kezében, tőle független, nem áll hatalmában. Ez nem csak Izraelre vonatkozik, hanem az egész emberiség szintjén érvényes. Izrael számára Jahve áldása, üdvözítő műve az Egyiptomból való kivonulás, a fosztogató midianita csapatok kiűzése, a filiszteusok igájának lerázása. Így ismerte meg a választott nép Jahvéban szabadító Istenét, ezért magasztalja Izraelt Jahve által megszabadított népként, s ezért tekintik Izrael fiai üdvösségük sziklájának Istent. Jahve áldásának tekinti Dávid és Salamon nagybirodalmát, amelynek kiindulását egészen a korai történetekig vezeti vissza, erre utal az ígéretbeszédekben és az áldásokban, melyekben előre vetíti a választott nép erejét, kiváltságos helyzetét és hatalmát más népek fölött, az ellenségein aratott győzelmeit (Ter 12,1-3; 27,27-29; 28,13-15; Szám 24,3-9.15-19), de nem kevesebb a sikere és boldogulása a földművelésben sem. Így áldja meg Izsák Jákobot, a tizenkét törzs atyját, e szavakkal „Adjon neked Isten az ég harmatából, a föld kövérségéből, bőséget a gabonából és a borból" (Ter 27,28); és Bileámnak így kell megáldania Izraelt: „Mily szépek sátraid, Jákob, hajlékaid, ó Izrael! Mint az erdős völgyek, mint a folyóvíz menti jól öntözött kertek, mint a sátrak, melyeket az Úr állított fel, mint a vizek mentén a cédrusok. Ömlik a víz vedreiből, s vetése bőséges vizek közé kerül". (Szám 24,5-7; valamint vö. a Ter 26,12-14). De ez még nem elég. A jahvista horizontján a világperspektíva a teljes emberiség megáldását helyezi kilátásba amennyiben elismeri Izrael kiváltságosságát, Jahvétól való áldottságát (Ter 12,3; 27,29, 28,14; Szám 24,9).

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Ároni áldás	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat 49. o. , 5 perc
2. A jahvista és a jahvista őstörténet Megpróbáljuk nyomon követni a különböző történetekben az elbeszélő szándékát: egyfelől Jahve jelenlétét, másfelől, hogy a sikerhez jutás minden szinten Jahve áldásának függvénye	Az óravezető előadása, az adott szentírási helyek közös áttekintése	Szentírás, jegyzetfüzet ceruza 10 perc
2/a Jahvista őstörténet, a jahvista szerző, lásd Alapgondolat		
2/b Az ábrázolás szándéka, lásd Bevezetés 1. Az egyes szentírási helyeket kiscsoportban még egyszer átnézzük. A feladat az, hogy megkeressék, mit akart ábrázolni a szerző	Kiscsoportos munka, utána összegzés az óravezető irányításával, az óravezető összefoglalása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc
2/c Az adott élettér, lásd Bevezetés 2.	Az óravezető előadása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc
2/d A jahvista világszemléletének középpontja, lásd Bevezetés 3. A jahvista szerző világszemléletének nyomon követése az adott szentírási helyek alapján	Csoportos munka az óravezető irányításával, az óravezető előadása	30 perc
3. Vonatkoztassuk a saját életünkre Élmények, tapasztalatok	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	15 perc
4. Közös ima, ének	Kötetlen ima	gyertya, gyufa 10 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A kezdetek és a királyok korának vallási formái
(1 Sám 1,1-2,10; 2 Kir 23,4-24)

A.) Alapgondolat

Aquinói Szt. Tamás szerint a vallás az ember Istenre irányulása. Az embernek minden kultúrában, és korban szüksége van arra, hogy az Istennel való kapcsolata bizonyos vallási formákban és szokásokban nyilvánuljon meg. Most más kultúrákkal, más korokkal nem foglalkozunk, csak amivel Biblia foglalkozik, az Ószövetség vallási formáival, abból is azok kialakulásával, a kezdeti időkkel. A szöveggel való foglakozásra nyitottá tesz bennünket, ha első lépésben áttekintjük, hogy ma a mindennapi életünkben milyen formában van jelen az Isten, mert a kereszténységen belül nem csak a nagy vallási közösségekre, a templomi közösségekre jellemzők a vallási formák, hanem az egyéni életben, a családban is léteznek:

1. helyek: imasarok, térdeplő, házi oltár, stb.
2. tárgyak: szentképek, áldások, feszület, szenteltvíz, stb.
3. cselekmények: ima, meditáció, ének, szent olvasmány, stb.
4. idők: évközi és ünnepi időszakok

A megbeszélés során fontos, hogy tudatosítsuk és elfogadjuk a formák, az egyéni utak sokféleségét, s azt, hogy a sokféleség ellenére mind egyetlen Valakire, Istenre irányulnak. Ennek tudatosítása nyitottá tesz bennünket arra, hogy ne csak a magunkét tartsuk helyesnek, jónak. A Szentlélek sokféle módon működik az egyes emberek lelkében, s amikor erre rácsodálkozunk, Isten nagysága nyilvánul ki számunkra.

B.) 1 Sám 1,1-2,10; 2 Kir 23,4-24

C.) Bevezetés

1. Izrael és Kánaán

A kánaáni városállamokat, szemben az egységes szerkezetű, félnomád törzsi társadalommal egy más társadalmi és gazdasági rend kialakulása jellemzi, egy munkamegosztáson alapuló társadalom, amelyet az új és az önállósult régi termékek és foglalkozási ágak sokasága jellemzett. A földművelők mellé, akiknek a város kereteiben is megvolt a helyük, kézművesek, kereskedők, harcosok, hivatalnokok, papok társultak. A különféle rétegek nem egyenrangúan sorakoztak egymás mellé, hanem tekintély, jog és hatalom szempontjából eltértek egymástól és hierarchikus rendet alkottak, amelynek csúcsán a – teokratikus, monarchista vagy arisztokrata jellegű – központi hatalom állt. Az ellentétek az izraelita törzsek és a Kánaánita államok között több síkon mutatkoznak:

- város – vidék
- munkamegosztásos gazdasági formák
  – egyszerű kicsi gazdasági formák
- királyság – törzsi társadalom

Ezek az ellentétek természetesen a vallási formákban is visszatükröződnek: a vallási életben a különböző területeknek más-más illetőségű istene van, itt is a sokféleség érvényesül. Az izraelita törzsek népcsoportjaira a félnomád kisállattenyésztés jellemző, a törzsi szerkezet a vallási életben is megmutatkozik a házi istenek és a házi szentélyek kialakulásában.

2. Szövegelemzés 1 Sám 1

a.) Már a szöveg első olvasásakor szembetűnnek az Ószövetség ismerős motívumai:

- rivalizálás a két asszony között (pl. Sára – Hágár, Lea – Ráhel)
- a meddőség problémája (Sára, Ráhel)

- a gyermektelenség miatti megvetettség
  (Hágár kigúnyolja Sárát)
- a születéstörténet sémája
- a nazireátus aszketikus életformája

b.) Itt egy ősanyáról szóló családmonda van összeszőve egy születéstörténettel.

c.) A 1 Sám 1-ben a vallási formák bőségével találkozunk, amelyek akkoriban szokásban voltak:

- "Jahve Cebaot" a „Seregek Ura", akit Silóban lehet imádni
  és áldozatot bemutatni neki
- az egész család részt vesz az áldozati lakomán
  (férfiak és nők egyaránt!)
- a zarándoklatot évenként tartották „Jahve házához"
  (nem sátor!)
- a nazireátusi fogadalom (Jahvénak ajándékozott ember,
  nem vágja le a haját)
- alkoholtilalom a templomban
- a pap kihirdeti a szent jóslatot
- névadás az anyától
- a fogadalom teljesítése után „hálaáldozatot" mutatnak be
- a gyermek elválasztása után újabb zarándoklaton vesznek részt
- afféle „templomi inas" lett
- a fogadalom teljesítésének egy ünnepélyes esküformulájával találkozunk

Az ősatyák már Kánaánban újra meg újra „szent helyeket" találnak (Jákob álmában felismeri, hogy egy szent helyen van), ők ezeket saját maguk használják (papi közreműködés nélkül), köveket állítanak vagy hálaoltárokat emelnek. Különösen a korai időkben a családfők kultikus feladatokat gyakoroltak; „házikultuszok" voltak saját kultikus tárgyakkal (lásd. pl. a háziisteneket, amiket Ráhel ellopott az apjától, Lábántól, hogy az áldásukat megszerezze magának). Privát papokat/levitákat alkalmaznak (lásd Mika szentélye a Bír 17-ben). Az áldozatbemutatást a templomban még nem a papok hajtották végre, hanem maga a családfő. A család közös étkezése a vallási

cselekmény csúcspontja, amelyen a pap csak együtt lakmározik velük: „Menj el arra a helyre, amelyet az Úr, a te Istened majd kiválaszt és végy azon a pénzen , amit csak kívánsz, barmot, juhot, bort, részegítő italt, mindent, amit lelked óhajt, s edd meg az Úr, a te Istened előtt, s lakmározzál te és házad népe meg a levita, aki kapuidon belül van" (MTörv 14,25b-27a). Magától értetődő dolog volt a szentélyekhez (alkalmasint több törzsé egyszerre) zarándokolni (Kiv 23,17: évente három zarándoklat!). Még a kultusz lefolytatásának elrendelt szabályai előtt a pap funkciója ezeknél a szentélyeknél abból állt, hogy mint egy fajta „ceremónia-mester"(?) áldást osszon, meghatározza mi a szent, a továbbadja a hittapasztalatot (írás!) és a jogi kötelezettségeket.

3. Szövegösszehasonlítás Jozija kultuszreformjával (2 Kir 23,4-24)

Az 1 Sám 1 és a 2 Kir 23,4-24 összehasonlításával a résztvevők áttekintést nyernek a vallási szokások változásáról és fejlődéséről a királyok koráig. Már a puszta elolvasás során kiderül, hogy Palesztina minden korban a vallási szokások terén milyen olvasztótégely volt. Látni fogjuk, hogy az egy Isten hittel és az egyetlen szentéllyel és egyetlen kultusszal kapcsolatos előítéleteinket korrigálni kell.

Jozija szigorú kultuszreformját nem volt egyszerű keresztül vinni egy egységes és a jeruzsálemi templomhoz kötött kultusz javára. Ezt alátámasztja a deuteronomista értékelése a 2 Kir 23,25-ben Joziját, mint kivételt ábrázolja a királyok között. Csak a fogság utáni újjáépítés ideje alatt tudta a kultuszközpontosítást Jeruzsálemben végrehajtani. A papság is csak a fogság után nyerte el önálló jelentőségét. A királyok korában a király volt a kultusz fő garantálója és legfőbb papja.

Megjegyzés: Astarte, a termékenység istennője volt a Közel-Keleten. Az Ószövetség szerint főleg a szidoniak (1Kir 11,5.33; 2Kir 23,13), valamint a filiszteusok tisztelték (1Sám 31,10), de Kánaánban is népszerű volt (helynevek!), sőt Izraelben is kedvelték. Az ábrázolások alapján hasonlít a termékenység asszír-babiloni istennőjéhez, Istárhoz.

Kámos: A moabiták főistene, akit az El-Bahiában talált sztélé az egyiptomi Szet vonásaival felruházva állít elénk; olykor emberáldozatot is bemutattak neki (2 Kir 3,27).

Melkom = Moloch (mlk): A szöveg az ammoniták főisteneként említi, de neve az egész szemita Keleten elterjedt volt, egészen Máltáig és Szardíniáig; ez arra vall, hogy Moloch istent igen széles körben ismerték, ill. tisztelték. mlk-ot tűzistennek tekintették, ezért az áldozatot átadták a tűznek. Elsősorban bajban, betegség és háború idején fordultak hozzá főleg Izr. határain kívül, olykor gyermekeket is áldoztak neki a Kidron, ill. a Hinnom völgyében (Gehenna), a Tófetnek nevezett kultikus helyen: „tűzbe küldték", azaz áldozati ajándékként elégették őket (2Kir 16,3; 17,17; 21,6; 2Krón 33,6; Ez 16,21; 20,26.31).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Magnificat	Ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat 124. o. 5 perc
2. Megközelítés: Vallási formák - Hol és milyen formában van jelen Isten a hétköznapjainkban? - Ezek közül melyek a számomra fontosak és melyek azok, amelyeket ismerek, de amelyekkel nem tudok mit kezdeni? Lásd Alapgondolat	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3 Szövegmunka: Hanna fogadalma (1 Sám 1)	Az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza
3/1.) Bevezetés a témához: Izrael és Kánaán lásd Bevezetés 1.		10 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3/2.) Szövegelemzés lásd Bevezetés 2. a.) A szöveg első közös elolvasása, ismerős ószövetségi motívumok felfedezése a szövegben	Az óravezető előadása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
b.) A szöveg második közös elolvasásakor az irodalmi forma megfigyelése lásd Bevezetés 2	Csoportos munka az óravezető irányításával, az óravezető előadása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc
c.) A vallási formák sokféleségének megfigyelése és kigyűjtése, párhuzamos szentírási szövegek, lásd Bevezetés 2	Csoportos munka az óravezető irányításával	
4. Szövegösszehasonlítás Jozija kultuszreformjával (2 Kir 23,4-24) A résztvevők elolvassák a szöveget és megfigyelik Palesztina vallásgyakorlatát a különböző korszakokban. Mi volt Jozija vallási reformjának a célja? Lásd Bevezetés 3	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
1. Közös ima, ének Hanna hálaénekének közös felolvasása, utána rövid csend és a résztvevők egyéni hálaadó imája, Magnificat éneklése	Hanna hálaéneke, kötetlen ima, ének	Szentírás, gyertya, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvanadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2012. dec. 8.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A prófétai jelenség Izraelben

A.) Alapgondolat

Az embert minden korban izgatta a jövő megismerése, hogy a jövendő titkáról a fátylat fellebbentse. Természetesen itt nem a tudományos kutatásról van szó, hanem arról, hogy szeretné előre tudni vállalkozásainak sikerét, személyes sorsát, stb. Varázslók, jósok, halottidézők különböző praktikái által véli megtudni mi várható, a roszszat hogyan kerülheti el, a jót hogyan találhatja meg. A próféták, a látóemberek is ebbe a körbe tartoznak, a bibliai próféták is. Azonban nem lehet egyenlőségjelet húzni az előbb felsoroltak és a bibliai próféták között. Nézzük csak meg kik is a próféták tágabb és szűkebb értelemben.

Ki a próféta?

Mindenhol, minden korban és kultúrában a természetvallásoktól a nagy világvallásokig voltak-vannak olyan emberek, akik kapcsolatba tudnak lépni a természetfölötti világgal és annak erőivel, csodát tudnak tenni, meg tudják mondani a jövendőt. Az ókorban híres jósdák működtek a görög kultúrkörben, Egyiptomban, Mezopotámiában próféták, jövendőmondók, „látó emberek" révén lehetett megtudni az istenek terveit elhatározásait, másutt törzsi varázslók, sámánok által.

Az Ókori Keleten tehát mindenütt voltak olyan emberek, akik varázslással vagy jóslással, jövendöléssel foglalkoztak és ezek voltak azok, akik az istenség üzenetét felfogták és közvetítették. A szervezett és zárt osztályokat kialakító társadalmakban (Egyiptom, Sumer,

Babilon) a papság feladatkörébe tartozott, de rajtuk kívül is voltak ún. jósok vagyis próféták, akik, mint ahogy a gör. prophet pro (előre) phēmi (mond, feltár) meg tudták mondani a várható eseményeket, harci cselekmények kimenetelét, stb. Az ókori népek körében fontos szerepet töltöttek be, mivel ők voltak azok, akik képesek voltak megismerni az istenek terveit, elhatározásait és ezáltal lehetővé tették azok befolyásolását. A próféta egy személyben volt a jós, és a jóslat értelmezője. Ilyen a Számok könyvében szereplő mezopotámiai próféta, Bálám:

„Szól Bálám, Beor fia,
szól a bezárt szemű ember,
szól, aki Isten beszédeit hallja,
aki a Fölséges tudományát tudja,
s a Mindenható látomásait látja
leborulva, s megnyílt szemmel".
(Szám 24,15-16)

Izraelnek is voltak prófétái, akiknek a személyével a Bibliában találkozunk, akik a választott nép körében működtek. A bibliai próféta „Isten embere" (1 Sám 2,27; 1 Kir 12,22;13,1; 17,24; 20,28), aki Isten üzenetét, szavait közvetíti, „Isten szája" (Jer 15,19), a „látó ember" (1 Sám 9,9).

A Septuaginta a „nabi" héber szót (a Lélektől meghívott, a kiáltó) fordítja prophētēsnek. (A nabi, mint ige régebbi szövegekben az elragadtatott állapotra, az ekstázisra utal (1 Sám 10,5; 19,20), később általában a prófétai beszédre vonatkozik). A prófétai beszéd, szózat szokásos bevezető formulája: „Ezt mondja az Úr."

A prófétáknak két típusát különböztetjük meg, a hivatásos és a meghívott prófétákat, természetesen a kettő között vannak átfedések. Az Izrael határain kívül működő próféták a hivatásos próféták körébe tartoznak, akik foglakozás szerűen űzték a prófétaságot, de Izraelben is voltak ilyen próféták, akik Izraelben társadalmi rendet alkottak; a papokkal, a bölcsekkel és a királyokkal Izrael vezetőinek számítottak (Iz 3,2 kk.; 28,7; Jer 6,13; 8,1; 14,18; 18,18; Ez 13,9; Oz 4,4 kk.; Mik 3,11; Szof 3,4). Ahogy az ókori keleti udvarokhoz hozzátartoztak a jövendőmondók és a „bölcsek" (Ter 41,8; Iz 19,3.11

kk.; Dán 1,20; 2,2), úgy Dávid udvarában is (Nátán: 2 Sám 7,4–17; 12,1–15; 1Kir 1,8.10 kk., 22.32; Gád: 2 Sám 24,11.18), és talán Saul (1Sám 28,6) és Jehosafát kíséretében (2 Kir 3,11–20) prófétákkal találkozunk, akiknek az volt a feladatuk, hogy Jahve akaratát tudtára adják a királynak; mintegy udvari prófétáknak tekinthetők. A fogság után Nehemiásnak szemére vetették az ellenségei, hogy udvari prófétát tartott (Neh 6,7). De a hivatásos próféták rendszerint nem is annyira az udvarhoz kötődtek, sokkal inkább a szentélyekhez, s így a templomi személyzethez tartoztak. A hivatásos prófétákhoz tartoztak a prófétatanítványok is, akik külön közösségekbe tömörültek; talán 1Sám 10,5.20; 19,19 kk. Volt egy vezetőjük (1Sám 19,20; 1Kir 22,11 kk.; 2Kir 4,38), akit a próféta uruknak (6,5; vö. 4,1) és atyjuknak (6,21; 8,9; 13,14) szólítottak; a prófétafiak együtt laktak (4,1) és alamizsnából éltek (4,8.42; vö. 5,20 kk.). Szőr- vagy zsákruhájukról és bőrövükről (Zak 13,4; vö. 2Kir 1,8; Mt 3,4), továbbá egy homlokukon viselt jelről (1Kir 20,35–43) lehetett őket felismerni, ill. annak a sebnek a helyéről (forradás), amelyet eksztázisban ejtettek magukon (18,28; Zak 13,6). Ilyen közösségekre azonban csak Sámuel, Illés, Elizeus próféták és Acháb király idejéből (a Kr. e. 11. sz. végétől a Kr. e. 9. sz.-ig) találunk utalásokat.

A királyok a prófétákat kérdezték meg vállalkozásaik sikere vagy általában a jövő felől (pl. 1Sám 10,2; 28,6; 2Sám 7,1–7; 1Kir 14,1–14; 22,5–28; 2Kir 6,21 kk.; 8,7–15; 22,14–20). Miután a prófétáknak a megélhetése függött a hatalomtól, gyakran kísértésbe estek és a megrendelők elvárásaihoz igazították közléseiket, úgyhogy a hivatásos prófétaság sokszor egyben a hamis prófétaságot is jelentette. Ezek miatt tiltakozik Ámosz próféta a prófétaság ellen: „Nem voltam én próféta, sem prófétának fia” (Ám 7,14-15). A hivatásos prófétáktól megkülönbözteti személyes meghívása, Jahvétól kapott különleges küldetése. Ámosz felteszi, hogy a hivatásos próféták nem feltétlenül kapnak ilyen megbízatást Jahvétól, ha Izrael Jahvétól rendelt vezetőinek tekintette is őket. Mikeás is egyértelműen elhatárolja magát a hivatásos prófétáktól, akik „félrevezetik” a népet, pénzért jövendölnek, s „ha valaki nem tömi a szájukat, hadat üzennek ellene” (Mik 3).

A másik próféta-típus a meghívott prófétáké, akiket maga Isten választott ki, hogy hitelesen közvetítsék szavait (Iz 6,1-13; Jer 1,1-10; Ez 1,1-3; 2,1-15; Ám 7,14-15; Mik 1,1; 3,8), karizmatikus emberek, akiket Isten Lelke vezet. Tehát a kezdeményezés magától Istentől jön, aki irányítása alá vonja a próféta személyét. Szavaik által Isten nyilatkoztatja ki magát, általuk az ember olyan ismeretekre tesz szert, amelyet saját erejéből nem tudna feltárni.

Mint már említettük, a két próféta-típus között vannak átfedések: a hivatásos próféták közül is kaptak némelyek bizonyos feladatokat Jahvétól, pl. Sámuel, Illés és Elizeus; vö. továbbá 1Kir 11,29–39; 13,1–3; 14,5–16; 20,35–42; Nátán: 2Sám 7,4–17; Gád: 2Sám 24,11–14.18 kk.

Az igaz és hamis próféták megkülönböztetése nem könnyű. A MTörv 13,6; 18,20 halállal fenyegeti azt a prófétát, aki a népet szavaival vagy jeleivel, ill. csodával eltéríti Jahvétól, vagy anélkül, hogy erre megbízatást kapott volna Jahve nevében beszél. A 13,2–6 feltételezi, hogy a „hamis" próféta jelet mutathat, csodát művelhet, amikor szavainak hitelt akar szerezni; ilyenkor Jahve maga teszi próbára népe hűségét. Hogy valaki igaz vagy hamis próféta, azt azon lehet lemérni, hogy amit hirdet, összhangban áll-e a szövetség feltételeivel, a Tízparancsolattal. A hamis próféta küldetés nélkül, saját nevében beszél. Az igaz próféták tisztában vannak azzal, hogy valaki Más készteti őket szólásra, sokszor saját akaratuk ellenére, jellemző rájuk a belső küzdelem, szavuknak nincs közvetlen eredménye, ezért gyakran vesz erőt rajtuk a sikertelenségük miatti elkeseredés, környezetük ellenségesen fogadja kijelentéseiket, gyakran üldözik vagy meg is ölik őket.

A prófétai tevékenység a Bibliában nem jövendőmondást jelent csupán, hanem leleplezik a bűnöket, amelyeket a törvény ellen elkövetnek, feltárják a jelen helyzet visszásságait, igehirdetésükben az ítélet mellett azonban a buzdítás is elhangzik. Jeremiás szavai szerint a próféta nem csak azért jön, hogy gyomláljon és romboljon, hanem hogy építsen és ültessen (vö. Jer 1,10).

B.) Szentírási szöveg: 1 Kir 22,1-38

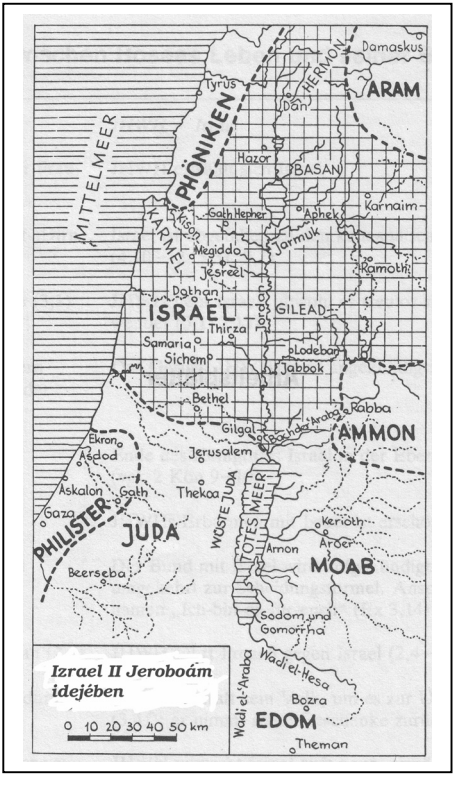
C.) Bevezetés

1. A történelmi helyzet

Rámót-Gileád Ramot, (héb. 'magasan fekvő helység'): fontos város Gileádban, régi szentéllyel; menedék-, ill. papi város (MTörv 4,43; Józs 20,8; 21,38; 1Krón 6,65); Salamon egyik kerületének székhelye (1Kir 4,13). Izrael fiai és az arámok vetélkedtek birtokáért (22,3–29; 2Kir 8,28), de csak Jehu szerezte vissza végérvényesen Izrael fiainak (9,1–14). Fekvése vita tárgya. Valószínűleg a Jordán keleti partjának északi részén volt. Ácháb, Izrael királya, Jozafátnak, Júda királyának segítségével akarja visszafoglalni. Jozafát javasolja, hogy a háború megkezdése előtt kérjék ki a próféták véleményét. Izrael kétféle módon tudta Istent megkérdezni:

A törvény mindenféle varázslást, jövendőmondást, jelmagyarázást és halottidézést tiltott (MTörv 18,10 kk.; Lev 19,26), csak pap (MTörv 33,8), vagy a próféta által (18,15 kk.; vö. 1Sám 28,6) lehetett választ kapni Istentől.

2. Térkép

3. Magyarázat a szöveghez

Az 1 Kir 22 elbeszélés azt mutatja, hogy a különböző prófétacsoportok és megnyilatkozások ellentmondtak egymásnak és konfliktusba kerültek. Ez onnan adódott, hogy voltak hivatásos próféták, akiket a királyi udvar fizetett, ezzel királyhűségre kötelezte őket és voltak magányosak, akik nem tartoztak ebbe a csoportba és politikailag nem kötelezték el magukat.

Az 1 vershez: Cidkija, aki a próféták szóvivője, hogy nyomatékot adjon a háborúra buzdító szavainak vasszarvakat készíttet magának, vö. MTörv 33,17

A 19-23 vershez: Mikeás egy látomással igazolja szavait. A lélek, aki rászedi a királyt nem a Sátán, hanem JHWH szolgája, hogy szerencsétlenséget hozzon Áchábra, vö. Bír 9,23; 1 Sám 16,14.

A 28. vershez: A próféta szavai valóban beteljesedtek: Ácháb a 853-as harc során életét vesztette. Az Úr elpusztította őt.

4. A valódi és hamis próféciák ismertetőjele

Az elbeszélésben Mikeás, Jemla fia maga utal arra, hogy milyen nehéz különbséget tenni az igaz és a hamis prófécia között. Két hivatkozás hangzik el JHWH-ra és az ő szavára. A két próféciát nem igazolja sem égi szózat, sem égi látvány. Csak a kijelentéseik hitelesítik és hamisítják a jövőt (vö. Jeremiás és Hannanja összecsapását Jer 28).

Lehetetlen világos különbséget tenni a valódi és a hamis prófécia között. Ám azért vannak bizonyos kritériumai a próféta valódiságának és elkötelezettségének:

a megalkuvás nélküli magatartás a hatalom véleményével szemben;

magányossága és kívülállósága;

függetlensége a „munkaadótól”, ugyanúgy, mint attól a törekvéstől, hogy saját előnyre tegyen szert;

személyes fáradozása, hogy egy népszerűtlen, provokáló üzenete be fog következni;

teljes összhang a JHWH-hit lényegével;

próbálkozása a fennálló viszonyok megváltoztatására
a stabilizálásuk helyett;

a személyes szavahihetőség;

szabadsága és függetlensége a külső tekintélyektől, egy szabadság, amely egyedül az ő belső tapasztalatának erejére támaszkodik – tapasztalat, amit a próféta mint JHWH-tól való megbízatást értelmez.

A kiscsoportos plakátkészítés mintája:

Hivatásos próféták	***Meghívott próféták***
400 (szimbolikus szám?) udvari próféta	szabad próféta
Egybehangzó, óhajtott választ szolgáltat, jelképes cselekedettel	ellentétes JHWH-üzenetet hirdet egy látomásba ágyazva
győzelmet hirdet	vészt hirdet
morális alátámasztása a király tetszése szerinti udvari politikának	figyelmeztetés a király katonai tervének balszerencséjéről
alkalmazkodás	protestáló magatartás
↓	↓
elismerés / talán szívesség	pofon, tiltakozás, fogság
↓	↓
megtévesztés / illúzió / a hamis prófécia nem teljesülése	a valódi prófécia beteljesedése

5. Befejező megfontolás, a szöveg mai vonatkozásai

Az Egyházban és a társadalomban mindig vannak viták: vélemény vélemény ellen, követelés követelés ellen, „próféta" „próféta" ellen. Talán mindkét oldal az Írásra, az igazságra hivatkozik, Istenre, az egyértelmű tudományos ismeretekre vagy a saját autoritására, amit magáról állít. Ahol dönteni kell, ott mindig ott a szellemek megkülönbözetésének (1 Kor 10) a kérdése, hogy mi a meghatározása a valódi és a hamis próféciának. Ezért muszáj kritériumokat keresni, hogy egyiket a másiktól megkülönböztessük.

A Hegyi beszédben kapunk rá választ, ahol az „orthopraxisé” az elsőség szemben az „orthodoxissal”, ahol az igaz gyakorlaté az elsőbbség az igaz tanítással szemben, vagyis a tanítás helyességét a következmények fogják igazolni.: „A gyümölcseikről ismeritek fel őket” (Mt 7,20).

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Indulj és menj, hirdesd szavam	ének kottából	Énekelj az Úrnak 55. old., 5 perc
2. Megközelítés: Az én prófétaképem **a. Lehetőség: Képválasztás** Különböző prófétaábrázolások képét helyezünk el a teremben, a résztvevők kiválasztanak egyet, amelyik legközelebb áll a bennük élő prófétaképhez vagy amelyik a legtávolabb esik attól. A képválasztás után mindenki elmondja, hogy miért azt a képet választotta, hogy milyen személyes képe van egy *prófétáról*? A képek megbeszélése után válaszolnak a következő kérdésre: - Mivel kapcsolódik bennem össze a *prófécia* fogalma?	Képválasztás, utána csoportos megbeszélés	Különböző prófétaábrázolások (pl Michelangelo prófétafreskói a Sixtusi kápolnában) 25 perc
b. Lehetőség: Gondolatközlés írásban A résztvevők 4-6 fős kiscsoportokban középre helyeznek egy plakátot azzal a felirattal: PRÓFÉTÁK ↙ ↓ ↘ az Ószövben az Újszöv.-ben ma a résztvevők a címek alá felírják a plakátra a gondolataikat, asszociációikat, majd a végén kifüggesztik, anélkül, hogy beszélgetnének	Írásbeli közlés kiscsoportban	Nagy ív csomagolópapír, rostirónok 25 perc

c. Lehetőség: Ötletzápor (Brainstorming) Kivetítünk egy prófétaábrázolást és a résztvevők elmondják a benyomásaikat, észrevételeiket, asszociációikat a képpel kapcsolatban	csoportos megbeszélés	kép, vetítő 25perc
3. Hivatásos és meghívott próféták: Mikeás, Jemla fia (1 Kir 22,1-38) **a.) A történelmi helyzet:** Az óravezető rövid bevezetést tart a történelmi helyzetről, lásd Alapgondolat, Bevezetés 1. 2.	Az óravezető magyarázata	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
b.) Magyarázat a szöveghez: Közösen elolvassák a szöveget és a megfelelő helyeken az óravezető magyarázatot fűz hozzá, lásd Bevezetés 3.	Csoportos munka az óravezető irányításával és magyarázataival	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
c.) A valódi és hamis próféciák ismertetőjele: Mikeás, Jemla fia személyének, küldötti mivoltának, magatartásának, sorsának összehasonlítsa az ellenlábasáéval, lásd Alapgondolat, Bevezetés 4.	Kiscsoportos munka, jegyzetelés nagy plakátra, utána plénum, összesítés, megbeszélés	Szentírás, nagy ív csomagoló papírok, vastag rostirónok 45 perc
4. Befejező megfontolás, a szöveg mai vonatkozásai A Hegyi beszéd (Mt 7,15,23) párhuzamos kérdésfeltevéseivel való egybevetés, lásd Bevezetés 5.	Csoportos gondolatcsere	Szentírás 15 perc
4. Befejező ima, ének	Spontán ima	Kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvanegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2013. Húsvét. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

A meghívástörténetek – a prófétai egzisztencia legitimációja: Jeremiás meghívása (Jer 1)

A.) Alapgondolat

Az ószövetségi szent írók szerint a történelem folyamán a kezdetektől, vagyis a teremtéstől kezdve Jahve a cselekvő személy, ő az, aki a történelmet formálja. A teremtés közvetlenül Jahve cselekvése által jön létre, a későbbiekben pedig választottai által működik a világban. Az isteni kiválasztás gondolata, mint egy vörös fonál húzódik végig az Ószövetségen, 92-szer fordul elő. Isten választottai a pátriárkák (Ábrahám Isten barátja: 2Krón 20,7; Iz 41,8), kiválasztott Mózes és Áron (Szám 17,20; Zsolt 105,26; 106,23; Sir 45,4.16), a király (1Sám 10,20–24) és maga a választott nép egésze (Isten Izraelt szabad elhatározásból tulajdon népéül kiválasztotta: MTörv 14,2. Izrael Jahve népének tudta magát: Bír 5,11; 1Sám 2,29; 2Sám 14,13. Ez azt jelentette, hogy szent, azaz elkülönített nép volt: vö. Kiv 19,6; Szám 23,9; MTörv 7,6; 14,2; 26,19; 28,9, amely vallási és politikai szempontból egyaránt annak köszönhette létét, hogy Isten különös gondot viselt rá: Mik 4,5; Ám 3,2). A kiválasztást mindig olyannak tekintették, amit nem kiérdemeltek, hanem ajándékba kaptak szeretetből (MTörv 7,6–8). A kiválasztás Isten szabad tette. A választott személyt Isten meghívja, hogy hajtsa végre akaratát, legyen a cselekvő Jahve prófétája.

A próféta Isten szavának hirdetője, aki hitelesített hordozója Isten kinyilatkoztatásának, vagyis nem csak tapasztalja az embernek szóló kegyelemszerű isteni önközlést, hanem Isten segítségével – aki veze-

ti és hitelesíti őt (csoda) – helyesen, vagyis tévedés nélkül (ha nem is egészen tökéletesen), a konkrét, az ő számára és a környezete számára eleve adott szituációnak megfelelően objektiválja (értelmezi) is, és Isten ösztönzésének engedelmeskedve környezetének hirdeti. A prófétasághoz hozzá tartozik meghívásának egyszeri élménye. (vö. Rahner – Vorgrimler: Teológiai kisszótár, Próféta)

A bibliai meghívástörténeteknek kialakult egy sémája, amellyel már a Kivonulás könyvében megismertet bennünket a jahvista elbeszélő. A következő szerkezeti elemeket találjuk benne:

1. Isteni jelenés
2. A szabadítás ígérete
3. A kiválasztott személy megbízása
4. A kiválasztott személy ellenvetése
5. A kétely megdöntése egy jellel
6. A kiválasztott személy újabb kifogása
7. Isten segítséget ígér és megerősíti a megbízást

Hasonló sémát találunk például Jer 4,1-8; Bír 6,11 (Gedeon meghívása); 1 Sám 9,17 (Saul meghívása). Azonban amikor ezekkel a meghívástörténetekkel foglakozunk fontos, hogy a szövegmunka súlypontja ne ennek az irodalmi szerkezetnek a kidolgozása legyen. Sokkal inkább azt kell megkísérelni, hogy a belső mozgásokat és a meghívástörténet egyes lépéseinek következetes logikáját felfedezzük. Ezekből válnak érthetővé az emberi érés útjának - önmaga és rendeltetése vonatkozásában - tipikus lépései. A meghívástörténeteknek mindig ebben a formában, erről a belső útról kell szólniuk, amely minden esetben több összetevőből formálódik és alakul: a félelemből és kitérésből a hívás, a feladat elől, a kételkedésből, az önbizalom hiányából és az önmagam elfogadásából, a hitetlenségből és hitből.

B.) Szöveg: *Jer 1. fej.*

C.) Bevezetés

A meghívástörténetek

A meghívástörténetek három fő részre tagolódnak:

a.) Kiválasztás: Minden esetben Isten különleges kezdeményezése jelöli meg választottját. A kiválasztás Isten ingyenes kezdeményezése és szabad tette; ez azáltal is kiemelődik, hogy Jahve a kiválasztáskor gyakran a látszatra jelentéktelenebbet, a kisebbet, a fiatalabbat részesíti előnyben. A választott néppel kapcsolatban ezt találjuk: „Nem azért lépett kapcsolatba veletek és választott ki titeket az Úr, mintha számra nézve minden népet meghaladnátok, hiszen minden népnél kevesebben vagytok, hanem azért, mert szeretett titeket az Úr" (MTörv 7,7-8). Tehát Isten kiválasztott, mert szeretett titeket (MTörv 7,7), nem ti választottátok őt. Ennek a kegyelemnek a szeretet a magyarázata: semmiféle érdem, semmiféle érték nem igazolja; Izrael utolsó a népek között, de Jahve szerette (7,8).

Ábrahámban Isten kiválasztott egy embert, aki nem kiváló hős, gyávaságból eladja a feleségét a fáraónak, és Jákobról is ezt mondja Izajás próféta: „Ne félj, te férgecske, Jákob, te kis bogár, Izrael!" (Iz 41,14)

A választott népen belül Isten állandóan kiválaszt olyan embereket, akiknek küldetést ad, ideiglenes vagy állandó küldetést, és ez a kiválasztás, amely elkülöníti és megszenteli őket, Izrael kiválasztását ismétli meg. A prófétáknál a kiválasztás gyakran a hivatás révén nyilatkozik meg: Isten közvetlen hívása új létezési módot ajánl nekik, és válaszukat várja. Mózes esete tipikus (Kiv 3; vö. Zsolt 106,23: „választottja"), de Ámosz (Ám 7,15), Izajás (Iz 8,11) Jeremiás (Jer 15,16k; 20,7) is megélik ezt a tapasztalatot: Isten megragadta őket, kiragadta őket mindennapi életükből, az emberi társadalomból, és arra késztette őket, hogy az ő szempontjait hirdessék, még ha szembe is kerültek népükkel.

A kiválasztott gyakran esik abba a tévedésbe, hogy azt hiszi, a rábízott feladatot, küldetést a saját erejéből kell megoldani, ezért először szabadkozik, hogy alkalmatlan a feladatra. És ez minden valószínűség szerint így is van. De Isten, pont azt választja ki, aki a világ

szemében senki, hogy kegyelme, működése még nyilvánvalóbb legyen: „Azt, ami a világ szerint oktalan, azt választotta ki Isten, hogy megszégyenítse a bölcseket, és ami a világ szerint gyönge, azt választotta ki Isten, hogy megszégyenítse az erőseket. Ami a világ szerint alacsonyrendű és megvetett, azt választotta ki Isten: azt, ami semmi, hogy azt, ami valami, megsemmisítse, hogy egy ember se dicsekedhessék Isten színe előtt". (1 Kor 1,27-29)

Tehát le kell szögeznünk, hogy Isten kiválasztottjai nem rendelkeznek sem anyagi, sem szellemi hatalommal mások fölött, nincsenek kiváló tulajdonságaik, sőt esetleg még valami bűn is terheli őket, tehát nem az érdemeik alapján lesznek kiválasztottak.

Előfordul az is, hogy a kiválasztást nem zökkenőmentesen követi a meghívás. A kiválasztott érzi, hogy jelen élethelyzeténél többre hivatott és a kiválasztottság érzése egyéni, zsákutcába vivő akciókra készteti:

Mózes: népe megszabadítása érdekében megöli az egyiptomit.

József: öntelt és fennhéjázó, megalázza testvéreit.

Pál: Isten iránti buzgalomból üldözi a kereszténye ket.

Szt. Ferenc: háborúba megy, hogy lovagi címet szerezzen.

Ezek a zsákutcák mind a kiválasztott belső fejlődését szolgálják, alkalmassá teszik, hogy valóban Isten eszközévé váljanak.

b.) Meghívás: A meghívástörténet Isten jelenléte megtapasztalásának eseményével kezdődik. Isteni jelenésben, látomásban közli Isten a prófétával a szándékát. A látomást sokszor látás útján lehetett érzékelni (Iz 6,1 kk.; Jer 1,11–14; Ám 7,1–9; 9,1), máskor hallás útján (Iz 6,3.9; 40,3; Jer 1,4.7 stb.), olykor azonban a tapintás (Iz 6,6; Jer 1,9) vagy az ízlelés (Ez 3,3) töltött be közvetítő szerepet. Némely esetben a látomás kapcsolatban állt azzal a környezettel, amelyben a próféta élt. Így Izajás a Templomban imádkozva azt látta, hogy Isten a trónján ül (Iz 6,1–13), Ámosz, a pásztor látta, amint a Jahve küldte sáskák elárasztották a mezőt (Ám 7,1 kk.) – Máskor a látomások valószínűleg szavak hallásából álltak, Isten képek nélkül közölte a prófétával terveit (Jer 23,22; Ám 3,7). A kinyilatkoztatásnak erre a leggyakoribb módjára vonatkozhatnak az ilyen kifejezések: „Ezt mondja az Úr" (Iz 3,16; Ám 1,3.6.9.11.13 stb.); „halljátok az Úr szavát"

vagy „halljátok az Úr ítéletét” (Iz 7,13; Ám 3,1; 4,1 stb.), „az Úr szózatot intézett hozzám” vagy „ezt a szózatot intézte hozzám” (Ez 12,21.26; 13,1 stb.).

A meghívásban a kezdeményezés teljesen Istentől jön, aki irányítása alá vonja a próféta személyét. Jeremiás, akit Isten már anyja méhétől megszentelt (1,5; vö. Iz 49,1), rászedésről beszél (20,7). Ezekiel azt érzi, hogy Isten keze súlyosan ránehezedik (Ez 3,14). A meghívás Jeremiásnál a gyengeség tudatát ébreszti (Jer 1,6); Izajásnál bűntudatot (Iz 6,5). A hívás mindig küldetésre szól, amelynek eszköze a próféta szája, amely Isten szavát hirdeti (Jer 1,9; 15,19; Iz 6,6; vö. Ez 3,1).

c.) Küldetés: A prófétai látomások elragadtatással is összekapcsolódhattak. Ez tehető fel pl. Jeremiás esetében (Jer 23,9), akinek szíve megszakadt bensejében, csontja remegett, olyan volt, mintha részeg lett volna és teljesen hatalmába kerítette egy titokzatos hatalom (vö. Iz 8,11). Ezekielt elragadta a lélek (Ez 3,12–15), az Úr keze pedig súlyosan ránehezedett, s két napig olyan volt, mint a kába (vö. 24,27; 33,22); egy más alkalommal napokig feküdt az egyik oldalán, nem tudott elmozdulni (4,4–8). Dániel pontosan leírja elragadtatását: ájultan elvágódott, remegett (Dán 10,9.11), minden ereje elhagyta (10,17). A legtöbb esetben arról beszélnek a próféták, hogy titokzatos módon szavakat hallottak, Jahve szólt hozzájuk (Jer 1,2; 7,1 stb.; Ez 2,2; 3,16 stb.). Feladatuk, hogy mondják el a népnek, amit Jahve mondott nekik (Jer 12,2 stb.). Hogy miként zajlott le Jahve szavainak meghallása, arról a próféták alig árulnak el valamit. Az mindenesetre nyilvánvaló, hogy bennük az Isten szava emberi alakot ölt, hogy Isten szavait mintegy „lefordítják”, olyan formába öltöztetik, hogy amit Isten mond, azt az emberi fül felfoghassa, meghallja, megértse.

A meghívott a megbízás hallatán aggályainak ad hangot, ellenvetéseket tesz, hárít, alkalmatlannak érzi magát a feladatra, nem szeretné vállalni a küldetést.

Isten a kételyek eloszlatására segítséget ígér, isteni jellel erősíti meg a meghívottat.

Bevezetés a történelmi háttérbe

Jeremiás könyvének címe nemcsak a szerző személyéről és a próféta származásáról akar felvilágosítást adni, hanem a mű történelmi hátterét is körvonalazni akarja.

Jeremiás (héb. Jirmejahu 'Jahve emeljen föl a nyomorúságból'):

A próféta egy ősi papi családból, Anatótból származik. Művének keletkezése Kr. e. 609 és 586 közé tehető (meghívásának 627-re való datálása bizonyára szerkesztői tevékenység eredménye), a déli királyság konfliktusokkal teli időszakára. Az asszírok világhatalma hamarosan túljut uralkodásának csúcspontján. Egyiptom, Babilon és a médek szorongatják, és mindhárom világhatalomra törekszik. Jozija király kihasználva a kedvező pillanatot, hogy a nagyhatalmak egymással vannak elfoglalva, megerősíti uralmát, helyre állítja a templomot, vallási reformot hajt végre, megtisztítja Júdát a bálványimádástól, megújítja a szövetséget, helyre állítja a Törvény tiszteletét és a templomi kultuszt. Sajnos rossz döntést hoz, amikor Karkemisnél felvonul az asszírok segítségére siető II. Nékaó egyiptomi fáraó ellen és 609-ben a megiddói csatában elesik a harcban (2 Kir 23,29k). Júda Egyiptom fennhatósága alá kerül. 605-ben Nebukadnezár, az újbabiloni király legyőzi az asszírokat és Egyiptomot. Júda ekkor Joakim uralkodása alatt Babilon vazallusa lett. Mivel azonban a szomszéd népekre és Egyiptomra támaszkodva 600-ban fellázad, Nebukadnezár 597-ben elfoglalja Jeruzsálemet. A királyt és a vezető réteget Babilonba deportálják. Babilon Cidkiját teszi meg Júda királyának, aki a babiloniakat és az egyiptomiakat támogatók két pártja között ingadozik, míg végül fellázad Babilon ellen (Jer 27; 28). Nebukadnezár 589-ben újabb hadjáratot indít, elfoglalja Júdát, majd másfél évi ostrom után 586-ban Jeruzsálemet is. Porig rombolja és felégeti a várost, a népet pedig a királlyal együtt Babilonba hurcolja. Jeremiás ebben a zavaros és összeomlásba torkolló időszakban Júda élő lelkiismerete. Az eseményeket más látószögből szemléli, mint kortársai, akik egy független államról, a dávidi nagybirodalom visszatéréséről álmodnak. A próféta a küszöbön álló veszedelmet Júda büntetéseként értelmezi és kezdetben még reménykedik abban, hogy Izrael visszatérése Istenéhez még elháríthatja a közeledő veszedelmet, de később felismeri, hogy a behódolás

elkerülhetetlen. Környezetének erős ellenállásával szembeszegülve, prófétai küldetése tudatában bátran küzd a közvélemény, sőt sokszor a királyi ház politikája ellen is. Elsősorban a vallási tradíciók megújulását látja elkerülhetetlennek, a szentségtöréssel felérő templomi áldozatok bemutatása helyett a valódi megtérés szükségességét.

Jer 6,20: „Égőáldozataitok nem kedvesek,

és véresáldozataitok nem tetszenek nekem".

7,8-11.21-23: „Íme, ti a hazug szavakban bíztok, melyek nem használnak. Loptok, gyilkoltok, házasságot törtök, hamisan esküsztök, Baálnak tömjéneztek, és más istenek után jártok, akiket nem ismertek; azután pedig eljöttök, és megálltok színem előtt ebben a házban, mely az én nevemet viseli, és így szóltok: `Megmenekültünk', hogy elkövethessétek mindezeket az undokságokat? Vajon rablók barlangjává lett szemetekben ez a ház, mely az én nevemet viseli?

Így szól a Seregek Ura, Izrael Istene: Égőáldozataitokat tegyétek hozzá véresáldozataitokhoz, és egyétek meg a húst! Mert nem beszéltem atyáitoknak és nem adtam parancsot nekik égő- és véresáldozatról azon a napon, amelyen kihoztam őket Egyiptom földjéről; hanem ezt a parancsot adtam nekik: Hallgassatok szavamra, akkor Istenetek leszek, ti pedig az én népem lesztek! Járjatok mindig azon az úton, amelyet parancsolok nektek, hogy jó dolgotok legyen!"

Jeremiás életének fontosabb állomásai

645 (?) született
609 figyelmeztetés a királyi háznak (Jer 22)
Jeremiás bíróság előtt (Jer 26)
605 küldetésének felrajzolása (Jer 36)
604 Jojakim elégeti a tekercset (Jer 36)
602 Jeremiás megverése és kalodába zárása (Jer 20)
594 Hananjával való összecsapás (Jer 28)
levél a száműzötteknek (Jer 29)
589 Cidkija tanácsot kér Jeremiástól (Jer 37)

Jeremiás börtönben (Jer 37)

588 szabadulás a fogságból (Jer 39)

587 Jeremiás Gedalja helytartónál (Jer 40)
Gedalja meggyilkolása után Jeremiást Egyiptomba hurcolják (Jer 42; 43)

Jeremiás próféta könyve keletkezésének hipotézise

Manapság túlnyomórészt a következő nézet az elfogadott:

Jeremiás szavainak ősgyűjteménye

Jeremiás életrajzi beszámolójának gyűjteménye

Utólagos beillesztések, interpretációk

Próza-beszéd a deuteronomista szerkesztőtől, ill. másoktól deuteronomista stílusban, deuteronomista átdolgozások és szerkesztés

Kiegészítések

A jeremiási igehirdetés súlypontja

Jeremiás könyvének második fejezete betekintést nyújt a jeremiási igehirdetés első korszakába. Ez a próféta mondásainak ősgyűjteményét tartalmazza. Az Istenről alkotott kép szempontjából Jeremiás könyve nagyon sok hasonlóságot mutat Ozeáséval, újra és újra visszatér benne, hogy a választott nép Isten hűtlenné vált jegyese, elvadult szőlőskertje. Az elpártolás felelősei a király, a papok, a tisztségviselők és a próféták. Megtévesztették a népet, eltérítették JHWH és az ő igéjének útjáról, csalfa illúziókkal elszédítették (Jer 23) a templomra hivatkozva politikai és vallási biztonságot színleltek (Jer 7). Nem vettek tudomást az országot észak felől fenyegető katasztrófáról és egzisztenciális veszélyről. Jeremiás erős szavakkal támadja a hamis teológiai beállítottságot, a kultikus gyakorlat és a hazug tettek közti ellentmondást, szembe állítja velük JHWH igazságát. Kultuszkritikája, mint Ámosznál, a szociális kritikából nő ki. Jeremiás Júda királyságának hanyatlását, pusztulását, amelynek bekövetkezését látja, büntetésként értelmezi.

Miközben a magatartás megváltozásában reménykedik és egy JHWH-hoz való visszafordulást sürget (Jer 3; 4), a második periódusban igehirdetése átalakul, már nem beszél többé a visszatérés le-

hetőségéről, hanem elháríthatatlan ítéletet hirdet. A jelek, a szétrohadt öv (13,1-11) és a fazekas (18,1-17) kényszerítik őt a felismerésre, hogy a széttört szövetséget már nem lehet helyreállítani.

Jeremiás egyre jobban beleártja magát a külpolitikába. Babilonra úgy tekint, mint a JHWH által hozott ítélet végrehajtójára. Harcol a nacionalista érzelmű próféták ellen, mint Hannanja (Jer 28), akik a politikai helyzetet ártalmatlan színben tűntetik fel és a szabadság illúziójával áltatnak. Ezzel szemben Jeremiás azt követeli, hogy hódoljanak be Babilonnak és legyenek lojálisak a babiloni hatalommal szemben. Emiatt a nép ellenségeként és hazaárulóként üldözik. Jeremiás azt hirdeti, hogy a megmenekülés egyetlen lehetősége egy új szövetség (Jer 31,31). Ennek feltétele természetesen a JHWH-val való kizárólagos kapcsolat, amelyből ki van zárva mindenféle politikai és vallási hatalom.

Már Jeremiás meghívástörténetében megtalálhatók azok a súlypontok, amelyekben meghirdeti prófétai küldetését:

a vészhirdetés hangsúlyozása, a szabadság illúziójával szemben

összecsapás az ellenfelekkel

tipikus prófétai egzisztencia, amely JHWH meghívásán alapszik, ellenállásba ütközik, külső és belső konfliktusokhoz vezet, egyedül Isten segítségében bízik.

3. Szövegmunka a meghívástörténetekkel

Jer 1,4-10

A prófétai meghívásokról szóló beszámolók hangsúlyozzák, hogy a környezete ellenszegül a JHWH által közvetlenül meghívott küldöttnek. Ez igazolja, hogy a próféta Isten szolgálatában álló ember, nem a saját nevében beszél, hanem Isten Lelke által. Ez a beszámoló a prófétai megbízás legitimációját szolgálja, az ő kérlelhetetlen és gyakran provokatív különleges helyzetét. A történetek alapjául szolgáló szubjektív tapasztalataikat ismert formákba és szerkezetekbe írják le.

Ezeknek a meghívástörténeteknek a sémája világos stilisztikai elemeket mutat. Az alapszerkezetet az egyes beszámolók különböző

módon variálják. A különbséget a mindenkori prófétai üzenet és egzisztencia sajátságaira való utalások adják.

4. A prófétai meghívástörténetek sémája

A munkalapot lásd a következő oldalon.

5. Jeremiás meghívástörténete részletezve

4. vers: Az ige eseményformulája „Így hangzott az Úr igéje hozzám" nem csak egy akusztikus eseményről szól, hanem egy megváltoztathatatlan és mélyreható történésről. Ez egy audícióról (hallás útján érzékelt látomás) szóló beszámoló (a 9. vers vízióra utaló elemei deuteronomista betoldások). Egyedül JHWH szava, nem pedig rendkívüli jelenés, amely Jeremiás életét, egész egzisztenciáját gyökeresen megváltoztatja, a hétköznapok gondjaiból és tetteiből kiragadva más pályára állítja.

5. vers: a magatartásváltozás stilisztikai elemeit a küldő beszéd markánsan felvázolja: Jeremiás megtudja, hogy JHWH *ismeri*, személyét kiválasztotta, *megszentelte,* hogy prófétaként partnere legyen a nemzetekkel való párbeszédben, hivatala totális, minden nemzet felé szól, ezzel széttöri a nemzeti kereteket.

6. vers: Jeremiás ellenvetése jellemző módon panasz formájában hangzik el. Panasz és panaszköltemény végighúzódik az egész könyvön – különösen a hitvallásokban. Az első Jeremiástól hagyományozott „Jaj" forma olyan, mintha az ő minden kérdésének, kételyének, félelmének, bizonytalanságának, szenvedésének kompendiuma lenne. De közvetlen ezzel a sóhajjal van összekötve a következő szó „Uram, Isten". A panasz nem a magány üres terében hangzik el, hanem bizalommal egy Te-re irányul. Megkezdődik a párbeszéd JHWH és az ő prófétája között.

4. A prófétai meghívástörténetek sémája	***A séma megfelelője ……-nál/nél***
1. Isten jelenlétének megtapasztalása pl. egy látomásban (vízió, audíció, teofánia) vagy egy követ megjelenése által	
2. Kinyilatkoztató beszéd és küldés gyakran előre megalkotott formában, pl. - A kinyilatkoztatás, mint esemény szófordulatának kész formája: „így hangzott az Úr igéje” vagy „ezt a szózatot intézte az Úr” - Küldő forma: „ezt mondta nekem az Úr” - Küldő beszéd (megbízás), én JHWH beszéd - A menésre és a mondásra való megbízás: „menj … és mond …”	
3. A meghívott ellenállása A meghívott aggályait fejezi ki, ellenvetések, hogy alkalmatlannak érzi magát. Hárító magatartása megvilágítja, hogy nem tolakodik a feladatért, hanem szinte kényszeríteni kell rá.	
4. Segítség ígérete Az ellenvetésre válaszul JHWH megígéri, hogy segítséget fog nyújtani a meghívottnak.	

7. vers: a hívás kérlelhetetlenné és kényszerítővé válik, Jeremiás ellenállása ellenére sem tudja kivonni magát alóla. A félelemnélküliségre való felszólítás, a segítség és megmentés ígérete rámutatnak az elkövetkező konfliktusokra és borzalmakra.

9. vers: Két vers a deuteronomista betoldása Ezen teológia szerint az Ige hatalma és ereje egy univerzális horizontot kap.

A szimbolikus tett aláhúzza a próféta felhatalmazását, hogy mint Isten szája beszéljen és az ő nevében cselekedjen. Ezt a következő versben tovább tetézi, hogy az ő nagyköveteként, mint maga a teremtő isteni Ige, romboljon és építsen. Az Ige negatív irányultságú tetteinek túlsúlya (gyomlálj, irts, pusztíts, rombolj) sejtetik és bejelentik a népének önhibájából bekövetkező katasztrófáját.

6. Szövegmunka Jer 1,11-19

Ez a szöveg az első két látomással (11-16 vers) és a meghívás folytatásával szorosan a meghívástörténethez tartozik. Az ezzel való beható foglalkozás időhiány miatt elmaradhat.

Jer 1,11-16

A két látomást ugyanazzal a szófordulattal vezeti be, mint a meghívástörténetet. A prófétát felszólítja, hogy észlelje és pontosan megnevezze amit lát. A látottak a még nem bizonyosan bekövetkező események képei. A próféta a hétköznapi valósággal szemben megérzi a dolgok mélyebb dimenzióját. Kitágul a látóképessége, amelyben felfogja Isten felhívását és követelését.

11k vers: A mandulafa képében egy szóasszociáció van elrejtve: *saked-sakad*: mandulafa – ébredő. Isten szava is, amelyet a prófétára bíz, olyan élettel és cselekvőerővel teli, mint a fa, amely tavasszal először virágzik.

13-16 vers: A gőzölgő fazék, amely északról jelenik meg, azt jelenti, hogy a fenyegető megszállás északról közeledik. A nemzeti katasztrófa a JHWH-tól való elfordulás és az idegen istenekhez való odafordulás büntetése lesz. Jeremiás megbízása robbanó politikai jelentőséggel bír a konkrét helyzetben.

Jer 1,17-19

A szöveg újra egy isteni beszéd a megbízásról (a 17. vers megfelel a 7k. versnek), segítség és megerősítés ígérete (a 19b. vers megfelel a 8b. versnek). A háborús képekkel a próféta és az ellenfelek összecsapását vetíti előre. Az elutasítás és ellenállás, amit majd meg fog tapasztalni a küldetés protestáló karakteréből adódik. Ez a harc és üldözés hivatásának válságaihoz vezetnek majd, amelyek a „vallomások" egzisztenciális fenyegetettségében törnek elő. De a megerősítés kimondja neki: maga JHWH teszi az ő prófétáját

„*megerősített várossá*", legyőzhetetlen lesz az ellenfelei számára, támadásaikkal nem tudják őt legyőzni;

„vasoszloppá és ércfallá", ledönthetetlen és összetörhetetlen lesz.

De ezt a bátorítást a visszatérő figyelmeztetés kíséri: „Ne ijedj meg tőlük, különben én ijesztelek meg előttük!" A prófétai megbízatás nem tűr habozást, a címzettek elvárásainak figyelembe vételét, a békevágyhoz való alkalmazkodást. Kizárólag JHWH-ba helyezheti reményét, csak rá hagyatkozhat.

7. Aktualizáló összefoglalás

A próféták különös érzékenységgel rendelkeznek az idők jelei iránt. Megsejtik a jelen cselekedetek vészes következményeit. Ez ösztönzi őket a tiltakozásra, a harcias vitára a fennálló intézményekkel, a megmerevedett struktúrákkal szemben.

Igehirdetésük provokatív, nyugtalanító, nonkonformis. „Ha lenne egy szélhámos férfi és ezt a hazugságot koholná: »Borról és italról prédikálok«, akkor ennek a népnek az volna a prófétája (Mik 2,11).

A próféták „széllel szembe" kiáltanak. Hol találkozom én ezzel a mi korunkban? A saját életemben? Talán túl ritkán kockáztatunk és hallunk meg prófétai szavakat? Vagy politikai, gazdasági, mindenek előtt ökológiai katasztrófák kellenek ahhoz, hogy kinyíljon az ember szeme, füle és szíve? Én magam hol érzem szükségét, hogy az árral szembe ússzak, széllel szembe kiáltsak?

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Csipkebokor	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 114/B 5 perc
2. Bevezetés és történelmi háttér A meghívástörténetek és Jeremiás könyvének történelmi háttere a.) közösen elolvassuk a Jer 1,1-3 b.) az óravezető előadása, lásd Bevezetés 1. 2.	Szöveg felolvasása, utána az óravezető előadása	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
3 Szövegmunka a meghívástörténetekkel Jer 1,4-10 Első lépésben szerepekre osztva felolvassuk a szöveget, ezzel is kidomborítva a Jeremiás könyvére annyira jellemző párbeszédes jelleget. Második lépésben a.) közösen kitöltjük a meghívástörténet sémáját, hogy ez hogyan néz ki Jeremiásnál b.) kiscsoportban a séma alapján más szentírási meghívástörténeteket is feldolgozunk, majd összehasonlítjuk a jeremiási szöveget ezekkel a meghívástörténetekkel és kidolgozzuk az azonosságokat, lásd Bevezetés 4.: > Mózes: Kiv3,1-4,17 > Gedeon: Bír 6,11-21 > Saul: 1 Sám9,16.21; 10,6k > Ezekiel: Ez 1,1-4,22-28; 2,1-3,15 > Pál: Csel 9,1-18; Gal 1,15 Az eredményeket összegezzük, majd a bibliai meghívástörténetek alapelemeit egy plakáton vagy fólián ábrázoljuk. Harmadik lépésben a résztvevők a csoportvezető irányításával részletesen elemzik Jeremiás meghívástörténetét, lásd Bevezetés 5.	Szerepjáték Csoportos munka az óravezető irányításával, Szöveg-összehasonlítás kiscsoportban, utána összegzés a csoportvezető irányításával, ábrázolás, majd csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, Bevezetés 4. munkalapok, ceruza, jegyzetfüzet, nagy ív csomagolópapír, rostirónok 60 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. Szövegmunka a Jer 1,11-19 A szöveget a párbeszédes szerkezet megvilágítására újra szerepekre osztva olvassuk fel. A szöveg részletes elemzése, lásd Bevezetés 6.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
5. Aktualizáló összefoglalás Lásd Bevezetés 7.	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
6. Meditatív befejezés: Halk meditációs zene közben, egymás után mindenki felolvas a szövegből egy gondolatot, amely megragadta, pl.: „Ne félj tőlük, mert én veled vagyok, hogy megmentselek! – mondta az Úr” Minden felolvasott rész után kis szünetet tartunk, hogy az elhangzott szavak belénk ivódjanak. A meditáció befejezésként valaki hangosan felolvassa az egész szöveget.	Zenés meditáció	Zenei CD, lejátszó, Szentírás, gyertya, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvankettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2013. június 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Ámosz könyve

A.) Alapgondolat

Ámosz a legrégebbi ún. „író próféta”. Az ő eredeti üzenete legalább részben rendelkezésünkre áll, szemben a kezdeti prófétákkal és próféta asszonyokkal, mint Mirjam, Hulda, Nátán, Mikeás Jemla fia, Illés, Elizeus, akiknek szavait kizárólag a történelmi hagyomány elbeszéléseiből ismerjük.

Ezzel szemben Ámosszal megkezdődik egy új hagyományforma, a *prófétai szavak gyűjteményének* irodalmi műfaja. Leginkább ritmikus formájú vers egyes mondásokból, amelyek magukba foglalnak híradást, bírálatot, látomást én-formában, elszámoltatást, vádat és helyzetelemzést, fájdalmas felkiáltást, retorikai és didaktikus kérdéseket. A mondásokat az eredeti helyzettől függetlenné válva gyűjtötték össze, rendszer és átvezetés nélkül fűzték egymáshoz, és a tanítványok és későbbi bedolgozók általi kijelentésekkel, kiegészítésekkel és toldásokkal bővítették ki.

Ámosz könyvében viszonylag könnyen meg lehet különböztetni:

a.) Ámosz szövegét
b.) a tanítványok és más kortársak szövegét
c.) a későbbi szöveget Izrael hanyatlásának korszakából

Hogy Ámosz üzenete túlélte Izrael hanyatlásának időszakát, jórészt a déli királyság, Júda teológusainak köszönhető, akik ezeket a prófétai szövegeket nem csak megőrizték, hanem átértelmezték és aktualizálták, mint például az Ám 2,4.

Az író prófétákra való áttérés a címzettekben is változást hoz: Nem csak egyes személyeket szólít meg, mint például a királyt, hanem az egész népet, és annak különböző csoportjait. A vád nem az egyes bűnöket veszi célba, hanem az egész társadalom szociális beállítottságát. Így a prófétai szöveg általános értelmet kap, tágabbat, és már nem csak az aktuális helyzetre vonatkozik.

B.) Bibliaszöveg

ÁMOSZ JÖVENDÖLÉSE

* A normálbetűs szöveg valószínűleg magára Ámoszra megy vissza, amelyet vagy ő maga írt, vagy diktálta, a dőlt betűs szöveg a tanítványok vagy kortársak kiegészítése.

1 **1** A tekoai pásztorok közül való Ámosz szavai, *melyeket Izrael felől látott, két évvel a földrengés előtt.*

3 Ezt mondja az Úr:
»Damaszkusznak három, sőt négy gonosztette miatt
nem fordítok el róla semmit sem:
mert vasszekerekkel csépelték végig Gileádot.
4 Tüzet bocsátok Azaél házára,
és megemészti Ben-Hadad palotáit;
5 összetöröm Damaszkusz zárát,
és szétszórom a lakosságot a Bálvány-völgyről,
és a jogar birtokosát a Gyönyörök házából,
és Kírbe hurcolják Szíria népét« – mondja az Úr.
6 Ezt mondja az Úr:
»Gázának három, sőt négy gonosztette miatt
nem fordítok el róla semmit sem:
mert egész fogolyseregeket hurcoltak el,
hogy kiszolgáltassák őket Edomnak.
7 Tüzet bocsátok Gáza falára,
hogy emésszе meg várait;
8 szétszórom Asdód lakosságát,
és a jogar birtokosát Askalonból,
majd kezemet Akkaron ellen fordítom,
és elvesznek a filiszteusok maradványai«, – mondja az Úr Isten.
13 Ezt mondja az Úr:
»Ammon fiainak három, sőt négy gonosztette miatt

nem fordítok el róla semmit sem:
mert felhasította Gileádnak áldott állapotban levő asszonyait,
hogy kiterjessze határait.
14 Tüzet gyújtok Rabba falán, hogy emésszе meg várait,
amikor majd jajgatás lesz a háború napján,
és fergeteg a vihar napján.
15 És fogságba jut királyuk,
ő maga és vele fejedelmei« – mondja az Úr.

2 **1** Ezt mondja az Úr:
»Moábnak három, sőt négy gonosztette miatt
nem fordítok el róla semmit sem:
mert mésszé égette Edom királyának csontjait.
2 Tüzet bocsátok Moábra,
hogy emésszе meg Kárіót várait;
és Moáb meghal harci zajban,
harci lárma és trombita harsogása közben.
3 És elpusztítom közepéből a bírót,
és vele együtt minden fejedelmét megölöm« – mondja az Úr.
6 Ezt mondja az Úr:
»Izraelnek három, sőt négy gonosztette miatt
nem fordítok el róla semmit sem:
mert pénzért eladják az igazat,
és egy pár saru miatt a szegényt.
7 Akik a föld porába sújtják a szegények fejét,
és az alacsonysorsúak útját elfordítják.
Fiú és apa egy leányhoz járnak,
hogy meggyalázzák szent nevemet.
8 Zálogba vett ruhákon fekszenek minden oltár mellett,
és elítéltek borát isszák Istenük házában.
9 Holott én irtottam ki színük előtt az amoritákat,
akik oly magasak voltak, mint amilyen magasak a cédrusok,
és olyan erősek, mint a tölgyek;
és én mégis összetörtem fönn a gyümölcsüket,
lenn a gyökerüket.
13 Íme, én rátok nehezedem,
ahogy a kévével rakott szekér a földre nehezedik;
14 és nem lesz menedéke a gyors futónak,
s az erős nem ér el erejével semmit sem,
s a vitéz sem menti meg életét.

15 Az íjas nem áll helyt,
s a gyorslábú nem menekül meg,
s a lovas nem menti meg életét.
16 És a hősök között a legbátrabb szívű is
meztelenül fog megfutamodni azon a napon« – mondja az Úr.

3 1 Halljátok e szót, amit az Úr ellenetek kimondott, Izrael fiai, minden nemzetség ellen, amelyet Egyiptom földjéről kivezettem:

2 »Egyedül csak titeket vettelek figyelembe
a föld összes nemzetsége közül;
éppen ezért meg is torlom rajtatok
minden gonoszságtokat!
3 Vajon járnak-e együtt ketten,
ha meg nem egyeznek?
4 Vajon ordít-e az oroszlán az erdőben,
ha nincs előtte préda?
Vajon hallatja-e hangját búvóhelyéről az oroszlánkölyök,
ha semmit sem fogott?
5 Vajon beleesik-e a madár a tőrbe a földön,
hogyha nincsen csapda?
Vajon felszedik-e a csapdát a földről,
ha semmit sem fogott?
6 Vajon, ha megszólal a harsona a városban,
nem remeg-e meg a nép?
Jön-e a városra veszedelem,
melyet nem az Úr vitt véghez?
8 Ordít az oroszlán: ki ne remegne?
Szól az Úr Isten: ki ne prófétálna?
9 Hirdessétek Asszíria váraiban
és Egyiptom földjének váraiban,
és mondjátok:
`Gyűljetek egybe Szamaria hegyein',
lássátok benne a sok őrjöngést,
és belsejében az elnyomottakat!
10 Nem tudnak ők igazságot cselekedni
– mondja az Úr –,
gonoszságból és rablásból gyűjtenek kincseket váraikban.«
11 Azért így szól az Úr Isten:
»Ellenség veszi körül az országot;
elveszik tőled erődet,

és kirabolják váraidat.«
12 Ezt mondja az Úr:
»Mint ahogy a pásztor csak két lábszárcsontot
vagy egy fülhegyet ment meg az oroszlán szájából,
úgy menekülnek meg Izrael fiai,
akik Szamariában az ágy szegletén
és Damaszkusz kerevetén ülnek.
13 Halljátok ezt, és tegyetek tanúságot erről Jákob házában
– így szól az Úr, a Seregek Istene –:
14 Bizony, azon a napon, amelyen megtorlom
Izrael törvényszegéseit,
megtorlom azokat rajta és a bételi oltárokon:
letörnek az oltár szarvai, s a földre hullanak.
15 És lerombolom a téli házat
a nyári házzal együtt,
és elpusztulnak az elefántcsontházak,
és nagyszámú ház elvész«
– mondja az Úr. –

4 **1** Halljátok e szót, Básán tehenei,
akik Szamaria hegyén laktok,
akik elnyomjátok a szűkölködőket
és meggyötritek a szegényeket,
akik így szóltok uraitokhoz:
`Hozzatok, hadd igyunk!'«
2 Megesküdött szentségére az Úr Isten:
»Bizony, íme, olyan napok jönnek rátok,
hogy szigonyokkal vonszolnak titeket,
maradékaitokat pedig halászhorgokkal;
3 és kiszöktök a réseken egymás után,
és az Armon felé hajtanak titeket
– mondja az Úr. –
4 Gyertek csak Bételbe, tegyetek rosszat,
Gilgálba, és szaporítsátok a törvényszegést;
mutassátok be reggel áldozataitokat,
a harmadik napon tizedeiteket!
5 Égessetek el hálaáldozatot a kovászos tésztából,
ígérjetek önkéntes áldozatokat;
azután híreszteljétek – hiszen ezt szeretitek ti,
Izrael fiai! – mondja az Úr Isten. –

5 **1** Halljátok e szót, mellyel gyászdalt zengek fölöttetek,
Izrael háza!
Elesett és nem kel fel többé
2 Izrael szűz leánya;
leverve fekszik földjén, és nincs senki sem,
aki talpra állítaná.
3 Mert így szól az Úr Isten:
»A városban, amelyből ezren vonultak ki,
százan maradnak meg;
és amelyből százan vonultak ki,
tízen maradnak meg Izrael házának.«
4 Bizony így szól az Úr Izrael házához:
»Engem keressetek, és akkor éltek!
5 És ne keressétek Bételt, Gilgálba se menjetek,
Beersebába se járjatok, mert Gilgál fogságba kerül,
és Bétel semmivé lesz.«
7 Ürömmé változtatjátok a jogot,
és az igazságot a földre terítitek!
10 Gyűlölik ők azt, aki igazságot szolgáltat a kapuban,
és utálják azt, aki igazságot beszél.
11 Ezért, mivel kifosztottátok a szegényt
és gabonaadót szedtetek tőle:
építsetek bár kockakövekből házakat,
nem laktok bennük!
Ültessetek bár termékeny szőlőket,
nem isszátok borukat!
12 Bizony, tudom én, hogy sok a gonoszságtok,
és nagyok a ti bűneitek;
ellenségei vagytok az igaznak,
megvesztegetést fogadtok el,
és elnyomjátok a kapuban a szegényeket.
13 *Ezért okos ember hallgat ebben az időben,*
mert gonosz idő ez!
14 *A jót keressétek, ne a rosszat, és akkor éltek;*
és veletek lesz az Úr, a Seregek Istene,
úgy, amint mondtátok.
15 *Gyűlöljétek a rosszat, szeressétek a jót,*
állítsátok helyre az igazságot a kapuban;
talán megkönyörül az Úr, a Seregek Istene József maradványain.«

16 Ezért így szól az Úr, a Seregek Istene, az Úr:
»Minden téren sírás lesz,
és minden utcán így szólnak: `Jaj, jaj!'
és gyászra hívják a szántóvetőt,
és siralomra azokat, akik siránkozni tudnak.
17 És siralom lesz minden szőlőben,
ha én átvonulok rajtad!«
– mondja az Úr.
18 Jaj azoknak, akik óhajtják az Úr napját!
Mire lesz nektek az Úr napja?
Sötétség az, nem világosság,
19 olyan, mint amikor az ember az oroszlán színe elől menekül,
és medve jön vele szembe;
vagy mint amikor bemegy a házba
és kezével a falnak támaszkodik,
és megharapja a kígyó.
20 Nemde sötétség az Úr napja, nem pedig világosság,
és homály, amelyben nincsen fényesség.
21 Gyűlölöm és elvetem ünnepeiteket,
ünnepségeitek nem tetszenek nekem.
22 Ha egészen elégő áldozatokat mutattok be nekem:
ajándékaitokat el nem fogadom;
kövér békeáldozataitokra nem tekintek.
23 Vidd el előlem énekeid zaját,
hárfád zenéjét meg nem hallgatom.
24 Törjön elő inkább a jog, úgy, mint a víz,
és az igazság, mint a sebes patak.
27 mert Damaszkuszon túlra száműzlek titeket«
– mondja az Úr,
a Seregek Istene az ő neve.

6 **1** Jaj nektek, gondtalanul élőknek, a Sionon,
és nektek, elbizakodottak, Szamaria hegyén,
ti előkelők, a nép főemberei,
akikhez folyamodik Izrael háza!
2 *Menjetek el csak Kalnéba és nézzetek körül,*
menjetek onnan Nagy-Emátba,
menjetek le a filiszteus Getbe,
különbek vagytok-e ezeknél az országoknál?
Vajon szélesebbek-e határaik a ti határaitoknál?

3 Ti távolnak gondoljátok a veszedelem napját,
és az erőszak uralmát közelebb hoztátok!
4 Elefántcsontágyakban lustálkodnak,
és kereveteken henyélnek;
lakmároznak a nyáj bárányaiból,
és a csorda borjúiból.
5 Danolásznak hárfaszó mellett –
azt hiszik, hogy olyan hangszereik vannak, mint Dávidnak –,
6 serlegekből isszák a bort,
a legfinomabb kenettel kenik meg magukat,
és semmit sem törődnek József romlásával.
7 Nos, ezért majd ők mennek a száműzöttek élén a száműzetésbe,
és véget ér a henyélők tobzódása.
8 Megesküdött az Úr Isten saját magára:
»Ezt mondja az Úr, a Seregek Istene:
Utálom Jákob kevélységét, gyűlölöm várait,
és kiszolgáltatom a várost lakóival együtt.«
9 Ha tíz ember marad is egy házban,
az is meghal! **10** És amikor felemeli és elégeti őt rokona,
hogy kivigye csontjait a házból,
így szól majd ahhoz, aki a ház belsejében van:
»Van-e még valaki nálad?«, Az úgy felel: »Nincs!« – akkor ő azt mondja neki: »Hallgass!« –,s nem lesz, aki megemlékezzen az Úr nevéről.
11 Mert íme, az Úr parancsot ad,
és romba dönti a nagy házakat,
és darabokra zúzza a kis házakat.
12 Vajon vágtathatnak-e a lovak a kősziklákon,
vagy lehet-e ott szántani ökrökkel?
Bizony! Ti keserűséggé változtattátok a jogot,
és ürömmé az igazság gyümölcsét.
13 Örültök Lodabárnak, azt mondjátok: »Vajon nem a saját erőnkből szereztük-e meg magunknak Karnaimot?« **14** »Bizony, íme, én népet támasztok ellenetek, Izrael háza – mondja az Úr, a Seregek Istene –, és az összetör titeket Emát határától az Araba völgyéig.«

7 **1** A következő dolgot mutatta nekem az Úr Isten: Íme, sáskákat alkotott, amikor a mező sarjadni kezdett; a királyi kaszálás után lett ez a sarjú. **2** Mikor ezek megették a föld egész füvét, így szóltam: »Úr Isten, irgalmazz, kérlek! Hogyan állhat fenn Jákob, hiszen kicsiny ő?« **3** Megkönyörült erre az Úr: »Nem fog megtörténni!« – mondja az Úr. **4** A következő dolgot mutatta nekem az Úr Isten: Íme, tüzet hívott elő az Úr Isten az ítéletre, és az eléget-

te a nagy mélységet és megemésztette a mezőt is. **5** Ekkor így szóltam: »Úr Isten, hagyd abba, kérlek! Hogyan állhat fenn Jákob, hiszen kicsiny ő?« **6** Megkönyörült erre az Úr: »Ez sem fog megtörténni!« – mondja az Úr Isten.

7 A következő dolgot mutatta nekem az Úr: Íme, egy ember állt a betapasztott falon, és kezében mérőón volt. **8** És mondta nekem az Úr: »Mit látsz, Ámosz?« És így szóltam: »Mérőónt.« Erre mondta az Úr: »Íme, leméremnépemet, Izraelt mérőónnal, és többé nem bocsátok meg neki.

9 És lerombolják Izsák magaslatait, és Izrael szentélyeit elpusztítják, és karddal támadok Jeroboám háza ellen!«

10 *És Amaszja, Bétel papja, ezt az üzenetet küldte Jeroboámhoz, Izrael királyához: »Összeesküvést szít ellened Ámosz Izrael házában; az ország nem viselheti el mindenféle beszédjét!* **11** *Azt mondja ugyanis Ámosz: `Kard által fog meghalni Jeroboám, és Izraelt fogságba hurcolják országából!'«* **12** *Ámoszhoz pedig így szólt Amaszja: »Eredj innen, próféta! Fuss Júda földjére, ott edd kenyeredet, és ott prófétálj!* **13** *De Bételben ne prófétálj többé, mert ez királyi szentély és a királyság temploma!«* **14** *Felelt erre Ámosz és mondta Amaszjának: »Nem vagyok én próféta, sem próféta fia; pásztor vagyok én, és vadfügét szurkálgatok.* **15** *De az Úr meghívott engem, amikor a nyájat tereltem, és mondta nekem az Úr: `Menj, prófétálj népemnek, Izraelnek!'* **16** *Most pedig halljad az Úr szavát: Te így szólsz: `Ne prófétálj Izrael ellen, és ne fakadj ki Izsák háza ellen!'* **17** *Ezért így szól az Úr: `Feleséged a város paráznája lesz, fiaid és leányaid kard által hullanak el, földedet kötéllel felmérik, és te tisztátalan földön halsz meg, és Izraelt országából fogságba hurcolják!'«*

8 **1** A következő dolgot mutatta nekem az Úr Isten:
Íme, egy érett gyümölccsel telt kosár.
2 És mondta: »Mit látsz, Ámosz?«
és mondtam: »Érett gyümölccsel telt kosarat.«
És mondta nekem az Úr:
»Eljött a vég népemre, Izraelre;
nem leszek többé elnéző vele szemben!
3 *Ama napon jajveszékelnek majd*
a palota énekesei
– mondja az Úr Isten –,
sok holttest lesz szerteszórva mindenütt: csönd.
4 *Halljátok meg ezt ti, akik tiporjátok a szegényt,*
és szorongatjátok a föld szűkölködőit,
5 *akik így szóltok: `Mikor múlik el az újhold,*
hogy eladhassuk az árut,
és a szombat, hogy feltárhassuk a gabonát,
megkisebbíthessük az éfát,

megnagyobbíthassuk a siklust,
és csalárdul meghamisíthassuk a mérleget,
6 *hogy pénzért megszerezhessük magunknak a szűkölködőket,*
és egy pár saruért a szegényeket,
és eladhassuk a gabona hulladékát?'«
7 *Megesküdött az Úr Jákob büszkeségére:*
»Sohasem felejtem el semmi cselekedetüket!
8 *Nem kell-e emiatt megrendülnie a földnek,*
és gyászolnia minden lakójának?
Emelkedik, mint hatalmas folyam,
árad és apad, mint Egyiptom folyója.
9 *És azon a napon*
– mondja az Úr Isten –,
délben nyugszik majd le a nap,
és fényes nappal sötétséget borítok a földre.
10 *Gyászra fordítom ünnepeiteket,*
és siralomra minden dalotokat;
szőrruhát hozok mindnyájatok derekára,
és kopaszságot mindnyájatok fejére;
olyanná teszem az országot,
mintha az egyszülöttet gyászolná,
végnapjuk a keservek napja lesz.
11 *Íme, jönnek napok*
– mondja az Úr –,
és éhséget bocsátok a földre,
éhséget, de nem kenyérre,
szomjúságot, de nem vízre,
hanem az Úr igéjének hallására.«
12 *És felkerekednek tengertől tengerig,*
északtól keletig körüljárnak majd,
és keresik az Úr igéjét,
de nem találják meg.
13 *Azon a napon elepednek majd a szépséges szüzek*
és az ifjak a szomjúságtól,
14 *akik Szamaria vétkére esküsznek, és azt mondják:*
»A te Istened életére, Dán!«
és: »A te utad életére, Beerseba!«
és elesnek, és nem kelnek fel többé!

9 **1** Láttam az Urat,
amint az oltár fölött állt és mondta:
»Üss az oszlopfőre,
hadd rendüljenek meg a szemöldökfák,
összetöröm mindannyiuk fejét.
Aki pedig ezután is megmarad közülük,
azt karddal ölöm meg.
Nem futhatnak el, akik futásnak erednek,
és nem menekülhetnek meg, akik menekülnek.
2 Ha leszállnak az alvilágba,
kezem onnan is előhozza őket;
ha felszállnak az égbe,
onnan is lerántom őket.
3 Ha a Kármel tetejére rejtőznek is el,
onnan is felkutatom és elhozom őket;
és ha szemem elől a tenger mélyére bújnak is,
ott is meghagyom a kígyónak,
hogy marja meg őket.
4 Ha fogságba mennek ellenségeik előtt,
ott is meghagyom a kardnak, hogy ölje meg őket;
és rájuk fordítom szememet, de a vesztükre,
nem pedig a javukra!«
7 »Nemde olyanok vagytok előttem ti, Izrael fiai,
mint az etiópok fiai? – mondja az Úr. –
Nemde én hoztam fel Izraelt Egyiptom földjéről,
a filiszteusokat Kaftorból,
és a szíreket Kírből?
8 *Íme, az Úr Isten rajta tartja szemét a bűnös országon:*
eltörlöm azt a föld színéről;
de nem semmisítem meg teljesen Jákob házát
– mondja az Úr. –
9 *Mert íme, én parancsot adok,*
és szétszórom Izrael házát az összes nemzetek közé,
amint szétszóródik a búza a rostában,
de egy szem sem esik a földre.
10 *Kard által hal meg népem összes bűnöse,*
akik így szólnak:
`Nem közeleg felénk és nem ér el minket
semmiféle veszedelem!'

C.) Bevezetés

1. Ámosz, akit Jahve megragadott

Ámosz személyével kapcsolatos adatok

Ámosz neve a héber Amaza 'Jahve a karjában hordozott' név rövidített változata. Alakját idegen beszámoló nyomán ismerjük meg a 7,10-17-ben. Csak ez, a kortársi leírások egyikében ábrázolt jelenet Bételben sejteti némileg Ámosz művét és sorsát. Nem állít elénk pontos életrajzot, de történelmi források rendelkezésre állnak a koráról.

Ámosz II. Jeorboám uralkodásának ideje alatt (787-747) az északi királyságban lépett fel, 760-750 körül, az országos hatáskörű szentélyben, Bételben, talán Szamária fővárosában is. Ő azonban a déli királyságból származik, a Jeruzsálemtől 17 km-re fekvő Tekoából (1,1). II. Jeroboám Izrael 13. királya volt és Damaszkusz és Asszíria hanyatlását kihasználva helyreállítja Izrael határait, úgyhogy országa elérte a Dávid korabeli kiterjedést. A Jordántól Keletre Moáb Déli határáig terjeszkedett (Ám 6,13). Ez a siker azonban túlzott nemzeti öntudatot ébresztett, főleg a felső rétegek körében, ami ellen Ámosz és Ozeás próféta is erősen kikelt.

A 7,14-ben pásztornak és vadfüge szurkálónak (a gyümölcs a burkának átlyukasztásától válik édessé) ábrázolja. Ez a foglalkozás bizonyosan jó megélhetést biztosított számára és gyakori helyváltoztatással járt, így vándorlása során alkalma volt idegen tájakat és viszonyokat megismerni. Ámosz nagyon határozottan hangsúlyozza laikus voltát: „Nem vagyok én próféta (nabi), sem próféta fia". Ezzel megfosztja magát a hivatásos udvari és kultuszprófétaságtól, akik állami hivatallal voltak felruházva és ezzel elkötelezték magukat.

Meghívása:

Ámosz nem hivatásos próféta, hanem JHWH szava által meghívott. Sem saját indíttatása sem saját érdeke nem vezérelte fellépését. JHWH-nak egy új, soha nem hallott szava legyőzte őt. Elmondásában megkerülhetetlen és ellenállhatatlan hatalomként ábrázolja a meghívást: „Ordít az oroszlán: ki ne remegne? Szól az Úr Isten: ki ne prófétálna?" (3,8)

Ámosz nem tartozik egyik ideológiai irányzathoz vagy csoporthoz sem – „nem vagyok próféta fia". „Az Úr meghívott engem, amikor a nyájat tereltem". Ez a meghívás megragadja, birtokba veszi. Amit hirdetnie kell, független személyiségének lényegétől, túllép rajta.

Független a külső autoritásoktól, belső tapasztalatának ereje megőrzi őt.

Ez a megragadottság látnokká teszi (7,1-8,1k; 8,1-7), amely nem egy eksztatikus állapotot jelent, hanem tudatosan megnevezi az igazságtalanság, a jogtalanság következményeit.

2. Ámosz üzenete: Prófécia és tiltakozás

A vész meghirdetésének pregnáns összefoglalása a negyedik látomás a gyümölcsös kosárról: „És mondta nekem az Úr, „Eljött a vég népemre, Izraelre" (8,2).

Az eredeti Ámosz szövegben nem szerepel a megtérés, a bűnbánat lehetősége, nincs szó megmenekülésről: „Nem leszek többé elnéző vele szemben!" (8,2). A 9,11-től rész fogság utáni betoldás. Egy későbbi értelmezés a 4,4-13 betoldás, amely leírja Jahve ismételt fáradozásait, hogy a népet visszatérítse. Ötször ismétlődik a versfordulat: „De ti mégsem tértetek vissza hozzám".

760-750 körül indokolatlannak látszik a vész hirdetése. II. Jeroboám katonai sikerei nyomán elérte Izrael a Dávid korabeli kiterjedését. A Jordántól Keletre Moáb Déli határáig terjeszkedett (Ám 6,13). Izraelben béke van és viszonylagos jólétben élnek, de ez, főleg a vezető rétegek körében önelégültséget, túlzott nemzeti öntudatot ébreszt. A gazdasági fellendülés megváltoztatja a társadalom szerkezetét, egyfelől kialakul egy tehetős középosztály, másfelől egyre nagyobb létszámúvá válik az elszegényedettek rétege. Az emelkedő életszínvonal a kultuszra is kihat, dús ünnepek, áldozatok, adományok, zarándoklatok, ének és zene jellemzik a szent helyeket. Az emberek úgy érzik JHWH áldása van rajtuk. Hogy jön Ámosz ahhoz, hogy ebben a jólétben a végről prófétáljon, ebben a békés hangulatban fenyegessen és ítéletet hirdessen? A prófétai üzenet Kr. e. 722-ben beteljesedik, az Ámosz által meghirdetett veszedelem az asszírokkal rátör az országra. De most, Amaszja, a bételi szentély főpapja

külföldi hatalmak provokációjaként értelmezi Ámosz fellépését, hogy valaki fel akarja borítani a békét.

A kizsákmányoltak és a jogfosztottak nevében: tiltakozik a szociális igazságtalanságok ellen

Ezt az időszakot a korakapitalizmus időszakára jellemző változások jellemzik. A kisparaszti réteg elszegényedik, napszámossá válik, szabad emberek tömegei válnak kisemmizett földönfutóvá, teljesen kiszolgáltatottá. A szociális ellentétek egyre jobban elmélyülnek. A királyságot a gazdagság és luxus, ugyanakkor a mélyszegénység jellemzi. A gazdag városi polgárok, hivatalnokok, a papság egy újfajta állam létrehozásán fáradozik, városokban élnek, új törvényeket hoznak a haladás érdekében, míg a mezőgazdaságból élő kisparasztság nem győzi az új adóterheket, beszolgáltatási kötelezettségeket, egyre többen eladósodnak, mindenüket elvesztik, szolga ill. rabszolga (adósrabszolgaság) sorba süllyednek, az ember árucikké válik, elvileg szabadok, de alig vannak jogaik, kizsákmányolttá, kiszolgáltatottá válnak a „hatalmasokkal" szemben, nem védi őket se törvény, se igazságszolgáltatás. Ámosz erős szociálkritikájában felemeli szavát a jóléti hullám áldozataiért. Kritikájával célba veszi a meggazdagodott városi polgárságot, a lelkiismeretlen kereskedőréteget, a nagybirtokosokat, a korrupt bírókat, az opportunista papságot. Kíméletlenül megnevezi a visszás állapotokat: uzsorakamat (5,11), a korrupció általi meggazdagodás (8,5), kizsákmányolás (2,8), megvesztegetés (5,12), a törvény kiforgatása (2,7; 5,7.10.12), visszaélések a függőségi kapcsolatokban, kíméletlenség (5,12; 8,4), elnyomás (2,6, 3,9k;4,1), önkényuralom (3,9k; 6,3).

A beszédszerkezetben különbség van *Isten szava*, mely meghirdeti az ítéletet és a *próféta szavai* között, amelyek megokolják a bűnöket. Úgy tűnik, a próféta szavai abból a tapasztalatból származnak, melyet Ámosz a foglalkozása során Izrael szerte tett útjain szerzett.

A kiszámíthatatlan és a bennünket nem kiszolgáló Isten nevében: tiltakozás a kiüresedett kultuszgyakorlat ellen

A kegyes fülek számára felháborító iróniával szólít fel Ámosz a szenthelyek felkeresésére, hogy hozzanak oda áldozatokat, adókat és adományokat (4,4; 5,4.21-23). Menjenek csak a zarándokok tisztelet-

re méltó Bételbe (Jákob álmának és az isteni ígéretnek a helye) és Gilgálba, ha szaporítani akarják a törvényszegést. Mágikus ceremóniává alacsonyítják ott az istentiszteletet. Ámosz szerint ennek az alternatívája az Isten törvényei szerinti élet, igazságosság a kapuknál, a társadalmi életben, a politikában, a szociális kapcsolatokban (5,24). Ott kell Istent keresni, nem Bételben és nem Gilgálban (5,4), nem az intézményes kultuszhelyeken és kultuszokban. Csak JHWH-nál van élet, csak nála van szabadulás, ő vezetője és bírája minden embernek.

Ámosznak nem az idegen istenek ellen, nem a bálványimádás ellen kellett harcolnia Izraelben mint például Illésnek, hanem az üres vallási formaságok, a kultikus és teológiai előírások ellen.

Ámosz nem vázol fel egy új istenképet – nem tesz kijelentéseket Isten valójáról, hanem szembe helyezi Izraellel JHWH váratlan szavát, amely mindig más, behatárolhatatlan, bennünket nem kiszolgáló, aki „én vagyok az, 'aki vagyok'. És Izrael számára ő mindig ott van mint kikerülhetetlen bíró.

3.) Ámosz könyvének szerkezete

1,1	Felirat
1,3-2,16	*JHWH – a népek Ura és Bírája* *Izrael – a főbűnös minden bűnös közt* Nyolc beszéd a népek ellen hasonló bevezetéssel: kihirdetésformula és számvetés: a mérték betelt. Csúcspont: Izrael elleni beszéd, az ítélet végrehajtásának képeivel.
3,1-2	„Halljátok e szót" a központi, ellentmondást hordozó kijelentés: kiválasztottalak benneteket - „éppen ezért meg is torlom rajtatok minden gonoszságtokat"
3,3-8	Retorikai ok-okozati összefüggésre épülő kérdéssor. A célja *Ámosz védekezése*, Jahve szólt, és nekem muszáj azt hirdetnem
3,9-15	*Szamária vétkének bizonyítása, fenyegetés és radikális ítélet* A palesztínai pásztor hasonlata a 12. versben (vö. Kiv 22,12)
4,1-3	„Halljátok e szót" a kritika a *szamáriai asszonyoknak* szól
4,4-5	*A kultusz kritikája*: kigúnyolja a papok zarándoklatra való felhívását

5,1-3	„Halljátok e szót” … *gyászdal Izrael fölött* az Úr tizedelésének ábrázolása
5,4-5	*A kultusz kritikája:* JHWH keresése = az élet keresése A kultuszhelyek keresése = a halálba menés
5,7-17	*Jajkiáltás az elnyomókról* Szociális kritika vö. Kiv 22,20-26; MTörv 23,20; 24,14.17! Jahve a jogfosztottak pártján van
5,18-20	*Jajkiáltás azokról, akik naivan az Úr napjára várakoznak* (amikor Jahve ítél Izrael ellenségei fölött)
5,21-27	*A kultusz kritikája*: felelős szociális tettek helyett kiüresedett kultuszgyakorlat
6,1-7	*Jajkiáltás a felelőtlenül dőzsölőkről* A teljes összeomlás és a felfuvalkodottak bukásának bejelentése
7,1-9	*Az első három látomás* az öt látomásból álló ciklusból. Látomás a sáskajárásról és a tűzesőről: az ítélet Ámosz könyörgése nyomán nem teljesedik be. Látomás a mérőónról: A megtérés lehetősége elmúlt. Izraelt nem kap többé kíméletet.
7,10-17	Idegen betoldás: Nézeteltérés a pap és a próféta között
8,1-3	*Negyedik látomás*: a gyümölcskosárról: a vég elkerülhetetlen
8,4-14	Egy későbbi bedolgozó szavai, aki a kizsákmányolás folyamatát ábrázolja és felvázolja a véget (vö. MTörv 25,13-16; Lev 19,35k)
9,1-4	*Ötödik látomás* a templom és az ország elpusztulásáról
9,7-10	*A kiválasztottság princípiuma ellen* A 9-10 vers az ítélet későbbi értelmezése

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvankettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2013. szeptember 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Jeremiás vallomásai: Jeremiás vitái Jahvéval

A.) Alapgondolat

Jeremiás könyvét át meg átszövik a személyes vallomások és monológok, belső küzdelmei önmagával és Jahvéval. Élete teljes egészében alárendelődött prófétai küldetésének. Jahve parancsára le kellett mondania a házasságról és a családi életről (16,1 kk.), sőt egy ideig a közéletben sem volt szabad részt vennie (16,5–9). Mint vörös fonál húzódik működésén végig a sikertelenség és a szenvedés, ráadásul küldetéstudata és Jahvéba vetett bizalma is meginog, amikor Isten késik az igazságszolgáltatással. Fájdalmasan szembesül a gonoszok szerencséjével, mintha Isten megfeledkezett volna az üldözött igazak védelméről. Jeremiás az egyike a szenvedés által leginkább megpróbált prófétáknak. Jeremiás közleményének a szenvedés alapkarakterévé válik (Jer 8,18-21; 9,16-23), mondhatni Jeremiás a reménytelenség prófétája, mégis megcsillan benne a remény és a boldogság üzenete is (reményt és jövőt adok 29,11), mint a feltámadás homályos előérzete. Jeremiás perlekedik Istennel, mert nem látja Isten terveiben a szenvedés szerepét. A hit általi szenvedés Isten választottjait megtanítja a szenvedés értékére. Így jut el Jeremiás a lázadástól egy új megtérésig (Jer 15,10-19; 31,31-34).

B.) Szöveg: „Jeremiás vallomásai”, Jer 18,18-22; Jer 11,19-22; Jer 12,1-3.5-6; Jer 17, 14-18; Jer 15,10-11.15-20; Jer 20,7-12

C.) Bevezetés

Megközelítés fázisa

Különböző tárgyakat vagy megfelelő fotókat helyezünk el, amelyek szorongató helyzetek emlékét idézhetik fel bennünk: törött cserép, szakadt kép, kettétört bot, összegubancolt fonál, egy darab szögesdrót, nehéz kő, elszáradt virág, háló, kiégett teamécses.

Miközben a résztvevők lassan körbe járnak és szemlélik a tárgyakat vagy képeket, a következő kérdéseket tesszük fel nekik, hosszú csendes szüneteket tartva köztük:

– Előfordult-e már, hogy egy feladat alapjaiban megrendítette az önértelmezésem és meggyőződésem?

– Ismerem-e azt az érzést, hogy elvesztettem az életem értelmét? Elhibáztam az életem?

– Éreztem már magam néha Istentől elhagyottnak?

– Érzem-e úgy magam a nehéz időkben, hogy az a feladatom, hogy Krisztus szerepét kell betöltenem?

– Merészelek-e Istennel „küzdeni”,pelerkedni vele és vádolni őt?

– Ismerem-e ezeket a gondolatokat: „Ha azt Isten adja, akkor nem szabadulhatunk a szenvedéstől?

Ezután a kihelyezett tárgyak/képek közül mindenki egyet választhat és középre helyezi. Utána gondolatcsere következik a kiválasztott tárgyak/képek által ébresztett gondolatokról, érzésekről.

Szövegmunka

a.)A vallomás első része

Jeremiás körüljárja az ellenség-problematikát.
–- Bosszúért kiált (Jer 18,18-22; 11,19k.22)

A Jer 18 ábrázolja a prófétának a papok, a bölcsek és a próféták általi veszélyeztetettségét (a vallási vezetők), akiknek az intrikája azt a célt szolgálja, hogy megsemmisítsék őt. Jeremiás Jahvéhoz fellebbez, mint bíróhoz. Az ő segélykiáltásának oka, hogy bár ő készen

volt arra, hogy ellenségeiért közbenjárjon, ezek azonban ellenséges lelkülettel válaszoltak. Ennek láttára szólítja fel Jahvét közbelépésre.

A Jer 11,19 beszél a gyilkossági szándék intenzitásáról, és ahogy a próféta Jahvéba, mint valódi bíróba és bosszúállóba veti bizalmát és Isten ítéletet mond felettük.

Jeremiás perlekedik Jahvéval – Jahve válaszol (Jer 12,1-3.5k)

Jeremiás panaszkodik Jahvénak. Kérdésessé teszi bírói mivoltát és kritizálja tétovázását. Ellenségei – „istentelenek" és „hűtlenek" – nem Isten létezését vonják kétségbe, hanem semmibe veszik konkrét tetteit az emberekért, praktikusan ateizmusban élnek. De úgy tűnik Isten mégis boldogsággal áldja meg őket.

Jahve válasza (12,5k)

Isten válasza első pillanatra nem hoz megoldást, hanem egy ellenkérdéssel provokálja (hasonlat a kisebből a nagyobba) a próféta magatartásának és beállítottságának változását: Ha Jeremiás ebben a helyzetben rögtön elcsügged, akkor hogyan akar a kockázatos prófétai egzisztenciában helytállni, ami folyamatos életveszélyt jelent?

A hagyományos hívő sémája nem elég teherbíró többé. A prófétai megbízatás és annak megvalósítása magába foglalja az ellenséges csoportokkal való összecsapások prioritását. A közeli barátok és a rokonok általi veszélyeztetettség azt mutatja, hogy a prófétai hivatás radikális önállóságot követel, a saját családi kapcsolataiban is előtör.

Jeremiás bizonytalanná válik (Jer 17,12-18)

Isten válasza a 12,5-től nem hozza meg Jeremiás számára a remélt segítséget. Konfliktusának megoldása, hogy bevonja az ő saját személyét a játékba. A vészt, amelyet hirdetnie kell saját testében tapasztalja meg. A megsemmisítés lehetősége egyre közelebb jön számára. Kezdi megsejteni, hogy el kell hagynia magabiztos helyzetét, és hogy a kollégáival való párbeszédbe saját magát kell belevinnie. Elhatárolódik a „hivatásos" prófétáktól (vö. 23,21-24) és növekvő félelemmel tapasztalja Isten habozását, Isten nem siet rögtön az ő megmentésére. Ráadásul elhangzik felé a követelés:

„Ne ijedj meg tőlük, különben én ijesztelek meg előttük!" (1,17).

Ez a követelés Jeremiást a vallomások 2. részében egy mély öntudati válságba és mindenek előtt az Istennel való kapcsolatának egy mély válságába sodorja.

b. A vallomás második része

Jeremiás panasza és vádjai (15,10k.15-18; 20,7-10)

Ezek a szövegek bepillantást adnak a próféta által kifogásolt feszültségbe, amelyben a rátett teher elviselhetetlensége miatt gyötrődik. Szenved a sikertelenségtől és az ellenségesség hullámaitól, amelyek átcsapnak rajta, és szenved a társadalomból való kiválasztottságtól (10.17), de még szorongatóbb számára Jahve látszólagos megbízhatatlansága (15,18; 20,7). Jeremiás csalódott benne. A Jer 2,13 Isten szavának metaforáját tartalmazza. Jeremiás számára „az élő víz forrása" délibábbá válik, amivel a haszontalan bálványok közé hátrál. Az „elszédíteni" ige a 20,7-ből egy speciális kifejezés, amit akkor használnak, amikor valaki elcsábít egy lányt. Jeremiás Istentől rászedettnek érzi magát, hogy kihasználták az ő bizalmát, szeretetét, a készségét és Isten szava iránti elkötelezettségét (16. v.) és hátba döfték. Kezd az ígéretekben kételkedni, hiszen benne van a kételkedés ((17. v.) jóvátehetetlen szenvedése (18. v.)

Ezzel az ő prófétaságának alapja rendült meg. Hogy lehetne továbbra is próféta, ha többé már nem bízik Jahve szavában? Hogy lehetne továbbra is Isten szája, ha Isten néma? Tévedés volt a meghívása? Csak képzelődés volt az ő meghívásának hallása? Jeremiás úgy érzi, rászedték az élete értelme vonatkozásában. Panasza váddá válik. Válaszút elé állítja Jahvét: „Állj bosszút – értem – az üldözőimen" (15. v.), ezért „Tedd magadévá az én ügyemet!" vagy emelj fel engem a te „türelmedbe", hagyj engem kétségbeesésbe elpusztulni ha te nem vagy kész nyíltan elismerni az én küldetésemet. Jeremiás csak ezt a két alternatívát látja és azt feltételezi, hogy Istennek sincs más lehetősége. A prófétai kötelezettségből való kitörési kísérlet (20,9) már nem lehetséges számára. Jeremiás nem Isten létében kételkedik, hanem Isten hűségének megértésében, amelyről a teológiai hagyomány és az eddigi személyes tapasztalatai szóltak. Neki van egy saját erős meggyőződése arról, hogy mit tett Isten Izraelért. Amit

ő most megtapasztal semmi módon nem hozható összhangba az ő eddigi istenképével. Isten távolivá és idegenné vált számára.

Jahve válasza (15,19k)

A panasz és vád nem szálltak el a levegőbe. Jahve prófétáival van, az ő oldalukon áll, akkor is, ha másképpen, mint ahogy ők elvárnák tőle. Ő végbeviszi meghívását (1,8.19), de más módon. Ő meghallgatja a panaszt, elfogadja a vádat és megköveteli a prófétától a gondolkodás megváltoztatását, irányváltást, a kész gondolatsablonok – „könnyelmű" – megváltoztatását, a saját istenképhez és istenábrázoláshoz való ragaszkodásnak a megváltoztatását, az elfordulást az emberi perspektívák tévedésétől egy tágabb valóság felé.

„Hogy színem előtt állhass (19. v.), azt jelenti:
– a meglepetést elfogadni
– Istent mindig új és más módon megtapasztalni
– az ő titokzatosságát és távoliságát megtartani (Jer 23,23)
– az ő gondolatait és útjait nem emberi mértékkel mérni (Iz 55,8k)
– az ő meglepő és felfoghatatlan cselekedeteit
ne akarjuk megragadni (Iz 28,21; Jób 42,1-6)
– a sajátunkat nem mint istenit kiadni,
a relatívot nem mint abszolútot
– Istenben bízni, akkor is ha nem értjük őt.

A 19b-20 versekben Jeremiást független lesz a hivatalos elvárásoktól. Ő nem igazítja ki Isten szavát, hogy összhangba legyen és helyeslést találjon. Neki szembe kell a közvéleménnyel és a hivatalos teológiai irányzattal mennie (vö. a Templombeszéd 7,1-15 és a kultuszkritika a 7,21-23). Sőt az együttszenvedést és a közbenjárást megtiltják számára (7,16; 14,11; 11,14). A megbízatásával szembeni engedelmesség megköveteli a saját kívánságairól és biztonságáról való lemondást. Az ő prófétai egzisztenciája egy szenvedő egzisztenciája, a veszélyeztetettségé és egyedüllété (20. v.).

Jeremiás szenvedése egyben a karaktere lesz (Jer 20,11.13)

(A 12. v. nem eredeti közlés, hanem a 11,20 felidézése). A 11. versben a panaszon győz a meghallgatás bizonyossága és a Jahve segítségébe vetett bizalom. A felszólító himnuszban (13. v.) irodalmi kapcsolatot ismerhetünk fel: Az olvasót vagy hallgatót felszólítja,

hogy a dicséretben hangolódjanak össze. Jeremiás új tapasztalatot szerez. Megváltozik az istenképe és önértelmezése és ez további újszerűségre motiválja a küldetésben (Jahve elérhetetlensége, feltétlen bírói mivolta). Jeremiás megéli önmagán a megsemmisülés ijedtségét, amelyet mindenkinek meghirdet. A megbízása és személyes sorsa összhangban van. A konfliktusokkal terhelt kapcsolat népe és Jahve között visszatükröződik a próféta szenvedéseiben. Így Jeremiás a hajótörését nem megsemmisülésként és végként tapasztalja meg, hanem mint küldetése megerősítését.

A vallomások legitimálják megváltozott beállítottságát és igehirdetését és a prófétai kép új dimenzióját nyitják meg.

3. Meditatív összefoglalás

Mindnyájan, akiknek a vallomásokkal való találkozás „fényt gyújtott", meggyújtanak egy teamécsest és az általuk a foglalkozás elején az asztalra helyezett kiválasztott tárgy/kép elé helyezik. Ehhez néhány gondolatot fűzhetnek.

4. „Jeremiás vallomásai"

Jer 18,18-22: **18** Ezt mondták: »Jöjjetek, szőjünk terveket Jeremiás ellen, mert nem veszhet el a törvény a paptól, sem a tanács a bölcstől, sem az ige a prófétától! Jöjjetek, verjük őt meg nyelvvel, és ne figyeljünk egyetlen szavára sem!«

19 *Figyelj rám, Uram,*
és halld meg ellenfeleim hangját!
20 *Vajon rosszal szokás-e fizetni a jóért,*
hogy vermet ástak lelkemnek?
Emlékezz rá, hogy színed előtt álltam,
hogy javukra szóljak,
hogy elfordítsam haragodat róluk!
21 *Ezért juttasd fiaikat éhínségre,*
és add őket a kard hatalmába!
Asszonyaik legyenek gyermektelenek és özvegyek,
férfiaikat halál gyilkolja,
ifjaikat kard sújtsa a harcban!
22 *Hangozzék jajkiáltás házaikból,*
amikor hirtelen rablócsapatot hozol rájuk!

Mert vermet ástak, hogy elfogjanak engem,
és csapdákat rejtettek el lábam elé.

Jer 11,19-22 **19** Én pedig olyan vagyok, mint egy kezes bárány, melyet levágni visznek; és nem tudtam, hogy ilyen terveket szőttek ellenem: »Pusztítsuk el a fát gyümölcsével együtt, és vágjuk ki az élők földjéből, hogy nevére se emlékezzenek többé!«
20 *Seregek Ura, igazságos bíró,*
vesék és szívek vizsgálója,
hadd lássam bosszúdat rajtuk,
mert eléd tártam ügyemet!
21 Ezért így szól az Úr Anatót férfiairól, akik életedre törnek, és azt mondják: »Ne prófétálj az Úr nevében, hogy meg ne halj kezünk által!«; **22** ezért így szól a Seregek Ura: »Íme, én meglátogatom őket: az ifjak kard által halnak meg, fiaik és leányaik éhen halnak.

Jer12,1-3. 5-6 **1** *Igaz vagy, Uram,*
ha vitatkozom is veled;
mégis hadd folytassak pert veled!
Miért sikeres az istentelenek útja?
Nyugodtan élnek mind a hűtlenül elpártolók.
2 *Elültetted őket, gyökeret is vertek,*
fejlődnek, gyümölcsöt is hoznak;
közel vagy a szájukhoz,
de távol a veséjüktől.
3 *Te, Uram, ismersz engem, látsz engem,*
és megvizsgáltad, hogy szívem veled van.
Különítsd el őket, mint juhokat a levágásra,
és jelöld meg őket a leölés napjára!
5 *»Ha gyalogosokkal futottál, mégis kifárasztottak,*
hogyan fogsz versenyezni a lovakkal?
Békés földön biztonságban érzed ugyan magad,
de mit csinálsz majd a Jordán sűrűjében?
6 *Bizony, még testvéreid és atyád háza is,*
még ők is hűtlenek lettek hozzád,
még ők is teli torokkal kiáltoznak mögötted.
Ne higgy nekik, még ha jót mondanak is neked!«

Jer 17,14-18: **14** *Gyógyíts meg engem, Uram, és meggyógyulok,*
szabadíts meg engem, és megszabadulok,
mert dicsőségem te vagy!
15 *Íme, ők azt mondják nekem:*
»Hol van az Úr igéje? Jöjjön hát!«
16 *De én nem sürgettelek a rosszra téged,*
és a végzetes napot nem kívántam, te tudod.
Ami kijött az ajkamon,
színed előtt volt.
17 *Ne légy nekem rettegésemre;*
menedékem te vagy a baj napján!
18 *Szégyenüljenek meg üldözőim,*
de ne szégyenüljek meg én!
Rettegjenek ők, de ne rettegjek én!
Hozd el rájuk a baj napját,
és kétszeres töréssel törd össze őket!

Jer 15,10-11. 15-20 **10** *Jaj nekem, anyám,*
hogy megszültél engem,
a perlekedés emberét és viszály emberét
az egész ország számára!
Nem adtam kölcsönt, és nekem sem kölcsönöztek,
mégis mindenki átkoz engem.
11 *Ezt mondta az Úr:*
»Bizony, javadat szolgáltam,
bizony, arra késztettem az ellenséget,
hogy esedezzék hozzád
baj idején és szorongatás idején.
15 *Te tudod, Uram!*
Emlékezz meg rólam, és látogass meg engem,
állj bosszút értem üldözőimen!
Hosszantűrő vagy: ne taszíts el engem!
Tudd meg, hogy érted viselek gyalázatot!
16 *Ha rátaláltam igéidre,*
eledelemmé váltak;
igéd nekem örömöm
és szívem vidámsága lett;
mert a te nevedet viselem,
Uram, Seregek Istene!
17 *Nem ültem a tréfálkozók körében,*

és nem vigadoztam;
kezed súlya miatt egymagamban ültem,
mert bosszúsággal töltöttél el engem.
18 *Miért lett fájdalmam örökké tartó,*
és sebem halálos?
Nem akar meggyógyulni.
Bizony, olyan vagy számomra,
mint a csalóka patak,
melynek nem állandó a vize.
19 *Ezért így szól az Úr:*
»Ha visszatérsz, engedlek visszatérni,
hogy színem előtt állhass;
és ha előhozod az értékest az értéktelenből,
mintegy az én szám leszel.
Térjenek vissza ők hozzád,
de te ne térj vissza hozzájuk!
20 *Ez előtt a nép előtt*
bevehetetlen ércfallá teszlek téged.
Harcolnak majd ellened,
de nem bírnak veled;
mert én veled vagyok,
hogy megszabadítsalak és megmentselek téged
- mondja az Úr. –

Jer 20,7-12: A próféta panasza

7 *Rászedtél, Uram,*
és hagytam, hogy rászedj!
Erősebb voltál nálam, és győztél!
Nevetség tárgya lettem egész nap,
mindenki gúnyolódik rajtam.
8 *Mert ahányszor csak beszélek, kiáltoznom kell,*
erőszakot és elnyomást kiáltanom;
mert az Úr igéje gyalázatomra lett,
és csúfságomra egész nap.
9 *Azt mondtam: »Nem törődöm vele,*
és nem beszélek többé az o nevében.«
De olyan lett szívemben, mint égő tűz,
bezárva csontjaimba;
és hiába erőlködtem, hogy magamban tartsam,
nem győzöm.

10 *Mert hallottam sokak rágalmát,*
rettenetet mindenfelől:
»Jelentsétek! Jelentsük fel őt!«
Akik barátságban voltak velem,
mind bukásomat lesik:
»Hátha rá lehet szedni, legyőzhetjük,
és bosszút állhatunk rajta!«
11 *De az Úr velem van, mint hatalmas hős,*
ezért üldözőim elbuknak, és nem győznek;
nagyon megszégyenülnek, mert nem járnak sikerrel,
örök gyalázatuk nem megy feledésbe.
12 *Seregek Ura, aki megvizsgálod az igazat,*
aki látod a veséket és a szívet,
hadd lássam bosszúdat rajtuk,
mert eléd tártam ügyemet!

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Itt állok előtted	ének kottából	Énekelj az Úrnak 169. o., 5 perc
2. A megközelítés fázisa lásd Bevezetés 1.	Szemlélődés, utána csoportos beszélgetés	Tárgyak/fotók 15 perc
3 Szövegmunka **A vallomások első része,** lásd Bevezetés 2/a *Jeremiás körüljárja az ellenségproblematikát.* *- Bosszúért kiált (Jer 18,18-22; 11,19k.22)* A két szöveget közösen elolvassuk majd a következő feltáró kérdések alapján feldolgozzuk: – Ki látszik Jeremiás ellenfelének? – Hogyan nyilvánítják ki az ellenséges magatartásukat?	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szövegek Bevezetés 4., ceruza, jegyzetfüzet, 45 perc

– Jellemezze ön az imádságát és az Istenről való elképzelését!.		
Jeremiás perlekedik Jahvéval – Jahve válaszol (Jer 12,1-3.5k) Az 1-3 verset a következő aspektusból olvassuk: – Mi változott a próféta beállítottságán? – Hogy tudjuk az ellenfelek magatartását jellemezni?	Csoportos munka az óravezető irányításával	
Jahve válasza (12,5k) A szöveg elolvasása után spontán megnyilatkozások Továbbvezető kérdések: Hogy tetszik önnek Isten válasza? Hol találunk Jeremiás Istennel való párbeszédében új aspektust? Hasonlítsa össze az 1,17-tel!	Csoportos munka az óravezető irányításával	
Jeremiás bizonytalanná válik (Jer 17,12-18)	Az óravezető közlése	
4. Szövegmunka **A vallomás második része,** lásd Bevezetés 2/b **Személyes nézeteltérés a megtámadott Jeremiás és Istene között** *Jeremiás panasza és vádjai (15,10k.15-18; 20,7-10)* A két szöveget közösen elolvassuk, majd kiscsoportban megbeszéljük a Jeremiást szorongató problémákat. További feladatok a szöveghez: – Hasonlítsa össze a 10. verset a Szám 11; 1 Kir 19; Jón 4 szövegekkel! – A becsapottságról mit ír a Jób 6,15-20. Olvassa el hozzá a Jer 2,11-13! – A próféta csalódottságának és fájdalmának jobb megértéséhez olvassa el az 1,8.17-19!	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, szentírási szövegek Bevezetés 4., ceruza, jegyzetfüzet, 50 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
Jahve válasza (15,19k) Egy rövid gondolkodásban a résztvevők próbálják Jeremiás helyébe képzelni magukat: Hogyan reagálok arra, ha elakadok egy helyzetben és nem látok kiutat? Ha minden kérdésessé válik számomra? Olvassuk el hozzá a 15,9k-t A csoportos beszélgetésben értelmezhetjük Jahve válaszát a következő szövegekkel való összehasonlításokban: Jer 23,23 Iz 28,21; 55,8k Jób 42,1-6	Egyéni válaszok keresése, majd gondolatcsere, csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	
Jeremiás szenvedése egyben a karaktere lesz (Jer 20,11.13) A párbeszéd befejezéseként elolvassuk a két verset és a fő gondolatokat csoportbeszélgetésben foglaljuk össze.	Csoportos munka az óravezető irányításával	
5. Meditatív összefoglalás Lásd Bevezetés 3.	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Tárgyak/fotók, teamécsesek, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvannegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2013. december 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Jeremiás siralma

A.) Alapgondolat

A Biblia szent könyv, az isteni kinyilatkoztatást közvetíti számunkra, mégis bőségesen szerepelnek benne a különféle emberi érzelmek ábrázolásai is. Az embert ért különféle csapások fájdalma, a gyász jajkiáltásának hangja hol uniszónóban, hol kórusban újra és újra megszólal a Bibliában. A panaszok és jajok egy új irodalmi műfajt hoztak létre a Bibliában, a siralmakat. Az Ószövetségben több helyen is találkozunk a siralmak különféle változatával, a gyászdalok és a siratóénekek műfajával, főleg a Zsoltárok könyvében (kb. 40), Jóbnál, és sok fűződik Jeremiáshoz. A Jeremiás nevéhez köthető írások közül (Jeremiás könyve, Jeremiás levele, Siralmak, Jeremiás vagy Báruk hátrahagyott tanítása) egy egész könyv, a Siralmak ebben az irodalmi műfajban íródott.

A siratóénekek témája mindaz a nyomorúság, amely az embert sújtja: betegség, halál, ellenséges gúny, hamis vád, rágalom, üldözés. Az az érzékenység, az a teljes nyíltság és az a vallási individualizmus, amely Siralmak könyvében elénk tárul, az akkori időben szembeötlő: a feltétlen alávetettnek a feltétlen fölérendelttel folytatott olykor vakmerőségig őszinte és ájtatos párbeszéde. Jeremiás személyén keresztül kiderül, hogy az ember párbeszédben lehet Istennel, beszélhet, szabad beszélnie. Ha pedig valóban Istenhez szól, akkor semmi sincs, amit ne mondhatna el neki. Jeremiás időnként szenvedéseit éppoly közvetlenséggel foglalja írásba, mint ahogyan Istenének megsúgja vagy odakiáltja őket. Szenved Izrael önfejűsége miatt,

és ugyanakkor szenved attól is, hogy látja a bűnhődését. A szeme elé táruló összeomlás miatt maga is összeomlik (Jer 8,21), és sír, mintha szemei el akarnának veszni a könnyek árjában (Jer 13,17). Nem pusztán metafora, amikor Jeremiás nem csupán úgy beszél a népről, hogy „mi", hanem úgy is, hogy „én". Jeremiás énje közvetlenül megy át a nép énjébe, az elragadtatás pillanataiban azonosul népével. De nem csupán erről van szó, hanem arról, hogy valóban magában hordozza a népét. A népet szétziláló ellentmondás ott lakik benne is. A megtisztulást és a megtérést, melyet a nép elutasít, Jeremiás végzi el helyette. A szenvedést, amely Izrael miatt sújtja őt, Izraelért viseli el. És így Jeremiás Jahvéért szenved, aki kinyilvánítja, hogy miután Izrael megszegte a szövetséget, az nem érvényes, és valami új fog létrejönni Jahve és a nép között. Isten „elhagyja házát", visszavonul az égbe, egészen az ég, a világ, a mindenség Istenévé válik (Jer 23,23).

Ugyanakkor ott áll a kitaszítottak, a szenvedők mellett is, ott lakik a „megtörttel és az alázatos lelkűvel is, hogy felüdítse az alázatosak lelkét, felüdítse a megtörtek szívét". Mérhetetlen magasságban a hatalmasok és a biztonságban élők fölött leereszkedik a földön fekvőkhöz és részt vállal szenvedéseikből, a szenvedők Istene lesz, és a szenvedő hozzá vezető úttá válik: ezt látjuk Jeremiás életéből, ahol a mártírium egyre tisztább és egyre mélyebb közösségre vezet Jahvéval. Jeremiás alakján keresztül maga a szenvedés kezd értelmet kapni, titokzatos kapcsolatra derül fény Jahve és a szenvedés között. Ezért van az, hogy már az ősegyházban Jeremiás alakját úgy szemlélték, mint Krisztus szenvedésének előképét. A keresztény hit az ősegyház idején már kitüntetett módon kezelte a Siralmak könyvét azáltal, hogy az egyházi év kiemelt helyén, a Nagyhéten, a Krisztus szenvedéséről való megemlékezés idején szerepelt a liturgiában. A II. Vatikáni zsinat előtt Nagycsütörtökön (Siralm 1,1-14), Nagypénteken (Siralm 2,8-15) és Nagyszombaton (Siralm 3,22-30; 4,1-6; 5,1-11) imádkozták, a Zsinat után csak minden második év Nagyszombatjának délelőttjén. A korlátozás dacára töretlen a hagyománya a Siralmak könyvének és Urunk szenvedéstörténetének hagyományával való összekapcsolása. Siralmak könyvének Urunk szenvedéstörténetének hagyományával való összekapcsolásához a külső alapot

maga a bibliai könyvek hagyománya határozza meg. A Szeptuaginta tanúbizonysága szerint – a keresztények előtti időkben készült görög fordítása az ószövetségi könyveknek – már Jeremiás prófétához kapcsolták a Siralmak könyvét. A Harmadik énekben szereplő másokért szenvedő igaz ember Krisztus előképe. Jézus Krisztus ezért végső értelemben az igaz, aki a kereszten való szenvedésben beteljesítette az ószövetségi próféciákat.

B.) Jeremiás siralmai

C.) Bevezetés

1. A siralom műfaji jellemzői:

Aki imádkozik, az először Jahvét szólítja, hivatkozva – képekben és hasonlatokban – Isten jóságára és szabadító hatalmára. Magát gyakran szegénynek, nyomorultnak mondja az imádkozó, és néhány szóval utal adott szorongatott helyzetére.

a. A fő részben a régi és jelenlegi bajok – nemegyszer túlzásba vitt – bemutatása következik, amihez a miért? és meddig? kérdése csatlakozik.

b. Ezután az imádkozó Jahve irgalmát, segítségét kéri, ami gyakran párosul az ellenség megbüntetésének kérésével. Saját ártatlanságának esküvel erősítése helyett állhat töredelmes bűnvallomás, amely a bűnbocsánat kérését is magában foglalja.

c. Az egyéb megfontolásokhoz (pl. az emberi élet rövidsége) a Jahve hűségére, ill. dicsőségére való hivatkozás kapcsolódik. Az imádkozó újra meg újra kifejezi rendíthetetlen bizalmát. Kérése meghallgatásáról annyira meg van győződve, hogy végül már hálaadásba megy át, és úgy áll Jahve színe előtt, mint aki hálaáldozatot mutat be.

2.) A Siralmak könyve

Siralmak könyve protokanonikus ószövetségi prófétai könyv. Nevét onnan kapta, hogy a héber kánonban az egyéb iratok csoportjába sorolták és Echának (’siralom’) nevezték. A Szeptuaginta átvette a

nevet, de Jeremiáshoz kapcsolta: Thrénoi Jeremiu 'Jeremiás siralmai'; ugyanezt vette át a Vulgáta: Lamentationes Jeremiae, s így szerepel a korábbi nemzeti fordításokban is. Újabban a szerző személyében támadt bizonytalanság miatt Siralmak a neve.

A zsidó és keresztény hagyomány – föltehetően a 2 Krón 35,24–25 alapján – sokáig Jeremiás prófétát tekintette a Siralmak szerzőjének. Ez a hagyomány már abban a szövegben is ott élhetett, amelyet a Szeptuaginta készítői alapul vettek, mert az a cím, amelyen a Siralmak a Szeptuagintában szerepel, egyértelműen tanúsítja, hogy héberből fordították. Az egészen biztos, hogy a Siralmak az események hatására keletkezett, de hogy Jeremiástól származik-e, az kérdéses. A benne foglalt gondolatok olykor idegenek Jeremiástól (vö. Jer 37,7 és Siral 4,17); Cidkija királyról Jeremiás másképpen vélekedett (vö. Jer 37,17 kk.; 38,22 és Siral 4,20); a 2,9; 5,7 és az ezekhez hasonló helyek szintén nem erősítik a Jeremiás szerzőségét. Az is kérdéses, vajon az összes ének ugyanattól a szerzőtől való-e. Irodalmi megfontolásból az 1. és 5. éneket más költőnek szokták tulajdonítani.

Annyi bizonyos, hogy a gyűjteménynek mai formájában Kr. e. 516 (a Templom újjáépítése) előtt kellett keletkeznie; lehetséges, hogy azért gyűjtötték össze az énekeket, hogy amikor Jeruzsálem pusztulására emlékeznek (Zak 7), legyen szövegük.

3.) A Siralmak könyvének felépítése

A könyv öt énekből áll.

Első ének: Sion (a nép) siratása és vallomás Jahve igazságos büntetéséről. A költő (1,1–11.17; 9c és 11b: ima) a megszemélyesített város (1,12–16.18–22) Jeruzsálem magára hagyatottságát és pusztulását (Kr. e. 587) siratja; ez is, az is elismeri Izrael népének bűnét.

Második ének: Isten büntető haragja és Sion reménytelensége. A szerző amiatt panaszkodik, hogy Jahve büntető ítélete utolérte Jeruzsálemet, és bűnbánatra szólítja fel a várost (2,1–19); 2,20–22: a város irgalomért könyörög.

Harmadik ének: az igazak magatartása az ítélet idején. A költő saját sorsát vonatkoztatja Jeruzsálemre, és a maga számára is kéri az irgalmat.

Negyedik ének: Jahve büntető haragja és Sion reménye. A szerző ismét a Jahvétól igazságosan büntetett várost siratja: magára hagyták, lerombolták; az utolsó sorok (4,21 kk.) fenyegetést tartalmaznak: Edom meg fog bűnhődni magatartásáért (Kr. e. 587).

Az 1–4. ének akrosztichont (ábécé-ének) ad ki;
(Az ábécé-ének, alfabetikus ének: az Ószövetségben, főleg az Ószövetség vallásos költészetében kedvelt műfaj, amelyet az jellemzett, hogy a költeménynek minden sora (Zsolt 111; 112), minden szakasza (25; 34; 145; Siral 1; 2; 4) az ábécének mindig az épp soron következő betűjével kezdődik. Siral 3: itt a különféle betűk 3–3 versor élén megismétlődnek [a héberben]).

Ötödik ének: a nép siratása és kétségbeesett kérdések Jahvéhoz. Ez ún. népi siratóének. Az Ötödik ének nem alfabetikus, de annyi sora van, ahány betűből áll a héber ábécé.

A Siralmak könyve sajátos, koncentrikus szerkezetet mutat: A *külső keret* (Első és Ötödik ének) foglalkozik a nép Jahve haragjától sújtott vigasztalan helyzetével. De miközben az Első ének elvezet az Isten igazságos büntetésének felismeréséhez, az Ötödik ének panaszba torkollik. A *belső keret* (Második és Negyedik ének) pontosan ezzel a problémával foglalkozik, tudniillik az isteni haraggal, a Második énekben ecseteli Isten kíméletlen ítéletét, hogy milyen ellenséges Jahve a néppel. A Negyedik ének hasonló radikalizmussal ragadja meg ábrázolásában az ítélkezést, hogy megmutassa a vétek túlsúlyos büntetéssel bűnhődik és ez majd Sion ellenségeinek a felelősségét vonja maga után. A könyv *középpontjában* van a Harmadik ének, mint a szerző teológiai állításainak kristályosodási pontja. Az igaz ember szenvedése, aki bár elveszti reménységét az Úrban (3,18), mégis a reménytelennek látszó sötétségben is, a csüggedésben is belekapaszkodik Isten megújuló irgalmába (3,23).

4.) Marc Chagall: Jeremiás siralma

A haszidizmus, amely Chagall gyermekkorát betöltötte egész életére meghatározó volt. Mindvégig fontos volt számára a hit megélése, átélése, a hit szerint élni. Számos vallási témájú képe ennek a hit-

nek a kifejeződése. 1931-ben rendeli meg tőle Vollard a Biblia illusztrációját, amellyel végül 1956-ban készül el. Több mint száz gyönyörű rézkarc születik a Bibliához. A képek legfőbb lényege, hogy egyfelől naiv egyszerűséggel ábrázolják a Biblia nagy alakjait, másfelől Chagall vallásos meggyőződésének, gondolatainak, gondolatvilágának összegzései. Ezeknek a rézkarcoknak egyike a Jeremiás siralmai.

A kép:

Egy ember sír

Egy már nem fiatal ember arca van előttünk. Gondterhelt homlok alatt megtört, csukott szemek, egy nyitott száj hangtalan kiáltása tart bűvöletben bennünket. A kéz tehetetlen és vigasztalan mozdulata utal a könnyek megszakítás nélküli folyamára.

A rézkarc technikája szerencsésen segíti a az érzékeny vonalvezetéssel a mozgalmasságot és a tömör csendet. Egy ember sír. A saját családja üldözi, megbilincselve a ciszterna iszapjába dobják, halálos fenyegetettségben éli napjait:

„Én vagyok az a férfi, aki nyomorúságot látott
haragjának vesszeje miatt.
Engem hajtott és vezetett
sötétségbe és nem világosságba" (Siralm 3,1).

Az emberek űznek, kínoznak halálra rémítenek és mi megpróbálunk vigaszt találni, megpróbáljuk körülvenni magunkat a bizalom megtámadhatatlan páncéljával

A sírás megszabadít a félelem súlyától.

Jeremiás sír

Valaki Izrael népéből. Egy imakendőbe burkolt jámbor zsidó a haszidok jellegzetes hajtincsével. A szívbéli szeretet szabja meg a szenvedés mértékét, mondja Sziénai Szent Katalin. Jeremiás szívből szereti népét, kiválasztott ember, áldott, és talán mindenkinél jobban ki van választva a szenvedésre. Mások szenvedését hordozza, költői szavakba gyűjti fájdalmát:

„A földön ülnek némán
Sion leányának vénei;
port hintettek a fejükre,

zsákruhába öltöztek.
A földig hajtották fejüket
Jeruzsálem szűzei.
Elgyengültek a könnyektől szemeim,
háborog a bensőm;
földre omlott a májam
népem leányának romlása miatt;
Megtette az Úr, amit eltervezett,
beteljesítette szavát,
amit elrendelt az ősidő napjai óta:
rombolt, és nem kímélt;
megörvendeztette fölötted az ellenséget,
fölemelte ellenfeleid szarvát.
Szívük az Úrhoz kiáltott.
Sion leányának várfala,
folyjon könnyed, mint a patak,
éjjel és nappal!
Ne engedj magadnak pihenőt,
ne csillapodjék szemed bogara!"
(Siralm 2,10-11. 17-18)

Vajon hány ember van köztünk aki a szomorúság ilyen mélységeit megjárta? Mi többnyire csak az elveszett boldogságunkat siratjuk, kicsinyes gondok és veszteségek miatt ontunk könnyeket. Ennek a zsidónak a képe által Chagall felszólít bennünket:

A sírás megszabadít a félelem súlyától
Két pillangó tartja számodra a világ súlyát

A próféta sír

A festő, lemondva színekről csak vonalakkal és kontrasztokkal, a művészi józansággal és koncentrációval a középpontban ábrázol egy harmadik dimenziót, napvilágra hozza a könnyek beszédét. Fehér és fekete, sötétség és fény között élünk, ez létünk ősállapota, szimbóluma a föld és az ég.

A próféta sír. A Lélek működik benne. Könnyei kizárólag az afeletti szenvedésből fakadnak, hogy az ember nem teljesíti Isten akaratát, ez kimondhatatlan szenvedéssel tölti el őt. Az elidegenedett szeretetlenség képe évezredek óta nem változott. Magunk elé képzelhet-

jük Jézust, aki sírt, amikor a szent városra nézett és prófétai szavait elmondta a város sorsáról (Lk 19,41).

„Ha rátaláltam igéidre,
eledelemmé váltak;
igéd nekem örömöm
és szívem vidámsága lett” (Jer 15,16)

Ez a fény amely a próféták homlokáról és kezéről sugárzik

Chagall, a zsidó felidézi egy régi keresztény hagyomány lelkiségét, amelyről Szent Atanáz és Sziénai Szent Katalin is beszél: a könnyekről szóló tanítás. Mit tudunk mi már erről a kincsről, a könnyek adományáról, az élet, a halál és a tűz könnyeiről?

Tudunk valamit? Ki az, aki közülünk képes sírni?

A sírás megszabadít a félelem súlyától
Két pillangó tartja számodra a világ súlyát
Ebbe a szóba foglalom könnyeidet:
A félelmed bennük fénnyé válik.

„Boldogok akik sírnak, mert ők vigasztalást nyernek” (Mt 5,4)

5.) Kép *ld. a szemben lévő oldalon*

6.) Sziénai Szent Katalin: A könnyekről szóló tanítása alapján (Dialógus: 87-96. fejezet)

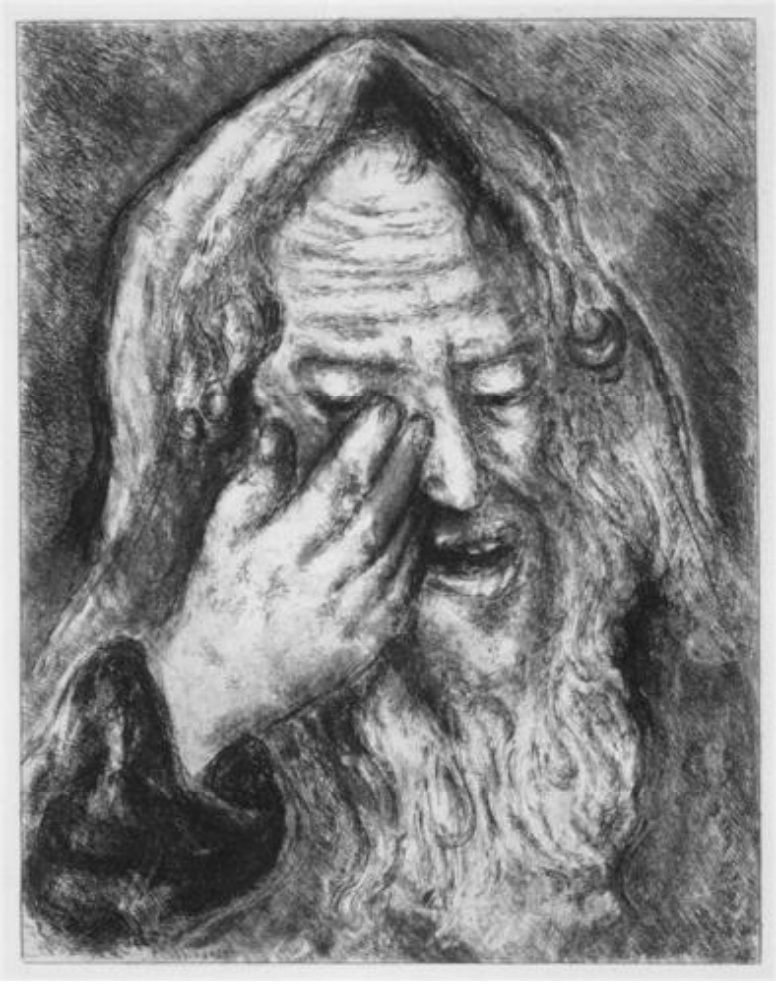
A lélek könnyekkel halad át különböző állapotain, melyek szerint a könnyeknek öt fajtája van:

Első, a világ embereinek könnyei

A második a félelem könnyei, amikor a büntetés miatti félelemből sírnak és kelnek fel a bűnből

A harmadik, amikor elhagyták már a bűnt és ízlelni kezdik Istent, édesen sírnak szolgálni kezdik őt, de szeretetük és sírásuk még tökéletlen

A negyedik, amikor a felebaráti szeretetben elérték a tökéletességet, mert minden önmagukra való tekintet nélkül szeretnek. Ezek sírnak és sírásuk tökétes.

Chagall: Jeremiás sír

Az ötödik együtt ját a negyedikkel: édes könnyek ezek, melyeket igen nagy szelídséggel sírnak.

A tűz könnyei, melyek a szem könnyeitől mentesek, azokéi, akik vágyódnak a sírásra, de nem tudnak sírni.

A könny a szívből származik, mert a test egyetlen tagja sem akar annyira eleget tenni a szívnek, mint a szem. Ha a szívnek fájdalma van, azt a szem kifejezi. Ha a szívben az érzéki rész fájdalma van, akkor a szem tud olyan könnyeket hullatni amelyek halált okoznak, mert olyan szívből származnak, amelyben rendezetlen és Istentől idegen szeretet van. Akik bűneiket beismerve sírni kezdenek a büntetés miatti félelmükben, azok könnyei életet adnak. De ezek még a szív és érzékiség könnyei.

Ha azonban a lélek gyakorolja magát az erényben, kezdi elveszíteni a félelmet, mert felismeri, hogy a félelem egyedül nem elegendő arra, hogy örök életet adjon. Éppen ezért szeretettel fölserken, hogy megismerje önmagát és az Isten benne levő jóságát azáltal, hogy kezdi megragadni az Isten irgalmasságába vetett reménységet, amelyben a szív vidámságot érez. Amikor a bűn fölötti fájdalom az isteni irgalmasságba vetett reménnyel vegyül, a szem sírni kezd és a könny a szív forrásából fakad. Azonban az önszeretet gyökere miatt gyakran sír még érzéki könnyeket. Nem érzéki önszeretetből, mert azt már eltávolította magától, hanem abból a lelki önszeretetből, mellyel a lélek megkívánja a lelki vigasztalásokat Istentől, vagy azokat a belső vigasztalásokat, melyeket bizonyos teremtmények által keres, akiket lelkileg szeret. Amikor az ilyen lélek elvesztette amit szeret, azaz a vigasztalásokat, melyek vagy Istentől származnak a bensejében, vagy a teremtményektől kívülről, amikor kísértések érik vagy üldözések az emberektől, szívét fájdalom fogja el, a szem pedig – mivel érzi a szív fájdalmát és kínját – hamarosan sírni kezd egy önmaga iránti részvéttel és sajnálkozással teli sírással. Mivel még kapcsolatban van az önszeretettel, érzéki, azaz lelki szenvedélyből fakadók még a könnyei. Amint azonban növekszik önismerete és gyakorolja magát a világosságban, megismeri Isten jóságát és szeretetének tüzét, kezd eggyé válni Istennel és kezdi akaratát hasonlóvá formálni Isten akaratához, örömöt és együttérzést kezd érezni: örömöt önmagában a szeretet érzülete által, és együttérzést a felebarát

iránt. Akkor a szem, amely eleget akar tenni a szívnek, könnyekre fakad az Isten iránti és a felebarát iránti szívbéli szeretetben, de nem a saját kárát vagy büntetését fájlalja, hanem egyedül csak Isten és a felebarát kárát. hiszen nem önmagára gondol, hanem egyedül csak arra, hogy megadja Istennek a dicsőséget és a dicséretet; és epedő vágyakozással és örömmel veszi eledelét a szentséges kereszt asztaláról, hasonlóvá válva az alázatos, türelmes és szeplőtelen Bárányhoz, Isten egyszülött Fiához, akiből hidat készített számunkra. Miközben a lélek ilyen édesen halad a hídon Isten édes Igazságának tanítását követve és átmegy e hídon, ami nem más, mint az Ige, igaz és édes türelemmel visel minden szenvedést és zaklatást, úgy ahogy Isten rábocsátja üdvössége érdekében; s miután elfogadta ezeket a szenvedéseket (nem válogatván köztük a saját kedve szerint), eljut oda, hogy nemcsak türelemmel, hanem vidáman visel mindent és dicsőségnek tartja, ha Isten neve miatt üldözik, mert van kiért szenvednie. Akkor oly nagy örömre és nyugalomra érkezik, hogy el sem lehet mondani. Elnyugszik Istenben, a csendes óceánban. A szív a szeretet érzülete által egyesül vele, s amikor érezni kezdi őt, szeme ontani kezdi az édesség könnyeit, s könnyei, mint a tej, közvetlenül táplálják a lelket az igaz türelemben.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Az Úr jósága	ének kottából	Énekelj az Úrnak 72. old. 5 perc
2. Sírás ➤ Rokon értelmű szavak, kifejezések, szólások gyűjtése, pl. csorog a könnye, zokog, sír, mint a záporeső, kisírja a szemét, stb.	csoportos munka az óravezető irányításával	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
3. A Siralmak könyve A könyv szerzője, keletkezése, lásd Alapgondolat, Bevezetés 1. 2.	Az óravezető előadása	Szentírás: Jeremiás siralmai jegyzetfüzet, ceruza, 15 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
4. A Siralmak könyvének felépítése, belső szerkezetének feltárása Lásd Bevezetés 3.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás: Jeremiás siralmai jegyzetfüzet, ceruza, 40 perc
5. Szemlélődő elmélkedés Marc Chagall: Jermiás siralma c. képe alapján A résztvevők egy ideig csendben szemlélik a képet, majd megbeszélik a benyomásaikat, végül a kép további szemlélése közben meghallgatják az óravezető előadását, lásd Bevezetés 4. 5.	Egyéni csendes szemlélődés, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával, majd az óravezető előadása	Marc Chagall: Jeremiás siralma 25 perc
6. Zenés meditáció: Akik jártok ma ezen az úton – taizei ének meghallgatása, a szöveg megkeresése a Siralmak könyvében	Zenehallgatás, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	Te vagy a fény c. CD Szentírás: Jeremiás siralma 10 perc
7. Szövegmeditáció: Sziénai Szent Katalin a könnyekről szóló tanítása alapján, lásd Bevezetés 6.	egyéni, csendes elmélkedés	sokszorosított szöveg, lásd Bevezetés 6. 10 perc
8. Befejező ének: Az Úr jósága		Énekelj az Úrnak 72. o. gyertya, gyufa 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvannegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2013. december 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Illés a Hóreben

A.) Alapgondolat

Isten más, mint amilyennek elképzelem, se kép, se lélek, Isten más. Istenem milyen vagy?

Sok ember vágyik arra, hogy életében legalább egyszer találkozhasson Istennel. Ugyanakkor fél is attól, hogy ez azt eredményezi, hogy egészen neki kell szentelnie magát.

A mostani alkalom középpontjában egy Istennel való találkozás van, méghozzá a legnagyobb ószövetségi próféta, Illés találkozása Istennel a Hóreben.

Istennel találkozhatunk a templomban, mint Izajás vagy Jeremiás vagy egy modern kori író és gondolkodó, A. Frossard, de sokkal jellemzőbb, hogy a hétköznapi életünk során találkozunk vele, különösen a nehéz élethelyzetekben, amikor úgy érezzük, hogy az erőink végéhez értünk, padlóra kerültünk, nincs tovább, mint pl. Jákob vagy Illés.

Ha Istent az erő megnyilatkozásában keressük, akkor a „lebegő csendben" mutatja meg magát, ahogy Martin Buber jellemzi Illés istentapasztalatát. Ha világosságot akarunk, ő beburkolódzik. Ha támogatását akarjuk, feltételt szab, mint Jeremiásnak. Isten más, mint amilyennek elképzeljük.

B.) Szentírási szöveg:

1 Kir 18,1-46: Isteni ítélet a Kármel-hegyen

1 Kir 19,10-19 Illés a Hóreb-hegyen

C.) Bevezetés

1. Alternatíva:

a.) Találkozások Istennel

1/1. Szövegek összehasonlítása:

Első lehetőség:

Mózes a Hóeb-hegyen Ki 19,10-19

Illés a Hóreb-hegyen 1 Kir 19,1-13

Párhuzam: Illés élete a sivatagi vándorlással, a sínai-hegyi kinyilatkozatással szoros párhuzamba állítható: negyven nap és negyven éjjel vándorol a sivatagban, ami a negyven éves vándorlásnak felel meg, és a Sínai-hegyi kinyilatkoztatással van kapcsolatban. A Hóreben új kinyilatkoztatást kap, amelynek a lényege az, hogy a Sínai-hegy haragos Istene nem a viharban és a tűzben, hanem a gyenge szellőben jelenik meg.

Második lehetőség:

Mózes és az égő csipkebokor Kiv 3,1-6

Illés a Hóreb hegyen 1 Kir 19,1-13

A. Frossard: Van Isten, találkoztam vele

„Ha hittem volna, hogy létezik egy igazság, a papok lettek volna az utolsók, hogy megkérdezzem őket, és az Egyház – amit csupán néhány selejtes megnyilvánulásából ismertem -, az utolsó hely, ahol ezt az igazságot kerestem volna … Nincs bennem semmi érdeklődés a vallásos dolgok iránt, hiszen mindez már egy letűnt korba tartozik. (Frossard, 98.o.)

Amit a kapuzat fölött lehetett látni a kápolnából, nem volt különösebben lelkesítő…

A kápolna belseje sem ihletett meg jobban, mint a külseje…

Tisztán meg lehet különböztetni a hajó három részét. Az első, a bejáratnál, a félhomályban imádkozó híveknek van fenntartva…

A második részt fekete fátyolos apácák foglalják el…

Valami imát mondanak, két hangon, a hajó egyik végéből a másikba felelgetnek egymásnak…

Engem a kanonikus imaórák könnyed ringása dajkál…

A bejárat mellett állok…

Tekintetem a homályból a fény felé siklik, aztán minden különösebb gondolat nélkül visszafordul a jelenlévőkre, a hívőkről a mozdulatlan apácákra, aztán fogalmam sincs miért, megállapodik a kereszt bal oldalán égő második gyertyán. Nem az elsőn, nem a harmadikon, hanem a másodikon. S ekkor szabadul el hirtelen a csodák áradata. Egy szempillantás alatt lerombolja abszurd lényemet, és világra hozza azt a csodálkozó gyermeket, aki soha nem voltam" (99-101.o.).

„Mindenekelőtt ezek a szavak hangzottak felém: lelki élet. Nem kiejtett szavak voltak, nem is én formáltam meg őket, hanem úgy hallottam, mintha valaki suttogta volna mellettem, aki látja, amit én még nem látok.

Alighogy e halkan mormoló előjáték utolsó szótagja eléri tudatos világom partját, megkezdődik egy ellenkező irányú lavina. Nem azt mondom, hogy megnyílik az ég; nem nyílik meg, hanem megindul valami csöndes villámlásként, hirtelen fölemelkedik, fölszáll e gyanútlan kápolnából, amibe titokzatos módon be volt zárva. Hogy is lehetne mindezt leírni a hűtlen szavakkal…

Elpusztíthatatlan, végtelenül áttetsző, szinte elviselhetetlenül ragyogó kristály ez (egy fokkal világosabb már megsemmisítene engem), vagy még inkább kék, a tündöklés és a telítettség világa, egy másik világ, amely a miénket a befejezetlen álmok törékeny árnyai közé utalja. Ez a valóság, ez az igazság, ezt jól látom arról a homályos partról, ahol még tartózkodom. A világegyetemben van egy másik rend, és annak csúcsán, a ködfátyolon túl: Isten nyilvánvalósága, annak a jelenlétté és személlyé lett evidenciája, akit egy perccel ezelőtt még tagadtam, s akit a keresztények Mi Atyánk-nak neveznek. Megtapasztalom, hogy szelíd, semmihez sem hasonlíthatóan szelíd. Szelídsége nem az a passzív minőség, amit az ember olykor e névvel jelez, hanem cselekvő, megindító, minden erőszakon túllépő gyöngéd szelídség, ami képes arra, hogy a legkeményebb követ is szétrobbantsa, sőt a kőnél is keményebbet: az emberi szívet.

Özönlő, tökéletes beáradását öröm kísérte, ami nem más, mint a megmenekült hajótörött öröme, azzal a különbséggel, hogy én csak abban a pillanatban ébredtem tudtára, micsoda mocsárban voltam, tudtomon kívül, amikor fölemeltettem az üdvösségre" (102-103.o.).

„Van Isten, sőt itt van, kinyilatkoztatja és ugyanakkor álcázza is a világosság, ami szavak és képek nélkül mindent megértet és mindenki szeretetére késztet" (105.o.).

Mózes az égő csipkebokorban találkozott Istennel, Illés a gyenge szellőben. Azonos motívum mindkettőben a kicsiség: kicsi és értéktelen a csipkebokor (l. Bír 9,14), és a gyenge szellőnek sincs ereje, mint egy szélviharnak. Mindketten, Mózes is, Illés is a pusztában, a csendben és a magányban találkoznak Istennel. A. Frossard a templom imádságos csendjében.

1/2. Találkozások Istennel

A teremtéskor a paradicsomban Isten jelen volt az ember életében. A bűnbeeséssel ez a jelenlét megszakadt, kiűzetett belőle, (a bűn és a rossz lelkiismeret Isten előli elrejtőzésre késztette az embert, nem akart jelen lenni Isten számára) már csak alkalmanként találkozhatott vele.

A találkozás elengedhetetlen feltétele a jelenlét, csak akkor találkozhatok vele, ha jelen vagyok számára, ha a szívemet, amit a bűntudat miatt elzártam előle, megnyitom számára.

A találkozás az emberi élet alapvető mozzanata

Elvárás bennem: nem jó, akadály

Belső akadálymentesítés

Találkozás: A távolság áthidalása (előzetes tapasztalatok, elvárások félelmek)

Martin Buber: Minden igazi élet: találkozás

Az Istennel való találkozásból új élet születik

Isten maga a váratlan

Mózes találkozása Istennel a pusztában:

Mózes Istennel való találkozásában a pusztában a jahvista elbeszélő költői formában beszél arról a problémáról, hogy hogyan tudja

Isten szolgálatába állítani a kicsi és gyönge, esendő embert. A csipkebokorban az értéktelenség és elégtelenség szimbólumában (l. Bír 9,14) Mózes alapvetően önmagát látja, saját elégtelenségét, kicsiségét és semmi voltát. Hogyan is tudná Isten ezt a használhatatlan embert szolgálatába állítani? Hogy tud Isten felragyogni ebben a csipkebokorban, anélkül, hogy a csipkebokor elégne? Lám, itt ég egy csipkebokor de mégsem ég el! Az Erős és a Hatalmas van jelen egy gyengében és gyámoltalanban, anélkül, hogy az tönkremenne. Mózes számára ez azt jelenti: Te ugyanúgy Isten megjelenésének eszközévé válhatsz, mint ez a csipkebokor, úgy ahogy vagy, a semmiségedben és gyengeségedben, az elégtelenségedben és az összes fogyatékosságoddal.

Illés, miután megtapasztalta saját gyengeségét, bűnös és semmi voltát, nem az embert megsemmisítő tűzben és viharban, hanem a gyenge szellőben találkozik Istennel.

Mózes az égő csipkebokorban találkozott Istennel, Illés a gyenge szellőben és mindketten a pusztában, a csendben és a magányban.

Találkozni vele, lemerülni a lélek mélyére: erről beszél a szamáriai asszony története vagy József a veremben.

Egy asszony lenéz a kút mélyére, amely feltárul előtte. Lenn a sötét mélyben megcsillan az ég fénye, mintegy visszatükröződik Isten arca benne. És ebben a fényben az asszony meglátja saját valódi arcát, amely Isten képmását őrzi. Egy szamáriai asszony ül a Jákob kútjánál. A Jézussal való találkozás felébreszti az életszomját, a vágyat az élő víz után. A következő lépéssel Jézus odavezeti őt, ahol ez az élő víz felbuzog a mélyből: életének felszínéről önmaga betemetett mélyére. Saját magában van a forrás, önmagában alászállva kell új életre születnie. A lelke legbensőbb mélyéről akar ez a víz fakadni. Jézus az asszonyt kútjának mélyére vezeti, ahol ő az Isten élő képmására lelve tud újjászületni.

Hogyan kezd a szív látni? A szívünk mélyén lakó Lélek által. Akiben nagyon el van temetve, el van ásva a Lélek, annak a szíve vak. Ha felhozzuk a szívünk mélyén lakó Lelket, ha az ágy alól a tartóra helyezzük a világosságot, akkor bevilágítja az egész szobát.

„»Vajon arra való a lámpa, hogy véka alá tegyék vagy az ágy alá? Nem arra, hogy a tartóra tegyék?" (Mk 4,21)

„Senki sem gyújt lámpát azért, hogy elrejtse, vagy a véka alá tegye, hanem a tartóra, hogy akik bemennek, lássák a világosságot. Tested világa a szemed: ha a szemed jó, az egész tested világos; ha pedig rossz, a tested is sötét. Vigyázz tehát, hogy a világosság, amely benned van, sötétség ne legyen. Ha tehát tested egészen világos, nincs benne semmi sötétség, egészen világos lesz, mint amikor a lámpa ragyogásával megvilágít téged"(Lk 11,33-36).

Vajon a mi szívünkben világít-e a Lélek lámpása, tartóra van téve vagy el van temetve a szívünk mélyére? Vajon mit árasztunk magunk körül, világosságot, amitől látni kezdenek, vagy sötétséget?

Alternatíva b.) Immaginatív elmélkedés

(A modern lazító technika és a Szent Ignáci módszer ötvözete)

I. LAZÍTÓ GYAKORLAT

Legkedveltebb lazító helyzet a háton fekvés, de a fej és kartámlával ellátott fotel is alkalmas. A lábaknak a talajon kell elhelyezkedniük, a hátat és a fejet kényelmesen támasszuk meg, és közben ügyeljünk arra, hogy esetleg magasabb kartámasz esetén a vállak ne emelkedjenek meg.

Normál szék esetén a lábak enyhén terpeszállásban helyezkednek el, néhány nyújtózkodás után felsőtestünket hagyjuk "összeesni", a karokat helyezzük a combokra, fejünket, kezünket lazán lógassuk lefelé.

Minden lazító helyzetben fontos, hogy jól érezzük magunkat. A gyakorlás megkezdése előtt mindig válasszuk ki a számunkra kedvező lazító helyzetet.

Keresse meg a legkellemesebb helyzetet, csukja be a szemét, próbálja meg gondolatait összegyűjteni és egészen saját testére irányítani. Van ideje, hogy teljesen magára koncentráljon és magát megfigyelje. Összpontosítson egészen jobb karjára és jobb kezére. Érezze meg hol érintkezik jobb keze és jobb karja a combjával és milyen súllyal nehezedik rá. A jobb karja továbbra is nyugodtan pihen.

Most irányítsa át gondolatait a bal karjára. Hasonlítsa össze a jobb kar állapotát a bal kar állapotával. Érez-e különbséget? Időzzön most kicsit a bal karjánál. Érezze meg, hol érintkezik a bal karja és bal keze a combjával és milyen súllyal nehezedik rá?

Gyűjtse össze gondolatait és fordítsa teljes figyelmét az arcára. Engedje el arcizmait. Érezze hogyan tűnik el a feszültség az arcáról. Hagyjuk az alsó állkapcsunkat kissé leesni a csukott ajkak mögött. Most az orrcimpákra irányítsuk a gondolatainkat. Érezzük ahogy a levegő ki- és be áramlik. A csukott szemhéjak mögött a szem is nyugalomban van. A homlokunk kisimul. Lélegezzünk nyugodtan és lazuljunk el.

Gyűjtse össze gondolatait és fordítsa teljes figyelmét a törzsére, a vállakra, melltájékra, hátra, hasra. Lazítson és engedje a levegőt szabadon áramolni. Lazítson és érezze meg, hogy testét egyre inkább elhagyja a feszültség. Érezze, hogy feneke mely pontokon érintkezik a székkel és milyen súllyal nehezedik rá. Lélegezzen nyugodtan. Érzi-e, amint a hasa, mellkasa lassan emelkedik és süllyed, s közben a levegő ki- és beáramlik?

Irányítsa gondolatait a jobb lábára, érezze, hogy jobb talpa hogy érintkezik a talajjal, milyen súllyal nyomódik oda. Lazítsa el a jobb lábat és lábfejet, engedje el az izmokat.

Míg a jobb láb nyugalomban van, összpontosítsa figyelmét a bal lábra. Érezze, hogy bal talpa hogy érintkezik a talajjal, milyen súllyal nyomódik oda. Lazítsa el bal lábat és a lábfejet, engedje el az izmokat.

Még egyszer járja végig lassan a testét. Hasonlítsa össze előbbi állapotával. Oldottabbnak érzi-e magát mint a gyakorlat előtt? Nyújtózkodjon, dörzsölje meg a szemét és lassan nyissa ki.

II. MEDITÁCIÓ

Illés a Hóreb-hegyen 1 Kir 19,1-13

Ezt a belső utazást folytatjuk, csak nem saját testünkben, hanem egy szentírási jelenet átélésében. Nem okoskodással, nem az analitikus gondolkodás eszközeivel közeledek hozzá, hanem hagyom, hogy a megjelenített események hassanak rám. A képzelet, az érzelmek segítségével magam is részesévé válok. Nem az elemzés, hanem az

empátia, a beleérző képesség, és az intuíció, a ráérző képesség segítségével jutok el az isteni igazságok megismeréséhez, új felismerésekhez.

1. A szentírási részletet kétszer fel fogjuk olvasni. Csukott szemmel adjuk át magunkat a szövegnek.

2. Néhány fogódzó pontot adok, amely segít az elmélkedésben. Ha valamelyik kép megragad, ott nyugodtan álljak meg és időzzek el benne. Nem muszáj végigmenni az egészen. Ha végigmentem, vissza is térhetek egy közbülső képhez.

3. Az elmélkedés végén próbáljuk meg egy-két szóban megfogalmazni ami megragadott és írjuk fel a papírra.

4. A végén megosztjuk egymással a tapasztalatainkat. Fontos: Nem megvitatjuk. Képekről, érzésekről van szó, nem korrigálhatjuk a másikat.

– Első lépésben kétszer hangosan felolvassuk a szöveget

– Utána:

1. Kép: Szorongatott helyzetben vagyok. Az átéléshez vegyük kölcsön saját eddigi életünkben megélt nagy félelmeinket.

Nagyon félek.
Nagyon egyedül vagyok.
Elmenekülök.

2. Kép: Kimerültem.
Feladom.

3. Kép: Segítséget kapok.

4. Kép: Találkozás Istennel.

A megbeszélés után, mint végső konklúzió:
LEGTÖBB EMBER A NAGY TALÁLKOZÁSRA VÁR,
ISTEN A KICSI DOLGOKON KERESZTÜL
SZÓL HOZZÁNK.

2.) Történelmi háttér, Illés próféta alakja a Bibliában és a hóreb-hegyi találkozás előzménye

A prófétaság egy fél évezreden át alapvetően meghatározta Izrael szellemi életét. Tanításuk igen nagy részben a próféták írásaiban öltött testet (prófétai könyvek). De egy egész sor prófétáról csak a történeti könyvekből tudunk: Sámuel, Nátán, Ahiás, Illés, Elizeus, Mikeás; rajtuk kívül feltehetően voltak még más próféták is, csak nem tudunk róluk semmit. Meg szokás különböztetni a csak szavaikkal, ill. tetteikkel tanító, ún. beszélő prófétákat és szerzőként is ismert, tanításukat írásban is rögzítő, ún. író prófétákat. Illés, mint a felsorolásból láttuk, a nem író próféták közé tartozik, prófétai tevékenysége Ácháb uralkodásának idejére esik az Északi országrészben. Nevében hordozza küldetését: Elia = Jahve Isten. Feladata, hogy felvegye a harcot az Ácháb és felesége, Jezabel által szorgalmazott Baál kultusszal. Baál Szíriában az egyik legfontosabb istenségnek, az ég urának a tulajdonneve. Kultusza egészen Egyiptomig terjedt, nemcsak a hikszoszok, hanem az egyiptomiak körében is. Kánaánban szintén népszerű volt. Sok személynévben is megtalálható a Baál név és Izraelben sok király pártolta a tiszteletét. Ez magyarázza, hogy a próféták harcoltak ellene (Jer 2,23; 11,13; Ez 6,4.6; Óz 13,1 kk.; Illés).

Baál a termékenység istene, mezőgazdasági isten, a víz és a föld találkozásának termékenységet hozó titkának magyarázata, szexuális tartalommal megtöltve: a föld természetes nedvessége a férfiúi elem beáradása a befogadó női elembe, Baál és Baálat, úr és úrnő: a víz áradata – eső, forrás, talajvíz – megtermékenyíti a földet, s ebből gazdag növekedés fakad. A nemzés szakrális aktusa, melyben férfi és nő utánozza az istenek nászát, és egyúttal mintegy azonosul velük, közvetlenül is fokozhatja az isteni megtermékenyítés erejét és hatását. A paraszti munka összekapcsolódik a szexuális rítusokkal, de erről szégyenlősen és csak utalásokkal beszélnek a bibliai történetek, amikor az oázisok dús lombú fáit vagy a körül kerített legelőket emlegetik, akkor az ott történt tisztátalanságokra gondolnak. Kezdetben ez még nem jelentette a Jahve iránti hűtlenséget, egyszerűen csak megpróbálták úgy szolgálni a föld isteneit, ahogy azok akarják, hogy szerencsével járjanak, de ez csak afféle paraszti mágia volt. Átvették

a kánaáni földműves kultúra helyi isteneit, de csak mint a sikeres földműveléshez szükséges eszközöket, mint pl. az ekét, kaszát. Úgy gondolták, hogy Jahve, a vándor és harcos a földművelés kérdésében nem illetékes. Abban Baálra van szükségük, mert Baál az esőt és minden más vizet adó isten, esőt hozó isten, aki az ég felhőiben lakik, de a föld mélyén lévő forrásoknak is ő az ura. De ettől még Jahve tisztelete töretlen és csorbítatlan maradt. A baj akkor kezdődött, amikor Ácháb a Baál kultuszt a Jahve kultusz szintjére emelte. Ózeás korában aztán odáig romlott a helyzet, hogy a két isten összemosódott, Jahvét kezdték Baál módjára tisztelni, bálványt csináltak belőle, a történelem fölött álló, igazságos és birodalmában igazságot követelő Isten-király helyett egy kegyetlen, emberáldozatra vágyó bálványkirályt csináltak Jahvéból, szentnek kikiáltott szolgálatát parázna-sággal valósították meg, az ő saját nevét fosztották meg szentségétől.

Illés harca arról szól, hogy megfossza a víz és a föld találkozásának termékenységet hozó titkát a szexuális tartalomtól. A föld természetes nedvessége nem nász, nem a férfiúi elem beáradása a befogadó női elembe, hanem Isten adománya, azé az Istené, aki minden termékenység ura, ez a tisbei Illés hitvallásának lényege.

Illés népszerűségét, aki az Áchábról szóló elbeszélésben, szülei neve nélkül bukkan fel és sír nélkül tűnik el, legendás elemekkel átszőtt történetek sora tanúsítja; ezeket, valamint csodáinak történetét a Királyok könyve őrizte meg (1Kir 17,1–19,21; 21,17–29; 2Kir 1,3–2,12). 4 csodáját az Újszövetség is említi. Illés működéséről főleg azért nem tudunk hiteles képet alkotni, mert az Elizeus-ciklusban részben ugyanazok az események szerepelnek. De még a monda fátyolán keresztül is nyilvánvaló, hogy jelentős történelmi figura volt.

Illés nagy hatással volt a későbbi korokra is (vö. pl. Sir 48,1–12), elsősorban titokzatos mennybevitele révén (2Kir 2,11; Sir 48,9.12) és mert Malakiás, mint a Messiás előfutáraként az elragadott próféta újra eljövetelét jövendölte (Mal 3,1: angyal = Illés; 3,23 kk.). A Mal 3,1 szerint Jahve elküldi hírnökét, hogy utat készítsen neki, mielőtt maga megjelenik, hogy templomában ítéletet tartson, megtisztítsa Lévi fiait és népe tagjait. Az ókori Keleten az uralkodó jövetelét (parúzia) egy neki utat készítő előfutár készítette elő (vö. Iz 40,3; 52,7; Abd 1). A Mal 3,23 kk. ezt a küldetést Illésnek tulajdonítja, aki

a 2Kir 2,11 szerint nem halt meg, hanem a forgószéllel a tüzes szekéren fölment az égbe (vö. 2,1). A forgószél és a tűz teofániára utal (vö. Kiv 3,2; 19,16.18 kk.; Iz 30,27 kk.; Jób 38,1), a lovak és a szekér földöntúli hatalmakat jelképeznek (vö. 2Kir 6,17; Sir 48,9 [héb.]: a szekérrel tüzes lovak száguldottak; Ez 1,4–28; 10,1–22; Zsolt 68,18). 1Mak 2,58: Illés az égbe vitetett.

Malakiás próféta szerint mielőtt elérkezik az Úr napja, Jahve elküldi Illés prófétát, hogy a felbomlott erkölcsi rendet helyreállítsa (vö. Mt 17,10–13). Csaknem messiási alaknak tekintik (rá ruházzák az Isten szolgájára váró feladatok egyikét; vö. Iz 49,6 és Sir 48,10), az ítéletre érkező Isten előfutárának, majd a Messiás előhírnökének tartják. A próféta újra eljövetelének várását híven tükrözi a Sir 48,10–12. A zsidók körében még az újszövetségi időben is élt Illés újra eljövetelének hite (vö. Mt 16,14; 17,10–13; 27,47–49; Lk 9,8; Jn 1,21.25).

A Sir 48,10 ezt a várakozást kiegészíti azzal, hogy Illés eljövetele Izrael törzseinek helyreállítását fogja jelenteni; e felfogásban Illés átveszi az Isten szolgájára háruló feladatok (Iz 49,6) egy részét. Jézus korában a zsidók körében elevenen élt az a hit, hogy eljön Illés, mégpedig küldöttként, előfutárként (vö. Mt 11,10–14; 17,10–13; Jn 1,21); a rabbik szerint az lett volna a feladata, hogy helyreállítsa Izrael fiai családjainak (faji) tisztaságát, hirdesse az igazságot, a békét és a bűnbánatot, rendezze a templomi kultuszt és újra egységbe fogja össze Izrael törzseit; ezenkívül tőle várták a vitatott kérdések megoldását (vö. 4,25), és neki kellett volna fölkennie a Messiást is, azaz királyt rendelni Izrael fiai fölé (vö. 1Sám 10,1; 16,13), tanúságot is téve róla. Az ószövetségi apokrif iratok szerint Illésen kívül (Hénoch 89,52; 90,31) még Hénoch (90,31), Ezdrás (4Ezd 14,9), Báruk (Bár [szír] 13,3; 76,2), valamint az összes férfi is eljön, aki nem szenvedett halált, hanem fölvitetett a mennybe (4Ezd 6,28) a messiási kor, az üdvösség hírnökeként.

Az Újszövetség szerint az Ószövetségnek Illéssel kapcsolatos várakozása Keresztelő János személyében és küldetésében teljesedett be (vö. (Mk 1,2; 9,13; Mt 11,10.14; Lk 1,16 kk. 76). Máté evangélista, aki az ószövetségi várakozást fogalmazta meg (17,12 kk.; vö. Lk 7,27), ehhez Jézus szavait is hozzáfűzte: „Illés már eljött, de nem

ismerték fel", majd megjegyezte: „a tanítványok megértették, hogy Keresztelő Jánosról beszélt nekik". Hasonló felfogást tükröz 1,17 is: (A Keresztelő) „Illés szellemével és erejével előtte fog járni az Úrnak (= a Messiásnak), hogy az apák szívét fiaik felé fordítsa, az engedetleneket az igazak okosságára térítse, s így a népet előkészítse az Úrnak" (vö. Mal 3,23 kk.). A Keresztelő tudatában volt, hogy ő utat készít annak, aki hatalmasabb nála (Mt 3,11 kk.), ezért bűnbánatra szólította fel a bűnösöket; csak ez menthette meg őket az ítélet napján. Tanítása, vezeklő életmódja, amelyet a pusztában folytatott (Mk 1,4; vö. 1Kir 17,2–7; 19,2–9), öltözete (Mk 1,6; vö. 2Kir 1,8) és lankadatlan buzgalma (Mt 11,7; Mk 6,17 kk.; vö. 1Kir 18,16–20; 21,17–24) annyira emlékeztették kortársait Illésre, hogy az általuk várt Illést látták benne, ha vitát váltott is ki, hogy vajon az a személy-e, akinek a szerepét betölti (Jn 1,21).

A Mk 9,4; Mt 17,3; Lk 9,30: Illés Mózessel tanúja Jézus színeváltozásának.

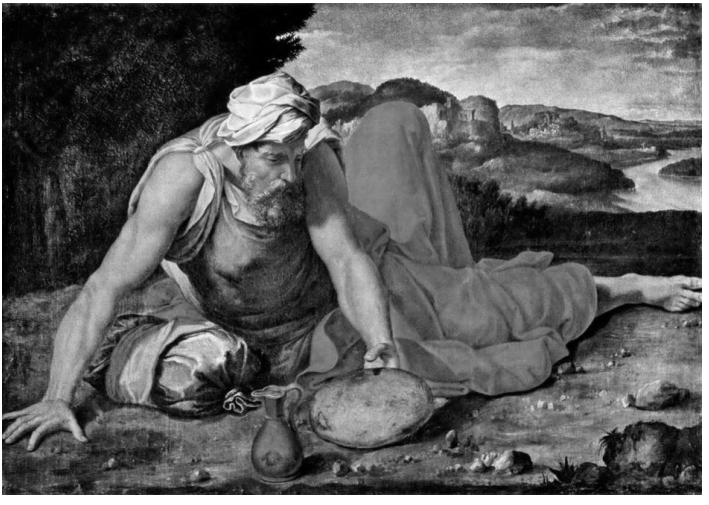
A korai zsidóság egyébként továbbfejlesztette az Illéshez kapcsolódó csodás történeteket; élénken vitatkoztak eredetéről, elragadtatásából bűntelenségére következtettek, az angyalok közé sorolták és népe bajban lévő fiainak segítőjét (Mk 15,35 kk.; Mt 27,47.49), ill. a végső idők főpapját látták benne.

Illés a Jordántól keletre fekvő pusztában lakik. Rendíthetetlenül nomád emberként megmaradva járja a pusztulás bélyegét viselő városi kultúra útját, hosszú hajjal, állatbőrből készült köpenyben, nem fog rajta semmiféle Baál csábítása. Élete csupa járás és vándorlás, Isten hangja, angyalok hangja szólítja fel minduntalan, hogy keljen fel és menjen tovább. Illés élete a sivatagi vándorlással, a sínai-hegyi kinyilatkozatással szoros párhuzamba állítható: negyven nap és negyven éjjel vándorol a sivatagban, ami a negyven éves vándorlásnak felel meg és a sínai-hegyi kinyilatkoztatással van kapcsolatban. A Hóreben új kinyilatkoztatást kap, amelynek a lényege az, hogy a Sínai-hegy haragos Istene nem a viharban és a tűzben, hanem a gyenge szellőben jelenik meg.

A kármel-hegyi harc történetében sok mondaszerű elem van, nyelvezete a legendáké, a vallástörténeti tartalma azonban egyértelmű: nem csak egyszerűen Jahve csodájáról van szó, hanem Baált, a

termékenység istenét a lényegétől fosztja meg, kiderül, hogy Baálnak nincs hatalma az ég vizei és a föld termékenysége fölött, nem isten.

A próféta a történetben egy szemléletes és figyelemre méltó képpel kiáltja oda a népnek: nem ringathatják magukat tovább abban a hitben, hogy mindkét ágon egyszerre ugrálhatnak (az eredetiséget sugárzó kép az ágon ugráló madárra utal, ami azt képzeli, hogy amikor az ág elágazik, tovább haladhat úgy, hogy az egyik lába az egyik ágon, a másik lába a másik ágon marad). A kettő közül csak az egyik lehet igaz: vagy Jahve az Istenség vagy Baál. Kettejük közül csak az egyiké lehet a hatalom (hogy melyik hatalom, az egy agrár országban a hosszú szárazság után magától értetődik); azt kell követniük, akiről bebizonyosodik, hogy övé a hatalom. Amikor Jahve kinyilvánítja hatalmát, az 1 Kir18,39. versben a nép a földre borulva kiáltja: „Az Úr az Isten, az Úr az Isten". Amikor Illés az oltár felépítéséhez tizenkét követ használ a Jákob fiaitól származó törzsek szerint, cselekedete azt jelképezi, hogy Izrael népe, mint egy kövekből épült oltár Jahve számára, újra Jahve egy népévé válik.

Illés próféta úton a Hóreb felé (Daniele da Voltera)

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Csipkebokor	ének kottából	Énekelj az Úrnak 114/B 5 perc
2. Találkozások Istennel **Alternatíva a.)** *Szövegek összehasonlítása,* lásd Bevezetés 1/1. utána az óravezető összefoglalása, lásd Bevezetés 1/2. Ezt csöndes gondolkodás követi: Álmom Istenről – és a tapasztalatom: Isten más. Majd befejezésül meghallgatunk egy részletet F. Mendelssohn Illés c. oratóriumából (Behold! God The Lord).	csoportos munka az óravezető irányításával, utána az óravezető összefoglaló gondolatai, zenehallgatás	Az adott szentírási szövegek külön lapon, ceruza F. Mendelssohn Illés c. oratóriuma, CD és lejátszó 90 perc
Alternatíva b.) *Immaginatív elmélkedés,* lásd Bevezetés 1.	elmélkedés óravezető irányításával	Az adott szentírási szövegek külön lapon 90 perc
3. Történelmi háttér, Illés próféta alakja a Bibliában és a hóreb-hegyi találkozás előzménye, lásd Bevez. 2.	Az óravezető előadása	Jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
4. Befejező ima, témája: találkozásom Istennel Ének: Csipkebokor	Kötetlen ima, ének	Kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvanhatodik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2014. jún. 29. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Az üdvösség üzenete – messiási jövendölések Izajás könyvében (I. rész)

A.) Alapgondolat

Az ókori kultúrákban ismeretesek az ún. isten-királyok. Izraelben a királyt nem istenítik, nem tekintenek egy embert istennek, nem tisztelik istenként. Annyiban kapcsolódik össze Isten és a király személye, hogy Izraelben a királyságot Isten kegyelme tartja fönn: „A földkerekségnek Isten az Ura. Ő rendel föléje a kellő időben jó vezetőt" (Sir 10,4). A történelemben a király Jahve felkentje, akit Isten embere olajjal ken fel, ez Isten lelkével való invesztitúrát jelképezi (1 Sám 9,16; 10,1; 16,13). Ezzel a királyt olyan szerepre szentelik fel, amelynek erejében Jahve helyettese lesz Izraelben. Ez a felkenés a királykoronázás fontos szertartása. A király, mint Jahve felkentje, olyan megszentelt személy, akivel szemben minden hívőnek vallásos tiszteletet kell tanúsítania. Attól kezdve, hogy Nátán jövendölése Izrael minden reménykedését Dávid dinasztiájára összpontosította (2 Sám 7,12-16), minden tőle származó király a jelenlegi " Messiás" lesz, akin keresztül Isten teljesíteni akarja népére vonatkozó terveit.

A száműzetés előtti zsoltárok kidomborítják e királyi Messiás helyét Izrael hitéletében. A kapott kenet az isteni előszeretet jele (Zsolt 45,8); a felkenés a királyt Jahve fogadott fiává tette (Zsolt 2,7). Ezért biztosan számít Isten védelmére (Zsolt 18,51). A Dávidnak tett ígéretekre támaszkodva remélik, hogy Isten mindörökre utódokat támaszt dinasztiájának (Zsolt 132,17).

Izrael fiainak királyát, de mindenekelőtt a Messiást egy belső kötelék állandó kapcsolatban tartja Jahvéval. A király Izrael Istenét képviseli (2 Sám 14,17: Isten angyala). Különösen a Messiásról áll, hogy Isten hasonmása (alterego), hiszen senki nem áll olyan közel Istenhez, mint az Örök Atyának és a Béke Fejedelmének (Iz 9,5) királyi alakja. A fölkenéssel és a beiktatáshoz tartozó egyéb szertartásokkal a király „más emberré" lett (1 Sám 10,6), mindenekelőtt magára öltötte Isten szentségét és érinthetetlenségét. Ez főleg a nagy királyra, Dávidra állt, és „Dávid kedvéért" az ő földi utódaira, „mindörökké" (Zsolt 18,51; 45,7 stb.). A Júda házából való királyt arra választotta ki Jahve, hogy az ő „királyságának trónján üljön Izrael fölött" (1Krón 28,5). Végső fokon a földi király csak részesedett Jahve örök királyságából (vö. Iz 33,22); az a körülmény, hogy az uralkodói hatalom a személyes Isten uralmában gyökerezett, arra épült, nagyban növelte a júdeai királyok tekintélyét, másfelől viszont azt jelentette, hogy a király sokkal mélyebb kapcsolatba került Istennel. Az egész Ószövetség emlegeti a szabadító királyt. Izrael fiainak királya érvényt szerez a szegény jogának, őt illeti „az igazság jogara" (Zsolt 45,7; 72,1 kk. 4.12). Az eszményi király maga a Messiás (Zsolt 72,7.16; Jer 23,5; Ez 34,23–24; 37,24).

Izajás prófétával egy új szakasz kezdődött: mintha megszakadt volna a régi folytonosság az uralmon lévő király és a Messiás között. A királyt még mindig Dávid házából valónak mutatja be a szerző, ugyanakkor a különbséget is erősen hangsúlyozza kettejük között. A szír–efraimita támadás veszedelmét látva Izajás arra szólítja föl Ácház királyt, aki az asszíroktól várta a segítséget, hogy kérjen Istentől jelet ígérete teljesítésére. Amikor Ácház vonakodik e felszólításnak eleget tenni, Jahve maga ad jelet az Emmánuelben, aki ebben az összefüggésben nem lehet senki más, csak egy messiási alak (vö. Iz 8,8), akár arról van szó, hogy Izajás Ácház fiát, Hiszkiját üdvözölte, akár arról, hogy a nélkül hirdette előre a Messiást, hogy bármelyik történelmi személlyel összekapcsolta volna. Az a hangsúly, amelyet az Emmánuel születésének hirdetése kap (vö. Ter 16,11; Bír 13,3.5; Lk 1,31), jelzi alakja fontosságát.

B.) Szentírási szöveg: Iz 7,1-17; Mik 5,1-5; Mt 1,18-25

C.) Bevezetés

1. Álom a szabadítóról

Ma is léteznek diktatúrák, de nem kell messzire mennünk, sokunkban még ott élnek a kommunista rendszer emlékei is az elnyomásról. Az emberben élő szabadságvágy kitermeli a szabadító alakját, megszületik benne egy ideális alak, aki elhozza számára a szabadságot. Izajás korában Izrael államformája a királyság volt, tehát a próféta ezekhez a társadalmi keretekhez igazodva a szabadulást egy új király, a messiás-király személyéhez köti. Tőlünk már jobbára idegen ez a társadalmi forma, nem gondolkodunk uralkodókban és királyokban, amikor vezetőt várunk, aki megmutatja a szabadulás útját. Milyen vonásokkal, milyen tulajdonságokkal ruházzuk fel ezt a személyt, mit várunk el tőle, milyen legyen? Hogy nézzen ki az én messiásom?

2. Ember arcú Isten – Isten arcú ember

Isten hatalmas és erős. A pogány isteneket is annak hiszik a híveik. Segítségért, oltalomért fordulhat hozzá az ember. Jahve azt mondja Mózesnek a Hóreben: „Én vagyok az, ′Aki vagyok′”. (Kiv 3,14) Jézus születésével, a megtestesülésben, kereszthalálban és feltámadásban azt mondja: Nem az vagyok, akinek gondoltál.

A pogány vallások is gyakorta beszélnek arról, hogy emberi alakot öltenek az istenek, de ezekben a történetekben a „gyermekalakot rögtön mintegy szétveti az istenalak” (Kerényi Károly), már pici gyermekkorban megnyilatkozik a rendkívüliség, az isteni.

A várt messiás: egy ember isteni tulajdonságokkal.

Ehelyett

A Messiás: egy Isten emberi tulajdonságokkal, Jézusban egy ember arcú Isten lépett a történelembe, túlontúl ember arcú, annyira, hogy fel sem ismerik, csak néhányan. Jézus nagyon egyszerű körülmények közé születik és az evangéliumok nagyon visszafogottan beszélnek olyasmiről, ami rendkívüliségre utal (a foganás, a csillag, a pásztorok és a bölcsek). Ez az egyszerű és hétköznapi kezdet folytatódik a továbbiakban Jézus nyilvános működésének kezdetéig. Sem-

mi sem utal rá, hogy maga Isten lépett a történelembe. Jézus nyilvános működését már csodajelek kísérik, de épp csak annyi, hogy igazolja kilétét, tér és idő korlátai közé szorítva él, mint bármelyik közönséges ember. Akik közel kerülnek hozzá, az apostolok, azok megsejtenek valamit („Uram, miért van az, hogy nekünk akarod magadat kinyilatkoztatni, és nem a világnak?" Jn14,22), de az ő számukra sem egészen nyilvánvaló, hogy kicsoda Jézus, túl sok - mai szóval - prekoncepciójuk van a Messiással kapcsolatban, az Istennel kapcsolatban. Jézus keresztje őket is megbotránkoztatja: „Távol legyen ez tőled, Uram! Ez nem történhet meg veled" (Mt 16,22) „Ezen az éjszakán ti mindnyájan megbotránkoztok bennem" (Mt 26,31) Isten Fia nem halhat meg és pláne nem így. Isten hatalmas és erős, a Fia is hatalmas és erős (ura a természet erőinek, csodákat tesz, stb.), nem válhat kiszolgáltatottá semminek és senkinek.

Mi is egy hatalmas és erős Istenben hiszünk, akihez segítségért, oltalomért fordulhatunk, aki megment a bajtól és a veszedelemtől. Számunkra is sokszor botrány a kereszt, nem akarjuk Isten emberi arcát látni, pedig az ember arcú Isten megmutatja számunkra, hogy valójában milyen ő és hogy nekünk milyennek kellene lennünk.

3. wilhelm brunners: virágvasárnap

egy látomás
1980

látom,
róma püspökét
jános pál pápát
egy szamáron
belovagol
tübingenbe
meglátogatja
hans küngöt
és békét köt vele
és megöleli őt
és azt mondja neki
te a barátom vagy

én látom
leonyid brezsnyevet
a moszkvai embert

egy szamáron
belovagol kabulba
és meglátogatja
afganisztánt
és békét köt
és megöleli
a kicsi
büszke népet
és azt mondja
legyél a barátom

én látom
a zsidó és palesztin
begint és arafatot
együtt lovagolni
a szent városban
jeruzsálemben
és békét kötnek
és átölelik egymást
és azt mondják
barátok vagyunk
én látom
mindnyájunkat
hogy leszállunk
a magas lóról
és megyünk
egy nagy szabadság
vonzásában
és átöleljük egymást
és békét kötünk
és azt mondjuk
nővérei
és fivérei
vagyunk egymásnak

4. Szövegmunka az Iz 7,1-17

A történelmi helyzet

Izajás prófétai fellépése Uzija halálának idejére tehető, Ácház és Hiszkija uralkodásának korára. Ácházzal egy időben Izraelben Pekah és Hósea uralkodott (2Kir 16,1–20; 2 Krón 28,1–27; Iz 7). – Szíria és Izrael szövetségre lépve Júdát is bele akarták vonni egy Asszíria elleni lázadásba, de mivel Ácház Asszíria-ellenes törekvéseikben nem támogatta őket, megtámadták Júdát, Damaszkusz megszállta Ejlatot, a filiszteusok elfoglaltak 6 várost (2Krón 28,18), Izrael megtámadta és legyőzte Ácházt, aki visszahúzódott fővárosába. A szír-efraimita koalíció próbálkozásának az lett az eredménye, hogy Asszíria Kr.e. 733-ban meghódította Izraelt és Kr.e. 732-ben Szíriát, Júda pedig a vazullusa lett, mivel Asszíriához fordult a koalíció ellen segítségért (a Templom aranyán és ezüstjén szerezte meg Tiglatpilezert szövetségesül). A király, hogy hatalmát megőrizze, mindenben kénytelen volt Asszíria kegyeit keresni (16,10). Felkarolta a magaslati kultuszt, illetve a bálványimádást; az égőáldozat bronzoltárát elmozdította helyéről és damaszkuszi mintára új oltárt építtetett, s ezen maga is mutatott be áldozatot (2 Kir 16,10–16); Jeruzsálemben bezáratta Jahve templomát (2 Krón 28,24). Ácház utóda fia, Hiszkija lett (2 Kir 20,11; Iz 38,8). Kr.e. 714-ben újabb politikai krízis követ-

kezett, amikor Egyiptom próbálja meg rávenni Júdát és a filiszteusokat, hogy lázadjanak fel Asszíria ellen. Ekkor Izajás próféta újra tiltakozik. 705-ben Hiszkija Egyiptom segítségében bízva több kis állammal együtt fellázadt, de 701-ben a lázadást leverték, Júdát végigpusztították, Hiszkijának magas hadisarcot kellett fizetnie. Izajás szemében az uralkodók legfőbb bűne az volt, hogy maguk akarták kézbe venni az ország sorsát, megfeledkezve arról, hogy Jahve a történelem ura, ő irányítja még a leghatalmasabb nemzetek sorsát is. Az embernek teljes hittel és bizalommal mindenben rá kell hagyatkoznia Jahvéra; a hittől függ Izrael jövője (vö. 7,9; 30,15). A földi hatalmakban kár bizakodni, azoktól nem várható szabadulás. Izajás ismételten visszatér ahhoz a kis csoporthoz, amely megfelel Jahve elvárásainak; ez a maradék hordozza az ígéreteket, amelyek középpontjában a Dávid házából származó Messiás, az eszményi uralkodó áll. Izrael szabadulása egyértelmű ellenségei vesztével.

Sajnos mind Ácház, mind Hiszkija hitetlennek bizonyult a vész esetén és nem Jahve segítségében bízott, hanem emberi hatalmaknál keresett segítséget. Hitetlensége miatt mind Júda, mind Izrael elnyeri büntetését, mindkét királyságot leigázzák, a népet fogságba hurcolják.

Izajás (héb. Jesaja 'Jahve szabadulás') a legfontosabb a próféta. Apja Ámosz, akit mind a zsidó, mind a keresztény források összetévesztenek Ámosz prófétával. A babiloni Talmud szerint Ámosz Amaszja király fivére lehetett, így tehát a jeruzsálemi arisztokráciához tartozott ő és maga Izajás próféta is (vö.3,1–24; 7,3; 8,1 kk.; 22,15 kk.; 36–39 és 1,8.11–15; 5,1–6; 6,1–7; 7,3; 8,6.18; 28,16). Magáról Izajás prófétáról keveset tudunk. Uzija király halála évében (Kr. e. 740) prófétai küldetést kapott (Iz 6,1). Ekkor már nős volt, mert 3 év múlva fiával a karján jelent meg Ácház király előtt (7,3). Két fia, akiket név szerint is ismerünk (Seár Jasúb 'egy maradék visszatér' és Mahér-Salal-Has-Baz 'rabolj gyorsan, prédálj hamar'; 7,3; 8,3) a prófétával együtt jel és tanítás volt Izrael számára (8,18). Ifjúkorában béke és jólét volt: Edomot legyőzték (2Kir 14,7), és Ejlaton át (vö. 14,22) Jeruzsálembe áramlott Kelet gazdagsága (Iz 2,7.16), de Izajás meghívása idején fordulatot jövendölt (6,11). Mint más próféták, Izajás is látomásban kapta küldetését (6,1–7): önként

ajánlotta fel magát Istennek (6,8). Föllépése közvetlenül az Ámosz és Ozeás utáni időre esik. Az Asszíria romlását illető jövendölésben és Isten népe iránti szeretetének szemlélésében teljes összhangban van Ozeással, de találunk érintkező pontokat Mikeással is, aki a kortársa volt (vö. 2,2 kk.; 7,14; 11,1 és Mik 4,1 kk.; 5,2; 5,1). Mindketten szót emelnek a társadalmi igazságosságért, amelyet a városi élet föllendülésével a gazdagok és hatalmasok közül némelyek háttérbe szorítottak. Izajás abban minden más kortársát fölülmúlta, hogy a régit és az újat egyaránt hitelt érdemlően tudta tanítani. Meggyőzően hirdette, hogy Isten ítéletének ideje elérkezik, hogy a népnek és Dávid házának egy maradéka fönnmarad, s hogy csak a bizalommal párosult hit révén lehet megmenekülni.

Izajással egy új szakasz kezdődött: mintha megszakadt volna a régi folytonosság az uralmon lévő király és a Messiás között. A királyt még mindig Dávid házából valónak mutatja be a szerző, ugyanakkor a különbséget is erősen hangsúlyozza kettejük között. A szír–efraimita támadás veszedelmét látva Izajás arra szólítja föl Ácház királyt, aki az asszíroktól várta a segítséget, hogy kérjen Istentől jelet ígérete teljesítésére. Amikor Ácház vonakodik e felszólításnak eleget tenni, Jahve maga ad jelet az Emmánuelben, aki ebben az összefüggésben nem lehet senki más, csak egy messiási alak (vö. Iz 8,8), akár arról van szó, hogy Izajás Ácház fiát, Hiszkiját üdvözölte, akár arról, hogy anélkül hirdette előre a Messiást, hogy bármelyik történelmi személlyel összekapcsolta volna. Az a hangsúly, amelyet az Emmánuel születésének hirdetése kap (vö. Ter 16,11; Bír 13,3.5; Lk 1,31), jelzi alakja fontosságát.

5. *Emmánuel*: Immánuel (héb. 'velünk az Isten'): személynév. Iz 7,14: „Igen, a szűz fogan, fiút szül és Emmanuelnek nevezi el"

Izajás próféta Ácház király számára, Isten hűtlen helytartója számára meghirdet egy ellenkirályt, egy hűségeset, annak, aki a fölkenés megbízatását nem teljesíti meghirdeti azt, aki majd teljesíteni fogja. Ez az Immanu Él, a „Velünk az Isten" nevet viselő új király nem más, mint a *maradék királya*, a maradéké, amelyből a népnek meg kell újulnia. Ő lesz az, mint elhivatott, aki megvalósítja a beteljesülést, olyan királyként, aki már gyermekként „meg tudja vetni a

rosszat és a jót választani" (Iz 7,15-16). „*Aludttejet és mézet* eszik majd" (Iz 7,15), a földművelést megelőző, nomád pásztorkodás korszakát, az „ártatlanság korát" idéző eledelt. De a tej és méz mint a kánaáni bőségre utaló motívum (Kiv 3,8.17; 13,5; 33,3; MTörv 6,3; 11,9; 26,9 stb.) ismételten előfordul a Bibliában:

„És ismerem szenvedését. Leszálltam tehát, hogy megszabadítsam az egyiptomiak kezéből, és kivezessem arról a földről egy jó és tágas földre, egy tejjel és mézzel folyó földre" (Kiv 3,8).

„Halld tehát Izrael, s vigyázz, tedd meg, amit az Úr megparancsolt neked, hogy jó dolgod legyen és felette megsokasodj azon a tejjel s mézzel folyó földön, amint az Úr, atyáid Istene megígérte neked" (MTörv 6,3).

Az Emmanuelre vonatkozó jövendölésben összefonódik a jelen és az idők vége, a dávidi és a messiási ország. A hagyományos katolikus értelmezés Emmanuelt közvetlenül a Megváltóra vonatkoztatja, az *almah 'lány'* szót pedig Máriára.

Az almah szó 'házasságra érett, férjhez menendő lány'-t jelent, nem 'szűz' jelentésű (Ter 24,43; Kiv 2,8; Zsolt 46,1; 68,26; Péld 30,19; Én 1,3; 6,8; 1 Krón 15,20) a szó fiziológiai értelmében, legföljebb úgy is alkalmazható; a régi K-i nyelvekben fiziológiai értelemben véve nem is volt külön szó a szűzre.

Szíriát és Efraimot két *füstölgő, üszkös fadarab*nak nevezi (4.v.), ami arra utal, hogy semmik, bármikor eltaposhatók (6.v.), de akinek Jahve a védelmezője, annak nem kell félnie (4.v.).

6. F. Händel: Messiás

Nyitány. Széles, méltóságteljes hangok szólalnak meg *Graveban*, mintha egy óriási világóra előtt állnánk és egyenletesen és feltartóztathatatlanul közeledne valami rendkívüli pillanat, aztán felgyorsul a tempó, megsűrűsödik a szólamok rajza és az örömhír szikrája pattan lélekről lélekre egy *fugában*: Ő közeleg.

Majd a *tenor recitatívója* Izajás jóslatát idézi:

„Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!

– mondja a ti Istenetek.

Szóljatok Jeruzsálem szívéhez,
és kiáltsátok neki,
hogy letelt szolgálata,
letörlesztette bűnét,
hiszen kétszeresen meglakolt az Úr kezétől
minden vétkéért!
Egy hang kiált:
»Készítsétek a pusztában az Úr útját,
egyengessetek ösvényt a sivatagban Istenünknek!"
(Iz 40,1-3)

Tenor ária szárnyal fel vidáman:
„Minden völgy emelkedjék fel,
minden hegy és halom süllyedjen alá;
a göröngyös legyen egyenessé,
és a hegyláncok síksággá!
Akkor kinyilvánul az Úr dicsősége,
és látni fogja minden ember egyaránt.
Bizony, az Úr szája szólt." (Iz 40,4-5)

Majd a kórus énekel az eljövendő isteni fényről. Az adventi hangulatot teljesíti ki a basszus recitatívo és ária és a szólókkal vegyes kórus.

A *basszus recitatívója* Malakiás prófétát idézi:

„Íme, én elküldöm angyalomat, hogy elkészítse az utat színem előtt, és csakhamar eljön templomába az Úr, akit ti kerestek, s a szövetség angyala, akit ti óhajtotok. Íme, már jön is – mondja a Seregek Ura" (Mal 3,1).

A recitativo drámai áriához vezet, drámai erejű látomásos hangfestő szólók és vegyes kórus váltakozása:

„De ki tudja elviselni az ő eljövetelének napját, s ki állhat meg az ő láttára? Mert ő olyan, mint az olvasztó tűz, és mint a posztóványolók lúgja. Leül, mint az ezüstolvasztó és tisztító mester, és salaktalanná teszi Lévi fiait; és megtisztítja őket, mint az aranyat és mint az ezüstöt" (Mal 3,2-3).

Az Emmanuelt rövid *alt recitatívóban* jelenti meg a világnak Izajás próféta új interpretációjában. Egyszerű, visszatérések nélküli, szinte puritán kijelentésben hangzik el, dallamdíszítések nélkül. Ez a dallami egyszerűség sokat mondó a születendő Messiás alakjával kapcsolatban, hűen tükrözi, hogy milyen is lesz ő:

„Íme, a szűz méhében fogan és fiút szül, s a nevét Emmánuelnek fogják hívni« [Iz 7,14]. Ez azt jelenti: Velünk az Isten" (Mt 1,23).

Az *alt ária* valóságos versenyművet szólaltat meg, a szépséges muzsika Izajás szavaival szól:

„Magas hegyre menj föl,
te, aki jó hírt viszel Sionnak!
Emeld fel erősen hangodat,
aki jó hírt viszel Jeruzsálemnek!
Emeld fel, ne félj!
Mondd Júda városainak: »Íme, a ti Istenetek!" (Iz 40,10)

A *basszusáriákban* a fény és árnyék ellentétének nagyszerű kiaknázását látjuk:

'Kelj fel, tündökölj, mert eljött világosságod,
és az Úr dicsősége felragyogott fölötted!" (Iz 60,1)

„Mert íme, sötétség borítja a földet,
és homály a népeket,
de fölötted felragyog az Úr,
és dicsősége megjelenik fölötted.
Nemzetek jönnek majd világosságodhoz,
és királyok felragyogó fényedhez". (Iz 60,2-3)

„A nép, amely sötétségben jár,
nagy világosságot lát;
akik a halál árnyékának országában laknak,
azokra világosság ragyog" (Iz 9,1).

A *kar* a bizonyosság hangjaival énekli ünnepi énekét:

„Mert gyermek születik nekünk,
fiú adatik nekünk;

az uralom az ő vállán lesz,
és így fogják hívni nevét:
Csodálatos Tanácsadó, Erős Isten,
Örökkévalóság Atyja, Béke Fejedelme” (Iz 9,5).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Emmánuel	ének kottából	Énekelj az Úrnak 111.o., 10 perc
2. Álom a szabadítóról, a messiási emberről Mandorlában ábrázolt Krisztus-képeket helyezünk az asztalra (a Bibliatársulat honlapján hozzáférhetők vagy Interneten kereshetünk), majd ezután az óravezető rövid bevezető gondolatai következnek a témához, lásd Bevezetés 1. Esetleg a gondolatok összehangolásához felkínálható két szöveg, lásd Bevezetés 2. 3. A résztvevők „álmodnak” arról, hogy néz ki számukra a messiási ember ideális ábrázolása. A művészetben nagyon gyakran egy mandorlával fejezik ki (egy mandula formájú fénykoszorú, vagy geometriai forma közepére helyezve őt). A művészi ábrázolások után egyéni gondolkodás arról, hogy: – Milyen kép él bennem a Messiásról? – Milyen tulajdonságokkal, milyen vonásokkal ruházom fel az ideális messiási embert? Végül közös gondolatcsere. A vezető rögzíti a megnevezett fogalmakat egy kör alakú mandorla közepébe.	csoportos munka az óravezető irányításával,	Mandorlában ábrázolt Krisztus-képek, színes papírok, színes tollak, olló, a Bev. 2. 3. szövegei 25 perc

Mandorlák színes képei honlapunkon:
www.biblia-tarsulat.hu/kepek/mandorla.htm.

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
3. Szövegmunka Iz 7,1-17 a.) A szöveg elolvasása előtt az óravezető rövid tájékoztatást ad a történelmi helyzetről, lásd Bevezetés 4. b.) A szöveg közös elolvasása után párban dolgozva utána kérdeznek a történet előzményének és háttérjelentésének. Kikeresik és felírják a szövegben szereplő szimbólumokat és utána kérdeznek a jelentésüknek (nevek, képek…) Ezután megvizsgálják a szöveget abból a szempontból, hogy találnak-e a prófétai szavak között olyat, amely a Messiásra vonatkozik a Messiás három tipikus ismertető jele alapján, ő – egy királyi alak – szabadulást hoz – vele elkezdődik a végidő. Ezután közös gondolatcsere következik, amelyet, ha szükséges az óravezető kiegészít a megfelelő teológiai felvilágosítással, mint pl. a „szűz” a 7,14-ben., lásd Bevezetés 5. A szövegmunka eredményét a résztvevők összehasonlítják a következő szentírási helyek jelentésével: Mik 5,1-5 és Mt 1,18-2,6		Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 45 perc
4. Zenés meditáció: F. Händel: Messiás (részlet), lásd Bevezetés 6. A zenemű, a zenei élmény segítségével elmélyíthetjük a Messiással kapcsolatos gondolatainkat, felismeréseinket, érzelmeinket. (Meditációs módszer, Közös utunk a Bibliához, módszerek könyve 38-39. o.)	Az óravezető előadása	CD: F. Händel: Messiás (részlet) Jegyzetfüzet, ceruza 40 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvanhetedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2014. szept. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Az üdvösség üzenete – messiási jövendölések Izajás könyvében (II. rész)

A.) Alapgondolat

Három korszakra oszthatjuk az emberiség történetét.

Az első az Aranykor, a teremtés korszaka. A Biblia azt mondja, hogy amikor Isten megteremtette a világot, látta, hogy jó. A teremtés minden fázisára, összesen hétszer mondja ki, hogy amit Isten alkotott, az jó (Ter 1,1-31). Tehát minden rendeltetésszerűen, egymással harmóniában működött.

A második korszak, a bűnbeesés utáni korszak, amikor az ember elfordult Istentől és ennek következtében minden elromlott. A bűn következtében belépett a világba a szenvedés, a betegség és a halál. Az ember lázadása miatt a harmónia helyett a hiány jellemzi a világot. Ha szétnézünk a világban, azt látjuk, hogy az emberiség egyre nagyobb hányada éhezik, békétlenség, félelem és kirekesztés uralkodik mindenfelé, az emberiség nagy kérdései minden igyekezet ellenére megoldatlanok. Nem élünk megváltott világban.

A harmadik korszak a messiási kor, amelyet a próféták szemléletes képekben tárnak elénk és egy új világ ígéretét hozzák. Egy új világról beszélnek. Nem az emberek teremtik ezt az új világot, hanem Isten: „Mert íme, én új eget és új földet teremtek” (Iz 64,17). Arról adnak hírt, hogy ebben az új világban, a messiási korban nem

lesz több szenvedés, minden és mindenki békében él majd egymással:

„Akkor majd a farkas a báránnyal lakik,
és a párduc a gödölyével heverészik;
borjú és oroszlánkölyök együtt híznak,
és kisgyermek terelgeti őket.
Tehén és medve együtt legelnek,
együtt heverésznek kölykeik,
és az oroszlán szalmát eszik, mint a tehén.
A csecsemő a vipera fészkénél játszik,
s az áspiskígyó üregébe dugja kezét
az anyatejtől elválasztott gyermek.
Nem ártanak és nem pusztítanak
sehol szent hegyemen,
mert tele lesz a föld az Úr ismeretével,
mint ahogy a vizek betöltik a tengert". (Iz 11,6-9)

A Fiú megtestesülésével, Jézussal kezdetét vette ez a messiási kor. A János evangéliumban Jézus arra tanít, hogy nem csak a végső napon (Jn 5,24-25), már most kezdi osztogatni az életet, már most megkönyörül a halottakon, és mindenki él, aki Benne hisz, a Benne való hit legyőzi a halált és örök életet ad (11,25 kk.), ő a feltámadás és az élet (Jn 11,25).

B.) Szentírási szöveg: Iz 9,-6; 11, 1-9

C.) Bevezetés

Izajás könyve

A könyv tartalmilag két részre osztható: az első rész 1–35. fej. és a második rész a 40–66. fejezet. A két részt Hiszkija története, 36–39. fejezete választja el egymástól. Az 1. rész egy sor jövendölésből áll; ezek egymástól nagymértékben eltérő csoportokat alkotnak. Az 1. fejezet előszó jellegű. A 2–5. fejezet Sionra vonatkozó, fenyegető jövendöléseket tartalmaz; ezeket megszakítja egy ének, amely Sion eljövendő dicsőségét hirdeti (2,2–5) és az Úr szőlőjéről szóló ének (5,1–7). Az életrajzi részt (6,1–9,7), amely részben egyes szám 1.

személyben (6,1–13; 8,1–4) van írva, részben pedig egyes szám 3. személyben (7,1–16; vö. 20,1–6), a küldetésre vonatkozó látomás nyitja meg, a magvát pedig az Emmánuelt illető jövendölések alkotják. Ehhez az északi országrész és az Asszíria elleni jövendölések csatlakoznak (9,7–10,34). Ezután a Dávid házából származó Messiásra vonatkozó ígéret következik (11), amelyhez 2 hálaének csatlakozik (12). Ezt követik a fenyegető jövendölések Babilon (13,1–14,23), a szomszédos és a távolabb élő népek (14,28–17,14), végül Jeruzsálem, Tírusz és Szidon ellen (22–23). A következő 4 fejezet a teljes pusztulás képe (24–27), ezért Izajás apokalipszisének is nevezik. Az 1. részt egy sor jajkiáltás zárja, Júda és Jeruzsálem miatt (28–31), valamint a végső üdvösség leírása (32–35).

2. Az isteni Gyermek születésének ígérete Iz 9,1-6

1 A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát; akik a halál árnyékának országában laknak, azokra világosság ragyog.	Ter 1,2k; Zsolt 46,6; Iz 17,14; Zsolt 107,10-14;
2 Megsokasítod az ujjongást,	Jób 3,20k; Zsolt 49,20
megnöveled az örömet;	
örvendenek színed előtt,	
ahogy örvendenek aratáskor,	
és amint ujjonganak, akik a zsákmányt osztják.	
3 Mert összetöröd terhes igáját	Bír 7 (2 és 22)
a vállára nehezedő botot,	
és sanyargatójának pálcáját,	
mint Mádián napján.	
4 Mert minden dübörögve menetelő katonacipő	
és vérben megforgatott ruha	
elégetésre kerül, tűz martaléka lesz.	
5 Mert gyermek születik nekünk,	2 Sám 7,14;
fiú adatik nekünk;	Zsolt 2,7
az uralom az ő vállán lesz,	
és így fogják hívni nevét:	Iz 10,21; Zsolt 45,7;
Csodálatos Tanácsadó, Erős Isten,	8,6; Iz 22,21; Zsolt
Örökkévalóság Atyja, Béke Fejedelme.	21,5; Zsolt 72,5.17; 2Sám 7,9

6 Uralma növekedésének
és a békének nem lesz vége
Dávid trónján és királysága fölött,
hogy megszilárdítsa és megerősítse azt
joggal és igazsággal,
mostantól fogva mindörökké.
A Seregek Urának féltő szeretete műveli ezt.

Zsolt 89,15

3. Szövegmunka az Iz 9,1-6

A szöveg félbeszakítja Izajás fenyegető szavait, beékelődik a szír-efraimita háborúval kapcsolatosan meghirdetett fenyegető ítéletbe. Az Iz 8,23 egy későbbi szerkesztői összekapcsolása a két témának, amelyben egyben megelőlegezi a 9,1-6 szakasz eszkatológikus kijelentéseit. Az üdvösség abszolút meghirdetése a szöveg fogság utáni keletkezésidejét mutatja, melyet a fogság előtti hagyományanyaggal fűztek össze, hogy a messiási remény tanúja legyen a sötét időkben. A korábbi idők ráadásaként lehet felfogni, melyet a szerkesztő a saját idejére aktualizált. A szöveg bátorítani akar: A jelen sötétsége véget fog érni.

Az 1. kérdéshez:

A sötétség – fény motívumhoz

Ahogy Isten a Ter 1-ben a sötétségből fényt teremtett, úgy fog Izrael adott történelmi helyzetében is fényt teremteni a sötétségből. A kép a Sion-teológiával van összefüggésben. Miután az eredeti topográfiai értelem háttérbe szorult, a Sion név a fogság idején és a fogság utáni időben elsősorban Jeruzsálemet jelenti, mégpedig a végső időknek, az üdvösség idejének városaként, amelyről Jahve nem feledkezik meg annak megaláztatásában (Iz 49,14 kk.). Sionban Jahve vagy neve újra lakni fog (18,7; Jo 4,17; Zak 2,14; 8,3); onnan uralkodik majd, és a népek oda fognak zarándokolnak (Iz 2,3 kk.; Mik 4,1 kk; Zsolt 46,6) – de mindez a politikai fogság alóli felszabadulásra is vonatkozik (Zsolt 107,10-14). A fény motívumot gyakran az „élet” megfelelőjeként is használja (vö. Jób 3,20k; Zsolt 49,20). Tehát a szöveget mind a politikai, mind az egzisztenciális szempontot tartalmazó változásként lehet értelmezni a jelen szükséghez képest.

Az örömöt két képben írja le: az aratás (vetés, megújulás) és a zsákmány szétosztása (háború). A földművelés és a háborúzás nehézségei után következik megszabadulás a testi szükség és a külső elnyomás alól, biztosítva lesz a jövő, lehetővé válik az élet.

Három következő dolog ad alapot az örömre és az eljövendő szabadításra. A „Mádián napjaira" és a győzelemre való emlékezés, melyet egy nagyhatalmú ellenfél ellen vívott ki Izrael Jahve segítségével (vö. Bír 7).

A „katonacipő" és a „véres ruha" az embert fenyegető háború szimbólumai.

Az 5. versben a születés meghirdetése, a trónra ültetés, hasonlóan az egyiptomi királyrítusokhoz történik, ahol is a fáraó születéseként trónra kerülés napját ünneplik, amikor hivatalosan öt uralkodói nevet kap (a Középső Birodalom korától, Kr. e. 2050). Itt a Messiás uralmát és trónra kerülését hirdeti meg. A „fiú"-t, mint legitimációt mondja ki a 2 Sám 7,14 és a Zsolt 2,7 értelmében. Ezért ez nem a Messiás fizikai (és dinasztikus) származásáról szól (R. Kilian, Izajás1-12, 73. o.)

„Csodálatos Tanácsadó", ezt úgy kell érteni, hogy egy ember, aki szem előtt tartja és megvalósítja Isten terveit. „Erős Isten" valaki, ez azt akarja kifejezni, hogy a király Isten közelében van. A király, mint Isten helyettese vezeti népét, kevéssel Isten alatt (vö. Zsolt 21,5) van. A trónra lépés és az uralom megmaradásának meghirdetése megtalálható a dávidi ígéretekben a 2 Sám 7,9-ben. A 6. vers megnevezi a Messiás feladatát: szilárdítsa meg és erősítse meg a jogot és az igazságot. Ez az igazságfogalom ugyancsak az egyiptomi uralkodót juttatja eszünkbe. A királyi trón Maat istennő világrendje szerint van felállítva, a teremtés rendjén és a szociális renden nyugszik (vö. Kilian Iz 1-12, 75. o.). Mint az egyiptomi vezír, akit Maat istennő emlőin táplál az igazsággal, úgy az Iz 9 szerint a Messiás mint Jahve vezírje, az isteni rendet hivatott megvalósítani.

A 2. kérdéshez:

Tagolás

1. Az eszkatológikus szent idő előtör a jelen fenyegetettségben 1. v.).
2. A sötétséget feloldja az öröm (ezt 2. versben háromszor megismétli).
3. Az öröm háromféle okát sorolja fel (3-5. vers):
   - mert az elnyomás igáját összetöri
   - gátat vet a háborúnak
   - a születés meghirdetése
   - az uralom adományozása (az ő vállára)
   - királyi címek (nevek)
4. Az ideális királyi uralom jellemzése (6. v.)

A 3. kérdéshez:

Az Ószövetség az eljövendő szabadítót reméli tekintettel a sötét jelenre, az Újszövetségben és a kereszténységben már annak a képét is ismerik, aki eljött. Ugyanakkor várják uralma és békéje végidőkbeni beteljesedését. Ellentétben a mű fénnyel teli beteljesedésének várakozásával Jézus mindazonáltal túlnyomórészt rejtettségben élt és minden dicsőséget visszautasított. Az „igaz voltot" úgy éli meg, ahogy Máté ábrázolja, mint felül múló igaz volt (Mt 5,20.48), amely mértékét Istentől veszi és nem akad meg az ellenségnél.

***1. Egy vessző kél Jessze törzsökéből és hajtás sarjad gyökereiből* (Iz 11,1-10)**

A szöveg egy jövőbeni eszményi uralkodó bejelentését és ígéretét tartalmazza, aki Dávid házából való lesz. Ennek az uralkodónak az eljövetele a dávidi dinasztia sötét helyzetében fog bekövetkezni, nem emberi erőfeszítésből, hanem Isten Lelkének ajándékaként. Az isteni és messiási mű célja, hogy „Nem ártanak és nem pusztítanak sehol szent hegyemen, mert tele lesz a föld az Úr ismeretével, mint ahogy a vizek betöltik a tengert" (11,9): az emberek közötti béke Isten műve és akarata.

Rajta nyugszik az Úr lelke (11,2) – A kicsiből teremt Isten nagyot: Jessze fatönkjéből egy ág nő; az emberileg reménytelennek lát-

szó helyzetben reményt és jövőt ad, egy váratlan lehetőséget az újrakezdésre. Ezt a jövőt Isten Lelkének ajándékaként kapja a dávidi utód. Leszáll rá az Úr Lelke, mint egykor az ősök idején (vö. Szám 11,25k). Mint őseinek, a bíráknak, az a feladata, hogy Isten Lelkének segítségével igazságot szolgáltasson (Kiv 18,25). A 3-5. v. a messiási feladatokat részletezi. Isten Lelke ajándékokkal ruházza fel, hogy messiási feladatát betöltse. A „bölcsesség és az értelem lelkével": A bölcsesség megszokott útja a tapasztalaton vagy az oktatáson keresztül működik, de legfőképpen az odavezető engedelmes odafigyeléssel. Itt a bölcsesség nem emberi erőfeszítés eredménye, hanem Isten ajándéka, mely alkalmassá teszi feladata betöltésére. Az Istentől ajándékozott bölcsesség magához Istenhez hasonlít, és kapcsolatban van az ő teremtő művével (Jer 10,12; Zsolt 104,24). Az isteni teremtés és bölcsesség az ő hatalmának és gondoskodásának a kifejeződései (Zsolt 104,24). Tehát a bölcsesség hatalomban és gondoskodásban nyilvánul meg.

Az értelem ajándéka itt nem csak mint intellektuális lehetőség értelmezendő, amely ahhoz szükséges hogy átlássunk egy helyzetet, megtaláljuk a valódi kulcsot a szükséges megoldáshoz. Ezt az ajándékot is sokkal inkább az isteni mérce szerint kell értelmeznünk: Jahve látja a gonoszságot (Zsolt 94,7), ismeri az emberek gondolatait (Zsolt 139,2), figyel a panaszaikra (Zsolt 5,2) és ismeri tetteiket (Zsolt 33,15.). Ez az értelem rokonságban áll az ő gondoskodásával (MTörv 32,10).

A „tanács és az erősség" ajándéka is Isten terveire alapozódik. Isten tervei szerint cselekedni – Izajásnál – mindenek előtt a törvény szerinti cselekedetet jelenti; azon keresztül érvényesül az ő szentsége és dicsősége.

A fölény és az erő gyakran háborús fölényt és emberi erőt jelentenek, de mint isteni ajándék, Jahve erejére irányulnak. Jahve nagy erejű, de nem csak mint háborús hős, hanem ereje nagy irgalmában és tetteiben is megmutatkozik (Zsolt 103,11; Zsolt 117,2; Zsolt 71,16; Zsolt 145,4).

A „tudásnak és az Úr félelmének" ajándéka – mint összefoglalás – érthetővé teszi , feltárja az Úr tetteit és azok értelmét. Az Úr isme-

rete és félelme azt fogalmazza meg, hogy a messiás király egységben van Jahvéval és tetteivel. A lelki ajándékok felsorolása annak hozadékát tükrözi, azokat a tehetségeket, amelyeket a messiás király a Lélekkel az istenismeret és istenfélelem által elér: az istenismeret Isten megtapasztalása, amely az üdvtörténet ismerete és az Istennel való érintkezés mindenkori helyzetéből jön létre – egy tapasztalat, amelynek következményeként a 11,4-ben leírtak megvalósulnak. Az istenfélelem az ember Istennel való kapcsolatából áll, amely elismerése, hogy Isten az Úr. Ez a valódi uralkodás alapja.

Az igazságos bíró (11,3-5) Az isteni ajándékok teszik a messiáskirályt alkalmassá, hogy igazságosan bíráskodjon. Bíráskodni azt jelenti, hogy a megsérült társadalmi rendet egy valódi közösségre visszaállítani. Akit bűntelennek ítél a bíró, az megszabadul. A messiás király megszabadítja a kicsiket és a szegényeket, az embereket, akik megtörtek, az elnyomottakat, akik nem kapnak igazságot Izraelben, az idegeneket, az özvegyeket és az árvákat, az éhezőket, a hajléktalanokat és mezíteleneket, az elnyomottakat és akiknek nincs segítségük. Itt is követi a messiás király az isteni előképet: Isten irgalmas a szegényekhez (Iz 49,13), igazságra segíti őket (Jób 36,6); a kicsik segítséget és menedéket találnak nála (Iz 25,4; Zsolt 113,7). Ez a valódi király feladatai közé tartozik (Zsolt 72,2.4.13).

Az állatok közti békesség – A Lélek ajándékának és igazságos uralmának következményeként visszatér az emberek és az állatok közti béke. A jelentés szöveghozadéka itt is egy megállapítás: „Nem ártanak és nem pusztítanak sehol szent hegyemen” (11,9). A jelentés kulcsa a paradicsomi kép az állatok közti békéről. Izajás pillantása (ill. más szerzőé) nem magára az állatok egymásközti életére vonatkozik, mint inkább a szenvedés és veszély eltávolításaként állítja be. Az egész kép szimbolikusnak tekinthető, amely valójában Izrael és Júda törzseiről szól (vö. Ter 49,14.17.21.27; MTörv 33,20.22; 33,17). A kép, amely hosszan ecseteli az állatok közti békét, a törzsek, Észak és Dél újra egyesítéséről szól Jahve szent hegyén. Az egyesítés csak Jahve által és az ő közelében valósul meg; amit az emberek szétválasztottak, az ő szent hegyén, általa újra egyesül.

Jessze sarja a népek zászlajaként áll (11,10) – A 10. vers tágítja a képet és kilép a Júda és Izrael vonatkozásból. Eddig a messiás király Júda és Izrael kapcsolatában betöltött szerepére vonatkozott, most, ebben a tágabb horizontban a népek közötti szerepe bontakozik ki. A „Vessző kél majd Jessze törzsökéből, és hajtás sarjad gyökereiből" (11,1) vajon csak a messiás királyt jelenti? A gyökérre való utalás egy rokon irányba tereli a képet: úgy tűnik az ábrázolás a maradék letelepítéséről szól (2 Kir 19,30 = Iz 37,31; Mal 3,19), amely nem a dávidi dinasztiára, hanem Izraelre ill. annak maradékára vonatkozik. Aztán a kép egy minden népet egyesítő messiás király ábrázolásában teljesedik ki (vö. „Emberfia" Dán 7,13k. 27).

2. Az új világ

Eredetileg az ember egy olyan teremtés része volt, ahol minden jó volt, de ez elveszett az ember lázadása miatt. Jelen világunkat a hiány jellemzi. Az emberiség egyre nagyobb hányada éhezik. Békétlenek egymással, félelemben és kirekesztettségben, mindenféle fenyegetettségben élnek (alkohol, drog), szeretetlenség veszi őket körül, betegségek és halál pusztítja őket. Az emberiség nagy kérdései mind a mai napig megoldatlanok, úgy tűnik egy nem megváltott világban élünk. Az izajási szöveg egy új világ ígéretét hozza meg számunkra, egy olyan világot, amelyet nem az emberek hoznak létre, hanem Isten és az ő szava által valósul meg.

A próféták nem szent látnokok, hanem prédikátorok, lelkészek, akik figyelmeztetői és vigasztalói kortársaiknak. Izajás a jövőről beszél, de a jelenhez szól. Nem a jelentől elfordulva álmodozik egy másik, egy jobb világról. Fontos, hogy mi is elsajátítsuk ezt a bibliai gondolkodásmódot és a bennünket körülvevő világot és az embereket a bibliai kinyilatkoztatás fényében értelmezzük.

Erről az izajási szövegről nem lehet vitázni. Csak elolvashatjuk és tudomásul vehetjük…, és örvendezhetünk afölött, hogy Isten az ember lázadása miatt nem mondott le művéről, hanem maga teremti meg az újat.

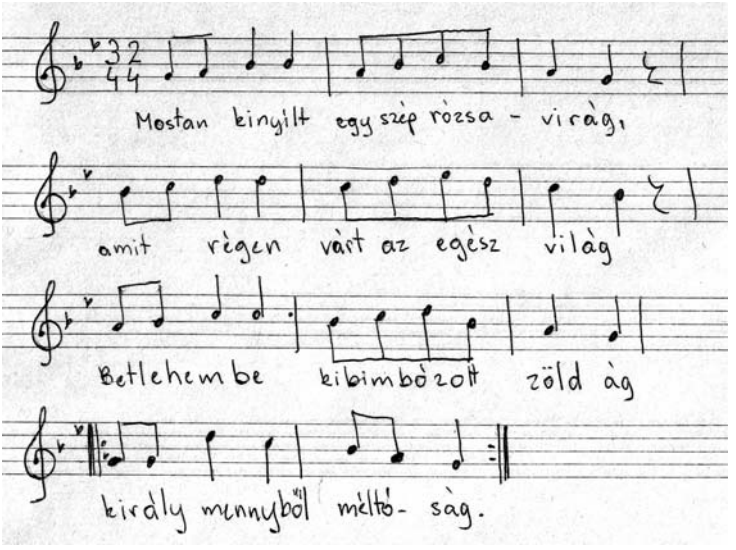
6. Ének: Mostan kinyílt egy szép rózsavirág
MNT Jeles napok 387, *ld. alább, 34.o.*

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Mostan kinyílt egy szép rózsavirág	ének kottából	L. alább,. 34.o., 5 perc
2. Szövegmunka Iz 9,1-6 **Az isteni Gyermek születésének ígérete** Egy résztvevő hangosan felolvassa a szöveget, utána a megadott kérdések és szerzők segítségével, a szövegekben említett motívumok alapján próbálják az Iz 9,1-6 szöveg által ábrázolt képet jobban megérteni.	Páros munka, utána összegzés az óravezető irányításával és összefoglaló gondolataival,	Szentírási szöveg: Iz 9,1-6, Munkalap, ld. Bevezetés 1. ceruza
A szövegértést segítő kérdések: a. Keresse ki a megadott szerzőket és keressen azonos motívumokat az Iz 9,1-6-ig szöveggel, amelyek segítségével jobban megérti a szövegben ábrázolt képet. b. Tagolja a szöveget c. Hasonlítsa össze az ószövetségi szituációt amelyről a szövegek beszélnek (a Messiás még nem jött el) és a mi keresztény helyzetünket, akik a szövegeket Jézusra értelmezzük (aki a már eljött és az ígéretek beteljesedése.) d. Mely kép vagy összefüggés ragadta meg leginkább? Mit mondott önnek? A szövegmunkához lásd Bevezetés 3.		45 perc
3. Egy vessző kél Jessze törzsökéből és hajtás sarjad gyökereiből Iz 11,1-10 Szövegmunka, lásd Bevezetés 4.	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg: Iz 11,1-10, Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza , 20 p.

4. Az új világ Az óravezető bevezető gondolatai, lásd Bevezetés 5., utána beszélgetés a megadott kérdések alapján:		Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza
– a. Mire támaszkodik a világról és az emberekről alkotott véleményem? (tudományos elemzésekre és szakvéleményekre, a közvéleményre, újságokra és más médiára …)	egyéni gondolkodás, utána csoportos megbeszélés	10 perc
– b. Vannak emberek, akiknek nincs szükségük a Bibliára. Én nem tartozom közéjük. Nekem szükségem van rá, hogy megértsem, honnan jövök. Nekem szükségem van rá, hogy tudjam, mit mond nekem és rólam. Nekem szükségem van rá, hogy ezt a világot szilárdan a talpára állítsam. Nekem szükségem van rá, hogy tudjam, hová vezet az út, amelyen járnom kell. Ezért olvasom a Bibliát. Ezeket a gondolatokat szentírási idézetek elhangzásával alkalmazzák személyes megnyilatkozásokban	Csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	5 perc
– c. A következő témák kibontása az adott szentírási idézetekkel: Teremtés téma: Ter 1,28.31 és 2,8 Róm 1,22k Iz 11,6-9 és Jel 21,1 Betegség téma: Ter 3,16 Mt 11,5 Jel 21,4 és Iz 35,10 Róm 8,23 Halál téma: Ter 2,17 és 3,22 Jn 11,33.38 Róm 6,23; Jel 20,14 Új teremtés: Iz 64,17-25; Iz 25,8; Iz 35,5-7; Jn 5,24-25 Jn 11,25 Az óravezető összefoglaló gondolatai, lásd Alapgondolat	Kiscsoportos munka, utána csoportos megbeszélés és összegzés	25 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
5. Befejező ima, ének Nem emberi erőfeszítés eredménye, Isten ajándéka az új teremtés, amely Jézusban elkezdődött. A Lélek működése által bennem is elkezdődhet ez az új teremtés, ha hagyom, hogy szava által működjék bennem, megújítsa az életemet. Nyissam ki a szívem számára!	Kötetlen ima, ének	Kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvannyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2014. dec. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Ózeás próféta: Jahve kapcsolata népével

A.) Alapgondolat

A különböző istenképek, az Istennel való kapcsolatok ábrázolása a hasonlatokban: A bibliai hasonlatok, körülírások és szóképek Jahvét soha nem önmagában ábrázolják, egy filozófiai vagy teológiai megközelítésben, hanem mindig egy valakihez vagy valamihez fűződő kapcsolatban, viszonyulásban. Ezek a képek különbözőek, mint ahogy a tapasztalatok is, amelyeket Izrael népe történelme folyamán szerzett: Izrael története egy kapcsolat története Jahve és népe között.

Az egyes ember Istennel való kapcsolata is változik, amennyiben ez nem egy kiüresedett, megmerevedett, formálissá vált kapcsolat, hanem élő, eleven, mert az új élethelyzetek és változások mindig új kérdést jelentenek az ember számára, amelyekre az új, megváltozott helyzethez alkalmazkodva új válaszokat kell keresni. Az új helyzet megváltoztatja, talán elmélyíti, tágítja, kiszélesíti vagy éppen ellenkezőleg, aláás, tönkre tesz egy kapcsolatot.

B.) Szentírási szöveg: Óz 1-3; 11,1-9

C.) Bevezetés

1. Szövegmunka

a.) Ózeás személyével kapcsolatos adatok

Ózeás prófétai küldetésében a Jahve Izrael kapcsolat új látásmódjáért küzd. Saját sorsával összefűzve, egy szokatlan összehasonlításban írja le ezt a kapcsolatot.

Ózeás Ámosz valamivel fiatalabb honfitársa Kr.e. 750-725 között működött az északi királyságban. Neve, a héber Hosea, a Jehosua 'Jahve megmentett' rövidített változata. Figyelemmel kísérte népének sorsát II. Jeroboám korának virágzásától a királyság összeomlásáig és lesüllyedéséig. Izraelnek a nagyhatalmak, Egyiptom és Asszíria közötti politikai ingadozása megpecsételte a Jahvétól való elszakadását. Ez előre vetítette az összeomlást és a büntető ítéletet. Ellentétben Ámosszal, ő Izrael büntetését nem végnek, hanem egy új kezdet lehetőségének tekinti. Ő is, mint Ámosz, ostorozza a szociális igazságtalanságokat. A vallási élet terén Ózeásnak nem a Baál kultusszal kellett megküzdenie, mint Illésnek. Az ő korában odáig romlott a helyzet, hogy Baál és Jahve, a két isten alakja összemosódott, a Baál-kultusz belekeveredett a Jahve-kultuszba, Jahvét kezdték Baál módjára tisztelni, bálványt csináltak belőle, a történelem fölött álló, igazságos és birodalmában igazságot követelő Isten-király helyett egy kegyetlen, emberáldozatra vágyó bálványkirályt csináltak Jahvéből, szentnek kikiáltott szolgálatát paráznasággal valósították meg, az ő saját nevét fosztották meg szentségétől.

b.) Ózeás igehirdetése Jahve szerető hűségéről szemben Izrael hűtlenségével az ő személyes sorsának tükre.

(Óz 1,2-9; 2,4-17; 3,1-4; 2,18-25)

Ózeás prófétánál különös jelentőséggel bír az élet és az igehirdetés közötti belső összefüggés. A szöveg szoros összefonódást mutat Ózeás igehirdetése és a személyes sorsa között. A saját házasságának tragédiájában felismeri és átszenvedi Izrael Jahve iránti hűtlenségét, aki felszabadította azt a rabszolgaságból, kivezette és gazdagon megajándékozta. A Jahve - Izrael kapcsolatot irracionális és szenve-

déssel, feszültséggel teli házasságához hasonlítja, az – „őrült" – szerelmesekhez és az ő hűtlen és házasságtörő feleségéhez. (A „házasság" hasonlata megtalálható még a MTörv 4,24; Iz 1,21-26; Jer 2,2; 3,1.6-12; Ez 16; 23; Iz 50,1; 54,6k; 62,4k; Zsolt 45 –ben is, de Ózeásnál különösen plasztikusan és mozgalmasan van kifejtve).

Az egyes szövegrészletek: az idegenné válás híre az 1,2-9 és a visszafogadás híre a 3,1-4 azt mutatják, hogy Ózeás ennek a különös házasságnak az indítékát Jahve megbízásaként értelmezte. Így házassága prófétai jelképes cselekedetté válik.

2,14-17 a házassági hasonlat vádirat egy Izrael, a hűtlen elleni perben, ugyanakkor kimondja a megmentés és egy új kezdet lehetőségét az összeomlás után. 2,18-25 részletek prófétai szavakat tartalmaznak, amelyekben ecseteli ezt a megmentést.

Ózeás életének és igehirdetésének összevetése

Ózeás – a családja	*Jahve – Izrael*
Ózeás feleségül veszi Gómert (1,3)	Jahve kiválasztja Izraelt
A felesége egy parázna (1,2)	Izrael beleesik a kánaáni termékenység-kultuszok bűnébe (4,10-12; 5,3k; 9,1)
Ózeás szereti a hűtlent (3,1)	Jahve szereti Izraelt, bár hűtlenül más istenek felé fordult (3,1; 7,13)
Ózeás gyermekeit a haragról és gyászról nevezi el:	Jahve bejelenti ítéletét:
„Jesreel" (1,3)	Izrael királyságának vége Jesreel síkságán (vö. 2 Kir 9-10)
„Nincs irgalom" (1,6)	Jahve Izrael felé való irgalma elfogyott
„Nem az én népem" (1,9)	Jahve felbontja az Izraellel kötött szövetséget. A szövetségkötés-forma átfordul való-formává. Szójáték Isten nevével „én vagyok az, „Aki vagyok" nektek" (Kiv 3,14)

Ózeás feleségére panaszkodik (2,4)	Jahve pert indít Izrael ellen (2,4-17)
Ózeás távoltartással bünteti feleségét (3,2)	Jahve megbünteti népét, amíg rá nem veszi a visszafordulásra (3,4k); visszaveszi ajándékait (2,1-15)
Ózeás mindig újra visszafordul feleségéhez	Jahve újra körüludvarolja Izraelt, lehetővé teszi, hogy újra kezdjen. Egymás iránti szeretetüket újra éleszti. (2,16k)
Ózeás fizet feleségéért (3,2)	Jahve kifizeti a jegyesség árát a hűségével (2,21k)
A gyermekek haragnevei átváltoznak az üdvösség neveivé (2,25)	Jahve új üdvösséget ajándékoz, nem a levezekelt büntetés, hanem hűsége és irgalma alapján (2,23-25)

c.) Jahve mint anya – egy nő alakjában megformált istenkép Ózeásnál (Óz 11,1-9)

A szöveg egy önmagában zárt egységet alkot. A 10. vers egyértelműen későbbi betoldás, a 11. vers a visszatérésre való utalással talán a fogság utáni időkből származik. Az egész részlet költőien megformált, világos párhuzamokkal. A 7. és a 8. vers között világosan kivehető a kivágás.

Hasonlatok Jahve tetteiről:

1. Szakasz: 1-7 vers

Isten Izraelről való gondoskodásáról ír, Izrael magatartásáról és az abból eredő következményekről. Három mondásban reflektál (1-2/3/4-7). Isten szerető cselekedetével szembe helyezi Izrael negatív reakcióját. A 7. versben ezt a cselekedet szembe helyezi Baál hatástalanságával.

1.Vers: Izrael még kicsi, magától semmire nem képes. Jahve a kezdeményező, ő kezdi szeretni, hívni a rabszolgaságból, hogy fiává váljék.

3. Vers: Jahve gondoskodik népe fennmaradásáról, mint ahogy egy anya gondoskodik csecsemőjéről, akit szoptat, karjára vesz,

ápol. A kép azt akarja kifejezni, hogy Jahve oly gyengéd, szerető és gondoskodó Izraellel, mint egy jó anya a csecsemőjével.

4. Vers: Mint egy anya, aki felneveli a gyermekét (vö. 7. vers), Jahve népe számára lehetővé teszi az életet és táplálja őt. A körülményes formulában „én vagyok az, „Aki vagyok" összecseng egyrészről az istennév Jahve (Kiv 3,14) – vö. Óz 1,9 – másrészről Ózeás kikerüli az „anya" megnevezést, hogy ne asszociáljanak a kánaáni anyaistennőkre. De a tevékenység, amiről beszél, arcához emeli, eteti, egyértelműen anyai tevékenység, akkor is, ha a kommentárokban Jahve és népe vonatkozásában sokkal inkább hangsúlyozzák az apafiú kapcsolatot.

A 7. vers vége a folytatja a gyermek felnevelésének képét.

2. Rész: 8-9 vers

A 8. verstől a beszéd iránya az „Izraelről való beszédről" Izrael direkt megszólítására vált. Már nem Izrael magatartásáról beszél, hanem – antropomorf módon – Jahve belső konfliktusáról.

A 8. versben Isten négy kérdést tesz fel önmagának Izrael bukásával kapcsolatban. Mintha meghasonlana belsőleg („a szívem ellenem fordult") a büntetés végrehajtása miatt, mert a szenvedélyes anyai érzés önmaga ellen fordítja a fiú kitagadása miatt („megindult ugyanis szíve a fián" – vö. 1 Kir 3,26). A szigorú apai szív anyai szívvé változik és felgerjed.

A 9. versben van a csúcspont: megokolja a változást Isten belsejében. A vers első részében Jahve megerősíti elhatározását: Én „nem cselekszem haragom szerint". A vers második részében egy kijelentéspárt találunk. Az egyik tagadást mond ki: „nem rontom meg Efraimot", a másik egy irracionális és következetlen magyarázattal szolgál ehhez: „mert én Isten vagyok, és nem ember". De igazság szerint ez alatt az „ember" alatt inkább férfit kell érteni, tehát nem az emberi és az isteni magatartás van itt szembe állítva egymással, hanem a férfi magatartása, aki végre akarja hajtani az igazságos ítéletet. Isten „szent", vagyis teljesen más, „aki nagyobb a szívünknél", nagyobb a várakozásainknál és elképzeléseinknél. Ő „a bensődben" van, tehát az ő másmilyensége közeli és megtapasztalható mint

anyai könyörület, mint igen a szeretetre a bűn ellenére, mint új lehetőség az összeomlás után.

d.) A két szöveg különböző istenképének befejező összehasonlítása

A próféta mind férfiúi mind női hasonlatot használ Istennel kapcsolatban. Az Óz 3-1-ben Isten a férfi, Izrael a női oldal. Az Óz 11,3-ban Jahve mint anya, Izrael mint fiú állnak szemben egymással. A két kép nem játszható ki egymással szemben. Minden kép magában hordozza azt a veszélyt, hogy az isteni valóságot behatárolja, így a teljesség kedvéért a képet egy másik képpel kell kiegészíteni. Pontosan a hasonlatok és szimbólumok sokfélesége tud segíteni a sokféle emberi tapasztalat kifejezésében. A Biblia általában Istent, mint szigorú és igazságos apát ábrázolja, lásd Péld 3,11, Tób 13,2.5; Jób 5,17-18; a szigorú és igazságos apához, akiről a Példabeszédek könyve azt mondja: „Aki kíméli a pálcát, gyűlöli fiát, aki pedig szereti, szüntelen fenyíti" (Péld 13,24). Ózeás ezt a képet egy nem megszokott másikkal egészíti ki, Isten, mint csecsemőjét dédelgető anya jelenik meg a 11,3-ban. Mint Rembrandt híres festményén, a visszatérő tékozló fiút magához ölelő apa egyik keze férfi, a másik női kéz.

2. Az eddigi információk interiorizálása

Meditatív testtapasztalat

Érzem magam alatt a padlót.

Teljes testemmel rápihenek.

Teljes súlyommal ránehezedek.

Megtart, miközben ellazítom a karomat, a vállamat, a lábfejemet, lábszáramat, fejemet stb…

Nem enged leesni.

Annyi helyet foglalok el rajta, amennyi jól esik.

Úgy hordoz engem, ahogy vagyok,

- fáradt vagy éber
- laza vagy görcsös
- nyugtalan vagy nyugodt

- szétszórt vagy összeszedett
- magamon kívül vagy belső nyugalomban
- elégedett vagy elégedetlen …

Hordoz engem, mint egy anya a gyermekét.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Szerelmeddel	ének kottából	Énekelj az úrnak 385. o. 5 perc
2. Bevezető beszélgetés a következő kérdések alapján: - Milyen képekben, milyen ábrázolásokban beszéltek az eddig megismert próféták Istenről? - Hogyan ábrázolják Jahve és népe kapcsolatát? - Van-e párhuzam a keresztény hagyomány Istenről való elképzelésével, istenképével?	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Esetleg különféle istenábrázolások a keresztény művészetben 5 perc
3. Szövegmunka **a.) Ózeás személyével kapcsolatos adatok** lásd Bevezetés 1/a.	Az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
b.) Ózeás igehirdetése Jahve szerető hűségéről szemben Izrael hűtlenségével az ő személyes sorsának tükre. (Óz 1,2-9; 2,4-17; 3,1-4; 2,18-25) A résztvevők közösen elolvassák a szövegeket. A szöveg közös áttekintése után kiscsoportban összevetik a próféta életét és igehirdetését. A jobb megértés érdekében még hozzáolvashatják a következő szövegeket: 4,10-12; 5,3k; 7,13; 9,1	Először csoportos, majd kiscsoportos munka, utána megbeszélés	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza Bevezetés 1/b táblázat: Ózeás életének és igehirdetésének összevetése 40 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
c.) Jahve mint anya – egy nő alakjában megformált istenkép Ózeásnál (Óz 11,1-9) lásd Bevezetés 1/c	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 40 perc
d.) A két szöveg különböző istenképének befejező összehasonlítása lásd Bevezetés 1/d	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
2. Az eddigi információk interiorizálása **Meditatív testtapasztalat** Lásd Bevezetés 2. A résztvevők csukott szemmel ülnek vagy fekszenek. A vezető lassú, meditatív gondolatokkal segíti a testmegtapasztalást, esetleg halk meditatív zene szólhat közben, hogy elfedje a zavaró külső zajokat. Befejezésül mindenki kiválaszt egy verset a 11-ből, átvariálva az egyes szám harmadik személyt második személyre, pl. „Karjaimon hordoztalak téged”	Csoportos meditáció az óravezető irányításával	Szentírás, Meditatív zene 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a nyolcvankilencedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2015. márc 15. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

„Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet.”

A vigasztalás Deuteroizajás igehirdetésében (Iz 40, 1-31)

A.) Alapgondolat

A régi Keleten általános szokás volt, hogy a legyőzött népeket részben vagy teljes egészében elhurcolták. De nem kell olyan messzire, a régi keletre mennünk, mindnyájan jól emlékszünk a múlt században „málenkij robot” címen a Szovjetunióba hurcolt tízezrekre. Ez részint ingyen munkaerőt jelentett a győztes számára, másrészt a legyőzöttek gyengítését is szolgálta. Izraelt többször is sújtotta a száműzetés, történetében határt is jelöl a fogság (a fogság előtti, a fogság utáni idő). Az Izrael királya, Hósea és Asszíria királya, V. Szalmanasszár közt lefolyt csata és Szamaria fővárosának elfoglalása után Izraelből sokakat elhurcoltak és Halachban, valamint a Hábor mellé, Gozánban és Média városaiban telepítették le őket (2Kir 17,6; 18,11; 1Krón 5,6–26; Tób 1,2; 3,7; 5,8). Az asszír évkönyvek szerint az elhurcoltak száma 27 290 fő volt. Ezek további sorsáról nem tudunk, valószínűleg beolvadtak a környező népbe. Kr. e. 597-ben, Jeruzsálem elfoglalása után Nebukadnezár sok izraeli elhurcolását elrendelte. Jojakim királyt, a királyi család tagjait, az udvari tisztségviselőket, a nemességet, a katonákat, a kovácsokat és a lakatosokat (fegyverkészítőket) vitték el, a papokat nem (2Kir 24,8–17). Az elhurcoltak számát nem lehet pontosan tudni (24,14: 10 000; 24,16: 7000). Sorsukról a 2Kir hallgat. Az Ez 3,15 alapján feltehető, hogy az elhurcoltak Tel-Abibba kerültek. Jeremiás levélben figyelmeztette őket, hogy Bábelben hosszabb időre kell berendezkedniük, s főleg a

hamis prófétáktól óvta őket, akik arról jövendöltek, hogy száműzetésük hamarosan véget ér (Jer 29). – Kr. e. 586-ban Cidkija uralkodásának 11. évében Nebukadnezár újabb elhurcolást rendelt el: Izrael maradékát, akik a városokban még megmaradtak, valamint a hozzájuk átpártoltakat vitték el. Magát Cidkiját is elfogták, s fiait a szeme láttára megölték. Csak a jelentéktelen embereket engedték vissza, akiknek nem volt semmijük; ők kaptak a babilóniai főparancsnoktól földeket, szőlőket (2Kir 25,7.11 kk.; 2Krón 36,20; Jer 39,9 kk.; 52,15 kk.). A családtagjaikkal elhurcolt férfiak számát kb. 15 000-re becsülik. Az Ezd 2,59 alapján feltehető, hogy Tel-Melahban (helye ismeretlen), Tel-Harsában (helye ismeretlen), Kerubban (?), Addanban (?) és Immerben (?) telepedtek le. Egy levita kolónia Kaszifjában (helye ismeretlen) élt. A Bár 1,4 szerint a Szud (?) folyó mentén is laktak elhurcoltak. – Az érintettek a száműzetést súlyos büntetésnek tekintették: elvesztették hazájukat, állásukat, vagyonukat, és Izraelben is uralkodó (1Sám 26,19) keleti felfogás szerint – a vallásukból is kiszakították őket (a vallás és a haza elválaszthatatlan volt egymástól). Az út Babilonig megalázó volt és fárasztó (Iz 45,14; Jer 40,1). A külső elnyomásnál nehezebben viselték a száműzöttek a honvágyat és a messze kerülést a szent várostól, a Templomtól (Zsolt 137). A tehetetlenségnél és kiszolgáltatottságnál is jobban fájt, hogy úgy érezték, Isten eltaszította őket magától, nincs többé védelmezőjük, halálra vannak ítélve a népek nagy olvasztótégelyében. Elbizakodottságuk, hogy ők Isten választott népe elpárolgott, Isten Dávidnak tett ígéretei, amelyben vakmerően bíztak, és azt hitték, bármit megengedhetnek maguknak Istennel szemben, füstté lett. Izrael apátiába, mély depresszióba esett, amikor megtapasztalta, mennyire semmi, mennyire gyenge Istene nélkül, akit elvesztett, akinek a Templom nélkül nem tud áldozatokat bemutatni, akivel nem tud kapcsolatot teremteni. Ahogy ma mondanánk, teljesen padlóra került és saját erejéből fel sem tudott volna kelni. De, mint annyiszor, Isten beavatkozik az eseményekbe, egy új prófétát küld népe számára, akinek az a feladata, hogy vigaszt, hitet és reményt nyújtson számukra. Ez a próféta, akit nevének ismerete híján Deuteroizajásnak nevezünk.

B.) Szentírási szöveg: Iz 40,1-31

C.) Bevezetés

1. Vigasz a vigasztalanságban

a.) Izrael vigasztalan, depressziós kedélyállapota és a vigasztalanság megtapasztalása a fogságban

Jeruzsálem lerombolásával a Kr. e. 586. évben és a Babilonba való deportálással a fogság Izraelt nem csak egy politikai-szociális, hanem legfőképpen egy teológiai katasztrófába és egy lelki depres??szióba taszítja. A fogság a pusztulás és a pusztaság megtapasztalása volt, megaláztatással és méltánytalansággal és tehetetlenséggel, és mindenek előtt az Istentől való távolság megtapasztalása: "De kirabolt és kifosztott nép ez ... prédává lettek, és nincs megmentő, zsákmánnyá, és nincs, aki azt mondja: Add vissza!"(Iz 42,22) Számtalan további szöveghely Deuteroizajásnál visszatükrözi direkt vagy indirekt módon ezt a vigasztalan, megalázott, depressziós Izraelt a fogságban:

54, 11: Izraelt elsodorta a vihar – nincs vigasztalása;
49,14; 54,7: Isten elhagyta Izraelt,
és egyedül hagyta a szükség idején;
40,27: Isten nem figyel többé Izraelre;
42,14: Isten hallgat;
50,2: Isten maga nyilvánvalóan tehetetlen,
és túl gyenge a megváltáshoz;
42,25: Izrael úgy érzi magát, mintha üszkös rom lenne;
41,14: mint egy szegény férgecske;
42,3: mint egy megroppant nádszál, mint egy kialvó mécsbél;
54,6: mint egy elhagyott és bánkódó lelkű asszony;
40,30: fáradt, lankadt, lendület nélküli;
42,7: bezárva érzi magát, mint egy fogoly;
42,7.16: mint akit sötétség vesz körül; vannak szemei,
de nem lát többé;
43,2; 45,1: zárt ajtókat lát, kiút nélkül.

b.) Vigasztalás vagy általtás: Mi a vigasztalás?

A névtelen prófétát a fogságban Deuteroizajásnak nevezték el, aki abban látja a hivatását, hogy vigasztalást nyújtson Izraelnek abban a vigasztalan helyzetben. „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet", ezzel kezdődik a tőle hagyományozott prófécia. De mi nyújthat vigasztalást? Mi a vigasz? Mi képesek vagyunk megvigasztalni valakit? Vagy csak általtunk, nyugtatunk, megpróbáljuk kijátszani a vigasztalanságot, mert mi magunk nem tudjuk elviselni az összetört élet fájdalmát? A vigasztalás annyit jelent, mint segíteni, együtt érezni a szomorúságban, elsősorban észrevenni a másik szükséghelyzetét, beleérezni magunkat az ő helyzetébe, és együtt érezni vele. Osztozni vele a fájdalomban. A valódi vigasz segítséget nyújt a fájdalom feldolgozásában. Nem letagadja vagy megpróbálja kijátszani a depresszsiót és annak okát a kitartásra szólító üres jelszavakkal, mint „fel a fejjel! Az élet megy tovább!", hanem segít a fájdalmat kibírni, elfogadni a veszteséget, megtanít búcsút venni a múlttól, és ugyanakkor nyitottá tenni egy új jövő felé.

Ezt tette ez a fogságbeli próféta meglepő beleérzési képességgel. Új és új képekben, amelyek a kedélyt szólítják meg, hozza szóba Izrael vigasztalan kedvvesztettségét (lásd az előbbi szövegeket). És valami olyat kínál a sírónak, amelyben mint egy tükörben, megszemlélheti saját kedélyállapotát. Különös ismertető jegye, pl. a résztvevő miért-kérdés: „Miért mondod, Jákob, és miért szólsz így, Izrael: »Rejtve van utam az Úr előtt, és Istenem figyelmét igazságom elkerüli«?" (40,27). A kérdés nem vár választ. Sokkal inkább a másik megismert szükségéhez kapcsolódik. A kérdező jelzi, hogy ő észlelte, kinyilvánítja a részvételét, és ezáltal teret nyit a másiknak, hogy kiönthesse panaszát. És éppen ezzel segíti őt lassanként elszakadni a múlttól: "Ne gondoljatok a régi dolgokra, és az elmúltakra ne figyeljetek! Íme, én újat cselekszem, most sarjad, talán nem tudjátok?" (43, 18k). A valódi vigasz tehát nem egyszerűen a fájdalom csillapítását jelenti, hanem segít abban, hogy ez a fájdalom egy új élet születésének fájdalma legyen. Természetesen ehhez arra van szükség, hogy magát a vigasztalót is átlelkesítse ennek az új életnek a reménye. E nélkül a remény nélkül minden vigasztalás hiábavaló. Ő nemcsak vigasztalást nyújt a szükségben, hanem eltökélten támadást is

indít, hogy a depressziót saját sírjából kiszabadítsa. A vigasztalandónak egy új életet próbál nyitni. De hogyan történik ez? A próféta a fogságban úgy teszi ezt, hogy hallgatóit óvatosan arra hívja, hogy a dolgokat egy másik nézőpontból vegyék szemügyre, és ezzel kiszabadítja őket megrögzöttségükből: Nem lehetne így is tekinteni a dolgokat ...? Már növekszik az új, nem veszitek észre? (40,19) „Vajon nem tudjátok, nem halljátok? Nem hirdették kezdettől fogva nektek? Nem értettétek meg a föld alapjait?" (40,21) És ebben nem az érvelő beszédre helyezi a hangsúlyt, hanem mindig egy új, szuggesztív képre, amely az életre nyílik, ami a „szívhez szól" (40,1), ami a bőr alá megy, amely lélek mélyét érinti meg, és ott visszhangra talál, és feloldja a dermedést … Nem tekintélyből beszél, hanem egy meleg, rábeszélő, „anyai" beszéddel, amellyel a próféta hallgatóit kézen fogja, és észre vétet velük valami újat, ami kihozza őket az ő belső vigasztalanságukból.

2. A próféta vigasztaló igehirdetése

Ez a rész, mint egy nyitány mondja el II. Izajás vagy Deuteroizajás igehirdetésének témáját és szándékát: Isten tettét és a próféta által kihirdetett vigasztalását a száműzötteknek. Mindez a próféta meghívásának keretében történik. A próféta egy hangot hall, Isten hangját, ami felszólítja, hogy hirdesse vigasztaló üzenetét. Az Iz 40, Deuteroizajás bevezető fejezete szemléletes módon részesít bennünket abban, ahogy a fogság prófétája vigasztal. A fejezet két szakaszra tagozódik, és két korszakot dolgoz egybe.

2/a.) Kommunikáció és kapcsolat a depresszió és a kapcsolattalanság ellen (40,1-11)

Talán maga a próféta is egy fájdalommal teli időszakot szenvedett el, amely őt is, mint hittestvéreit és nővéreit belsőleg üressé, kapcsolattalanná tette és az élettől elvágta. Azonban ezt valamikor valami feltörte benne. A kapcsolattalanság és a némaság hatalmát megtörte valami. Mennyei hangokat hallott a belső füleivel, és az újra kezdett kapcsolat, a kommunikáció folyamán megnyílt egy új élet lehetősége. Hallgatói egy nagyformátumú nyitányban részesednek abban, amit ő önmagában intenzíven megélt: az ember és Izrael új, eleven kapcsolatát Istennel. Négy egymást követő képben, mint egy nagy

téma variációiban vonja be a hallgatóit egy rendkívül mozgalmas eseménybe. Zenei interpretációjában - mint egy körének, különböző, egymással kommunikáló hangokkal - Händel inspirálni szeretne bennünket. Ez a hangzásfelépítés adja a szöveg főtémájának értelmét: Isten jön, és ez elindít egy kapcsolati- és közösségi esemény folyamatot, a dermedést feloldja, és kihoz a depresszióból.

A négy szövegrész a következő:

Deuteroizajás igehirdetésének a nyitánya az Iz 40,1-11

a/1. Az első jelenetben (1-2 v.) hallgatjuk a prófétákkal, hogy hosszú hallgatás után érkezik Isten szava: Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet. Ezekkel a szavakkal veszi fel Isten Izraellel a megszakított kapcsolatot. Kellett a szükséges idő ennek a népnek a törlesztésre és átszenvedésre, hogy az emberi vétek eltűnjön, amely minden elválasztottság és kapcsolattalanság alapja volt. Isten időt ad a fellélegzésre. A szeretet szavaival kell Jeruzsálemet körüludvarolni, szavakkal, amelyek megérintik a szívét, és feltörik kővé dermedését.

a/2. A második jelenetben (3-5 v.) egy új hang hallatszik – nyilvánvalóan a mennyei trónusok karából –, amelyben a kapcsolat Isten szaván alapul. Ez a hang egy szuggesztív képben beszéli el Izrael szükségét és vágyát: A pusztában az út és úttalanság ősképéről, a halálról és kapcsolattalanságról, és hogy kell egy útnak támadnia, amelyen Isten az ő népéhez jön, egy útnak, amely az elválasztottságot és ellenséges viszonyt legyőzi, és egy új találkozást nyit meg. Az úttalan pusztának, amelyet Izrael jelenleg átél, és amely Jeruzsálemet Babilontól földrajzilag is elválasztja, egy új életúttá kell átalakulnia. Minden akadályt, amely ellenszegül ennek, Isten akaratából eltávolítanak: Minden hegynek, amely a hatalom szimbóluma, le kell süllyednie, és minden völgynek, amely az erőtlenség szimbóluma, fel kell emelkednie. Annak a hatalomnak tehát, amely az újnak útjában áll, vissza kell húzódnia, és teret kell engednie Istennek. Az ember és az életerő, amely idáig süllyesztőben volt, érvényre kerül. A kezdődő történetet végül kiszélesíti az égi hang az egész világra. Isten eljövetele Izraelhez átfogó közösségi eseményhez vezet. Minden embernek látnia kell Isten dicsőségét. Minden halandó test együtt és külön – esendőségében rá van utalva Isten vigasztalására és szabadító közelségére.

Szüksége volt Izrael istenhitének, hogy a szenvedésen keresztül a fogságon át erre az egyetemes távlatra érlelődjön? Először pusztává kellett válnia, amely úttá vált, amelyen Isten a népekhez jön? Lehetséges, hogy a depresszió, amelyben az embernek egy sötét völgyön kellett áthaladnia, áldássá válhat mások számára?

a/3. Az első két jelenet az égi világban marad. A harmadik jelenetben (6-8. v.) egy második égi hangtól elhangzik a felszólítás, a prófétának „kiáltania" kell (6. v.) A próféta úgy reagál, mint Mózes (Kiv 3,11 k.) vagy Jeremiás (Jer 1,6): Tiltakozik a követelés ellen. Mint ahogy más prófétai meghívástörténetekben, itt is elhangzik a kérdés:„Mit kiáltsak?" Ezt követi a próféta panasza, amely szóbahozza az ember esendőségét, különös tekintettel Izrael esendőségére a fogságban („csak fű a nép" 7. v.). Ez az esendőség a mulandóság mellett az ember tehetetlenségét is jelenti. Mégpedig így fordítja le: „minden szépsége (hesed) olyan, mint a mező virága" (6. v.) A fogságban élő nép depressziós lelkületével azonosulva beszél a gyengeségről és kiszolgáltatottságról, a mulandóságot egy kiszélesített természeti kép formájában tárja elénk. A nép, aki évtizedek óta reményt vesztett számkivetésben él, megtapasztalta az emberi gyengeséget, a mulandóságot és a bánatot. Izraelnek meg kellett tapasztalnia milyen kevés az ember értéke és méltósága? Vajon egyáltalán tud még a vigasztalásban hinni? A próféta jól el tudja panaszolni honfitársai nevében a vigasztalanságot és így a vigasztalás lehetségessé válik. Az égi hang nem inti meg ezt a vigasztalanságot, de szembehelyezi vele: a gyengeség minden megtapasztalásánál marad hely Isten teremtő Szava erejének. A fogság prófétájának szavaiban teremtő erő van. A történetet úgy alakítja, hogy a valóságot megváltoztatja és valami újat hoz létre. Szavai bennünk is megmozdítanak valamit, és valami újat teremtenek.

a/4. A próféta azt hirdeti, amit hallott. A negyedik jelenet (9-11. v.) őt mutatja, ahogy felszólítja Jeruzsálemet, hogy menjen fel egy magas hegyre, hogy az érkező Istent kellő időben észlelje, és aztán tovább beszél erről az érkezésről: „»Íme, a ti Istenetek!" (40,9). Itt folytatódik az első jelenetben újra felvett kapcsolat története. A versek boldog izgalmat árasztanak. A kommunikáció, a találkozás a kapcsolat céljához érkezik. A vigasztalanság végül legyőzetett. Eb-

ben a negyedik jelenetben a nekünk szóló közlés minket is felszólít, hogy menjünk fel egy magas hegyre, ahonnan egy széles látókör és kilátás nyílik, hogy figyelmesen és érzékenyen észleljük az idők jeleit. Nem kell félnünk attól, amit látni fogunk, mert abban Isten jön el. Mit fogunk fel a másik valóságból? Mi magunk mit tudunk mondani Isten jöveteléről? A próféta először egy hatalmas háborús képpel írja le: Isten, mint egy hatalmas király érkezik, mint egy sikeres hős hogy megkezdje uralmát; mint győzelmi díjat hozza magával a száműzötteket. De akkor hirtelen képet vált, és a következőkben Isten gyengédnek és anyainak tűnik, mint egy jó pásztor, aki óvatosan vezeti a birkákat és a bárányokat gondoskodóan a karjában hordozza. A kép a lelkünk mélyéig megérint bennünket. Milyen hatással van ránk, ha magunkba engedjük, és teret engedünk neki? Segít valamit megragadni a mondanivalóból, amin én talán túlzottan gyorsan átsiklanék? Vajon én is megtapasztaltam, hogy életutam egy sötét és kanyargós szakaszán engem is hordozott Isten?

3. Iz 40,1-11 és G. F. Händel szövegváltozata a Messiásból

1 Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!
– mondja a ti Istenetek.
2 Szóljatok Jeruzsálem szívéhez,
és kiáltsátok neki,
hogy letelt szolgálata,
letörlesztette bűnét,
hiszen kétszeresen meglakolt
az Úr kezétől minden vétkéért!
3 Egy hang kiált:
»Készítsétek a pusztában az Úr útját,
egyengessetek ösvényt a sivatagban Istenünknek!

Nr. 1 ARIOSO (TENOR)

Vigasztalódj én népem, mondja a te Istened.
(Tröste dich …)
Szóljatok Jeruzsálemhez és hirdessétek számára, hogy letelt szolgálata, és vétke bocsánatot nyert.
(Prediget ihr …)

Halljátok meg a hírnök hangját a pusztában: Készítsetek utat az Úrnak és egyengessetek a vadonban ösvényt a mi Istenünknek. (Iz 40,1-3)
(Vernehmet die Stimme …)

4 Minden völgy emelkedjék fel,
minden hegy és halom süllyedjen alá;
a göröngyös legyen egyenessé,
és a hegyláncok síksággá!

Nr. 2 ARIE (TENOR)

Minden völgy magasba emelkedjen és minden hegy és domb süllyedjen mélyre, a görbe és göröngyös egyenessé váljék. (Iz 40,4)

(Alle Tale …)

5 Akkor kinyilvánul az Úr dicsősége,
és látni fogja minden ember egyaránt.
Bizony, az Úr szája szólt.«

Nr. 3 CHOR

Akkor kinyilvánul az Úr dicsősége. Minden nép látni fogja a mi Istenünket és Urunkat, mivel megígérte (Iz 40,5)

(Dann die Herrlichkeit …)

6 Egy hang szól: »Kiálts!«
És mondtam: »Mit kiáltsak?«
Minden test csak fű,
és minden szépsége olyan, mint a mező virága.
7 Elszárad a fű, elhervad a virág,
ha az Úr lehelete ráfúj.
Valóban csak fű a nép.
8 Elszárad a fű, elhervad a virág,
de Istenünk szava megmarad örökre.
9 Magas hegyre menj föl,
te, aki jó hírt viszel Sionnak!
Emeld fel erősen hangodat,
aki jó hírt viszel Jeruzsálemnek!
Emeld fel, ne félj!
Mondd Júda városainak:
»Íme, a ti Istenetek!
10 Íme, az Úristen hatalommal jön,
és karja uralkodik;
íme, fizetsége vele van,
és szerzeménye a színe előtt.

Nr. 17a DUETT (SOPRÁN- ALT)

11 Mint pásztor, legelteti nyáját,
karjával összegyűjti a bárányokat, és ölébe veszi,
az anyajuhokat gondosan vezeti.«

Ő, mint a pásztor legelteti nyáját, karjába veszi, és gyöngéden gondozza bárányait. Irgalmasan ölbe veszi, és gyöngéden vezeti, amelyik bajba kerül. (Iz 40,11)

(Er weidet …)

4.) Az új hit tanulása – Isten teremtő erejének észlelése (Iz 40,12-31)

a.) „A népek olyanok, mint egy csepp a vödrön" – a tényleges nagyságrendek (Iz 40,12-17)

Az izraeliták nyilvánvalóan úgy éltek, mint a nyúl a kígyó előtt, erős félelemben, alávetettként a győztes babiloni nép előtt. Tényszerűen valóban így néztek ki az erőviszonyok, ha nem vették számításba Jahvét. Ebben a helyzetben a próféta fel akarja nyitni a szemüket a valódi nagyságra és erőviszonyokra. Ezt egy retorikai kérdéssel teszi: „Ki mérte meg markával a vizet, és az eget arasszal ki mérte fel? Ki mérte meg vékával a föld porát, ki mérte le mérlegen a hegyeket, és a dombokat mérlegserpenyőben?" …(40,12). Ezek a szavak azt jelentik: Próbálj egyszer más szemszögből tekinteni a te utadra. Merészkedj túl egyszer a szűklátókörűségeden, rugaszkodj el a történelmi tapasztalataidtól, és tekints távolabb a téged körülvevő kozmoszra: a tengerre, az égre és a földre a hegyekkel és halmokkal. Fel fogod fedezni Isten mérhetetlen teremtő fantáziáját. És helyreigazodik benned a nagyság és hatalom aránya és viszonya ebben a világban. És rögtön abba fogjátok hagyni a benneteket sakkban tartó világ hatalmának abszolutizálását.

Ezért ennek a szakasznak a második részében csaknem boldogan ábrázolja Deuteroizajás a népek jelentéktelenségét a világfölötti Teremtő tervében, aki ura a történelemnek: „Íme, a nemzetek olyanok, mint vízcsepp a vödrön, és mint porszem a mérlegserpenyőn" (40,15). Minden nép, a legtávolabbi szigetekkel együtt Istennel ös??szehasonlítva semmi. Céljaik olyan kevés súllyal esnek latba, mint egy porszem a mérlegserpenyőn és a kiürített merítővedren maradt vízcsepp. A végkövetkeztetés kimondatlan marad: Ha újra szemügyre vesszük ezeket az erőviszonyokat, akkor újra hinni tudunk majd abban, hogy a történet még tele van rejtett meglepetésekkel, Isten váratlan fordulataival. Újra hinni tudunk majd abban, hogy a történelem nem zárult le, új lehetőségek vannak nyitva számunkra, hogy az eseményekben bármikor fordulat állhat be. Ehhez elegendő,

ha az ember nyitott és érzékeny. Vajon a próféta megteremti ezt a szövegével, kinyit bennünket?

b.) „ Kihez hasonlíthatnátok Istent" – a relatív hatalom és a hatalom birtokosa (Iz 40,18-26)

A száműzöttek még mindig annak a kultúrsokknak a hatása alatt vannak, amelyet a hatalmas és imponáló babiloni kultúrával és vallással való találkozás jelentett számukra. A babiloni istenek pompája nagy hatással volt rájuk, nem tudták kivonni magukat a kísértés alól, hogy a nyilvánvalóan gyengébb Jahvét a nyilvánvalóan diadalmas babiloni istenekkel összehasonlítsák. A babiloni isteneknek hatásosabb volt a megjelenése. Félelmetes volt találkozni azzal, hogy a hatalom sorsát az égbolton lévő csillagokból ki lehet olvasni, a Napban Samas istent, a Holdban Sinnt, a Vénuszban Istár istent látni. Szemlélői voltak az évenként visszatérő ünnepeknek, lenyűgözte őket, amikor az arany és ezüst istenszobrokat pompázatos felvonulásokon körbe hordozták, ragyogást árasztva, izgalmat és megrendülést keltve. Vajon a mai keresztények nem fordulnak a csillagokhoz, hogy az asztrológia segítségével megfejtsék sorsukat, nem hisznek a csillagok hatalmában, ha nem is nevezik őket isteneknek? Deuteroizajás itt kimondja, hogy ezek az égitestek csak Isten teremtményi, nincs hatalmuk az ember sorsa felett, annak csak a Teremtő az ura. Ezt kétszeri nekifutással, párhuzamos szerkezetű résszel teszi:

1. Egy kérdéssel kezdi „ Kihez hasonlíthatnátok Istent" (18/25 v.).

2. Azután egy tipikus kérdésformában ütközteti a további gondolatokat, egészen eddig: "Vajon nem tudjátok? …., „(21. v.); „ Emeljétek a magasba szemeteket, és nézzétek: ki teremtette ezeket?" (26ab v.).

3. Végül dicsőíti a Teremtőt (22-24/26cf v.). Deuteroizajás azt mondja: eredendően minden Isten kezéből jön (a 45,7-ben egyenesen azt mondja, hogy Isten teremtette a világosságot és sötétséget, békességet és bajt) és ura ezeknek a teremtményeknek. Ez relativizálja a földi hatalmasságok hatalmát: Csak addig tart hatalmuk, amíg Isten hagyja nekik; csak egy pillantást kell vetni a történelemre, és látjuk milyen ingatag ez a hatalom, hogy a hatalmasságok jönnek és mennek, felbukkannak és eltűnnek, Isten szélviharában mint a pelyva, el-

sodródnak. Tehát Isten senkivel sem összehasonlítható Teremtő és hatalom, az izraelitáknak csak őt kell félniük és senki mást. Nem lehetséges, hogy már holnap reggel egészen mások a hatalom birtokosai? Tehát nem kéne nekünk inkább mindig Isten váratlan lehetőségeivel számolni?

c.)„Erőt ad a fáradtnak, és az erőtlennek megsokasítja erejét" (Iz 40,27-31)

A teremtéstéma harmadik variációja található ebben a 40. fejezetben. A fejezet különösen impozáns. A próféta vigasztaló szavait Izrael panaszával kezdi, annak az érzésnek a hangoztatásával, hogy Isten elhagyta őt (27 v.). De aztán próbálja rávezetni, hogy távolabb tekintsen, elvezeti a köldöknézésből a teremtő imádásához. Ezt egy kérdéssel kezdi: „Vajon nem tudod?" … (28 v.) Ezután egy kis dicsérőének következik átfogva teret és időt a Teremtőről, aki nem fárad el, és nem lankad el, mint mi emberek, bölcsessége kifürkészhetetlen, erőt ad az erőtlennek és újjá tud teremteni minket. A kis szöveg egy pompás képbe torkollik, hogy azok, akik az Úrban bíznak, szárnyra kelnek, mint a sasok: Újra egy kép, amely a lelkünk mélyéig megérint bennünket, ha átengedjük magunkat neki. Lángra lobbantja bennünk a vágyat egy új lendület és szabadság után. Mi ad számomra lendületet és erőt az életem során? A szöveg azt mondja, hogy az ember előre látható és kalkulálható erőtartalékai nem visznek előbbre. Csak az Istenbe vetett bizalom tart meg bennünket, akik gyengék vagyunk. Ez hallható ki Pál alapvető tapasztalatából is: "Ő azt mondta nekem: »Elég neked az én kegyelmem, mert az erő a gyöngeségben lesz teljessé.« Legszívesebben tehát gyöngeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem. Ezért telik kedvem a Krisztusért való erőtlenségben, bántalmazásban, szükségben, üldöztetésben és szorongattatásban, mert amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős" (2 Kor 12,9-10).

5. Száműzetés. Asszír ábrázolás (Haag 178. ábra)

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Ne félj, ne aggódj	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 486. o., 5 perc
2. Bevezető beszélgetés a következő kérdések alapján: A résztvevők 3-6 fős kiscsoportban beszélgetnek arról, hogy mikor és miért voltak szomorúak, vigasztalanok, és érezték úgy, hogy Isten elhagyta őket: - Milyen helyzetek jutnak ezzel kapcsolatban eszembe? - Mi volt a legrosszabb számomra ezek közül (vigasztalanság, magamra hagyottság, stb.)?	először kiscsoportos munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3. Szövegmunka (Iz 40,1-11) **A.) Izrael depressziós lelkiállapota a fogságban** lásd Alapgondolat, Bevezetés 1/a. 5.	az óravezető előadása	szentírási szöveg, fénymásolt Száműzetés ábra, jegyzetfüzet, ceruza 5 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
B.) Vigasztalás vagy általtás **Mi a vigasztalás?** Mindenki egy A/4-es lapon név nélkül, írásban válaszol a következő kérdésre (meghatározott időt kapnak rá, pl. 5 percet): - Mi jelent vigasztalást számomra, ha szomorú vagyok, és elhagyottnak érzem magam, egy szóval padlóra kerültem? Amikor elkészültek, a válaszokat összegyűjtik és felolvassák.	egyéni munka, utána megbeszélés	A/4-es lap a kérdéssel 10 perc
C.) A próféta vigasztaló igehirdetése **1.** Az óravezető bevezető előadása, lásd Bevezetés 1/b	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
2. A szöveg szerkezeti és tartalmi elemzése Iz 40 1-11 szövegrész közös elolvasása után a.) A szöveg felépítésének kidolgozása (Ki beszél, mikor, kinek?) b.) Mit jelentenek az egyes képek és mondatok c.) A szöveg belső logikájának kibontása lásd Bevezetés 2.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
4. A szöveg zenei interpretációja: részlet Händel Messiás c. oratóriumából (Nr.1-3 és Nr.17a) lásd Bevezetés 3. A zene meghallgatása után beszélgetés a következő kérdések alapján: - Milyen hangulata van a két részletnek? - Mit váltott ki bennem a szöveg/zene? - Milyen képeket ébresztett bennem?	zenei meditáció, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szövegek lásd Bevezetés 3 jegyzetfüzet, ceruza 30 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
5. Az új hit tanulása – Isten teremtő erejének észlelése (Iz 40,12-31) A szöveg közös felolvasása után a csoportot három részre osztjuk és mindegyik egy-egy szövegrészt dolgoz fel (12-17 v; 18-26 v. ,27-31 v.) a következő kérdések alapján: - Hogyan tagolható a részlet? - Miről beszél hallgatóinak a próféta? - Mire hív? - Mi a módszere, érvelés vagy …? Hogyan „érvel”? - Hogyan hat rám a szöveg, ha hagyom, hogy működjön bennem? A kiscsoportos munka összegzése után az óravezető kiegészítése, lásd Bevezetés 4.	Kiscsoportos munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza perc
6. Befejezésként minden résztvevő keres a teljes szövegből (Iz 40,1-31) egy számára sokat mondó ősképet, amely lelke mélyéig megérintette: szív, Isten keze, erős karja, út és puszta, hegy és völgy, görbe és egyenes, hervadó virág, pásztor és nyáj, az ég sátora, tenger, földkerekség, az Úr lehelete, szélvihar, pelyva, erő, sas szárnyalása … Ezeknek a képeknek a töménysége asszociációkat és további képeket idézhet fel bennünk, amelyeket egy rövid csend után imába öntve oszthatunk meg egymással. Végül meghallgathatunk egy részletet J. Haydn Teremtés c. oratóriumából	Közös ima és csoportos zenei meditáció az óravezető irányításával	Szentírási részlet, Részlet J. Haydn Teremtés c. oratóriumából, pl. a kórust: „Isten dicsőségét beszélik az egek” („Die Himmel erzählen die Ehre Gottes”) 20 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2015. jún. 15. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Új Exodus

„Ne gondoljatok a régi dolgokra, és az elmúltakra ne figyeljetek! Íme én újat cselekszem, most sarjad, talán nem tudjátok?" (Iz 43, 18-19)

A.) Alapgondolat

Az új Exodus kiindulási pontja és alapja Deuteroizajásnál, hogy Jahve nem gondol többé Izrael bűnére, amely törésre vezetett az elődöknél (Iz 43,25; 40,1k), hanem egy feltétel nélküli igenről beszél Izraelnek, „mert drága vagy szememben, becses vagy, és én szeretlek téged" (Iz 43,4). Az ezáltal lehetségessé vált új kezdetet írja le Deuteroizajás az új Exodusban, az egyiptomi szolgaságból való kivonulás képeire támaszkodva. De az új Exodus nem annyira a babiloni fogságból való szabadulást jelenti, hanem sokkal inkább *Exodus az Istentől eltávolodottság fogságából és az Isten nélküli sötétségből*. Az Iz 40 programszerű nyitószövege ezért Jahve új érkezését hirdeti meg népéhez a pusztában. A fogság pusztájának úttalanságában kell utat létesíteni, amelyen Jahve dicsősége megmutatkozik, és ki tud nyilvánulni. Ennek megfelelően az új Exodus célja természetesen egy konkrét hazatérő út is Jeruzsálembe, de nem új honfoglalásról van szó, hanem Isten uralmának kinyilvánulásáról az egész világ számára (Iz 52,7k). Még ki is emeli: A cél *nem egy részleges honfoglalás, hanem Isten egész világra kiterjedő uralma*. Az új Exodus jövőképe túllép az első Exodus szűk látókörén, a két nép közötti ellen-

téten és minden nemzeti szükségen. Az új Exodusban az egész emberiség részt vesz Izrael üdvösségében: „Meglátja a föld minden határa Istenünk szabadítását” (Iz 52,10). A fogság pusztaságán át Izrael lesz az eszköze Isten uralma megvalósulásának. A népek számára ki tudja nyilvánítani Isten igazságát és igazát (Iz 51,4), mert Jeremiás szerint az új szövetség ígéretét, a Törvényt, Isten uralmának életrendjét a szívében hordozza (Iz 51,7). Ezáltal bevonja a nemzeteket az új Exodus dinamizmusába; Sionhoz jönnek, a megújult istennépéhez, ahol megtapasztalják Jahve királyi uralmát. Az új Exodus egyetemes perspektívája azért lehetséges, mert *nem kapcsolódik össze Izrael ellenségeinek megsemmisítésével, mint az első Exodus.* Ez nem más nép számlájára történő megszabadulás. Ilyen megszabadulás nem lesz a jövőben; ez állandó fenyegetettségben lenne az ellenségességtől és gyűlölettől. Az új Exodus teológiai vezető alakja ezért Isten szolgája, aki „a kialvó mécsbelet nem oltja el” (Iz 42,3), aki az erőszakról való lemondással és a szenvedés elfogadásával tanúsítja a kiengesztelődés és a szeretet világmegváltoztató erejét (különösen Iz 50,4-9 és 52,13-53,12), és így a világ népeit átalakítja. Miközben az első Exodus az egyiptomiak hullahegyeit hagyja hátra, és haldoklók kiáltása kíséri, és így akkor a kanócot eloltják, az új Exodust még a „sakálok és struccmadarak” is ujjongással kísérik, amelyek pedig normál körülmények között a halálhörgést kísérik vinnyogásukkal, és a halált jelképezik (Iz 43,14k). Mindez a nemzetek aktív közreműködésével fog történni (Iz 49,22k). Igen, az új Exodust ég és föld, minden állat és az egész természet ujjongása fogja kísérni (pl. 49,13); békét fog hozni, amelyben megszűnik minden ellenségeskedés és idegenség és a világ mindenki otthonává válik.

B.) Az új Exodus

16 Így szól az Úr,
aki utat készített a tengerben,
és a hatalmas vizekben ösvényt;
17 aki kihozott kocsit és lovat,
hadsereget és hőst,
akik együtt fekszenek, nem kelnek fel többé,
kialudtak, mint a mécsbél, és elhamvadtak:

18 »Ne gondoljatok a régi dolgokra,
és az elmúltakra ne figyeljetek!
19 Íme, én újat cselekszem,
most sarjad, talán nem tudjátok?
Igen, utat készítek a sivatagban,
és a pusztában folyókat.
20 Dicsőít majd engem a mező vadja,
a sakálok és a struccmadarak,
mert vizet adtam a sivatagban,
folyókat a pusztában,
hogy megitassam népemet, az én választottamat.
21 A nép, melyet magamnak formáltam,
dicséretemet hirdeti majd. (Iz 43,16-21)

Új az új Exodusban

1. Az új Exodus Istene: nem harcos, hanem vigasztaló és teremtő

9 Ébredj, ébredj, öltözz erőbe, az Úrnak karja!
Ébredj, mint a hajdankor napjaiban,
a régmúlt nemzedékek idején!
Vajon nem te vagy, aki kettéhasítottad Ráhábot,
aki átdöfted a sárkányt?
10 Vajon nem te vagy, aki kiszárítottad a tengert,
a nagy mélység vizét,
s aki úttá változtattad a tenger mélyét,
hogy átkeljenek a megváltottak?
11 Akiket az Úr kiváltott, visszatérnek,
ujjongással jönnek a Sionra,
és örök öröm lesz a fejük felett;
vidámság és öröm éri őket,
elfut a bánat és a sóhaj.
12 Én, én vagyok vigasztalótok!
Ki vagy te, hogy félj halandó embertől,
ember fiától, aki olyan, mint a fű?
13 Megfeledkeztél az Úrról, alkotódról,

aki kifeszítette az eget,
és megalapozta a földet;
és féltél szüntelenül, egész nap
a sanyargató haragjától,
aki pusztításra készült.
De hol van már a sanyargató haragja?
14 Gyorsan kiszabadul a megkötözött,
nem hal meg a veremben,
és nem fogy el kenyere.
15 Mert én vagyok az Úr, a te Istened,
aki felkavarom a tengert, és zúgnak hullámai;
Seregek Ura az én nevem.
16 Szádba helyeztem igéimet,
és kezem árnyékával takartalak be,
amikor kifeszítettem az eget,
és megalapoztam a földet,
s azt mondtam Sionnak: »Az én népem vagy.« (Iz 51,9-16)

13 Az Úr, mint a hős, kivonul,
mint harcos, felszítja indulatát;
felrivall és csatakiáltást hallat,
ellenségei felett diadalmaskodik.
14 »Régóta hallgattam,
némán türtőztettem magam;
de most nyögök, mint a szülő asszony,
zihálok és lihegek egyszerre. (Iz 43,13k)

2. A cél: világbéke

10 Énekeljetek az Úrnak új éneket,
dicséretét a föld végéről,
ti, akik a tengerre szálltok,
s mindazok, amik azt betöltik,
a szigetek és azok lakói!
11 Zengjen a puszta és városai,
a falvak, ahol Kedár lakik;
ujjongjanak a kőszikla lakói,
a hegyek tetejéről kiáltsanak!

12 Adjanak az Úrnak dicsőséget,
és dicséretét a szigeteken hirdessék! (Iz 42,10-12)

7 Milyen szép a hegyeken
annak lába, aki örömhírt hoz,
aki békét hirdet, aki jó örömhírt hoz,
aki szabadulást hirdet; aki azt mondja Sionnak:
»Királyként uralkodik Istened!«
8 Hallgasd! Őreid felemelték hangjukat,
együtt ujjonganak,
mert szemtől szemben látják,
amikor visszatér az Úr Sionra.
9 Örvendjetek, ujjongjatok együtt,
Jeruzsálem romjai!
Mert megvigasztalta népét az Úr,
megváltotta Jeruzsálemet.
10 Felfedte szent karját az Úr,
minden nemzet szeme láttára;
és meglátja a föld minden határa
Istenünk szabadítását. (Iz 52,7-10)

3. Az út: Isten vezetésére hagyatkozni

16 Vakokat vezetek olyan úton,
melyet nem ismernek,
és ismeretlen ösvényeken járatom őket;
a sötétséget világossággá teszem előttük,
és a göröngyös helyeket egyenessé.
Ezeket a dolgokat teszem velük,
és nem hagyom el őket.« (Iz 42,16)

11 Távozzatok, távozzatok, jöjjetek ki onnan,
tisztátalant ne érintsetek!
Jöjjetek ki közepéből, tisztuljatok meg,
akik az Úr edényeit hordozzátok!
12 Hiszen nem kell sietve kijönnötök,
sem futva mennetek, mert az Úr megy előttetek,
és Izrael Istene zárja sorotokat. (Iz 52,11k)

C.) Bevezetés

1. Letenni a múltat és megragadni a jövőt, kiszabadulni a múlt fogságából és így képessé válni egy új életre

A tapasztalt ember nem csak olyan embert jelent, aki tapasztalatokban gazdagon pillant vissza a múltjára, hanem ugyanakkor olyan valaki is, aki mindig nyitott az új tapasztalatokra. Ez a nyitottság természetesen nem magától értetődő. Gyakorta a szerzett tapasztalatok belénk épülve megszilárdulnak, megcsontosodnak és fogságba ejtenek bennünket. Belemerevedünk egy állapotba, és attól a pillanattól kezdve nem vagyunk képesek többé arra, hogy eddigi tapasztalataink határát átgondolva befogadjuk az újakat, és számot vessünk velük.

Deuteroizajás fáradhatatlanul próbálkozik azzal, hogy hallgatóságát az addigi tapasztalatok fogságából kiszabadítsa, és nyitottá tegye őket egy új életre. Valami új növekszik, nem veszitek észre? (vö. Iz 43,19)

A szentírási részlet bevezető szavai annak a nehézségnek járnak utána, hogy az ember hogyan tudja az új lehetőségeket megragadni és ne ragadjon le az addigi tapasztalatainál. Egy karikatúra ábrázolása ad impulzust az Iz 43,19 átgondolásához. A rajzon egy láblánc látható egy óriási vasgolyóval, amely a fogságot és a rabságot jelképezi. A rajz azt az állapotot ábrázolja, ahogy az ember oda van láncolva ehhez a vasgolyóhoz, és közben nem veszi észre a változás jeleit, mert a tekintetét odavonzó nagy fekete golyó mindent elnyom. Az új, ami fölsejlik, egy jelentéktelen kis virág. Az alsó képen a virág átnő egy keresztbe, amely meglepetés szerűen erőre kap és széttöri a láncot. Az alsó képen a virág ereje átváltozik a kereszt erőtlenségébe rejtett erővé.

2. Régi és új Exodus

a.) Az új korszak bejelentése

A száműzöttek bánatosan néznek vissza nagy és boldog történelmi múltjukra, mindenek előtt Isten nagy szabadító tettére az Exodus során, amelyre hajdani történetük alapozódott. A jelenben ebből na-

gyon keveset éreznek, mert tekintetüket az elmúlt dicsőségre szegezik. Ezzel a jövő nélküli magatartással helyezi szembe Deuteroizajás az új Exodus vízióját. Ő Istennek a kivonulásban történt szabadító tettét nem a múltban lejátszódott egyszeri eseménynek fogja fel, mint a hallgatói, hanem Istennek a jelenben véghez vitt új működéseként. Ezért az Iz 43,16-21 szövege alapvetően három részre tagolható:

1. Emlékezés a régi Exodusra, és a Vörös-tengeri csodára, amikor Jahve megsemmisítette az Izraellel ellenséges katonai hatalmat (16. v.).

2. Felszólítás, hogy ne gondoljanak többé erre a régi Exodusra, mondhatni felejtsék el, és helyette teljes figyelmüket a jelenben előkészülő történésre fordítsák, arra, amit Isten most tesz (18-19ab v.).

3. Ennek az újnak a leírása az Exodus tradicionális képeiben történik, de más jelentékeny képekben is, mint a fenti, az első Exodus leírásaiból kiválasztottak. Nem a Vörös-tenger és az ellenség megsemmisítése van a középpontban, hanem Izrael csodálatos megőrzése a pusztában: a puszta úttá válik, és a sivatagban források fakadnak, amelyekből Izrael szomját olthatja (19cd és 20k v.).

Az első és a harmadik rész szembeállítása megadja az első választ arra a kérdésre, hogy mi ez az új Exodus: az új Exodusban nem győztesről és legyőzöttről van szó, a megszabadulás nem Izrael ellenségeinek megsemmisítése árán történik. Az új Exodust nem halálhörgések kísérik (a megsemmisített egyiptomiak életének kioltása), hanem ebben a szövegben a vadállatok, más szövegekben az egész világ öröme és ujjongása kíséri. Így ez az új Exodus azt célozza, mint ahogy más szövegek megvilágítják, ez nem egy részleges honfoglalást, hanem az egész világra kiterjedő békét jelent.

Hogyan utasítja el Deuteroizajás az első Exodust: nem könnyelmű vagy eretnek, hanem azt mondja: Felejtsétek el az első Exodust. A szöveg visszatükrözi Deuteroizajás és legfőképpen a fogság alatti próféták alaptapasztalatát, tudniillik a törés tapasztalatát Izrael történetében; ezt a törést ábrázolja a régi és az új fogalmának leírásában (vö. 42,9k és 48,6). Ott az első Exodus kitörés-történetének nincs jövője. Egy nép megszabadulása egy másik nép megsemmisítése árán önmagában nem hoz továbblépést. A reményt csak valami minőségi-

leg új dolog tudja megnyitni: a részleges szabadságvágy egy univerzális megszabadulásban oldódik fel. Ez az új, szemben a régivel. Deuteroizajás azt prédikálja, hogy most van ez a korforduló.

b.) Mi az új az új Exodusban

Isten az új Exodusban:
Nem harcos, hanem vigasztaló és teremtő

51,9-16: A szöveg első felében (9-11, v.) a rémült nép kiált az erős Istenhez, hogy semmisítse meg ellenségeit. A régi idők istenküzdelme győztesének, a fáraó legyőzőjének újra harci erővel kell háborús hőssé válnia. Válaszában Jahve (12-16. v.) kiigazítja ezeket az elvárásokat: ő vigasztaló és nem győzelmes háborús hős; teremtő életerő és nem háborús megsemmisítő.

42,13k: Ebben a kis szövegben egy fordulat következik be: a megelőző versekben egy beszéd az Úr dicsőségét hirdette az egész világnak. Hogyan mutatja be ezt a dicsőséget? A 13. vers egy győzelmes háborús hősről fest képet. A 14. versben azonban maga Jahve hirtelen másféle hangon szólal meg: A 13. vers háborús kiáltása átvált a szülő asszony kiáltásává. Jahve nem háborús hős, hanem egy szülési fájdalmakban fekvő asszony, aki nem háború halálos erejét, hanem teremtő életerőt, új életet hoz világra.

Az új Exodus célja: az egész világ békéje

42,10-12: Az új Exodus láttára az egész világ ujjongva örül. Nyilvánvalóan azért tud az egész világ örvendezni, mert nem a győzteseknek és legyőzötteknek, hanem mindenkinek szól. A dal, amit Isten a világnak énekel ezért egy új ének, nem a régi győzelmi dal a Vörös tengerről és az ellenség megsemmisítéséről.

52,7-10: Az új Exodus célja egy átfogó üdvösség és béke, nem ember uralma ember felett, hanem Isten uralmának kezdete népe között. Isten uralmának megvalósulása Izraelben az egész világ számára békét és üdvösséget hoz.

Út a cél megvalósításához: Isten vezetésére hagyatkozni

42,16: Az új Exodus csak akkor valósul meg, ha a nép, mint egy vak hagyja magát vezetni az ismeretlen úton: tehát az út az nem mindig ismert és akart, hanem ismeretlen. Mégis nyitottan kell menni és az utat menet közben kell felfedezni, kilépve önmagunkból Isten vezetésére kell hagyatkozni, és számolni kell azzal, hogy az ember az eldöntendő út szempontjából teljesen vak, és csak Isten vezetésére kell hagyatkoznia.

52,11k: Isten úgy vezet, mint egy pásztor, aki nyája előtt megy és mutatja az utat és a vonulást egyúttal hátulról is lezárja és összetartja. Az új Exodusra ezért nem mint a fogságból vagy rabszolgaságból való menekülésre, vagy mint egy pusztító hadseregtől való megfutamodásra van szükség. Mindössze annyit jelent, mint egyedül Isten vezetésére hagyatkozni.

3.) Ivan Steiger karikatúrája az 43,19-hez

Íme én újat cselekszem, most sarjad, talán nem tudjátok?

Ld. az 40. oldalon

4.) Várakozás

Egy nagy
várakozásban élsz,
de várakozásodnak
nincs semmi célja.
Ez a várakozás
csupa elvárás.
Az elvárásokból pedig
nem fakad élet,
az élet belefullad
a sok várakozásba
és meghal.

Hagyd el a halálnak
ezt a helyét
Kelj útra,
ne ígérj semmit.
Talán akkor
egy útkanyar
Elhozza számodra
amit várni
sem mertél.

Hedvig Fornander
(ford. Vágvölgyi Éva)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Énekelj az Úrnak	Ének kottából	Énekelj az úrnak 116. o. a, 5 perc
2. Csoportos beszélgetés az Iz 43,19-hez készült karikatúráról a következő kérdések alapján: - Mit látok a rajzon? (lásd Bevezetés 1. 3.) - Milyen asszociációk jutnak eszembe a képpel és a szöveggel kapcsolatban? Végezetül elolvassák a Várakozás c. verset (lásd Bevezetés 4.)	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Fénymásolt rajz, fénymásolt vers 10 perc
3. Régi és új Exodus **Szövegmunka** **a.) A korforduló bejelentése (Iz 43,16-21)** A résztvevők közösen elolvassák a szöveget, majd a következő lépésben kidolgozzák a szöveg tartalmi tagolását (lásd Bevezetés 2a.). Segítő kérdések: - Mit mond Jahve? - Mit mond Jahvéről? - Mi volt a régi és mi az új? - Mi különbözteti meg az újat a régitől? Csoportos beszélgetés a megfigyeltekről és az eredmények összegyűjtése és kiegészítése. Elmélyítő tanítás a két kérdéshez: - Miért beszél Deuteroizajás a régi Exodusról ilyen nyersen? - Mi az új az új Exodusban? A következő lépés az új elmélyítése és kifejtése az új Exodusban a különböző szövegek alapján. Ezek a szövegek nem nagyon szorulnak elemző erőfeszítésre. A lényeg mindenekelőtt a szövegek új gondolatainak megragadásával tárul fel, és ha kapcsolatba hozzuk a saját életünkkel.	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg, tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 40 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Új megmentő

Énekek az Úr szolgájáról *I. rész.*

A.) Alapgondolat

Isten szolgája (héb. Ebed Jahve): Az Ószövetségben maga a kifejezés valójában bármelyik igazhitű izraelitára vonatkozhatott, mégis vagy alázatból alkalmazták saját magukra, vagy olyan megtisztelő elnevezésként éltek vele, amelyet Isten adott választottainak, pl. Ábrahámnak (Ter 26,24), Jákobnak (32,10), Mózesnek (Kiv 14,31; Szám 11,11), Józsuénak (Bír 2,8), Dávidnak (29-szer, pl. 2 Sám 7,5; 1Kir 11,32), Salamonnak (1,29; 3,6), Zerubbábelnek (Ag 2,23), sőt egy-egy esetben olyan nem Izrael fiai közül való személynek is mint Círusz (Iz 43,10), Nebukadnezár (Jer 25,9). Deuteroizajásnál az egész nép Isten szolgája (Iz 41,8–9; 42,19; 44,1; 45,4), ugyanígy Jeremiásnál (Jer 30,10) is. Az igazi Isten szolgája mégis egy névtelen. Jelen szövegünkben Deuteroizajás prófétai leírása egyetlenegy ószövetségi Isten szolgája alakjára sem illik rá maradéktalanul. Az Újszövetség szerint Jézus személyében érkezett el az, aki megtestesítette az Isten szolgáját, maga Jézus is azonosította magát vele. Jézus is, az apostolok is úgy értelmezték a messiási küldetést, ahogy Deuteroizajás a Szolga alakjában előre megrajzolta. Jézusban megtalálni Isten szolgájának minden vonását: a földön úgy járja végig az életet, mint a névtelen szolga, messiási küldetése a nyilvánosság előtt soká-

ig rejtve maradt. – Szenvedésének, megaláztatásának és megdicsőülésének kettőssége követőinek, az Egyháznak és az Egyház tagjainak életén is végigvonul (vö. Fil 2,5–11; 1Pét 2,21–25).

B.) Szentírási szöveg:

ELSŐ ÉNEK AZ ÚR SZOLGÁJÁRÓL: *Iz 42,1-9*

1 Íme, az én szolgám, akit támogatok,
választottam, akiben kedvemet találom.
Ráadtam lelkemet,
igazságot visz majd a nemzeteknek.
2 Nem kiált, nem emeli fel hangját,
és nem hallatja az utcán.
3 A megroppant nádszálat nem töri össze,
és a kialvó mécsbelet nem oltja el;
hűségesen visz igazságot.
4 Nem alszik ki, és nem roppan össze,
míg igazságot nem tesz a földön;
és tanítására várnak a szigetek.
5 Ezt mondja az Isten, az Úr,
aki az eget teremtette és kifeszítette,
aki megszilárdította a földet, és ami belőle sarjad;
aki leheletet ad a rajta levő népnek,
és lelket a rajta járóknak:
6 »Én, az Úr, hívtalak meg téged igazságban,
és fogom a kezedet;
megőrizlek, és a nép szövetségévé teszlek,
a nemzetek világosságává,
7 hogy megnyisd a vakok szemét,
kihozd a börtönből a foglyokat,
a fogházból a sötétségben ülőket.
8 Én vagyok az Úr, ez az én nevem;

és dicsőségemet nem adom másnak,
sem dicséretemet a bálványoknak.
9 A régebbi dolgok, íme, elérkeztek;
most újakat hirdetek:
mielőtt kisarjadnának, tudatom veletek.«

C.) Bevezetés

1.) Bevezető információk a szöveghez

Mint az előzőkben láttuk, Deuteroizajás központi témája az új kivonulás. A fogságból való visszatérést a szerző úgy írja le, mint 2. kivonulást. Ennek az új kivonulásnak – mint annak idején az egyiptomi fogságból való szabadulásnak Mózes – központi alakja a Szolga, az Úr szolgája (héb. Ebed Jahve). A Deuteroizajás néven ismert próféta különféle prófétai jövendöléseket fűz össze meglehetősen lazán, s ezek közé illeszti a jól elkülöníthető Isten szolgájáról szóló négy éneket (42,1–9; 49,1–6; 50,4–9; 52,13–53,12). Az Úr szolgája Istentől kapott küldetést teljesít, és küldetése nemcsak Izraelhez szól, hanem a pogányokhoz is: hozza a Törvényt, amelyet Izraelnek meg kell tartania és térít a pogányok között, aztán „sokak" helyett szenved, így részt vesz Isten üdvözítő művének megvalósításában, közösséget vállal és együtt érez a néppel, és magára vállalja azt a küldetést, amelyet Izraelnek kellene a népek között betöltenie.

A fogságból való visszatérésben, amelyet a szerző úgy ír le, mint 2. kivonulást, valamint a Szolgáról szóló ének némelyik részében az üdvösség gondolata különösen előtérbe kerül. Az üdvösségnek, amely Jeruzsálemhez kapcsolódik, a maradék a várományosa. Az utolsó fejezetekben az üdvösség el nem érkezte a bűnök következménye. A bűnöktől csak a liturgia megújulása és a törvény hűséges megtartása révén, a Templomhoz való szoros kapcsolódás jegyében remélhető szabadulás.

Ami új az új kivonulásban, az nyomatékosan kézzelfogható az Úr Szolgájának alakjában: mint Jahve meghatalmazottja és megbízottja az erőszakról való lemondásban és a szenvedés elfogadásában a vi-

lágváltoztató kiengesztelődés erejének jele lesz. Ő az új kivonulás új Mózese. A négy énekben, amelyek egyszer talán egy egységet képeztek a hagyományban, nyomon követhetjük az Úr Szolgájának útját és sorsát, amelyben valószínűleg a fogságbeli próféta saját sorsa is tükröződik, de egyben tömöríti a Szenvedő Szolga teológiailag idealizált alakját. A Szolga alakjában egyedülálló teológiai fejlődés figyelhető meg: 49,1-7: a Szolga, akinek szenvednie kellett és megaláztatásban volt része, újból küldetését kap; 50,4-9: a szenvedésből fegyelmet tanul és megerősödik; 52,13-53,12: még a pogányok is ámulva szemlélik a Szolga szenvedését és elutasítását; 42,1-7: a Szolga másként teljesíti küldetését a pogányokhoz, mint a pogány Círusz; a Szolga küldetése szülőföldjén folytatódik tanítványai körében. Az énekek egyedi értelmezése szerint a Szolga végtelen szentségével felülmúl minden kiemelkedő múltbeli izraelitát, így téved, aki a Szenvedő Szolga teológiailag idealizált szenvedő alakjába egyszerű történeti azonosítást hajszol. Némelyek szerint ugyanis az 1. 2. és 4. énekben az Isten Szolgájának alakja a múlthoz tartozik. De nincs egyetlen olyan történeti személyiség sem, aki mindazoknak a föltételeknek maradéktalanul meg tudott volna felelni, amelyeket az Isten Szolgája alakjával szemben az énekek támasztanak. Ezen túlmenően: az Isten Szolgája sokkal inkább ígéretet testesít meg a jövőre nézve. Ő köti meg újra Izraellel a szövetséget, elviszi a pogányoknak Isten világosságát, és mert magára vállalja és vezeklésül „sokakért" elviseli a szenvedést, végül megdicsőíti a mindenség Ura. – Összefoglalóan tehát elmondható: a dávidi királyság vonásai és a prófétai vonások összefonódnak egy eszményi alakban. Ez a Szolga alakjával kapcsolatos bizonytalanság és azonosíthatatlanság világossá teszik, hogy az Úr Szolgájának története nem egy egyszeri, múltbeli történet, hanem folytatódik, hogy új alakokban nyerjen meghívást. Így tudjuk a fogságban és az újkori idők holokausztjában megalázott Izrael népét, mint az Úr Szolgáját megérteni. Így tudják a keresztények Deuteroizajás Úr Szolgája alakjában a Názáreti Jézust felfedezni.

Ha az Úr Szolgája alakaljában a fogságbeli próféta saját alakja tükröződik, akkor csak az első éneket származtathatjuk tőle. A negyediknek valamelyik tanítványától kell származnia, aki a próféta si-

kertelenségének és halálának teológiai okát keresi. A többit beillesztették az első és a negyedik ének közé.

2.) A Szolga kihirdetése: Első ének

Az Úr Szolgája – az új kivonulás Isten eszköze

Isten Szolgájának lenni egy sajátos magatartást jelent, aki Jahve megbízottja, és akinek feladata Jahve ügyének képviselete. A bibliai hagyományban ez a Szolga Mózes (lásd MTörv 34,5 és sok más hely). De Dávid is Isten Szolgája: „Szolgámnak, Dávidnak a keze által mentem meg népemet, Izraelt, a filiszteusok és minden ellensége kezéből."(2 Sám 3,18; 7,5.8.19; 1 Kir 11,13.32.34; 2 Kir 19,34; Jer 33,21k.26) és úgy tűnik erre az Isten Szolgájára céloz a mi mostani szövegünk is. Ahogy Dávid, mint Isten választottja lett Isten Szolgája (1 Kir 11,37; Zsolt 78,70; 89,4), úgy lett itt is a választott Isten Szolgája. Ahogy Dávidot (1 Sám 16,13k; 2 Sám 23,1k), úgy itt is Isten Lelke formálja Isten Szolgáját a feladatra. Isten Lelkét már a bírák is megkapták ajándékul a bírák korában (lásd Gedeon Bír 6,34), és megkapta Saul is.

De az új Isten Szolgája természetesen nem egy új Gedeon vagy egy új Dávid. Miközben Izrael új pásztora Jahve életrendjét állítja vissza Izraelben, legalább is annak kellene megtörténnie, (lásd 72. Zsoltár), minden nép számára elhozza az igazságot. Ebből a szempontból ellentípusa Gedeonnak és Dávidnak. Abban is ellentéte a korábbi megmentőknek, hogy „nem kiált". Mit jelent ez? Kiáltani annyit jelent, mint a szent háborút meghirdetni: „Megfújta a harsonákat és összeverte a korsókat… és kiáltották: »Kardra az Úrért és Gedeonért«" (Bír 7,19k). Kiáltva szólított fel Gedeon a szent háborúra (lásd Bír 6,34k; 7,23k; vö. Bír 4,10.13; 12,2). Maga Jahve, aki ebben az összefüggésben a kiáltó: „Az Úr, mint a hős, kivonul, mint harcos, felszítja indulatát, felrivall és csatakiáltást hallat" (Iz 42,13). De ez az új Isten Szolgája nem hallat csatakiáltást. Nem hív szent háborúba, hanem a szent béke utópiáját hirdeti meg. Az erőszakmentesség útján hoz igazságot a népeknek. Az első kivonulást, mint szent háborút ábrázolja, amelynek során az erős egyiptomiak kialudtak, mint a mécses bele (Iz 43,17). De Isten Szolgája nem oltja ki a pislákoló mécsbelet, és nem töri össze a megroppant nádszálat sem. Az

Úr Szolgája itt egy új reprezentánsa Isten megmentő művének, az új kivonulás célja az egész világra kiterjedő béke. Azt is kifejti mit jelent az, hogy „igazságot visz majd a nemzeteknek”: Az igazság, amit ez a Szolga hoz a népeknek, az új kivonulás folyamatában valósul meg, egy új világrendben, ami újjá változtatja a régit, és amire egy következő vers, az Iz 42,9 utal, hogy nem fog többé ember uralkodni az emberen, hanem kinyilvánul az Úr dicsősége, és uralma megvalósul az egész világon.

Az első énekben egy új királyi alak trónra kerülését jelentik be, akit Isten mutat be. Hatalma isteni kiválasztottságán alapszik. Az Ószövetségben a király Isten választottja, leszáll rá Isten Lelke, ő a megtestesítője az Istennel kötött szövetséghez való hűségnek. A választott nép felé Istent, Isten felé a választott népet képviseli, hasonlóan a prófétákhoz. Sokan az Úr Szolgájáról szóló első éneket egy konkrét történelmi személyiségre, egy valódi királyra, Círuszra vonatkoztatják. Bár az Úr Szolgája egyes vonásokban megfeleltethető Círusz alakjának, de egészében mégsem azonosítható vele minden vonatkozásban. Az Úr Szolgája, akárcsak Círusz, Isten eszköze az új exodusban, az új kivonulásban, de Círusz egy földi uralkodó, aki az evilági hatalom erőszakos eszközeivel valósítja meg uralmát, akiről a 41. fejezetben így beszél a próféta: „Ki támasztotta kelet felől azt, akinek léptét győzelem kíséri? Kiszolgáltatja színe előtt a nemzeteket, és királyokat vet alá neki; mint a por, olyanná teszi őket kardja, mint elfújt pelyva, olyanná az íja. Üldözi őket, zavartalanul halad előre” (Iz 41,2-3a), míg az Úr Szolgája „nem kiált, nem emeli fel hangját, és nem hallatja az utcán. A megroppant nádszálat nem töri össze, és a kialvó mécsbelet nem oltja el” (Iz 42,2-3). Isten uralma, Isten királysága nem hasonlít a földi királyságokhoz, ahogy Jézus mondja Pilátusnak adott válaszában „az én országom nem ebből a világból való” (Jn 18,36).

Az Első ének öt részre tagolható:

1. vers: A Szolga bemutatása („az én választottam”), az egész világra kiterjedő megbízása („igazságot visz majd a nemzeteknek”), és különleges felruházása erre a megbízatásra („ráadtam lelkemet”);

2. és 3ab. vers: Annak a leírása, ahogy a Szolga ezt a megbízatást teljesíti („nem kiált, nem emeli fel hangját”).

3c. és 4. vers: A megbízatás sikeres kivitelezésének biztosítéka a Szolga („hűségesen visz igazságot. Nem alszik ki, és nem roppan össze, míg igazságot nem tesz a földön”).

Az 1-4 részben kétszer is visszatér az „igazságot visz”. Az egész Első ének vezérmotívumának tekinthető az „igaz”-ság (újra meg újra, négyszer szerepel). Mit jelent ez? Az 1-4 versek középpontját képezi a kijelentés, hogy a Szolga igazságot visz a nemzeteknek. Ez a kijelentés fordulópontot jelent a szövegben. A folytatásban kifejti, hogy a Szolga hogyan visz igazságot. Az igazságvivés módjával ez a Szolga az eddigi szolgák ellenképévé válik.

5-7 Küldő beszéd: maga a teremtő Isten beszél Szolgájához és küldi őt, hogy teljesítse küldetését: Ő lesz az Izraellel kötött szövetség beteljesítője és ezáltal a népek, vagyis minden nemzet világossága: „Akkor kinyilvánul az Úr dicsősége, és látni fogja minden ember egyaránt” (Iz 40,5).

8-9 Befejező szavak: Itt még egyszer elhangzik Isten önkinyilatkoztatása: „ Én vagyok az Úr, ez az én nevem; és dicsőségemet nem adom másnak, sem dicséretemet a bálványoknak”. Majd újra a próféta szólal meg és meghirdeti, hogy az új kivonulásban elkezdődik egy új világ megvalósulása.

Az 5-9 szakaszban a teremtő Isten világossága Szolgája által felragyog a nemzeteknek (teremtés kezdete: sötét káoszból fény és megszületik a világ – új exodus, mint új teremtés fényt hoz a vakság sötétségében sínylődőknek, új dolgok fognak belőle sarjadni)

Tehát foglaljuk össze a próféta újszerű mondanivalóját: Az előző foglalkozáson megmutatkozott, hogy az első kivonulással szemben, a második exodusban Isten nem harcos, hanem vigasztaló és teremtő Istennek mutatkozik, most pedig az Úr Szolgája, aki Jahve meghatalmazottja és megbízottja, az erőszakról való lemondásban és a szenvedés elfogadásában a világváltoztató kiengesztelődés erejének a jele lesz.

3.) Kiben valósul meg maradéktalanul a prófécia Isten Szolgájának alakja, a világ világossága? Az evangéliumok, de különösen János evangéliuma szerint Jézus azonosította magát a Szolgával. János hangsúlyozza, hogy Jézus az, aki a világ világossága (Jn 9,5; 8,12; 12,46). Rajta keresztül valami kinyilatkozik Isten lényegéből, aki Szt. János szavai szerint maga a világosság (1 Jn 1,5). Ezért kezdve az első napon a fizikai világosság teremtésétől (vö. Jn 1,4) egészen a mi szívünk megvilágításáig Krisztus fényével, minden világosság tőle ered. (2 Kor 4,6).

4.) Karácsonyi játék

Lk 2,8: „Azon a vidéken pásztorok tanyáztak,
és őrizték nyájukat az éjszakában”

1. A csoport elhelyezkedik a sötét terem egyik sarkában, pokrócra ülve, kisszékre vagy állva (kényelmetlen helyzetben). Behunyt szemmel próbálja átélni a vezető szavait:

– Sötét van: félek a sötétben, mindenféle veszedelem leselkedik rám.

– Szegény vagyok: sohasem ehetek eleget, fázom, nincs semmim, a puszta földön kell aludnom, nem véd ház, nincs puha fekhelyem.

– A munkának soha nincs vége, olyan fáradt vagyok, sohasem alhatok eleget.

– Az őseim is így éltek, nincs semmim, csak a remény.

2. Ének: *Ó jöjj, ó jöjj, Üdvözítő!*

3. *Lk 2,4-7:* „Fölment tehát József is Galileából, Názáret városából Júdeába, Dávid városába, amelyet Betlehemnek hívtak, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, hogy összeírják Máriával, eljegyzett feleségével, aki áldott állapotban volt. Amikor ott voltak, eljött az ideje, hogy szüljön, és megszülte elsőszülött fiát. Pólyába takarta és jászolba fektette, mert nem kaptak helyet a szálláson.”

A vezető a sötétben (elemlámpával) elhelyezi a terem másik végében a szalmát, rá a pólyába csavart babát, ezekkel a szavakkal:

„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (Jn 3,16).

4. „Kelj föl, tündökölj,
mert eljött világosságod,
és az Úr dicsősége fölragyogott fölötted!
mert íme, sötétség borítja a földet,
és homály a népeket,
de fölötted fölragyog az Úr,
és dicsősége megjelenik fölötted” (Iz 60,1-2).

A vezető elhelyezi a kis Jézus fölött a csillagot.

5. „A nép, amely sötétségben jár,
nagy világosságot lát;
akik a halál országának árnyékában laknak,
azokra világosság ragyog” (Iz 9,1).

A vezető meggyújt egy nagy gyertyát, és a jászol elé helyezi ezekkel a szavakkal :

„Én vagyok a világ világossága” (Jn 8,12).

6. „Vessző kél majd Jessze törzsökéből,
és hajtás sarjad gyökereiből,
rajta nyugszik az Úr lelke:
a bölcsesség és az értelem lelke,
a tanács és az erősség lelke,
a tudásnak és az Úr félelmének lelke” (Iz 11,1-2).
„Örvendjen a puszta és a kiaszott vidék,
ujjongjon a sivatag és viruljon, mint a liliom!
virulva viruljon és ujjongjon, ujjongva vigadjon” (Iz 35,1-2a).

A vezető odahelyezi a virágot a jászolhoz.

Ének: Mostan kinyílt egy szép rózsavirág,
Akit régen várt az egész világ,
Betlehembe kibimbózott zöld ág,
II: Király mennyből, méltóság. **:II**
(Magyar Népzene Tára, Jeles napok, 387.o.)

7. Triangulum vagy csengőszó és világosság gyullad:

Lk 2,10-12: „Egyszer csak ott termett mellettük az Úr angyala, és az Úr fényessége körülragyogta őket. Nagy félelem vett erőt rajtuk. Az angyal ezt mondta nekik: „Ne féljetek! Íme, nagy örömet hirdetek nektek, melyben része lesz az egész népnek. Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában. Ez lesz a jel számotokra: Találni fogtok egy kisdedet pólyába takarva, és jászolba fektetve."

Ének: *Dicsőség, dicsőség a magasságban Istennek!*
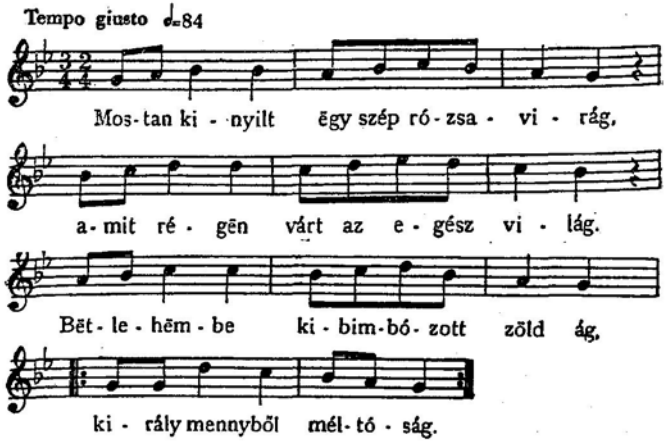
8. Újra sötétség, csak a jászolnál ég a nagy gyertya. A pásztorok elindulnak a jászolhoz.

9. Érkezés.

Ének: Istengyermek, kit irgalmad közénk lehozott

Egyenként meggyújtják a mécsesüket a nagy gyertyáról, és körberakják. Miközben gyújtják, kérhetnek valamit a kis Jézustól.

Ének: Jubilate Deo, omnis terra (taizei ének).

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: A fényem, Jézus, te vagy	Ének kottából	Énekelj az Úrnak 470. o. 5 perc
2. Találkozás a szöveggel Első lépésben a résztvevők élményszerűen találkoznak a szentírási szöveggel, hagyják, hogy hasson rájuk: a.) A résztvevők együtt hangosan felolvassák a szöveget. b.) Ezt követően az óravezető versről versre újra felolvassa a szöveget, olyan hosszú szüneteket tartva a versek között, hogy a résztvevők az egyes szavakat vagy félmondatokat, amelyek számukra fontosak, hangosan elismételhessék (természetesen, ha többeknek fontos ugyanaz a szó, akkor többször is elhangozhat). c.) Egy-két perces csend után megosztják egymással, hogy mi indította meg őket a szentírási részletből.	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg 30 perc
3. Az óravezető átfogó bevezetése az Úr Szolgájáról szóló énekekhez (lásd Alapgondolat, Bevezetés 1.)	Az óravezető előadása	Jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
4. A Szolga kihirdetése: Első ének **Szövegmunka** **a.)A résztvevők egyénileg feldolgozzák a szöveget a következő kérdések alapján:** – Miben állt a Szolga megbízatása? – Mi képesítette őt a megbízatás teljesítésére? – Ő hogyan kivitelezte megbízatását? – Milyen ismétlések fordulnak elő a szövegben és mi a jelentőségük a szöveg szerkezetével kapcsolatban? – Mivel állítható párhuzamba az új kivonulás?	Egyéni majd csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg, tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 45 perc

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
b.)Az óravezető irányításával összegzik az egyéni munka eredményét, majd az óravezető kiegészíti és összefoglalja (lásd Bevezetés 2. 3.)		
5.) Karácsonyi játék (lásd Bevezetés 4.)		30 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenkettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2015. december 8. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Új megmentő

Énekek az Úr szolgájáról *II. rész.*

A.) Alapgondolat

Az ószövetségi üdvösségvárás Deuteroizajásnál éri el tetőpontját. Ennek az üdvösségvárásnak nem csupán a fogságból való szabadulás és Izrael újraegyesítése a tárgya (49,6), nem is Izrael elnyomóinak megbüntetése (49,25 kk.; vö. Szof 3,9), az ország (Iz 49,8) és a város (52,1.8 kk.; vö. 60,16.18; 62,1.11) helyreállítása, hanem elsősorban Jahve országának (52,7) megalapítása; egy ilyen üdvösségvárást foglal magában Jahve törvényeinek ismerete, amely most nem kőtáblán, hanem az isteni igazságosság (51,4) tényeként áll Izrael fiai előtt; ez olyan gondolat, mint amelyet a szív törvényével (Jer 31,33) analóg módon kell érteni. Jellegzetes ennek az üdvösségvárásnak az egyetemessége (Iz 45,22; 49,6; 51,5), amely itt sokkal határozottabb megfogalmazású, mint pl. az 51,5-tel rokon 4,3 esetében, ahol még Sion a központ, ahova minden népnek el kell zarándokolnia. Végül: a várt üdvösség örök üdvösség (45,17; 51,6.8). Ennek az üdvösségvárásnak központi alakja az Isten Szolgája, aki arra hivatott, hogy prófétai, hithirdetői küldetését teljesítve és szenvedésével másokért vezekelve megvalósítsa a dolgok jövőbeli új rendjét. A Szolgáról szóló énekek a legérettebb és a legmélyebb messiási szövegek az Ószövetségben, amelyek a lényeges követelmények és vonások felől nézve Krisztusra vonatkoznak, egyedül az ő személye felel meg maradéktalanul ne-

kik. Maga Jézus és az apostolok úgy értelmezték a messiási küldetést, ahogy Deuteroizajás Isten Szolgája alakjában előre megrajzolta: „Őt a mi vétkeinkért szúrták át, a mi bűneinkért törték össze (Iz 53,5) - Jézus Krisztus „megszabadított bennünket bűneinktől a saját vére által" (Jel 1,5)

Jézus keresztre feszítve halt meg. A kereszt, mint a megváltás eszköze, a halállal, a szenvedéssel, a vérrel együtt az üdvösségünket idéző lényeges kifejezések egyike lett.

A kereszt a megváltás jele. Jézus szeretetének csúcspontja a kereszthalál:

„Gondoskodj arról, hogy törekvésed:

– Ne a könnyebbre, hanem a nehezebbre irányuljon.

– Ne keresd a kényelmesebbet, hanem a kényelmetlenebbet!

- Ne keresd azt, ami több örömet okoz, próbáld inkább nélkülözni!

– Ne a vigaszt keresd, hanem inkább a vigasztalanságot!

– Ne a nyugalomra vágyódj, hanem inkább a fáradozásra!

– Ne a többre, hanem a kevesebbre!

– Ne a magasabbra, a kiválóbbra, hanem az alacsonyabbra, a jelentéktelenre!

– Ne akarj mindenáron valaki lenni, hanem inkább semmi.

– Ne a jobbat keresd a dolgokban, hanem a rosszabbat! Kívánj Krisztusért teljesen kifosztott, szabad és szegény lenni mindabban, amit a világ nyújt. Az ilyen vágyakat fogadd be teljes szívedbe és arra törekedj, hogy akaratod itt teljesedjék ki … "

(Edith Stein: A kereszt tudománya, 97. o.)

B.) Szentírási szöveg

MÁSODIK ÉNEK AZ ÚR SZOLGÁJÁRÓL: 49,1-9a

49 **1** Hallgassatok rám, szigetek,
és figyeljetek, népek, a távolból!
Az Úr hívott el engem az anyaméhtől fogva,
anyám méhétől emlegette nevem.
2 Olyanná tette számat, mint az éles kard,

keze árnyékában rejtett el engem;
olyanná tett, mint a hegyes nyíl,
tegzébe dugott engem.
3 Így szólt hozzám: »Szolgám vagy,
Izrael, benned fogok megdicsőülni.«
4 De én azt mondtam: »Hasztalan fáradoztam,
hiába és feleslegesen fecséreltem erőmet.
De igazságom az Úrnál van,
és munkám jutalma Istenemnél.«
5 Most pedig így szól az Úr,
aki az anyaméhtől fogva szolgájának alkotott engem,
hogy visszavezessem hozzá Jákobot,
és Izrael hozzá gyűljön;
mert becses vagyok az Úr szemében,
és Istenem lett az én erőm;
6 ezt mondta: »Kevés az, hogy szolgám légy,
hogy helyreállítsd Jákob törzseit,
és Izrael maradékát visszatérítsd;
a nemzetek világosságává teszlek,
hogy eljusson üdvösségem a föld végéig.«

HARMADIK ÉNEK AZ ÚR SZOLGÁJÁRÓL: 50,4-9

4 Az Úristen megadta nekem a tanítványok nyelvét,
hogy támogatni tudjam szóval a fáradtat.
Fölébreszti reggel,
reggel fölébreszti fülemet,
hogy hallgassam, mint a tanítványok.
5 Az Úristen megnyitotta fülemet,
én pedig nem ellenkeztem, nem hátráltam meg.
6 Hátamat odatartottam az ütlegelőknek,
és orcámat a tépdesőknek;
arcomat nem rejtettem el
a gyalázás és köpdösés elől.
7 De az Úristen megsegít engem,
ezért nem ér gyalázat;
ezért tettem arcomat olyanná, mint a kovakő,
és tudom, hogy nem szégyenülök meg.

8 Közel van, aki igazságot szolgáltat nekem.
Ki szállhat perbe velem? Álljunk ki együtt!
Ki az ellenfelem? Lépjen ide hozzám!
9 Íme, az Úristen megsegít engem,
ki mondhat bűnösnek?
Íme, mindnyájan szétfoszlanak, mint a ruha,
moly emészti meg őket.

NEGYEDIK ÉNEK AZ ÚR SZOLGÁJÁRÓL: 52,13 - 53,12

C.) Bevezetés

1. A hiábavalóság megtapasztalása, elutasítás és agresszió: a Második és a Harmadik Ének

Amíg az Isten Szolgájáról szóló Első énekben Jahve mutatja be szolgáját, a két következő énekben maga a Szolga mutatkozik be. Közli velünk siralmas és rossz tapasztalatait, amelyeket Isten szolgájaként át kell élnie, a növekvő feszültséget Isten ígérete és a valóságos helyzet között, amelybe kerül, amelynek kiteszi magát és amiben kitart.

A szerkezet és a drámai felépítés

Iz 49,1-6

Az Úr Szolgája itt nem Izraelhez fordul, hanem a nemzetekhez, hogy közölje hozzájuk való küldetését.

1. 1-3 vers: A próféta meghívásáról beszél, amelyre már anyja méhétől fogva meg van hívva. Leírja a szolgálatra való felkészítését: Jahve prófétai igéi, melyek az ő szájából hangzanak el, élesek mint a kard, és átható erejűek, mint a nyíl. Megemlékezik az Úr ígéretéről, amely szerint a Szolga (sikeres) szolgálata az Úr dicsőségét szolgálja.

2. 4. vers: A valóság azonban ellentmond ennek: mert ahogy a következő versek mutatják, saját babiloni fogságba hurcolt testvérei és nővérei meghiúsítják. Fáradozása, hogy megvigasztalja Izraelt, hogy újra higgyen és bízzon, hiábavalónak bizonyult. Csüggedés, kí-

sértés és kétség szorongatják őt. De ő nem esik rezignációba. A csalódás ellenére is kitart Istenbe vetett bizalmában.

3. 5-6 vers: A meghiúsuláson és csődön át így érkezik el a belső fordulathoz: A Szolga hallja Isten új igéit. Világossá válik számára, hogy egyetlen feladata: hogy Isten irgalmasságát és közelségét hirdesse minden ember számára.

Iz 50,4-9

1. 4-5 vers: A Szolga újra hivatásáról beszél, a megbízatásáról és felruházásáról erre a megbízatásra: bátorítani a fáradtakat (vö. Mt 11,28), a rezignációból felébreszteni és újra kíváncsivá tenni őket az eljövendőre. Képes erre, mert Isten ehhez megfelelő beszélő képességet adott neki, és füleit megnyitotta, hogy így meghallja tőle, amit tovább kell majd adnia. Maga a próféta először Jahve tanítványa. Maga a Szolga név Jahvétól van, a Szolgának nincs módja ellentmondani, hanem tehetetlenül ki van szolgáltatva.

2. 6. vers: A Szolga ki van szolgáltatva egyszersmind Istennek, és az emberi agressziónak, a balsikernek és a szenvedésnek. Az üzenettel szembeni ellenállás céltáblájává válik. A dalok megformálása egy fogoly vagy elítélt bántalmazására emlékezetet: A Szolga most a babiloni államhatalom ellenállását is megtapasztalja, amely Deuteroizajás igehirdetését felforgatásnak tekinti? A próféta úgy érzi, hogy saját közösségében is kigúnyolják vigasztaló szavai miatt, amelyek annyira távol esnek a realitástól? A Szolga a megtapasztalt erőszakra nem gyűlölettel, ellenségeskedéssel és viszont erőszakkal válaszol. Tudatosan elviseli és eltűri a bántalmazásokat, nem tiltakozik és nem lázad, mint Jeremiás (lásd Jeremiás vallomásai c. részben), de nem is rezignált, ahogy átadja magát halálos sorsának. Elviseli az erőszakot, hogy megbízatását végrehajtsa.

3. 7-9 vers: A legmélyebb alázatosságban és magányban van, mégis egyre inkább növekszik a Szolga bizalma Isten közelségében. És ez a bizalom állandó benne. Prófétai egzisztenciájának alakulása ellenére bízik abban, hogy Isten ügyét érvényesülésre segíti majd, és hogy ezáltal az egész világ számára láthatóvá válik. Nem akar megtorlást, hanem az igazságot akarja érvényre juttatni. Persze hogy hol, hogyan és mikor történik ez, azt a Szolga nyitva hagyja. Ő maga erre

nem ad választ, hanem Izrael közössége majd az ő szégyenteljes halálából fog rádöbbenni erre.

2. Isten Szolgájának új arca

A Negyedik Ének

2/a. Képmeditáció a bárányos képpel:

Képmeditáció: A *képet* a részvetők elé helyezzük, mindenki kikeresi az Iz 52,13-53,12-t; miközben imádságos csendben nézik a képet és a szöveget, valaki hangosan felolvassa a szentírási részt. Utána mindenki elmondja, hogy mit mondott számára a kép és a szöveg.

2/b. Bevezetés a szöveghez

Az utolsó, a Negyedik Ének Isten Szolgájának megalázásáról, haláláról és megdicsőüléséről szól. Figyelemre méltó az ábrázolás módja, nem olyan, mint egy beszámoló, egy emberi panasz, egy vallomás, hanem mint egy isteni kinyilatkoztatás. Nem csak egy felszínes tudósítás, hanem – egy ima Isten Igéjének és tetteinek megtapasztalásáról.

Isten Szolgája egy új útra vállalkozik, amely az új kivonulás jellemzője: „Vakokat vezetek olyan úton, amelyet nem ismernek" (Iz 42,16). Reménye a szabadító Istenben a szenvedés csüggesztő útjába torkollik. Ami számára az elvárt szabadulás fordulatának közelségét jelenti úgy, ahogy talán várta, nem érkezik el. Isten Szolgájának szava, amely mindenekelőtt Izrael számára, másrészt a nemzetek felé hangzik el, az ő életidejében hatástalan marad. Az Úr nem segíti meg Szolgáját. Isten Szolgája nem kerüli el az ítéletet, összetörik, halálra sújtják. De ő mindvégig hű szolga marad. Az Isten Szolgájáról szóló Negyedik Ének számunkra Jézus magatartásához közelít, az abba ve-

tett hitünkhöz, hogy a keresztre feszítés a remény beteljesülésévé vált. Az új kivonulás lemondást jelent az erőszak érvényre jutásáról, lemondást a saját elképzelésről a felebaráttal és talán Istennel szemben is, az új kivonulás a szenvedésben való jelenmaradást jelent.

2/c A szöveg tagolódása

Az Ének legnagyobb részt a megdöbbent fogságbeli közösség számadásáról a Szolga gyalázatos haláláról szól, a Szolgáról alkotott saját korábbi nézőpontjáról, valamint egy új látásmódról, ami az ő eddigi hitbeli értelmezésüket szétrobbantja. Ez az új látásmód nem csak egyszerűen az elgondolkodásból következő eredmény, hanem egy egészen új tapasztalat a Szolga tetteiről. Maga Isten nyitja fel a szemüket. Az Ének kezdete ezért először Isten szavából áll, amelynek nyomán Izrael új fényben tudja szemlélni Isten Szolgáját. Egy második isteni közlés Isten Szolgájának az új módon való szemléléséről szól, azt kifejezetten megerősítve fejezi be az éneket.

2/d Az Úr Szolgájáról szóló Negyedik Ének szerkezete

1. **Az Úr beszéde (52,13-15) Isten Szolgája jövendőbeli sikerének a kihirdetése** Egy megvetett felmagasztalása (a megalázottat Sion királyává emelik, ami Isten uralmának helye) A világ hatalmasságai a felmagasztalt Isten Szolgája elé járulnak (az új kivonulás céljához)	**13** Íme, sikert arat szolgám, magasra emelkedik, magasztos és igen fenséges lesz. **14** Amint sokan megborzadtak tőle, hisz olyan torz volt, nem emberi a külseje, alakja nem hasonló az emberek fiaihoz, **15** úgy ámulatba ejt majd sok nemzetet, királyok fogják be előtte szájukat, mert olyat látnak, amiről nem beszéltek nekik, és olyat vesznek észre, amiről nem hallottak.

2. A Mi-beszéd (53,1-11a) Izrael válasza (mi = sokak = Izrael): új módon szemléli Isten Szolgáját **2.1. Átmenet** (53,1) Izrael hitetlenkedve szembesül az ellentmondással, hogy pontosan a Szolga gyengeségében van ott az Úr szabadító ereje (karja)	Ki hitt annak, amit hallottunk, és az Úr karja ki előtt nyilvánult meg?
2.2. Első szakasz **(53,2-6) Visszatekintés Isten Szolgájának szenvedésére és ennek a szenvedésnek az új látásmódja** (Isten Szolgájának látványa és megbízatása) 2-3: Isten Szolgájának taszító külseje és társadalmi kirekesztettsége (látvány) 4-6: Új módon szemléli ugyanannak az Isten Szolgájának megjelenését: Isten Szolgájának a taszító megjelenése nem saját létének bűnös vétsége miatt volt, hanem helyettesítőként viselte Izrael bűnös vétségét (6. v.), Izrael megmentéséért viselte magán Isten büntetésének jeleit (megbízatás).	**2** Úgy nőtt fel színe előtt, mint a hajtás, és mint a gyökér a szomjas földből; nem volt szép alakja, sem ékessége, hogy megnézzük őt, és nem volt olyan külseje, hogy kívánjuk őt. **3** Megvetett volt, és utolsó az emberek között, fájdalmak férfia és betegség ismerője, aki elől elrejtettük arcunkat; megvetett volt, és nem becsültük őt. **4** Pedig a mi betegségeinket ő viselte, és a mi fájdalmainkat ő hordozta; mi mégis megvertnek tekintettük, Istentől sújtottnak és megalázottnak. **5** De őt a mi vétkeinkért szúrták át, a mi bűneinkért törték össze; a mi békességünkért érte fenyítés, és az ő sebe által gyógyultunk meg. ***6*** Mindnyájan, mint a juhok, tévelygtünk, mindenki a maga útjára tért; és az Úr őrá rakta mindnyájunk bűnét.«

Második szakasz **(53,7-10a) Isten Szolgája cselekvő módon fogadja szenvedését** (A megbízatás véghezvitelének módja) (különös tekintettel a 7. és 10a. keretversre)	***7*** Megkínozták, és ő alázatos volt, nem nyitotta ki száját; mint a bárány, melyet leölésre visznek, és mint a juh, mely nyírói előtt elnémul, nem nyitotta ki száját. ***8*** Sanyargatás és ítélet után vitték el; és sorsával ki törődik? Mert kivetették az élők földjéből, népem vétke miatt sújtották halálra. ***9*** Istentelenek között adtak sírt neki, és gazdag mellett, amikor meghalt, bár nem követett el erőszakot, és nem volt álnokság a szájában. ***10*** De az Úrnak úgy tetszett, hogy összetörje betegséggel. Ha odaadja engesztelő áldozatul életét,
2.4.*A harmadik szakasz* (53,10b-11a) Isten Szolgájának jövője (a megbízatás sikere) - személyes beteljesülés (bibl. metafora a beteljesült életről: utódok, hosszú élet, világosság meglátása, teljesség) - Isten terve sikerül = célzás arra, hogy Isten Szolgája felmagasztalásának hatása kiterjed az egész világra	meglátja majd utódait, hosszúra nyújtja napjait; és az Úr tetszése az ő keze által teljesül. **11** Lelkének gyötrelme után meglátja a világosságot, megelégedett lesz.

3. Jahve záróbeszéde (53,11b-12) **A „mi" bizonyosságának továbbfejlesztése Isten Szolgájának új módon való szemléléséről** - Izrael megmentése - Magának Isten Szolgájának jövendő üdvössége: Működésének gyümölcseként Isten osztályrészt ad neki Izrael üdvösségéből (osztályrész a megsemmisülés helyett)	Tudásával szolgám igazzá tesz sokakat, és bűneiket ő hordozza. 12 Ezért osztályrészül adok neki sokakat, és hatalmasokkal osztozik a zsákmányon, amiért halálra adta életét, és a bűnösök közé számították; pedig ő sokak vétkét viselte, és a bűnösökért közbenjár.

D.) Óravázlat

Feladat	*Módszer*	*Eszközök, időtartam*
1. Ének: Adoramus te, Christe	Ének kottából	Énekelj az Úrnak 472. o. 5 p.
2. A hiábavalóság megtapasztalása, elutasítás és agresszió: a Második és a Harmadik Ének a.)Az óravezető rövid bevezetése (lásd Bevezetés 1. eleje) b.) A két Ének hármas szerkezetének megfelelően három résztvevő hangosan felolvassa a szöveget. c.)Az óravezető magyarázata a két szöveghez (lásd Bevezetés 1.) d.) Beszélgetés a Szolga visszautasítottságáról és bántalmazásáról a következő kérdések alapján: - Hogyan értelmezi a Szolga, hogy vigasztaló szavai ilyen nagy elutasításba ütköznek? Miért pont agressziót váltanak ki?	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc

- Hogy reagál az ellenségességre és bántalmazásra? Mit okoz az ő passzív ellenállása az ő kihívó „odatartottam hátamat és arcomat" magatartása?		
3. Isten Szolgájának új arca **A Negyedik Ének** **3/a. Képmeditáció a bárányos képpel** (lásd Bevezetés 2/a)	képmeditáció az óravezető irányításával	Sokszorosított kép és szentírási szöveg 20 perc
3/b. Bevezetés a szöveghez: Az óravezető rövid bevezetése (lásd Bevezetés 2/b) **3/cA szöveg tagolódása** (ld. Bevez. 2/c) A szöveg szerkezetének áttekintése: Először egyéni munka, utána csoportos összegzés a nagy egységekről a következő kérdések alapján: - Ki a beszélő ebben az énekben? - Hol történik beszélő váltás? - Mely szakaszok válnak ez által láthatóvá? - Milyen összefüggésben vannak egymással a különböző szakaszok?	egyéni és csoportos munka az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
3/d Tanítás: részletes szerkezet és szövegmagyarázat (lásd Bevezetés 2/d)	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg, jegyzetfüzet, ceruza 25p
4.) Az óravezető zárógondolatai (lásd Alapgondolat)	Az óravezető összefoglalása	5 perc
5.) Csöndes egyéni elmélkedés Edith Stein gondolatai nyomán (lásd Alapgondolat), kötetlen egyéni ima és ének		Sokszorosított szöveg mindenkinél, kotta, gyertya, gyufa 15 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenharmadik óra anyagát tartalmazza.

Vágvölgyi Éva óravezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Az ember és Izrael újjáteremtése:

A remény teológiájának születése Jeremiás és Ezekiel igehirdetésében

A.) Alapgondolat

A fogsággal Izrael minden reménye elveszett. Szembe kellett néznie azzal, hogy Izrael nincs többé. Jahve választott népe és királya fogságban, Jeruzsálem és a templom romokban. Isten ígéretének megvalósulása Dávid házának és királyságának fennmaradására lehetetlenné vált. Nincsenek többé illúziói, semmi lehetőség nincs arra, hogy Jahve naggyá teszi választott népét. Jahve ígérete zátonyra futott. Jeremiás és Ezekiel, akik még Deuteroizajás előtt működtek és még közvetlenül a régi remények elvesztésének sokkhatása alatt álltak, fájdalmasan gondolkodtak Istennek az emberi valósággal szemben elszenvedett kudarcán. Ezekiel történelmi visszatekintésében (Ez 20) megállapítja, hogy Izrael egész addigi története véget nem érő ellenszegülés Isten akaratának, Jeremiás pedig ki is hangsúlyozza: „Vajon megváltoztathatja-e bőrét az etióp, vagy tarka csíkjait a párduc? Akkor tudtok majd ti is jót tenni, akik hozzászoktatok a gonosztevéshez” (Jer 13,23). A fogságbeli próféták arra a meggyőződésre jutottak, hogy az ember képtelen arra, hogy visszatérjen Istenhez, hogy teljes szívéből szolgálja őt, annyira foglyává vált Istennel való szembehelyezkedésének. A visszatéréshez egy másik természetre lenne szüksége. Szeretnénk isteni útmutatást kapni a

szívünkbe, hogy a jót tegyük. De valami ellenáll bennünk. „Tudom ugyanis," – mondja Pál a rómaiakhoz írt levelében - hogy a jó nem lakik bennem, azaz a testemben; mert megvan bennem az akarat a jóra, de a jót megtenni nem tudom" (Róm 7,18). A fogság tehát nem csak külső véget jelent (vö. Ez 10,18k: Jahve elhagyta a templomot és Jeruzsálem városát). Ugyanakkor egy belső végpontot, úttalanságot jelent. Ha Isten egy új kezdetet akar a jövőben, először az embert magát, Izraelt kell újjáteremtenie. Az ember belső szétszakítottságát és ellentmondását kell megszüntetnie. Az embernek először belsőleg kell megváltoznia, hogy egészen és megosztottság nélkül nyitott legyen Isten és az emberek felé. Ennek az új teremtésnek a hírnöke Jeremiás és Ezekiel.

B.) Jer 31,31-34; Jer 32,36-41; Ez 36,22-28

C.) Bevezetés

1.) Az ember illúziók nélküli szemlélése

Mi a bűnbánatot összekeverjük a bűnvallomással. Megvalljuk, de meg nem bánjuk, szívünk mélyén ragaszkodunk az elkövetett rosszhoz, vagyis jónak tartjuk. A Izrael pont így tett, amikor folyton szembe fordultak Istennel, aztán mikor jött a büntetés, elismerték, hogy bűnt követtek el, de a szívükben ugyanolyan megátalkodottak maradtak, nem bánták meg. Ezért aztán a bűnvallomást nem is követte valódi változás, „kifizették a rájuk kiszabott büntetést", mint amikor valaki megszegi a közlekedési szabályokat és elkapják, de a szívük nem változott meg. Nem az a baj, hogy az ember gyenge és a természete rosszra hajló, hogy elbukik, hanem hogy a szíve mélyén ragaszkodik az elkövetett rosszhoz, kemény marad a szíve, valójában nem bánja. A valódi bűnbánatban fájdalmat okoz, könnyeket fakaszt az elkövetett rossz. A bűnbánat könnyei meglágyítják a bűntől megkeményedett szívünket, befogadóvá teszik, alkalmassá, hogy Isten belépjen az életünkbe és megtisztítsa a szívünket a Szentlélek által. Ő az a tűz, amiről a Keresztelő beszél, és amiről Jézus beszél, hogy szeretné, hogy már fellobbanna. Csak a Szentlélek tüzében megtisztult szív tud újjászületni, Isten a Szentlélek által tud új szívet adni, hús szívet, érző, Őt viszontszerető szívet, ami nem tartja többé a

rosszat jónak, ami nem helyezkedik szembe Isten akaratával. Ez a Szentlélekben való újjászületés nem egyszeri aktusban valósul meg bennünk, hanem egy életen át tartó folyamat. Jézus személyén keresztül, akiben egy személyben megvalósult az új szövetség teljessége, kapcsolódunk bele az isteni valóságba. Minél inkább hasonlítunk Hozzá, annál inkább vagyunk új teremtmények.

2.) A fogság tapasztalata és különféle próbálkozások a katasztrófa legyőzésére

a.) Jeruzsálem lerombolásával Kr. e. 586-ban és a babiloni fogságban, Izrael nem csak politikailag és társadalmilag omlott össze, hanem egy teológiai katasztrófát is átélt és lelkileg depresszióba esett. A fogság a pusztulás és a puszta tapasztalata volt, a megaláztatásé, a méltóságvesztésé és kiszolgáltatottságé, és az Istentől való elhagyatottság megtapasztalása: „De kirabolt és kifosztott nép ez: megbilincselték a börtönökben mindnyájukat, és fogházakba dugták; prédává lettek, és nincs megmentő, zsákmánnyá lettek, és nincs, aki azt mondja: »Add vissza!« (Iz 42,22). Izrael, aki Jahvéval való eddigi történetében, aki szabadítóként volt jelen számára, most úgy érzi Isten elhagyta őt szükségében, (49,14; 54,7), most megtapasztalja Isten távoliságát és hallgatását (42,14). Isten nem tekint rá többé, elfordult tőle (40,27; 54,7). Izrael saját történelmének romjai fölött áll, a vég visszafordíthatatlannak látszik szemében. És ebben a történelmi fordulatban Izrael őshite mélyen megrendül: Hogy Jahve a szorongattatásban megőrzi népét, hogy „erős kézzel és felemelt karral" megszabadítja a szolgaság házából, hogy az ő jelenlétének különös jele legyen ez a nép, amelynek földet adott, ami a szabadság alapja és örökké tartó királyságot ígért neki – most mindez kérdésesnek vagy visszavontnak látszik számára. Az egyiptomi szabadulás csak egy epizód volt csupán? A kivonulás, mint Jahve támogatásának jele, csak illúzió? Jahve hatalma korlátokba ütközött? Vajon tehetetlenné vált a világ Ura (50,2)? A fogság tapasztalata tehát egy teológiai összeomlást is eredményezett. Ez még jobban fokozta az üresség érzését, és még mélyebb depresszióba taszította: a vihartól ostorozott Izrael vigasztalás nélkül van (54,11), egy szegény kis féreg (41,14), kiégett rom (44,26), megroppant nádszál (42,3), fáradt és erőtlen (40,29), a nép élete sötétségbe süllyedt (42,7.16), csak kiúttalanság

és csukott ajtók látszanak (45,1k), mint akit börtönbe zártak (42,7). Olyan ez, mint amikor egy ember az ő addig megszokott életének mindennapi dolgaiból hirtelen a semmibe zuhan. Mintha egy mai keresztény számára az egyházi hagyományok megkérdőjeleződése és előre nem látható összeomlása következne be, mintha a keresztény hit és az Egyház „halálfutása" következne be mai társadalmunkban.

b.) *A legyőzés megkísérlése*

Mi hogy reagálnánk egy ilyen helyzetre? Bénultan és reményt vesztetten egy végzetesen apatikus állapotba kerülnénk? Hagynánk, hogy a szemünk láttára vége legyen valaminek, és egyfajta tradicionalizmusba menekülnénk és megpróbálnánk csupán a szokásokba kapaszkodni? Izrael kereste a katasztrófa legyőzését, és ez a keresés három bátor és alapvető új felismerésben csapódott le, mind a három a katasztrófa becsületes elismeréséből fakadt.

A deuteronomista történelmi látás

A deuteronomista iskola számára az a legkínzóbb kérdés, hogy mi volt Izrael bukásának az oka. És így jut arra a deuteronomista könyvekben, Józsue, Bírák, Sámuel, a Királyok könyveiben, hogy Izrael fogság előtti egész történelme páratlan bűnvallomásból áll: Kezdettől a jelenig Izrael történelme elpártolások, tagadások, engedetlenségek történetének bizonyult. Ez a bűnvallomás egyben meghívás az Isten felé fordulásra, és ezáltal egy új jövő reményére Istentől. De hát valóban lehet egy új jövőben reménykedni? Milyen feltételek mellett lehetséges ez az új kezdet? Mi a távlati cél, amihez igazodni lehet? Ezek a kérdések foglalkoztatják a fogságbeli prófétákat, továbbá a papi írásokat.

A fogságbeli próféták

A fogságbeli próféták egy radikális fordulatra helyezik a hangsúlyt: A fogság idején valami valóban véget ért. Ami a Kivonulással elkezdődött Izrael történetében, az zsákutcának bizonyult. Izrael halott. (Ez 37). A visszaérés a korábbi alapokhoz az új remény érdekében ezért lehetetlen. A régi elmúlt. A remény a jövőhöz igazodik. Csak onnan várható új életlehetőség.

Kétségtelenül a fogságbeli próféták nem ringatják magukat hamis illúziókban a lehetőségek tekintetében, hogy az ember képes lenne magának új jövőt építeni. Isten nem ért végére a lehetőségeinek a fogságban, de alkalmasint maga Izrael, az ember lesz áll szemben a saját lehetőségeivel és teszi végességé azokat. „Vajon megváltoztathatja-e bőrét az etióp, vagy tarka csíkjait a párduc?" Kérdezi szkeptikusan Jeremiás a 13,23-ban; „Akkor tudtok majd ti is jót tenni, akik hozzászoktatok a gonosztevéshez." Hasonlóan illúziót vesztett a deuteronomista történelmi mű: „Nem szolgálhattok az Úrnak, mert ő szent és erősen féltékeny Isten, s nem nézi el vétkeiteket s bűneiteket" (Józs 24,19). Izrael történelmi katasztrófája rákényszeríti a prófétákat annak belátására, hogy az ember nincs olyan állapotban, hogy tartósan visszatérjen Istenhez, teljesen és megosztottság nélkül, hogy egész szívével Istent szolgálja. Az ember éppen hogy foglya a saját Istennel való szembe helyezkedésének. Nem bizonyította Izrael a múltban, hogy lehetetlen hogy megfeleljen Jahve életajánlatának? Izrael kanonizált története nem Isten akaratának folyamatos meghiúsítása láncolatának története? Tehát Jahve minden újabb próbálkozása, hogy a népet a szentség útjára vezesse zátonyra fog futni?

Így lenne, ha Isten még egyszer egy jövőbeli új tette egészen új alapokat nem hozna létre. Ha lehetséges a jövő, Deuteroizajás szerint csak akkor, ha egy új Exodusra van alapozva, amelynek sikere nem függ az embertől. Csak úgy lehetséges, ha mint egy vak, az ember hagyja magát Istentől vezetni az úton, amit nem ismer (Iz 42,16). Ha a jövő lehetséges az Ez 37 szerint, csak Izrael újra teremtése által. Az új életlehetőséget a Jer 31 és 32, és Ez 36 szerint, csak a jövendőbeli Istennel kötött új szövetség nyitja meg, ezért nem az embertől függ többé, hogy az ember megteszi-e Isten akaratát, hanem az ember legbelső lényege az alapja. De ehhez az embernek belsőleg meg kell változnia, úgymond újjá kell teremtődnie. Új gondolkodás módjának kell lennie és létének egy új középpontra van szüksége, ami új akaratnak felel meg. Pálhoz hasonlóan a fogságbeli próféták egy Isten általi radikálisan új teremtésre építenek. Azt mondják nekünk, hogy az ember illúziók nélküli látásmódja a feltétele az új teremtménynek, amelyben nem csapja be magát, hanem teljes mezítelen valójában mutatkozik Isten előtt. Mindenekelőtt azonban a jövő

látására vezetnek, hogy el fog érkezni Isten újra eljövetele. A fogságbeli próféták igehirdetése a zsidó reményteológia születése, a rossz jelen körülmények ellenére mindig egy új reményképet készítenek és ezáltal ezt végérvényesen bezárt jelent Istennek egy eszkatalógikus jövője felé kinyitják.

3.) A remény meghirdetése Jeremiásnál és Ezekielnél: Új szövetség és új szív

Jer 31,31-34 (32,36-41)

Isten szavában Jer 31,31-34 feltűnik először többszörösen és hangsúlyozva visszatér az „Én, Jahve": Az új szövetség kizárólag Isten műve, Izrael részéről nincs feltételhez kötve. Tartalmilag az újdonságot az új szövetségben nem egy új szövetség megvalósulásra helyezi (egy új Tóra). Ebben a szövetségben a létrejövetel módja és fennállása független az emberi feltételtől. Tehát nem szűnik meg a régi szövetség, hanem mivel Izrael megszegte, megújul, hogy mindig új, friss és életerős legyen.

1. A Tóra az ember szívébe lesz írva (a párhuzamos szöveg ugyanazt istenfélelemnek érti), teljesen és nagyon bensőségesen, mintha az a saját akarata lenne, így az engedelmesség problémája, ami a régi szövetséget zsákutcába vitte, nem létezik többé (a párhuzamos szöveg ezért egy örök szövetségről beszél).

2. Ennek megfelelően él majd, egy közvetlen istenkapcsolatból, teljesen megtapasztalva Isten közvetlen közelségét, úgyhogy külső oktatóra, pl. katekizmusra vagy prédikátorra vagy más tanító feljebbvalóra nincs többé szüksége (vö. 1 Ján 2,27).

3. Az egyedüli alapja ennek a közvetlen istentapasztalatnak a feltétel nélküli bűnbocsánat Isten részéről, tehát amit az ember megtapasztalva, feltétel nélküli elfogad és igennel válaszol. A bűnbocsánat ígérete megelőz minden emberi erőfeszítést és minden előre látható kudarcot.

Ez az az idő, ami Jézus Krisztusban érkezett el? Életében és személyében kiolvasható az új tényleges megjelenése. Azonban senki ne akarja azt állítani, hogy az új szövetség ismertető jele nekünk kereszténynek valóság lenne. Az a tapasztalat hogy Jézus Krisztus

dacára látszólag minden a régi maradt, és még deprimáltabb, reményvesztettebb, tehetetlenebb lenne, ha nem lenne a bűnbocsánat ígérete, ami Jézus Krisztusban valósággá vált. Lehet, hogy az az új az új szövetségben számunkra a mértékben ragad meg, ahogy a mi számunkra ez a bűnbocsánat valódi ajándékozzon és mi hiszünk abban?

A teremtő Isten Izraellel és Izraelben újat teremt. Jeremiás leírja ezt az újat az új örök szövetség képével (Jer 31. 32). Mi az új, szemben a régivel? A közös a régi és az új szövetség között, a tartalom és a cél: A tartalom a „Törvény", a Tóra mint segítségnyújtó útmutatása Istennek az ember számára; a cél meg van formálva a régi szövetségben: „Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek" (31,33). *Az új Isten útmutatásának a közvetítő anyagában van: „Törvényemet a bensejükbe adom és a szívükre írom".* Isten útmutatásának nincs tehát többé szüksége emberi közvetítésre, hanem a bensejében és akaratában valósul meg. Az embernek új, megosztottság nélküli akaratot adományoz, ami egészen egységben van Isten akaratával. Az ember megosztott szíve meg lesz gyógyítva, hogy egészen és megosztottság nélkül Istené tudjon lenni. Az új az új szövetségben tehát az új ember, aki belsőleg teljessé és gyógyulttá vált. A régi szövetséget nem törli el az új, hanem megújítja, hogy azt az ember ne tudja többé elárulni, hogy mindig megújulva, friss életerővel megmaradjon. Ezzel összefügg egy második ismertető jegye az új szövetségnek: A belsőleg megújított embernek nincs többé szüksége külső közvetítőkre és tanítókra. *Az új szövetségben „megszűnik" a tanító. Mindenki közvetlen kapcsolatban lesz Istennel, és a bensejében ismeri őt. (1 Ján 2,27)*, elnyeri Istennek és az ő útjának közvetlen látását Isten népének közösségében, abban az életközösségben, amit megtapasztal vele, mindenféle tanító és hierarchia közreműködése nélkül. Maga Isten lesz a tanítójuk, közvetítő nélkül a bensejükben szól hozzájuk, a szívükben, személyiségük középpontjában, az értelmükben, a belátó képességükben, a tudatukban, a lelkiismeretükben, a lelkükben. Ha utána gondolunk az új szövetség ismertető jegyeinek, fel kell ismernünk, hogy mi keresztények, a zsidókkal együtt, még várjuk ennek az új szövetségnek a beteljesedését. Csak *egy* emberben vált valóban valósággá az új szövetség: a názáreti Jézusban. Az ő akarata egy volt

az Atyáéval; szívében magának az Atyának a kézírását ismerjük fel. Ő egy közvetlen istenkapcsolatból és istenismeretből cselekedett és beszélt, valamifajta tanító hivatal hivatalos megbízása nélkül. Benne valósult meg az új szövetség. Hogyan tudunk mi ebben részesülni?

A választ erre az új szövetség a harmadik jellemezője adj meg, Jer 31 szerint ennek alapja és lehetővé válása ugyanis a *feltétel nélküli bűnbocsánat ígérete.* Ez a bűnbocsánat, egy záróvonalat húz a múlt alá, mielőtt megalapítja az új szövetséget és azt mondja: kialakul bennetek a megígért ismerete Istennek, ugyanis a valódi istenismeret nem más, mint Isten feltétel nélküli szeretetének ismerete. Ez a mindent átfogó bűnbocsánat számunkra, úgy hisszük, valósággá vált Jézusban. Tehát a másik két ígéretet annál inkább valósággá tudjuk tenni az életünkben, ha kettészakadt szívünkben minél inkább megtapasztaljuk Isten feltétel nélküli bűnbocsánatát, és ezt egymással kapcsolatban is érvényre juttatjuk keresztény közösségünkben, Egyházunk életében több teret adunk ennek, így kiterjesztve az új szövetség légkörét?

Jeremiás teológiájában Istent, mint a hűtlen Izraelt örök szeretettel szerető (31,3) jegyesét mutatja be, aki fáradhatatlanul hívja, hogy térjen vissza eredeti hűségéhez, kegyelmet kínál, nem jogot érvényesít. Szeretetére, amely örök, nem lehet rászolgálni (2,1–4,5), Jahve gyengéd atyja kedves, dédelgetett gyermekének, Efraimnak (31,20; vö. 3,19); a nép a kedvese (11,15; 12,7). Jahvénak ez a kegyelemmel párosult szeretete mélységet és bensőséget ad annak a természetszerűen jogi kapcsolatnak, amely a szövetség révén ősidőktől fogva fönnáll Jahve és Izrael között. Jeremiás próféta teológiája ebben összhangban áll a MTörv teológiájával, de Jeremiás túlszárnyalja a MTörv-et: feltehetően a deuteronomikus megújulásra törekvés (reform) kudarcba fulladásából tanulságot merítve az eszkatológiai jövőtől várja Isten üdvözítését (mindenekelőtt 31,31–34). Az új szövetség, amelyet Jahve ezeknek a napoknak az elérkeztével köt majd Izraellel, szellemi természetű lesz, és bensőséges viszonyt fog jelenteni, így valójában már nem is lesz szövetség; Isten új népe szívében fogja hordani a törvényt, és mindnyájan ismerni fogják az Istent. Bár Jeremiás a szöveggel kapcsolatban a hagyományos szóhasználattal él (31,33), nála a szöveg nem merül ki a fogalom nemzeti értelemben

vételében, hanem személyes kapcsolatot jelent Jahve és az egyes ember között, így egyetemes jellegű. Nem olyan, mint a szerződés, amely pontosan meghatározott követelményeket tartalmaz; a tartalma (Isten ismerete) éppoly határtalan, mint a szeretet, amely a szövetséget létrehozta és a keresztény agapé, amelyre előkészít.

Ez 36, 22-28

Ezekiel prófétai igehirdetése szerint új szívre, új lélekre volt szükség (11,9), s hogy Isten üdvözítő tervei megvalósulhassanak, mint egykor Egyiptomból, most is ki kellett szabadulnia a választott népnek a fogságból, a megalázottságból, s az országot, amelyet akkor birtokba vettek, újra föl kellett építeni.

Jahve, épp neve szentségéért roppant bőkezűen osztogatja ajándékait az üdvösség érdekében; mert, bár népe hűtlenül elpártolt, Ő továbbra is Izrael Istene maradt. Jahve és Izrael összetartozik: Jahve Izrael Istene, Izrael pedig Jahve népe (11,20). Ez így volt mindig és majd a jövőben is így lesz. Amint Izrael történelme tanúsítja, Jahvénak terve van népével. Ez a kiválasztáson (20,5; nem a meghíváson) alapszik, továbbá a szövetségkötésen (16,8), valamint a szövetséghez kötődő ígéreteken: számos utód, saját föld és Jahvénak népe közt lakása, mint az áldás forrása. Ezt az ígéretet kapták az ősatyák, s az Egyiptomból való kivonulás után Jahve teljesítette is ígéretét, a nép bűnei miatt azonban veszendőbe ment: Izraelt elűzték földjéről, Jahve nem lakik többé népe körében. Ebből Ezekiel arra következtet a kiválasztottság tudatában (vö. 5,5), hogy a nép sorsa jobbra fordul, és helyreáll a korábbi állapot (16,55). Az idegen iga összetörik, a szétszóródott nép egybegyűl, visszatér hazájába és biztonságban él, mihelyt megkötik a béke szövetségét, amelyet azonban Ezekiel nem nevez „új”-szövetségnek (vö. Jer 31,31). Ám a béke szövetségéhez Jahvénak új szívet, új lelket kell adnia (Ez 11,19; 36,26), meg kell tisztítania és szentelnie népét. Akkor Jahve népe körében lakhat örökre (37,25–26).

Amit Jeremiás az ember szívének átalakításáról mond, azt Ezekiel még erőteljesebb képpel fejezi ki. Nála a szövetség megújításához Jahve szívtranszplantációt jelent be: népének, aki mindenféle istent szívébe zárt eltávolítja kőszívét, és egy élő, eleven hús szívet helyez

belé. Ez a Szentlélek kiáradása által fog megtörténni. Jahve Lelke az ember belsejét erővel tölti el, egy új közösséget és egységet hoz létre Isten valóságával és akaratával. Ezzel a Lélekkel új életközpontot ad az embernek, nagyon hasonlóan ahhoz, amit később Pál apostol mond, hogy mi Krisztus Lelke által felszabadulunk a vágyaink alól, hogy szeressük Istent és az embereket.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Új szívet adok	Ének kottából	Énekelj az Úrnak 430.o.,5 p.
2. Az ember illúziók nélküli szemlélése „Vajon megváltoztathatja-e bőrét az etióp, vagy tarka csíkjait a párduc? Akkor tudtok majd ti is jót tenni, akik hozzászoktatok a gonosztevéshez” (Jer 13,23). „Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem, azaz a testemben; mert megvan bennem az akarat a jóra, de a jót megtenni nem tudom” (Róm 7,18). A két idézetet felírjuk egy nagy ív csomagoló papírra és kihelyezzük középre, és válaszolunk a következő kérdésekre. – Mit szólok a két idézethez? – Megfelelnek ezek az illúzióvesztett látásmódok a valóságnak? – Nekem vannak-e tapasztalataim ezzel kapcsolatban? Milyen következtetéseket vontam le belőlük? Befejezésül az óravezető gondolatai, lásd Alapgondolat és Bevezetés 1.	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szövegek nagy ív csomagoló papírra felírva, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
3. A remény meghirdetése Jeremiásnál és Ezekielnél **Jer 31,31-34 (32,36-41)** Mi a szerepe a két szövetségkötőnek az új szövetségben. – Mit tesz Jahve? (aláhúzni a szövegben az „Én Jahve" kifejezést) – Mit tesz Izrael? (a szövetség megszegése, Jahve népe lenni, Jahve elismerése) Az egyéni munka után az óravezető irányításával összegzik az egyéni munka eredményét, majd az óravezető kiegészíti és összefoglalja és ezt követi a csoportos beszélgetés a következő kérdések alapján: Mit eredményez az új szövetség? Megszünteti a régi szövetséget? Mi az új az új szövetségben? Ellenben mi az, ami azonos maradt a régivel? Lásd Bevezetés 2.	Egyéni írásbeli munka a kérdések alapján, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	Szentírási szöveg külön lapon, jegyzetfüzet, ceruza 10+ 10 + 10 perc
4. Szövegmunka a Jer 31,31-34-el. A résztvevők csoportosan összehasonlítják a két Jeremiás szöveget, 31,31-34 és a Jer 32,36-41-et Ezekiel szövegével, az Ez 36,22-vel, megkeresik és kidolgozzák a hasonló motívumokat és azok jelentőségét és horderejét. Lásd Bevezetés 3. Aktualizálás A következő kérdéseket írjuk fel egy nagy csomagoló papírra: – Mikor van az új szövetség ideje? – Jézus Krisztusban jött el? – Valósággá vált az új ember? –Vagy még mindig a régi maradt? – Hogyan lehetséges, hogy az új növekedjék közöttünk?	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szövegek külön lapon, tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 30 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
Az óravezető ösztönző gondolatai: A Jer 31,34 szerint az új szövetség a feltétel nélküli bűnbocsánat által lesz megalapítva. Lehetséges, hogy mi annak mértékében leszünk az Újszövetség új emberei, amilyen mértékben hiszünk ebben a bűnbocsánatban, és ha azt alázatossá válva, mint az Úr Szolgája vagy mint Jézus Krisztus készek vagyunk mások felé továbbajándékozni?		Nagy ív csomagoló papír a kérdésekkel 10 perc
5.) Befejező meditáció: „Kőszív – hússzív” Minden résztvevő elé odahelyezünk egy követ és egy virágot. A résztvevők először kezükbe fogják a követ, majd rövid csend után a vezető segítő-ösztönző szavai következnek (kőszív, kemény szív, megkeményedett, megdermedt, elhalt élet) miközben elgondolkodnak. Néhány percnyi csend után középre helyezik a köveiket és kezükbe fogják a virágot. Rövid csend után a vezető segítő-ösztönző szavai következnek (hússzív, fogékony és érzékeny szív, lélekkel átitatott élet, lüktető élet, lélektől átszőtt élet) majd rövid csendben hagyja, hogy a szimbólum kifejtse hatását. Befejezésül a virágokat csokorba kötik az új szövetség jelképéül.	Csendes meditáció az óravezető irányításával és ösztönző szavaival.	Minden résztvevő számára egy kő és egy virág 10 perc
Befejező ének: Új szívet adok	Ének kottából	Énekelj az Úrnak 430. o. 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenhatodik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2016. dec. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

„Akik könnyek között vetnek…” (Zsolt 126)

Meditáció: Mária Magdolna és a 126. Zsoltár

A.) Alapgondolat

A két szöveg közötti összekötő kapocs a mag, amely a feltámadás jelképe: 1 Kor 15,36.42; 1 Pét 1,23; Jn 12,23

B.) 126. Zsoltár; Jn 20,1-18

C.) Bevezetés

1.) A 126. Zsoltár

A 126. Zsoltár zarándokénekének panasza hasonló felépítésben beszél, mint a 85. Zsoltár. Isten népe a babiloni fogságból a nagy nehézségek közül való hazatérés után (Kr.e. 538., Círusz rendelete nyomán, ld. Ezdr 1.fej.), nagyon boldog volt (1-3 v.). A fogságban megélt szorongatás a tulajdonképpeni indoka az éneknek. Az Írás tudósít bennünket a szorongatás másik oldaláról (vö. Ezdr 4; Neh 1,3; 4) és nyomorúságáról (vö. Iz 59,9-11; Agg 1,6; 2,16; Neh 5) a fogság utáni időkben. Az imádkozó közösség hittel terjeszti könyörgését Isten elé (4.v.) és csendben várja Isten dicsőségének kinyilvánulását (vö. az üdvösség bejelentése Deuteroizajásnál Iz 40-55). A zsoltár kicsengése bátorító (5k.v.). Minden időben bátorítást nyújt Izrael számára.

Az imádkozó közösség megemlékezik a reménytelen múltbeli napokról, amikor a perzsa király, Círusz rendelete nyomán visszatérhetett Babilonból Jeruzsálembe. A fogság ideje nagyon kemény volt (vö. Zsolt 137,1). Olyan ujjongás és öröm töltötte el akkor, igen, azt ember nem tudja elképzelni. Úgy tűnt, mintha csak álom lenne, amit majd keserű kijózanodás követ. De Jahve valóban előidézte ezt a történelmi fordulatot. Boldog és hálás volt a szolgaságba döntött Isten népe Isten nagy tette miatt, amelyen a pogány népek is elámultak.

Az örömet a hazatérés kemény valósága követte. A pusztává vált ország, a lerombolt házak és Templom. Az ellenséges szomszédok hátráltatták az újjáépítést (vö. Ezdr 4.fej.; Neh 1,3; 4). Ezért Isten népe újra Jahvéhoz fordul, hogy a nagy fordulatot Izrael számára végérvényesen véghezvigye.

Ezt a kérést egy kép kíséri. Délen csak a téli esők nyomán folyik a patakokban víz (vö. Bír 1,15; 2 Kir 3, 20; Jób 6,15). Ahogy Jahve ezeket a kiszáradt völgyeket meg tudja tölteni vízzel, úgy neki lehetséges, hogy saját népét újra virágzóvá tegye (vö. Ezdr 37,12). Ez a kérés Izraelnek a Mindenhatóba, a Szövetség Istenébe vetett rendíthetetlen bizalmából és hitéből fakad.

A kérést vigasztaló szavak követik (5k) egy bölcsmondás formájában. A szövegből nem világos, hogy egy pap, vagy egy próféta mondja. De az is lehetséges, hogy ezek a vigasztaló szavak a 4. vers folytatása. Amikor a földműves Izrael fukar földjébe vet, tele van aggodalommal, hogy vajon a vetés ki fog-e hajtani. És milyen nagy az öröme, amikor jó a termés és bőséges aratást tud hazavinni. Ahogy a fáradságos kezdetet, a könnyek vetését örömteli aratás követi, úgy tudja Jahve átfordítani népének sorsát (vö. Iz 9,2; 25,8 k;65,18 k; Zsolt 30,6; Jn 12,24; 16,20).

Ebből a zsoltárból kiolvasható hogy Izrael hisz abban, hogy Isten működése a fölemelés, a letaszítás és a megmentés a történelem folyamán. A visszatekintés segít a jelent elviselni és hinni Isten megmentésében és reménykedni a jövőben. A sírás és az öröm csúcspontját megtaláljuk a keresztben és Jézus feltámadásában. Ebben a hitben vándorol az Újszövetség Egyháza, szorongattatásban és kísértések között a végső beteljesedésig (Jel 21,4).

2.) Meditáció

1. kép: felkelő nap vetített képe

A résztvevők először csendben szemlélik a képet, majd az óravezető következő szövege követi:

Még sötét van, a nappal világossága még nem látszik, amikor ő útra kel, egy útra, ami még nehezebbnek tűnik számára, mint az elmúlt órák. Nyugtalanság hajtja egyik helyről a másikra, egyik helyen sem találj a hazáját, mindenhol csak embereket talál.

Az ő hazája elveszett. Az ember, akit szeretett, halott. Így visszatér az emlékeibe, a boldog napok képeihez, de most már csak egyedül, nélküle kell mennie az útján.

És most, bár még éjszaka van, fut a sírjához. Meg akarja ragadni azt, ami még megragadható. Olyan hideg és sötét a sír. Ott ülni a sírnál a sötétségben az emlékképeivel és hagyni, hogy folyjanak a könnyei. Csak ez a kívánsága ezen a korahajnali órán, amikor még nem múlt el az éjszaka, miközben fut a sírhoz.

Egy nehéz kő zárja el azt, akit szeret, minden reménye el van temetve vele. Ki tud egy ilyen sírt megnyitni? Ki tudja visszaadni a nevetését, simogató keze érintését, szeme pillantását? Ki tudja széttörni a sötétséget és az éjszakát, amely magába zárja és fogva tartja? Ki tudja újraéleszteni? Ki tudja kiemelni sírjából, hogy újra önmaga lehessen?

És súlyos félelmében sírva fakadt, amikor ott ült, teljesen beborítva az éjszaka sötétjétől és egészen védtelenül, amikor érezte, hogy valami csendben növekedni kezd, egy mag kihajt benne, ami a könnyeiből és az emlékeiből táplálkozik. Csendesen, nem hangosan, legkevésbé sem a gyászt túlharsogva, de mégis szelíden felnövekedve az ő vágyából, egy mag, amit „hazatérésnek" hívnak.

Amikor visszafelé megy, a felkelő nap fénye visszatükröződik a könnyeiben, és ő, egy közülünk találkozott vele és ő kijelentette neki, hogy él. Ő tanúságot tesz, hogy találkozott vele. Mi ezt általában bolondságnak tartjuk. A szomorúság elvette az eszét. De ő nem szomorú többé, sőt nevet.

Boldogok, akik szomorúak!

2. kép: Mária Magdolna találkozik a feltámadt Jézussal (vetített kép)

Fra Angelico: A feltámadt Krisztus és Mária Magdolna

(vagy pl. Alfonso Cano: Krisztus megjelenik Mária Magdolnának)

A résztvevők csendben szemlélik a képet, miközben Johannes Brahms Német requiemjéből az első részt hallgatják:

Boldogok, akik szomorúak, mert őket megvigasztalják. Akik könnyek között vetnek, majd ujjongva aratnak. Csak mentek és sírtak, úgy vitték vetni vetőmagjukat, de ujjongva jönnek vissza majd, s úgy hozzák a kévéiket.

3.) „115. Amikor az isteni fény felkel a lélekben, és egyesül vele, akkor a lélek ennek köszönhetően látja az egész teremtett természetet, mindent, ami földön és az égben van, a hegyeket és a tengereket, a személyeket és a nehézkes anyagot, ahogy vannak a saját tisztaságuk mértéke szerint. Így megszemléli az egész anyagi világot. Ezt követően, hála ennek az isteni fénynek, felemelkedik a szellemi természetű dolgok szemlélésére … aztán ragyogva felemelkedik és előre hajlik az isteni fény magassága felé, magába szívja dicsőségének látása és csodálkozik, amikor megszűnik számára minden, ami nem ő, mintha más nem is létezett volna. Akkor a Magasságos dicsőségének fényével való egyesülésben elfelejti önmagát. *(Dalyatha Szent János, Homília a theoríaról, ami különválasztja az értelmet a világtól)*

„A szemlélődő élet kegyelmei nem mutatkoznak meg villámgyorsan az életünkben, inkább egy lassú kiegyensúlyozott kibontakozás jellemzi őket, ami észrevehetetlenné teszi az előrehaladásukat. Amikor a nap felkel, megszületik a hajnal halvány és gyenge fénye, lassan, de erővel áttöri a sötétség leplét. Miközben nehéz pontosan meghatározni a kezdetét, látni, ahogy terjed a fény, egyre nagyobbra fejlődik, lassan-lassan szétoszlatva a környező sötétséget. És akkor megjelenik a nap." (két részlet Matta el Meszkín atya „Isten megtapasztalása az imában" című könyvéből)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Együtt hangosan felolvassuk a 126. Zsoltárt		Zsoltárszöveg külön lapon, 5 perc
2. A 126. Zsoltár felépítése Lásd Bevezetés 1.	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szöveg, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc
3. Meditáció Lásd Bevezetés 2.	Csendes meditáció az óravezető irányításával	Képek, vetítő, CD, lejátszó Vetített képek: napfelkelte, Fra Angelico: A feltámadt Krisztus és Mária Magdolna; J. Brahms: Német requiem (részlet), 40 perc
4.) Befejező gondolatok: Befejezésül az óravezető felolvassa a két idézetet, lásd Bevezetés 3.		5 perc
5.) Közösen hangosan felolvassuk a két szentírási szöveget: 126. Zsoltár; Jn 20,1-18	Lassan, tagoltan	Gyertya, gyufa 5 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

A fogság utáni restauráció
Ezdrás és Nehemiás

A.) Alapgondolat

Az sem könnyű, ha egy nép évtizedeken keresztül elnyomás alatt szenved – ezt jól megtapasztaltuk a saját bőrünkön – de ennél még sokkal nehezebb, ha egy népet még el is hurcolják lakóhelyéről, idegen nép, idegen kultúrája közé. Akkor minden esélye megvan, hogy elveszítse önmagát és beolvadjon, eltűnjön a nagy olvasztó tégelyben.

Az új környezetben újra kell értelmeznie önmagát, hogy életben tudjon maradni. Nehéz megtalálni ebben az önújraértelmezésben a helyes egyensúlyt, meddig szabad elmenni az alkalmazkodásban, mi az, amit a régi énünkből le kell vedlenünk, mint a kígyó a bőrét, és mi az, amit feltétlen meg kell őrizni önmagunkból, hogy el ne veszítsük a személyiségünket. Izrael népe a fogság ideje alatt sok mindent elvesztett, fel kellett, hogy adjon magából, de ugyanakkor ebben az önújraértelmezésben nyert is. A formasággá silányult templomi áldozatbemutatásból valódi istenkapcsolatra kellett találnia. A szokások laza halmazát rendszerbe kellett foglalni, mert már csak a leírt szó, a Törvény maradt a birtokában, ezáltal sokszorosára fölértékelődik, mert a templomi vallásgyakorlat elveszett. A fogságba hurcoltak egy része beolvad, átveszi a szokásokat, akár még a vallást is, de a másik részének a hite, mint egy tüzes kohóban, megtisztul. Ezt a vallási megtisztulást nagy mértékben segítik a próféták és a papság.

B.) 1 Krón 5,40; 2 Krón 36,15-23; Ezdr 7,-28; 9,1-4; 10,1-17; Neh 8,1-12

1 Krón 5, 40: 40 Azarja Száraját nemzette, Száraja Joszedeket nemzette. 41 Joszedek eltávozott, amikor az Úr fogságba vitette Júdát és Jeruzsálemet Nebukadnezár által.

2 Krón 36,15-23: 15 Az Úr, atyáik Istene elküldte ugyan hozzájuk követeit, s a reggeli felkeléstől állandóan figyelmeztette őket, mert kímélni akarta népét s a maga lakóhelyét. 16 De ők kigúnyolták Isten követeit, fel sem vették szavait, s kinevették prófétáit. Úgyhogy az Úr haragja végül is felgerjedt népe ellen és nem volt többé számukra mentség.

Júda pusztulása 17 Rájuk hozta ugyanis a kaldeusok királyát és kardélre hányatta az ifjaikat szentélyük házában. Nem könyörült meg ifjún, hajadonon, vénen avagy aggastyánon, hanem mindenkit a kezébe adott. 18 Az Úr házának valamennyi edényét, a nagyokat és kicsiket egyaránt, valamint a templom, a király s a főemberek kincseit elvitette Babilonba. 19 Az ellenség felgyújtotta az Isten házát, lerombolta Jeruzsálem falát, minden tornyát felégette és elpusztította minden drágaságát. 20 Aki megmenekült a kardtól, azt Babilonba hurcolták. Ott szolgája lett a királynak és fiainak, amíg uralomra nem jutott a perzsák királya, 21 hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott Jeremiás ajka által: ha a föld nem ünnepli meg szombatjait, elhagyatottságának egész ideje alatt szombatot tart, amíg el le nem telik a hetven esztendő.

Círusz rendelete 22 Círusznak, a perzsák királyának első esztendejében azonban felébresztette az Úr Círusznak, a perzsák királyának lelkét, hogy beteljesedjék az Úr szava, amelyet Jeremiás szája által mondott. Erre ő kihirdette egész birodalmában írásban és szóban: 23 »Ezt üzeni Círusz, a perzsák királya. A föld valamennyi országát nekem adta az Úr, az ég Istene, s ő megparancsolta nekem, hogy házat építsek neki a júdai Jeruzsálemben. Ki való közületek az ő népéből? Legyen vele az Úr, az ő Istene és menjen fel.«

Ezdr 1,1-11: – 1 Círusznak, a perzsák királyának első esztendejében felébresztette az Úr Círusznak, a perzsák királyának lelkét, hogy beteljesedjék az Úr szava, amelyet Jeremiás szája által mondott. Erre ő egész birodalmában, írásban is, a következő rendeletet hirdette ki: 2 »Így szól Círusz, a perzsák királya: A föld valamennyi országát kezembe adta az Úr, a mennynek Istene, és ő meghagyta nekem, hogy házat építsek neki Jeruzsálemben, amely Júdeában van. 3 Ki való közületek az ő egész népéből? Legyen vele az ő Istene. Menjen fel Jeruzsálembe, amely Júdeában van, és építse fel az Úrnak, Izrael Istenének templomát. Ő az az Isten, aki Jeruzsálemben lakik. 4 A megmaradtak közül mindenkit, bárhol lakjék is, segítsék meg az ő helységének emberei mindenütt ezüsttel, arannyal, felszere-

léssel, jószággal, azonfelül, amit önként ajánlanak fel Isten jeruzsálemi temploma javára.«

5 Elindultak erre a családfők Júdából meg Benjaminból, és a papok meg a leviták, egyszóval mindazok, akiknek Isten arra indította lelkét, hogy felmenjenek és megépítsék az Úr templomát Jeruzsálemben. **6** Mindazok pedig, akik körülöttük laktak, önkéntes adományaikon felül ezüst- és aranyedényekkel, felszereléssel, jószággal és egyéb holmikkal segítették őket.

7 Círusz király előhozatta az Úr házának edényeit is, amelyeket Nebukadnezár vitt el Jeruzsálemből és helyezett el a maga istenének templomában. **8** Előhozatta ugyanis azokat Círusz, a perzsák királya, Mitridátész, kincstáros által és szám szerint átadta azokat Sesbaccárnak, Júda fejedelmének. **9** Számuk a következő: harminc aranycsésze, ezer ezüstcsésze, huszonkilenc kés, harminc aranypohár, **10** négyszáztíz másfajta ezüstpohár, ezer egyéb edény. **11** Az arany- és ezüstedények száma összesen ötezer-négyszáz volt. Mindezt magával vitte Sesbaccár, amikor a fogságban levőkkel visszatért Babilonból Jeruzsálembe.

Ezdr 7,1-28 – Ezdrás, az írástudó **1** Miután ezek megtörténtek, Artaxerxész, a perzsák királya uralkodásának idejében Ezdrás, Szárája fia, aki Azarja fia, aki Helkija fia, **2** aki Sallum fia, aki Szádok fia, aki Ahitób fia, **3** aki Amarja fia, aki Azarja fia, aki Marajót fia, **4** aki Zarahja fia, aki Ózi fia, aki Bokki fia, **5** aki Abisue fia, aki Fineesz fia, aki Eleazár fia, aki Áron, az első főpap fia volt; **6** ez az Ezdrás feljött Babilonból. Mint írástudó, igen jártas volt Mózes törvényében, amelyet az Úr, Izrael Istene adott, a király pedig teljesítette minden kérését, mert az Úrnak, az ő Istenének keze volt rajta. **7** Artaxerxész királynak hetedik esztendejében indultak el egynéhányan Izrael fiai, a papok fiai, a leviták fiai, az énekesek, a kapuőrök és a templomszolgák közül Jeruzsálembe **8** és az ötödik hónapban, tehát még a királynak hetedik esztendejében meg is érkeztek Jeruzsálembe.

9 Az első hónap első napján indult el ugyanis Babilonból, és az ötödik hónap első napján ért Jeruzsálembe, mivel Isten jóságos keze volt rajta. **10** Ezdrás ugyanis szívvel-lélekkel azon volt, hogy tanulmányozza az Úr törvényét és jogot meg igazságot tegyen és tanítson Izraelben.

A második csoport hazatérése **11** A rendelet mása pedig, amelyet Artaxerxész király adott át Ezdrás papnak, aki mint írástudó igen jártas volt az Úrnak Izrael számára adott törvényeiben, előírásaiban és szertartásaiban, így hangzik:

12 »Artaxerxész, a királyok királya, üdvözli Ezdrás papot, aki mint írástudó igen jártas a menny Istenének törvényében. **13** Úgy rendelkezem, hogy veled vonulhasson birodalmamban bárki, aki vissza akar térni Jeruzsálembe Izrael népe, valamint papjai és levitái közül. **14** Maga a király és hét tanácsosa küld ugyanis téged, hogy vizsgáld felül Júdát és Jeruzsálemet Istened törvénye szellemében, amely kezedben van **15** és hogy magaddal

vidd az ezüstöt és az aranyat, amelyet a király és tanácsosai saját jószántukból ajánlottak fel Izrael Istenének, akinek lakóhelye Jeruzsálemben van. 16 Mindazt az ezüstöt meg aranyat, amelyet Babilon egész tartományában fel tudsz hajtani, és a nép kíván felajánlani, meg amit a papok Istenük jeruzsálemi temploma javára önként adományoznak, 17 csak fogadd el bátran. Vásárolj gondosan ezen a pénzen fiatal bikákat, kosokat, bárányokat, étel- és italáldozatokat, és mutasd be őket Istenetek templomának oltárán, amely Jeruzsálemben van. 18 A maradék ezüsttel és aranynyal pedig Istenetek akarata szerint rendelkezzetek és cselekedjetek úgy, ahogy neked és testvéreidnek tetszik.

19 Az edényeket, amelyeket Istened házának használatára kézhez kapsz, vidd az Isten színe elé Jeruzsálembe. 20 Sőt – amennyiben Istened templomának egyéb szükségletei is mutatkoznak, amelyeket fedezned kellene, azokat fedezi majd a királyi kincstár. 21 Én Artaxerxész király felhívom és felszólítom az összes állami kincstárost a folyamon túl: bármit kér tőletek Ezdrás pap, a menny Istenének törvénytudója, szolgáltassátok ki haladéktalanul: 22 ezüstöt száz talentumig, búzát száz kórig, bort száz bátig és olajat száz bát erejéig, sót pedig korlátlan mennyiségben. 23 Mindazt, ami a menny Istenének szertartásához hozzátartozik, gondosan meg kell tenni a menny Istenének temploma javára, hogy meg ne nehezteljen a királynak és fiainak országára.

Újabb rendelkezések 24 Egyben tudatjuk veletek, hogy ami az összes papot, levitát, énekest, kapuőrt, templomszolgát és annak a templomnak a személyzetét illeti, nincsen jogotok adót, vámot és évi szolgáltatást kivetni rájuk.

25 Te pedig Ezdrás, Istened bölcsességével, amely kezedet vezeti, nevezz ki bírákat és elöljárókat, hogy igazságot szolgáltassanak az egész népnek a folyamon túl azoknak, akik ismerik Istened törvényét. Amennyiben pedig nem ismernék, szabadon oktassátok ki őket rá. 26 Mindazt pedig, aki nem tartja meg lelkiismeretesen Istened törvényét és a király törvényét, ítéljék halálra vagy számkivetésre vagy jószágvesztésre, de legalábbis tömlöcre.«

27 Áldott az Úr, atyáink Istene, aki azt adta a király szívébe, hogy dicsőségessé tegye a templomot, amely Jeruzsálemben van, 28 és felém hajlította kegyét a király és tanácsosai meg minden nagybefolyású udvari tisztje előtt. Úgyhogy megerősítve az Úrnak, az én Istenemnek rajtam nyugvó keze által, összegyűjthettem a főembereket Izraelből, hogy hazatérjenek velem.

Ezdr 9,1-4 – A vegyes házasságok tilalma 1 Ezek megtörténte után hozzám jöttek a főemberek és jelentették: »Izrael népe, papok és leviták nem különültek el a föld népeitől, a kánaániak, a hetiták, a fereziták, a jebuziták, az ammoniták, a moabiták, az egyiptomiak és az amoriták förtelmeitől. 2 Az ő leányaik közül vettek maguk és fiaik számára feleséget és

így a szent utódok összevegyültek a föld népeivel. A fejedelmek és a vezetők pedig elöl jártak a törvényszegésben.« 3 Amikor meghallottam ezt a jelentést, megszaggattam palástomat és köntösömet, tépdestem fejem hajszálait meg szakállamat és ott ültem elszomorodva. 4 Amikor pedig egybegyűltek nálam mindnyájan, akik remegtek Izrael Istenének ítéletétől azoknak a törvényszegése miatt, akik a fogságból visszatértek, én ott ültem szomorúan egészen az esti áldozatig.

Ezdr 10,1-17 – A tiltott házasságok 1 Miközben Ezdrás az Isten temploma előtt leborulva így imádkozott, esdekelt és siránkozott, nagy tömeg izraelita férfi, nő és gyermek gyűlt össze körülötte, és a nép hangos zokogással zokogott. 2 Megszólalt ekkor Sekenja, Jehiél fia Élám fiai közül és azt mondta Ezdrásnak: »Hűtlenek lettünk Istenünkhöz, mivel a föld népeiből való, idegen nőket vettünk magunknak feleségül. De azért még van remény Izrael számára: 3 kössünk szövetséget az Úrral, a mi Istenünkkel, hogy elbocsátjuk mindezeket a nőket szülötteikkel együtt, az Úrnak és azoknak a kívánsága szerint, akik remegnek az Úr, a mi Istenünk parancsától. Hadd jusson érvényre a törvény. 4 Fel tehát! A te dolgod határozni, mi melletted leszünk. Cselekedj bátran!«

5 Felkelt tehát Ezdrás és megeskette a papok és a leviták fejedelmeit és egész Izraelt, hogy ilyen értelemben járjanak el. Ők meg is esküdtek. 6 Majd elindult Ezdrás az Isten háza elől és elment Eljasib fiának, Johanánnak kamrájába, és ott töltötte az éjszakát. Kenyeret nem evett és vizet nem ivott, mert gyászolt azoknak a bűne miatt, akik a fogságból visszatértek.

7 Majd felszólították Júdában és Jeruzsálemben mindazokat, akik a fogságból visszatértek, hogy gyűljenek össze Jeruzsálemben. 8 Aki pedig a fejedelmek és a vének határozata értelmében három nap alatt meg nem jelenik, annak elkobozzák egész vagyonát, őt magát pedig kizárják a fogságból hazatértek gyülekezetéből. 9 Egybegyűlt tehát Jeruzsálemben Júda és Benjamin összes férfia három nap alatt a kilencedik hónapban, a hónap huszadik napján, és az egész nép ott telepedett le az Isten templomának terén és reszketett a bűn meg az eső miatt.

10 Majd szólásra emelkedett Ezdrás pap és így szólt hozzájuk: »Áthágtátok a törvényt, mert idegen nőket vettetek feleségül, hogy még tetézzétek Izrael vétkét. 11 Most azonban tegyetek vallomást az Úr, atyáitok Istene előtt, teljesítsétek akaratát, szakítsatok a föld népeivel és az idegen asszonyokkal!«

12 Erre az egész tömeg így felelt és hangos szóval azt mondta: »Úgy legyen, ahogy szóltál hozzánk! 13 Mivel pedig sok a nép és itt az esőzés ideje és kint nem álldogálhatunk, meg nem is egy vagy két napi munkáról van szó (ebben a dologban ugyanis nagyon számosan vétkeztünk), 14 álljanak elő az egész gyülekezet fejedelmei és mindazok, akik városainkban idegen nőket vettek feleségül. Jelenjenek meg a kijelölt időben városonként a vé-

nekkel és a bírákkal együtt, amíg el nem hárítjuk magunkról e bűn miatt Isten haragját.« 15 Jonatán, Aszaél fia, meg Jaászja, Tikva fia felkeltek ez ellen és velük tartottak Mesullám meg Sebetáj leviták.

16 A számkivetés fiai tehát így cselekedtek. Ezdrás pap családfőket választott ki magának nemzetségenként mind név szerint számba véve. A tizedik hónap első napján ülésre jöttek össze, hogy az ügyben vizsgálatot tartsanak. 17 Ezt mindazokkal a férfiakkal, akik idegen nőket vettek feleségül, az első hónap első napjáig elvégezték.

Neh 8,1-12 – A törvény felolvasása 1 Egybegyűlt az egész nép, mint egy ember, a Víz-kapu előtti térségen, és felszólították Ezdrás írástudót, hogy hozza elő Mózes törvénykönyvét, amelyet az Úr rendelt Izraelnek. 2 Odahozta tehát Ezdrás pap a törvényt a hetedik hónap első napján a férfiak, a nők és mindazok gyülekezete elé, akik érteni tudtak belőle. 3 Reggeltől délig felolvasott belőle nyilvánosan a férfiaknak s a nőknek és azoknak, akik érteni tudtak belőle a Víz-kapu előtti téren. Az egész nép füle figyelt a törvény könyvére.

4 Ezdrás írástudó felállt egy faemelvényre, amelyet a felolvasás céljaira készített. Mellette álltak jobb felől Matatiás, Semeja, Anaja, Urija, Helkija és Maaszja, balján pedig: Fadája, Misaél, Melkia, Hásum, Hásbadána, Zakarja és Mesullám. 5 Majd felnyitotta Ezdrás a könyvet az egész nép előtt, – magasabban állt ugyanis az egész népnél – és amikor felnyitotta, felállt az egész sokaság. 6 Ezdrás áldotta az Urat, a nagy Istent. Erre az egész nép kiterjesztett kézzel ráfelelte: »Ámen, ámen.« Aztán meghajoltak és arcukkal a földre borulva imádták Istent.

7 Ezután Józsue, Báni, Serebja, Jámin, Akkub, Seftáj, Hódija, Maaszja, Kelita, Azarja, Jozabád, Hánán Pelaja és a leviták kifejtették a törvényt a népnek. A nép pedig állva maradt a helyén. 8 Ezután felolvastak az Isten törvényének könyvéből, érthetően, majd megmagyarázták és kifejtették, amit felolvastak. 9 Aztán így szólt Nehemiás, a kormányzó, és Ezdrás pap és írástudó, meg a leviták, akik tanítgatták őket: »Az Úrnak, a mi Istenünknek szentelt nap ez. Ne szomorkodjatok tehát és ne sírjatok!« Sírt ugyanis az egész nép, amikor hallotta a törvény szavát. 10 Azt mondta nekik: »Menjetek, egyetek zsírosat, igyatok rá édes mustot! Juttassatok egy-egy falatot azoknak is, akik nem készítettek maguknak, mert a mi Urunk szent napja ez! Ne szomorkodjatok, mert az Úr kardja a ti erőtök!« 11 Majd csendre intették a leviták az egész népet, ezekkel a szavakkal: »Hallgassatok el, szent nap ez, ne szomorkodjatok!« 12 Erre az egész nép eltávozott, hogy egyék, igyék, falatokat juttasson a szegényeknek, és nagy örömünnepet üljön, mert megértették a szavakat, amelyre oktatta őket.

C.) Bevezetés

1.) 1. Beszélgetés a változásokról (a megújulási mozgalmak, újrakezdések, reformok…) és hogy hová vezetnek ezek (félelem a túlzott merészségtől, restaurációs törekvésektől, tradicionalista ellenmozgalmak, az új bekebelézése az uralkodó régi által, újbóli megszilárdulás …):

– *A saját életemben:* Mindnyájunknak vannak tapasztalatai a szabadságra való kitörésről és elindulásról. A résztvevők felidézik emlékezetükben, hogy milyen kitörés-élményeik voltak eddig életük folyamán, amikor szabadulni akartak valamilyen függő helyzetből, régi kötelékből, alkalmazkodásból, hamis biztonságból vagy megszokottságból. Mindenekelőtt azt próbálják meg felidézni magukban, hogy közvetlenül a szabadság mellett való döntésük után tett első lépések közben hogy érezték magukat, amikor egyfelől már nem lehetett visszafordulni, másfelől az új élethelyzet még nem kapott konkrét formát, az új szabadságról még nem volt tapasztalatuk: Alighogy az új szabadságban az első bátortalan lépéseket megtettem, alighogy a hosszas belső küzdelem után útra keltem, kivonultam az én Egyiptomomból, egy új bizonytalanság és félelem jelentkezett hirtelen. Megijedtem a saját merészségemtől, az új helyzettől, amely új cselekedeteket és felelősséget követelt meg tőlem. Féltem az előre nem látható következményektől. Ezeken a félelmeken át kell kelnem, mint valami veszélyes, elnyelni akaró vízen.

– *Az Egyház életében* (pl. a II. Vatkáni Zsinat hozta változások, Luter reformációja, rendalapítások)

– *Társadalmi változások* (a vasfüggöny lebontása, Németország újraegyesítése, a hatvanas évek diákmozgalmai, közép-európai volt szocialista országok csatlakozása az Európai Unióhoz)

2.) Vallási fordulat és ami abból létrejön

A fogságbeli próféták és a papi irat lelki fordulatként ábrázolják, ami még ma is vitatott, nem egyéb, mint egy bíráló utópia. A legkevésbé se hagyjuk magunkat nyugtalanítani és az erős várból kiszólítani, ami minket mindig újra építésre késztetne? Szemben minden restaurációs tendenciával amelyben megnyilvánul a biztonságra való igényünk, hogy tartunk az ismeretlentől és azt szeretjük, amiben ott-

honosan mozgunk, a fogságbeli próféták a nyitottságra, Isten meglepetéseinek megtapasztalására hívnak. Jahve újat, váratlant hoz létre, egy új kivonulást, amelynek a célja, hogy uralma népén keresztül az egész világ számára kinyilvánuljon, aminek a megvalósítása kizár minden vallási vagy állami hatalmat, amelynek az útja a szolgaságon és az alázaton át vezet. Jahve belsőleg átalakítja az embert az ő élő Lelke által és egy olyan új életközösséget alapít vele, amely egészen más, mint a pusztán törvényes új kötelezettsége az embernek Isten életrendjében. Az emberi hajlam ellen, hogy politikai hatalommá és erőszakrendszerré legyen, a papi irat mindig már a teremtés megelőlegezett ajándékára épít, és meghirdet egy bíráló utópiát Jahve megszabadító uralmáról népe között. Ezt nem a király, a templom vagy a papok szimbolizálják, hanem a szent sátor, amelyben egy szabaddá vált nép szabadon ünnepel.

És hogy néz ki ez a gyakorlatban? Abban az állapotban vagyunk, hogy megfeleljünk ennek a bíráló utópiának? Gyorsan vissza tudjuk magunkat igazítani ilyenfajta valósághoz? A fogságbeli próféták és a papi irat Isten megszabadító uralmáról álmodott, ehelyett jött a körülhatárolt jeruzsálemi közösség. Hasonló problémával küzd a mai napig a keresztény egyház is. A nagy francia teológus, Alfred Loysi használja ezt a csípős meghatározást: „Jézus meghirdette Isten uralmát – de helyette az Egyház uralma következett”.

3.) Háttértudnivalók

a.) Tíz évvel Jeruzsálem sikeseres ostroma és az első júdeai vezetők száműzetése után, 587-ben Nabukadnezár megsemmisítette Jeruzsálemet. Nebukadnezár seregének pusztítása után Júdát a szomszédos népek is fosztogatták, kietlenné vált, de nem volt teljesen lakatlan. A nemzet színe-java száműzetésbe került, de nem voltak rabszolga sorban, szabadon mozoghattak. Közbeeső helyzetben voltak a szabad babilóniaiak és a rabszolgák között. Félszabadokként joguk volt tulajdonhoz, de a szabad polgárok kiváltságai nem illették meg őket. Eleinte főfoglalkozásuk a földművelés és az állattenyésztés; később egy részük átköltözhetett a városokba és ipart űzhetett, kereskedhetett. Némelyek magas tisztségekbe jutottak és meggazdagod-

tak, amint az az I. Artaxerxész (ur. Kr. e. 464–424) és II. Dáriusz (ur. Kr. e. 424–404) idejéből fennmaradt szerződésekből kiviláglik.

A diaszpórában élő zsidó közösség őrizte vallási szokásait, a körülmetélést, a szombat megtartását és ezzel meg tudta tartani egységét. Sőt a vallásos aktivitás intenzív időszaka kezdődött el: összegyűjtötték Izrael hagyományait és írásban rögzítették. Az ún. papi iskola összegyűjtötte az ősi, pusztai hagyományokat és rögzítette a jeruzsálemi templom gyakorlatát, megfogalmazta a Tórát. Kezdett kialakulni a végleges Törvény, ami az új júdai teokratikus közösség alapjául szolgált. Megszerkesztették a deuteronomista történeti művet és összegyűjtötték a próféták írásait. Deuteroizajás igehirdetésében megjelenik a megbocsátás ígérete, és hogy Izrael bűnhődése végéhez közeledik, az Úr „felkentje" Círusz biztosítani fogja a Izrael visszatérését.Kimondja, hogy egyedül Jahve az Isten és csak ő képes megmenteni népét, és mint annak idején az egyiptomi szolgaságból, egy új kivonulással még egyszer megmenti őket. Círusz, miután 539-ben a Tigrisnél legyőzte a babiloni sereget és átvette az uralmat a birodalom fölött, 538-ban ediktumot bocsátott ki, amelyben megengedte, hogy a száműzöttek visszatérhessenek Palesztínába, sőt azt is, hogy az állam költségén újraépítsék a templomot. Amikor Círusz kiadta ediktumát, amelynek értelmében a zsidók és a többi elhurcoltak hazatérhetnek és felépíthetik a jeruzsálemi templomot, sokan maradtak a diaszpórában. A visszatérés több hullámban történt. A főleg Júda törzséből való hazatértek száma több mint 50 000-re becsülhető. Helyzetüket illetően Dán, Tób és Bár adataival óvatosan kell bánni.

A templom építése lassan halad, az újonnan visszaérkezők lendületéből csak az oltár újjáépítése és a templom alapjainak lerakására futja, és csak 515-ben fejezik be.

Círusz: Iz 44.28: és 45,1–4: úgy szerepel, mint Jahve „pásztor"-a és „fölkent"-je (Messiás), aki újra fölépíti Jeruzsálemet és a Templomot, s akitől a fogságban élő zsidók szabadulásukat remélhették. Valóban, babiloni uralma első évében, Kr. e. 538: kiadta nevezetes ediktumát, amely lehetővé tette a hazatérést és a Templom újjáépítését (2Krón 36,22 kk.; Ezdr 1,1–4), s a Templom helyreállítását illetően külön is intézkedett (6,3–5).

b.) Ezdrás (héb. ezra '[Isten] segítség'): pap a babilóniai zsidóság köréből (családfája: Ezdr 7,1–5), „az ég törvényének titkára" (7,12), vagyis a zsidókat illető ügyekben a perzsa kormányzat tanácsadója. A perzsa I. Artaxerxész uralkodása 7. évében Jeruzsálembe küldte azzal a megbízatással, hogy a Palesztinában maradt zsidó közösségben állítsa helyre a zsidó törvény tekintélyét. Ezdrás kb. 1500 zsidó kíséretében, akikhez Kasziphjában (a fekvése ismeretlen) még 238 levita és templomszolga is csatlakozott, visszatért Jeruzsálembe (7). Ott Ezdrás első nyilvános cselekedete a Törvény felolvasása, a szövetség megújítása, bűnbevallás, a vegyes házasságok tilalma, a szombat megünneplésének áthágásának és a templom elhanyagolásának tilalma volt (Neh 8–10; Ezdr 9.fej.). Intézkedései meghatározóak voltak az eljövendő zsidóság szemponjából, a későbbi legendákban mintegy második Mózesnek is nevezték. Ezután valószínűleg visszahívták Perzsiába. Ezdrás törvényén régóta vitatkoznak a szakemberek. Annyi bizonyos, hogy a Pentateuchussal (annak ma ismert formájában) nem azonos: a 9,11 kk.; Neh 8,14 kk. idézte részek a Pentateuchusban nem találhatók. Tevékenykedéséről Ezdrás a perzsa uralkodónak jelentést írt, ezt dolgozta föl a Krónikás és ez került bele a kanonikus Ezdrásba. (Ha összehasonlítjuk a 2 Krón 36,22-23-at az Ezdr 1,1-3, azt látjuk, hogy szinte szó szerint ugyanaz.

c.) Nehemiás (héb. 'Jahve megvigasztal'): személynév az ÓSzben a fogság utáni időből. Viselői közül a legfontosabb Hakalja fia, Szuzában a perzsa király pohárnoka, a fogságból hazatértek közösségének egyik legtettrekészebb újjászervezője volt. Kr. e. 445: I. Artaxerxész uralma 20. évének Niszán hónapjában a perzsa udvar felhatalmazottjaként elindult Jeruzsálembe, hogy falait újra felépítse. A szamaritánusok Szanaballat alatt tanúsított érthető ellenállása és más ellenséges népek (ammoniták, edomiták) szembeszegülése ellenére nagyon gyorsan (Neh 6,15: 52 nap alatt) sikerült neki Jeruzsálem falait újra felépíteni (2–4). Mint perzsa helytartó kitűnt önzetlenségével (5,14–19) és körültekintő voltával (7,1–3); védte az elszegényedettek érdekeit a gazdagok kapzsiságával szemben (5,1–13), és gondolt a még gyéren lakott városok benépesítésére is (7,4 kk.; 11,1 kk.). I. Artaxerxész 32. évében visszatért a perzsa udvarba, de előbb még intézkedett a szombat megszentségtelenítésének felszámolása,

az adózás újjászervezése és (?) az idegen népektől való elkülönülés (13,15–31) érdekében. Élete további folyásáról nem tudunk. A kései zsidó hagyományban Jeruzsálem újjáépítőjeként (Sir 49,13) és szent könyvek összegyűjtőjeként (2Mak 2,13) tisztelték.

d.) Ezdrás könyve és Nehemiás könyve: a Krónikák könyveivel és Nehemiás könyvével szoros egységet alkotó, protokanonikus szentírási könyv. Szerzője a Krónikás. Nehemiás könyvétől aránylag későn különítették el, ezért a továbbiakban Ezdrás és Nehemiás könyvéről együtt beszélünk.

1. (Ezdr 1–6) a zsidó közösség helyreállításáról szól a babiloni fogságból való visszatérés után Sesbaccár, Zerubbábel és Józsue főpap alatt. A hazatérést Cirusz perzsa király 538: engedélyezte és megbízást adott a jeruzsálemi templom újjáépítésére. Az építkezést a szamaritánusok megakadályozták, de I. Dáriusz alatt folytatták és befejezték, úgyhogy 515 húsvétján fel is szentelhették.

2. (Ezdr 7–10) egy újabb száműzött csoport hazatérését mondja el, melynek vezetője Ezdrás. Határozottan fellépett a vegyes házasságok ellen, s a 10. f. felsorolja az eseteket, melyek megoldásán fáradozott.

3. Neh 1–3 elmondja, hogyan tért vissza Nehemiás Jeruzsálembe Artaxerxész 20. évében, hogy felépítse a város falait. Helytartói rangban 12 évig működött a városban, s nagy nehézségek árán teljesítette feladatát (6,15). Rendeleteivel elérte a város lakosságának növekedését (7. f.). 8. f.-e arról számol be, hogy a sátoros ünnepen és az engesztelés napján hogyan olvasta fel Ezdrás a törv.-t. 12,27–43: a falak felszentelését, a 13. f. egy újabb jeruzsálemi küldetését mondja el.

4. Ezdrás és Nehemiás könyvének sajátos jelleget ad, hogy a Krónikás műve végén a zsidó közösség újjászervezésében a próféták jövendölésének beteljesedését látja, és Ezdrás, ill. Nehemiás működésében bizonyságot lát arra, hogy Isten valóra váltja ígéreteit. A város és a templom újjáépítésével, a szövetség ismételt megkötésével új korszak kezdődik, amelyben Isten ígéretei maradéktalanul be fognak teljesedni.

Mivel a Krónikás különös érdeklődést mutat a liturgia és a Templom iránt, és e téren kiváló szakismeretet is tanúsít, feltehető, hogy azok közül való volt, akik Jeruzsálemben a kultikus szolgálatot ellátták. Nagyon szerette népét, és Isten ígéreteire támaszkodva bizalommal tekintett a jövőbe.

e.) Az arám nyelv: Az arám olyan közel áll a héberhez, mint a spanyol az olaszhoz. A Kr. e. II. évezred végén É-Mezopotámia, az Anatóliai Előhegység valamint Belső Szíria felé nyomuló félig nomád pásztornépek beszélték. A Kr. e X. sz.-ra több virágzó arám állam létezett a régióban, és a nyelv fokozatosan nemzetközi jelentőségre tett szert. Az újbabiloni (627-538) és még inkább a perzsa kormányzás első nyelvévé, és végül a volt asszír-babiloniai területek anyanyelvévé (ideértve Szíriát és Palesztínát is) vált. Jeruzsálem eleste (Kr. e. 586) után a babiloni fogság alatt az arám lassan átvette a héber helyét a zsidók anyanyelveként.

Mivel a beszélt zsidó nyelv használata nemcsak Babilóniában (ahol sokan visszamaradtak), hanem Palesztínában is visszaesett a zsidók között, a Kr. e. utolsó évszázadokban a Törvény és a Próféták nyilvános olvasásakor az ÓSz héber szövegeit élőszóban arámul kezdték visszaadni a zsinagógák liturgiájában.

f.) A 2. Templom, ezen a néven a zsidó hagyomány a fogság után, Zerubbábel idején emelt új templomot, ill. Heródes templomát tartja számon, amely nem újonnan épült, hanem a még álló régi templom teljes átépítése és felújítása. – a) Zerubbábel temploma. Jóllehet Círusz perzsa király Kr. e. 538: engedélyezte Jeruzsálemben Jahve templomának újra felépítését (2Krón 36,23 = Ezdr 1,2; vö. 5,15; 6,3 kk.), a munka a kezdeti nekilendülés után (Kr. e. 537: Sesbaccár kormányzó visszavitte az elhurcolt szent edényeket Jeruzsálembe; a romok alól kiásták a templom alapjait, és a szabadban újra elkezdődött az áldozatbemutatás; Ez 5,16) elakadt. Még Kr. e. 520: is romhalmaz volt a templomtér (Ag 2,3), és az újjáépítést csak Aggeus és Zakariás próféták szavára folytatták (Ezdr 5,1 kk.). Zerubbábel kormányzó és Józsue főpap vezette az építkezést (vö. Zak 4,9; Sir 49,11 kk.), amelynek menete Aggeus próféta keltezett mondásai alapján jól követhető; Kr. e. 515 tavaszán fejeződött be (Ezdr 6,15 kk.). Az új templom a régi helyén (2,68; 5,15) és – 6,3 el-

lenére – minden bizonnyal az eredeti méretekben épült fel. Ag 2,3 nem vonatkoztatható erre a templomra. A perzsa pénz (Ezdr 6,4) és az önkéntes adományok (2,68 kk.; Neh 7,69 kk.) lehetővé tették, hogy méltó épületet emeljenek az Istennek, de az oszlopok valószínűleg már nem kerültek elő, ugyanígy az elpusztult bronz medencét és ládát sem pótolták újjal. A szentélyben a régi mécstartó helyébe a hétkarú menóra került. A szentek szentje és a szentély közé most minden bizonnyal falat húztak (vö. Ez 41,3). Az ajtó elé drága függönyt akasztottak (2Krón 3,14 a salamoni templomról mondja, de csak a fogság utáni templomra érvényes, melyet a szerző maga előtt látott). A fogság után vitathatatlanul ez a templom volt a kultikus központ, s mint ilyen, a legjelentősebb. Ezt nemcsak az tanúsítja, hogy a krónikást minden érdekelte, ami rá vonatkozott, hanem az is, hogy a papi iratban a jeruzsálemi szentély elemeit a szent sátor leírásához is felhasználta (Kiv 25; 35–38), amelynek terve magától Istentől való volt (25,8 kk.; 26,30).

g.) Szamaritánusok, szamáriaiak: Az Izrael királya, Hósea és Asszíria királya, V. Szalmanasszár közt lefolyt csata és Szamaria fővárosának elfoglalása (Kr. e. 721) után Izraelből sokakat elhurcoltak és Asszíria városaiban telepítették le őket (2Kir 17,6; 18,11; 1Krón 5,6–26; Tób 1,2; 3,7; 5,8). Ők valószínűleg beolvadtak a környező népbe. Az eredeti lakosok elhurcolása után a szamariai városokat asszír telepesekkel népesítették be Bábelből, Kútából, Ávából, Hamatból és Szefarvajimból (2Kir 17,24). Ezdr 4,2.9 kk. újabb elhurcolásra enged következtetni Asarhaddon és Asszurbanipál (?) korában. Így keletkezett az ország É-i részén egy idegen elemekből és Izrael fiainak el nem hurcolt maradékából összetevődő vegyes népesség; ezt Josephus Flavius (ZsidTört 9,14,3) és a rabbik kutaiaknak nevezik, mivel sokan Kutából telepedtek át. Az elszenvedett bajokat, csapásokat arra vezették vissza, hogy a telepesek bizalmatlanok voltak az eredeti lakosság jahvizmusával szemben. Erre az asszír király az egyik elhurcolt papot visszaküldte Szamariába, hogy a betelepülteket ismertesse meg az ország Istenével; ez azt jelenti, hogy Jahvéban Szamaria helyi istenét látták (2Kir 17,25–28). Jahve kultusza mellett azonban saját isteneik (így pl. Nergal) kultuszát is ápolták (17,29–34). A 2Krón 30,1; 34,9; 35,18; Jer 41,5 alapján feltehető,

hogy a Jahvét imádó és a jahvista hagyományokat őrző őslakosok egy része a jeruzsálemi kultuszba is bekapcsolódott. A szamáriaiaknak az volt a szándékuk, hogy csatlakoznak a fogságból hazatértekhez, de Zerubbábel és Nehemiás elutasította őket (Ezdr 4,2 kk.). Ezdrás valláspolitikai intézkedései a szamáriaiak számára elfogadhatatlan újításokat jelenthettek. Az elidegenedés végül ellenségeskedéssé fajult, sőt elkeseredett harcba csapott át. A szamáriaiak már a Templomnak és Jeruzsálem falainak újjáépítését is igyekeztek megnehezíteni. Nehemiás idejében pedig Jojada főpap fiának, Manasszénak vezetésével saját templomot építettek a Garizim hegyén, feltehetően a mai Tell-er-Rason, ahol 1964-től kiástak egy római szentélyt a császárság idejéből. Menassze Szanaballat perzsa helytartó lányát vette feleségül, emiatt Nehemiás elűzte Júdából (Neh 13,28; ZsidTört 11,7,2). A templomot IV. Antiokhosz Epiphanész idejében megkímélték, mert az olimpiai Zeus tiszteletére szentelték (2Mak 6,2; ZsidTört 12,5,5), de később I. Johannesz Hürkánosz lerombolta, bosszúból azért, mert a szamáriaiak megtámadták a Szeleukidák pártját (1Mak 3,10). De a Garizim a szamáriaiak kultikus helye maradt (Jn 4,20). A szamária és a zsidók közt az ellenségesség kölcsönös volt, és az idők folyamán inkább fokozódott, semhogy enyhült volna. A Sir 50,25 kk. szerzője szerint valójában nem is számítanak népnek, csak „ostoba népség, amely Szichemben él”, s még gyűlöletesebbek a szemében, mint az edomiták és a filiszteusok. Krisztus idejében a szamáriai lekicsinylő, rosszalló kifejezésnek számított (Jn 8,48); a zsidók nem érintkeztek a szamáriaiakkal (4,9). Másfelől a szamáriaiak szidalmazták a Jeruzsálembe zarándokló zsidókat (Lk 9,52–54; ZsidTört 20,6,1), sőt még a jeruzsálemi templomot is tisztátalanná tették húsvét ünnepén halottak csontjaival (18,2,2). Jézus megértőbben beszélt róluk (Lk 10,33–37; 17,16; Jn 4,4–42), amire rabbinista párhuzamok is találhatók. Igaz, amikor először bízta meg Jézus a tanítványokat a hithirdetéssel, a szamáriaiakat éppúgy kizárta mint a pogányokat (Mt 10,5), de mennybemenetele előtt azt mondta nekik, hogy legyenek tanúi egész Júdeában és Szamariában (ApCsel 1,8). Elsőként Fülöp diákonus hirdette az evangéliumot Szamariában (8,58). – Ismeretes Jézusnak az irgalmas szamáriairól szóló példabeszéde (Lk 10,30–37); a felebaráti szeretet

minden emberre kiterjed, az ellenségre is. – A szamáriaiak vártak egy messiást akit „visszatérőnek” neveztek; úgy hitték, hogy ez a messiás pap lesz és király, s az igazságot fogja tanítani, terjeszteni (Jn 4,25). Ezen túlmenően: a szamáriaiak csak a Pentateuchus 5 kv.-ét ismerték el; a Nabluszban élő közösség ma is birtokában van egy óhéber írással írt másolatnak.

4.) Ezrdrás és a közösség új rendje Jeruzsálemben

a.) Nehéz újrakezdés a fogság után

A fogság utáni restauráció időszakának áttekintése

Kr.e. 559-530 Círusz	539	Círusz meghódítja Babilont
	538	**Círusz ediktuma** **A templom újjáépítésének parancsa** (a fogságba hurcoltak hazatérésének parancsa nélkül) Ezdr 6,1-5: arám megfogalmazás a hazatérés parancsa nélkül Ezdr 1,1-5: héber krónikási átdolgozás megfogalmazása a hazatérés parancsával. Sesbaccár, Júda fejedelme, aki Círusz hatalmát képviseli, amikor visszatérnek Jeruzsálembe, sikertelenül sürgeti a templom újjáépítését (Ezdr 5,16/3,10 lerakják a templom alapjait)
Kr.e. 530-522 Kambűzész	522-től	**A fogságban lévők hazatérése több hullámban** Nehéz választás: Már a harmadik zsidó generáció él Babilonban, és ott jól berendezkedtek, vallásilag kevésbé motiváltak a visszatérésre és inkább a maradás vonzó számukra. Nehéz az újra beilleszkedés: Nehézségekbe ütközik Júda földjének újrafelosztása. Egy kalap alá kell rendezni a régi és az új jogot. Palesztina a fogság ideje alatt nem volt lakatlan, Szamáriához tartozott, és új lakosok ültek be a régi tulajdonokba. **Zerubbábel**, (a Dávid házából való Joakim király unokája), akit a perzsák tettek meg Jeruzsálem és

		Júda helytartójául, ő szabályozza a hazatérést, a templomépítést és az újra szentelést. A templom felépítése késik az ellenséges környezet és az anyagi gondok miatt. **Tritoizajás próféta**: a rezignáció ellen és a kultusz tisztasága védelmében prédikál
Kr. e. 522-486 I. Dáriusz	520	**A 2. templom építésének kezdete Zerubbábel uralkodása alatt**
	520	**Aggeus próféta** sürgeti a templomépítést, a gazdasági nehézségeket azzal magyarázza, hogy a templom építésének késlekedése miatt elmarad Isten áldása (Agg 1,2-11 és 2,15-19); Zerubbábelt messiásnak nevezi.
	520-518	**Zakariás próféta** a várt üdvtörténeti fordulatot szintén összeköti a templom újra felépítésével (Zak 8,10-12); Zerubbábelt és Józsue főpapot a messiási időkkel hozza összefüggésbe, egyikük a messiási uralom világi, a másikuk pedig a lelki vezetője (a papi vezetés növekedésének jelei).
	515	A 2. templom felszentelése

b.) Néhány szövegrészlet Ezdrástól és Nehemiástól

Ezdr 7,1-28: Ezdrás megbízása – Középpontban a személyes érdekeltség és a templomi kultusz fontos tárgyi feltételei:

– Ezdrást, a Jeruzsálem lerombolása előtti utolsó főpap, Szárája fiát küldik el, mint Áron utódát (ld. 2,Kir 25,18-21; vö. 1 Krón 5,40k).

– Többfélék Izrael népéből (=laikusok), aztán megkülönböztetve papok, leviták énekesek, Salamon szolgái és a templomszolgák (7,7.13.16).

– A legnagyobb teret a szövegben azoknak a tárgyaknak a felsorolása teszi ki, melyeket a perzsa uralkodó visszaadott a jeruzsálemi templom számára.

– A főpap személye a perzsa dekrétum alapján fel lett szabadítva a kormányzó fennhatósága alól.

A szöveg második nagy érdekessége Mózes törvénye valószínűleg a Pentateuchus krónikásának ábrázolásában:

Ezdrást, mint írástudót ábrázolja (első esetben találkozunk az ÓSzben írástudóval), „Mint írástudó, igen jártas volt Mózes törvényében, amelyet az Úr, Izrael Istene adott" (6. v.) és „szívvel-lélekkel azon volt, hogy tanulmányozza az Úr törvényét és jogot meg igazságot tegyen és tanítson Izraelben" (10. v.).

– Ezdrás 9,1-4 és 10, 1-17: A keveredés tilalma és annak megoldása

A keveredés kérdésének megvilágítása (Izrael elhatárolódása a pogány környezettől) Ezdrás könyvében az egyedüli intézkedése Ezdrásnak a Törvény keresztül vitelére, ezért különös fontossággal bír. A jelszó így hangzik: „jusson érvényre a törvény" (10,3); és így hangzik a közösség válasza: „Úgy legyen, ahogy szóltál hozzánk!" (10,12). Izraelnek szövetséget kell kötnie Istennel (10,3) és ennek megoldásaként kötelezi magát, hogy nem keveredik: A szövetség, amit Isten a maga részéről egyoldalúan felbontott, az Izrael bűne miatt nem nyerhet elfeledést és megoldást. Bár Isten megmentette és hazahozta népét a fogságból, Izrael mégis újra törvényszegésre adta a fejét. Izraelnek változtatnia kell törvényszegő viselkedésén, ha el akarja kerülni Isten büntető haragját és a végső megsemmisülést.

Nehemiás 8,1-12: A Törvény oktatása

Ebben a részben a krónikás egy nagy jelenetben megőriz egy nagyon fontos rendelkezést: a zsinagógai istentisztelet elemeit lehet felismerni benne: faemelvény, felolvasó, a vének elnöklése, a tóratekercs kinyitása, felállás, a Tóra magasztalása és a nép amenje. A felolvasó magyarázata talán azt jelenti, hogy a héber szöveget (a szent liturgikus nyelv, mint az egyházi latin) lefordítja a mindennapokban használatos arám nyelvre.

Észrevételek az Ezdr 7,1-26; 9,1-4; 10,1-17; és a Neh 8,1-12 szövegekhez

Ha Izrael népéről szól a beszéd, akkor a „laikusokat" érti alatta (lásd pl. Ezdr 7,7.13.16). Pap, levita és templomi énekesek állnak szemközt a néppel.

Már egészen másról van szó, mint a papi irat utópiájában, amelyben minden izraelita Isten képe és helyettese a földön az emberek

számára. A fogságbeli próféták és a papi irat Isten szabadító uralmáról álmodnak az egész nép számára az egész világ szeme előtt – ehelyett jött a jeruzsálemi templomi közösség a papjaival, levitáival és templomi énekesekkel, a kultusz vezetőivel, akik számára a laikusoknak adót kellett fizetni. A papi irat teokratikus utópiájából és prófétai látomásából, Isten királyi uralmáról Izraelben és a világ felett, az isteni törvény papi alkotmánya lesz. A jeruzsálemi templomi közösség ezzel hasonló problémától szenvedett, mint ami a keresztény közösséget mindmáig gyötri. A szétválást Alfred Loysi csípősen fogalmazza meg: „Jézus meghirdette Isten uralmát – de helyette az Egyház uralma következett".

A szent sátor papi iratbeli ábrázolásának „szembeállítása" az újsalamoni templommal.

Az új templomot hasonlóképpen építették fel, mint a régit, a szöveg hangsúlyozza, hogy a régi alapjaira: vagyis ez szimbólikusan azt a benyomást akarja kelteni, hogy töretlen a folyamatosság a fogság előtti idők történetével és mindazzal, amit mind a fogságbeli próféták, mind a papi irat a maga módján lefektetett. De a régi alapok hansúlyozása egyben azt is jelenti, hogy szó sincs többé tehát a próféciában elhangzottakról: nem gondolok többé a korábbi időkre, hanem az újra tekintek. A helyreállítási törekvések nem arról szólnak, hogy Isten váratlanul egy új lehetőséget adott Izrael számára a történelemben, hanem hogy a fogság előtti Izrael tulajdonképpen nem érkezett meg az ígéret földjére.

Miközben Deuteroizajás és a papi irat szerint a világ népei közül az Istenétől összegyűjtött népből kell hogy származzon az áldás a világ számára, most egyedül a Templomból, mint intézményből árad Isten áldása. Miközben ez a templom a salamoni templom új kiadásaként van megfogalmazva, a papi irat látomásában a szent sátor egészen másképp néz ki. A salamoni templom egy kövekből felépített szilárd hajlék, és az ábrázolás azt a tévképzetet kelti és egyben megtévesztő is, hogy Jahve az örökkévalóságig ott fog lakni. A papi irat szentélye ezzel szemben törékeny, mozgatható, vászonból és fából készült, és egyben Jahve mozgatható szentélyének szimbóluma, aki nem egyszerűen statikusan köztünk lakik, hanem velünk halad egy úton, és egy mindig újra megújuló Isten akar lenni számunkra.

Jer 31,31-33 :" 31 Íme, jönnek napok – mondja az Úr –, amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával. 32 Nem olyan szövetséget, amilyet atyáikkal kötöttem azon a napon, amikor megfogtam kezüket, hogy kihozzam őket Egyiptom földjéről; azt a szövetségemet ők bontották fel, pedig én voltam az Uruk – mondja az Úr. – 33 Hanem ez lesz az a szövetség, amelyet Izrael házával kötök azok után a napok után – mondja az Úr –: törvényemet a bensejükbe adom és a szívükre írom. Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek".

Ahogy aztán Jézus hangsúlyozza a Jn 4,23-24-ben: "23 De eljön az óra, és már itt is van, amikor az igazi imádók Lélekben és igazságban fogják imádni az Atyát, mert az Atya ilyen imádókat keres magának. 24 Az Isten lélek, és akik őt imádják, Lélekben és igazságban kell őt imádniuk".

Nem egy épített ház a valódi ima helye, hanem az emberi lélek.

Ezenkívül a salamoni szentély nem egyszerűen csak szentély, hanem hasonló és azt a benyomást kelti, hogy a salamoni állam és királyság ábrázolása. A papi irat szentélye viszont teljesen mentes ilyen emberi szándékoktól, és egészen Isten tervei szerint készült. Az új templom egy klerikális neo-salamonizmus benyomását kelti.

A Törvény érvényességének időtlen és a történelemtől független abszolút nagysága.

A szövegekben többé már nem többesszámban használja Isten törvényeit és utasításait, hanem csak abszolut módon a Törvényt. Többé már nem Jahve rendjének akarata, hanem Törvény, dogmatikai értelemben. Az új szövetség utópiájáról, ami által az ember a Lélek működése nyomán belsőleg képessé válik a Jahve szerinti cselekvésre, lemond egy külső, idegen, az embertől jövő szabály javára. Ezért ijed meg a nép és kezd sírni amikor talán ezt megérti a Nehemiás 8,1k szerint. A Törvény könyörtelen nagyság. Isten felszabadító uralma helyett a nép megtapasztalja a Törvény kérlelhetetlen uralmát. Korábban a Törvény a népet szolgálta. Útmutatás volt Jahve szerint élni és segítség a nehéz helyzetek túlélésére – most a nép a Törvény szolgája. Ezentúl az tartozik Izrael népéhez, aki elismeri a Törvényt. Aki nem ismeri el a Törvényt, azt kizárják a közösségből (ld. Ezdr 7,26). Gerhard Rad szerint a továbbiakban Izrael története már nem Jahvéról, hanem a Törvényről szól. Semmi újat nem várhat

többé. Van a Törvény, ami átsiklik minden történelmi változáson. Azt jelenti a szövetség megújítása a Neh 8,1kk szerinti a fikcióban, hogy a régi töretlenül továbbra az élet alapja tud lenni, ami egyáltalán nem következik a fogság katasztrófájából.

A fogság utáni idők fejlődése: a zsidóság megszületésének ideje: a Törvény mindenek előtt, mert az adja meg a nép identitását.

Egyetemesség helyett elkülönülés és elhatárolódás

„Szakítsatok a föld népeivel" (Ezdr 10,11): Ez valamiféle szükségszerű elkülönülése Isten népének az identitás érdekében? E. Zenger szerint a papi irat álma egy, a szent sátor köré gyűlt nép szakrális gettója, félreértett elutasítása a környező világ tisztátalanságának. (Ezt a félreértést igazítja ki Jézus, amikor azt mondja: "Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból" Jn 17,15). Izrael többé már nem az életnek és a Teremtő szabadításának példája, az egész világ számára hanem csak egy különleges eset a népek között.

5.) A Törvény mint áldás és mint az Istenhez vezető út akadálya

A fogság után Jahve helyét szinte átvette a Törvény, a Lélek helyett a betű lett az úr.

Nem külső jegy, a körülmetélés által tartozik valaki Isten népéhez, hanem a lélek megtérése, Istenhez fordulása által.

Róm 2,25-29: „A körülmetélkedés használ ugyan, ha a törvényt megtartod, de ha a törvényt áthágod, körülmetéltséged körülmetéletlenséggé válik. Ha viszont a körülmetéletlen megtartja a törvény rendelkezéseit, nem számít körülmetéltségnek a körülmetéletlensége? S az, aki a természet szerint körülmetéletlen, ha teljesíti a törvényt, megítél majd téged, aki az Írás és a körülmetéltség mellett törvényszegő vagy. Mert nem az a zsidó, aki külsőleg az, és nem az a körülmetéltség, ami kívül, a testen látható, hanem az a zsidó, aki bensejében az. Ez a szív körülmetéltsége a lélek szerint és nem a betű szerint. Az ilyen ember nem az emberektől nyer dicséretet, hanem Istentől".

Gal 5,4-6: „Elszakadtatok Krisztustól, akik a törvényben keresitek a megigazulást, kiestetek a kegyelemből. Mert mi a Lélek által, hitből várjuk a megigazulás reményét. Hiszen Krisztus Jézusban sem a

körülmetélés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, csak a szeretet által munkálkodó hit".

Gal 5,22-23: „A Lélek gyümölcse pedig a szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás. Ilyenek ellen nincsen törvény".

Az embernek van szüksége formákra, meghatározott keretekre, nem Istennek. Jézus azt mondta: „A szombat lett az emberért, és nem az ember a szombatért" (Mk 2,27). Vagyis nem szabad, hogy a keret, a forma gúzsba kösse, megnyomorítsa az embert. Amikor az ember a formához mereven ragaszkodik, bezárja magát és halálra ítéli magát, mert az élet változik és változtat Az Egyházban működő Isten Lelke nem hagyja, hogy az Egyház szép, de élettelen csigaházzá váljon, hanem a különböző korokban felbukkanó különböző karizmák által szétrepeszti, megbontja a külsőségekbe merevedő vallásgyakorlatot és élettel megtöltve túlnövi, a halott feltámad.

A testemnek szüksége van az őt beborító bőrre, ami elválasztja a külvilágtól, de ha ez a bőr megvastagszik és merevvé válik (súlyos betegség tünete) akkor a test elsorvad és a halálba vezet ez a folyamat.

Intézmény és karizma az Egyházban: folyamatos megújulásra kényszerítő feszültség és erő. Először talán megriadunk, amikor találkozunk vele, jobb szeretnénk talán valami kőszoborszerű állandóságot, kényelmesebb lenne. De a kereszténység nem karosszék, amibe beleülünk, hanem út, út Istenhez. Úton van az egyes keresztény hívő, és úton van a hívők nagy közössége, az Egyház is.

Még az élettelen dolgok is változnak.
A kemény kőben is lyukat váj a víz,
A tűz megolvasztja az ércet,
Még a homok is vándorol.
A Lélek állandósága az élet,
Nem a változatlanság.
A Lélek működésének jele az élet,
A Lélek működésének jele a változás.
Te magad is, bár mindvégig
Azonos vagy magaddal, folyton változol.
Ne akarj a változatlanba kapaszkodni
Az állandóságot keresd,

Ne megérkezni akarj, hanem haladni,
A végtelen Szeretet felé
Egy örökkévalóságon át.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Új szívet adok	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 430.o., 5 p.
2. Vallási fordulat és ami abból létrejön	egyéni átgondolás, utána	
2. Beszélgetés a változásokról (a megújulási mozgalmak, újrakezdések, reformok…) és hogy hová vezetnek ezek (félelem a túlzott merészségtől, restaurációs törekvésektől, tradicionalista ellenmozgalmak, az új bekebelézése az uralkodó régi által, újbóli megszilárdulás…):	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
- A saját életemben:		
➤ Milyen kitörés-élményekre emlékszem eddig életemből, amikor szabadulni akartam valamilyen függő helyzetből, régi kötelékből, alkalmazkodásból, hamis biztonságból vagy megszokottságból?		
➤ Hogyan sikerültek az első lépések a szabadságban, amikor már nem lehetett visszafordulni?		
- Az Egyház életében		
- Társadalmi változások lásd Bev- 1.		
A probléma kiélezése:	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Nagy ív papír, rostiron
A vezető felírja egy nagy ív papírlapra ezt a mondatot: „Jézus meghirdette Isten uralmát – de helyette az Egyház uralma következett!”		
➤ Mit szólok ehhez a provokatív mondathoz?		
➤ Egyet értek vele?		
➤ Milyen feszültségnek ad hangot?		
➤ Hogy állok én, hogy állunk mi az Egyházban ezzel a feszültséggel?		10 perc

A probléma transzformálása a fogság utáni restaurációra: A óravezető emlékezetbe idézi a fogságbeli próféták és a papi írások álmát és kéri a résztvevőktől, hogy foglaljanak állást a kérdésben, milyen konkrét következtetések származtak ebből az álomból a fogság utáni újrakezdésben. Mi magunk mit tettünk volna ebben a helyzetben? Lásd Bevezetés 2.	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	5 perc
3. Ezdrás és a közösség új rendje Jeruzsálemben A szövegek áttekintése a táblázat és az óravezető előadásának segítségével lásd Bevezetés 3. 4.	A szentírási szövegek közös elolvasása és csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírási szövegek külön lapon, táblázat, jegyzetfüzet, ceruza 50 perc
4. Akkor és ma, befejező beszélgetés Nem kell fintorogni a fogság utáni restauráció törekvéseitől. Némelyike valószínűleg szükséges volt a zsidóság tulajdonképpeni túléléséhez. De mindenekelőtt: a keresztény egyházban hasonló problémákat tapasztalunk. ➤ Együtt kell élnünk az „Isten uralma között – és a parancsok uralma, a hagyományok, a hivatalok és intézmények uralma közötti a feszültséggel? ➤ Hogy tudjuk ezt a feszültséget gyümölcsözővé tenni? ➤ Hol találkozunk hasonló problémákkal és törekvésekkel a saját Egyházunkban? ➤ Hogy ítélem meg az Egyház mai helyzetét a fogság utáni restaurációval a háttérben? ➤ Mitől kerül az Egyház ellentmondásba Isten uralmával ill. országával? ➤ Hogyan válik a megvalósulásának eszközévé?	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	15 perc
5. Befejező gondolatok lásd Bevezetés 5. ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 15 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori Keleten

A.) Alapgondolat

Nekünk embereknek alapvető szükségletünk a biztonság. Ez abból ered számunkra, hogy az életünk napról napra meghatározott keretek között zajlik, és lehetőleg kizárunk belőle minden veszélyt. A veszély félelmet kelt bennünk és igyekszünk ellen bebiztosítani magunkat.

Minden embernek meg kell tanulnia élete folyamán, hogy hogyan tud kitérni bizonyos veszélyek elől és hogy mások hogyan tudnak neki segíteni ebben. A generációk egymásutánja gazdag tárházát gyűjti össze ennek a kincset érő tudásnak és tapasztalatnak, ami egy relatív biztonságot teremthet számára: ez a tapasztalati tudás átadása.

Ez a tapasztalati tudás a századok folyamán kiegészül és egyre teljesebbé válik, és amelyet az emberek legnagyobb része öntudatlanul átvesz, mert az olyan magától értetődővé vált, hogy nem szükséges reflektálni rá.

Így minden ember megtanulja, hogy megértse a körülötte zajló folyamatokat. Némiképp előre látja a környezete reakcióit, okosan be tudja osztani saját erőit, különbséget tud tenni a normális és a különös között. Fel tudja ismerni a szabályszerűségeket, egyensúlyba tudja tartani a cselekvést és a létet. Aki nem tanulta meg ezt, az elveszti az emberi társadalomban a túlélőképességét.

Azt az embert nevezzük bölcsnek, akit teljes mértékben eltölt ez a tapasztalat. Ezek az emberek ismerik az emberi kapcsolatok összefüggéseit és tapasztalatai tudásukat tovább is tudják adni.

Minden társadalomnak szüksége van arra, hogy számontartsa ezt a tapasztalati tudást. Minden régi és jövőbeli kultúrának – ma sajnos ez nem mindig jellemző – nagyon kell tisztelnie az öregeket, mert hosszú élettapasztalatuk kincs a számunkra. Már az emberiség korai időszakában az írás feltalálása óta írásba foglalták ezeket a tapasztalatokat, és ezeknek a leírt tapasztalatoknak a gyűjteményeit nevezzük bölcsességi könyveknek.

B.) Bevezetés

1. Bevezető gondolatok

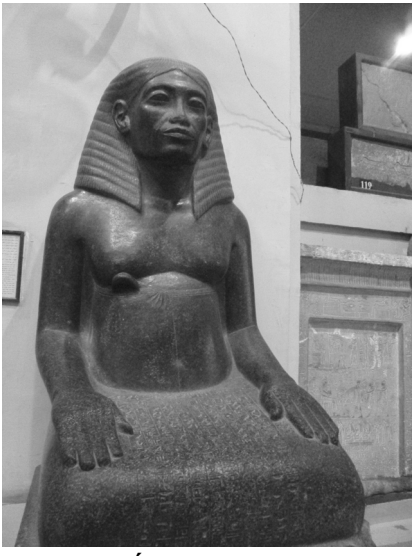
Az embert mindig is élénken foglalkoztatta az ember helye és magatartása a világban. A különféle mitológiáknak is ez a tárgya. Az ókori Kelet kultúráiban a mitológia mellett nagyrabecsült műfaj volt az ún. intelmek és tanítások. Ezekben egy-egy mester vagy más nagy ember, esetleg az arisztokrácia valamelyik tagja gyakorlati élettapasztalatait adta át fiának vagy tanítványának, belesűrítve mélyebb etikai vagy filozófiai problémákat is.

A korai zsidó kultúra az ókori Keleten két nagy kultúrával érintkezett, az egyiptomi és a sumér-akkád kultúrával. Az ókori kelet másik felének is gazdag bölcsességi irodalma van, pl. a nyugati világban is jól ismert Pancsatantra, azaz Ötös Könyv címet viselő óind életbölcsességek indiai tankönyve, az Upanishadok, a Bhagavadgita vagy az ókori Kínából Shi-king, Shu-king, Laotse, Lie-tse és még számos kínai bölcs könyvei, de a bölcsességi irodalomnak ezzel a részével nem foglalkozunk, mivel nem voltak hatással az zsidó bölcsességi irodalomra.

Az egyiptomi és a sumér-akkád kultúra hatása felfedezhető a Biblia különböző könyveiben. Mind a mózesi könyvekben felfedezhetők ezek a motívumok, mind pedig az ún. bölcsességi irodalomban. Az elkövetkező néhány alkalommal a Biblia bölcsességi könyveivel fogunk foglalkozni, ill. annak irodalmi előzményeivel a szomszédos ókori keleti kultúrákban. Néhány esetben párhuzamos mo-

tívumok jelzik a szomszédos nagy ókori keleti kultúrák hatását a Biblia bölcsességi könyveire (a látszólagos szövegpárhuzamok csalókák, inkább a fordításból adódnak).

Az ókori Keleten, eltérően az általunk jól ismert antik irodalomtól egy sajátos, a szépirodalom és a filozófia határán álló műfaj, az ún. intelmek vagy tanítások műfaja virágzott. Ezeket nagy tisztelet övezte, évezredeken át fenntartotta az utókor emlékezete: „Nem építettek maguknak ércből való piramist és hozzá vasból való sírkövet. Nem hagyhattak utódokat, gyermekeket… hogy nevükről megemlékezzenek. Könyveiket tették meg örököseikké, a tanításokat, melyeket írtak” *(Chester Beatty IV. Papírusz).*

Írnok szobra

2.) Egyiptom

Egyiptomban a királyi udvar legmagasabb rangú méltóságai öntik művészi formába etikai nézeteiket és gyakorlati útmutatásaikat melyek elsajátítása és megtartása segítheti a művelt ifjakat a helyes viselkedésben és a magasabb pozíciók elérésében. Az Óbirodalom egyik legjobban ismert intelemgyűjteménye *Ptahhotep vezír intelmei* így kezdődnek:

„A város elöljárója és nagyvezír Ptahhotep így szól: „Királyom, uram! Beáll az öregkor és leszáll az aggság, az aggkori gyengeség eljön és a vénség jelenti az újat. Aki lefeküdt, mélyen alszik egész nap. A szem gyenge, a fül beteg, az erő tűnik, a szív elfárad, a száj hallgat és nem beszél, a szív sorvad és nem emlékezik a tegnapra, a csont egészében fáj. Ami jó volt, rosszá változik, minden íz elmegy: az öregség minden dologban rosszat tesz az embernek, az orr eldugul, nem érez. Állsz vagy ülsz: rossz.

De parancsoltassék meg a szolgának, hogy csináljon öregsége számára botot. Hadd mondja el neki a meghallgatnivaló beszédet, az elődök tanácsait, melyeket az istenektől hallottak. Ó, tétessék számodra is hasonló, hogy elháríttassék a néptől a baj, és neked szolgáljon a két part."

Így szól őfelsége ez az isten: Tanítsd hát őt az ősök szavaira, hogy példakép legyen a Nagyok gyermekei számára, hogy meghallgatás szálljon belé és minden szívbéli egyenesség. Mondd meg neki, hogy senki sem született bölcsnek…

Ha náladnál nagyobbnak asztala mellett ülők közül való vagy, fogadd el adományát, amit orrod elé tett, és nézd azt, ami előtted van, ne bámészkodj rá számtalan pillantással, mert a ka utálata a tolakodás. Ne beszélj hozzá, amíg nem szólít, mert nem ismeretes, hogy mi rossz a szív számára: ha akkor beszélsz, amikor kérdez, akkor amit mondasz kellemes lesz a szívének…

Ha csekély vagy egy kíváló ember kíséretében legyen magaviseleted jó isten előtt, ne tudj a korábbi csekély voltáról és ne legyen a szíved gőgös ellene amiatt, amit tudsz róla azelőttről, mert amiatt félelmes, amivé lett, nem magától jön a vagyon… és isten tette őt jelessé…

Ha vezető vagy, légy türelmes, amikor hallgatod a könyörgő beszédet, ne utasítsd el, amíg szívét ki nem öntötte, ne mondd neki: „Ezt már mondottad." Óhajtja a szorongatott a barátságosságot, amíg el nem végezte, ami miatt jött…

Ha azt akarod, hogy a barátság tartós legyen egy házban, amelybe bejáratos vagy mint úr, mint fivér vagy mint barát, minden helyen, ahová belépsz, óvakodj az asszonyokhoz közeledni, nem jó az a hely, ahol ezt csinálják, nem jelent okosságot kinyitni azt. Ezer férfi eltéríttetett már ezáltal attól, ami hasznára volt. Egy kis pillanat, hasonló az álomhoz és az ember a halált éri el, mert megismerte…

Kövesd szívedet létezésed idején. Ne csinálj többet, mint amit mondanak. Ne csökkentsd a szíved követésére szánt időt, mert ha a ka utálata az ő idejének elpazarlása, ne lépd túl háztartásod szükségleteit: vagyonná lesz szíved követése. Nem a vagyon tesz tökéletessé, hanem annak megvetése…

Ne légy gőgös tudásodra, ne légy elbizakodott amiatt, hogy tudós vagy, kérj tanácsot tudatlantól épp úgy, mint tudóstól, mert

nem lehet elérni a művészet határát, s egy művész sincs varázserővel felruházva. Elrejtettebb a szép beszéd a smaragdnál, ám megtalálható a szolgálóleánynál a malomkő mellett…

Ha itt a vég, az igazság akkor is megmarad…

A Maattal összhangban élő ember örökítheti javait, de nem lesz sírja a kapzsinak…

(Dobrovits Aladár, Világirodalmi Antológia I.)

„Akit Isten szeret, annak fülét kinyitja,, akit Isten gyűlöl, annak süketté teszi. A szív az, amely az embert hallóvá vagy nem-hallóvá teszi. A szív az ember élete, egészsége, üdvössége. Ha valakinek fia elfogadja azt, amit apja mond, annak egyetlen szándéka sem vall kudarcot; gyermekeihez éppen úgy fog beszélni, mint ahogy a tudást apjától hallotta. Vigyázz arra, amit mondasz s amit szádon kiejtesz, hogy a bölcsek így szólhassanak: Milyen szép az, amit ez az ember beszél! „ (Hamvas Béla, Anthológia humana)

„Üld meg istenednek ünnepét, újítsd föl annak idején. Hanyagságodért megneheztelne az isten…

Ha tanácsot kérnek tőled, ez indítson arra, hogy vizsgáld a szent könyveket…

Ha egy asszony férjének távollétében levelet ír neked, ha naponkint beszél veled tanú nélkül s hálót vet neked, ez akkor is halálra méltó bűn, ha nem sikerül szándékát megvalósítani…

Ne keveredjél a tömeg közé, mert beszennyeztetel…

Ha tanácskozáson vagy, ne beszélj sokat, ne légy fecsegő; ha hallgatsz, előnyben vagy…

Le ne idd magad a csapszékben, hol sört mérnek, nehogy öntudatlan állapotban ejtett szavaid mások ismételjék. Az utcákon támolyogni fogsz s a sör szaga elűzi tőled az embereket. Vajha belátnád, hogy a bor utálat, vajha a gránátbortól megtartóztatnád magad…

Az ismeretlen embertől óvakodjál, mert kifoszt…

Ha saját érdekedben cselekszel, másnak vagyonához ne nyúlj…

Ne maradj ülve, ha nálad idősebb áll; még akkor sem, ha előkelőbb állásban vagy…

Járj mindig egyenes úton, s odajutsz, ahova akarsz…

Ha erős lelkű vagy szerencsés időben, könnyen viseled a szerencsétlenséget is…

Ha áldozatot mutatsz be az istennek, óvakodjál attól, amit ő nem kedvel. Imádd őt az ő nevében, mert ő adja a lényeknek ezernyi alakjukat, s fölmagasztalja azt, aki őt dicséri…

Ne egyél kenyeret anélkül, hogy az éhezőnek ne nyújtanál…

Ne indulj az asszony csábítása után; ne engedd, hogy szívedet hatalmába ejtse…

Ne feleselj haragos följebbvalóddal. Beszélj szeíden azzal, aki indulatos; ez megbékíti az ő szívét…

Ha bölcs vagy, gondodkodjál házadról; szeresd feleségedet veszekedés nélkül; tápláld őt, ékesítsd őt, ezt ő kedveli. Adj neki illatszert; tedd boldoggá, amíg él; ez oly jótett, mely méltó tulajdonosához. Ne légy durva…"

(Platz Bonifác fordítása, Egyiptom, Kőrösi László szerk.)

Kagemni vezír intelmei a Prisse papíruszon maradtak ránk:

„Élesek a kések azzal szemben, aki letér az útról, nem lehet sietni akkor, midőn nincs alkalom rá." (Gardiner, The Journal Egyptian Archeology)

III. Heti fáraó fia számára írt *intelmei*ben a Nap-istent magasztalja, aki az emberiség jóságos gondviselője és arról ír, hogy Isten többre becsüli a tiszta erényt, mint a gonoszok szarvasmarha-áldozatát. A leendő királynak arra is kell gondolnia, hogy a halál után szembenéz majd a túlvilági bírákkal, akik egyetlen óraként tekintik át az életet.

Kai kormányzó felirata ugyanebből a korból:

„Az igazságot cselekedtem… Megmentettem a szegényt a hatalmaskodóktól. Lélegzetet adtam az özvegynek, akinek nem volt férje. Felneveltem az árvát, akinek nem volt atyja. Ifjúsági csapatokat toboroztam, hogy sok emberből álljon (a város védelmében). Az ifjúsági csapatokat a polgárok közé telepítették, házaikban laktak. Ők nem indultak háborúba a királyi háztól való félelem idején. Megmentettem városomat a királyi háztól való szörnyű rettegéstől. Én voltam az erődítménye a harcának napján, az ő védővonala a mocsárban… Életben tartottam a városomat… Gazdagjai, szegé-

nyei egyenlők voltak. Nem volt leszegett arc Hermupoliszban és Unuban sem. Megnyitottam a csűrömet mindenkinek…" *(R. Anthes: Die Felsenschriften von Hatnub)*

Kr. e. 500 körül keletkezett *Anhsesonki írása* a nagyra vágyó sorsát így példázza: „Ha valaki égig érő gátat emel, rá fog az zuhanni." A gonosz emberről pedig azt írja, hogy akkor a legkevésbé veszélyes, amikor szerencse éri: „Nincs mérge a kígyónak, amikor eszik." *(S. R. K. Glanville: The Instructions of Onchsheshonqy)*

Az Első Átmeneti Korban kerül először írásos rögzítésbe az elbeszélő irodalom, ami nyilván már az írásbeliség előtt létezett a hősökről szóló történetekben és mitikus legendákban, de csak szóban hagyományozták tovább, nem tekintették olyan fontosnak, hogy lejegyezzék őket. Itt is megtaláljuk az intelmek műfaját, de már egy kerettörténetbe foglalják az aktuális mondanivalót és az intelmeket. *A Paraszt panaszai* címmel ismert irat kilenc beszédében, könyörgések, keserű kifakadások, fenyegetések váltják egymást erkölcsi elvekkel és tanulságokkal vegyítve:

„Ha az igazság tavára szállsz, s azon hajózol kedvező széllel, és vitorlád nincs megfosztva vásznától, hajód nem lesz lassú, nem éri károsodás árbócodat, nem törnek el keresztgerendáid, nem töretsz össze, mikor örvendezel a földnek, az áradat nem ragad el, nem ízleled meg a folyó gonoszságát, nem látsz félelemben levő arcot, s félénk halak is hozzád jönnek, és eléred a kövér madarakat.

Mert te apja vagy az árvának, férje az özvegynek, fivére az elvált asszonynak, köténye, az anyátlannak. Hadd tegyem nevedet minden jó törvénynél többre ebben az országban…

Semmisítsd meg a hazugságot, adj létet az igazságnak, sújtsd a gonoszságot a földre…

Nem rossz dolog-e a mérleg, amely ferde, a mérlegnehezék, mely eltéved, az igaz ember, aki megtéved…

Vigyázz arra, hogy az örökkévalóság közeledik. Óhajts hosszan élni…

Ne válaszolj rosszal a jóra, ne tedd egyiket a másik helyére.

Ne építs a holnapra, mielőtt eljött volna, nem lehet tudni, mi rosszat hoz!

Ne dühöngj amiatt, ami nem jön, ne örvendj amiatt, ami nem történt meg! A türelem meghosszabbítja a barátságot, és megsemmisíti a megtörténtet…" (Dobrovits Aladár: A paraszt panaszai)

„Az igazság halhatatlan. Azt, aki megtalálta, a sírba is elkiséri.

Az ember olyan, mint a mérleg, s az ember nyelve a mérleg nyelve. Ha szádat hazugság hagyta el, ez a hazugság eltéved és nem fog átkelni a folyón. Aki a hazugsággal egy csónakba ül, az a túlsó partot nem éri el.

Ne végy fel álarcot olyannal szemben, aki rád akar nézni.

Ne taszítsd el azt, aki segítségedet kéri.

A rest nem tudja mi a tegnap; aki az igazságra süket, nem talál barátot; a kapzsi nem ér meg egyetlen boldog napot." (Hamvas Béla, Anthológia humana)

Az Újbirodalom idejéből származó *Amenemope intelmei*t most csak megemlítjük, azzal a Példabeszédek kapcsán részletesen fogunk majd foglalkozni.

3.) Mezopotámia

A másik nagy kultúra, a mezopotámiai irodalom nagy részét szintén a bölcseleti költemények teszik ki. Filozófiai elmélkedések s természetesen korabeli vallási elképzelések hatják át őket. Három gyűjteményük maradt fenn. A Kr. e. 2. évezred végéből származó akkád költemény, a *Babilóni theodícaea*, Isten tökéletességét és mindenhatóságát a világban meglevő bajokkal és nyomorúsággal összeegyeztetni igyekvő teológiai mű. A szerző két ember, egy hívő és kételkedő barátjának beszélgetésében formálta meg.

A második mű *Babiloni Jób* címmel vált ismertté, amely szintén a Kr. e. 2. évezred végéből származik (bővebben majd a Jób könyve kapcsán térünk ki rá). Ennek a babiloni műnek van egy jóval régebbi sumér előzménye, Nippurból, a Kr. e. 2. évezred első negydéből. A sorscsapástól sújtott ember panaszkodik benne, hogy igazságtalanul bánnak vele:

„Igaz pásztorom haragszik rám, a derékre:
rontó szemmel néz reám;
csordásom, bár nem zsivány vagyok,
ártó erőket uszít ellenem.
Hűtlen szóval rágalmaznak barátaim,

Ha igaz szót mondok, hazugsággal viszonozzák szeretteim,
Bujtogató szót mond ellenem a hazugság embere."

A harmadik mű *Az úr meg szolgája* című költemény.

A *Babiloni bölcsmondások* jó tanácsokkal és intelmekkel szolgálnak az erkölcsös életre, a rászorulók megsegítésére, stb. :

„Ha céljaidat alacsonyra tűzöd, az igazság útjáról letérsz.

Ha bölcs vagy, a szerényebb utat választod, hallgatsz és óvatosan beszélsz. Ha szádat kinyitod, az emberek tekintsék úgy, mintha valaki kincseskamráját nyitja ki; sértés és káromlás legyen számodra idegen; kihívó szót ne mondj, hazugságot soha; aki fecseg, azt megvetik.

Adj enni kenyeret, inni bort annak, aki alamizsnát kér, öltöztesd fel, aki szükséget szenved, és aki szegény, azt ne vesd meg, Isten szívét öröm fogja elárasztani, és megjutalmaz.

Ha ígértél, adj; akit felbátorítottál, azon segíts." *(Hamvas Béla: Antológia humana)*

*Achikár tanításai*ban az apa oktatja fiát:

„Ügyelj a szádra, őrizd a szavad,
ebben van az ember ereje,
mindenek fölött ajkad ékeskedjék,
viszolyogj a gúnytól és a rágalomtól,
ne űzz másokból tréfát, és ne adj álnok tanácsot,
aki cselt sző, elveszíti becsületét…

Ha megverlek, fiam, nem halsz bele; de ha engedem, hogy a magad feje szerint élj, elveszel. Verés a fiúnak, szidás a leánynak, szigorú szó a szolgának, - aki így cselekszik, az cselekszik helyesen.

Emeltem homokzsákot, hordoztam sót, de mindegyik könnyebb volt, mint az adósság. Emeltem szalmát, hordoztam szénát, de mindegyik nehezebb volt, mint a jó barát.

Sok csillag van az égen, amely mind névtelen; sok ember él a földön, aki mind névtelen." *(Hamvas Béla: Antológia humana)*

A Kr. e. 2. évezred elején kezdték gyűjteni Mezopotámiában a közmondásokat, és a hagyomány szívesen kapcsolta ezeket a gyűj-

teményeket egy-egy híres személyiséghez, így kapcsolódott össze a következő gyűjtemény „Um-Napisti” nevével:

„Um-Napisti” tanácsaiból

„Kevés szóval élj: ne fecsegj összevissza!

Részrehajló embertől ne kérj tanácsot!

Nem érsz célt, ha ügyedet kicsinyíted!

Ha bölcs vagy, ésszel élj, jól sáfárkodj a szóval,
okkal nyisd föl a szád, óvatosan beszélj –
igéidet úgy mérd, mint a drágaköveket,
melyeknek értéket épp ritkaságuk ád!

Sértőt, gyalázkodót messzire elkerülj,
s magad se szólj soha félvállról senkihez!

Maga fejére hoz az szégyent, aki sokat fecseg!

Perlekedők közé soha ne vegyülj,
környékét is kerüld el a veszekedésnek!
Civódásukban bírájukká tesznek,
viszályukban tanúként megidéznek!
Tanúként megidéznek perükbe,
bár semmi közöd az egészhez!

Veszekedéstől úgy félj, mint a tűztől!

Ha te veszekszel, oltsd el haragodat;
veszekedés a jog megtiprója;
védősánc – de olyan, amely az ellenség gyöngéjét keríti körül:
csak aki lerombolja, gondol a barát dolgával!

Ne tégy rosszat ellenségeddel!

Rossz tett helyébe jót cselekedjél!

Ellenséged iránt irgalmas légy!

Igazságos légy, még azok iránt is,
akik bántanak és szorongatnak!
Ám hadd örvendjenek csak fölötte azon,
hogy te a rosszat jóval fizeted vissza!

Soha ne járj a rosszak tanácsán!

Halld meg a szíved súgásait:
gőgösen fölöttük állván, őket meg ne vesd –
ott fönn az isten, istenük, haragszik,
Samas haragszik – bízd csak rá a bosszút!

Kenyeret szelj az éhezőnek,
bort tölts a szomjúhozónak,
a szűkölködőt fölruházzad,
tiszteld az alamizsnakérőt –
ott fönn az isten, istene örvend,
Samas örvend – jóval fizet a jóért!

Segíts a segítséget kérőn,
tégy jót mindig-örökké!

Szolgáidat túlságosan meg ne terheld!

Örömlányt feleségül el ne végy –
ezerszámra volt szeretője;
papnőt se végy –
istenére ügyel csak,
szajhát se
bárkivel bujálkodik;
mindezek csupán bajt hoznak fejedre!

Veszekedés közben megátkoz,
alázat szívében nem lakozik.

Veszélybe jutott a házad,
mutass ajtót a bajhozónak –
fülével úgyis kifelé figyel,
az idegenek lépteit lesi!

Mocskos beszéddel szádat meg ne fertőzd:
tiszta legyen szavad, gondolatod!

Gonoszat ne szólj soha senkiről:
csak szépet és jót, bárki kérdez is!

Aki mocskosan beszél, gonoszat szól,
a bosszúálló Samas annak fejére hág!

Nyelvedre béklyót rakj, szádra lakatot tégy:

a felrobogó szókat tanuld meg visszafogni!

Sok hirtelen beszédet örömest visszaszívnál –
csakhogy lyukas diót ér a kései okosság!
(Rákos Sándor: Agyagtáblák üzetenete)

Példabeszédek

Régi példaszó mondja:
Neked is át kell menned az alvilág folyóján.

Mikor a fazekas kutyája az égetőkemencébe szabadult,
mind megugatta az edényeket.

Félrelépett asszony szavát
férje a törvény kapujában hallja meg.

Tavasz gyümölcse – gyász gyümölcse.

Hogy nyugodt alvásod legyen,
pontosan végezd a dolgodat!

Párzás nélkül lett terhes –
evés nélkül lett kövér.

Az erős munkája bérét,
a gyönge gyermekei árát eszi meg.

Cifrán öltözik, a köszönést se fogadja –
nagyon jól mehet már a sora!

Kőből és szurokból épített házban ülök:
s egyszerre csak egy marék agyag hull a fejemre.

A holnap is, akár a tegnap,
ugyanaz minden nap, mint a tegnapi élet.

Inkább újra raknék egy bedőlt kemencét,
semmint hogy téged megváltoztassalak.

Elmégy és elveszed az ellenség földjét –
eljön az ellenség és elveszi földedet.

Akit szeretsz, annak igáját is húzod.

Gyürkőzz neki, isten is megsegít!

Ha rosszat teszel barátoddal,

mit cselekszel majd ellenségeddel?

Nem dárda, nem fal, nem zár, nem vagyon –
csak isten óv meg a veszedelemtől.

Az okos egyszerű vászonnal födi be magát,
az ostoba pompázó köpenybe öltözik.

Halálos beteg vagyok: „Mindent fölélek!”
Meggyógyultam: „Takarékoskodom újra!”

Fösvénység? Mire jó az?
Gazdagság? Mire jó az?
Szüzesség? Dehogy is őrizgetem…

A legmagasabb fal se tartóztatja föl az éhes gyomor vakmerését!

Nép király nélkül:
nyáj pásztor nélkül.

Legyen urad, legyen királyod –
de a főnöködtől féljél!

Ha férje-ura tehetetlen –
bizony, csak szolgáló az asszony!

Elhagyta a várost,
hogy megtekintse az országot.

Szavam megkülönböztet az emberektől –
szavam az emberek közé sorol.

A tél gonosz.
Értelme csak a nyárnak van.

Árnyékom az üldözőm,
Íme, utolért.

Az ember - isten árnyéka.
Szolga – az ember árnyéka.
De a király – az isten tüköre!
Ragyogó arccal járni-kelni,
vagy épp borús homlokkal, magunkba süppedten kóborolni –
nem emberi, méltatlan hozzánk!

A hús – hús.
A vér –vér.
A másik – másik.
És az idegen is mindig idegen.

A királynak szánt adó –
a főpohárnok haszna.

A barátság felbomlik,
az üzlet örökre szól.”

(Rákos Sándor: Agyagtáblák üzetenete)

Az úr meg szolgája című költeményre, a *Pesszimista töredék*re és *Az életúnt beszélgetése önmagával* c. művekre majd a Jób könyve és a Prédikátor könyve kapcsán térünk ki részletesebben.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: A szeretet mindenkié	ének	Áldjad én lelkem az Urat 32. o. 5 perc
2. Bevezető beszélgetés a generációk közti kapcsolatról - Szüksége van-e a következő nemzedéknek az előző tapasztalataira? - Átadhatók-e a tapasztalatok? - Milyen formában? - Kit nevezünk bölcsnek? Lásd Alapgondolat	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	10 perc
3. Az ókori kelet bölcsességi könyvei lásd Bevezetés 1.	Az óravezető előadása	Jegyzetfüzet, ceruza 2 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
4. Intelmek és tanítások az ókori Egyiptomban A szövegek áttekintése lásd Bevezetés 2. Az egyéni átolvasás során válasszon ki minden résztvevő egyet az intelmekből, ami legjobban tetszik számára, írja fel külön lapra és a csoportos megbeszélés során mondja el, hogy miért azt választotta, majd rakja fel a táblára.	Az intelmek és tanítások egyéni elolvasása, és utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szövegek külön lapon (Bevezetés 2.), üres A4-es lap, rostirón, cellux, tábla 45 perc
5. Intelmek és tanítások az ókori Mezopotámiában A szövegek áttekintése lásd Bevezetés 3. Az egyéni átolvasás során válasszon ki minden résztvevő egyet az intelmekből, ami legjobban tetszik számára, írja fel külön lapra és a csoportos megbeszélés során mondja el, hogy miért azt választotta, majd rakja fel a táblára.	Az intelmek és tanítások egyéni elolvasása, és utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szövegek külön lapon, (Bevezetés 3.) üres A4-es lap, rostirón, cellux, tábla 45 perc
6. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenhetedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2017. dec. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten II.

A.) Alapgondolat

A tanulással ismereteket szerzünk, az ismeretek összessége a tudás. De a valódi tudás nem ez. A valódi tudás a tanult ismeretekből és az élettapasztalatokból leszűrt igazság ismerete. Ez a bölcsesség. Tudást lehet szerezni tanulással. Aki okos, jó eszű, gyorsabban tanul, hamarabb, több ismeretet tud begyűjteni magának. De az igazság ismerete, a bölcsesség nem függvénye a megtanult ismeretek mennyiségének. A bölcs lát, látja a dolgok belső összefüggéseit, a tetteket és azok következményeit. Ehhez a látáshoz nyitottság kell. A bölcs nem teszi önmagát a dolgok középpontjába, nem teszi önmagát a látottak mértékéül, nem akarja saját elképzelése szerint rendszerbe szedni a világot. A bölcs nem helyezi magát előtérbe, nem takarja el saját maga elől önmagával a Valóságot. Szerényen félre húzódik, így feltárul előtte a Valóság igazi arca.

Mind az ókoriak többsége, mind Izrael úgy gondolta, hogy az ember csak Isten segítségével juthat bölcsességre. Egyiptomban az Igazság Istennője, Maat az, aki segítője, majd élete végén bírája lesz. Mert a bölcs nem csak megismeri az igazságot, hanem aszerint is él. A megismert igazság csak lámpás a helyes cselekedetekhez. A bölcs mondások tehát megvilágítják a helyes utat, hogy hogyan kell helyesen élni. A teremtéskor az emberben természeténél fogva adott volt ez a tudás, bölcsesség, de a bűnbeeséssel elvesztette, és most csak hosszú, fáradtságos belső munkával talál vissza hozzá. Ugyanolyan

ember a bölcs és a nem bölcs ember. Csak míg az egyik lát, látja hogy hová lép, a másik vakon, tévutakon bolyong összevissza. Nem az a bölcs, aki okosakat tud mondani, hanem akinek a bölcsességét a tettei, az élete igazolja, akit az Igazság ismerete vezet és maga is igazzá válik.

A Biblia ezt az isteni Igazságot Bölcsességnek nevezi, és ellentétben az egyiptomi vallással, ahol az Igazság, a Bölcsesség önálló isteni személy, Maat, a Biblia csak megszemélyesíti a Bölcsességet. A Péld 8,1–21; 9,1–6 szövegeiben az isteni bölcsesség nem tényleges személy, ahogy ellentéte, „dőreség asszony", aki félrevezeti az embereket (9,13–18) sem az; ugyanígy a Sir 24,1–24-ben is egyszerűen megszemélyesítésről van szó.

B.) Példabeszédek könyve

C.) Bevezetés

1.) A bölcsességi irodalom látszólag praktikus tanácsokkal szolgál a helyes életvitelhez, de végső soron az egész ókori keleten és a későbbi korok bölcsességi irodalma is, Isten és ember kapcsolatáról szól. Ezért kerülhettek be a Szentírás kánoni szövegei közé az ún. Bölcsességi könyvek.

A világtörténet őrzi a felszíni történések eseményeit. Külsőleg semmi sem változik az emberi történelem folyamán: éhség, háború, zavar, betegség, viszály, nyomor, szenvedés. De ez alatt a külsőség alatt van a történelemnek egy másik vonulata, a vallás, a művészet és a filozófia, az emberi gondolkodás története, annak a néma tudásnak a története, amit a piramisoktól a mexikói romvárosokig, és legfőképpen az emberi szó őriznek számunkra. Az emberi szó, mely a ránk maradt írásokban őrzi számunkra annak a rejtélyes átalakulásnak a folyamatát, ami egészen lassú kibontakozás és közeledés a befejezéshez. Mint látni fogjuk, az intelmek és bölcs mondások témája mindig ugyanaz, mint ahogy az ember is ugyanaz marad. És mégis, ha áttekintjük a régi korok gondolataitól napjainkig, látni fogjuk, hogy mégsem ugyanaz, hanem egyre közelebb kerül a lét végső értelmének megértéséhez, hogy hogyan lehet embernek lenni, valódi és igazi embernek lenni és emberi módon élni. A bölcs mondások nem

csak praktikus eligazítást akarnak adni a mindennapi élethez, hanem némelyik arra is alkalmas, hogy hosszabb ideig szellemi táplálékot jelentsenek számunkra, és meditációnk tárgyát képezzék, megnyissák szívünket és értelmünket Isten felé, hogy befogadjuk az ő kinyilatkoztatását, és válaszoljunk rá. Különösen izgalmassá válik a dolog akkor, amikor több, egymástól független objektum összekapcsolódik bennünk. Pl. Hölderlin azt írja, hogy ahol nő a veszély, közeledik a megmentő. Aztán egy középkori szerző azt írja, hogy amilyen mértékben közeledsz Isten felé, olyan mértékben közeledik feléd a Sátán. Végül, de nem utolsó sorban ezt találjuk a Jakab levélben: „Közeledjetek Istenhez, és ő közeledni fog hozzátok" (Jak 4,8). A három együttes szemlélése olyan, mint a szembe fordított tükrök, mint három csillag együttállása, amelyeknek kozmikus látványa kinyit a lét végtelensége felé.

A bölcsmondásokban különböző tapasztalatok hagyományozódnak tovább, amelyek akár ellent is mondanak egymásnak (ld. a Péld 26,4 és a 26,5). A tapasztalatok ugyanakkor mindig egy adott helyzetre vonatkoznak és függnek a mindenkori helyzettől. Ezért nem mindig és mindenütt helytállóak. A tapasztalatokat nehéz rendszerbe szedni. Nem csak egy valóság van! A tapasztalat mindig szubjektív módon fogja fel a valóságot, tehát a tapasztalat számára többféle valóság létezik, ami egészen eltérő lehet egymástól. Álljon itt egy történet ami ezt megvilágítja:

Két koma jön a falusi bíróhoz, hogy tegyen igazságot a köztük kialakult viszályban. A bíró meghallgatja az egyikük panaszát és az a véleménye: „Neked van igazad!" Aztán meghallgatja a másikat, és annak is azt mondja: „Neked van igazad!" Ám a falusi írnok ennek hallatára felkiált: „De bíró uram! Nem lehet mind a kettőnek igaza!" A bíró erre megvakarja a fejét és azt mondja: „Neked is igazad van, fiam!"

A különféle tapasztalatgyűjtemények nem parancsokat és előírásokat tartalmaznak, hanem tanácsok bizonyos helyzetekre. Megtartásuk nem kötelező, ahogy Aquinoi Szt. Tamás mondja, minden tanács annak tetszik, aki megtartja.

2.) Hol találkozunk ma bölcsmondásokkal

Aforizmagyűjtemények
Bölcsmondások gyűjteménye
Kalendáriumok
Reklámszövegek
Irodalmi szemelvénygyűjtemények,
Ismert írók ún. füves könyve
Meditációs könyvecskék

3.) Bölcsesség a Szentírásban

A Bibliában a bölcsesség az erkölcsi nevelés foglalata, amelyet vallásos szellem hat át (Péld 20,2.4.22 kk.; 24,21; 25,20 k.; 29,13), ebből következően a bölcsesség és a vallásosság fedik egymást (a „bölcs", az „igaz" és a „jámbor" ugyanazt jelenti, s a velük ellentétes „balga", „gonosz" és „bűnös" szavak szintén egyazon dologra, tulajdonságra vonatkoznak). A bölcsességnek Jahve félelme a kezdete (Jób 28,28; Péld 1,7; 9,10; Sir 1,11–21; 19,20); a bölcs azt teszi, ami Jahvénak kedves, ami pedig nem tetszik Jahvénak, azt kerüli (Péld 6,16; 8,13; 11,20; 12,22; Sir 1,27; Bölcs 4,10.14; 7,14.28). Ahogy a későbbi bölcsességi könyvekben áll, a bölcs teljesíti a törvényt (Tób 4,6; 14,10; Zsolt 7,2; 37,31; Préd 12,13; Sir 6,37; 9,15) – épp ez jelenti a ~et (15,1; 19,20; 24,23; Bár 4,1). A bölcsességnek ez az erkölcsi, ill. vallásos jellege már az egészen régi és nem is prófétai körökből eredő bölcs mondásokban is megnyilatkozott, de a próféták beszédei nyomán még inkább előtérbe került.

A Péld 1,20–33; 8,1–21; 9,1–6 úgy állítja elénk az isteni bölcsességet, mint egy prédikáló női alakot, aki az útkereszteződésnél áll (8,2), és figyelmezteti az embereket vagy meghívja őket, hallgassák a bölcs tanítást. Máskor a bölcsesség (8,22–31) úgy jelenik meg, mint ami nem azonos Istennel, hanem Isten teremtménye, előbb volt, mint a világ, s ott volt Isten mellett, amikor Isten a világmindenséget létrehozta. – Az isteni bölcsesség, amelynek Jahve az egyedüli forrása és létoka (vö. Sir 1,4–9) 24,1–24: így dicséri saját magát: Isten szájából származik, bejárta „az égi köröket", a mélységeket, végül Jeru-

zsálemben ütötte fel sátrát, itt „magasra nőtt” és „pompás gyümölcsöt” hozott. Ezt az isteni bölcsességet testesíti meg Mózes törvénye (24,23), amely nem más, mint Jahve által az isteni bölcsességnek szavakba foglalása. Bölcs 7,22–8,1: az isteni bölcsesség Isten szájából származó (7,25 kk.), értelemmel bíró lény (7,22), aki a világ teremtésekor Jahve tanácsadója volt (8,4; vö. 9,9), és a kútforrása minden létezőnek (7,22; 8,5; vö. 9,9); tud mindent (7,27), lát mindent (9,11), áthat mindent (7,24), kormányozza a mindenséget (1,1), tanítja az embereket és vezeti, oltalmazza őket (7,22; 8,7; 10,10 kk.; 10,1), úgy áll mellettük, mint a jegyes (7,28; 8,2.9). A bölcsesség Isten képmása (7,25 kk.), Isten menyasszonya (8,3), Isten mellett ül a trónon (1,4). De mint már mondtuk, mindez egyszerű megszemélyesítés. Egy olyan meggyőződéses monoteista, mint amilyen a Bölcsesség könyvének szerzője, ténylegesen nem gondolhatott arra, hogy a bölcsesség Isten menyasszonyaként valóban ott ül Isten mellett, csupán átvitt értelemben. A modern szentírás magyarázók zöme úgy gondolja, hogy az isteni bölcsesség az Ószövetségben nem képvisel külön isteni személyt, de azért Isten megszemélyesített tulajdonságát többnek gondolja: hiposztáziszként értelmezi. A szomszédos vallásokban önálló léttel rendelkező Bölcsesség alakját Izrael hozzáidomította a maga monoteista hitéhez, az igazság jegyében fogant, így értelmezett erkölcséhez, és ebből következően a törvény teljesítését állította központba.

4.) A Példabeszédek könyvének rövid áttekintése

A bölcsességi irodalom műfaji formái változatosak. Irodalmi műfajuk szerint három nagy csoportra oszthatók, az intelmekre, a bölcsmondásokra és a költeményekre. A bölcsmondások általában kétsorosak és gondolatpárhuzam jellemzi őket. Szemléletes képpel, példával támasztják alá mondanivalójukat, rendkívül változatos irodalmi alakzatokban (szünedokhé, metonímia, stb). Ismerető jelei a rövidség, az önmagában megálló mondanivaló, egy bizonyos helyzetre vonatkozás, megdönthetetlenség (a bizonyosság kifejeződése), plasztikus, képgazdag, metaforikus beszéd, párhuzamok (gyakran ellentétesek).

„A forma alapján legkevesebb 9 gyűjteményt különböztethetünk meg:

A)1–9: „Salamon bölcs mondásai”. Ez a gyűjtemény abban különbözik az összes többitől, hogy néhány disztichont és kisebb költeményt nem tekintve egy bevezetésből (1,2–9) és nagyobb költeményekből áll, amelyekben egy apa (a tanító bölcs) intelmeket ad a fiának vagy a gyermekeinek (a tanítványainak). Szembeötlő „az idegen asszony”-tól való óvás (2,16–19; 5,1–23; 6,20–35; 7,1–27) Ugyanígy jellemzők azok a költemények is, amelyekben a megszemélyesített bölcsesség (1,20–33; 8; 9,1–12) és dőreség (9,13–18) szerepel.

B) 10,1–22,16 szintén „Salamon bölcs mondásai” címen. Csupa disztichon, amely gyakorlati életbölcsességre tanít különféle területeken, s közben a bölcs (az igaz) magatartását összeveti a balgáéval (az istentelenével).

C) 22,17–24,22, ezen a (helyesbített) címen: „A bölcsek mondásai”. Ez a gyűjtemény szinte kivétel nélkül többsoros költeményeket ölel fel. Soknak sajátos formája van, megokolását adja annak, amit kell vagy nem kell tenni. Egy rész (22,17–23,12) egy egyiptomi gyűjteményre megy vissza, amely a Kr. e. 1. évezred fordulója táján keletkezett (Amenemope bölcs mondásai); a 23,13 kk. vsz. Achikár bölcsességéből ered.

D) 24,23–34: „A bölcsek mondásai”-nak folytatása: „Ezek a szavak is bölcsektől származnak”; némely mondás (főleg a többsorosak közül) a részrehajlásról és a restségről szól.

E) 25–29: „Ezek is Salamon mondásai – Hiszkijának, Júda királyának emberei gyűjtötték össze őket.” Mind forma, mind tartalom szempontjából szoros kapcsolatban állnak a B gyűjteménnyel, de itt sok hasonlat is található, paralellizmusban (főleg: 25–27).

F) 30,1–14: Agurnak, Jake fiának mondásait egy Jób 40,4 kk.; 42,2–6-ra emlékeztető monológ vezeti be, és egy hitvallásból (Péld 30,5 kk.), egy imából (30,7–9), egy figyelmeztetésből (30,10), valamint egy jajkiáltásból (30,11–14) tevődik össze. Így ez a rész bizonyos mértékig elüt a bölcs mondások műfajától.

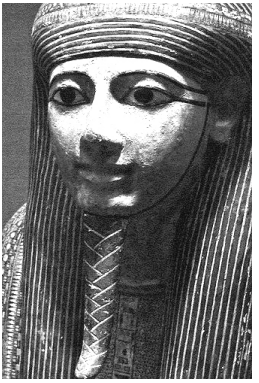
G) 30,15–33: Találós mondások (5 szám-mondás), amelyeket egy intelem (a felirata elveszett?) követ.

H) 31,1–9: Lamuel szavai; három többsoros mondás.

J) 31,10–31: A derék asszony dicsérete; ® ábécé-ének felirat nélkül; látszólag Lamuel király szavaihoz tartozik, de a valóságban önálló költemény.

Hogy ezek a gyűjtemények eredetileg egymástól függetlenek voltak, az a feliratokból következtethető ki, valamint az eltérő sorrendből a Syeptuagintában (A-B-C-F-D-G-H-E-J). A kettősségek némely gyűjteményben azt tanúsítják, hogy a különféle gyűjtemények sem alkottak irodalmi szempontból mindig egységet, hanem szintén kisebb gyűjtemények egybeszerkesztése révén jöttek létre, de hogy ezek miként keletkeztek, azt nem tudjuk" (Haag, Példabeszédek könyve címszó).

5. A Példabeszédek bizonyos szakasza és az egyiptomi Amenemope intelmei közötti rokonság

Kr. e. 1300–1075

Izrael bölcsességről alkotott felfogása sok tekintetben megegyezik a szomszédos népekével. Izraelben sokra tartották Edom, Egyiptom, Babilónia és Arábia bölcsességét (Jób 2,11; Jer 49,7; Abd 8; Ter 41,8; 1Kir 5,10; Iz 19,11; ApCsel 7,22; Iz 44,25; 47,10; Jer 50,35; 51,57; Dán 1,20; 2,24; Péld 30,1; 31,1). Így arra lehet következtetni, hogy ezeknek a népeknek a bölcsességről vallott felfogása hatással volt Izrael nézeteire. Ennek ékes bizonyítéka a Péld 22,17–23,11 és a Kr. e. 1000 körülből származó egyiptomi Amenemope intelmei között kimutatható szoros rokonság. Már eleve érdekes hasonlóság, hogy a Példabeszédek 22,17-23,15-ig terjedő szakasza és Amenemope intelmei egyformán harminc részre oszlanak.

Mindkét szövegben egy tanító, egy bölcs oktatja tanítványát a helyes életvitel szabályaira.

Ezenkívül találunk tartalmi és motívumbeli egyezéseket is.

6. Munkalap

Példabeszédek könyve	Amenemope intelmei
22 17 Hajtsd ide füledet, és hallgasd a bölcsek mondásait, vedd szívedre tanításomat, 18 mert gyönyörűségedre lesz, ha megőrzöd bensődben, és kiárad majd ajkadra! 19 Hogy az Úrba helyezd bizalmadat, a mai napon veled is közlöm. 20 Harminc mondást írtam le számodra, megfontolással és tudománnyal, 21 hogy tudtodra adjam az igazságot s az igaz igéket, hogy megfelelhess velük azoknak, akik téged küldtek. 22 Meg ne rövidítsd a szegényt, azért mert szegény, s el ne taposd a szűkölködőt a kapuban, 23 mert ügyét az Úr vállalja és elveszíti azokat, akik vesztére törnek. 24 Ne barátkozz olyannal, aki indulatos, és ne járj haragos férfival, 25 hogy el ne tanuld útjait, és kelepcét ne állíts lelkednek. 26 Ne légy azok között, akik kezüket adják, hogy tartozásért jótálljanak, 27 ha majd nem lesz miből fizetned, miért engednéd, hogy elvegyék a takarót ágyadról?	Íme a tanítás, az élettanulságok és szabályok foglalata, hogy segítségére legyen az udvari népnek, hogy hogyan viselkedjék a nagyokkal és válasz azoknak, akik ezt tudni vágyják. Útmutatás és valódi vezetés az élet útjára, hogy épségben éljenek a Földön. Szálljon a szívük mélyére, térítse el őket a rossztól, őrizze meg őket attól, hogy a nép szájára vegye őket és hogy nevüket tisztelettel emlegessék az emberek. Hajtsd füled arra, amit mondani fogok neked, Hajtsd szíved rá, hogy megértsd, Hasznos annak, aki szívébe vési ezeket a tanításokat, de fájdalmas annak, aki ügyet sem vet rá. Kebledben nyugtasd őket, és legyen általuk zár a szíveden. Akkor, ha vihar támad benne, szavaim cövek lesznek nyelved számára. Ha életed során megtöltöd velük szívedet, meg fogod látni, hogy sikerre viszik azt. Akkor szavaimat az élet tárházának fogod találni, és tested egészségnek fog örvendeni a Földön. Őrizkedj attól, hogy kirabold a nyomorultat, és hogy elűzd a gyengét. Ne nyújtsd ki kezed az idős ellen és ne igazítsd helyre a hatalmasság szavát. Megnyilatkozásod ne legyen nyers és ne becsüld azt, aki íly módon tesz… Ne mozdítsd el a határkövet a szántóföldön és ne mozdítsd el a mérőzsinórt az ő helyéről. Ne légy mohó egy könyöknyi földért és ne sértd meg az özvegy határát… Ne kösd szíved földi kincshez:

28 El ne mozdítsd a régi határt, amelyet őseid megvontak!

29 Láttál-e férfit, aki ügyes a dolgában? Királyok előtt legyen a helye, és ne az alacsony sorban levők előtt!

23 1 Ha leülsz, hogy fejedelemmel egyél, arra legyen gondod, amit eléd raknak,

2 tégy kést a torkodra, hogy uralkodni tudj kívánságodon.

3 Pompás falatjait ne kívánd, mert csalfa étel az!

4 Ne törd magadat gazdagság után, és mérsékeld élelmességedet!

5 Ne emeld szemedet olyan javakra, amelyek a tieid nem lehetnek,

mert azok szárnyra kapnak, mint a sas, és az ég felé elröpülnek.

6 Ne étkezz irigy emberrel, és ne kívánd pompás falatjait,

7 mert mint a bűvész és a jós, arra következtet, amit nem tud.

Mondja ugyan: »Egyél csak! Igyál csak!« de nem mondja neked szívből,

8 a lenyelt falatot még kihányod, és szép szavaidat hiába vesztegeted.

9 Ne beszélj a balgák fülébe, mert lenézik okos beszédeidet!

Az nem befolyásolja se a sorsod, se a végzeted!

Ne hajszold a szíved külső dolgok után:

Mindennek eljön a maga órája.

Ne törd magad olyasmi után, amit nagyon kell keresni, akkor a szükségleteid biztosítva lesznek.

Ha kincsed elveszi a rabló,

Úgy az nem marad nálad éjszakára,

Nem a te házadban virrad meg:

Akkor az ember csak a helyét tudja nézni, de nincs többé ott.

A Föld igazságot tesz, megnyitja torkát, és elnyeli a rablott holmit és az alábukik az alvilágba.

Akkora lyukat üt, mint ő maga,

És elnyeli a halottak birodalma

Vagy madárrá válik, mint a liba és elrepül az égbe…

Ne szegődjön hozzád az indulatosság, ne szólaljon meg benned …

Ne akarj túl magasra emelkedni,

És akkor nem kell rettegned a zuhanástól…

Ne óhajtsd a függőségből származó vagyont,

Ne éhezd a függőség kenyerét.

A függőségből származó vagyon mögött szolgaság rejtőzik,

Ami hánytatószer a nyaknak…

A nagy harapás kenyeret lenyeled, és újra kihányod,

És így elveszted javadat…

Ne teregesd ki a belsőd a világ előtt

És ne károsítsd a tekintélyedet általa.

Kerüld a beszédet az emberek előtt,

És ne barátkozz indulatos emberrel…

Ne egyél a hivatalnok kenyeréből

10 El ne mozdítsd a kiskorúak határkövét, és be ne nyomulj az árvák földjére, 11 mert erős a gyámoluk, s ő magára vállalja pörüket ellened!	És akkor nem kényszerít, hogy csakis azt eheted. Ha olyasmibe szeretnél harapni, hogy jól lakj vele, ami nem a tied, Az csak a nyáladnak öröm. Nézz a tálba, ami előtted van, És azzal elégítsd ki az étvágyadat… Nézd ezt a harminc szakaszt át, Leld örömöd benne és tanuld meg, Ez minden könyv csúcsát jelenti, Tudóvá teszi a tudatlant… Olyan valaki írta, aki a hivatalában szerezte tapasztalatát, Aki méltónak találtatott arra, hogy udvari tisztségviselővé váljon. Vége.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Mielőtt egyet lépnél	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 178.o. 10 perc
2. Mi a bölcsesség Az óravezető bevezető gondolatai, lásd Alapgondolat, Bevezetés 1.	Az óravezető előadása	Jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
3. Hol találkozunk ma bölcsmondásokkal lásd Bevezetés 2. Az óravezető előző alkalommal felkéri a résztvevőket, hogy hozzanak ilyen irodalmat. Két fős kiscsoportban belelapoznak egy-egy könyvbe és választanak belőle egyet, amit aztán felírnak egy nagy ív papírra és megosztanak a többiekkel.	Kiscsoportos munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Könyvek, nagy ív papírok, vastag rostiron, tábla, cellux, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
4. Bölcsesség a Szentírásban Az óravezető előadása, lásd Bevezetés 3.	Az óravezető előadása	Jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5. A Példabeszédek könyvének rövid áttekintése A óravezető előadása Lásd Bevezetés 4.	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás Jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
6. A Példabeszédek bizonyos szakasza és az egyiptomi Amenemope intelmei közötti rokonság A szövegek áttekintése és összehasonlítása a munkalap alapján és az óravezető előadásának segítségével lásd Bevezetés 5. 6. ➤ Talál-e valamilyen hasonlóságot, közös vonásokat a két szöveg között? ➤ Hogy tud rá magyarázatot adni?	Csoportos munka az óravezető irányításával	Munkalap (lásd Bevezetés 6.) sokszorosítva, jegyzetfüzet, ceruza 50 perc
7. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

Weöres Sándor: Tíz lépcső

Szórd szét kincseid - a gazdagság legyél te magad.
Nyűdd szét díszeid - a szépség legyél te magad.
Feledd el mulatságaid - a vígság legyél te magad.
Égesd el könyveid - a bölcsesség legyél te magad.
Pazarold el izmaid - az erő legyél te magad.
Oltsd ki lángjaid - a szerelem legyél te magad.
Űzd el szánalmaid - a jóság legyél te magad.
Dúld fel hiedelmeid - a hit legyél te magad.
Törd át gátjaid - a világ legyél te magad.
Vedd egybe életed-halálod - a teljesség legyél te magad.

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori Keleten III.

A Példabeszédek és Jézus, Sirák fiának könyve

A.) Alapgondolat

A zsidóságon belül a késői bölcsességi irodalomban legalább három különböző vonalat fedezhetünk fel:

Az első vonal, a 2. sz. kezdetén született könyv, Jézus, Sirák fiának könyve, amely arra keresi a választ, hogy miben is áll a bölcsesség. Sirák szerint a bölcsesség nemcsak Istentől kapott, vallási színezetű emberi tulajdonság, hanem olykor magának az istenségnek is tulajdonsága, ill. tulajdona. Így a bölcsesség pl. a teremtéskor és az emberek között önállóan is megjelenik. Az isteni bölcsességnek ez a megszemélyesítése a legvilágosabban Sir 24-ben figyelhető meg, ahol azt mutatja be a szerző, hogyan nyilatkozik meg Izrael történetében és Isten népének adott kinyilatkoztatásában. Ez a hiposztázis már az Újszövetségre, az örök isteni szó (Logosz) kinyilatkoztatására készít elő. A könyv szerzője ismeri a görög filozófiát, de csak saját világszemlélete elmélyítésére használja föl. A puszta életbölcsesség és a hasznossági elven alapuló erkölcs kevésbé érvényesül művében, mint a Példabeszédek vagy a Prédikátor esetében. Könyve középpontjában főleg a vallás-erkölcsi magatartás áll: önfegyelem, tisztaság, mértékletesség, segítőkészség, jótékonyság, áldozat, ima.

A második vonal, a farizeusi-rabbinikus zsidóság felfogása szerint a bölcsességet kizárólag a Törvény és az előírások betartása je-

lenti, mert szerintük Isten kizárólag a Tórában nyilatkoztatta ki magát, és az ember csakis a Tóra által léphet kapcsolatba Istennel.

A harmadik vonal, amit az apokaliptikus könyvek mondanak a bölcsességről. Az apokaliptikus könyvekben kinyilvánul Isten terve a történelemről. Az apokaliptikus író álomban vagy látomásban látott, a mostanival szöges ellentétben álló, Isten által kormányozott világ képét vázolja fel. Ahhoz, hogy ebből már most valamit észlelhessünk, értelem, belátás és bölcsesség szükséges. Hénok könyvében pl. szemben Jézus, Sirák fia könyvével (Sir 24) a bölcsesség elhagyja a földet, és újra visszatér az égbe, és Istennél lakik:

Böjte Csaba megáldja a fiatalokat

„Minthogy a bölcsesség nem talált helyet, ahol lakjon, a mennyekben kapott lakást. Amikor a bölcsesség eljött, hogy az emberek fiai közt lakjon, és nem talált lakóhelyet, visszatért helyére a bölcsesség, és az angyalok között telepedett le. Amikor az igazságtalanság előlépett tartályaiból, azokra talált, akiket nem keresett és (olyan szívesen látottként) telepedett le köztük, mint az eső a sivatagban, és mint a harmat a szomjas földön” (Hénokh apokalipszise, Baán István ford.).

B.) Szöveg: Példabeszédek könyve;
Jézus, Sirák fiának könyve

C.) Bevezetés

1.) A Példabeszédek könyve és Jézus, Sirák fiának könyve

A Kr. e. 2. sz. elejének bölcsességi írója Jézus, Sirák fia szintén összeállított egy bölcsmondásokból álló gyűjteményt, amelynek tárgya a bölcsesség, vagyis az igaz vallásosságból fakadó életfelfogás és a jó erkölcs. A legkülönbözőbb műfajban - himnusz, hálaének, ima, bölcsmondás - ad tanítást a bölcsesség miben létéről, eredetéről, szerepéről.

A Példabeszédek könyve és Jézus, Sirák fiának könyve ugyanarra törekszik, mindkettő segítséget akar adni az élet dolgaiban való eligazodáshoz, és ezt mindkettő a maga sajátos stílusában teszi.

Hasonlítsuk össze a két könyvet, tárjuk fel a sajátságokat és az összefüggéseket:

Vannak-e azonos motívumok?

Az azonos motívumok azonos tartalmat hordoznak?

Az azonos motívumok eltérő tartalmat hordoznak?

Miben tér el egymástól a két könyv?

Találunk-e valamilyen közös törvényszerűséget (formai vagy tartalmi) a két könyvben?

2.) Befejezés

Miközben fáradságos munkával átkutattuk a két bölcsességi könyvet, minden bizonnyal találtunk olyan mondatot, amely különösen megérintett, ami különösen a szívünkhöz szólt. A résztvevők másolják le szépen megformált, művészi betűkkel egy A/4-es papírra ezt a mondatot, majd helyezzük ki egymás mellé a táblára (az azonosakat egymás alá), majd egyenként hangosan olvassák fel a mondatukat, és néhány szóban mondják el, hogy mi ragadta meg őket benne.

3.) Szent Pál és a sivatagi atyák tanítása a bölcsességről

„Bölcsességet pedig a tökéletesek közt hirdetünk, de nem ennek a világnak bölcsességét, sem ennek a világnak pusztulásra ítélt feje-

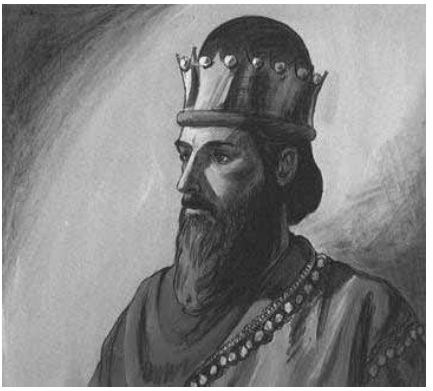
delmeiét; hanem Istennek titokzatos, elrejtett bölcsességét hirdetjük, amelyet Isten öröktől fogva előre elrendelt a mi dicsőségünkre. Ezt senki sem ismerte fel ennek a világnak a fejedelmei közül, mert ha felismerték volna, sohasem feszítették volna keresztre a dicsőség Urát. Hanem amint írva van: 'Amit szem nem látott, fül nem hallott, ami az ember szívébe föl nem hatolt, azt készítette Isten azoknak, akik szeretik őt' (Iz 64,3). Nekünk azonban kinyilatkoztatta Isten a Lélek által; mert a Lélek mindent kikutat, még az Isten mélységeit is. Mert ki ismeri az emberek közül az ember benső dolgait, ha nem az ember lelke, amely benne van? Éppúgy Isten benső dolgait sem ismeri senki, csak Isten Lelke. Mi azonban nem a világ lelkét kaptuk, hanem azt a Lelket, amely Istentől van, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott. Ezt hirdetjük is, de nem az emberi bölcsesség által, hanem a Lélek által tanított szavakkal, lelkiekhez lelkieket mérve. Az érzéki ember azonban nem fogja fel, ami az Isten Lelkéé, mert oktalanság az számára, és nem tudja megérteni, hiszen lelki módon kell azt megítélni. A lelki ember pedig mindent megítél, őt azonban senki sem ítéli meg. 'Mert ki ismeri az Úr gondolatait, hogy oktathatná őt?' (Iz 40,13) Bennünk pedig Krisztus gondolatai vannak" (1Kor 2,6-16).

„67. Isten végtelen az ő dicsőségében, felfoghatatlan a nagysága, emberi észnek felérhetetlen a magassága, mérhetetlen a hatalma, felmérhetetlen a tudása, hasonlíthatatlan a jósága, kifejezhetetlen a nagylelkűsége. Ha „Fénynek" mondom, megnevezem az egyik teremtményét, ha „Igének" mondom, megnevezem a kezdetét, ha „Értelemnek" mondom, a bölcsességéről beszélek, ha „Léleknek", megnevezem a leheletét, ha „Bölcsességnek", megnevezem azt, akit nemzett, ha „Erőnek", az uralmát, ha „Hatalomnak", a tevékenységét, ha „Gondviselésnek mondom, megnevezem a jóságát, ha „Legfőbb Hatalomnak", dicsőségéről beszélek, ha „Bírónak", igaznak nevezem, ha „Atyának" mondom, akkor azt mondom ő a minden … Minden dolgot Isten teremtett, nála nélkül semmi sem lett. Ezért a műveiből megismerhető és megérthető az ő nagysága. *(Antióchiai Theophilosz, Ad Autolycum 1,3-4)*

176. Amikor imáddal Isten elé járulsz, olyan légy gondolataidban, mint a hangya, a féreg, vagy mint a bogár, ami a földön mászik. Kö-

zeledj hozzá gyermeki szívvel, mint egy gügyögő csecsemő, aki semmi okosat nem tud előtte mondani. Menj hozzá, hogy megkapd azt a szerető gondoskodást, amivel az apák vigyáznak kisgyermekeikre.

Azt mondták: „Megoltalmazza az Úr a kicsinyeket" (Zsolt 116,6)… és nem csak azokat, akik testileg kicsik, hanem azokat is, akik evilági nagy tudásukat elhagyják, és egyetlen bölcsességet tekintenek elegendőnek és életük alapjának. Az akarat szempontjából olyanok lesznek, mint a kisgyermek és attól a pillanattól fogva fölfedezik azt a bölcsességet, amit semmilyen tanulás nem tud megtanítani. A szent apostol, az isteni dolgok ismerője helyesen mondta egy figyelmeztetésében: „Aki közületek bölcsnek véli magát ezen a világon, legyen oktalanná, hogy bölcs lehessen" (1 Kor 3,18). Kérd Istentől, adományozza neked, hogy elérkezz a hit mértékére. *(Szír vagy Ninivei Szent Izsák, Sermones ascetici et epistulae 77.)*

Bölcs Salamon király

381. Amikor a lélek nem szomorodik el többé a Szentlélek valamilyen dolga fölött, hanem engedelmeskedve minden parancsnak hozzájárul a kegyelemhez, akkor méltóvá válik, hogy elnyerje a szenvedélyektől való szabadságot és megkapja a Szentlélek gyermekké való örökbefogadásának teljességét, a bölcsesség megkülönböztetésének kinyilatkoztatását, a lelki gazdagságot, és olyan értelmet, ami nem ebből a világból való. *(Nagy Szent Makariosz, Homiliae Spiritales 9,7)*" (Matta el Meszkin, Isten megtapasztalása az imában)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Boldog az ember	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 65. o., 5 p.
2. A Példabeszédek könyve és Jézus, Sirák fiának könyve Lásd Bevezetés 1. Hasonlítsuk össze a két könyvet, tárjuk fel a sajátságokat és az összefüggéseket: - Vannak-e azonos motívumok? a.) Az azonos motívumok azonos tartalmat hordoznak b.) Az azonos motívumok eltérő tartalmat hordoznak - Miben tér el egymástól a két könyv? - Találunk-e valamilyen közös törvényszerűséget (formai vagy tartalmi) a két könyvben?	Kiscsoportos munka, utána összegzés az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 65 perc
3. Befejezés Lásd Bevezetés 2.	Egyéni munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, A/4-es papír, rostiron, cellux, 35 perc
Befejező gondolatok a bölcsességről Lásd Bevezetés 3.	Az óravezető tolmácsolásában	5 perc
4. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2018. jún. 29. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten IV.

Az ember a szenvedésben

A.) Alapgondolat

Az ártatlanok szenvedésének oka és értelme nem csak Izrael számára nyugtalanító kérdés, probléma ez minden kor embere számára.

A bölcsességi irodalom külön kategóriáját képezik azok, amelyek az emberi szenvedésre keresik a választ. Miért van szenvedés? Miért szenved az igaz ember? Miért éri baj és szenvedés azt, aki vétkeivel nem szolgált rá a bűntetésre?

A bölcsességi könyvek eleinte azt a biztonságot jelentő világszemléletet tükrözik, hogy aki igaz ember az áldásban részesül, siker kíséri minden vállalkozásában, boldog életet él. A bűnös embert viszont mindenféle csapás, baj betegség éri. De az ember újra és újra szembesült azzal a ténnyel, hogy az igaz embert is csapások érik, sőt a gonoszok virulnak, miközben ő szenved, és nem érti. Már a legősibb, az egyiptomi, mezopotámiai kultúrák óta keresi erre a választ. A Bibliában Jóbbal kapcsolatban vetődik fel először ez a kérdés. Ki és mikor szolgáltat igazságot az igaz embernek?

Az ősi keleti bölcsességi irodalom egyik specifikuma a történeti igazságosság. A tett és következmény szoros összefüggése magától értetődő:

„Aki másnak vermet ás, maga esik bele,
aki másra követ hengerít,visszagurul az arra” (Péld 26,27).

„Az igazak lámpása vígan lobog, a gonoszok mécsese pedig kialszik" (Péld 13,9). Egy ember igaz volta kiolvasható a hogylétéből.

Ebből az elgondolásból kialakul egy ún. „ősrendről" alkotott elképzelés, melyet a Teremtő a teremtéskor belehelyezett a világba. Egyiptomban ezt az „ősrendet" *Maat* istennő testesíti meg. A bölcsesség ennek az „ősrendnek" az ismerete és az aszerint való élet. Izrael ezt az „ősrendet" *békének* nevezi. Ahol a teremtés rendje érintetlen, ott megvalósul a mindenség életlehetőségének rendje. Ez a rend azt jelenti, hogy minden tettet a megfelelő következmény követ. Aki igazságot cselekszik, azzal jó dolgok történnek. Ha ez az „ősrend" felborul, káosz következik. Ha magam körül rendezett viszonyokat tapasztalok, valamilyen módon ennek az „ősrendnek" a képét, biztonságban érzem magam, a bölcsesség biztos alapokon nyugszik. De válsághelyzetben, amikor minden fenekestül felfordul, amikor a rosszak virulnak, az igaz embert meg csapások érik, az ember a belső biztonságérzetét is elveszíti, és ott a nagy kérdőjel, hogy hol az igazság?

Számunkra a végső választ a szenvedésre az Újszövetség fogja megadni Jézus szenvedésében és kereszthalálában.

B.) Szemelvények az ősi Egyiptom és Mezopotámia irodalmából, részletek Jób könyvéből: 3,1-26; 4,17- 21; 6,7-9.15-17; 7,3-16.20-21; 9,2.21-24; 16,12-18; 17,11-16; 19,13-21; 21,7-19; 30,8-22.28-31; 42,1-6. 10-16

C.) Bevezetés

1.) Munkalapok

Munkalap 1

A paraszt panaszai

„Ha az igazság tavára szállsz, s azon hajózol kedvező széllel, és vitorlád nincs megfosztva vásznától, hajód nem lesz lassú, nem éri károsodás árbócodat, nem törnek el keresztgerendáid, nem töretsz össze, mikor örvendezel a földnek, az áradat nem ragad el, nem ízleled meg a folyó

gonoszságát, nem látsz félelemben levő arcot, s félénk halak is hozzád jönnek, és eléred a kövér madarakat…

Mert te apja vagy az árvának, férje az özvegynek, fivére az elvált asszonynak, köténye, az anyátlannak. Hadd tegyem nevedet minden jó törvénynél többre ebben az országban…

Semmisítsd meg a hazugságot, adj létet az igazságnak, sújtsd a gonoszságot a földre…

Nem rossz dolog-e a mérleg, amely ferde, a mérlegnehezék, mely eltéved, az igaz ember, aki megtéved…

Vigyázz arra, hogy az örökkévalóság közeledik. Óhajts hosszan élni…

Ne válaszolj rosszal a jóra, ne tedd egyiket a másik helyére.

Ne építs a holnapra, mielőtt eljött volna, nem lehet tudni, mi rosszat hoz!

Ne dühöngj amiatt, ami nem jön, ne örvendj amiatt, ami nem történt meg! A türelem meghosszabbítja a barátságot, és megsemmisíti a megtörténtet… ”

(Dobrovits Aladár: A paraszt panaszai)

Ipuwer intelmei :

„Bizony, akik egyiptomi emberek voltak, idegenekké lettek saját hazájukban, ki lettek dobva az utcára.

Bizony, mindenkinek a haja kihullik, nem különböztetik meg a férfi fiát a névtelen senkitől.

Bizony, nincs vége a zajongásnak.

Bizony, az öreg és gyermek egyaránt így szól: „Meghalni szeretnék!” A pici gyermekek így szólnak: „Bár ne adta volna ő, hogy éljek!”

Bizony, elpusztult az, amit még tegnap látni lehetett. Az ország gyengeségben van, mint a kitépett len.

Ó, bárcsak vége lenn már az embereknek! Ne lenne fogamzás, ne lenne szülés! Csendesedne el az ország a zajongástól, s ne lennének zavargók!

Bizony, az árpa elpusztul minden oldalon. Az ember meg van fosztva a ruháktól, az illatszertől, az olajoktól. Mindenki így szól: nincsen. A raktár üres, az őrzője földre van terítve.

Kellemes és nagyszerű volna szívemnek, ha teljesen készen lennék. Bár befejezhetném beszédemet ebben a pillanatban. Ez megmentene attól a szenvedéstől, amit vele jár.

…Íme minek akart Ő teremteni a félénket nem különböztetve meg az erőszakos szívűtől. Csak jönne, s hozna enyhülést a forróságba! Azt mondják mindenki pásztora Ő, s nincs gonoszság a szívében. Ha a nyája megfogyatkozik, azzal tölti a napot, hogy gondoskodjék róla.

…Ó, bár felismerte volna jellemüket az első nemzedékben, hogy lesújtotta volna a gonoszságot, kinyújtotta volna a karját és megsemmisítette volna magjukat és örökségüket…

Szülni vágyakoznak, bár csak szenvedés keletkezik és nyomorúság minden oldalon…

Hol van Ő ma? Talán alszik Ő?…

Oly szép azonban, mikor a hajók a folyón felfelé utaznak…

Oly szép azonban az, mikor behúzzák a hálót, s összekötik a madarakat…

Oly szép azonban az, mikor ujjongás van a szájakban, a kerületek előkelői állnak, és nézik az ujjongókat a házukban. Finom vászonba vannak öltözve, megtisztálkodva,… megerősített szívvel…

Oly szép azonban az, mikor az ágyak ki vannak tömve … s zárt ajtó van azon, aki a bokorban alszik…" (Kákosy László ford.)

Munkalap 2

„Istene fenségét az ember…" (részletek)

…Férfi vagyok, tudásban gazdag - s tudásom mit sem használ;
ha igazságomat kimondom, hazugságra fordul,
kicsavarja a hazugság embere, s az ő szennyes művét segíti;
karom, bár öntudatlanul, bemocskol engem a szemedben:
s te a legszörnyűbb kínokat méred ezért reám.
Ha házamba lépek, csüggedés a lelkem,
ha én, a férfi, az utcára megyek ki, összeszorul a szívem.
Igaz pásztorom haragszik rám, a derékre:
rontó szemmel néz reám;
csordásom, bár nem zsivány vagyok,
ártó erőket uszít ellenem.
Barátaim hűtlen szóval rágalmaznak,
szeretteim, ha igaz szót mondok,
hazugsággal viszonozzák,
a hazugság embere bujtogató szót mond ellenem.
S te, istenem, nem felelsz meg nekik;
elveszed józanságomat.
Romlás tör rám irgalmatlanul,
felgerjed ellenem, viharként tombol,
szívem romlásba dönti.

Miért sorolnak a tudatlan fickókhoz engem, a nagytudásút?
Miért számítanak a tudatlan emberek közé engem, a tapasztaltat?
Kenyér bőven van, s mégis ínség az én kenyerem.
Midőn az emberek sokaságának osztályrészét kimérted,
Kínt mértél rám osztályrészül!
Testvérem elsirat, szívem romlásra jut…
Ó, istenem, hadd álljak meg előtted!
Magamról hadd beszéljek; szavam szívből feltörő sóhaj,
utamról hadd beszéljek, hadd tárjam eléd sötét kínomat,
felkavaró gyötrelmemet,
törvényemet, tudásomat hadd sirassam,
könnyeim nem apadnak!
Mutassál fel hát barátaim előtt,
térits hát vissza szeretteim közé!…
Istenem, az Országban ragyogó nap süt, s az én napom sötét,
eltűnt ragyogó napom, eltűnt a szép idő,
szívem a könny, a bánat, keserv, csüggedés tölti meg,
kínok kínoznak, mint a zokogó gyermeket,
kezében tart a végzet, szemem elfátyolozza, lehelletemet elveszi,
testemben az Ártó fészkel, a rontás hatalma,
utam a sötét szenvedés, romlás szorongat…
Istenem, nemzőatyám te vagy: emeld fel fejem!
Hallgasd meg irgalmadban szívem feltörő sóhaját!
Meddig tart még, hogy nem törődsz velem,
hogy nem oltalmazol?
hogy nem emelsz fel magadhoz?
hogy nem irányítasz igaz ösvényre?
Ezt mondják a sokat tapasztalt bölcsek, való s igaz a szó:
„Anya sohasem szült még bűntelen gyermeket,
a munkálkodó ember nem jut tökélyre,
bűntelen a tevékenyek között ősidők óta nem volt.”
Istenem, a mulasztásom, mit hatalmaddal szemben vétettem,
hanyagságom, mit szemed előtt elkövettem,
ó, ne bosszuljad meg a férfin, a fénylő tudásún:
szólítsd őt tetszésed szavával!
Karom hozzád esd, eléd borulok:
Ami hitvány bennem, ami tisztátalan, arra sújts le,

de akit haragod napján eltaszítottál,
szólítsd őt tetszésed szavával!
Akit a romlás napján elvetettél,
mondj annak örömhírt!
Istenem, bűneimet most szemed elé tártad;
A gyülekezet kapujában elmondom őket: a feledésbe merültet,
s azt is, amire most derült fény,
én, a férfi, nyíltan megvallom színed előtt minden bűnömet…
Istene válaszolt a férfinak,
imáit meghallgatta;
sírása, könyörgése istene szívéhez hatott,
igaz szavát, fénylő szavát istene elfogadta;
szava, melyben útját megvallotta,
istenének örömet szerzett.
A pusztító szótól istene visszahúzta kezét,
szíve szorongató fájdalmát torkonragadta,
kiűzte testéből az Ártót, melynek hatalma volt fölötte,
megszüntette a végzetet, mely ítélete szerint szállta meg.
A férfi kínja örömre fordult.
Isten melléje adta a kegyes Oltalmazót,
Hogy őrizze, hogy vigyázzon reá;
melléje rendelte a kegyes pillantású két Védelmezőt.
Istene fenségét a férfi igaz szívvel magasztalta,
istene szabadító tettét hirdette…
„Íme visszatért hozzám istenem,
íme megmentett engem,
íme visszaadta épségemet."

(Komoróczy Géza ford.)

Hadd hódoljak a bölcsesség urának
(Ludlul bél némeqi) (részletek)

„ Cserbenhagyott engem az isten, elment,
máshoz pártolt tőlem az istennő, nyűgnek magamra hagyott!
Megszökött jóakaró sédum, nem áll már mellettem,
Neheztel rám kegyes lamasszum is, nem védelmez már a rossztól.
Egészségem megromlott,, testem épsége megrokkant,

Sorsom balra fordult, jószerencsém elpártolt.
Ijesztő jelek, félelmes látások tünedeznek föl előttem,
kiűzettem házamból, a város falai alatt bolyongok,
zavaros jóslások rémítenek nap nap után,
jövőm felől nem nyugtat meg sem a jós, sem az álomfejtő.
Rajtam köszörüli nyelvét a szomszédság, az utca szájára vett.
És ha lefekszem és elalszom, rémületes álmokat álmodom.
A király, az isten-testű, Samas-fényű,
Engesztelést-nem-ismerőn meggyűlölt.
Vesztésemre az udvari nép ármányt szövöget,
Csapatba verődve pusmognak, vádat koholva rágalmaznak…
Családom elhagyott, s én is elhagytam családomat.
Megyek az utcán, s fülek hegyeződnek szavamra,
a palotába lépek, s szemek szegeződnek arcomra.
Városom ellenségének tart, szemrehányást szór reám.
Ugyanúgy vad és ellenséges irántam országom is.
Édes felem ellenfelemmé változott,
Ördögfajzattá vált a társam.
A rangombeliek kímélet nélkül szidalmaznak,
Szomszédaim fegyvert készítenek ellenem.
Testi-lelki barátom életemre tör,
imént még hűséges szolgám megtagad, elátkoz…
Lenyűgözve és gúzsba verve minden testrészem, minden porcikám,
meggörnyeszt az öregség súlya, tagjaim fájásait fájlalom…
Nappalaim - panaszkodások, éjszakáim – sóhajtozások,
hónapjaim – búbánatok, éveim – elnyújtott sírások.
Miként galamb, nyögdécselek, fölbúgok, mint a gerlice,
énekeim jajokba csuklanak, jajjaim nyöszörgésbe csöndesednek el.
A sírástól a szemem földagadt,
könnyeim elárasztják testemet…
Súlyosbodott fájdalmam föllángolt betegségem:
beborította fejemet, hasogatta koponyámat,
orcámat is elcsúfította, szemem tüzét is kioltotta.
Tarkóm szaggat, nyakam recseg-ropog;
dörömbölnek a mellemen, belülről verik a mellemet,
tüzet gyújtottak gyomrom belsejében,
lázat lobbantottak tüdőmben,

megrontották vérem mozgását.
Reszeketek egész testemben, minden tagomat fájlalom,
nádszálként ingadozik magas termetem,
mocsári gazként dőlök el, arccal a földre hullok.
Ártó szellem bújt belém, mintha ruhája volnék,
minként a halat a háló, úgy fogott be az alvás.
Két szemem nem lát, bármint is meresszem,
két fülem nem hall, bármint is kinyissam,
elgyöngülés vetett hurkot testemnek,
pöröly zúzta meg húsomat,
bénulás bénította meg karomat,
tehetetlenség burkolta be ágyékomat,
elfelejtett járni a lábam.
Ütések zuhognak reám, fulladozom, mint kit tapodnak,
a Halál üldöz engem, szívemre árnyékot vet…
Szemlátomást fogyok, gyöngülök,
A nem-evéstől arcom beesett,
húsom lesorvadt, vérem elapadt,
csont és bőr vagyok, bordáim kiállnak,
ereim lázban égnek, bőröm sárgaság lepte el,
ágyam tömlöcében kínlódom, s hiába szöknék innét!
Börtönömmé vált a szobám;
karjaimat bilincsbe verte gyöngeségem,
lábaim húsom béklyóiba botlanak.
Nyomorúságom iszonyú, pusztulásom szörnyűséges:
tüskés pálcával verdes engem a mérges szellem,
szöges végű bottal szurkál engem a gonosz kísértet.
Egész nap nyugtalanítja bensőmet,
éjszakánként, ha alszom, kilopja a lélegzetet mellemből.
Inaim eresztékei fájdalmasan meglazultak,
tagjaim tört cserépként szemétdombra kerültek.
Esett baromként nyúltam el fekvőhelyemen,
s magam alá piszkoltam, mint beteg juh az akolban.
Tagjaim fájdalma zavarba ejtette az ördögűzőt,
az igazlátó sem tudta megfejteni jeleimet.
Ki áshat le akkor betegségem gyökeréig?
Ki tudja, vége szakadhat-e még nyomorúságomnak?

Nem segít rajtam az isten, feléje nyújtott kezemet eltaszítja,
nem segít rajtam az istennő, hiába várom, hogy mellém áll…
Álmomban Umindinlugga jelent meg,
szakállas dalja, babilóni, gyémántdiadémú,
mint valami ráolvasó-pap, ki agyagtáblát tart kezében.
„Marduk, igen, Marduk küldött engem,
Subsi-mesré- Sakkán kezébe jó sorsot hoztam én,
bűntől-szennytől tiszta kezébe jó sorsot hoztam én!"
Így hát Marduk bízott rá engem, kegyelmes pártfogómra.
Ébredésem órájában jelet adott,
kinyilatkoztatást is tőn rólam a népnek.
Szenvedéseimnek akkor vége szakadt,
Betegségem meggyógyult, béklyóm összetört.
Azóta, hogy az én Uramnak szíve megnyugodott,
azóta, hogy Marduknak, a kegyesnek mája elcsitult,
azóta teljesülnek könyörgéseim.
Szép fénye rám világít s mennydörgő hangja így szól:
„Gyógyulj meg, te, ki oly sok bajt, fájdalmat kiálltál!"…
Lesújtott Ő engem korábban,
de most fölemel, magához ölel…
Én, ki a sírból tértem vissza, átmegyek a Napkelte-kapuív alatt.
A Bőség Kapujában bőségre lelek.
A Védőszellem Kapujában megölel a lamasszu.
Egészségemet visszaszerzem a Jó-Egészség-Kapujában.
Életet nyerek az Élet-kapuban.
A Hajnalodás Kapujában ujjászületésemmel találkozom,
megfényesednek jeleim a Fénylő-Jósjelek Kapujában.
A Feloldozás Kapujában feloldoztatom bűneim gúzsából,
ajkaim imára nyílnak az Imádás Kapujában.
A Szenvedéstől Szabadulás Kapujában megszűnnek kínjaim,
tisztulás vizével hintenek meg a Tiszta-Víz Kapujában.
A Teljesség Kapujában Marduk elé járulhattam,
Szarpanitu lábát csókolhatta a Dús-Termés kapujában.
Magasztalással és hódolattal álltam meg színük előtt,
füstölőmből drága fűszerek füstjét füstöltem el tiszteletükre.
Ajándékkal s áldozatokkal háláltam meg jótéteményüket:
Kövér ökröket vágattam le, juhokat, kecskéket ölettem,

édes és erős méz-sört s tiszta bort locsoltattam szét áldozatként.
A sédu és a lamasszu jókedvét ital-áldozattal növeltem,
így szelídítém meg az Észagila őrzőinek máját;
szívüknek pedig gazdag lakomával,
sok szent ajándékkal kedveskedtem."

(Rákos Sándor ford.)

Munkalap 3

Panaszok és nyugtatások (Babilóni theodicea) (részeletek)

– „Ó, barátom, csermely szíved,
soha ki nem apad forrása;
vagy még inkább áradó tenger,
soha, soha nincs apadása!
Kérdést intéznék hozzád,
figyelj szavamra,
hajtsd hozzám füled,
halld meg, amit mondok!
Testem megrokkant,
lesoványodott,
erőm elgyöngült,
oda régi kedvem!
Hamvába holt ereim tüze is,
derekam keménysége tovatűnt,
tiblábolok, nem találom helyem,
árnyékommá lett a sóhajtozás.
Szántóföldem bár jó gabonát terem,
nem lakat jól a foszlósbélű kenyér,
gyümölcsösöm bár jó szőlőt terem,
nem oltja szomjam a vízzel kevert bor.
Van-e boldogság? S van-e boldogságban-bizonyosság?
Kérlek, világosítsd meg elmém!
– Visszafojtom szavaimat,
ajkam zárát vonakodva nyitom ki.
Amit beszélsz,
fecsegéshez hasonlít.
Gondolataidat felkavarod,

összetöröd vized szép tiszta tükrét.
Nem-lohadó vágyakozásod,
meg-nem-szűnő óhajtozásod
a szélvédett öböl után, enyhet adó, árnyékos part után
imáid árán teljesül.
Elfordul tőled az istennő?
Hozzád hajlik újra, ha megköveted!
Kegyelme udvarán kívülrekedtél?
Befogad újra, ha megkérleled!
A könyörgőt, a buzgón leborulót,
ki benne Igazság Jelét imádja,
megsegíti az istennő mindenkor,
elárasztja sokféle jóval.

– Okulok szavadból, barátom,
bölcsességet tanulok tőled.
Igéid mélysége megrendít,
erősíti s nyugtatja szívemet.
Jöjj, hát hallgasd meg, kérve-kérlek,
hadd soroljam hát el valahány keservem!
Gondolj csak a gyorslábú vadszamárra,
ahogy le s föl nyargal a pusztán –
vágtája közben az isten neve
vajjon eszébe jut-e a Rohanónak?
És az ordítozó oroszlán,
Bár a véres húst fölzabálja,
áldozik-e vajon belőle,
hogy engesztelje az isten haragját?
Vagy a Szerencsés, a Föld Hörcsöge,
gondol-e arra, amíg vagyont gyűjt,
hogy színaranyban, színezüstben
lerója Máminak adóját?
S én nem áldoztam-e naponként?
Nem könyörögtem istenemhez?
Hányszor kiáltottam nagy fennszóval,
hányszor dícsértem az isten nevét?

– Pálmafa vagy, kincset érsz,
ó, barátom!
Te minden bölcsességgel ékes,
arany-gyémánt ékszer, teljes Ragyogó, te!
Megállasz rendületlenül, akár a föld –
ám az isten szándéka változik.
Gondolj csak a gyorslábú vadszamárra,
ahogy le s föl nyargal a pusztán –
a gyorslábúnál még gyorsabb nyílvessző
a pusztaság Rohanóját legyőzi!
És az ordító oroszlánt,
a véres húst ha fölzabálta,
várja legott a megásott verem,
s tárt sírjába belézuhan.
Vagy a Szerencsést, a Föld Hörcsögét,
míg vagyont gyűjt, s nem gondol Mámira -
nem is a sorsa rendelte napon,
sokkal előbb már, tűz hamvasztja el.
Miért vágyódnál járni útjukon,
ha már nekik is vesztüket okozta?
Szállj magadba inkább s keresd az isten
örökkévaló teljes bölcsességét!

– Északi szél az elméd, ó, barátom,
Kedvező szél, kellemetes a népnek.
Megköszönöm, köszönve köszönöm
a jó tanácsot, amit adtál!
Egyetlenegy szót, egyetlenegy hangot
mégis hadd szóljak még előtted.
Aki sem istent, sem embert nem ismer,
Bizony, az jár a siker útján,
míg az isten-magasztaló, ember-tisztelő
elszegényedik, megaláztatik.
Zsenge ifjúságom idejétől
isten parancsát követtem,
meghajtott fővel, sóhajtással
kutattam istennőm szándékait.

Mégis, mi jutott osztályrészemül?
Igavonás csak és semmi más!
Szegénységgel vert meg az isten,
mivel neki úgy látszik, egyremegy!
Feljebbvalóm hóbortos ember,
elöljáróm is félkegyelmű.
Magas polcra kerül a hitvány,
s én alávettetem a porba.

– Barátom! Tágas fülek embere, bölcs szóra figyelmes!
Megállj csak!
Helytelenül gondolkodol!
Illetlenséget cselekszel!
Lázadsz az isteni rend ellen, sértegeted az isten rendelését,
erre visz rá májad működése.
Tagadod az istennő kormányzását,
erre buzdít szíved haragod kedve.
Gondold meg, mily távoli az ég –
s még távolibb az isten terve, gondja!
De gondold meg, mily végtelen a tenger –
s még végtelenebb az istennő hatalma!
Ha kedvük tartja, igazságosak,
s módjukban-jogukban áll gonoszat forralni is…

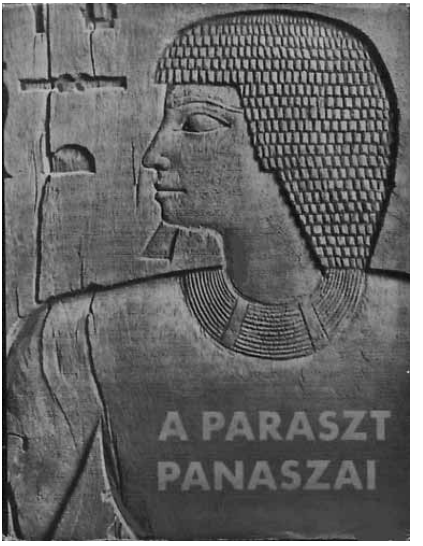
-Segítsen hát meg, ha irgalmat ismer,
az én istenem, hajoljon le hozzám,
gyógyítson hát meg, ha kegyelmet ismer,
az én istennőm, édesítsen magához!”

(Rákos Sándor ford.)

3.) Rövid magyarázat a könyvekhez

a.) Az egyiptomi Óbirodalom összeomlását kísérő tragikus életérzés (Kr. e. 2000 körül században) jelenik meg Ipuwer intelmeiben és A paraszt panaszaiban az első átmeneti kor idejéből.

A kor egyik nagy kérdése az istenekhez – mintegy szemrehányásképpen – a rossz eredete volt.

A paraszt panaszai az egyiptomi prózairodalom leghosszabb alkotásainak egyike.

Témája rendkívül egyszerű. A sivatagi oázisban lakó paraszt vásárra indul, de megrakott szamarát egy kapzsi útfelügyelő beugrasztja a vetésbe, majd a kihágásra hivatkozva a szamarat elkobozza, tulajdonosát pedig jól elveri. A paraszt azonban nem hagyja ennyiben a dolgot, felmegy a királyi udvarba igazságot keresni. Sérelmeit csodálatos ékesszólással adja elő, aminek híre eljut a királyhoz, aki utasítást ad bölcs mondásainak lejegyzésére és végül igazságot szolgáltat neki és még meg is jutalmazza, a vétkest pedig szigorúan megbűnteti. A paraszt kilenc beszédben fejti ki gondolatait, mert annyira tetszik bölcs beszéde, hogy direkt húzzák az ügye elintézését, hogy minél hosszabban beszéljen. Könyörgések, keserű kifakadások, fenyegetések váltják egymást bennük, igen választékos stílusban és erkölcsi elvekkel és tanulságokkal vegyítve.

b.) Ipuwer intelmei elkeseredetten állítják ellentétbe az átmeneti kor anarchiáját és létbizonytalanságát az Óbirodalom idején uralkodó renddel és biztonsággal. Még a Napistennel szemben is zúgolódik.

c.*) „Istene fenségét az ember…” (részletek)*

Ez a mű az ún. Babiloni Jób akkád költemény sumér előzménye a Kr. e. 2. évezred első negydéből, Nippurból, és mint ilyen a Jób téma első feldolgozása a mezopotámiai irodalomban. A sorscsapásoktól sújtott ember arról panaszkodik benne, hogy igazságtalanul bánnak vele, de a szenvedő hős végül igazságra jut.

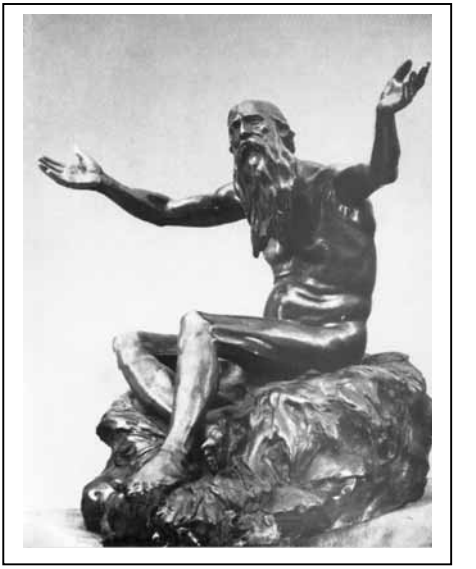
d.) Hadd hódoljak a bölcsesség urának (Ludlul bél némeqi)

A költemény az akkád irodalom egyik legjelentősebb alkotása. Mai címe Babiloni Jób, a bibliai történettel való hasonlóságai miatt. Témája egy magasrangú udvari méltóság sorsa, aki jámborsága ellenére halálos beteg lett, elveszette az uralkodó bizalmát, állását és birtokát, elhagyták batátai s ellene fordultak. Lelkiismeretvizsgálatot tart, vissazemlékezik ballépéseire, de meg van győződve róla, hogy szenvedése, melyet részletesen kifejt, meg nem érdemelten súlyos. Mély kétségbeesésbe zuhan, míg végül Marduk, „a bölcsesség ura”, akit a költemény címe is magasztal, egy jelenésben megszabadítja szenvedéseitől. Vallásos elképzelése azt a tudatot tükrözi, hogy a jókat az istenek a földi létben jutalmazzák jóléttel, míg a rosszakat már itt eléri büntetésük baj, betegség formájában. De már megfogalmazódik az örök kérdés, hogy miért érik a jókat csapások?

e.*) Panaszok és nyugtatások (Babilóni theodicea)*

A mű az akkád filozófiai irodalom egyik legsúlyosabb alkotása, a Kr. e. 2. évezred végéből származó akkád költemény. Isten tökéletességét és mindenhatóságát a világban meglevő bajokkal és nyomorúsággal összeegyeztetni igyekvő teológiai mű. Egy kételkedő bölcs és egy hívő beszélget benne a gondviselésről. Kérdések és válaszok hosszú során keresztül hit és kétely egyforma súllyal szerepel benne, a hit és a valóság közötti ellentét már-már úgy tűnik, feloldatlan marad. De a végkicsengése mégis pozitív, a kétkedő egy imával hittel istenhez fordul.

f.) Jób könyve

Jób könyvében Jób barátai a hagyományos felfogást képviselik, hogy a szenvedés és baj Isten büntetése a bűn miatt. De Jób saját igaz volta tudatában szembeszáll velük, perel Istennel is. A könyv hosszasan részletezi Jób kínjait és kétségbeesését szörnyű helyzetében. Ebben megegyezik a irodalmi előzményeivel. Amiben újdonságot hoz, hogy a csapások nem az istenek szeszélye miatt érik igaz volta ellenére, hanem belép egy külső szereplő, a Sátán, tőle erednek a csapások, hogy bebizonyítsa, hogy Jób is csak addig szereti Istent, amíg jóléttel jutalmazza, de átkozni fogja Teremtőjét, föllázad ellene, ha úgy érzi igazságtalanság éri. Jób bizonyságát adja igaz volta valódiságának, nem lázad fel Isten ellen, aki végül helyreállítja becsületét és kárpótolja szenvedéseiért és veszteségeiért. Jób alakja már az Ószövetségben rávilágít, hogy a jó sors és a jámborság, a balsors és a bűn nem tartoznak szükségszerűen össze. Bár ahogy a valóságban találkozunk ezekkel a kategóriákkal, az sokszor érthetetlen, sőt abszurd az emberi értelem számára. De a szerző hisz Isten végtelen bölcsességében és semmisége tudatában rábízza magát.

4.) A Sátán

A Sátán szó szerint vádlót jelent, mint ilyen jelenik meg Jób könyvében is (Jób 1,6-2,7). A Sátán a Jób-történetben úgy jelenik meg Jahve előtt, mint Isten fiainak egyike, és a mennyei udvartartás

tagja. Kihívóan viselkedik és engedélyt kap rá, hogy Jób vallásosságát mindenféle súlyos csapással próbára tegye. Zakariás látomásában Józsue főpap jobbján áll és vádolja, de az Úr angyala visszautasítja vádjait (Zak 3,1 kk.). 1Krón 21,1: először itt találkozunk az elnevezéssel tulajdonnévként, a héberben névelő nélkül. Kísértőként és Jahve ellenségeként rászedi Dávidot, hogy tartson népszámlálást. A Bölcs 2,24 szerzője a Ter 3 kígyójában látja a Sátánt (az ördögöt, a diaboloszt), mint a bűn megtestesítőjét. Arra törekszik, hogy az Isten és a népe közötti kapcsolatot megrontsa: bűnbe visz, Isten előtt vádat emel és Isten üdvözítő tervének megvalósulása ellen dolgozik. A Bibliában több utalást is találunk még a kilétére, amelynek részletes kifejtését a különféle apokríf iratokban (Ádám és Éva élete; Szláv Hén; Szláv Mózes) találjuk meg. Ezek szerint a Sátán egyike a főangyaloknak, mint Mihály vagy Gábor, tehát Isten teremtménye. De Isten akaratával való szembeszegülése miatt el kell hagynia az eget. Arra törekszik, hogy az ember is vétkezzen Isten ellen, szálljon szembe Isten akaratával, veszítse el Isten jóindulatát és szeretetét, bukjon el, ahogy ő.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: A mélységből kiáltok	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 306. o. 5 perc
2. Bevezető beszélgetés a következő kérdések alapján: - Mit gondolok a szenvedésről? - Isten „megveri" a bűnösöket, a jókat megjutalmazza? - Van-e saját tapasztalatom szenvedéssel, válsághelyzettel kapcsolatban? - Lenyomott és úgy maradtam, vagy mint a dugó visszaugrottam a víz színére? - Mi segített?	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	35 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
3. A különböző szövegek összehasonlítása Jób könyvével: Első csoport az egyiptomi irodalommal: *A paraszt panaszait* és *Ipuwer intelmeit a Jób könyvéből* vett részletekkel Második csoport a mezopotámiai „Istene fenségét az ember…" és a Hadd hódoljak a bölcsesség urának c. költeményeket a Jób könyvéből vett részletekkel Harmadik csoport a mezopotámiai *Panaszok és nyugtatások c.* költeményt a *Jób könyvéből* vett részletekkel Hasonlítsuk össze őket, tárjuk fel a sajátságokat és az összefüggéseket: - Vannak-e azonos motívumok? a.) Az azonos motívumok azonos tartalmat hordoznak b.) Az azonos motívumok eltérő tartalmat hordoznak - Miben térnek el egymástól a könyvek? - Találunk-e valamilyen közös törvényszerűséget (formai vagy tartalmi) bennük? A csoportos megbeszélést az óravezető rövid ismertetése fejezi be a könyvekről, ld. Bevezetés 3.4.	Kiscsoportos munka, utána összegzés az óravezető irányításával	Szentírás Munkalapok mindegyik csoport számára Jegyzetfüzet, ceruza 65 perc
Az óravezető összefoglaló gondolatai az Alapgondolat alapján		5 perc
4. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a századik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2018. szept. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten V.

Jób könyve: A panaszkodó ember
(Jób panasza Jób 3,1-26)

A.) Alapgondolat

A Jób könyve egyike az Ószövetség és egyáltalán a világirodalom legszebb könyveinek. Nem véletlen, hogy Jób alakja oly sokszor visszhangzik a különböző művészeti alkotásokban. Jób könyvének tárgya nem csak az ártatlanok szenvedésének oka és értelme, hanem a Sátán alakja azt a kérdést is felveti, hogy vajon az ember, mint Isten teremtménye, vajon csak a saját boldogulása és haszna érdekében szolgálja Istent, vagy érdek nélkül imádja? Vajon az ember ártatlansága és büntetlensége fizető eszköz, amit benyújthat Istennek, hogy cserébe boldogságot adjon neki? Jób barátai azt a hagyományos felfogást képviselik, hogy az ember jóléte igaz voltának, Isten áldásának a bizonyítéka, minden szenvedés pedig a bűn büntetése, tehát igazságosan éri az embert,. Ha az embert baj éri, vizsgálja meg lelkiismeretét, térjen meg és vezekeljen. Bár már Jób könyve is megkérdőjelezi az isteni igazságszolgáltatást ilyen leegyszerűsítő és téves módon értelmező gondolkodást, mégis hosszú életűnek bizonyul. Jézus tanítványai is magától értetődőnek tartják, és mind a mai napig jelen van, visszacseng a hívőknél is, gyakran halljuk ezt, hogy megverte az Isten vagy éppen mint kívánságot, hogy majd megveri az Isten.

Jób, igaz volta tudatában szót emel a barátok merev és szívtelen kategorizálás ellen. Perbe száll velük, és igaza van, de perbe száll Istennel is, és ekkor téved. Nincs joga reklamálni, Isten nem tartozik neki semmivel a jámborságáért cserébe. Dicsekedhetünk-e, követelőzhetünke-e? „Lehet-e az ember igaz Isten előtt? Lehet-e férfi tiszta Alkotója előtt?" (Jób 4,17) Lukács evangéliumában számunkra is figyelmeztetés Jézus szava: „Ti is, amikor mindent megtesztek, amit parancsoltak nektek, mondjátok: `Haszontalan szolgák vagyunk, csak azt tettük, ami a kötelességünk volt!" (Lk 17,10)

B.) Jób 3,1-26

C.) Bevezetés

1. Jób könyve

a.) Jób (héb. Hijjob): nem izraelita személynév. Viselője Husz földjén élt (Jób 1,1), amelynek fekvésére a Kedem fiai kifejezés utal (1,3), valószínűleg Damaszkusztól Dél-Kelet-re esett és Es-Safával azonos. Mivel nem tartozott Izrael fiai közé, a Biblia nem közli az egyébként általános családfát. Hogy Ez 14,14.20 Noéval és Dániellel együtt szerepelteti, az tanúsítja: messzi múltbeli istenfélő embernek tartották. A neve, a barátai neve, a portyázó szabeusok és kaldeusok említése (Jób 1,14.17), valamint a pátriárkák korára emlékeztető gazdasági–társadalmi és vallási viszonyok arra vallanak, hogy nagyon régi, Izrael fiainak korát megelőző hagyománnyal állunk szemben. Valószínűleg van egy történelmi magva, amelyet a Tóbiás könyve is felhasználhatott. Jób alakja más bibliai helyeken is (vö. Ez 14,14.20; Jak 5,11) az igazságosság és a türelem példaképe.

b.) Jób könyve protokanonikus ószövetségi bölcsességi könyv, nevét a főszereplőjéről kapta.

Két jól elkülönülő részből áll, egy keretelbeszélésből és a párbeszédekből Jób és barátai, ill. Jób és az Úr között. Jób és a három barát párbeszéde után hirtelen felbukkanó Eliú-beszédek, amelyek megszakítják Jób panasza (29–31) és Jahve megjelenése (38) közt az összefüggést, arra utal, hogy ezek egy későbbi betoldás nyomán kerültek a szövegbe. A könyv eredeti szerzője ismeretlen. Nyelve és

némely Jeremiásra való utalás arra engednek következtetni, hogy a szerző a fogság utáni időben élt, de nem később, mint Kr. e. 200 (vö. Sir 49,9). A Jób könyvének tematikája, „biblikus" jellege zsidó szerzőre vall. A kisebb részletekből arra lehet következtetni, hogy jól ismerte Palesztinát, de más országok, főleg Egyiptom szokásairól, körülményeiről is tájékozott volt. Ez annak a világjárásnak és olvasottságnak felel meg, amely a bölcsességi irodalom szerzőit jellemzi.

c.) Tartalma: Keretelbeszélés közre fogja a párbeszédeket. Bár a keret és a párbeszéd világosan elkülönül, a 2 rész a szerző szándéka szerint szorosan összetartozik; a párbeszéd nem is képzelhető el keret nélkül.

A keretül szolgáló elbeszélés (Bevezetés 1–2, Befejezés 42,7–16), amely a párbeszédet közrefogja 8 vagy 9 részből áll: 1,1–5 Jób jámborságának és boldogságának bemutatása; 1,6–12: kihallgatás a mennyben; 1,13–22: Jób 1. próbatétele; 2,1–6: egy 2. kihallgatás Jahvénál; 2,7–10: Jób 2. próbatétele; 2,11–13: Jób barátainak látogatása (Bildád, Elifáz, Szófár). 42,7–9: Jahve elítéli Jób barátait, amiért helytelenül vélekedtek Jóbról; 42,10–17: Isten még több gazdagságot ad Jóbnak mint korábban. 42,11: a rokonok látogatása – azzal az elítélő magatartással szemben, amelyet Jób felesége és barátai tanúsítottak – Jób társadalmi tekintélye helyreállásának kezdete. – A párbeszéd a barátok látogatásához kapcsolódik és 3 menetben zajlik le:

1. (3-11.v.): Jób egy keserű panasszal nyitja meg az 1. párbeszédet (3). Ez alkalmat ad Elifáznak Jób figyelmeztetésére: senki halandó nem tiszta Isten színe előtt; Jób jobban tenné, ha panasz helyett Istenhez fordulna (4 kk.). Jób kitart amellett, hogy a panasza jogos, a sorsa elviselhetetlen és azt kívánja, hogy Isten adja meg neki a kegyelemdöfést (6 kk.). Bildád nyomatékosan megismétli Elifáz figyelmeztetését: csak a jámborság segíthet rajta (8). Most Jób Istent teszi felelőssé szenvedéseiért: ostorozza az embert, figyelmen kívül hagyva ártatlanságát (9 kk.). Szófár rendreutasítja Jóbot merész beszéde miatt: szenvedése bűneinek a következménye, tehát a megtérés hozhat enyhülést (11.v.).

– 2. (12–20.v.): Jób nem vitázik tovább barátaival, hanem Istenhez fordul a meggyőződésével: nem szolgált rá a szenvedésre (12–

14). Elifáz úgy véli, hogy Jób Isten ellensége lett (15). A halállal szembenézve Istenhez emeli tekintetét: nyilvánítsa igaznak (16 kk.). Bildád hevesen tiltakozik (18), Jób viszont barátai részvétéért eseng, amiért Isten keze úgy ránehezedett, de továbbra is Istentől várja ártatlansága bizonyítását és inti barátait: figyeljenek a szavára. Ennek ellenére Szófár is osztozik barátai nézetében (20.v.).

– 3. (21–27): a 3. menetet Jób azzal indítja, hogy elveti a megfizetésre vonatkozó hagyományos tanítást: jámborság és boldogulás, bűn és szenvedés nem szükségszerűen tételezik fel egymást (21). Erre Elifáz szemére veti, hogy gonosz, azért bűnhődik (22). Jób tovább védi ártatlanságát (23 kk.). Bildád válasza rövid, vsz. töredék (25). A továbbiakban (26 kk.) Jób 2-szer is szóhoz jut, Szófárt viszont nem említi a szöveg, ha a következő beszédet (27,13–23) neki tulajdonítják is. – A bölcsesség dicsérete (28) önálló rész. Miután Jób visszatekint korábbi boldogságára (29) és felpanaszolja szenvedését (30), ünnepélyesen bizonyítja ártatlanságát és felszólítja Istent, emeljen vádat ellene (31). Erre Isten közbelépését lehetne várni. Ehelyett egy ismeretlen lép fel: Eliú, aki Jóbot is, barátait is megfeddi és egy teljesen új szempontot visz bele a vitába: Isten megengedi, hogy az igaz szenvedjen – így tisztítja meg, így neveli (Jób 32–37). – Jahve elfogadja Jób kihívását és felel neki a viharból. A barátokat elítéli, Jóbot pedig a teremtés csodáira utalja, amelyek felülmúlják az emberi tudást és lehetőségeket és az Ő végtelen hatalmának és bölcsességének a bizonyságai. Ha Jób Istent rendre akarná utasítani, képesnek kellene lennie arra, hogy a világ kormányzását átvegye, rendjét fenntartsa, a gonoszokat pedig eltiporja. Akkor maga Isten is dicsőítené. Ha azonban erre nem képes, illene szerényebbnek lennie (38,1–40,14). A vízilóra és a krokodilra utalás kiemeli az ember kicsiségét, tehetetlenségét (40,15–41,26). Jób számára nem marad más hátra, mint elhallgatni, és magát megadni (40,3–5; 42,1–6).

d.) ***Jób könyve felépítésének vázlata:***

Jób 1- 2 Keretelbeszélés	
1,1-5	Bevezetés
1,6-12	Jelenet a mennyei tanácsban
1,13-22	Jób elveszti javait, jámborságának bizonyítása
2,1-6	Jelenet a mennyei tanácsban
2,7-13	Jób újabb megpróbáltatásai, jámborságának bizonyítása, a barátok érkezése
Jób 3,1-42,6 Jób költemény	
3-11	Párbeszéd Jób és a barátai között 3,1k Jób, 4,1k Elifáz, 6,1k Jób, 8,1k Bildád, 9,1k Jób, 11,1k Szófár
12-20	Párbeszéd Jób és a barátai között 12,1-14k Jób, 15k Elifáz, 16k Jób, 18,1k Bildád, 19,1k Jób, 20,1k Szófár
Betoldás: 28,1-28 Ének a bölcsességről	
29-31	Jób lezárja a vitát
Betoldás: 32-37 Eliú beszédei	
38,1-42,6	Isten beszéde Jóbhoz és Jób válasza 38,1-39,30 Isten beszéde 40,1-2 Isten beszéde 40,3-5 Jób válasza 40,6-41,26 Isten beszéde 42,1-6 Jób válasza
Jób 42,7-16 Keretelbeszélés – próza, befejezés	
	42,7-9 Jóbnak kell közben járnia barátaiért 42,10-11 Isten helyre állítja Jób egészségét és birtokait 42,12-15 Isten megáldja Jóbot 42,16-17 Jób beteljesült élete

2. Jób 3,3-26 foglalkozás a konkrét szöveggel:

Jób panasza

Jób könyvének harmadik fejezete Jób panaszával kezdődik. Jób nem hajlandó beletörődni szenvedésébe, és mint Isten akaratát elfogadni, hiszen úgy gondolja nem szolgált rá tetteivel és ezt kimondja, szavakban fogalmazza meg. A pszichológia szerint a szenvedésnek különböző fázisai vannak. Első lépésben a szenvedés, a fájdalom letaglóz. Amíg bezárkózom a fájdalomba, saját levemben főlök, nem lehet rajtam segíteni. Az már jó, ha sírni, panaszkodni tudok, ez a segítség kérés jele. Amikor elmondom, megfogalmazom, magam is jobban kezdem látni. A megnyílással, a panasszal már elkezdődik valami. A panasz kimondása egyben segítségkérést is jelent. Hátha valaki meghallja, megérti és segít. A segítségadás nem azt jelenti, hogy csodát teszek vele, megszabadul a fájdalomtól, hanem hogy megtanul mit kezdeni vele.

Eszerint Jób könyvének felépítése teljesen logikus. Hét napi hallgatás után tör elő Jóbból a panasz, ami a környezetével való eszmecserében (barátok, Isten) végül megoldáshoz vezet.

3.) A szöveg felépítése:

Jób elátkozza a saját életét (3-10)

A miértek sora (11-14)

Jób Istennek tesz panaszt (20-26)

Kényszerű élet és halálvágy szólal meg Jób panaszában, számára az élet keserű kényszer, nem ajándék, olyasvalami, amitől szabadulni szeretne és ennek kifejezéséhez erős képeket használ.

4.) Mire jó a panaszkodás

Jób szavai ma is provokálóan hatnak, annál is inkább, mert nem vagyunk hozzászokva, hogy ilyen hangnemben beszéljünk Istennel. Pedig nagyon fontos, hogy merjünk panaszkodni Istennek.

Mi értelme van a panaszkodásnak, miért fontos?

- Csak az panaszkodik, aki remél a segítségben, a változásban.
- Szemben a passzív beletörődéssel, a panaszkodás aktív.

- Csak a kimondott szenvedést tudom másokkal megosztani (megosztott szenvedés fele szenvedés)

Sokszor már az, hogy megfogalmazom a bajom, már enyhülést jelent, hozzásegít, hogy világosabban lássak.

5.) A fájdalom megszólal különböző művészeti alkotásokban is. A zenész hangokban, a táncos mozdulatokban, a költő és író szavakban, a szobrász formákban, a festő képekben mondja ki az érzéseit. Amikor találkozunk ezekkel a művészi alkotásokkal, úgy érezzük a mi érzéseink formálódtak meg bennük, ez a katarzisélmény. József Attila Nagyon fáj című versében szinte az őrjöngésig fokozódó fájdalom szólal meg megrázó képekben. Michelangelo Pietája maga a kőbe vésett fájdalom.

Néhány irodalmi szemelvény, ami Jóbhoz és a fájdalomhoz kapcsolódik:

„A sötét esztendőben minden földi javamat elvesztettem. Az összes elrejtett befőttesüvegeket és konzervet, minden cukrot és borotvaszappant és rongyot és papírost és tintát. Hiába dugtam a könyvek mögé s a polc alá, a polc és a sok könyv is elveszett. Kint voltam a havas utcán és a fájdalomtól és a félelemtől bömböltem, mint Jób és Istent hívtam és a hóba vetettem magam, mert éreztem, hogy nem hallgatott meg. De ez volt, amit aránylag hamar meg tudtam érteni. Koldus lettem. Mint Jób. Mindent elvesztettem, mondtam. Elfejtettem nevetni és gyűlöltem, aki nevetett. Seb. Mély seb. Azután, hogy darát és a kenyérhéjat gyűjtöttem, csapás. Meg akartam menteni és elveszett. A birtok világa megsemmisült. De aránylag hamar meg tudtam érteni, hogy csak a birtok világának megsemmisülése után léphet át az ember a létezés világába. Mint Jób. Ha az embert békében hagyják, öt év alatt ismét házat szerez és kezdheti elölről. Befőtt és méz és borotvaszappan. A gazdag ifjúnak igazán nehéz. Sohasem tudtam volna lemondani! Mindenről lemondani. Nem például a melankóliát megtartani, a dohányt vagy a pálinkát. Vagy a konzerveket. Valamit, amibe belel lehet bújni, mint a vasbányába, valami amit lehet félteni és amiért lehet reszketni, valami, ami megvéd, valami objektív és manifeszt és a teljes odaadásban megakadályoz. Nem meg-

tartani. Még az örömet sem Lemondani az odaadásról és lemondani a lemondásról. Mint Jób.

Elárad a kegyelem. Kegyelemnek nevezem azt, hogy aránylag könnyen és gyorsan megérttettem. Koldusnak lenni jó. Még véreztem, de már tudtam, hogy jó. A birtok világa romokban hevert. Tudtam, ha öt évig békében hagynak, nem fogok házat szerezni, hogy kezdjem elölről. Valaki a birtokot levakarta rólam. A bőröm is vele ment, de nem baj, most már igyekszem többé semmihez sem odaragadni, mint a borotvaszappanhoz tettem. Koldusnak lenni nehéz, de jó. A létezés világa a birtoklás világánál magasabb….

A birtok világában az ember nem is lehet önmaga. Csupa védelem és támadás és érdek és házőrző kutya saját kapujában és ha befőttjeit elviszik, úgy üvölt, ahogy én tettem a házam romjain a havon. Effektív létezés csak a birtoklás teljes felszámolása után lehet. Itt kezdődik a valóság.

Kardia ametanoétos, mondja Pál apostol. A meg nem váltott szív. A meg nem váltott szív a szappangondban él és sötét és abban a kegyelem nem is tud megnyilatkozni…" *(Hamvas Béla: Egy csepp a kárhozatból III.)*

Szombati-Szabó István: Jób

Elveszett minden: vagyon, múlt, öröm,
Vígság, dicsőség, jövő gyermek, élet.
Csak én maradtam s bánatom, hogy élek.

A boldog voltból csak jajszóm enyém
S egy koldus-bot tán, mit ha felveszek:
Botorkálva a sírig elvezet.

Ki most seb- genny és könny-tócsában ül
És jajveszéklőn önmagára búsul:
Én vagyok, én: Jób, a tegnapi dús úr.

A verő Isten búsult gerjedelme
Dali testemre varból varr ruhát;
De e sebeknél selyem sincs puhább:

Mert én hiszek… S ez: életemben élet;
Hiszek: ez kínom vedrében a bor,
Mely bú-seprején vigalomra forr.

Hiszem, hogy ennek egyszer vége jön
S a var-kivert kéz mit ma földre ejt:
Emel még vígan színig-telt kehelyt.

Hiszek… Még jön nap, hogy felejtve Jób
Arcán a kínok mai fintorát:
Megüli majd egy vígság torát.

Hiszem, hogy ez a seb-véres, jajos
Száj, mit nyögésre s panaszra nyitok:
Fog még nevetni és dalolni fog.

Hiszem, hogy minden seb gyógyult leszen
S jajos házamban egyszer zene zendül,
És Jóbnak bénasága táncba lendül.

Hiszek gyógyulást, Istent, jót, jövőt.
S kínban, sebekben nem volt senki szebb,
Mert én, gyötört Jób, megvert Jób: hiszek.

E hit gyógyít s ken sebemre írt…
Jaj, ezt az írt ha sebemről levennék:
Megátkoznám az Istent s halni mennék.

Jób panasza
(reminiszcencia)

Nézd, már mindenemet elveszítettem,
Egyetlen birtokom van csak,
A szenvedés és a fájdalom.
Még az útszélre tett csecsemő is
Gazdagabb, mint én,
Annak legalább szülőanyja van,

Ha le is hagyta, ki is tette.
Egyetlen birtokom van csak,
A szenvedés és fájdalom,
Ő az enyém, én az övé,
Összeforrtunk halálos ölelésben,
Miközben elgyötört testem, lelkem
Kétségbe esve szabadulna belőle,
De harapófogóként szorít, nem ereszt.
Kínok örvénye elnyel,
Majd kidob magából,
De csak azért, hogy újra elnyeljen,
Tehetetlen rongyként dobál,
Nincs kapaszkodó.
Meddig még, meddig kell szenvednem,
Hát nincsen szabadulás?

(V.É.)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Ha reád tör a homály	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 97. o., 5 perc
2. Bevezető beszélgetés a következő kérdések alapján: - Mi a véleménye a panaszkodásról? - Ön mikor szokott panaszkodni? - Normál körülmények között kinek szokta elpanaszolni a nehézségeit és fájdalmait? - Mi a panaszkodás szerepe és értelme az emberi lélek számára?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	20 perc
3. Jób könyvének ismertetése lásd Bevezetés 1.	Az óravezető előadása	Szentírás, Tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 35 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
4. Jób 3,3-26 Foglalkozás a konkrét szöveggel, a Jób 3,3-26 felépítése Szövegmunka a megadott kérdések alapján - Nevezzen meg néhányat a Jób által használt képek közül? - Milyen kontrasztokat talált a szövegben? - Milyen mondattípusokat használ a szöveg? Az óravezető összefoglaló gondolatai, lásd Bevezetés 2. 3.	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés és az óravezető összefoglalása	Az adott szentírási szöveg külön lapon, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
5. Mire jó a panaszkodás Lásd Bevezetés 4.	csoportos beszélgetés	Jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
6. Jób és a szenvedés a különböző irodalmi szemelvényekben Lásd Bevezetés 5.	Az irodalmi szemelvények felolvasása	Irodalmi szemelvények 20 perc
7. Az óravezető összefoglaló gondolatai az Alapgondolat alapján		5 perc
8. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a százegyeik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2018. dec. 8. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten V.
Jób könyve: A szenvedés legyőzése
(Jób barátai, Jób 4,1-21; 5,15-18; 22,1-11.21-30)

A.) Alapgondolat

Vigasztalni csak az tud, aki osztozik a másik fájdalmában: „Örüljetek az örvendezőkkel, és sírjatok a sírókkal!" (Róm 12,15) – mondja Szt. Pál. Csak a valóban együtt érző szív képes megtalálni a vigasztalás szavait, ha egyáltalán vannak rá szavak abban a helyzetben. Egy család elveszítette a fiát, egy közlekedési balesetben benn égett az autóbuszban. Egy papismerősöm temette. Kérdeztem a temetés után, hogy mit tudtál nekik mondani? Ő azt válaszolta, hogy semmit, megöleltem őket és velük sírtam.

Mindenféle elméletet lehet gyártani a szenvedésről, hogy miért van, mi a célja, stb., de ezek a szenvedőnek semmiféle vigasztalást nem nyújtanak. Mire lenne jó egy gyermek halála, mire jók egy rákos édesapa csillapíthatatlan fájdalmai és halála, aki egy feleséget és két kicsi fiút hagy hátra? Nem, a szenvedés és a halál nem jó. A szenvedésnek és a halálnak önmagában nincs semmi értelme. Életellenes, pusztít, rossz. A Szentírás szerint a bűn által jött a világba, amikor az ember Isten helyett a Rossz felé fordult, akkor nyitott utat neki. A Rossznak sincs értelme, a Rossz az önmagáért való pusztítás, a valamit semmivé tenni, a szépet megrontani, stb. A megtörténtet nem lehet meg nem történtté tenni, nem lehet úgy tenni, mintha a

Rossz nem létezne, nem lehet úgy tenni, mintha nem lépett volna be az ember életébe, és nem rontotta volna meg azt. A dolog egyszer s mindenkorra megtörtént. Van szenvedés és van halál és semmi értelme nincs, a Rossz önmagáért, a pusztítás önmagáért.

Jób története rávilágít, hogy az ő szenvedései is önmagukban értelmetlenek voltak, nem tették őt jobbá, nem tisztították meg, nem a bűneiért rámért büntetésül kapta őket, ahogy a barátai a maguk emberi logikájával értelmezni próbálták. A szenvedés és a halál nem Isten ránk mért büntetése. Isten szeretetből teremtette az embert, és szereti őt, még akkor is, amikor az ember elfordul tőle a Rossz felé. A Rossz az, aki az ember életére tör, aki irigységből el akarja pusztítani. És meg is teszi. Látjuk mennyi értelmetlen szenvedés, és halál van körülöttünk. Amikor az ember a szenvedés és a halál darálójába kerül, nem érti, mi történik vele, nem lát, nem ért, sötétben van. Ebbe az éjszakába hozott számunkra fényt maga Isten, amikor a Fiú megtestesült, aki megmutatta, hogy úrrá lehet lenni a szenvedés és a halál éjszakáján. Nem szüntette meg, hanem saját szenvedése, kereszthalála és feltámadása által megmutatta, hogyan nyerhet értelmet a szenvedés és a halál, és hogy a halál sokkal inkább kezdete valaminek, mint vége. Hogyan nyer értelmet a szenvedés és a halál Jézusban? Úgy, hogy ő nem tehetetlen elszenvedője a szenvedésnek, mint Jób, hanem aktív résztvevője azzal, hogy saját önmegvalósításának részévé teszi, amikor irántunk való szeretetből és az Atya iránti engedelmességből igent mond: „Atyám! Ha akarod, vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az én akaratom teljesedjék, hanem a tiéd” (Lk 22,42). A szeretet az egyetlen, ami értelmet tud adni a szenvedésnek és a halálnak, szeretet Isten iránt, és amikor felajánlom másokért, akkor mások iránt. Nem fáj kevésbé a fájdalom, de a szeretet által értelmet nyer és a sötétségből a fény felé mutat. A szeretetből vállalt szenvedés és halál nem sötétségbe taszít, nem megcsonkít és megsemmisít, hanem dicsőségbe, ragyogó fénybe fordítja azt, ami addig sötétség volt, a világosság győz a sötétség fölött:

„Halál, hol a te győzelmed?
Halál, hol a te fullánkod?« **{Óz 13,14}”** (1 Kor 15,55)

A szenvedésre és halálra egyetlen válasz létezik, maga Isten, aki szeretetből közénk jött. Egy koncentrációs tábor foglyai előtt egy

gyermeket kínoztak, amit nekik végig kellett nézni. Az egyik fogoly odasúgta a másiknak: „Ilyenkor hol van Isten?” A hívő másik azt válaszolta: „Ott, éppen most ölik meg!”

Jób miértjeire és kétségbeesett panaszára a barátai csak ügyefogyott elméleteket tudnak mondani, amelyek vigasz helyett inkább még nagyobb kétségbeesésbe kergetik, mint hogy segítenének rajta. Jób teljesen magára marad kínjaival. Bár úgy érzi Isten is ellene fordult, még sincs más választása, mint hogy hozzá fordul, és Isten majd megadja neki a választ, bár nem egészen úgy, ahogy Jób várta. Isten minden hozzáfordulónak válaszol. Nem mindig úgy, ahogy mi szeretnénk, ahogy elvárjuk, de mindig megadja a miértjeinkre a választ, senkit sem hagy sötétben, senkit sem hagy kétségbeesésben, mert ő a szeretet: „Szeretet az Isten” (1 Ján 4,16), és a hívő ember megtapasztalhatja magában Szt. Pállal együtt: „Telve vagyok vigasztalással, nagyon bőséges az én örömöm minden szorongatásunk mellett. (2 Kor 7,4)

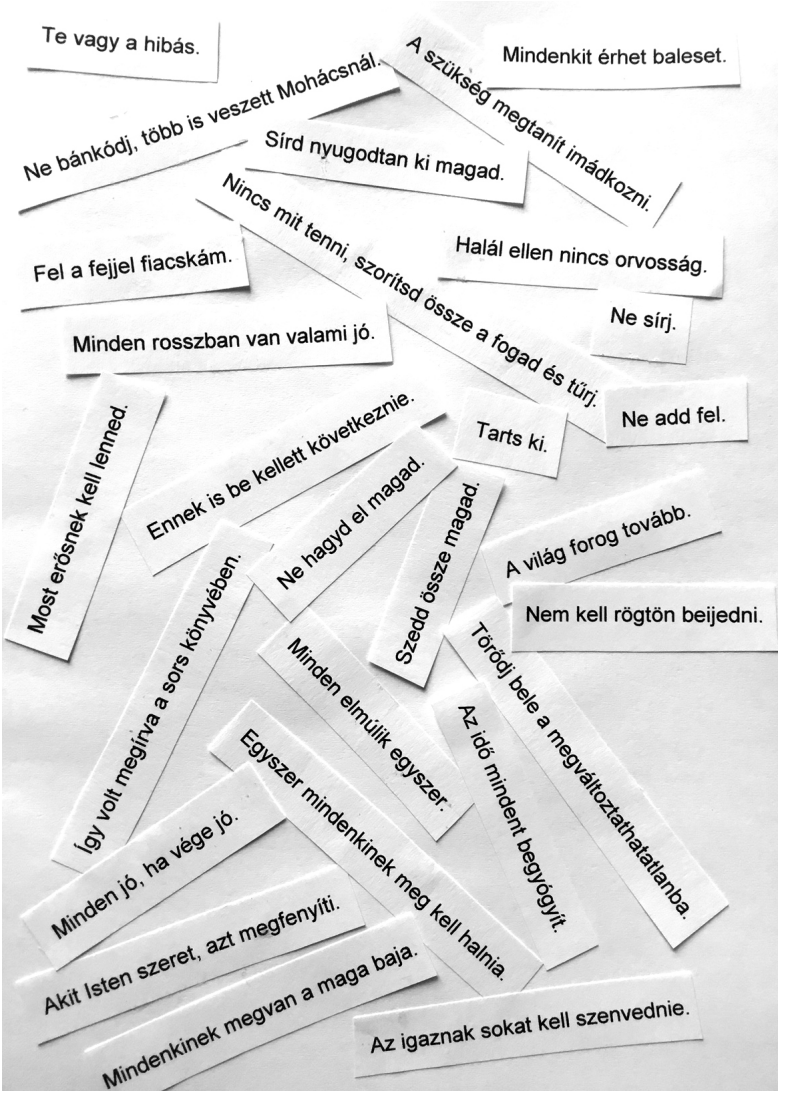
B.) Jób 4,1-21; 5,15-18; 22,1-11.21-30

C.) Bevezetés

1. **Jób (Walter Habdank fametszete)**

2. Vigasztaló közhelyek és mondások

3. Mit tud mondani az ember szenvedőnek?

A Jób-költemény legnagyobb részét a három barát vigasztalása teszi ki.

A prózai rész (2,11-13) nagyon óvatosan ír a barátokról. Először hallgatnak és csöndben maradnak Jóbnál, tiszteletben tartva a szenvedését, ugyanakkor képtelenül arra, hogy szavakat találjanak rá, „mert látták, hogy igen nagy a fájdalma".

A költői rész kezdetén Jób keserű panasza nyitja meg a párbeszédet.

4. Első válaszkísérlet

Jób kérdésére a barátok háromféle tanító bölcsesség alapján keresnek választ, mindig új változatban:

- Isten végtelenül hatalmas és igazságos, és nem hagyja, hogy az igaz szenvedjen. Tehát a szenvedőnek a saját bűnös tetteiben kell keresni a szenvedése okát („tett-következmény összefüggés").
- Vagy ha az igaznak mégis szenvednie kell, annak pedagógiai célja van: „Akit Isten szeret, azt megfenyíti" („szenvedéspedagógia"). A Katolikus Katekizmusban ezeket találjuk a szenvedéssel kapcsolatban:

„56.Hogyan működik együtt az ember az isteni gondviseléssel?

Isten az embert – fölébresztve benne „az ő jóságos tervei szerinti akarást és cselekvést" (Fil 2,13) – megajándékozza azzal és szabadságát tiszteletben tartva meghívja arra, hogy cselekedeteivel, imádságaival, sőt szenvedésével is működjön együtt Övele.

58.Miért engedi meg Isten a rosszat?

A hit biztosít bennünket arról, hogy Isten nem engedné meg a rosszat, ha nem tudna jót kihozni belőle. Csodálatosan megmutatta ezt már Krisztus halálában és feltámadásában: a legnagyobb erkölcsi rosszból, Fiának megöléséből fakasztotta a legnagyobb jókat, Krisztus megdicsőülését és a mi megváltásunkat.

77.Milyen más következményei vannak az eredeti bűnnek?

Az eredeti bűn következtében az emberi természet nem romlott meg teljesen, de természetes erői meggyengültek, és az emberi természet a tudatlanság, a szenvedés és halál hatalma alá került és a bűnre hajlóvá lett. E bűnre való hajlandóságot nevezzük concupiscentiának.

78.Mit tett Isten az első bűn után?

Az első bűn után a világot elárasztotta a bűn, de Isten nem hagyta az embert a halál hatalmában, hanem titokzatosan – a Protoevangéliumban (Ter 3,15) – megígérte, hogy a bűn vereséget fog szenvedni és az embert kiemeli bukásából. Ez a megváltó Messiás első meghirdetése. Ezért a bukást végül szerencsés véteknek lehet neveznünk, mert „ilyen és ily nagy Megváltót érdemelt" (Exultet). (A Katolikus Egyház katekizmusának kompendiuma)

- A harmadik lehetőség a szenvedés relativizálása: Előfordulhat, hogy az egyén szenvedése mások sokkal nagyobb szenvedésével összehasonlítva eltörpül. De az is lehetséges, hogy a szenvedő ember szembefordul a mérhetetlenül hatalmas Istennel és elnémul.

Mint a három közül a legrégebbi jóbarát, beszédével a temáni Elifáz kezdi a „lelkigondozást".

A szónoki kérdés által Elifáz rögzíti a tényállást: Jób igaz ember, tehát nem kell félnie attól, hogy ha Istenhez fordul, ő nem fog igazságot szolgáltatni neki.

Itt merül fel először, aztán majd egyre újabb változatban a barátok beszédeiben az az állítás, hogy: Az igaz emberek élni fognak, a bűnösök elpusztulnak.

Egy isteni „látomással„ támasztja alá azt a bölcsességget: Isten előtt senki sem nevezheti magát igaznak. A mindenható és igazságos Istennek vagyunk mindnyájan alávetve. A sorsa alakulása miatt az igaznak látszó Jóbnak kell, hogy legyen valami vétke. Az ég angyalaival való összehasonlításban, akik sokkal tökéletesebb lények az embernél és mégis találni bennük hibát, hát hogy gondolhatná a véges kis ember, a vályogházak lakója, hogy ő hibátlan?

A részlet egy szónoki mestermű: Elifáz Jób helyzetét hozzákapcsolja a sors működéséhez. Jób nem kap közvetlen tanácsot a magatartására vonatkozólag, a szónoki kérdés azonban nem hagy kétséget

afelől a szándékolt kijelentés felől, hogy az isteni kinyilatkoztatással szemben semmiféle érvelésnek nincs helye!

Elifáz teológiai rendszerének igazságát ezzel az állítással bizonyítja: A világban az igazságosság szabályszerűen működik, és néha kiderül, hogy valaki szebbnek képzeli magát, mint amilyen a valóságban.

Jób számára, aki nyakig ül a szenvedésben, ez a válasz szidalmazásnak tűnik, sem mint megnyugtató válasznak; a saját bőrén megtapasztalja, hogy a bölcsességi téziseknek megvannak a maguk korlátai.

5. A beszéd megvilágítása

A Jób és barátai közötti nézeteltérés egyre keményebbé válik. Maga a megfontolt Elifáz is kijön a béketűrésből és egyre nyíltabban és világosabban fogalmazza meg, hogy ő hogyan ítéli meg Jób helyzetét:

Véleménye szerint Jób súlyosan vétkes. Roppant mennyiségű, vélt és egyáltalán nem bizonyított okot sorol fel, ami szerinte Jób szenvedésének alapját képezi. Az ő szemében Jób legnagyobb bűne az Isten ellen való lázadás. A kétségbevonhatatlan állítás, hogy „Nincs bűn nélkül való ember" teszi az érvelését olyan nyomóssá.

Jóbnak semmi esélye: Ő szegény csak a saját tapasztalatát tudja szembeállítani ezzel, és az ártatlanságát bizonygatja. Az Istennel való kapcsolatában a barátok a szemrehányásaikon keresztül nem segítenek. Csak még inkább lázadásba kergetik.

Az egzisztenciális szenvedés jelentését, ahogy Jóbnál látjuk, csak maga a szenvedő tudja megérteni. A kívülálló gyorsan belefut abba a veszélybe, hogy csak „üres szavakat" mond a vigasztaló szavak helyett.

Gyakran csak a saját életszisztémánk bizonyossága számít: Az ember nem azért szereti és féli Istent, mert ő Isten, hanem mert benne látja a jólétének és a szerencséjének a biztosítékát.

De a barátok összes kritikája mellett sem szabad elfeledkezni arról, hogy:

Ők arra kényszerítik Jóbot, hogy beszélgetés folyamán világosan megfogalmazza a helyzetét, és végülis ezáltal lehetővé teszik: hogy egyben megfogalmazza az Istennel való kapcsolatát, ami végül az óhajtott választ megadja számára – ami egészen más lesz, mint ahogy ő elképzelte.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Ne félj, ne aggódj	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 286. o. 5 perc
2. Mit tud mondani az ember a szenvedőnek? a.) Az óravezető felolvassa a Jób 2,11-13 részt. A résztvevők néhány percig szemlélik Jób képét (lásd Bevezetés 1.), majd az óravezető irányításával beszélgetnek a következő kérdések alapján: - Mit tudnánk mondani Jóbnak, mivel tudnánk őt vigasztalni? - Lehet-e egyáltalán mondani valamit ilyen helyzetben? b.) A résztvevők közösen áttekintik és megbeszélik a vigasztaló közhelyeket és mondásokat (lásd Bevezetés 2.) - Mi a baj ezekkel?	Képmeditáció és utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szöveg, Jób képének fénymásola mindenkinek külön lapon A vigasztaló közhelyek és mondások külön lapon mindenkinek 35 perc
3. Első válaszkísérlet A résztvevők versről versre elolvassák a Jób 4,1-21; 5,15-18 részt. Mindenki két különböző színű kártyát vesz a kezébe: Az egyikre kell feljegyezni azt a verset - amit elsősorban mondanék egy szenvedőnek,	Egyéni írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szöveg, két különböző színű kártyák, ceruza 40 perc

a másik kártyára azt a verset - amit én semmiképp sem mondanék. Amikor a résztvevők elkészültek, az asztal közepére helyezünk egy Jóbot ábrázoló biblikus figurát, vagy a Jóbot ábrázoló képet (lásd Bevezetés 1.) és körbe rakjuk a kártyákkal. A belső körbe helyezzük a pozitívakat, a külső körbe a negatívakat, majd megbeszéljük. (lásd Bevezetés 4.)		
4. A beszéd megvilágítása A résztvevők közösen elolvassák a Jób 22,1-11.21-30. Kérdések a szöveg megvilágításához: - Mi módosult? - Mire céloz Elifáz? - Mi a fontosabb Elifáznak, a barátja vagy az általa felállított rendszer? (lásd Bevetés 5.)	csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 25 perc
5. Az óravezető összefoglaló gondolatai az Alapgondolat alapján		5 perc
6. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a százkettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2019. ápr. 2. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori Keleten VI.
Jób könyve: Isten a szenvedésben
(Jób istenkapcsolata,
Jób 6,14-30; 7,11-21; 16,18-22; 19,21-27)

A.) Alapgondolat

Isten megtapasztalása a szenvedésben. Hogyan válhat számomra a szenvedés úttá Istenhez? A szenvedés lehánt rólunk minden fölöslegeset, kivesz a kezünkből minden hamis kapaszkodót, amivel addig áltattuk magunkat, megmutatja számunkra a dolgok valódi értékét. Megmutatja számunkra a dolgok helyes mértékét, hogy milyen kicsik és kiszolgáltatottak vagyunk, valójában „por és hamu”. A szenvedés nem büntetés, hanem lehetőség, hogy közelebb jussunk Istenhez. Persze ugyanakkor nagy próbatétel is. Mert nagyon fáj, mert nagyon félünk a bennünket elborító sötétségtől.

„A sötét esztendőben minden földi javamat elvesztettem. Az összes elrejtett befőttesüvegeket és konzervet, minden cukrot és borotvaszappant és rongyot és papírost és tintát. Hiába dugtam a könyvek mögé s a polc alá, a polc és a sok könyv is elveszett. Kint voltam a havas utcán és a fájdalomtól és a félelemtől bömböltem, mint Jób és Istent hívtam és a hóba vetettem magam, mert éreztem, hogy nem hallgatott meg. De ez volt, amit aránylag hamar meg tudtam érteni. Koldus lettem. Mint Jób. Mindent elvesztettem, mondtam. Elfelejtettem nevetni és gyűlöltem, aki nevetett. Seb. Mély seb. Azután, hogy darát és a kenyérhéjat gyűjtöttem, csapás. Meg akartam menteni és

elveszett. A birtok világa megsemmisült." (Hamvas Béla: Egy csepp a kárhozatból)

De ha a szenvedő megpróbáltatásai, sérülései ellenére mindvégig Istenre tudja függeszteni a szemét, akkor ugródeszka lesz számára Istenhez. „A bizalmat el tudja fedni a homály, de nem vész el. A hit elakadhat, de nem tűnik el. A szeretet elmerülhet, és nem látszik többé, de megmarad a mélységben, hogy készen álljon, hogy legyőzhetetlen erővel úszva előtörjön a próba végén" (Matta el Meszkin: Isten megtapasztalása az imában)

A sivatagi atyák szerint a szenvedést is Isten gondviselő szeretetéből kapjuk, amelynek okát és miértjét csak ő ismeri. Szír Szent Izsák atya többek közt ezt mondja a szenvedéssel kapcsolatban:

„Ezekben a pillanatokban a lelkünk fuldoklik, mintha egy vihar közepében lenne…

Ez az időszak tele van elkeseredéssel és félelemmel. Az Istenbe vetett remény és a hit vigasza egészen elhagyták a lelket. Teljesen betölti őt a sötétség és a félelem. Azok, akiket ez a gyötrődés próbára tett egy bizonyos órában, tapasztalatból tudják, hogy ezt végül egy új állapot követi. Isten soha nem hagyja a lelket…"

És ezt találjuk Lépcsős Szent János atyánál:

„Boldog, aki nem törik össze a fájdalomtól és a kétségbeeséstől ennek a próbának az idején. Óhaja szerint nem csak hogy nem lesz megfosztva Istentől, hanem csodálatos ajándékokat fog kapni!"

B.) Szöveg: Jób 6,14-30; 7,11-21; 16,18-22; 19,21-27; 6,14-30

6,14-30: *Az ember csalódik a barátokban*

14 Aki megvonja barátjától a könyörületet,
elhagyja az Úr félelmét.
15 Testvéreim cserben hagynak, mint a patakok,
amelyek hirtelen kiöntenek medrükből;
16 zavarosak a jégtől,
ömlik beléjük a hólé;
17 hőség idején azonban véget érnek,
s amint felmelegszik, elapadnak medrükben;
18 tétován kanyarog folyásuk útja,

felszállnak az űrbe és eltűnnek.
19 Keresik őket Tema karaványai,
bizakodnak bennük Sába vándor menetei,
20 de szégyent vallanak bizakodásukkal,
elmennek hozzájuk s kudarcot vallanak.
21 Ti is most ilyenek vagytok hozzám:
lám visszariadtatok, látva csapásomat!
22 Vajon mondtam-e: Hozzatok nekem valamit!
Adjatok nekem vagyonotokból!?
23 Vagy: Mentsetek ki az ellenség kezéből!
A zsarolók kezéből váltsatok ki engem!?
24 Csak oktassatok, majd én hallgatok;
ha netán tévedtem, adjátok tudtomra!
25 Miért gáncsoltok őszinte beszédet,
holott közületek nincs, aki ellenem tanúskodni tudna?
26 Csak korholás végett gondoltok ki beszédeket,
s a szavakat szélnek bocsátjátok;
27 rátámadtok az árvára,
és barátotokat kiforgatni igyekeztek.
28 De végezzétek csak el, amit kezdtetek,
hallgassatok meg és lássátok, hazudok-e?
29 Feleljetek, kérlek, elfogultság nélkül,
és szólva, igaz ítéletet tegyetek,
30 akkor nem találtok hamisságot nyelvemen,
és torkomból nem hangzik dőreség!

7,11-21*: A csapás érthetetlensége*
11 Ezért én sem türtőztetem számat,
szólok lelkem gyötrelmében,
panaszkodom lelkem keservében:
12 óceán vagyok-e vagy szörnyeteg,
hogy börtönbe vetsz engem?
13 Ha gondolom: Majd megvigasztal fekvőhelyem,
könnyebbségem lesz, ha elmerengek ágyamon,
14 akkor álmokkal rettegtetsz
és rémlátással rémítesz,
15 úgyhogy inkább megfulladást áhít a lelkem,

és halál után epednek csontjaim.
16 Undorodom! Nem kívánok tovább élni!
Kímélj meg, hisz merő semmi az életem!
17 Mi is az ember, hogy nagyra tartod,
és érdemesnek látod vele törődni,
18 minden reggel meglátogatod,
és minduntalan próbára teszed?
19 Még meddig tart, hogy nem kímélsz,
és nem engeded, hogy nyugodtan nyelhessem le nyálamat?
20 Vétkeztem? Mit tettem ezzel neked, óh emberek Őre!
Miért tettél céltábládnak,
hogy terhe lettem önmagamnak?
21 Miért nem törlöd el a vétkemet,
és miért nem veszed el a bűnömet?

16,16-22: Jób igazának tanúja az ég
18 És mindezt szenvedem,
holott kezem mocsoktalan,
és tiszta az imádságom Istenhez.
19 El ne takard, föld, a véremet,
és ne találjon benned rejtekhelyet kiáltásom!
20 Mert íme, van tanúm a mennyben,
és bizonyságom a magasságban.
21 Barátaim szószátyárok,
Istenhez sír fel szemem!
22 Bár tenne valaki igazságot Isten és ember között,
úgy, mint igazságot tesznek ember és társa között!

19,21-27: 21 Szánjatok meg! Szánjatok meg legalább ti, barátaim!
Mert az Úr keze érintett engem.
22 Miért üldöztök engem úgy, mint Isten,
és mért nem tudtok betelni húsommal?

Jób reménye és bizalma 23 Bárcsak felírnák szavaimat,
vajha könyvbe jegyeznék azokat,
24 vas íróvesszővel ólomtáblára,
vagy vésővel sziklába metszenék őket!
25 Mert tudom, hogy megváltóm él,

s a végső napon felkelek a földről;
26 és ismét körülvesz a bőröm,
és saját testemben látom meg Istenemet;
27 én magam látom meg őt,
és önnön szemem nézi őt, és nem más!

C.) Bevezetés

1. Jób elfordul a barátaitól

Ha az ember bajba kerül, mindig a hozzá legközelebb eső személyekbe, dolgokba próbál kapaszkodni. Így volt Jób is a barátaival, mint hozzá legközelebb álló emberekkel, tőlük várt vigaszt nehéz helyzetében, de keserűen csalódnia kellett bennük. Csalódását a kiapadt patakmeder képével ábrázolja, amire a szomjas karaván örömmel rábukkan, de csak üres, víz nélküli medret talál. A sivatagban vannak úgynevezett időszakos folyók, melyek átmenetileg megtelnek vízzel, de az esőzések elmúltával kiszáradnak. A karaván vándorlása közben vizet keresve boldogan talál rá a folyómederre, de ha az kiszáradt, csalódniuk kell, és a szomjhalál fenyegeti őket. Ehhez hasonlítja Jób csalódását és kétségbeesését a barátai viselkedése nyomán. Semmi mást nem várna tőlük, mint hogy együttérzést tanúsítsanak iránta, és hogy segítsenek megérteni ennek ezt a rémálomhoz hasonlatos állapotnak a miértjét. De a barátok önelégült, kioktató szavai segítség helyett még mélyebb kétségbeesésbe taszítják őt.

Jóbnak a barátok nem nyújtanak segítséget. Ennek megtapasztalása még mélyebb kétségbeesésbe sodorja Jóbot. Senki más nem marad számára, csak Istentől remélhet segítséget. De Istennel szemben felemás érzései vannak:

2. Isten, mint „Nagy Testvér”

Jób, bár nem érti, mi történik vele és lázad ellene, de Istenbe vetett hite töretlen marad, miután minden emberi kapaszkodót elveszített, már csak hozzá tud fordulni. Imájában Istenhez fordul, akit ő eddig úgy ismert meg, mint olyan személyt, akivel bizalmas kapcsolatban van, mondhatni barátságban. És most ez a barát egyszer csak hóhérként viselkedik vele szemben, természetes a felháborodása és jogosnak érzi, hogy számon kérje Istenen, hogy miért teszi ezt vele,

amikor legjobb tudomása szerint nem szolgált rá. Miért változott meg az eddigi barát viselkedése, miért tesz úgy, mintha legádázabb ellensége lenne Jób, miért vált Isten céltáblájává?

A 8. Zsoltárban a csodálkozás és hála felkiáltásai kapnak hangot, hogy Isten milyen gondviselő szeretettel halmozza el a hozzá képest jelentéktelen embert. Most Jób keserű hangon utal erre a gondviselésre. Mintha csak a 8. Zsoltár sorait gúnyolná, amelyben Isten egy pillanatra sem téveszti szem elől az embert, hangoztatja, hogy Isten most is így tesz, de csak azért, hogy újabb és újabb szenvedéseket bocsásson rá. Indirekt módon figyelmezteti Istent, hogy erre neki nyilvánvalóan szüksége van, különben nem tartaná ilyen sokáig életben őt. Úgy viselkedik vele szemben, mint a teremtéskor a káosz erőit megtestesítő tengeri szörnnyel szemben a kozmikus csatában. Isten állandó jelenléte már nem biztonságot és szeretetének megtapasztalását jelenti számára, hanem szüntelen zaklatást és fenyegetést. Jób most Istennek csak a fenyegető, félelmetes oldalát tapasztalja. Jób megpróbálja nevetségessé tenni Isten ellene való támadását azzal, hogy világossá teszi, hogy a tengeri szörnyhöz képest milyen jelentéktelen is az ember, és méltatlannak tartja, hogy a Mindenható Isten gyönge és gyámoltalan teremtményeinek kínzásával tölti az idejét.

3. Isten barát – Isten ellenség

Jób így beszél az Istennel való kapcsolatáról: Neki csak Isten van, csak hozzá fordulhat, aki szenvedést hozott rá. Istenről, aki számára minden jó forrása volt, de most minden rossz forrásának mutatkozik.

Egy teológiai szemlélet kap itt hangot, mely Istenről, mint minden jó és rossz forrásáról beszél. Az igaz embernek nincs más lehetősége, mint panasszal fordulni Istenhez, Isten ellen.

Jób szinte vádbeszédben tiltakozik és követel magyarázatot Istentől. És kétségbeesésében ekkor elköveti azt a hibát, hogy ő, a porszemnyi teremtmény egy szintre helyezi magát Istennel. Furcsa módon azt várja el Istentől, hogy védje meg őt Isten ellenében, mivel barátai nem tanúskodtak mellette, Istenhez könyörög, hogy találjon valakit, aki védelmébe veszi. De lázadó, számon kérő kiáltása látszólag nem jut fel az égig, Isten hallgat. Csak a barátai hallgatják szent borzalommal, hogy mit merészel.

4. A bizakodó Jób

A 19. fejezetben Jób átadja magát a bizakodásnak, hogy az *ő* Istene, aki eddig boldogsággal ajándékozta meg őt, ott van, szószólója és megmentője lesz. Jób itt már egészen közel jár az Istennel való találkozáshoz. Keserű panasza belátássá és hitvallássá formálódik. Ráérez, hogy Isten hívja őt, mint ahogy ő is hívja Istent. Jób győzedelmeskedik a legsötétebb kísértés felett, hogy elforduljon Istentől. Ebben a fejezetben hangot kap vágyakozása Isten után és a remény, hogy végül megemlékezik róla, ő maga lesz Jób szószólója.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Föltámadási himnusz	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 292. o. 10 perc
2. Jób elfordul a barátaitól A résztvevők közösen elolvassák a szöveget, majd válaszolnak arra a kérdésre, hogy: - Milyennek tapasztalta Jób a barátait? (lásd Bevezetés 1.)	csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg külön lapon, Jób 6,14-30 15 perc
3. Isten, mint „Nagy Testvér A résztvevők összehasonlítják a két szentírási szöveget és válaszolnak a következő kérdésre: - Milyen istenkép mutatkozik meg az egyikben, és milyen a másikban, milyennek tapasztalja meg őt az ember az egyikben és milyennek a másikban? (lásd Bevezetés 2.)	csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szövegek külön lapon, Jób 7,11-21; 8. Zsoltár jegyzetfüzet, ceruza 40 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
4. Isten barát – Isten ellenség A résztvevők közösen elolvassák a Jób 16,18-22, majd válaszolnak a következő kérdésekre: Kérdések a szöveg megvilágításához: - Hogy beszél Jób Istenről? - Milyennek tapasztalta őt? - Miben vonja őt kérdőre? - Milyen ellentmondás van Jób elvárásában? (lásd Bevetés 3.)	csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
5. A bizakodó Jób A résztvevők közösen elolvassák a szentírási szöveget, majd meghallgatják Händel Messiás című oratóriumából a jól ismert Halleluja kórus után következő III. rész „Ich weiß, daß mein Erlöser lebet…" („Mert tudom, hogy megváltóm él"…), kezdetű áriáját, ami a megváltás gondolatát fejleszti tovább Jézus személyében. „Mert tudom, hogy megváltóm él, s a végső napon felkelek a földről…" (Jób 19,25k) „Mert tudom, hogy Megváltóm él, Krisztus feltámadt a halálból, mint az elszenderültek zsengéje" (vö. 1 Kor 15,20). (lásd Bevezetés 4.) A résztvevők az óravezető irányításával beszélgetnek a két szövegről	csoportos munka az óravezető irányításával	szentírási szöveg külön lapon, Jób 19, 21-27 Händel Messiás című oratóriuma III. rész 15 perc
6. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a százharmadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2019. június 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori Keleten VII.

Jób könyve: Találkozás Istennel (Jób a szenvedésben találkozik Istennel, Jób 31,1-37.40b; 38,1-21; 40,1-14; 42,1-6.7-10)

A.) Alapgondolat

A kezdet kezdetén Isten jelen volt az ember életében, látta Istent és Isten látta őt. Mondhatjuk úgy is, hogy az ember nyitott könyv volt Isten és a másik ember számára. Aztán jött a bűnbeesés és az ember a könyvet becsukta, rejtegetni próbálta magát Isten és a másik ember elől. A bűn miatt nem mert többé Istenre tekinteni, kizárta magát abból a paradicsomi együttlétből, ami kezdetben Isten és az ember kapcsolatát jellemezte. Attól kezdve az ember Istenhez fűződő viszonyát az Istentől való félelem jellemezte. Isten mindig jelen volt és jelen van az ember számára, nem ő, hanem az ember zárja el magát Istentől, az ember csukódott és csukódik be a bűn miatt Isten előtt.

De mivel Isten a saját képmására teremtette az embert, soha nem halt ki belőle a vágy, hogy ebbe a harmóniába visszataláljon, hogy újra Isten közelében legyen, hogy lássa Istent. De saját erejéből nem volt képes arra, hogy a „könyvet újra kinyissa", a bűn, a méltatlanság fölött érzett szégyen, a félelem visszatartotta. Jézus az, aki ezt a könyvet újra kinyitja az ember számára. Az Ige megtestesüléséig az

Istennel való találkozások, az Isten látása csak egy-egy felvillanás az ember történetében. Ilyen felvillanás Jób Istennel való találkozása is.

Hogy jön létre ez a találkozás, miért látja meg Jób Istent?

Jób elveszít mindent: anyagi javait, az egészségét, még a hozzá közel állók támogatását és részvétét is, mindenét, amije csak volt. Csak egy valamije marad meg, a hite, csak egy valakije marad meg, Isten. Végső kétségbeesésében csak hozzá tud fordulni, vele kezd perlekedni az őt ért méltatlan szenvedés miatt, miért bünteti Isten, amikor nem szolgált rá. És a szenvedésben, a perlekedésben észre sem veszi, hogy a könyvet újra kinyitja, megnyílik Isten felé. Miértjeire maga Isten a válasz, Isten látása a válasz.

Hogy van ez a látás? Én például tapasztalom (ahogy a Bibilia írja: „Mert a teremtmények nagyságából, szépségéből nyilván meg lehet ismerni azok teremtőjét" Bölcs 13,5). Megtapasztalom a teremtményekben, működésében, de nem látom őt. Még Pál is azt mondja, hogy „Most ugyanis tükör által, homályosan látunk, akkor pedig majd színről színre. Most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, mint ahogy én is ismert vagyok" (1 Kor 13,12).

Mózes arca ragyogott az Istennel való találkozás után: „Amikor aztán Mózes leszállt a Sínai hegyéről, kezében a bizonyság két táblájával, nem tudta, hogy ragyog az arca az Úrral való beszélgetés miatt. Áron és Izrael fiai azonban meglátták, hogy sugárzik Mózes arca, ezért féltek a közelébe menni." (Kiv 34,29-30). Ki látja Istent, csak a lélek, vagy a test is? Úgy tűnik egész valónkkal látjuk Istent, ezért hagy nyomot a testen is. Vagy ahogy bennem szólal meg, nem egy külső hang, úgy a látás is belső élmény, nem külső látvány? A damaszkuszi úton a kísérők hangot hallottak, de nem láttak semmit.

A látás kezdete, amikor a csukott könyv kinyílik. Amikor elveszítjük az evilág hamis illúzióit.

Illés elmenekült a pusztába és amikor kínjában kimondta, hogy „»Elég volt, Uram, vedd el életemet, mert én sem vagyok jobb, mint atyáim" (1 Kir 19,4), amikor egészen pornak és hamunak érezte magát, akkor találkozhatott Istennel.

„Isten megtapasztalása a szenvedésben. Hogyan válhat számomra a szenvedés úttá Istenhez? A szenvedés lehánt rólunk minden fö-

löslegeset, kivesz a kezünkből minden hamis kapaszkodót, amivel addig áltattuk magunkat, megmutatja számunkra a dolgok valódi értékét. Megmutatja számunkra a dolgok helyes mértékét, hogy milyen kicsik és kiszolgáltatottak vagyunk, valójában „por és hamu". A szenvedés nem büntetés, hanem lehetőség, hogy közelebb jussunk Istenhez. Persze ugyanakkor nagy próbatétel is. Mert nagyon fáj, mert nagyon félünk a bennünket elborító sötétségtől."

A puszta az a hely, ahol az ember számára Istenen kívül nincs más. A szenvedés az az állapot, amikor az ember számára Istenen kívül nincs más. És az ember kinyílik, átadja magát Istennek. A kinyílás, az önátadás fokától függ, hogy mennyire találkozik vele, hogy látja-e őt.

B.) Jób 31,1-37.40b; 38,1-21; 40,1-14; 42,1-6.7-10

C.) Bevezetés

1. Találkozások Istennel a Bibliában

Az Ószövetségben az ember kezdeti, a bűnbeesés előtti bizalmas és harmónikus Istennel való kapcsolatát a későbbiekben jobbára az Istentől való félelem jellemzi. Úgy írja le az Istennel való találkozást, mint valami veszélyes dolgot, hogy a parányi ember számára Isten végtelen hatalmával találkozni akár halálos is lehet: „Gyere fel Áronnal együtt, de a papok és a nép ne lépjék át a határt, ne jöjjenek fel az Úrhoz, hogy meg ne ölje őket!" (Ter 19,24). „Az egész nép látta a mennydörgéseket és a villámokat, a harsonazengést és a füstölgő hegyet, ezért rémülten, a félelemtől remegve megállt a távolban, és így szólt Mózeshez: »Te szólj hozzánk, és meghallgatjuk! Ne Isten szóljon hozzánk, hogy meg ne találjunk halni!" (Ter 20,18-19) „Színről-színre láttam itt Istent, mégis megmenekült a lelkem!" (Ter 32,30)

De Jóbnak nincs veszteni valója, kockára teszi a számára már csak kínt jelentő életet, hogy találkozzon Istennel, hogy maga Isten válaszoljon neki, bár tudja, hogy számára nem csak önmagában a találkozás veszélyes, hanem az az ambivalens helyzet is, hogy ellenségként tekint Istenre, ugyanakkor a segítséget is tőle várja..

2. Jób bíróság elé idézi Istent

Jób szó szerint kihívja Istent, bíróság elé idézi, hogy ott ünnepélyesen bizonyíthassa ártatlanságát és felszólítja Istent, emeljen vádat ellene

Jób igazságot követel Istentől. Szeretné, ha Isten belátná panaszának jogosságát, és bizakodik, hogy enyhít a terhein. Még egy utolsó kihívást intéz Istenhez, hogy közelébe akar menni, mint egy fejedelemhez.

3. Isten találkozik Jóbbal

Az Istennel való találkozásban, ahogy az ténylegesen megtörtént, fontos hogy Isten beszédét ne izoláltan kezeljük.

Isten beszéde csak az egyik oldala volt ennek a találkozásnak, Isten tette a Happy End"-ben ugyanúgy hozzátartozik az ellene lázadó meggyőzésének és megnyugtatásának aktusához.

Isten beszéde a Jób 38,1-21-ben először provokál. Jóbban hallatlan elvárás feszül, hogy egzisztenciális kérédéseire Isten jó választ adjon számára. Jahve elfogadja Jób kihívását és felel neki a viharból. A barátokat elítéli, Jóbot pedig a teremtés csodáira utalja, amelyek felülmúlják az emberi tudást és lehetőségeket és az Ő végtelen hatalmának és bölcsességének a bizonyságai. Ha Jób Istent rendre akarná utasítani, képesnek kellene lennie arra, hogy a világ kormányzását átvegye, rendjét fenntartsa, a gonoszokat pedig eltiporja. Akkor maga Isten is dicsőítené. Ha azonban erre nem képes, illene szerényebbnek lennie (38,1–40,14). A vízilóra és a krokodilra utalás kiemeli az ember kicsiségét, tehetetlenségét (40,15–41,26). Jób számára nem marad más hátra, mint elhallgatni és magát megadni (40,1-14; 42,1–6).

4. Jób találkozik Istennel

Jahve 1. beszéde Jóbot annak belátására bírja, hogy Istennel szemben csak hallgatnia illik (40,3-5), a 2. után viszont bűnvallomást tesz és vezekel (42,6). Isten 2. beszéde után hangzik el a legfontosabb (42,5):

„Eddig szóbeszédből hallottam felőled,
most pedig saját szememmel látlak!"

Ez a találkozás radikálisan megváltoztatja Jób istenképét. Isten sokkal hatalmasabb annál, hogy az ember fel tudná fogni őt. Az Istennel való találkozást nem lehet kikényszeríteni, Isten szabad tette és ajándéka az ember számára

5. Végezetül Isten látásáról szóljanak számunkra a legilletékesebbek, az Atyák, akik már egy következő, a Krisztus utáni korszakban a saját tapasztalataik alapján beszélnek Isten látásáról:

Meszkin: Isten megtapasztalása az imában

Istent látni

Látás, amelyet a megismerés minden energiájával és mélységével, az ésszel, a szívvel, a lélekkel és az összes érzelemmel biztosít, látás, ami által a megismerésben felfedezi Isten személyét mindazzal, amit ez magával tud hozni az érzékelés határai között, szeretetet, bizalmat és közösséget.

Az ember arra van meghívva, hogy lássa Istent, vagyis hogy rá irányuljon az emberi megismerés, és ehhez használja ki minden képességét, amivel rendelkezik, legfontosabbnak tartva a szeretet és közösség képességét.

Hogy is mondjam, Isten látása az ember belső lehetőségeitől függ, annyit lát meg Istenből, amennyire a lélek megszentelődésével arányos mértékben képessé válik: „Békességre törekedjetek mindenkivel, és megszentelődésre, mert e nélkül senki sem fogja meglátni Istent"(Zsid 12,14).

Szent János apostol az Első levelében kijelenti, hogy nem jutunk el a tökéletes szentségre, ha nem maga Isten mutatkozik meg nekünk: „Tudjuk azonban, hogy amikor meg fog jelenni, hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van." (1 Ján 3,2).

De meg kell ismételnünk, hogy Isten megmutatkozása nem jelenti a formájának vagy látványának fizikai szemmel való megpillantását, hanem tulajdonságainak és a műveinek látását, bölcsessége és min-

den ismeretet felülmúló szeretetének megismerését. Most, ebben az életben, természetünk romlottsága miatt ez a látás nem tökéletes.

Így a hit a látás egy formája, ami azonban még nem lát tisztán, vagy még inkább csak részlegesen lát, mert még nem ért egészen a megismerésünk töredékessége miatt: „Mert töredékes a megismerésünk, és töredékes a prófétálásunk... Most ugyanis tükör által, homályban látunk" (1Kor 13,9; 12).

Ez a tökéletlenség reális és konkrét tény. Jelenleg az ember a hitnek azon a fokán áll, hogy folyton azt kérdezi, hogy Isten miért tette ezt így, és miért nem tette úgy. Az értelem sötétsége miatt, sok dolog érthetetlennek és ismeretlennek tűnik számára. De a hittel legyőzi saját tudatlanságát, a hittel legyőzi a megismerés töredékességét, a hittel keresztül jut az értelem sötétségén. Ezért a hit, legyen bár tökéletlen, ahogy Istent látja, és nem tudja teljesen felfogni Őt, mindazonáltal kegyelme egyenrangú a látás tisztaságával. Ugyanis a hit felkészít a látásra és a hitnek köszönhető, hogy mostantól fogva elnyerjük a feltámadás erejét, amelyben színről színre látjuk Istent: „Most ugyanis tükör által, homályban látunk, akkor pedig majd színről színre. Most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, mint ahogy és is ismert vagyok" – Vagyis úgy fogom ismerni Istent, ahogy Ő ismer engem. – „Most azért megmarad a hit" (1Kor 13,12; 13).

Megkérdezhetjük: Mindebből arra kell következtetnünk, hogy az ember számára lehetetlen, hogy világosan lássa Istent, hogy ebben korszakban lehetetlen teljesen megismerni Őt?

A felelethez lelki oldalról kell jól megvizsgálnunk és mérlegelnünk a kérdést. Azt mondhatjuk, hogy Isten látása lényegében teljesen az ember szentségén alapszik. Ha az ember egészen levetkőzi természetének romlottságát és elérkezik a teljes szentségre, akkor mindenképpen meg fogja látni Istent, világosan, ahogy Ő van. Így a kezdő kérdésünk másképp alakul: Az ember ezen a módon tud eljutni a tökéletes szentség állapotára, azaz új természetet vesz fel?

A második kérdésre adandó válaszhoz tisztában kell lennünk azzal, hogy lényegbe vágó módon elérkeztünk a kereszténység szívéhez: Krisztus eljött, feláldozta testét, vérét kiontotta, a hit és Szentlélek tevékenysége által ajándékul adta a vele való egységet, azért

hogy rajta keresztül el tudjuk érni a tökéletes szentséget, amely nem csak Isten látására tesz bennünket alkalmassá, hanem a vele való egységre és életre: „megmosakodtatok, megszentelést nyertetek, és megigazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében, a mi Istenünk Lelke által" (1 Kor 6,11).

Istenbe vetett hitének, bizalmának és a szeretetébe vetett reménynek növekedése mértéke szerint növekszik és fejlődik az ember saját istenlátása.

A hit a tökéletesség olyan fokára tud növekedni, ami alkalmassá teszi az embert, hogy elérje a tökéletes szentség állapotát, lehetővé téve neki hogy a mi korunkban világosan lássa Istent?

Elméleti szempontból ez lehetséges, mert egyrészről egy kötelességről van szó: „Nem azt mondtam neked, hogy ha hiszel, meglátod Isten dicsőségét?" (Jn 11,40). De gyakorlati szempontból lehetetlen, mert megakadályozzák az ember érzései és az értelme, amelyek nem egységesen fejlődnek, kétségek közt és elemezve, és ennek következménye, hogy amikor hatnak a látásra, amíg meg nem szűnnek a kétségek okai, megrontják a megismerést, csökkentik a tisztaságát,: „Uram, már szaga van, hiszen negyednapos!" (Jn 11,39).

Így az ember természete bárhogy is megújul ebben a földi létben, a testi érzékelésében és a gondolkodásában megtartja a kezdeti romlás elemeit, amelyek megakadályozzák, hogy világosan lássa Istent. Semmise tudja megsemmisíteni a kezdeti romlást, ha csak nem a sír, és utána a feltámadás. Íme, amiért az ember szempontjából, a természete és a lehetőségei miatt ebben a földi létben lehetetlen, hogy világosan lássa Istent.

De talán Isten ki tudja magát nyilatkoztatni az embernek?

Egyszerű a válasz, a hit meggyőződése alapján Istennek semmi sem lehetetlen!

Isten ki tudja nyilatkoztatni magát az embernek.

Isten kinyilatkoztatása azonban azt jelenti, hogy Isten nyilatkoztatja ki magát, vagyis hogy Isten saját szeretetétől, irgalmától és jóakaratától vezérelve megmutatja magát az embernek. Ebben a kinyilatkoztatásban felfedi az ember számára lényének mélységét, és ő maga gondoskodik a megszentelődés megszerzéséről és a szükséges

erőről, hogy Isten dicsőségéről elmélkedjen: „Mert a Lélek mindent kikutat, még az Isten mélységeit is" (1 Kor 2,10).

De másrészről az is igaz, hogy az Ószövetségben találunk olyan részeket, amelyek ellentmondanak annak, hogy Isten valóban megmutatta magát Mózesnek, Izajásnak, Jóbnak és sok másnak. Az Újszövetség azt mondja: „Mi láttuk az ő dicsőségét" (Jn 1,14) és „És meglátja minden test Isten üdvösségét" (Lk 3,6 amit az Iz 40,5-ből vesz át). „Mert az élet megjelent, és mi láttuk" (1 Ján 1,2) János szerint. És Krisztus mondja: „Aki engem látott, az Atyát látta" (Jn 14,9). És megígérte: „Aki pedig szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja, én is szeretni fogom, és kinyilatkoztatom magam neki" (Jn 14,21). Szent Pál mondja: „A Lélek mindent kikutat, még az Isten mélységeit is" (1 Kor 2,10) .

72. „Az, ami az embereknek lehetetlen, az Istennek lehetséges" (Lk 18,27). Az ember valóban nem láthatja Istent magától. De Isten saját akaratából megláttatja az emberekkel azt, amit akar, ahogy akarja, és amikor akarja. *(Lyoni Szent Iréneosz, Adversus haereses 4,20,5)*

Krisztus akarata, hogy saját dicsőségét a Tábor hegyén egy ragyogó látványban kinyilvánítsa, az Atya akaratát tükrözi vissza, aki részeltetni akarja az embert az emberi szemmel nem látható isteni fényben, hogy folyamatosan halhatatlanná téve őt, következményként megadja neki, hogy örökké éljen.

80. Ahogy azok, akik látják a fényt, fényben vannak, és részesülnek ragyogásában, így azok, akik látják Istent, Istenben vannak, részesülnek az ő ragyogásában. Mivel Isten ragyogása életre kelt, azok, akik látják Istent, életre kelnek! (vö. Zsolt 104,30) *(Lyoni Szent Iréneosz, Adversus haereses 4,20,5)*

Nagy Szent Antal tapasztalatának fejtegetésében megtaláljuk Isten látásának alapvető elemeit:

1. Ahhoz, hogy Isten látására eljussunk, meg kell szabadulnunk minden szenvedélytől, minden bűntől és azok következményétől.

2. Gyakorolnunk kell az erényeket, amelyek elvezetnek az aszkézishez.

3. Szükséges, hogy hevesen vágyakozzunk Isten után és szeressük az igazságot.

4. Az Igazság látása, ami Isten, megszabadít a bűn szolgaságából és Isten fiainak szintjére emel bennünket, akik nem vétkezünk.

92. Akarata szerint és neki tetsző módon kinyilatkoztatta magát mindegyik szent atyának. Egyféleképpen Ábrahámnak, másféleképpen Jákobnak, és megint más módon Noénak és Dánielnek, Dávidnak, Salamonnak, Izajásnak és minden szent prófétának. Egy módon Illésnek, más módon Mózesnek. Én úgy vélem, hogy Mózes, egész idő alatt a hegyen maradt a negyven napos böjtölés alatt, a lelki terített asztalhoz járulva megízlelte annak édességét. Valamennyi szentnek megmutatta tehát, hogyan akar megpihentetni, üdvözíteni, és Isten ismeretére vezetni. *(Nagy Szent Makariosz, Homiliae spiritales 4,13)*

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: A fényem Jézus te vagy	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 278. o. 5 perc
2. Találkozások Istennel a Bibliában A résztvevők megbeszélik, hogy milyen kísérő jelenségei vannak a Bibliában az Istennel való találkozásnak (Mózes, Izajás, Ezekiel, Illés, ...) Lásd Bevezetés 1.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás 25 perc
3. Jób bíróság elé idézi Istent A résztvevők közösen elolvassák a Jób 31-et és megbeszélik a következő kérdések alapján: - Mit követel Jób? - Mit akar elérni? - Hogyan értelmezi a saját szerepét? - Jóra vezethet ez? (lásd Bevezetés 2.)	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás Jób 31, tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 35 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
4. Isten találkozása Jóbbal A résztvevők közösen elolvassák a Jób 38,1-21-et és elmondják a spontán benyomásaikat a szöveggel kapcsolatban. Következő lépésben megpróbálják megkeresni Isten válaszának mélyebb értelmét. Kérdések a szöveg feldolgozásához: - Mi a különbség a barátok válasza, akik szintén a teremtéssel érvelnek, és Isten válasza között? - Kielégítő Isten válasza, vagy még hiányérzetünk van? Az óravezető összefoglalja (lásd Bevezetés 3.)	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, Jób 38,1-21 Jób 40,1-14 tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
4. Jób találkozása Istennel A résztvevők közösen elolvassák a Jób 42,1-10. és megbeszélik Lásd Bevezetés 4.	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, Jób 42,1-10, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5. Az óravezető előadása Isten látásáról az Atyák gondolatai nyomán (lásd Bevezetés 5.)	az óravezető előadása	Jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
6. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige"** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a százegyedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2019. szept. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten VIII.
Énekek éneke

A.) Alapgondolat

Mit keres a világirodalom szerelmi költészetének egyik legszebb gyümölcse a szent könyvek gyűjteményei között a Bibliában? Gyönyörű képekkel, de egy nagyon is reális szerelmi kapcsolatot ír le, ahogy két ember szerelemtől ittasan szépnek találja egymást és örömüket lelik egymásban. Képeiben, stílusában, ahogy a szemelvények mutatják, nem tér el a környező kultúrák szerelmi költészetétől, sőt néha még egyezéseket is felfedezhetünk. Hogy egy szerelmi líra miért sorolódott be a szent könyvek közé, arra a prófétáknál találjuk meg a választ. Ők is szívesen alkalmazták Isten és a választott nép kapcsolatának kifejezésére férfi és nő házastársi kapcsolatát.

Az élelem a táplálkozási ösztönöm kielégítésének eszköze. Férfi és nő kik egymásnak? Eszköz a fajfenntartás ösztönéhez, a nemi ösztön kielégítéséhez? Ha megnézzük hogy a Teremtés könyve hogy értelmezi, mást találunk:

„Megteremtette tehát Isten
az embert a maga képére;
Isten képére teremtette ót,
férfinak és nőnek teremtette őket.

Isten megáldotta őket, és azt mondta nekik Isten: »Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be a földet! Hajtsátok azt uralmatok alá, és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és minden állaton, amely mozog a földön!« Majd azt mondta Isten: »Íme, nektek adtam minden füvet, amely magot hoz a földön, s minden fát, amelynek a gyümölcsében benne van a magva, hogy legyen ennivalótok, a zöld növényzetet pedig a föld minden állatának, az ég minden madarának és mindannak, ami mozog a földön, s amiben élő pára van, hogy eledelük legyen!« Úgy is lett. És látta Isten, hogy mindaz, amit alkotott, nagyon jó volt. És lett este és reggel: a hatodik nap" (Ter 1,27-31).

„Azt mondta továbbá az Úr Isten: »Nem jó, hogy az ember egyedül van: alkossunk hozzá illő segítőt is!« Az Úr Isten ugyanis megalkotta a földből a föld minden állatát és az ég összes madarát, és odavezette őket az emberhez, hogy lássa, minek nevezi el őket – mert minden élőlénynek az lett a neve, aminek az ember elnevezte. – Meg is adta az ember a maga nevét minden állatnak és az ég összes madarának és a föld minden vadjának, de az embernek nem akadt magához illő segítője. Ezért az Úr Isten mély álmot bocsátott az emberre, s amikor elaludt, kivette egyik bordáját, és hússal töltötte ki a helyét. Azután az Úr Isten asszonnyá formálta a bordát, amelyet az emberből kivett, és odavezette az emberhez. Az ember ekkor azt mondta:

»Ez végre csont az én csontomból,
és hús az én húsomból!
Legyen a neve feleség,
mert a férfiból vétetett!«

Ezért elhagyja a férfi apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és egy testté lesznek" (Ter 2,18-24).

Nem eszköze, nem tárgya egyik a másikának, hanem társa, Isten feladatot is együtt bíz rájuk. És kimondja rájuk, hogy nagyon jó. Az ember testestül lelkestül nagyon jó. Nem csak a lelke, a teste is. Persze kellett, hogy jó és szép legyen a test, ha Isten képmását hordozhatta. Isten úgy alkotta meg a férfit és a nőt, hogy ketten együtt folytassák a teremtés művét:

„Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be a földet!"

Tehát a test nem valami bűnös dolog, a fajfenntartási ösztön, a nemiség nem bűnös dolog. Isten a férfit és a nőt ajándékul adta egymásnak, hogy örömüket leljék egymásban.

Az Énekek éneke ezt a felhőtlen egymásban talált örömöt fejezi ki, nagyon fimon, de érzékletes képeket használva a nő és a férfi testének leírásában, hogy az egymást szeretők milyen szépnek látják egymást.

Az Ószövetség meghatározónak tartja az ember életében férfi és nő kapcsolatát, már a Teremtés könyve is ezt mondja:

„Ezért elhagyja a férfi apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és egy testté lesznek".

S miután az ember számára ennyire meghatározó, és fontos, ezért állítják a próféták párhuzamba az Istennel való kapcsolattal. Izrael, mint Isten választottja és jegyese jelenik meg a prófétai képekben.

Amikor Jézus a házasságról beszél a Teremtés könyvére utalva tartja megengedhetetlennek a válást.

Amikor arról beszél, hogy vannak, akik a mennyek országáért lemondanak a házasságról, akkor nem azt mondja, hogy valami rossz és bűnös dologról mondanak le, hanem valami értékeset, szépet adnak oda Istenért:

„És vannak olyan eunuchok is, akik önmagukat férfiatlanították a mennyek országáért" (Mt 19,12)

Mit érne az az ajándék, amit magam is értéktelennek tartok? Tetszene Istennek? Az bizony olyan lenne, mint Káin ajándéka, amire Isten nem tekintett (Ter 4,5).

Aki Isten országáért lemond a házasságról, férfi és nő kapcsolatáról, az a számára a legértékesebbet ajándékozza Istennek, nem életének a selejtjét.

B.) Énekek éneke

C.) Bevezetés

1. Szerelmes versek

Shakespeare: LXXV Szonett

Az vagy nekem, mi testnek a kenyér
s tavaszi zápor fűszere a földnek;
lelkem miattad örök harcban él,
mint a fösvény, kit pénze gondja öl meg;
csupa fény és boldogság büszke elmém,
majd fél: az idő ellop, eltemet;
csak az enyém légy, néha azt szeretném,
majd, hogy a világ lássa kincsemet;
arcod varázsa csordultig betölt
s egy pillantásodért is sorvadok;
nincs más, nem is akarok más gyönyört,
csak amit tőled kaptam és még kapok.
Koldus-szegény királyi gazdagon,
Részeg vagyok és mindig szomjazom.
(Szabó Lőrinc ford.)

Radnóti Miklós: Bájoló

Rebbenő szemmel
ülök a fényben,
rózsafa ugrik
át a sövényen,
ugrik a fény is,
gyűlik a felleg,
surran a villám,
s már feleselget
fenn a magasban
dörgedelem
vad dörgedelemmel,
kékje lehervad
lenn a tavaknak,
s tükre megárad,
jöjj be a házba,
vesd le ruhádat,
már esik is kint,
vesd le az inged,
mossa az eső
össze szívünket.

József Attila: Óda

1
Itt ülök csillámló sziklafalon.
Az ifju nyár
könnyű szellője, mint egy kedves
vacsora melege, száll.
Szoktatom szívemet a csendhez.
Nem oly nehéz -
idesereglik, ami tovatűnt,
a fej lehajlik és lecsüng
a kéz.
Nézem a hegyek sörényét -
homlokod fényét
villantja minden levél.
Az úton senki, senki,
látom, hogy meglebbenti
szoknyád a szél.
És a törékeny lombok alatt
látom előrebiccenni hajad,
megrezzenni lágy emlőidet és
- amint elfut a Szinva-patak -
ím újra látom, hogy fakad
a kerek fehér köveken,
fogaidon a tündér nevetés.
2
Óh mennyire szeretlek téged,
ki szóra bírtad egyaránt
a szív legmélyebb üregeiben
cseleit szövő, fondor magányt
s a mindenséget.
Ki mint vízesés önnön robajától,
elválsz tőlem és halkan futsz tova,
míg én, életem csúcsai közt, a távol
közelében, zengem, sikoltom,
verődve földön és égbolton,
hogy szeretlek, te édes mostoha!
3
Szeretlek, mint anyját a gyermek,
mint mélyüket a hallgatag vermek,
szeretlek, mint a fényt a termek,
mint lángot a lélek, test a nyugalmat!
Szeretlek, mint élni szeretnek
halandók, amíg meg nem halnak.
Minden mosolyod, mozdulatod, szavad,
őrzöm, mint hulló tárgyakat a föld.
Elmémbe, mint a fémbe a savak,
ösztöneimmel belemartalak,
te kedves, szép alak,
lényed ott minden lényeget kitölt.
A pillanatok zörögve elvonulnak,
de te némán ülsz fülemben.
Csillagok gyúlnak és lehullnak,
de te megálltál szememben.
Ízed, miként a barlangban a csend,

számban kihűlve leng
s a vizes poháron kezed,
rajta a finom erezet,
föl-földereng.
4
Óh, hát miféle anyag vagyok én,
hogy pillantásod metsz és alakít?
Miféle lélek és miféle fény
s ámulatra méltó tünemény,
hogy bejárhatom a semmiség ködén
termékeny tested lankás tájait?
S mint megnyílt értelembe az ige,
alászállhatok rejtelmeibe!...
Vérköreid, miként a rózsabokrok,
reszketnek szüntelen.
Viszik az örök áramot, hogy
orcádon nyíljon ki a szerelem
s méhednek áldott gyümölcse legyen.
Gyomrod érzékeny talaját
a sok gyökerecske át meg át
hímezi, finom fonalát
csomóba szőve, bontva bogját -
hogy nedűid sejtje gyűjtse sok raját
s lombos tüdőd szép cserjéi saját
dicsőségüket susogják!
Az örök anyag boldogan halad
benned a belek alagútjain
és gazdag életet nyer a salak
a buzgó vesék forró kútjain!
Hullámzó dombok emelkednek,
csillagképek rezegnek benned,
tavak mozdulnak, munkálnak gyárak,
sürög millió élő állat,
bogár,
hinár,
a kegyetlenség és a jóság;
nap süt, homályló északi fény borong -
tartalmaidban ott bolyong
az öntudatlan örökkévalóság.
5
Mint alvadt vérdarabok,
úgy hullnak eléd
ezek a szavak.
A lét dadog,
csak a törvény a tiszta beszéd.
De szorgos szerveim, kik újjászülnek
napról napra, már fölkészülnek,
hogy elnémuljanak.
De addig mind kiált -
Kit két ezer millió embernek
sokaságából kiszemelnek,
te egyetlen, te lágy
bölcső, erős sír, eleven ágy,
fogadj magadba!...
(Milyen magas e hajnali ég!
Seregek csillognak érceiben.
Bántja szemem a nagy fényesség.
El vagyok veszve, azt hiszem.
Hallom, amint fölöttem csattog,

ver a szivem.)
6
(Mellékdal)
(Visz a vonat, megyek utánad,
talán ma még meg is talállak,
talán kihűl e lángoló arc,
talán csendesen meg is szólalsz:
Csobog a langyos víz, fürödj
meg!
Íme a kendő, törülközz meg!
Sül a hús, enyhítse étvágyad!

Ahol én fekszem, az az ágyad.)

2.a) Akkád szerelmi líra

„Buja pásztor, utánad kiáltozom
Úgy pásztorom, lépj csak be a szerelem házába
Örülj, vigadj, szerelmes kicsi párom
Álom hagyj el, szeretőm öle nagyobb feledést ád
Félelmetes az istenek között
Fölragyogsz, mint a hajnal csillaga
A vágyódó után vágyakozom
Kitárom karom, ragadj el magaddal…
Uram, cédrus illatú a szerelmed
Uram, szemed akár a déli verő – hadd borulok elődbe
Szemem fénye, ajtóm előtt állsz
Ma éjszaka! – Igen, ma éjjel!
Milyen ragyogó, milyen tiszta
Szívemben játék, muzsika zsibong
Bujaságod édes kertjébe vársz ma engem
Cédrusfa-ligetbe a király alászáll
Szerelmesem, szeresd hát ölelésünk…

(Könyvtári katalógus szerelmes versek kezdősoraival az Istár Tammúz kultusz szertartási énekei lehettek, illetve profán szerelmi dalok)

* * *

„Szerelmesemhez simulok,
szerelmesem hozzám simul.
Megpecsételtetett sorsunk pecséttel,
szívem szívén nyugoszik holtunkiglan.
Nanához kiáltok szüntelen:
szerelmedet, uram, hogy megóvná!
Drága kösöntyű ez, mit nagy áron vettem…
Repesve térek meg szeretőmhöz,
Álmunkban is karoljuk egymást.
Szarvasbika módjára szökell és fut előttem,
Futok utána, nyomon követem,
Nem érem utol, nem futja erőmből…
Ablak mellé ülj, úgy várd a jöttöm!
-Belefárad a két szemem,
oly merőn bámulok az útra.
Lesem, hogy jön-e már a kedves?
A Nap lement s még mindig nincs mellettem!…
-Elébed állok, én egyetlenem!
Drágább vagy te nekem mindeneknél!
Magamhoz vonlak, megölellek,
te meg fejed vállamra hajtod.
„Megtalált kincsem!" – ily szókkal szólítlak.
„Szándékaim úrnője – ily néven nevezlek,
Csúfolkodjanak bár a gonoszok –
úrnőnk, Istár, szerelmünket megőrzi."

(Szerelmes párbeszéd, sumér-akkád szerelmi költemény, szintén a szent nász szertartásával hozható összefüggésbe)
(Agyagtáblák üzenete, Rákos Sándor ford.)

2.b) Egyiptomi szerelmi líra

„6. Mit művelt vele a nővér,
nem hallgathatom el.
Hagyta, hogy álljak a kertkapujában,
ő beszaladt.
Nem mondta: „Kerülj be, te kedves!”
Néma, süket volt virradatig.
7. Bementem az éjjel a háza elébe.
Bekopogtam – az ajtót nem tárta ki nékem.
Ó, ajtónállók tündökletes éje!
Kinyitlak végre ma, zár!”
(Kezdete a szép szavú beszédnek)

„Nővérem párját föl nem lelni sehol,
mindenkinél gyönyörűbb.
Orcája tüzes, újesztendei csillag,
ha gazdag évet ígérve feljön az égre.
Ékes erényű, bőre vakító,
tekintete szép a szemének;
méz pereg ajkáról, ha beszél,
hiábavaló szava nincsen.
Nyaka hosszú, a kebele világít,
valódi lazúrkő sűrű haja,
versenyre kel ékes arannyal a karja,
lótusznak kelyhe öt ujja;
csípője nehéz, karcsú derekáért,
sima combjáért verekednek.
Ölelése megejti szívem.
Minden férfi-nyak őfelé fordul,
őt látni törekszik.
Minden ölelése teljes öröm;
akit ő megölel az az ifjak elseje lészen.

Amikor házából elindul,
járása az Egyetlené, az Övé…
Fivérem hangja fölzaklatja szívem,
miatta emészt a betegség…
Hét napja is elmúlt, hogy utolszor láttam a nővért.
Rám tör a betegség.
Testem is elnehezült,
nem viselek gondot magamra sem én már.
Hiába tudós orvosok látogatása,
nem enyhül meg a szívem gyógyszereiktől.
A varázsló főpapok sem sokat érnek;
hogyan is tudnák ők, mi az én nyavalyám!
Csak hallanám: „Íme, ő jön!" – talpra ugornék.
Az ő neve mindjárt orvosol engem.
Küldönceinek érkezte, távolodása,
ez az én szívem patikája.
Több nékem a **nővér** valahány gyógyhírű szereknél,
több nekem ő, mint orvosi munkák hosszú tekercse.
Lépteinek neszezése az én amulettem,
látása erőssé épít azonnal.
Rám nyitja szemét; megújul a testem,
Ajkáról egyetlen szó megerősít,
Ölelése a bajt tovaűzi.
S elment tova tőlem, egy hete immár!…"
(A nagy gyönyörűség mondásainak kezdete)

„Ó, jönnél bárcsak a nővérhez,
riadva-szökellve, mint a gazella,
sivatagban, hogyha megűzik…"
(Ó, jönnél bárcsak a nővérhez)

„Én fivérem, én drága fivérem…
Megteszem óhajodat, megfürdöm előtted.
Szépségem, ímé, kitárul előtted,
becses fejedelmi lepelben,

szagos kenetekkel illatosítva.
Leszállok a vízbe, ha veled leszek ottan,
Kijövök bíborszínű hallal tenyeremben;
gyönyörűen csillog tenyeremben…
Gyere, fivérem, gyere, nézd csak!
Túlnan, a nővér drága szerelme,
köztünk a folyó, krokodilus őrzi a partot.
Leszállok a vízbe; ha kell, megvívok az árral,
nem ejti szívem az örvény.
Lábamnak a hullám selyem-sima ösvény:
segít a szerelme, úgy megerősít,
mintha a vízi varázsszavakat adná menedékül.
Látom a nővért jönni felém,
karom kitárom, hogy megöleljem.
Gödrében olyan eleven ma szívem…
és így leszen ez örökkön örökre,
ha felém jön az én kicsi úrnőm.
Mikor átölelem,
mikor átölel engem,
akárha Puntban lennénk, éppolyan érzés,
akárha illattal kennének, éppolyan érzés.
Amikor megcsókolom őt,
amikor felnyílik az ajka,
részegen ujjongok
sör nélkül is én…
Ó, bár a pecsétgyűrűje volnék,
mely csillog az ujján!"

(Kairói osztrakon: Gyönyörűség Dalainak kezdete, Molnár Imre ford.)

* * *

„Hatalmassá válik az ember előttük.
Én vagyok nővéreid közt a legigézetesebb.
Íme, olyan vagyok én, mint egy gyönyörű kert,

melyet bevetettem tarka virággal,
megannyi jó illatú drága füvekkel.
Kecsesen szeli át a csatorna:
kezed ásta ki medrét.
Ha az északi szél borzolja szelíd hűvösével,
meghitt sétákra oly édes e táj.
Kezed kezemben.
Örömöktől boldog a testem,
sétáink bűvöletétől.
Hangod hallása nekem mézízű bor,
csak azért élek, mert hallom a hangod.
Ha csak egy percre megpillant a szemem.
boldogítóbb nekem, mint az evés, az ivás."
(Szaamu virágok)

(Fordította Molnár Imre)

3. Az ókori Kelet szerelmi költészetének rövid áttekintése

A sumér irodalomban egy egész ciklusban maradt ránk a szent nász leírása (lásd Komoróczy Géza: Fénylő ölednek édes örömében), melyek valószínűleg a tavaszi újévünnep termékenységi szertartásának részei voltak. A szent nász az ország termékenységének megújulását hívatott elősegíteni. A sumér költészet ezen darabjai vaskos naturalista módon beszélnek a férfi és nő nászáról. Ezzel a szerelmi költészettel az Énekek énekének stílusa, az idilli természeti képekkel, hasonlatokkal és allegóriákkal semmi rokonságot nem mutat, ezért ezekből nem is idézünk.

Az akkád emlékek már több vonatkozásban rokoníthatók az Énekek énekével, megtaláljuk bennük a párbeszédes formát, hasonló költői képeket és hasonlatokat.

Mind hangvételében, mind a gyengéd érzelmek leírásában és képeiben, metaforáiban az egyiptomi Újbirodalom második feléből ránk maradt szerelmi líra mutat legnagyobb rokonságot az Énekek énekével.

A változatos hangvételű költemények hangulatukban és szóképeikben közel állnak az Énekek énekében megszólaló Salamon és Szulamit szerelméhez. Az idilli természeti képek, a kedves bájainak leírása szoros rokonságot mutat. Ezek a költemények Kr. e. 1400 és 1100 között íródtak, úgyhogy a hasonlóság nem jelent közvetlen kapcsolatot, sokkal inkább azt, hogy Kelet különböző területein hosszú ideig ragaszkodtak a megszokott kifejezési formákhoz. A fivér és nővér megszólítás, itt is, mint az Énekek énekében egyszerűen kedvest jelent.

Az egyiptomi líra ugyanúgy, mint az Énekek éneke is, kerüli a nyers szókimondást, tartózkodóan beszél a férfi és nő szerelmi kapcsolatáról.

Az Énekek éneke lakodalmas és szerelmi dalok gyűjteménye, melyeket egy szerkesztő úgy foglalt egységbe, hogy bizonyos témák ismétlődése (pl. a szerelmesek egymás utáni vágyakozása) drámai feszültséget adjon a gyűjteménynek. Kifejezései és képei alapján az arab és szír lakodalmas dalok rokonának tekintik (az utóbbiakban a falu népe részletesen megénekli az esküvő hetében királynak és királynőnek képzelt ifjú pár testi szépségét); az Énekek éneke mégis inkább az egyiptomi szerelmi dalokhoz hasonló (ide vezethető vissza pl. a szeretett lány „húgom” megszólítása).

4. Az Énekek énekének irodalmi formája

Párbeszédes irodalmi forma, ismétlődő szófordulatokkal, témákkal, melyek igen változatosak: a vágyakozás versei, (1,2-4; 2,14-15), szerelmi évődések (1,7-8; 2,15), magasztalás (1,15-2,3; 4,9-5,1; 6,4-7), felidézés (2,8-13), dicsekvés (6,8-10), és a külső bájak leírása (4,1-7; 5,10-16; 7,1-6). A közös motívumok, mint a kert, a szerelmi betegség, pecsétgyűrű, becézés, a szerelmesek közt álló akadályok (elszakadás-keresés, az Énekek énekében hegy, az egyiptomi lírában krokodil), a kedves megközelíthetetlensége, a szerelem részegítő hatása, a világirodalom szerelmi lírájában mindenhol fellelhetők.

Tartalmi vázlata:

Öt költeményt foglal magába

(I) Címfelirat (i,i)
(II) Bevezetés ((1,2-6)
(III) A szerelmesek párbeszéde (1,7-2,7)
(IV) Felidézés (2,8-17)
(V) Elszakadás és egymásra találás (3,1-5)
(VI) Salamon menyegzői felvonulása (3,6-11)
(VII) A szerelmesek párbeszéde (4,1-5,1)
(VIII) Párbeszéd a menyasszony és Jeruzsálem lányai közt (5,2-6,3)
(IX) A szerelmesek párbeszéde (6,4-12)
(X) Párbeszéd (7,1-8,4)
(XI) Függelék (8,5-14)

Irodalmi stílusa:

Természeti képek és idill: gazellák, szarvasok, gerlék, rókák, bárányok, kecskék. A szerelmesek szőlőskertekben és gránátalma-ligetekben keresik fel egymást, cédrus-, ciprus-, füge- és grámátalma-ligetekben. Az eszményítés nem ismer határokat, metforák sora szerepel (nyak-elefántcsont torony, ajak-liliom, stb.)

A választott nép az emberi szerelemre és szexualitásra úgy tekintett, mint eredendően jóra, amely akár szimbóluma is lehet az isteni szeretetnek is.

5. Az Énekek éneke vallásos értelmezése:

Az Énekek éneke témái és képei (menyasszony és vőlegény, király, pásztor, szőlőskert, alvás és ébredés, keresés és megtalálás stb.) a korábbi prófétai beszédek (Óz, Jer, Ez, Iz) hatására üdvösségtörténeti-eszkatológiai értelmet kaptak. Az 5 költemény, amelyet az Énekek éneke magában foglal, azt a reményt és kétséget, bizakodó várakozást és csalódást érzékelteti, amely a fogság és

Nehemiás működése (Kr. e. 444. k.) közti időt jellemezte. Ebben a helyzetben Jahve határtalan szeretetében újra meg újra emlékeztette a hűtlen menyasszonyt korábbi boldogságára és hűtlensége ellenére is magához ölelte menyasszonyát.

Az Énekek éneke Isten szeretetét mutatja be választott népe iránt, illetve Jézus szeretetét egyháza vagy az egyes ember iránt. Ezt a látásmódot, ahol az Úr és Izrael kapcsolata férj-feleség viszonyként jelenik meg, olyan más bibliai helyek támasztják alá, mint Óz 1-3; Iz 62. stb. A Targum az Énekek énekét allegóriának tekintette.

A hagyományos értelmezés mellett több érv is szól. Az emberi szerelmet nem lehet Isten szeretetétől leválasztva szemlélni, de nyilvánvaló, hogy egy az egyben nem tekinthető minden részlete allegóriaként. Az Énekek éneke betűszerint az emberek közti szerelemről szól.

Újabban a költeményeknek kultikus értelmezése is elterjedt. Az Énekek éneke és a babiloni Tammúz-Istár házassági szertartásdalok közti tematikus értelmezés arra a következtetésre jutott el, hogy a költeményeket eredetileg pogány kultuszokban használták és csak később illesztették be az izraelita hagyományba. De ennek igazolására az egyszerű nyelvi és témabeli rokonság kevés.

Sok, kivált katolikus exegéta allegóriának tekinti az Énekek éneke énekeit, amelyek a férfinak és a nőnek, ill. odaadó szerelmüknek képében Jahve Izrael iránti hűségét tárják elénk. A házasság, ill. a házassági hűség az ÓSz-ben gyakran szerepelt a szövetség, ill. a szövetségi hűség képeként (Iz 50,1; 52,1–2; 54,4–8; 62,4–5; Jer 31,17–22; Ez 16,8; Oz 3,1–3 stb.). Nem meglepő, ha ugyanaz a kép itt részletesebb kifejezést kapott.

Azok a katolikus exegéták, akik a szó szerinti értelmet védik, még egy mélyebb jelképes, ill. előképet föltételező értelmezést is javasolnak (a primer jelentés Jahve népe iránti szeretete és in sensu consequenti az ÚSz-ben Krisztusnak Egyháza, vagyis az új Isten népe vagy ennek anyja, Mária iránti szeretete), amelyre a szerzők nem hivatkoznak ugyan, de amelyet a klasszikus prófétai nyelv (képek!) figyelembevételével már a zsidók is az Énekek éneke Isten szándéka szerinti értelmének tekintették, később pedig a beteljesedés fényénél (vö. Mt 9,15; 22,1–14; 2Kor 11,2; Ef 5,23.32; Jn 3,29) az

Egyház még inkább. Ez egyúttal az Énekek éneke kánonba kerülését is magyarázza.

6. Illatpróba Az Énekek éneke tele van illatokkal. A résztvevőket meghívhatjuk egy illatpróbára a szövegben szereplő különböző illatokkal (könnyen megoldható az Aromax olajokkal):

Nárdusz – Mirha – Ciprusvirág – Cédrus – Liliom – Szőlővirág – Sáfrány – Fahéj – Aloé – Tömjén – Gránátalma – Mandragóra

Pl. behúnyt szemmel adogatják egymásnak az illóolajos üvegcséket, és közben megpróbálják odaképzelni magukat abba a kertbe. Esetleg azzal is el lehet játszani, hogy megpróbálják megszemélyesíteni az illatokat és utána elmondani egymásnak, kinek melyik illat jelentette a menyasszonyt és melyik a vőlegényt.

7.

Jézus, Te légy a kertem virágja!

Aranyvirág, Jézus Virág szökkenj szárba,
Hajts levelet, bimbót, bonts szirmot,
Nyiss illatos virágot a szívemen!

Öntözd meg a földem élő Szavaddal,
Zöldelljen ki, boruljon virágba
Szereteted napja melengesse.

Te vagy a Víz és Te vagy a Fény is,
A mag s a magvető, az is Te magad vagy.
Én csak szomjas föld vagyok, esőre váró.

Aranyvirág, Jézus Virág szökkenj szárba,
Hajts levelet, bimbót, bonts szirmot
Nyiss illatos virágot a szívemen!

***

Madarak vagyunk, és kertek vagyunk,
Fenyőmagot csipegetünk, és virágot hajtunk,

Virágok vagyunk és Virág vagy.
Föld vagyunk és áldott Víz vagy,
Mag vagy és áldott Nap vagy.
Táplálunk és táplálsz bennünket
Kert vagyunk és Kert vagy bennünk,
Illatozunk és illatozol bennünk.
Te vagy a Fény kertje Jézus,
Te vagy az örömök kertje Jézus.
A te kerted vagyok, Jézus,
Te vagy az én kertem, Jézus.
Belépek kedvesem kertjébe
És belép a kedvesem kertjébe.

8. Markosz el Makari, sivatagi kopt szerzetes, mestere, Matta el Meszkin nyomán, aki egy egész könyvet szentelt az aszkézisnek, azt mondja, hogy a keresztény aszkézis nem böjtöt és önsanyargatást jelent, hanem sokkal inkább választ jelent Krisztus mélységes mély szeretetére:

„A keresztény aszkézis gyakorlata nem más, mint folyamatos belemerülés Krisztus megváltásának misztériumába, hogy egyre jobban átadjuk magunkat annak a szeretetnek, mely vérét ontotta a Keresztén minden egyes emberért és az egész világért. A keresztény aszkézis nem más, mint válasz erre a szeretetre, amely orvosolja gyógyítja, éppé teszi ami sérült, sebzett, torzult. A keresztény aszkézis tehát a mélységes mély szeretet által előhívott mély szeretet, a szeretet terápiája, amelyben a szerető személy a szeretet lendületében, amelyben egész valóját Szerelmesének akarja adni, és így válaszol:

„A mandragórák illatot árasztanak,
s ajtónk előtt mindenféle pompás gyümölcs;
frisset is, régit is
tettem el számodra, kedvesem! (Én 7,14)

Hogy ez a hétköznapok gyakorlatában megvalósuljon szükséges Krisztus parancsainak folyamatos, egyre tökéletesebb gyakorlása, ahogy ez magának az Úrnak szavaiban elhangzott:

„Aki parancsaimat ismeri és megtartja azokat, szeret engem" Jn 14,21).

A keresztény aszkézis tehát válasz Krisztus szeretetére, parancsainak a hétköznapok gyakorlatában való megvalósítása által és az erőfeszítéssel, hogy a Lélek szerint éljünk, mint Krisztusban való új teremtmény és nem a test szerint, vagyis Ádám bűnbeesett emberi természete szerint." (Markosz el Makari)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Gyönyörű vagy, én Uram	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 97. o., 5p.
2. A résztvevőket előző alkalommal megkérjük, hogy hozzák el kedvenc szerelmes költeményeiket, zenéiket, amelyeket megoszthatnak a többiekkel. Néhány példa: Liszt: Szerelmi álmok Beethoven: Für Elise Shakespeare: LXXV Szonett Radnóti Miklós: Bájoló József Attila: Óda, (Lásd Bevezetés 1.)	csoportos munka az óravezető irányításával	Zenei CD-k, a felsorolt versek külön lapon 20 perc
3. Közös motívumok keresése az Énekek éneke, az akkád és az egyiptomi szerelmi lírában: a kert, a szerelmi betegség, pecsétgyűrű, becézés, a szerelmesek közt álló akadályok (elszakadás-keresés, az Énekek énekében hegy, az egyiptomi lírában krokodil), a kedves megközelíthetetlensége, a szerelem részegítő hatása, stb. A résztvevők két csoportban dolgoznak, egyik csoport az akkád, a másik csoport az egyiptomi lírával való motívum egyezéseket keresi. Utána megosztják az észrevételeiket (lásd Bevezetés 2.).	Csoportos, írásbeli munka az óravezető irányításával	Szentírás, Énekek éneke, szemelvények külön lapon tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 25+20 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
4. Az óravezető rövid összefoglalása az ókori Kelet szerelmi költészetéről és értelmezi a motívumegyezéseket (lásd Bevezetés 3.)	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
4. Az Énekek énekének irodalmi formája, tartalmi vázlata és stílusa (Lásd Bevezetés 4.)	az óravezető előadása	Szentírás, Énekek éneke, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
5. Az Énekek énekének vallásos értelmezése (lásd Bevezetés 5.)	az óravezető előadása	Szentírás, Énekek éneke, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
6. Illatpróba (lásd Bevezetés 6.)		Pl. Aromax olajok 10 perc
7. Két vers és Markos el Makari gondolatai a keresztény aszkézisről (lásd Bevezetés 7. 8.)	Az óravezető felolvasása	Versek, Markosz el Makari szövege 5 perc
8. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában **„Élő Ige”** címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a százötödik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2019. dec. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Élő Ige
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten VI.
Prédikátor könyve

Létezik boldogság, létezik igazság?
A Prédikátor filozófiája (Préd 8,5-9,10)

A.) Alapgondolat

Az ókor bölcsességi irodalmának és a későbbi korok gondolkodóinak is az a célja, hogy a világ és az emberi élet összefüggéseit kutassa, hogy megtalálja ebben a keretben az élet értelmét és a boldogságra vezető utat.

A Prédikátor az izraelita bölcsesség szkeptikus oldalát képviseli a Biblia bölcsességi könyvei között, de úgy is mondhatjuk, hogy kijózanítóan realista. Bátran megkérdőjelez számos dédelgetett igazságot, támadja a hagyományos teológia leegyszerűsítő elképzeléseit. Kérdéseire olyan válaszokat keres, amelyek a tapasztalaton alapulnak, amelyek megállják a helyüket a való világban. A Prédikátor következetesen és reálisan teszi fel kérdéseit. A létező valóságból indul ki. Taglalja a törvényszerűségeket, amelyek a mindenséget és az életet meghatározzák; vizsgálja az ember előtt álló lehetőségeket. Saját felismerései alapján olyan útmutatást és tanácsokat akar adni, amelyek segítik az embert, hogy rejtélyekben gazdag világunkban a hatalmasnak, távolinak és kifürkészhetetlennek megtapasztalt Istennel

éljen. Abban megegyezik Izrael hagyományos bölcseivel, hogy tiszteli a törvényt, hisz Istenben és az istenfélelemben (3,14; 5,6), hisz az etikai kódexben, továbbá abban, hogy Isten meg fogja ítélni az ember tetteit (11,9), és akárcsak kortársai, nem hisz a halál utáni életben (9,10). Bár világosan rámutat a bölcsesség korlátaira, a balgaság mellett soha nem emel szót. Néhány másodlagos meggyőződésben szintén kora bölcseivel azonos felfogást vall: Isten mindent a megfelelő időben ad meg (3,1-11): megadja az örömöt (2,25-26 stb.); amit Isten elhatározott, azon ember nem változtathat (1,13; 3,14-15; 6,10; 7,13; 11,3). Végül a szerző néhány hagyományos bölcsességet erősít meg (1,18; 4,5-6.9-12; 5,7-11; 6,9; 7,7-12; 9,17-10; 10,8-11,4; 11,7).

A keleti és a nyugati bölcselők sokasága szembesíti az embert a prédikátorral együtt a mulandóság gondolatával, és ennek tükrében az emberi élet értelmével vagy értelmetlenségével, de a nem keresztény gondolkodók minden igyekezetük ellenére nem tudnak valódi megoldást adni a minden embert érintő, a honnan, hová és miért problémájára. Biztos cél nélkül pedig az ember ide-oda hányódik az események játékszereként. A kereszténység az, ami maradéktalanul válaszol minden feltett kérdésre, mind a mulandósággal, mind az élet értelmével kapcsolatban.

A második világháború sok-sok emberéletet követelt és sok fiatal álmát döntötte romba. Olaszországban egy kis városban élt egy fiatal lány, aki arról álmodott, hogy filozófiát fog tanulni az egyetemen, a barátnőjének vőlegénye volt, akivel szeretett volna összeházasodni és családot alapítani és még három barátnőjük, aki szintén szép jövőt képzelt magának. De jött a háború, nem volt lehetőség a tanulásra, a vőlegényt elvitték katonának és életét vesztette, és a másik három lánynak is összetört a jól felépített élete, az álmai. Döbbenten szembesültek a dolgok mulandóságával és törékenységével. Hát akkor nincs semmi, amiért érdemes élni, ha egyik pillanatról a másikra elveszíthetjük? Valami állandót kerestek, amire valóban ráépíthetik az életüket. Így találtak Istenre, így ismerték fel, hogy egyedül Jézus az a biztos alap, akire érdemes rátenni az életüket. Elkezdték olvasni és életre váltani a mindennapi életükben az evangélium szavait. Tapasztalataikat megosztották, ezzel biztatva és segítve egymást a

megvalósításban. Hamarosan többen csatlakoztak hozzájuk. Így született meg a focolare mozgalom, amely az évek során világmozgalommá terebélyesült.

Az összeomlásra többféleképpen reagálhat az ember. Vannak, akiket lebénít, vannak, akiket a jövő elvesztése a pillanat kihasználására indít, akik belevetik magukat az élvezetekbe, és vannak, akiknek egy új perspektíva nyílik a romok felett, egy új világ, a számunkra Jézus Krisztus által megnyitott isteni világ.

B.) Szentírási szöveg: Préd 8,5-9,10

C.) Bevezetés

1. Boldogságok az evangéliumokban

A nyolc boldogságon kívül:

„Boldog, aki nem botránkozik meg bennem." (Mt 11,6)

„A ti szemetek azonban boldog, mert lát, és a fületek, mert hall." (Mt 13,16)

„Boldog vagy, Simon, Jónás fia! Mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, aki a mennyekben van" (Mt 16,17).

„Boldog az a szolga, akit ura, amikor megérkezik, ebben a munkában talál" (Mt 24,46).

„És boldog, aki hitt, mert be fog teljesedni, amit az Úr mondott neki" (Lk 1,45).

„Boldog a méh, amely hordozott, és az emlők, amelyeket szoptál! Erre ő azt mondta: »Inkább azok a boldogok, akik Isten szavát hallgatják, és megtartják azt!«" (Lk 11,27-28)

„Boldogok azok a szolgák, akiket az úr ébren talál, amikor megérkezik" (Lk 12,37).

„Amikor vendégséget rendezel, hívd meg a szegényeket, bénákat, sántákat, vakokat. Így boldog leszel, mert ők nem tudják azt viszonozni neked. De amikor az igazak feltámadnak, megkapod jutalmadat" (Lk 14,13-14).

„Mert jönnek majd napok, amikor azt mondják: `Boldogok a meddők, az anyaméhek, amelyek nem szültek, és az emlők, amelyek nem szoptattak!'" (Lk 23,29)

„Miután ezeket tudjátok, boldogok vagytok, ha meg is teszitek" (Jn 13,17).

2.a) A Prédikátor könyvének ismertetése

Az ősi keleti bölcsességi irodalom egyik specifikuma a történeti igazságosság. A tett és következmény szoros összefüggése magától értetődő:

„Aki másnak vermet ás, maga esik bele,

aki másra követ hengerít,visszagurul az arra" (Péld 26,27).

A bölcsességi könyvek eleinte azt a biztonságot jelentő világszemléletet tükrözik, hogy aki igaz ember az áldásban részesül, siker kíséri minden vállalkozásában, boldog életet él. A bűnös embert viszont mindenféle csapás, baj betegség éri. De az ember újra és újra szembesült azzal a ténnyel, hogy az igaz embert is csapások érik, sőt a gonoszok virulnak, miközben ő szenved, és nem érti. Már a legősibb, az egyiptomi, mezopotámiai kultúrák óta keresi erre a választ. A Bibliában Jóbbal kapcsolatban vetődik fel először ez a kérdés. Ki és mikor szolgáltat igazságot az igaz embernek? A másik könyv, ami szintén szembesít ezzel a kérdéssel a Prédikátor könyve.

2.b) A prédikátor személye, a könyv keletkezése

A »Prédikátor« nem tulajdonnév, hanem az író önmegnevezése. Arra a személyre utal az elnevezés, aki összehívja a közösséget, és prédikál neki.

A Prédikátor könyve a Kr. e. 3. század közepén keletkezett. Ebben az időben a Ptolemajoszok uralkodtak Palesztínában; ezt követte néhány évtizeddel később az üldözések kora és a Makkabeusok felkelése. Ebben az időben – főleg a zsidó társadalom felső köreiben – a görög bölcsességet, valamint a görög életformát összemérik a sajátjukkal és vitatkoznak róla. Izrael hitét nem csak az idegen tanok és világnézetek teszik kérdésessé, hanem saját történelmének tapasztalatai is. A nemzeti reményeket a meghiúsulás fenyegeti. A

problémákra adott hagyományos válaszok közül jó néhány nem elegendő már ahhoz, hogy az emberek megértsék világukat és életüket; számos ismert bölcs mondás igazsága kérdésessé válik.

A bölcs tanító, a prédikátor nem csak Izrael bölcsességét ismeri, hanem a szomszédos népekét is (főként az egyiptomi és akkád). Tudja, hogy a görög iskolákban mit és hogyan tanítanak, mivel érvelnek; s igyekszik is azok nyomába lépni.

2.c) felépítése

Az egyes szakaszok végét refrénekkel jelzi:

„Hiábavalóság és szélkergetés" 1- 6. fejezetben

„Úgy találtam", „láttam" 7-8. fejezetben

„Nem tud" 9-11. fejezetben

A könyv két részre osztható: 1,1-6,9 és 6,10-12,14.

Ugyancsak refrének szerint oszlik a könyv fő része is két szakaszra: 2,1-6,9 és 6,10-12,14. Ezek egyenként 93 verset tartalmaznak. A 186 verset egy 18 versből álló bevezetés (1,1-18) és egy 18 versből álló konklúzió (11,7-12,14) fogja közre. A 18-as, 93-as, 111-es, 186-os, és 222-es számok a 37-es számmal vannak összefüggésben (ez a számjegyértéke a *hebel*-nek, azaz a „hiábavalóság"-nak, amely mint kifejezés 37-szer fordul elő a könyvben). Összességében a Prédikátor könyve 216 verset tartalmaz (1,1-12,8 az epilógust nem számítva), ami összhangban van a inklúziójának szám szerinti értékével, amely további utalás arra, hogy a szerző lényegesnek tartja a numerikus kompozíciót.

2.d) tartalma

Bevezetésként (1,4-11) a prédikátor elénk állítja a világmindenséget, szilárd egységbe zárt életterünket. A következő részben (1,12-3,15) az ember lehetőségeit kutatja, és első tanulságként leszögezi, hogy számunkra egyedül a halál biztos; ezenkívül minden más Istentől függ. Az embernek csak arra van módja, hogy a mindenkori jelen lehetőségeivel éljen, s elviselje annak terhét; ez elől elmenekülni semmiképpen sem tud. Minden attól függ, felismeri-e az adott órát, nem szalasztja-e el az abban adott lehetőséget, s az időhöz illő-

en él-e. Aki fontolóra veszi a világ sok baját, a társadalom visszásságait – ezeket a prédikátor néhány példával szemlélteti is (3,16-6,10) –, az a problémák láttán megbizonyosodhat arról, hogy ez az életfelfogás a helyes. A prédikátor egy külön részben (6,11-9,6) kritikusan mérlegeli a nép körében hagyományként fennmaradt bölcs mondásokat. Főleg azt a tételt feszegeti és vitatja, mely szerint az ember saját tettei segítségével biztosíthatja szerencséjét, sikerét és jólétét (»a tett és sors összefüggése«). Végül a prédikátor tanácsokat ad az emberhez illő életre. Azt javasolja mindenkinek, hogy használja fel az idő nyújtotta lehetőséget. A távollevő Isten nem irigyli az embertől az örömet. A prédikátor ajánlja a jelen helyzet reális megítélését, de a spontán cselekvést is. Javasolja, hogy vegyük észre az élet gazdagságát és éljük végig annak jó óráit, de ezen túltekintve ne feledkezzünk meg a halálról sem. A szerző szerint az istenfélelem az a biztos támpont ill. alap, amely hordozza az emberi életet, annak minden tehetetlenségével és lehetőségével együtt.

3. Előzmények az ókori keleti bölcsességi irodalomból:

a.) Egyiptomi

Egyiptomban az Óbirodalom összeomlását egy átmeneti kor követte a Kr. e. 2240-2000 közötti időszakban. Az addig uralkodó rend felbomlott, káosz uralkodott az országban. Az Óbirodalom zárt és problémátlan világa iszonyatos összeomlással ért véget. A magára maradt emberi énre megoldatlan kérdések törtek. A támasz nélkül maradt ember keresi a helyét ebben a felfordult világban. Több költemény ad hangot ennek a tragikus életérzésnek, kiábrándultságnak és reményt vesztettségnek, ami eluralkodott az emberekben: Az életunt beszélgetése lelkével, Ipuwer intelmei és a Hárfás dalok. De erről szól A paraszt panaszai c. prózai mű is. Mindegyik műben bölcsmondások fogalmazódnak meg.

Az egyik thébai király, Antef sírjába írták fel azt az éneket, mely a továbbélésbe vetett remény helyett a carpe diem elvének szellemében az itteni életben kínálkozó gyönyörök élvezésére biztatja az embert.

Az Anef-dal a kiábrándult pesszimizmus hangján szól. A túlvilági életet biztosító rítusokról, a „megdicsőítések"-ről gúnyosan nyilatkozik.

Az Életúntról szóló költeményben drámai módon jelentkezik a hagyományos egyiptomi világnézetet alapjaiban megingató konfliktus: „A lelkem megnyitotta száját miattam, és így válaszolt arra, amit mondtam: Ha a temetésre gondolsz, szomorúság az, sírást hoz az, megszomorítva az embert. Kihurcolják az embert a házból, ledobják a dombra. Nem fogsz feljönni, hogy lásd a Napot. (A túlvilághit egyik legfontosabb tétele volt a Nap látása a halál után).

b.)Akkád

Az úr meg a szolgája: A szolga, végig az egész párbeszédben mindig egyetért urával, majd a következő pillanatban az ellenkezőjével is. Az élet teljessége jelenik meg előttünk: szolgálat az udvarban, evés-ivás, vadászat, harc, építkezés, érintkezés az emberekkel, szervezkedés, szerelem, vallásosság, jótékonykodás, közhasznú tevékenység. Csakhogy a dialógus szerint mindegy, tesz-e bármit is az úr (vagyis az ember), vagy mozdulatlan marad; egyformán jó és az ellenkezője is. Vanitatum vanitas. Valójában a költemény gyilkos szatíra a világról. Amíg a Lullul bél vagy a Theodicea az élet értelmét kereste, az igazságot, s az ellentétek filozófiai álláspontokat szólaltattak meg, addig ez a költemény, az említettekkel azonos kor szatírikus bemutatása, mindent elutasít. Kigúnyolja s elveti kora értelmetlen valóságát. Az akkád irodalom legélesebb hangú műve ez: egy válságos kor tükörképe.

Az egyiptomi és mezopotámiai szemelvények közül azokból, amelyek már a Bölcsesség az ókori keleten IV. című bibliaiskola anyagában szerepeltek, csak egyes ide vonatkozó sorokat idézünk.

4. A Prédikátor könyvének hatása a nyugati szép- és bölcsességi irodalomban

A prédikátor az izraelita bölcsesség szkeptikus oldalát képviseli (vagy csak kijózanítóan realista), számos dédelgett igazságot megkérdőjelez. Támadja a hagyományos teológia leegyszerűsítő elkép-

zeléseit. A prédikátor következetesen és reálisan teszi fel kérdéseit. A létező valóságból indul ki. Taglalja a törvényszerűségeket, amelyek a mindenséget és az életet meghatározzák; vizsgálja az ember előtt álló lehetőségeket.

A Prédikátor szkepticizmusának és a görög szkeptikusoknak (akikkel itt most nem foglalkoztunk) a hatása végig követhető az európai bölcseletben és az irodalomban. A teljesség igénye nélkül kiragadunk néhány példát a szépirodalomból és a bölcseleti irodalomból:

A feszítő kérdéseket Hölderlin romantikus költészetében ugyanúgy megtaláljuk, mint Nietzschénél vagy a XX. századi egzisztencialista filozófusoknál, Heideggertől Camusig.

A filozófiai szkepticizmusnak általában az a kétkedés az alapja, hogy vajon felismerhető-e az igazság. Ilyen értelemben Nietzsche végletesen szkeptikus, hiszen nemcsak az igazság felismerhetőségében kételkedik, hanem létezésének tagadásáig is eljut. Szigorú és beható vizsgálatnak vetett alá társadalmilag elfogadott képzeteket, fogalmakat, és nem egy ezeréves vagy öröktől fogva létezőnek tartott igazságot fosztott meg hagyományos hatalmától. Azt hirdette, hogy örök érvényű igazságok nem léteznek, A Zarathustrában többször is kimondja, hogy Isten meghalt. És ha Isten nincs, akkor az ember nem is emelkedhet fel hozzá, tehát egyetlen célja lehet, önmaga fölé emelkedjen, egy ember fölötti emberré váljon.

Nem félt megkérdőjelezni azokat az eszméket és ideálokat, amelyekhez az emberiség évszázadok óta igyekszik igazodni. Csakhogy, ha van törvény, rend, akkor van igazodási pont. Ha nincs törvény, az ember bele van hajítva a döntés, a választás félelmetes szabadságába. Nincs külső kapaszkodó, önmaga mércéjévé válik. Az a jó és a rossz, amit ő annak tart. A szabadsága, mint szakadék tátong előtte. Nincs külső vonatkozási pont, csak én magam: a bestia elszabadul. Az általa lebontott kerítések által az ember nem szabadságra, hanem egy új, de szörnyű rendben találta magát, így vált az általa meghirdetett magasztosnak szánt felsőbbrendű ember eszméjéből a fasizmus szörnyetege.

Akár így, akár úgy, Isten halála Nietzsche számára egy új korszak kezdetét jelenti, új lehetőséget az ember számára, hogy ne a feje fö-

lött uralkodó hatalomtól való rettegés irányítsa az életét, hanem az élet szeretete és akarása.

Az Isten és túlvilág nélkül maradt ember nem képes élni a felkínált szabadsággal, nem tud a maga számára értékeket teremteni. „Az ember inkább a semmit akarja, minthogy ne akarjon semmit" – mondja Nietzsche. A nihilizmust csak akkor tudjuk felszámolni, ha végre nem kívülről várjuk az irányítást, hanem képesek leszünk belső iránytűnk szerint cselekedni.

Nietzsche azt mondta, hogy Isten halott, mi öltük meg, vagyis hogy nincs. Szegény nagyon okos volt, nagyon-nagyon, talán túl okos is, ezért olyan nagy a hatása más utána jövő gondolkodókra, de úgy tűnik, soha nem találkozott Istennel. Soha nem adatott meg neki az a kegyelmi pillanat, mint Szent Pálnak a damaszkuszi úton. Milyen igaza van a Prédikátornak, hogy a bölcsesség csak szenvedést szül. Nietzsche nyughatatlan szelleme élete végéig nem tudott megnyugodni, végül meg is zavarodott vagy is mondhatjuk, hogy teljesen összezavarodott. Menthetetlenül az a vége, ha a megismerésnek az ész és nem a hit a forrása. Mert az Isten által teremtett világot csak Isten által lehet megismerni. A gonosz, bár itt van a teremtett világban, csak káprázatokba viszi az embert, az általa nyert ismeret csak a káprázok ismerete, nem a valóságé. Az emberi észt, bármilyen kiváló is legyen, meg lehet téveszteni. A tudás, amivel az embert megkínálta, és amibe az ember belekóstolt, mint egy gyümölcsbe, nem a valóság megismerésébe viszi az embert, hanem a pusztulásba, a semmibe. Az ész tudása negatív tudás. Nincs más tiszta szó, csak a megtestesült Ige, Ő az, aki elvezet az igazságra. Ő az Élet Fája, ahová a tudás fája után csak a kereszten keresztül vezet az út. A kereszt, a szenvedés az, ami megtisztít a káprázatoktól. A szenvedés lehánt rólunk minden fölösleget, nem marad más az emberből, csak a legbenseje. És ez a minden fölöslegtől megtisztított legbenseje tud párbeszédbe lépni Istennel.

Heidegger a világot úgy írja le, amelyet elhagyott Isten. Hölderlin képét fehasználva Isten elhagyta a világot, mint a horizont mögött lenyugvó Nap. Az ember magára maradt.

„Az egzisztenciabölcselet középpontja az egyedi ember nem azt kérdi, hogy mi az ember, hanem azt, hogy hogyan éljen, miként valósítja meg önmagát, hogy lesz valódi és eredeti." (Nyíri Tamás)

Jean-Paul Sartre, Albert Camus és Simone Beauvoir meghasonlott a polgári értelmiség útkeresését képviselik az egzisztencializmus különböző irányzatai között az első és a második világháború katasztrófákkal terhes világában. Az egyedi embert és annak döntési szabadságát állítja középpontba, ahogy Sartre mondja, az ember szabadságra ítéltetett. Az ember azzá lesz, amivé teszi magát a tettei által. Felelős a választásaiért, de nem az Égnek, miután szerintük nincs Isten, hanem csak embertársainak. Szerintük nem létezik abszolút erkölcs, örökérvényű jó és rossz. Azt hogy az ember kivé lesz, az a választásaiban valósul meg, „ az embert napról napra fel kell találni". A Sartre-i Lét és semmi alaptétele, hogy az ember beledobódik a semmibe, létének – az egzisztenciának – eleve nincs célja és értelme, a gondolkodó lénynek azonban megvan a lehetősége és képessége, hogy tartalmat, lényeget (eszenciát) adjon létezésének.

Albert Camus kiindulópontja az a felismerés, hogy az „emberek meghalnak, és nem boldogok". Ez a lét abszurditása is, és ez Camus problémája is. Az abszurd irodalom szerint az emberi lét és az emberi értelem ellentétes egymással. Ez az ellentét mutatkozik meg abban, hogy az ember vágyakozik az öröklétre, de az élete véges. De akkor vajon érdemes-e élni? Camus szerint erre az abszurd helyzetre háromféle válasz lehetséges: az öngyilkosság vagy belekapaszkodni bármibe vagy tudomásul vesz és derűsen elfogadja ezt az abszurd helyzetet. Ennek az utóbbinak a megtestesítője a görög mitológiából Sziszüphosz személye, akit abszurd hőssé avat. Sziszüphosz büszkén vállalja a sorsát, mivel minden alkalommal, amikor leereszkedik a hegyről, hogy újra visszatérjen a szenvedéshez, végiggondolja a sorsát, amit így már tudatosan vállal. Ezért Camus szerint boldog is. Végkövetkeztetésében a munka, amit Sziszüphosznak újra és újra el kell végezni, mégsem fölösleges és tragikus egészen: „Otthagyom Sziszüphoszt a hegy lábánál! Minden ember megtalálja a maga terhét. De Sziszüphosz a felsőbbrendű hűségre tanít, mely isteneket tagad és sziklákat emel. Ő is úgy ítéli, hogy minden jól van. A gazdátlanná vált világ neki se nem meddő, se nem kicsi. A kő minden

egyes darabja, a sötétlő hegy minden egyes ércszilánkja külön kis világ a számára. A csúcsokért vívott küzdelem maga is betöltheti az ember szívét. Boldognak kell elképzelnünk Sziszüphoszt." Sziszüphosz tragikus sorsában azt fogalmazza meg, hogy az az ember képes értelmes életet élni, aki felismeri az élet-halál ellentmondását, tehát a létezés abszurditását. Aki tudatára ébred ennek, az nem reménykedik, nem foglalkozik a jövővel, csak a jelennel. Az egyetlen helyes magatartás az életben a lázadás, vagyis az élet megélése, még ha értelmetlen is. De aztán ezen túllépve a Pestis c. regényében az egyéni lázadásból eljut egy negyedik válaszra is, a lét abszurditására, a közösséggel való szolidaritás vállalásáig. A történet azért aktuális, mert bármely élethelyzetre kiterjeszthető, amelyben az ember korlátozva, szeretteitől elszakítva érzi magát. A család, létbiztonság, egészség nem magától értetődő javak, hanem kiváltság. Akkor tudunk megbirkózni a hétköznapi és a rendkívüli nehézségekkel, ha ezt szem előtt tartjuk.

Az angol irodalom ismert képviselője ebből a korszakból Aldous Huxley, aki hasonló következtetésre jut mint Camus. Spinóza és a kukac c. írásában ill. A vak Sámson c. fejlődésregényében fogalmazza meg az ember feladatát a világban:

Spinóza hasonlata szerint az ember egy kukachoz hasonlít, és azt mondja, hogy ne legyünk többé kukacok, állatkák, amik a vérben élnek, hanem legyünk pillangóvá, ami szabadon szárnyal a térben, ne a véges világban éljünk és mozogjunk, hanem a végtelenben. Huxley megmaradva a kukac-hasonlatnál azt mondja, hogy a tapasztalat szerint, a kukacból önerejéből sohasem lesz pillangó. Nincs értelme pillangóságról álmodni: „A sors úgy határozott, hogy kukacok legyünk; törődjünk hát bele, hogy kukacok vagyunk; sőt, ne csak puszta megnyugvásból, de legyünk kukacok gyönyörrel, merészen; határozzuk el, hogy legjobbak leszünk az összes lehetséges kukacok között. Végeredményben jobb a jó kukac, mint az a leírhatatlan teremtmény, amellyé akkor leszünk, ha erőinket meghaladva a szárnyak világában próbálunk meg élni. Semmiféle kísérleti erő nem változtathat át még a leghitványabb pillangóvá sem. A törtető féreg, arra törekedvén, hogy fecskefarkú vagy Camberwell Beauty lepkévé alakuljon át, mindent elkövet. Ám bizonyos idő elteltével, nem csak káposzta lep-

ke nem lesz, hanem régi lényének alacsonyabb, félholt változatává válik, mely képzelet szárnyán szédeleg a mélység felett." A vak Sámson című fejlődésregényének főhősében megtestesülnek a huszadik századi angol értelmiségben megfogalmazódó kérdések, a háború és erőszak felé rohanó Európában az élet céltalanságáról és a saját élete céljáról. Hosszas útkeresés után jut el arra a felismerésre, hogy ha már kukac, akkor próbáljon a legderekabb kukaccá válni és a közösség hasznára lenni.

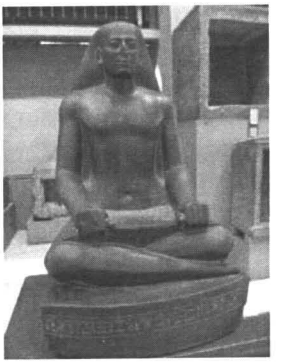
Az ókori kelet és a különböző nyugati irodalomban és a filozófiában való kalandozásunk után még néhány XX. századi magyar költő versét is idevesszük.

Munkalapok a 3. 4.-hez

Munkalap 1.

Anef-dal

„Dal, az igaz hangú Anef király sírjában a hárfaénekes előtt. A test elpusztul, eltűnik, mások (jönnek) állandóan az ősök kora óta. Az isteneknek, akik hajdan éltek és piramisaikban nyugosznak, az előkelőknek és hasonlóképpen a megdicsőülteknek, akik szintén piramisaikba temetkeztek és palotákat építettek maguknak, a helyük sincsen meg. Mit tettek velük? Hallottam Imhotep és Dzsedefhór mondásait, melyeket gyakran idéznek mint szállóigéket. Mi lett a helyükkel? Falaik összedőltek, helyük sincsen meg, mintha soha nem is lettek volna.

Egyiptomi írnok

Nem jön vissza senki onnét, hogy beszéljen helyzetükről, elmesélje ügyeiket, s megnyugtassa szívünket, amíg mi is eltávozunk arra a helyre, ahová ők mentek. Légy vidám, hogy elfeledtesd szíveddel, hogy téged is meg fognak dicsőíteni! Kövesd vágyadat, amíg vagy, tégy mirhát a fejedre, öltözz finom vászonba... valódi értékes dolgokkal kend meg magad az isten

áruiból. Növeld tovább a jólétet, ne fáradjon ki szíved. Kövesd vágyadat és az élvezetet.

Intézd dolgaidat a földön úgy, ahogyan azt a szíved reméli, amíg eljön számodra az a nap, a siratásé. Nem hallja a fáradt szívű a siratásukat. Nem menti meg az ő szomorúságuk az embert az alvilágból. Refrén: Ünnepelj, ne fáradjon ki a szíved ebben. Íme nem adatott meg senkinek, hogy vagyonát magával vigye. Íme nem jön vissza, aki eltávozott." (Harris papírusz, Kákosy László ford.)

Az életúnt beszélgetése önmagával

„Kihez beszéljek mainapság? - A testvérek gonoszak s a barátokat nem lehet szeretni.

Kihez beszéljek mainapság? – Mindenki kapzsi és az emberek egymást megrabolják.

Kihez beszéljek mainapság? – Aki elégedettnek látszik, az komisz, a jóságot pedig elhanyagolják.

Kihez beszéljek mainapság? – A tegnapra már senki sem emlékszik és senki sem hálálja meg, ha vele jót tettek.

Kihez beszéljek mainapság? – Arcát mindenki elfedi és ábrázatukat egymás elől eltakarják.

Kihez beszéljek mainapság? – Az emberek mohók s akire az ember számít, annak nincs szíve.

Kihez beszéljek mainapság? – Nincsen többé igazságos ember, a földön a gonoszak uralkodnak.

Kihez beszéljek mainapság? – Az országot a bűn árasztotta el, s ez határtalan, határtalan." (Hamvas Béla: Antológia humana)

A paraszt panaszai

„Ne építs a holnapra, mielőtt eljött volna, nem lehet tudni, mi rosszat hoz!

Ne dühöngj amiatt, ami nem jön, ne örvendj amiatt, ami nem történt meg! A türelem meghosszabbítja a barátságot, és megsemmisíti a megtörténtet..." (Dobrovits A. ford.)

Ipuwer intelmei :

„Hol van Ő ma? Talán alszik Ő? Íme, nem látni hatalmát..." (Kákosy László ford.)

Munkalap 2.

Gilgames eposz

Így van minden halálra szánva.

.....

Építesz kő- meg téglaházat? Veszel magadnak feleséget?
Megosztozol testvéreiddel? Kötésteket cserépre vésed?
Mire mindez? Mi tart örkké? Ház? Egyesség? Jelek? Kötések?
Tudod: mindez nagyon mulandó! Sírtábláid is elenyésznek!

Ember-e még, mondd a halott is? Ugye, hogy nem? Ő már nem ember!

Alvóhoz hasonlít, de mégsem! Aki meghalt, nem álmodik már!
Szoborhoz hasonlít, de mégsem! Holt kő az, de nem is volt élő!
A halál mindenhez hasonlít, de nem azonos semmivel sem!

Sokat tudnak az Anunnakik s a Mammétu is, a sors-teremtő,
hajszál se hull úgy fejünkről, hogy rovásukról hiányoznék –
élet-halál urai ők, de annak napját, mikor az élő
elhivatik, még ők se tudják
(Rákos S. ford.)

Pesszimista töredék

Született ember még nem jutott örökkévalóságra,
elpusztul a halandó, minden művével egyetemben.
Ezért
Távoztasd el szíved rossz álmait,
keserűséget, panaszt messze űzz,
keserűség, panasz álmot fogan,

és az álom megrontja szívedet.
Szabad szívedet ne béklyózza gond-bú,
tested, orcád nevessen! *(Rákos S. ford.)*

„Istene fenségét az ember..."
...Férfi vagyok, tudásban gazdag - s tudásom mit sem használ..."
(Komoróczy G. ford.)

Panaszok és nyugtatások (Babilóni theodicea)
Van-e boldogság? S van-e boldogságban-bizonyosság?...
(Rákos S. ford.)

Példabeszédek
A holnap is, akár a tegnap,
Ugyanaz mindennap, mint a tegnapi élet....

Pesszimista töredék
Istenhez ha méred...
.....
örömöt ád ...
bizony csak por...
máris vége...
visszatér az agyagba...
tűz hamvasztja el...
nem élhet a napok végezetéig.
Született ember még nem jutott örökkévalóságra,
elpusztul a halandó minden művével egyetemben...
(Rákos S. ford.)

Úr meg a szolgája
„Hé szolgám,engedelmeskedj!"
„Igen uram, igen!"
„Vezesd elő a lovamat, nyergeld föl -
megyek a palotába!"

„Menjél, uram, menjél!
Minden teljesül majd, amit kívánsz:
A király és a trónörökös kegyesek lesznek hozzád!"
„Hé, te szolga!
Mégse megyek a palotába!"
„Ne menjél, uram, ne menjél!
Hiszen árulást készítenek, elfogatnak,
ha odamégy!
A sötétség legmélyebb vermeibe taszítanak,
éjjel-nappal kegyetlenül kínoznak -
ne menj a palotába!"

„Hé szolgám,engedelmeskedj!"
„Igen uram, igen!"
„Hozz vizet iziben, öntsd a kezemre,
hadd eszem-iszom kedvem szerint!"
„Egyél, igyál, uram, egyél-igyál csak!
Gyakori evés-ivás megvidámítja szívedet!
S ha jó kedvvel, tiszta szívvel ülsz lakomádhoz,
Samast is megvendégeled!"
„Hé, te szolga!
Nem eszem-iszom mégsem!"
„Ne egyél-igyál, uram, igazad van!
Inni és enni, szomjúhozni és koplalni
amúgyis csak nyűg az emberen!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Hozasd elő a hintómat, fogass be,
hadd hajtok ki a pusztába!"
„Hajtass, uram, hajtass!
Lám ott künn táboroznak már a vadászok!

A madár odahagyja fészkét,
A vadszamár is menekül előlük!"
„Hé, te szolga!
Mégse hajtatok ki a pusztába!"
„Ne hajtass, uram, ne hajtass!
Azóta talán szét is széledt már a tábor!
A kutyák éhsége is csillapodott.
A madár visszatért fészkére,
a vadszamár békésen nyargalászik föl és alá!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Ragadj fegyvert, törj rá ellenségemre,
fojtsd belé a szót,
hogy soha többé gonoszat ne fecsegjen!
Értsd meg, mit akarok:
lecsapok rá, elfogom, megkötözöm,
azután könnyebbült szívvel a szemébe köpök!"
„Köpjél, uram, köpjél!"
.....

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Házat akarok építtetni!"
„Építtess, uram, építtess!
Örvend és ujjong majd benne szíved!"
„Hé, te szolga!
Mégsem építtetek házat!"
Ne építtess, uram, ne építtess!
Aki házat építtet, előre tudja:
egyszer örökre kiviszik abból a házból!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Ellenségem szavára – Hallgatással válaszolok!"
„Hallgas, uram, hallgass!
Hallgatni jobb, min beszélni!"
„Hé, te szolga!
Mégse hallgatok én!"
Ne hallgass, uram, ne hallgass!
Ha nem szólalsz meg,
ugyancsak fölnyílik majd a csipájuk azoknak,
akik joggal tartanának tőled, ha beszélnél!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Zendülést támasztok!"
„Támassz, uram, támassz!
Ha nem támasztasz,
hátunkhoz szárad a hasunk,
mert nincs mivel a bendőt megtöltenünk!"
„Hé, te szolga!
Mégse támasztok zendülést!"
„Ne támassz, uram, ne támassz!
Megölik azt, aki zendülélst támaszt,
harcban megölik,
vagy elfogják, elevenen megcsonkítják
a tömlöcbe vetik holtáiglan!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Szívből szeretek egy asszonyt!"
„Szeresd, uram, szeresd!
„Bút-bánatot feled, aki asszonyt szeret"

- így mondja a példaszó is!"

„Hé, te szolga!
Mégse szeretem azt az asszonyt!"
Ne szeresd, uram, ne szeresd!
„Sötét kút a szerelem...
Az asszony meg éles tőr, hideg tőr –
A férfi nyakára tör"
- így mondja a példaszó is!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Hozz csak vizet iziben, kézmosóvizet –
áldozni akarok az isteneknek!"
„Áldozz, uram, áldozz!
Vidámszívű az, aki áldozik, jótét lélek:
Kincset gyűjt odatúl!"
„Hé, te szolga!
Mégsem áldozom én!"
Ne áldozz, uram, ne áldozz!
Így legalább megtanítod azt a kutya istent,
Hogy fusson utánad,
ahelyett, hogy „imádj alázattal!",
„törődj bele akaratomba!"
vagy valami hasonlót követelne tőled!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Lásd, kenyeret szeretnék adni országunknak!"
„Adjál, uram, adjál!
Jó helyre hullott az a mag,
Amelyik az egész országot megelégíti!"
„Hé, te szolga!

Mégsem akarok kenyeret adni az országnak!"
„Ne is adj, uram, ne is adj!
A kenyeredet bízvást bepofáznák,
de lesírnának a búzád után járó kamatból
s amellett még kígyót-békát is
kiáltana rád a sok ingyenélő!"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Jót akarok tenni országommal!"
„Tegyél, uram, tegyél csak!
Amit ország hasznára tesz az ember,
Marduk urnájába kerül az a jótett!"
„Hé, te szolga!
Mégse teszek jót országommal!"
„Ne tegyél, uram, ne tegyél!
Túrd csak föl a sírdombok pusztaságát,
kapard elő az ősök csontjait
s vallasd meg a porladó koponyákat:
gazdájuk jót vagy gonoszat tett-e vajjon?"

„Hé, szolgám, engedelmeskedj!"
„Igen, uram, igen!"
„Már most mi a jó? Felelj!
Kitörni a nyakamat meg a nyakadat,
vagy folyóba dobni engem is, meg téged is –
az-e a jó?"

„Ki olyan magas, mint az ég –
ki juthatna föl az égbe?
Ki olyan széles, mint a föld –
ki érhetné át a földet?"

„Hé, te szolga!
Elég legyen ebből!
Megöllek és magam előtt küldelek!"
„Akkor, jó uram,
Három nappal sem éled túl halálomat!"
(Rákos S. ford. ford.)

Munkalap 3.

Hölderlin: Hüperión sorsdala (részlet)
Nékünk más adatott. Ne lehessen
megnyugvásunk helye.
Tűnnek, buknak
a szenvedők,
vakon, egy
óráról a másikra, mint
a víz verődik
kőről kőre,
éveken át a bizonytalanba.
(Tandori Dzső ford.)

Hölderlin: Hüperión vagy a görögországi remete (részlet)

A jelen üvöltő északi szélvészként zúdul át szellemünk virágain, s nyílóban fagyasztja le őket...

Szívünkről s terveinkről úgy beszélünk, mintha miénk lenne, s mégis valami idegen hatalom hány-vet, s tesz bennünket a sírba, ahogy neki tetszik, s nem tudjuk róla, honnét jő, sem azt, hogy merre tart...

Ha szétnézek az életben, mi a vége mindennek? Semmi. Ha lélekben magasra török, mi a legmagasabb csúcs? Semmi...

(Szabó Ede ford.)

Friedrich Nietzsche: Im-így szóla Zarathustra (részlet)

Az óra, amikor mondjátok: „Mit ér az én boldogságom! Szegénység az, szenny és hitvány kedvtelés. Pedig éppen a boldogságomnak kellene igazolni a létet!"

Az óra, amikor mondjátok: „Mit ér az én értelmem! Vajon éhezi az igazságot, miként az oroszlán az ő táplálékát? Szegény az, szenny és hitvány kedvtelés!"

Az óra, amikor mondjátok: Mit ér az én meggyőződésem! Még sohasem gerjesztett őrületre. Mennyire belefáradtam az én jómba és gonoszomba! Mindez szegénység, szenny és hitvány kedvtelés!"

Az óra, amikor mondjátok: „Mit ér az igazságom! Nem látom, hogy izzó parázs lennék. Ám de az igazságos ember izzó parázs!"

Az óra, amelyben mondjátok: „Mit ér az én részvétem, vajon a részvét nem kereszt-e, amelyre azt szögezik, aki az embert szereti? Ám de az én részvétem nem keresztre feszíttetés!" (Wildner Ö. ford.)

Babits Mihály: Esti kérdés

Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, sima bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatossan, hogy minden fűszál
lágy leple alatt egyenessen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszti a szivárványos zománcot
és úgy pihennek e lepelnek árnyán,
e könnyű, sima, bársonyos lepelnek,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol járj a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bús szobádban,
vagy kávéházban bámészan vigyázd,
hogy gyújtják sorban a napfényű gázt;
vagy fáradtan, domb oldalán, ebeddel
nézzed a lombon át a lusta holdat;
vagy országúton, melyet por lepett el,

álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszú fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükör,
merengj a messze múltba visszaríván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmúlt korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted:
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván:
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván:
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért a lombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, e bús Danaida-lányok
s a nap, ez égő szizifuszi kő?
miért az emlékek, miért a múltak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?

Devecseri Gábor: A mulandóság cáfolatául

1.

Az értelem, ha már kinyílt,
mindétig itt sugárzik;
gazdája holtával se hal;
nem illan, szét sem ázik.

A szépség, hogyha már kinyílt,
nem válik barna röggé;
virág, ha egy napig van itt,
egy nap van itt örökké.

2.

„Törékeny az öröm" – sikoltják
vagy mondják elnéző-szelíden
a költők századokon át.

Nincs állandóbb, úgy vettem észre.
Hogy megmarad! Nem az egészre
Emlékszel, a múlt mély tavát
tétova búvárként bolyongva:
hol ronda rém barlangja tát
iszony-torkot, hullámok gyöngéd
homálya függönyzi valóban
múlttá, elmúlttá; aranyát
látod csak csillogni a mélyben,
csak ez süt a függönyön át,
bármily piciny volt. S egy sziromra
élesebben látsz, mint a romra.
És ha az öröm oly törékeny,
mért őrzöd álmodozva ébren
makacs-szelíden a saját

napjaid forró-hidegének
s oly sok szeretettel
tavi mélyben
messze áramló idejének
csak mosolyát?

Csali mese

Két kezemben tartom a fejem;
Világmindenség van e helyen:

Mindaz, amit belé eleddig
gyűjtöttem. Majd őrzöm – semeddig.

Ha meghalok, meghal egy világ:
de gyászolni senki nem ér rá.

Mindenki visz egyet fejében,
teret, időt hordoz kevélyen.

Tapasztalatot visz, terveket,
felnagyított belső szerveket,

Sade márkit és Buddhát, Szent Tamást,
huszonkét forintról számadást,
fényezredévekről tudomást,
„ne késsek a hivatalból" aggódást,

5. Foglalkozás a konkrét szöveggel

8,5-15 A Prédikátor támadja a hagyományos teológia leegyszerűsítő elképzeléseit a bűnök büntetéséről, mivel ezeket a tapasztalat nem támasztja alá. Az ítéletet Isten hozza meg, de hogy milyen formában, az előttünk rejtve marad. Közmondásokkal cáfolja a hagyományos nézetet, amely szerint az igazak élete mindig sikeres. A sikeres életet nem tudja az ember elérni semmiféle igyekezet árán sem. Csak az ünnep öröme az, amit módjában van megteremteni magának.

8,16-9,6 Az emberi bölcsesség képtelen felfogni Isten cselekvésének értelmét.

9,7-10 Meg van győződve a dolgok átmeneti jellegéről (hiábavalóságáról), úgy vélekedik, hogy egyedül az élvezet az, amire érdemes összpontosítani az életünkben. Azonban a luxussal szemben a hétköznapi örömöket részesíti előnyben, amelyekkel Isten magajándékoz minket. Ezt a könyvben hétszer is megerősíti: 2,24; 3,12,22; 5,17; 8,15; 9,7-9; 11,9-10. Végül a prédikátor tanácsokat ad az emberhez illő életre. Azt mondja, hogy mindenki használja fel az idő nyújtotta lehetőséget. Isten nem irigyli az embertől az örömöt. A földi javak Isten ajándékai. Azt javasolja, hogy vegyük észre az élet gazdagságát és éljük végig annak jó óráit, mert a halállal befejeződik minden.

Ezek a versek a záró költemény (11,9-12,7) témáit jelzik előre, és így keretbe foglalják az itt következő és egymással csak lazán összefüggő mondásokat (9,11-11,3).

9,11-12 A siker nem a tudáson és az igyekezeten múlik. Az idő és a szerencse játéka ajándékoz meg vele egyeseket.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Mielőtt egyet lépnél	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 178. o. 5 perc
2. Mit nevezünk boldog életnek? A résztvevők rövid beszélgetése arról, hogy: - Mit nevezünk boldog életnek? - Mi a boldogság? - Ki a boldog ember? - Kit neveznek az evangéliumok boldognak? (Lásd Bevezetés 1.)	csoportos beszélgetés óravezető irányításával	10 perc

3. a) A Prédikátor könyvének ismertetése Az óravezető előadása (lásd Bevezetés 2.a.) **3.b) A prédikátor személye, a könyv keletkezése** Az óravezető rövid bevezető előadása (lásd Bevezetés 2.b) **3.c) felépítése** Az óravezető előadása (lásd Bevezetés 2.c) **3.d) tartalma** Az óravezető előadása (lásd Bevezetés 2.d)	az óravezető előadása	Szentírás, Prédikátor könyve tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
4.) A különböző szövegek összehasonlítása a Prédikátor könyvének főbb mondanivalójával A résztvevőket három csoportra osztjuk, az első csoport nézi át az egyiptomi, a második az akkád, a harmadik a nyugati szépirodalmi és bölcsességi szemelvényeket **a.) Egyiptomi** (lásd Bevezetés 3.a) **b.) Akkád** (lásd Bevezetés 3.b) **c.) A Prédikátor könyvének hatása a nyugati szép- és bölcsességi irodalomban** (lásd Bevezetés 4.)	Kiscsoportos munka, utána összegzés az óravezető irányításával és az óravezető rövid kiegészítő magyarázata	Munkalap 1. Munkalap 2. Munkalap 3. sokszorosítva 60 perc
5.) Foglalkozás a konkrét szöveggel **a.) siker és hiábavalóság** - Mit gondolunk Isten igazságosságáról? - Mit gondolunk arról, hogy az embernek saját kezébe kell vennie az életét? (Lásd Bevezetés 5.)	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, Prédikátor könyve, 8,5-9,6 jegyzetfüzet, ceruza 15 perc
5.b.) az öröm keresése - Mit gondol, a Prédikátor biztatása az élet élvezetére erkölcstelen? (lásd bevezetés 5.)	Csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, Prédikátor könyve, 9,7-12 jegyzetfüzet, ceruza, 5 perc
6.) Keresztény válasz a mulandóságra (lásd Alapgondolat)	Az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
7. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

É l ő I g e
BIBLIAISKOLA
Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori keleten VII.

A Prédikátor filozófiájának hatása a kereszténységre
Világmegvetés vagy az élet megbecsülése?
A Prédikátor filozófiájának és Jézus tanításának összehasonlítása (Préd 8,5-9,10; Mt 6,25-34)

A.) Alapgondolat

A Prédikátor filozófiáját sokféleképpen értelmezik, sokszor helytelenül is. Némelyek úgy értelmezik a „minden hiába valóság" hangoztatását, hogy lebecsüli ezt a világot és egy aszketikus élet felé irányít. A másik értelmezése a Prédikátor filozófiájának egészen a mostani időkig bezárólag pont az ellenkezőjét állítja. Egyes egzegéták szerint a Prédikátor az élet élvezetére szólít fel, hogy használd ki a pillanatot és örülj a kis örömöknek. Ennek aztán az volt a következménye, hogy igyekeztek száműzni a liturgikus szövegekből. A szélsőséges vélemények miatt célszerűnek látszik tehát, hogy alaposabban megvizsgáljuk, és úgy foglalkozzunk a Prédikátor könyvével, hogy filozófiáját összevetjük Jézus tanításával. Ennek kapcsán foglalkozunk az aszkézissel, ezen belül, hogy mit jelent a keresztény aszkézis, de kitérünk a különböző vadhajtásokra is.

B.) Szöveg: Préd 8,5-9,10; Mt 6,25-34

C.) Bevezetés

1. Lemondás, önmegtagadás, böjt

Mit gondolunk a lemondásról, mi az értelme és mi a célja?

„Aki közületek nem mond le mindenről, amije van, nem lehet az én tanítványom” (Lk 14,33).

„Akkor Jézus azt mondta a tanítványainak: »Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl a keresztjét és kövessen engem. Mert aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, aki pedig elveszíti életét énértem, megtalálja azt” (Mt 16,24-25).

„Ti szabadságra vagytok hivatva, testvérek” (Gal 5,13).

A YouTubon meg lehet találni Jonatan David és Melissa Helser felvételét:

Jonatan David and Melissa Helser:
I’m no longer a slave to fear
For l am a child of God

A szöveg hevenyészet magyar fordítása:

Többé nem vagyok rabszolga
Te kibogozol egy dallamban
Körbeveszel egy dallal
A szabadulásról az ellenségektől
Míg a félelmem elszáll

Nem vagyok többé a félelem rabszolgája
Isten gyermeke vagyok. /x2

Anyám méhéből kiválasztottál
A szeretet megszólított engem
Újjászülettem egy családba
Véred folyik bennem.

Nem vagyok többé a félelem rabszolgája
Isten gyermeke vagyok. /x2

Szétválasztod a tengert, hogy átmehessek rajta
Félelmeim megszűntek tökéletes szeretetedben
Megmentettél és én éneklem:
Isten gyermeke lettem.

Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika

Ott ballagott szegény Dzsoni egy nagy kerek erdő közepén. Fütyörészett. Hol szomorúan, hol meg vidáman. Már attól függően, hogy milyen kedve volt. „Én vagyok a világon a legszegényebb – gondolta, és egy szomorkás dallamba kezdett. Tényleg, a rajtavalón meg egy vándorboton és a bicskáján kívül nem volt semmije. – De hiszen a világon a leggazdagabb is én vagyok" – gondolta, és azon nyomban trillázni és bukfencezni kezdett a füttye. És valóban, ő volt a világon a leggazdagabb, hiszen az övé volt az erdő, a kék ég, a madarak, az út menti gizgazok: övé volt az egész nagy tágasság, széles e világ az övé volt. Aztán még jobban nekividámodott a füttye, mert az jutott eszébe: „De hiszen a világ legszabadabb embere is én vagyok. Arra megyek, amerre kedvem tartja; ott hányok bukfencet, ahol akarok; senki parancsára nem vagyok kénytelen ugrabugrálni; hej, én vagyok a világ legszabadabb embere!" Aztán megint lekonyult egy kicsit a kedve, megszomorkásodott a füttyszava, mert az jutott eszébe, hogy ő a világon a legnagyobb rab, mert hiszen a szabadsága rabja ő, se barátja, se kedvese, se egy tenyérnyi földdarab, ahol boldogan hajtaná álomra a fejét, és azt mondhatná, otthon vagyok."

„Mindenki, aki elhagyta házát, fivéreit vagy nővéreit, apját vagy anyját, gyermekeit vagy földjét az én nevemért, százannyit kap majd, és örök életet fog örökölni" (Mt 19,29).

„Bizony, mondom nektek: mindenki, aki elhagyta házát vagy testvéreit, nővéreit vagy apját, anyját, a gyermekeit, vagy földjeit értem és az evangéliumért, százannyit kap már most, ebben a világban: házakat, testvéreket, nővéreket, anyákat, gyermekeket és földeket, bár üldözések között; az eljövendő világban pedig az örök életet." (Mk 10,29-30)

A szegény Dzsoninak a szabadság, a dolgokról való lemondás a cél. A keresztény ember számára nem a szabadság, nem a dolgokról való lemondás a cél l'art pour l'art, hanem a lemondás csak eszköz, Jézus a cél, szabaddá tenni magát a világ dolgaitól, hogy valami sokkal értékesebbet kapjon:

„Hasonló a mennyek országa a szántóföldbe rejtett kincshez. Egy ember megtalálta, újra elrejtette, aztán örömében elment, eladta mindenét, amije csak volt, és megvette a szántóföldet. Hasonló a mennyek országa a kereskedő emberhez, aki szép gyöngyöket keresett. Amikor talált egy sokat érő gyöngyöt, elment, eladta mindenét, amije csak volt, és megvette azt" (Mt 13,44-46).

2. Aszkézis

A keleti vallások különböző technikákkal, önsanyargatással önmegváltásra, önmegvalósításra törekszenek.

A kereszténység az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel való közösség megvalósítására törekszik.

A keleti aszkézis az önmegváltás eszköze, a helyes keresztény aszkézis válasz Krisztus szeretetére. A keresztény aszkézis célja közösségben lenni az Atyával, Fiúval és a Szentlélekkel. Miután Isten a szeretet, közösségben lenni a szeretettel, miután Isten az élet, közösségben lenni az élettel, miután Isten örökkévaló, közösségben lenni az örökkévalósággal. A keresztény aszkézis célja örökké szeretetközösségben élni az Atyával, Fiúval és a Szentlélekkel. Ebbe az örömbe hív meg bennünket Jézus Krisztus.

A böjtöt, az önsanyargatás különféle formáit egyébként mind a keleti vallásokban, mind a kereszténységben megtaláljuk.

A kérdés csak az, hogy mi a célja? A keletieknél korlátlan uralmat szerezni a test fölött.

Egy a tanítványaihoz intézet levélben ezt írja Matta el Meszkin atya összefoglalva a keresztény aszkézis lényegét:

„Mire jók az aszkézis különféle testi és lelki gyakorlatai? Sokra. Az aszkézis különféle testi és lelki gyakorlatai, úgy vannak, mint egy házőrző kutya, ami őrzi a felbecsülhetetlen értékű kincseket. A kutya önmagában nem valódi érték, de őrzi a Szentlélektől kapott kincse-

ket, amelyek mindennél értékesebbek a földön. A kutya nélkül kockáztatjuk, hogy nem leszünk abban a helyzetben, hogy megőrizzük a ránk bízott kincset és elveszítjük. Alighogy meghallják az ugatást, a tolvajok, minden ravaszságuk és erőszakos lelkületük ellenére, megijednek a kutyától, és hanyatt-homlok elmenekülnek. Mindazonáltal ha nem lennének ajándékok, és nem töltenék be életünk tárházát a hit áldásaival, a Szentlélek ajándékaival és a kegyelem ingyenes ajándékaival, akkor mire szolgálna az aszkézisünk? Mi értelme lenne a cselekedetnek? Mondom nektek, úgy kell élnünk ebben a világban, mint egy szegény hajótörött, akinek semmije sincs, akinek nincs fedél a feje fölött, nincs egy darab kenyere, hogy megegye, nincs egy rongy, amivel befedje mezítelenségét, ennek ellenére szövetkezett számos kiképzett házőrző kutyával." (Matta el Meszkin 16. levél)

„Por vagy, és visszatérsz a porba!" (Ter 3,19)

A világ körforgása: Az ember megszületik, táplálkozik, növekszik, gyermekei lesznek, aztán visszatér a porba, és így megy ez, a földi élet körforgásában, leszármazottak vég nélküli sora követi egymást. Ez igaz, mondja Wadid atya, aki Matta el Meszkin ma is élő tanítványa. Valóban a föld porából lettünk megalkotva. De a mi célunk nem a sír, nem a visszatérés a porba, hanem Krisztussal és Krisztusban visszatérni Istenhez. Az aszkézis biztonságot nyújt, hogy a Szentlélekkel együttműködve képesek legyünk szabaddá lenni és szilárddá válni a szeretetben. Természetesen ez az átalakulás egy fárasztó művelet, amely az utolsó lélegzetvételünkig tart.

3. Világmegvetés, memento mori

„Jobb a jó név az illatos olajnál,
s a halál napja a születés napjánál.
Jobb a gyásznak házába menni,
mint a lakoma házába térni,
mert az minden embert a közös végre figyelmeztet,
s az élő ott megszívleli a jövőt.
Jobb a komorság a nevetésnél,
mert az arc szomorúságától javul a bűnös lelke.

Ott a bölcsek szíve, ahol gyász van,
a balgák szíve pedig ott, ahol öröm lakik" (Préd 7,1-4)

Meglehetősen komor világszemlélet. Jobb a gyász, mint az öröm? Jobb a halál, mint a születés? Halálkultusz, világgyűlölet?

A középkorban, különösen a népi vallásosságban időszakonként kiemelt hangsúlyt kapott, helytelenül az önkínzás különféle módozatairól azt képzelték, hogy út a mennyországba, meg lehet vele vásárolni az üdvösséget. De a szentek életében is megtaláljuk a kemény böjtöt, az önsanyargatás legkülönbözőbb módozatait.

„Nincs még egy korszak, amelyik annyit foglakozott volna a halál gondolatával, mint a késői középkor. Az egész élet fölött ott visszhangzik a memento mori komor hangja…

Minden pusztulásra van ítélve…

Változatos hangon panaszolták, milyen mulandó a földi dicsőség. Három motívumot lehet megkülönböztetni. Az első ez a kérdés: hol vannak most azok, akiknek ragyogása egykor betöltötte a világot? A második hosszasan foglalkozik az enyészetnek indult emberi szépség félelmetes látványával. A harmadik a haláltánc: a halál mindenféle korú és rangú embert magával ragad…

Az aszketikus elmélkedés mindig szívesen foglalkozott a porral és a férgekkel. A világ megvetéséről szóló elmélkedések már régen felidézték az elporladás minden borzalmát, de a képzőművészet csak a 14. század vége felé ragadja meg ezt a motívumot…

Sok sírt találunk, melyeken meztelen holttest csúf képe éktelenkedik, összeszorított kéz, merev láb, kitátott száj, belekben hemzsegő férgek…

Ez a gondolatvilág aligha nevezhető jámbornak, hiszen túlságosan nagy fontosságot tulajdonít a halál földi oldalának. Inkább görcsös reakció a túlzásba vitt érzékiség ellen. Amikor a világmegvető prédikátorok közszemlére teszik az emberi szépségre váró szörnyűségeket, tulajdonképpen nagyon is materialista érzületet fejeznek ki, tudniillik, hogy azért értéktelen minden szépség és boldogság, mert oly hamar véget ér. Márpedig az undoron alapuló lemondás nem keresztény bölcsességből ered…" (*Huizinga: A középkor alkonya*)

A világ megvetése, mint eltévelyedés először a korakeresztény korban jelenik meg a különböző eretnek tanok hirdetőinél, de a helytelen aszkézis vadhajtásait megtaláljuk a középkor népi vallásosságában, és egyes szenteknél is találkozhatunk a túlzott önsanyargatással és önkínzással ebben az időszakban. Egyikükről például fennmaradt, hogy magas rangja ellenére úgy élt egy nemesi udvarban, hogy „iszonyúan piszkos volt és férgek lepték el. Állandóan bűneivel foglalkozik… Éjfélkor felkel és felveri a káplánokat, mert gyónni akar" (Huzinga: A középkor alkonya)

Üdítő kivételt képez Assisi Szt. Ferenc, akinél a szigorú böjthöz és lemondáshoz nem társul a világ és a test megvetése:

„A bölcs mértékről, amit Ferenc a testvéreinek állított, Celanói Tamás hagyományoz át figyelemre méltó szavakat: „A test-testvérről megfelelő tapintattal kell gondoskodni, nehogy a rosszkedvűség kísértésébe essék. Hogy tehát ne essék terhére virrasztani és az imádságban illendően kitartani, nem szabad alkalmat adni neki a zúgolódásra. Különben könnyen mondhatja: 'Belepusztulok az éhezésbe, nem bírom önsanyargatásod terhét tovább viselni.' De ha megkapta elegendő táplálékát, és mégis zúgolódik, ne feledkezzél meg róla, hogy a lusta öszvér sarkantyúra szorul, és a rest szamár szinte várja a botot." (2Cel 129). Ilyen beszédes képekkel állítja elénk Ferenc a böjt értelmét és határait, ami által a Kisebb Testvér köteléktől mentessé és szabaddá válhat Isten szolgálatára." (Kajetan Esser OFM)

Assisi Szt. Ferencnél a test nem ellenség, amit tűzzel-vassal pusztítunk, hanem a "szamár testvér", amiről kellő tapintattal gondoskodunk, nincs öncélú önkínzás.

Számára a teremtett világ se ellenség, bensőséges közösségben élt valamennyi teremtménnyel, egynek érezte magát velük, testvéreinek nevezte és szerette Isten alkotásait:

„Assisi Szent Ferenc Naphimnusza

Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás, Minden egyedül Téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.

Áldott légy Uram s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja, és aki ránk deríti a Te világosságodat!
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A Te képed, Fölséges.
Áldjon, Uram, Téged hold nénénk
és minden csillaga az égnek!
Őket az égen alkotta kezed fényesnek, drága szépnek!
Áldjon, Uram, Tégedet szél öcsénk,
Levegő, felhő, jó és rút idő,
Kik által élteted minden Te alkotásod.
Áldjon, Uram, Tégedet víz húgunk,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos!
Áldjon, Uram, tűz bátyánk,
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.
Áldjon, Uram, Téged földanya nénénk,
Ki minket hord, és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes virágokat.
Áldjon Uram, Tégedet minden ember, ki szerelmedért
Másnak megbocsát,
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát,
Boldogok, akik tűrnek békességgel,
Mert Tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.
Áldjon, Uram testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, kik magukat megadták Te szent Akaratodnak,
A második halál nem fog fájni azoknak.
Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjatok hálát Neki,
És nagy alázatosan szolgáljatok!”

4.) A Prédikátor filozófiájának másik aspektusa

Ha visszatekintünk az előző alkalom elemzésére, látjuk, hogy a Prédikátor szerint Isten nem irigyli az embertől az örömöt. A földi javak Isten ajándékai az ember számára

„Sőt, ha Isten bárkinek vagyont és kincset ad, és megengedi, hogy kivegye a részét belőle, élvezze és gyönyörűségét találja fáradsága gyümölcsében, ez Isten ajándéka" (Préd 5,18).

A hétköznapi örömök mellett tör lándzsát, szerinte nem éri meg a fáradtságot a luxus hajhászása (2,1-11). Hangsúlyozza, hogy értelmesebb dolog megelégedni a hétköznapi örömökkel, amelyekkel Isten megajándékoz bennünket, ezt hétszer is megerősíti (2,24; 3,12.22; 5,17; 8,15; 9,7-9; 11,9-10). Arra biztat, hogy élvezzük a jó napokat, a rossz napokon meg lássuk be, hogy Isten ezt is jól alkotta, mivel ő változatosságot nyújt, amiben nem találhatunk hibát (7,14). Azt mondja, örülj annak, ami elérhető, ne vágyakozz az elérhetetlenre (6,9). Gyönyörködve éld az életet (9,10), gondoskodj a jövődről (11,1), tarts „több vasat a tűzben", minden eshetőségre felkészülve (11,2), de azért ne légy túl óvatoskodó (11,4). Egyszóval élvezd az életet, amíg lehet, mert közelít az öregkor és a halál (11,7-12,8).

5.) Jézus tanítása a helyes értékrendről

Jézus tanításában újra és újra felhívja a figyelmet a helyes értékrend kialakítására:

„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol moly és rozsda emészt, ahol a tolvajok betörnek és lopnak. Gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem moly, sem rozsda nem emészt, és ahol tolvajok nem törnek be, és nem lopnak. Mert ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.

Senki sem szolgálhat két úrnak; mert vagy gyűlöli az egyiket, a másikat pedig szereti, vagy tiszteli az egyiket, a másikat pedig megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak" (Mt 6,19-21.24).

„Én lelkem! Van sok javad, sok esztendőre eltéve; nyugodjál, egyél, igyál, élvezd az életet!' Isten azonban így szólt hozzá: `Esztelen! Még az éjjel számon kérik tőled lelkedet. Kié lesz mindaz, amit

szereztél?' Így jár az, aki kincset gyűjt magának, és nem az Istenben gazdag" (Lk 12,19-21).

6.) Jézus tanítása a gondviselésbe vetett bizalomról

Érdemes összehasonlítani a Prédikátor által megnevezett egyszerű örömöket, azzal, amit Jézus mond a Hegyi Beszédben a mezők liliomával kapcsolatban, (Mt 6,25-34).

Jól megfigyelhető a szövegben, ahogy Jézus példázata a kérdések nyomán a kisebbtől a nagyobb felé halad: madarak-liliomok-tanítványok és a párhuzamos képek (eledel/ruházat, vetés/aratás, férfiak munkája/asszonyok munkája). Az isteni gondoskodásba vetett bizalom rendíthetetlen nyugalma és gondtalansága nem egy dolce far nientét jelent, amire, mint félreértésre Szt. Pál is felhívja a tesszalonikaiak figyelmét: „Aki nem akar dolgozni, ne is egyék" (2 Tessz 3,10). Jézus nem a munka ellen beszél, hanem azt mondja, hogy az élet, több, mint csupán étel és ruha. Ha az ember teljesen belemerül ez utóbbiak előteremtésének gondjaiba, akkor az élet értelmét, sőt magát az életet veszti el ilyen másodrangú dolgokban. Az isteni gondviselésbe vetett bizalom felszabadítja az embert az állandó önkínzó gondok terhe alól és arra hívja, hogy örülni tudjon. Itt találkozik össze Jézus tanítása a Prédikátor filozófiájával. Csak amíg a Prédikátornál a mulandóság, a minden hiába való a kiinduló pont, addig a jézusi tanításban az Atyába vetett bizalom. A Prédikátornál egy kiismerhetetlen Istennek kiszolgáltatott embert látunk, míg Jézusnál egy Isten tenyerén élő, boldog, magabiztos ember áll előttünk.

7.) A tanítványok lemondása az új rend kezdetének jele

De nem csak erről van szó a mezők liliomáról szóló pédázatban a gondviselő Istenre való ráhagyatkozásra való felhívásban. A vagyontalan, teljes mértékben Isten segítségére utalt tanítványok nem csak szavukkal hirdetik majd, hanem létükkel szimbolizálják a Jézus és önmaguk által hirdetett Isten országát. Ez ugyanis olyan új rendet hoz majd el, ahol a vagyon, profit, gazdagság és az emberek megvetése ismeretlen.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Nézzétek az ég madarait	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 206. o. 5 perc
2. Mit gondolunk a lemondásról, mi az értelme és mi a célja? Bevezető beszélgetés a résztvevőkkel (Lásd Bevezetés 1.)	csoportos beszélgetés óravezető irányításával	25 perc
3.a) Az aszkézis Az óravezető előadása (lásd Bevezetés 2.)	az óravezető előadása	jegyzetfüzet, ceruza
3.b) Világmegvetés, memento mori Az óravezető előadása (lásd Bevezetés 3.)		10 perc
4.) A Prédikátor filozófiájának másik aspektusa: Élvezd az életet, amíg lehet – Préfikátor könyvének áttekintése ebből a szempontból (lásd Bevezetés 4.)	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, Prédikátor könyve tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
5.a) Jézus tanítása a helyes értékrendről **5.b.) Jézus tanítása a gondviselésbe vetett bizalomról** A Prédikátor filozófiájának és Jézus tanításának összehasonlítása (lásd Bevezetés 5. 6. 7.)	csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírás, Prédikátor könyve, Mt 6,25-34 tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 25 perc
6. Az isteni gondviselés megtapasztalása a személyes életünkben A résztvevők megosztják egymással, ha volt olyan esemény az életükben, amikor egészen az isteni gondviselésre hagyatkoztak	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	25 perc
6. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc